ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0, 50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 ՅՈՒՆԻՍ
MARDI 2 JUIN 1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.827

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.827

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԵ՛ՐՋ ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՐԷՊ ՅԱՆԿԵՐԳՆԵՐՈՒՆ

Ա.

1920ի Մայիսեան ապստամբական շարժումներու յիսնամեակը առիթ ընծայած է Խ. Հայաստանի պատասխանատու վարիչներուն եւ մամուլին վերստին աւելալու ու քինախնդրական յարձակումներ կատարելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ:

Կէս դարը բաւական չէ եղած հանդարտեցնելու կիրքերը: Ցօղուածագիրներն ու ճառախօսները անգամ մը եւս մէջտեղ հանած են հին յանկերգները, որոնք աւելի շատ կը վարկաբեկեն հեղինակները քան հայ ազգի քաղաքական բաղձանքներու արտայայտիչ եւ Հայաստանի անկախութեան գլխաւոր հիմնադիր կուսակցութիւնը:

Այն պահուն, երբ մեր դարաւոր դահիճը իր քարոզչական ու դիւանագիտական ամբողջ մեքենան լարած է ուրացնելու համար սփիւռքի Հայութիւնը, որ Մեծ Եղեռնի յիսնամեակէն ի վեր միահամուռ Հայկական Դատ կը հետապնդէ, պահանջելով իր հայրենի հողերը: Երբ հակառակ Հայութեան զանազան հոսանքները իրարու դէմ լարելու եւ պառակտելու իր ջանքերուն, Մերձաւոր Արեւելքի մէջ Դաշնակցական, Ռամկավար ու Հնչակեան միացեալ ճակատ կը կազմեն, հասարակաց Թշնամիին դէմ, կը կարծենք թէ բոլորովին ժամանակավրէպ է կիրքերը արծարծել Հայաստանի մէջ, յաւերժացնելու համար ատելութիւնը Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ:

Տակաւին չգտնուեցաւ համայնավար պետական կամ կուսակցական պատասխանատու դէմք մը, որ երկու լաւ խօսք ըսէր Դաշնակցութեան մասին, գոնէ յարգելու համար այն բազմահազար անձնազոհ հայորդիները, որ անոր սուրբ դրօշին տակ զէն ի ձեռին իրենց կեանքը նուիրեցին յանուն հայրենիքի ազատութեան:

Անոնց, ինչպէս Հայութեան բոլոր հոսանքներուն պատկանող զինուորներուն եւ կամաւորներուն կը պարտինք երէկուան անկախ եւ այսօրուան խորհրդային Հայաստանը: Կարելի՞ է ուրանալ այս ճշմարտութիւնը:

Քաղաքական դէմքեր քաջութիւնը պէտք է ունենան առարկայօրէն դատելու պատմական դէպքերը: Յիսուն տարի վերջ պէտք է մոռցուին կուսակցական, հատուածական կիրքերն ու մոլուցքները:

Ցամի Տեառն 1970 մարդիկ ի՛նչպէս իրենք իրենց թոյլ կուտան սեւով ճերմակի վրայ գրելու սա տեսակ որակումներ.— «ժողովրդի ոխերիմ թշնամի դաշնակներ»: «Դաշնակ դահիճներ»: Եւ կամ այսպիսի խօսքեր.— «1918–20 թուականներին Հայաստանը գտնւում էր դաշնակների եւ օտարերկրեայ իմպերիալիստների (?) լծի տակ: ... 1920ի սկիզբներին, երբ ազատարար Կարմիր բանակը առաջ էր շարժւում դէպի Անդրկովկաս, Հայաստանի աշխատաւորութիւնը, կոմունիստական կուսակցութեան ղեկավարութեամբ, ուժեղացրեց իր պայքարը դաշնակների դէմ, յանուն սովետական իշխանութեան:

«Հաշուի առնելով մայիսեան ապստամբութեան դասերը, Հայաստանի բանուորները, գիւղացիները եւ զինուորները ուժեղացրին իրենց յեղափոխական ազատագրական պայքարը դաշնակների դէմ եւ կոմունիստական կուսակցութեան ղեկավարութեամբ, ռուս մեծ ժողովրդի եղբայրական օգնութեամբ 1920 թուականի Նոյեմբեր 29ին հաստատեցին սովետական իշխանութիւն» (խմբագրական «Սով. Հայաստանի, 14 Մայիս 1970):

Լսենք նաեւ Կոմկուսի Ա. քարտուղար Ա. Ե. Քոչինեանի բացման խօսքը Մայիս 14ին Երեւանի «հանդիսաւոր նիստ»ին.—

«Դաշնակների տիրապետութեան կարճատեւ ժամանակաշրջանը հայ ժողովրդի պատմութեան ամենամռայլ էջերից մէկը եղաւ»:

Իսկ Մայիսեան զինուած ապստամբութիւնը, «դաշնակների եւ օտարերկրեայ իմպերիալիստների տիրապետութեան դէմ ուղղուած այդ մասսայական ցասումնալից ելոյթը սովետական իշխանութեան համար Հայաստանի բանուորների, գիւղացիների եւ զինուորների մղած պայքարի փառաւոր էջերից...» «Սով. Հայաստան, 15 Մայիս):

Հետեւելով իր վարպետի ուղղութեան, Զ. Ս. Կիրակոսեան իր ճառին մէջ կը շեշտէ.—

«Դաշնակների տիրապետութիւնը արհաւիրքների մի մռայլ ժամանակաշրջան էր հայ ժողովրդի պատմութեան մէջ: Դաշնակցական անօրէնները նորից ու նորից աւազի վրայ էին կառուցում իրենց պլանները: Արեւմուտքի իմպերիալիստների հովանաւորութեան մէջ փնտռում իրենց իշխանութեան յարատեւումը»: (Անդ):

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳՐՈՄԻԿՈՅԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 14ին Փարիզ կը ժամանէր Խորհ. Միութեան Արտաքին Նախարարը՝ Անդրէյ Գրոմիկօ, որ այցելելէ ետք Լենինի եւ Մաթիսի նուիրուած ցուցահանդէսներուն, կը պատրաստուէր հանդիպում մը ունենալ Ֆրանսացի իր պաշտօնակցին՝ Մօրիս Շումանի հետ, Երեքշաբթի օր: Գրոմիկոյի ի պատիւ ճաշ մը կուտայ նաեւ Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը: Խորհրդային նախարարը, որ Ֆրանսա պիտի մնայ մինչեւ Յունիս 5, զանազան խօսակցութիւններ պիտի ունենայ ոչ միայն Արտաքին, այլեւ Ելմտական Նախարարին հետ:

Խօսակցութեանց նիւթի մասին յատուկ օրակարգ մը չէ պատրաստուած նախօրօք: Այսուհանդերձ ակներեւ է, որ ընդհանուր քննութեան առարկայ պիտի դառնան Հնդկաչինի թերակղզիին հարցն ու Միջին Արեւելքի խնդիրը: Թէեւ վերջին ամիսներուն Մոսկուա շատ քիչ կ'արտայայտուի եւրոպական ապահովութեան խորհրդաժողովին մասին, այնուամենայնիւ շատ հաւանական կը նկատուի, որ Գրոմիկօ անդրադառնայ նաեւ այս մասին: Դէտերու կարծիքով Մոսկուայի ներկայացուցիչը կրկին պիտի յիշեցնէ Խորհ. Միութեան դիրքը եւրոպական հարցերու կապակցութեամբ, խօսելով նաեւ Գերմանիոյ եւ Պերլինի խնդիրներու մասին:

Անշուշտ խօսք պիտի ըլլայ նոյնպէս Նախագահ Փոմփիտուի Խորհ. Միութեան այցելութեան շուրջ:

Երկու երկիրներու գործակցութեան կապակցութեամբ, յատկապէս առեւտրական փոխանակութեանց մասին հետեւեալ տուեալները կը ներկայացուին տեղական մամուլին կողմէ: Առեւտրական եւ տնտեսական համաձայնագիր մը կնքուած է Ֆրանսայի եւ Խորհ. Միութեան միջեւ 1964 Մայիս 30ին, որ ի զօրու կը մնայ մինչեւ 1974, քանի որ վերանորոգուած էր ան 1969 Մայիս 26ին:

Համաձայնագրին կնքումէն ի վեր յառաջդիմութիւն մը արձանագրուեցաւ ապրանքներու փոխանակութեանց եւ երկու երկիրներու համագործակցութեան մարզերուն մէջ: 1965էն 1969ի միջոցին փոխանակութիւններ կրկնապատկուեցան, եւ կը նախատեսուի երկրորդ կրկնապատկում մը մինչեւ 1974:

Լաւատեղեակ շրջանակներու կարծիքով Գրոմիքօ եւ Ֆրանսացի նախարարները, Արտաքին եւ Ելմտական, գոհունակութեամբ պիտի արձանագրեն այս իրողութիւնը: Այսուհանդերձ, երբ աւելի հանգամանօրէն կը քննուի հարցը, երեւան կուգայ որ Ֆրանսայի փոխանակութիւնները Խորհ. Միութեան հետ երեք առ հարիւրը միայն կը կազմեն Ֆրանսայի ընդհանուր արտաքին առեւտուրին: Ֆրանսա այս մարզին մէջ հինգերորդ դիրքը կը գրաւէ Դաշնակցային Գերմանիայէն, Անգլիայէն, Իտալիայէն եւ Ճափոնէն ետք: Ինչ կը վերաբերի թեքնիք եւ գիտական բնոյթ ունեցող համագործակցութիւններուն, մշակութային փոխանակութիւններուն՝ ընդհանուր առմամբ գոհացուցիչ կարելի է նկատել:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԻԱՖՐԱՅԻ պատերազմի աւարտէն ի վեր կէս միլիոն Պիաֆրացիներ մեռած են անօթութենէ, յայտարարեց կոմս Վան Ռոզէն, Նորվեկիական թերթի մը: Կոմսը օդանաւերով օժանդակած էր Պիաֆրացիներուն, ռմբակոծելով նիժերական ռազմակէտեր:

ՓԵՐՈՒԻ մէջ, Հար. Ամերիկա, զօրաւոր երկրաշարժ մը տեղի ունեցաւ շաբաթավերջին: Երեք քաղաքներ յիսունէն եօթանասուն առ հարիւր տոկոսով քանդուեցան: Մեռեալներու թիւը հազարի կը հասնի: Ռումանիոյ մէջ Դանուբը կը սպառնայ յորդիլ: Երկիրը մեծ աղէտ մը արձանագրեց ջուրերու յորդումին եւ հեղեղներուն պատճառաւ: Ճարտարուեստական շրջաններ անդամալուծուած են, գիւղատնտեսութիւնը լուրջ վնասներ կրած է:

ՄԵՔՍԻԿՈՅԻ «Ացդէկ» մարզադաշտին մէջ, 110.000 մարզասէրներու ներկայութեան, բացումը կատարուեցաւ ոտնագնդակի աշխարհի Բաժակի մրցաշարքին: Առաջին հանդիպումը՝ Խորհ. Միութեան եւ Մեքսիկայի միջեւ, վերջացաւ հաւասար արդիւնքով.— 0–0: Քոլոմպի մարզադաշտին մէջ, 40.000 մարզասէրներու ներկայութեան, Սէնթ Էթիէն 0–5 կէտերով ջախջախիչ յաղթանակ մը տարաւ Նանթի խումբին վրայ: Սէնթ Էթիէն երրորդ անգամն ըլլալով ապահովեց Ֆրանսայի Բաժակը, զոր իրեն յանձնեց Նախարարապետ Ժագ Շապան–Տելմաս:

ՀԻՒՍ. ՎԻԷԹՆԱՄՑԻՆԵՐԸ անակնկալ յարձակումով մը յաջողեցան 36 ժամուան համար տէր դառնալ Տալաթ քաղաքին, Հար. Վիէթնամի մէջ: Սայկոնի ուժերը բուռն կռիւներէ ետք յաջողեցան վերագրաւել զայն:

ՍԻՆԱՅԻ անապատին մէջ եգիպտացի արձակազէնները երկու առիթներով յարձակեցան իսրայելեան պահակախումբերու վրայ, սպաննելով 16 զինուոր եւ գերի բռնելով երեք հոգի: Յորդանանի ճակատին վրայ Պաղեստինցիներու հետ տեղի ունեցած բախումի մը զոհ գացին երկու իսրայելցի զինուորներ, որոնք ունեցան նաեւ վեց վիրաւոր: Թել Աւիւ նկատեց, որ Եգիպտացիք շատ աւելի լաւ կազմակերպուած ձեւով կը գործեն իրենց յարձակումները, առանց թոյլ տալու սխալներու, ինչ որ կը հաստատէ խորհրդային մասնագէտներու ունեցած ղեկավար դերը: Պաղեստինեան կազմակերպութիւններու խորհրդաժողովը կը շարունակուի: Բոլոր ղեկավարներն ալ կը շեշտեն անհրաժեշտութիւնը միացեալ ճակատի մը ստեղծումին:

ՏՈՒՊՋԷՔ անակնկալ կերպով Փրակա վերադարձաւ: Պաշտօնական մեկնաբանութիւնն է՝ այցելել իր հիւանդ օրը: Շատեր կը կարծեն սակայն, թէ Փրակայի գարնան առաջնորդը կրնայ իսկական դատավարութեան մը թիրախ դառնալ: Արդարեւ, խնդրոյ առարկայ է անոր վերջնական վտարումը Համայնավար կուսակցութեան շարքերէն: Ցարդ կախակայուած էր:

ՍՊԱՆԱԿԱՆ աղբիւրներու համաձայն, Զօր. տը Կօլ եւ Տիկին տը Կօլ Սպանիա կը մեկնին շաբթուան ընթացքին, արձակուրդի շրջանի մը համար: Կը թուի թէ Հանրապետութեան նախկին Նախագահը այս թուականը ընտրած է երկրէն բացակայ ըլլալու Յունիս 18ին, որ 30ամեակն է իր ծանօթ կոչին: Նախապէս զրոյց կար թէ Լոնտոն երթայ, հոն տօնելու համար այդ տարեդարձը, բայց Անգլիացիք այդ թուականը ընտրած են երեսփոխանական ընտրութիւններուն համար: Տը Կօլ, Ուրբաթ օր, կը մեկնի Սէն Ժագ տը Քոմփոսթէլ յատուկ օդանաւով:

ՔԱՄՊՈՃԻ մէջ, ուր Հար. Վիէթնամցիները Հիւս. Վիէթնամցիներու պատկանող իսկական «դրամատուն» մը երեւան հանեցին, լուսարդել հռչակուեցաւ: Մահուան պատիժներ սահմանուած են դասալիքներուն եւ երկրին ապահովութեան դէմ գործողներուն համար: Փեքինի եւ Հանոյի ձայնասփիւռի ունկնդիրները հինգէն քսան տարուան բանտարկութեան կրնան դատապարտուիլ:

ՇԱԲԱԹԱՎԵՐՋԻՆ երեք օդանաւեր առեւանգուեցան: Քոլոմպիայի պատկանող օդանաւ մը հարկադրուեցաւ Քուպա վայրէջք կատարել՝ իտալական օդանաւ մը Գահիրէ, իսկ իրլանտացի ազգայնականներ քանի մը ժամուան համար «գրաւեցին» անգլիական ճամբորդական օդանաւ մը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարարը՝ Մ. Շուման, Հռոմի մէջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պապին հետ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ կազմուած է կէս–զինուորական երիտասարդական կազմակերպութիւն մը, ազգայնական նշանախօսքերով՝ « Հայրենիք, ընտանիք եւ կրօնք »: Առջի օր երեք հազար երիտասարդներ Աթէնքի մարզադաշտին մէջ իրենց ուխտը կատարեցին հրապարակաւ:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ ձերբակալուած է անուանի կենսաբան Ժորէս Մետվետեւ, որ ստալինեան ժամանակաշրջանին հալածանքի ենթարկուած էր սերնդագործական իր տեսութիւններուն համար: Ձերբակալութիւնը տեղի ունեցած է Օպնինքի մէջ, որ հիւլէական կարեւոր կեդրոն մըն է: Անուանի կենսաբանը բազմաթիւ առիթներով պահանջած էր գաղափարներու ազատ փոխանակութեան իրաւունքը՝ աշխարհի գիտնականներուն միջեւ: Ձերբակալութիւնը կը նկատուի իշխանութիւններուն ճիգը՝ լռութեան դատապարտելու քննադատութիւնը, ներքին քաղաքականութեան հարցերուն մէջ:

ՖՐԱՆՍԱ հիւլէական պայթումի փորձ մը կատարեց Խաղաղականի մէջ: Երկու փորձեր նախապէս կատարուած էին Մայիս 15ին եւ 22ին:

ՄՈՍԿՈՒԱ դատապարտեց Իսրայէլի Հարաւ. Լիբանանի յարձակումը:

ԼԻԲԱՆԱՆՑԻ ՆԱՀԱՏԱԿԻ ՄԸ ԶԱՒԱԿԸ
ՅԱՐԳԱՆՔ ԿԸ ՄԱՏՈՒՑԱՆԷ ՀԱՅ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ԶԱՒԱԿՆԵՐՈՒՆ

Չորեքշաբթի, 20 Մայիս 1970ի առաւօտեան, ներկայ գտնուեցայ ձեր տօնակատարութեան եւ ցոյցին Արդարութեան Պալատին առջեւ, մէջը եւ դատական ատեանի սրահէն ներս, զորս լեցուցիք ձեր զանգուածներով, ինչպէս լեցուցիք այս Պալատին շուրջբոլորը գտնուող փողոցները եւ պողոտաները, Պալատ մը՝ որ խորհրդանիշն է մեր արդարութեան եւ պատնէշը՝ մեր իրաւունքներուն:

Իմ հայ եղբայրներ եւ հայրենակիցներ, զաւակները եւ թոռները երկու միլիոն հայ նահատակներուն, որ օսմանեան պետութիւնը, եւ մասնաւորաբար Ճեմալ փաշա ջարդեց: Ես, ձեր հայրենակիցը գաղափարով, հայրենասիրութեամբ եւ առաքելութեամբ, ես՝ զաւակը նահատակ Սաիտ Աքլի, զոր բռնապետ Ճեմալ փաշան 1916ին կախել տուաւ, ես ձեզ կ'ողջունեմ ձեր փառքին եւ նահատակութեան բարձրութեան մէջ:

Ես այսօր խառնուեցայ ձեր զանգուածին, եղայ ձերիններէն մէկը, ինչ որ հպարտութիւն պատճառեց ինծի:

Լիբանանեան տարեգրութեանց մէջ իր տեսակին մէջ, իր ինքնարուխ ձեւով, իր կենսունակութեամբ, իր փառահեղութեամբ, իր կարգապահութեամբ եւ իր անկախութեան ձգտող իմաստով եզակի այս ցոյցով, դուք փառաբանեցիք հոգին իմ նահատակ հօր, որ կը սաւառնէր մեր վրբեւ, ձեր մարտիրոսներուն հոգիներուն հետ, մեզ պաշտպանելով վերէն եւ հսկելով մեր համայնական հայրենիքին:

24 Ապրիլը եւ 6 Մայիսը իրականութեան մէջ մէկ թուական են եւ կը խտացնեն պատմութիւնը՝ հերոսութեան, զոհողութեան եւ ազատութեան. պատմութիւն մը, գրուած մեր հայրերուն կողմէ, իրենց արիւնով՝ ազատելու համար իրենց հայրենիքը, նահատակներու պատմութիւն մը, որ ապահովեց մեր պատմութիւնը:

Երբ թուրք կառավարութիւնը դատ բացաւ ձեզի դէմ, ուզելով որ դատուիք՝ քանի որ յարգեցիք ձեր նահատակները, որ նոյն ատեն մերիններն ալ են, ան նոյն ատեն պահաջեց, որ մեր մարտիրոսները իրենց գերեզմաններէն դուրս հանուին՝ անգամ մը եւս դատուելու եւ նուաստանալու համար:

Ես չեմ կրնար զատել ձեր մարտիրոսները մերիններէն: Անոնց դահիճը մէկ է, ինչպէս որ մէկ է անոնց դատը եւ պատգամը:

1913ին, առաջին արաբական համագումարը, որ տեղի ունեցաւ Փարիզի մէջ, որդեգրած էր Հայերու պահանջները եւ միացուցած Արաբներու պահանջներուն հետ, որոնք կը ձգտէին ազատութեան եւ անկախութեան: Այդ համագումարը զոյգ պահանջները արծարծեց միջազգային ատեաններու առջեւ:

Այս թուականէն ի վեր մեր ճակատագիրը նոյնն է:

Անոնք որ այսօր ձեզ կ'ամբաստանեն, մե՛զ ալ ամբաստանած էին:

Լիբանանի մէջ տեղ չունին այն դատական ատեանները, որ կը դատապարտեն իրաւունքը եւ հայրենիքը: Մեր դատական ատեանները խորհրդանիշն են մեր փառքին:

Ձեր ցոյցը, ձեր նահատակներուն, ձեր իրաւունքին եւ արժանապատուութեան համար, կամ մեր ցոյցը՝ մեր նահատակներուն, մեր իրաւունքին եւ ազատութեան համար, աւելի պերճախօս եղաւ, աւելի զօրաւոր՝ քան որեւէ պաշտպանութիւն բռնատէրներու, անգութներու, արժանաւորութեան, անկախութեան եւ ազատութեան թշնամիներուն առջեւ:

Լիբանան երբե՛ք թոյլ պիտի չտայ ամենադոյգն միջամտութիւնը, որ ճամբայ կրնայ բանալ յարձակումի մը մեր ազատութեան եւ անհատականութեան դէմ:

Լիբանահայ մեր պաշտօնակիցները, որ թրքական կառավարութիւնը պահանջեց որ հետապնդուին, կը վայելեն նեցուկը լիբանանեան մամուլին ամբողջութեան եւ լիբանանցի ժողովուրդը զանոնք կը հռչակէ անմեղ: Լիբանանի ժողովուրդը անոնց կուրծքին կը կախէ չքանշանը շնորհակալութեան եւ երախտապարտութեան:

Իմ հայ եղբայրներ եւ հայրենակիցներ, իմ լիբանահայ պաշտօնակիցներ, յանուն այն արեան, զոր իմ հայրս թափեց զոհաբերումի խորանին վրայ՝ ազատագրելու համար Լիբանանը Օսմանցիներէն, ես կը յայտարարեմ իմ միասնականութիւնս եղբայր հայ արեան, զոր ձեր հայրերը թափեցին, նոյնպէս զոհաբերումի խորանին վրայ՝ ազատագրելու համար ձեր հզօր ժողովուրդը:

Իմ համեստ գրիչս ձեր տրամադրութեան տակ է, քանի որ այն նպատակը, որուն համար մենք կը պայքարինք, մէ՛կ է: Ձեզ կ'ողջունեմ մեր ազատութեան պաշտպանումին համար, ձեր ուժին համար, զոր ոչինչ կրնայ պարտութեան մատնել, ձեր անբիծ լիբանանցիութեան եւ իրական հայրենասիրութեան համար, ձեր պաշտպանութեանը համար, իրաւունքին, սրբազան ազատութեան, եւ փայլուն միասնականութեան եւ ձեր երախտապարտութեան՝ հանդէպ ձեր մարտիրոսներուն:

Կեանքը կը պատկանի ձեզի եւ մեզի, Աստուծոյ շնորհքով:

ՖԱՅԵԼ ՍԱԻՏ ԱՔԼ
Զաւակը լիբանանցի նահատակ
Սաիտ Աքլի, անդամ Լիբանանի
Մամլոյ Սենտիքային

Մայիս 20, Պէյրութ

ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ՄԸ՝ ՈՒՐՐՈՒ

«Մենք մարդ արարածներ չենք: Մենք «քոթ սունս» ենք, լիճերու արարածներ: Ինկերէն ալ առաջ, շատ աւելի առաջ քան երկնային հայր Թա Թի Թուն կը ստեղծէր Քեչուա եւ Այմարա ցեղերը, աւելի առաջ քան արեւը կը լուսաւորէր երկիրը, երբ դեռ ամբողջ աշխարհ խորասուզուած էր կիսամութին մէջ, երբ միայն լուսինն ու աստղերը կը լուսաւորէին, երբ Թիթիկական լիճը կը հասնէր մինչեւ Հովիտ, մեր նախնիքները կ'ապրէին այստեղ: Մենք միւս ժողովուրդներուն նման չենք: Մենք չենք զգար ձմեռ գիշերներու ցուրտը: Մեր արիւնը սեւ է եւ ջուրին մէջ չենք խեղդուիր: Ուրիշներու համար մահաբեր Թիթիկայի խոնաւ զովութիւն անվնաս է մեզ համար: Եւ արեւին կատաղի ճառագայթն ալ անզօր մեզ վնաս պատճառելու: Մենք միւս մարդոց նման չենք: Մենք «քոթ սունս» ենք, հինաւուրց ժողովուրդ մը, ջուրի ժողովուրդ եւ ոչ թէ ցամաքի: Մենք «Լոս ուրրոս» ենք՝ երկրին առաջին բնակիչները»:

Այս տողերը առնուած են ուրրու ժողովուրդին աւանդութենէն, զոր գրի առած էր Ֆրանսացի ազգագրագէտ Ժաք Վէլար: Ան երկար տարիներ ուսումնասիրած է Անտեաններու կեդրոնը, Թիթիկա լիճին ափերուն բնակող ուրրու ժողովուրդին սովորութիւններն ու կեանքը: Զարմացած է տեսնելով այս ժողովուրդին բացառիկ տոկունութիւնը: Անհասելի բարձրութեան վրայ, ուր ցուրտը մարդու ոսկորներուն կը հասնի, կիները կը շրջէին բաց թեւերով, իսկ երախաները կը վազվզէին բոպիկ ու առանց գլխարկի: Իրենց կարճ հասակով, երկար գլուխով, խոշոր աչքերով Ուրրուները կը տարբերէին մայր ցամաքի Հնդիկներէն, որոնք բարձրահասակ էին եւ աւելի շատ կը նմանէին Մոնկոլներուն: Գիտնականները կ'ենթադրեն, որ Ուրրուները հեռուներէն գաղթած են: Ոմանք նոյնիսկ կը մտածեն, որ ասոնք աւանդութիւն դարձած Ատլանտիսի սերունդին կը պատկանին: Ուրրուները միշտ մեկուսի ապրած են, քանի որ երբեք յարաբերութեան մէջ չեն մտած իրենց դրացի ցեղերուն հետ: Եղէգէ լաստերով կազմած են հսկայ արուեստական կղզիներ, որոնք ունեցած են հազարաւոր քառակուսի մեթր մակերես: Ասոնց վրայ փռած են հողի շերտեր, զանոնք պարարտացնելէ ետք ձուկի ոսկորներէ աղացած ալիւրով: Երբեք երաշտ տեղի չէ ունեցած լողացող այս դաշտերուն համար եւ Ուրրուները միշտ առատ բերք հաւաքած են: Յատուկ ձեւով մշակուած եղէգներէ հիւսած են կերպաս եւ կարած յարմարաւէտ հագուստներ: Նոյն եղէգներով շինած են խրճիթներ, պատրաստած են նաւակներ, հիւսած են լաստեր եւ խսիրներ: Իսկ եղէգին միջուկը օգտագործած են իբրեւ սնունդ:

Այս ցեղը միշտ անկախ եղած է: Հզօր Ինկերը շատ անգամ փորձած են զանոնք ծառայութեան հարկադրել իրենց բանակներուն մէջ, բայց ապարդիւն: Ուրրուները պատերազմիլ չէին սիրեր: Բայց երբ կը հարկադրուէին կռուիլ դրացի թշնամի ցեղերուն դէմ, միշտ ալ կռուի դաշտ դուրս կուգային բոլորովին անզէն, եւ բնականաբար, կը կոտորուէին հարիւրներով: Երբ Ինկերը ռազմական երկարատեւ անյաջողութիւններ ունեցան, տարածուեցաւ այն նախապաշարումը, թէ Ուրրուներու աստուածները վրէժ կը լուծեն իրենցմէ: Խաղաղասէր Ուրրուները այս ձեւով շարունակեցին ազատ ապրիլ Թիթիկա լիճին վրայ, որ Հնդիկներուն համար կը նկատուի «սուրբ լիճ»:

ԺԷ. դարուն Սպանացիները ջախջախեցին Ինկերու թագաւորութիւնը: Փերուի փոխարքան Ֆրանսիսկօ տէ Թոլետօ հրամայեց Ուրրուներուն հեռանալ իրենց արուեստական կղզիներէն: Այս վերջինները երբեք չկարողացան համակերպիլ ուրիշ կեանքի մը, որով վերադարձան կրկին իրենց ծննդավայրը: Սպանացիները թոյլ տուին, որովհետեւ Ուրրուները հարուստ չէին եւ արծաթի պաշարներ չունէին:

Հարիւր յիսուն տարի Ուրրուները շարունակեցին ապրիլ մեկուսի: Միայն վերջին շրջանին է որ գիտնականները ուշադրութիւն դարձուցին ասոնց վրայ, բայց արդէն շատ ուշ էր: Զօրաւոր երաշտի մը հետեւանքով անոնց թիւը նուազեցաւ, մինչեւ որ բոլորն ալ ոչնչացան:

Շատեր կը հաւատան, թէ կղզիներուն վրայ թերեւս դեռ կը մնան քանի մը բեկորներ երբեմնի այս ինքնատիպ ժողովուրդէն:

Թ. Ա. Թ.

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ
ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Ծաղիկներ, ծափահարութիւններ, խինդ ու ժպիտ: Արեւն է միայն որ զլացած է այսօրուան բացառիկ տօնին, զրկելով ներկաները իր ճառագայթներէն: Եւ սակայն, ի՛նչ փոյթ, քանի որ աշակերտուհիներու հայու աղուոր աչքերէն ջերմութիւն եւ լոյս կ'արտացոլայ:

Դպրոցին մուտքին առջեւ փոքրիկները իրենց խնամուած համազգեստներով շարքի կեցած են, իւրաքանչիւրին ձեռքը մէյ մէկ կարմիր մեխակ, բոլորին աչքերը դուռը ուղղուած են անձկութեամբ: Յուզիչ է տեսարանը, երբ Կաթողիկոսը ընկերակցութեամբ Կաթող. Պատրիարք

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Քեզի աղէկ լուր մը ունիմ հաղորդելիք:

— Հօ՞րս մասին:

— Այո... կը յուսամ որ վաղը Բարսեղ էֆէնտին ազատ կը թողուն:

— Իրա՞ւ կ'ըսէք, գոչեց երիտասարդը ուրախութեամբ:

— Ամէն բան կարգադրուած լմնցած է... միայն թէ քիչ մը սուղի նստաւ այս գործը, հինգ հարիւր ոսկին գրեթէ ամբողջութեամբ ստիպուեցայ ասոր անոր բաժնել եւ ինծի բան մը չմնաց:

Երիտասարդը հասկցաւ թէ Թորոս պէյի միտքը ուր կը նայէր եւ չպատասխանեց:

— Վաղը մինչեւ ցերեկ Բարսեղ էֆէնտի ազատ կ'արձակուի, շարունակեց Թորոս պէյ:

— Ուրեմն լուրը անմիջապէս հաղորդեմ մերիններուն, պատասխանեց Արամ ոտքի ելլելով:

— Միայն թէ բացառիկ նուէր մը կ'ուզեմ, ըսաւ միւսը, այդ հինգ հարիւր ոսկիէն, ինչպէս ըսի, ինծի խեր մը չեղաւ:

— Թող հայրս ազատ արձակուի եւ մենք անշուշտ մեր պարտականութիւնը կը կատարենք:

— Եթէ այս միջոցիս դրամի պէտք չունենայի չէի պնդեր, ըսաւ Թորոս պէյ, բայց այսօր վաղը չորս-հինգ հարիւր ոսկիի անհրաժեշտ պէտք մը ունիմ եւ յոյսս ձեր վրայ դրած եմ:

— Հայրս անշուշտ ձեզ գոհ կը թողու, պատասխանեց Արամ:

— Ես քեզ կը ճանչնամ, պատասխանեց Թորոս պէյ, եւ կ'ուզեմ որ դուն խոստանաս:

— Բայց, առարկեց երիտասարդը, դրամը իմս չէ՝ այլ հօրս:

Արամ տեսաւ որ ճար չկար՝ պատասխանեց.

— Լաւ, կը խոստանամ, պայմանով որ վաղը հայրս ազատ արձակուի:

Այս յանձնարարութեան վրայ, մեկնեցաւ եւ ուղղակի տուն վազեց բարի լուրը հաղորդելու:

Մարտիկ էֆէնտի հոն էր եւ երբ լսեց Արամի պատմութիւնը դիտել տուաւ.

— Բարսեղ էֆէնտիի ազատումը բաւական սուղի նստաւ:

— Այո, պատասխանեց Արամ, եթէ հինգ հարիւր ոսկին ալ տանք, հօրս բանտարկութիւնը հազար ոսկի պիտի արժէ մեզի:

— Կը սխալիս, գոչեց Մարտիկ էֆէնտի, երկու հազար ոսկի:

— Ի՞նչպէս երկու հազար ոսկի:

— Հապա Լեւոնին տարած հազար ոսկի՞ն...

— Իրաւունք ունիս, տակաւ միտքէս ելաւ, պատասխանեց երիտասարդը շփոթած:

ԺԵ.

Թորոս պէյ սուտ չէր խօսած, հաւաստելով Արամին թէ իր հայրը հետեւեալ օրը ազատ պիտի թողուէր:

Արդարեւ կէսօրին մօտ նախարարը իր մօտ կանչել տուաւ վաճառականը:

— Բարսեղ էֆէնտի, ըսաւ անոր, ձեզի մեծ աւետիս մը ունիմ տալիք, վեհափառ սուլթանը ներում շնորհած է ձեզի:

— Շնորհակալ եմ, պատասխանեց վաճառականը, միայն թէ յանցաւորներն են որ ներումի կ'արժանանան, եւ ես բոլորովին անմեղ եմ...

— Եթէ բոլորովին անմեղ ըլլայիք՝ այսքան ատեն բանտարկուած չէիք ըլլար, պատասխանեց նախարարը խստութեամբ:

— Թերեւս անգիտակցաբար յանցանք մը գործած եմ, պատասխանեց վաճառականը չուզելով անօգուտ վիճաբանութեան մը սկսիլ:

— Ամէն պարագային, գիտակցաբար թէ անգիտակցաբար, կը յուսամ որ ասկէ ետքը հաւատարմութեան ճամբէն պիտի չշեղիք:

— Այդ մասին կրնաք բացարձակապէս վստահ ըլլալ:

— Ուրեմն աղօթեցէք վեհափառ սուլթանին արեւշատութեանը եւ գացէք ձեր գործերովը զբաղելու:

— Ամէն օր կ'աղօթեմ արդէն:

Եւ վաճառականը բարեւելով՝ դուրս ելաւ նախարարին քովէն:

Վարը՝ գաւիթը, իրեն կը սպասէին Արամ, Մարտիկ էֆէնտի եւ գրասենեակի աւագ գրագիրը:

— Վերջապէս, գոչեց Արամ, ազատեցար այս չարչարանքէն:

— Միայն թէ նորէն չսկսինք, պատասխանեց վաճառականը գլուխը օրօրելով:

Անմիջապէս կառք մը մտան եւ տուն գացին, ուր Սուրբիկ հանըմ եւ երկու աղջիկները անհամբեր կը սպասէին:

Բարսեղ էֆէնտի հազիւ թէ բանտէն ելած, արդէն մոռցած էր իր տառապանքները եւ ուրախ զուարթ կը խօսակցէր, բանտային կեանքէ դրուագներ պատմելով:

ԾՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(128 – Շար.)

Սերոբէ Արք. Մանուկեանի եւ եկեղեցական հայրերու, մուտք կը գործէ պաշտօնական դռնէն: Այնպիսի վեհութիւն կայ իր կեցուածքին եւ հայրական ժպիտին մէջ, որ կարելի չէ չխոնարհիլ իր առջեւ ու չմրել գլուխը:

Աշակերտուհիները, խնամակալուհինե-րը եւ ներկաները որոտընդոստ ծափերով ընդունեցան մեծ հիւրերը, այն սրահին մէջ, ուր նախապէս պատրաստուած էր փոքրիկ բեմ մը: Երգչախումբը լուռ ու կարգապահ իր տեղը գրաւեց: Ժամանակի սղութեան պատճառաւ տեղի ունեցաւ կարճ բայց սիրուն հանդէս մը:

Բացումը կատարեց Տնօրէնուհին, դրաւոր ճառով մը, շատ գգայուն ու գողտրիկ բառերով բարի գալուստ մաղթեց Վազգէն Կաթողիկոսի: Ցայտնեց ամբողջ դպրոցին անվերապահ սէրը դէպի ծագող հայրենիքը, դէպի եկեղեցին, դէպի ազգը ու հայ լեզուն:

Երգչախումբը, ղեկավարութեամբ երգի ուսուցչին, օրուան պատշաճ եւ գեղեցիկ երգերով, խանդավառեց ներկաները: Հայրապետին ձօնուած ջերմ խօսքեր արտասանեց Տիգրիս Պէզիրճեան: Վ. Թէքէեանի «Եկեղեցին Հայկական»ը արտասանեց Աստղիկ Գալէմտարեան, համակ կրակ ու բոց: Փոքրիկն Լիտիա Բիւփէլեան արտասանեց «Լուսաւորչի կանթեղը», քնքշութեամբ եւ խոր յուզումով: Կը մտածենք, ի՞նչպէս այսքան հասկացողութեամբ եւ անթերի առոգանութեամբ կարող են արտասանել այս օտար երկնքի տակ հասակ նետած մատղաշ փոքրիկները: Առանց հայրենիքը տեսած ըլլալու, հազարաւոր մղոններ հեռուէն, կը զգան անոր ներկայութիւնը, կը խանդավառուին անով, ու կը սիրեն զայն:

Տնօրէնուհին խնդրեց Կաթողիկոսէն որ իր հայրական խօսքը ըսէ աշակերտուհիներուն: Ան գեղեցկօրէն եւ շատ պարզ կերպով խօսեցաւ, համակ բարութիւն եւ անկեղծութիւն: Գնահատական խօսքեր ըրաւ խնամակուլթեան, տեսչութեան կատարած այն դժուարին աշխատանքին համար, օտար ափերու վրայ այսպիսի վարժարան մը կանգուն պահելու կապակցութեամբ: Հարցումներ ըրաւ աշակերտուհիներուն, որոնք պատասխանեցին մեծ ուրախութեամբ: Թելադրեց կապուած մնալ հայրենիքին, երթալ իրենց աչքերով տեսնել գեղեցիկ Հայաստանը որպէսզի ա՛լ աւելի սիրեն զայն: Սիրել հայ եկեղեցին, սիրել հայ լեզուն, եւ որքան կարելի է լաւ սորվիլ զայն: Հայրապետը խօսեցաւ երկար, հանդարտ, ջերմիկ շեշտ մը իր խօսքերուն մէջ: Հանդէսը փակուեցաւ Իր պահպանիչով ու խանդավառ ծափերով:

Փոքրիկ ընդունելութիւն մը կազմակերպուած էր ի պատիւ հիւրերուն. խնամակալութիւնը անձամբ սպասարկեց:

Մայիս 20ը յիշատակելի օր մը պիտի մնայ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի համար:

Ե. Պ.

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՊՐԻՒՍԵԼԻ ՄԷՋ

Պելժիոյ փոքրաթիւ հայ գաղութը, որ առաւելաբար կեդրոնացած է Պրիւսէլի եւ մասամբ նաեւ Անվերսի մէջ, Մայիս 24ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16ին, յիշատակեց Մեծ Եղեռնի 55րդ տարեդարձը, ներկաներու մեծ թիւով:

Յուշահանդէսը նախաձեռնուած եւ կազմակերպուած էր Պելժիոյ Հայ Ուսանողական Միութեան կողմէ, հովանաւորութեամբ գաղութին Ազգային Միութեան: Անհրաժեշտ է շեշտել, թէ մեծ էր գոհունակութիւնն ու ուրախութիւնը գաղութի երէց ազգայիններուն՝ ի տես երիտասարդութեան գիտակից մօտեցումին, մեր նահատակներուն եւ մեր իրաւունքներու պաշտպանութեան: Աւելցնենք այս առթիւ, որ երիտասարդութիւնը, որուն մէջ կը գտնուին նաեւ ոչ-ուսանողներ, յատուկ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտայ ժամանակէ մը ի վեր մեր պատմութեան, մշակոյթին եւ մեր լեզուին հանդէպ: Շաբաթական հանդիպումներով, որոնք տեղի կ'ունենան իրենց ջանքերով ձեռք ձգուած փոքր սրահի մը մէջ, կ'արծարծեն ազգային հարցեր եւ կը փորձեն ձեռք ձգել ծանօթութիւններ մեր անցեալին ու ներկային մասին:

Ցերեկոյթին բացումը կատարեց Ուսանողական Միութեան անունով Պետրոս Ալահայտոյեան, որ անդրադառնալէ ետք 1915ի ցեղասպանութեան եւ դիտել տալէ ետք, թէ տասնամեակներ շարունակ այդ թուականին հոգեբանական անդոհանքը կրեցինք մեր սիրտերուն մէջ, յայտարարեց, թէ 55 տարիներ ետք Ապրիլեան Եղեռնի թուականը ողբի յիշատակութիւն մը չէ այլեւս մեզի համար, այլ՝ գօտեպնդուելու հրահանգ մը, առեղծագործելու հրաւէր մը, ազգովին վերանորոգուելու ազդանշան մըն է ան եւ, հետեւաբար, ան կոչուած է յեղաշրջիչ դեր մը ունենալու գիտակից Հայուն համար, քանի որ երիտասարդութիւնը կ'ուզէ տէր կանգնիլ իր արեան իրաւունքին՝ ծառայելով հայրենիքին եւ Հայութեան:

Հանդիսութեան բանախօսելու հրաւիրուած էին Փարիզէն Պ. Պ. Սեդրակ Քարեան եւ Ժիրայր Միրիճեան, որ առաջին խօսողն ըլլալով, մեր բովանդակ պատմութեան բնոյթը բաժնեց երկու հիմնական մասի: Հայոց պատմութեան մատեանին մէջ արձանագրուած են մէկ կողմէ օտար հորդաներու անվերջանալի ներխուժումներ, ասպատակումներ, բնաջնջումի ծրագիրներու գործադրումներ, հայ պետականութեան վերացում եւ, միւս կողմէ, տեւական ըմբոստութիւններ եւ ընդվզումներ. յամառ եւ աննկուն պայքար ոչ միայն ի դերեւ հանելու օտար բռնատիրութիւններու մեզ պատմութեան երեսէն ի սպառ ջնջելու ծրագիրները, այլեւ ձեռք ձգելու մեր անկախ ու անկաշկանդ ապրելու իրաւունքը այս աշխարհին վրայ: Հետեւութեան ճամբով բանախօսը անդրադարձաւ 1915ի Եղեռնին եւ 1918ի Մայիսեան գոյամարտին դիտել տալու համար թէ պատմութիւնը վերըստին կ'արձանագրէր մահուան եւ յարութեան խորհուրդը մեր պատմագիրքին մէջ:

Թուրքիա Սուլթաններու օրէն սկսեալ տեւաբար ձգտած է անճիտել ժողովուրդը իր պատմական օրրանին մէջ, որպէսզի իր տիրապետութիւնը մեր հողերուն վրայ մնայուն եւ անվիճելի դառնայ: Այս ձգտումը ապարդիւն անցաւ, քանի որ, ինչպէս այնքան գեղեցկօրէն պատկերացուցած է Լեւոն Բաշալեան, Երլտրղի տիրապետութեան տակ ապրելէ ետք, այս անգամ 1920ին, անկախ Հայաստանի մէջ կը տեսնէր «հայկական ամբողջ գունդ մը, հայ դրօշակները պարզած... կուռի ամբողջ սարքովը... իրականացնելու վրայ Հայութեան Յոյսերը»:

Բանախօսը խօսեցաւ նաեւ ներկայ հայ իրականութեան պարզած գեղեցիկ պատկերին մասին՝ Հայրենիքն սփիւռք: Հայրենիքը ոչ միայն քարաստանի իր վիճակէն դուրս ելլելով դարձած է ծաղկաստան մը այլեւս, այլեւ ներկայիս դարձած է «գիտաստան» մը, շնորհիւ հայ մտքի փայլատակումին, ինքնատիպ ժայթքին:

Նահատակները կը պահանջեն դեռ աւելին՝ կ'ուզեն լսել ոտնաձայնը հայ մարդու քայլերուն դատարկուած եւ բռնագրաւուած հողերուն վրայ: Ապրիլ 24երը յիշեցումի թուականներ են, թէ ազգովին պէտք է պայքարինք, որպէսզի կերտուի վերջնապէս ամբողջական Հայաստանը՝ իր ամբողջական Հայութեամբ:

Պ. Սեդրակ Քարեան մեր երկրին աշխարհագրական դիրքին վերագրեց մեր պատմութեան մէջ արձանագրուած արհաւիրքներն ու ողբերգութիւնները, դարերու ընթացքին: Այսուհանդերձ, այդ բոլոր աղէտներուն մէջ ամէնէն սահմռկեցուցիչը կը մնայ 1915ի Եղեռնը, երբ ազգ մը իր զինուորական ուժով յարձակեցաւ աղնիւ, աշխատասէր եւ շինարար ժողովուրդի մը վրայ՝ կոտորելով զայն եւ կործանելով անոր տունը, Հայոց աշխարհը: Այսպէս է, որ հոգեվարքի սրտաճմլիկ ձայները տարածուեցան ամէն կողմ, մռայլ եւ մութ պատկեր մը պարզուեցաւ մեր երկրին մէջ, կարծես մարդ հրէշներ եւ գազաններ դաշինք կնքած էին ջարդելու համար հարիւր հազարաւորներ, բոլորն ալ անմեղ էակներ:

Ահա թէ ինչո՛ւ հայ ժողովուրդը ո՛ւր որ ըլլայ, ամէն տարի խոկալու եւ խոր հըրդածելու է այս դժբախտ դէպքին վըրայ, որովհետեւ չենք կրնար մոռնալ մեր նահատակները, մեր մէկուկէս միլիոնի կորուստը, որ գուցէ օտարներուն համար մեծ թիւ մը չներկայացնէ, բայց մեզի համար կը նշանակէ ժողովուրդի մը երեք չորրորդին կորուստը: Այո, մենք ամէն տարի այս օրերուն պիտի ազանք իբրեւ սրբազան ուխտ, պահելով մեր հոգիներէն ներս նուիրական յիշատակը մեր մեռելներուն եւ այն բոլոր նուիրական զգացումները, որոնց համար մեր նահատակները ողջակիզուեցան: Մանաւանդ այդ ուխտին պէտք է միացնենք մեր դատին հանդէպ ունեցած մեր հաւատքը:

Ապա Պ. Ս. Քարեան յայտարարեց, թէ բառ մը կայ — վրէժ — զոր չենք սիրեր արտասանել: Այդ վրէժը մենք չենք ըմբռներ նախնական մարդու մը մտայնութեամբ, այլ զայն կը նկատենք աղնիւ, քաղաքակիրթ ժողովուրդի մը ձգտումը ապրելու, գոյատեւելու, յարատեւելու: Այս յաղթանակը ապահոված ենք արդէն, հայ ժողովուրդը չէ բնաջնջուած, ընդհակառակն՝ վերածնած է ան իր աճիւններէն, աւելի գեղեցիկ եւ կենսունակ ձեւով:

Այսօր անդրադառնալէ ետք անցեալին՝ մեր ապագային կը նայինք խանդավառ ապահովութեամբ: Մեր նահատակները կ'ակնկալեն մեզմէ՝ եղբայրական գիրկընդխառնումի ճամբով Հայութեան փառահեղ ապագային կերտումը:

Տօնակատարութեան գեղարուեստական խնամուած յայտագիրը օ ր ո ւ ա ն պատշաճ էր, մնալով լաւ մակարդակի վրայ: Ուսանող Կիւլէքճեան շատ յաջող արտասանութիւն մը կատարեց, կարդալով Դ. Վարուժանի «Կարմիր հողը», իսկ Անվերսի Հայկ. քառեակը, կազմուած պուլկարահայ փրոֆեսիոնէլ երաժիշտներէ, նուագեց Կոմիտասի «Շողեր ջան», «Հայ նաղան», «Ալ այլուխս» ու Էջմիածնի պարը, մշակուած Ասլամազեանի կողմէ: Քառեակին անդամները մաս կը կազմեն Անվերսի պետական համանուագախումբին:

Ապրիլ 24ի տօնակատարութիւնը առիթ եղաւ, որ Պելժիոյ փոքրաթիւ հայ գաղութը ոչ միայն իր յարգանքի տուրքը մատուցանէ Մ ե ծ Ե ղ ե ռ ն ի նահատակներուն, այլեւ ազգային օր մը ապրի: Եւ այս՝ շնորհիւ հայ երիտասարդներու:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՊՈՒՏ'Մ ԺՊԻՏ

—o—

Ֆրանսական գիւղի մը մէջ, խումբ մը գրօսաշրջիկներ խօսքի կը բռնուին քահանային հետ, որ քիչ յետոյ իր հիւցումը կը յայտնէ մինի-փէշով գեղանի գրօսաշրջուհիներուն համար:

— Տէր Հայր, ինծի զարմանք կը պատճառէք, կ'ըսէ գրօսաշրջիկներէն մէկը:

— Ինչո՞ւ, կը յարէ քահանան բարեմտօրէն ժպտելով: Պահք պահողը իրաւունք չունի՞ աչք մը նետելու ճաշացուցակին վրայ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (78)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Երբ զայն տեսաւ, ուզեց ոտքի ելլել, յետոյ միտքը փոխեց: Ցանկարծ դէմքը բոցավառեցաւ, ինչ որ երբեք չէր պատահեր, աշխոյժով ոտքի ելաւ, կինը դիմաւորելու գնաց, անոր նայելով ոչ թէ ճակատին, այլ աչքին տակէն: Երբ քովը հասաւ, ձեռքը բռնեց եւ խնդրեց որ նստի:

— Շատ երջանիկ եմ ձեզ հոս տեսնելուս համար, ըսաւ:

Քարենին անոր մօտ նստեցաւ, ուզեց խօսիլ, բայց չփոթեցաւ առանց խօսք մը ըսելու: Քանի մը անգամ փորձեց միտքը բացատրել, բայց չկրցաւ:

Աննա, այդ տեսակցութեան պատրաստուելով, ինքզինք մարզած էր զայն արհամարհելու եւ ամբաստանելու. այսուհանդերձ ըսելիք մը չգտաւ եւ խղճաց ամուսնոյն վրայ:

Լռութիւնը երկար վայրկեան մը տեւեց::

— Սերժը լա՞ւ է, ըսաւ վերջապէս Քարենին:

Ցետոյ, առանց պատասխանի սպասելու, աւելցուց.

— Այսօր իրիկունը տունը չեմ ճաշեր եւ պէտք է որ հիմա մեկնիմ:

— Դիտաւորութիւն ունէի Մոսկուա երթալու, ըսաւ Աննա:

— Ձէ, չէ, շատ աղէկ ըրիք հոս գալով:

Եւ լռեց:

Տեսնելով որ միտքը բացատրելու զօրութիւն չունի, Աննա ինք խօսք բացաւ:

— Ալեքսի Ալեքսանդրովիչ, ըսաւ, առանց աչքերը վեր առնելու, յանցաւոր կին մըն եմ, գէշ կին մը, բայց այնպէս եմ՝ ինչպէս որ էի... եկայ ձեզ ըսելու որ չեմ կրնար փոխուիլ:

— Այդ մասին ձեզ չհարցուփորձեցի, ըսաւ Քարենին խիստ հաստատ ձայնով մը եւ ատելութեամբ անոր աչքերուն մէջ նայելով:

Բարկութեան տակ՝ ինքզինքին տէր եղած էր:

— Ինչպէս ձեզի արդէն ըսի եւ գրեցի, շարունակեց նուրբ ձայնով մը, եւ ինչպէս կը կրկնեմ հիմա, ատիկա գիտնալ չեմ ուզեր: Ամէն կիները ձեզի չափ բարի չեն ու չեն փութար իրենց ամուսիններուն հաղորդելու այդպիսի հաճելի լուրեր:

Հաճելի բառին վրայ շեշտեց: Ու շարունակեց.

— Ես այդ բաները պիտի անգիտանամ այնքան ատեն որ ուրիշները չիմանան, այնքան ատեն որ անունս չանպատուուի: Ասոր համար ձեզ կ'իմացնեմ որ մեր յարաբերութիւնները պէտք է ըլլան ինչպէս որ էին եւ թէ այն ատեն ձեռք պիտի առնեմ պատիւս պաշտպանելու համար պէտք եղած միջոցները, երբ ինքզինքնիդ վըտանգէք:

— Բայց մեր յարաբերութիւնները առաջուան պէս չեն կրնար ըլլալ, ըսաւ Աննա երկչոտ դէմքով եւ սոսկումով իր ամուսնոյն նայելով:

Երբ Աննա կրկին տեսաւ անոր հանդարտ շարժումները, լսեց անոր հատու, մանկական ու հեգնող ձայնը, անոր համար զգացած զզուանքը ջնջեց ունեցած գութը. այլեւս երկիւղը միայն կը մնար, բայց այսուհանդերձ ուզեց յստակօրէն որոշել իրենց ապագայ յարաբերութիւնները:

— Ձեմ կրնար ձեր կինը ըլլալ, երբոր ես...

Քարենին չար ու ցուրտ ժպիտ մը ունեցաւ.

— Պէտք է հաւատալ որ ձեր ընտրած նոր կեանքը ազդած է ձեր գաղափարներուն վրայ: Կը յարգեմ ու կ'արհամարհեմ թէ՛ եւ թէ այս... այնպէս որ, կը յարգեմ ձեր անցեալը եւ կ'արհամարհեմ ձեր ներկան... ես բնաւ չէի կարծեր որ այդ տեսակ մեկնութիւն մը պիտի տայիք իմ խօսքերուս: Խղճահարութիւն չունեցաք երբ խնդիրը ձեր յանցանքները յայտնելու վրայ էր, ինչո՞ւ խղճահարութիւն կ'ունենաք ձեր ամուսնական պարտականութիւնները կատարելու մէջ:

— Ի՞նչ կը պահանջէք ինծմէ:

— Կը պահանջեմ որ այդ մարդէն հրաժարիք. կը պահանջեմ որ դադրիք զայն տեսնելէ, կարծեմ չափազանց բան մը չեմ ուզեր:

Դէպի դուռը ուղղուեցաւ, բայց նըշմարելով որ Աննա եւս ոտքի ելած էր, խոնարհեցաւ անոր առջեւ եւ թոյլ տուաւ որ ան առաջ անցնի:

Ը.

Լեվին իր մօր առաջին ամուսնութենէն խորթ եղբայր մը ունէր, որ եկաւ գինքը տեսնելու եւ որ փրոֆեսէօր մըն էր:

Օր մը, անոր հետ գիւղացիներու մասին վիճաբանելէ ետքը, Լեվին յիշեց որ ֆիզիքական աշխատութիւնը իրեն համար լաւագոյն հանդարտացնեցուցիչ դարմանն էր եւ որոշեց հնձելու երթալ:

Խորթ եղբայրը՝ Քոսնիշեւ՝ գլուխ վերցուց եւ եղբօրը նայեցաւ հետաքրքրութեամբ:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

Այրի Տիկին Էլիզ Հոգտանեան եւ զաւակը՝ Շաքէ Հոգտանեան, այրի Տիկին Զօթուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Սէմէրճեան եւ զաւակները, Պ. Ֆիլիփ Սէմէրճեան — Ֆէպլիւս, Տէր եւ Տիկին Գրիգորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խաչիկեան եւ աղջիկը եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՀՈԳՏԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 29ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Երեքշաբթի, (Յունիս 2) ժամը 14,15ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին 15 Ռիւ Ժան Կուժոն եւ մարմինը կը փոխադրուի Տէօյլ–լա–Պառի գերեզմանատունը:

«Յառաջ».— Մեր ցաւակցութիւնները Հոգտանեան ընտանիքին:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յակոբ Եպս. Վարդանեան եւ ընդունելութեան կազմակերպիչ յանձնախումբը, կը յայտարարեն թէ Ամենայն Հայոց Հայրապետը Վազգէն Ա. հովուապետական իր այցելութիւնը պիտի շնորհէ Մարսէյլի եւ շրջակայից իր հաւատացեալ հօտին: Հայրապետի ընդունելութեան եւ Մարսէյլ գտնուած շրջանին, տեղի պիտի ունենան հետեւեալ պաշտօնական եւ ժողովրդային հանդիսութիւնները:

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 2 Յունիս կ. ե. ժամը 21ին պաշտօնական հանդիսութիւն Փալէ տը Քոնկրէի սրահներուն մէջ:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 Յունիս կ. ե. ժամը 20,30ին ողջերթի ճաշ Թերմինիւս պանդոկի սրահին մէջ (Կառ Սէն Շառլ): Մասնակցութիւն 80 Փրանք:

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, արձանագրուիլ նախապէս Մայր եկեղեցւոյ եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան քարտուղարութեանց մօտ:

COLONIE DE VACANCES

—— JEUNESSE ET ACTION ——

LE FAU par ROISSARD (Isère)

25ème ANNEE

Յուլիս 1–31, 7–14 տարեկան մանուկներու համար:

Բանակումի Հիմնադրութեան 25ամեակը պիտի տօնուի տեղւոյն վրայ, Յուլիս 14ին, նախագահութեամբ Յակոբ Եպս. Վարդանեանի

Բանակավայրը ունի արձակուրդի յատուկ կահաւորուած սենեակներ Յուլիս, Օգոստոս եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն համար:

Արձանագրութեան համար դիմել

Pasteur Arthur HELVADJIAN

6, Place de la Rotonde, St-Jérôme MARSEILLE (13e), Tél. 62-85-10

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պետրոսեան եւ Քնեազեան ընտանիք–ները ցաւակցութիւն կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Լորիս Պապանեանի եւ զաւկին, իրենց մօր եւ մեծ–մօր մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 50 փրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Ս. ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԺԱՊԱՒԷՆԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՅՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

շնորհաբեր ներկայութեամբ՝

ՎԱԶԳԷՆ Ա. Ծայրագոյն Պատրիարքի եւ Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց

Երկուշաբթի (15 Յունիս) երեկոյեան ժամը 21ին Սալ տը լա Շիմիի մէջ, 28 պիս, Ռիւ Սէն Տոմինիք, Փարիզ 7րդ:

Մուտքի գին՝ 10 փրանք

Տոմսերը կը վաճառուին Փարիզի եւ արուարձաններու եկեղեցիներու մօտ, Յունիս 7էն սկսեալ:

ՃԱՇ
Ի ՊԱՏԻՒ ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Ի պատիւ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, կազմակերպուած է ընթրիք մը, որ տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ, 12 Յունիս ժամը ճիշդ 20ին, Փարիզի Հիլթոնի սրահին մէջ:

Ճաշին մասնակցութեան ծախքն է 65 փրանք:

Ճաշին մասնակցութեան համար արձանագրութիւնները կը կատարուին Փարիզի Հայոց Մայր եկեղեցւոյ դիւանատան մէջ:

Տեղ ապահովելու պայմանաժամը կը վերջանայ 7 Յունիսին:

Կոչ կ'ընենք մեր ժողովուրդին, որ պէտք մեծ բազմութեամբ փութան մասնակցիլ այս բացառիկ ընթրիքին, օր առաջ ապահովելով իրենց տեղերը:

ԴԻՒԱՆ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 5 ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ, Մոնմորանսի

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի ժամը 17էն 22 Սամուէլ–Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան–Գ. Մ. Ալէմշահ սրահը, 26, Ռիւ Թրուայոն, Փոն տը Սեւր::

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին ընկերներ

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ, ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, ԿԱՐԱՊԵՏ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կը մասնակցի Նայիրի պարախումբը

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ
ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան 1918 Մայիս 28ի առթիւ, այս Շաբաթ ժամը 21ին, Ազգային Տան մէջ

14, Rue St. Basile, Marseille

Առատ կերուխում, ընտանեկան մթնոլորտ, երգ, պար, նուագ, արտասանութիւն Նոր Սերունդին կողմէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 7ին, ժամը 3ին, Ռիւ Ժէ, Սէն–Լուի սրահը:

Կը խօսի ընկ. ՍՈՒՐԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի կողմէ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անի» Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի, 7 Յունիս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3,30ին «Սէրքլը Կաթոլիկ» սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. ԳԵՂԱՄ ԿԱՆԱՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին: Պիտի արտասանեն՝ ընկ. Յ. Մաթոսեան, Օր. Ս. Քէլէշեան, Օր. Ս. Պետրոսեան, Օր. Ա. Աճէմեան: Կը մեներգեն՝ Տիկ. Ա. Սապունճեան, Օր. Ա. Սանճեան, Օր. Վ. Հելվաճեան: Դաշնակ՝ երիտասարդ Ռ. Զօպոյեան:

Հայկական տոհմիկ պարեր եւ կենդանի պատկեր Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, նաեւ խմբերգներ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 7ին

CINEMATEQUE FRANÇAISE
PALAIS DE CHAILLOT

Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 22,30ին կը ներկայացուի ամերիկահայ բեմադիր Արամ Աւագեանի (Քանի փառատօն 1970)

End of the Road.

ԿՈՒԶԷՔ ՆՈՐՈԳԵԼ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆԸ,

ՁԵՐ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ԿԱՄ ԳՈՐԾԱՏԵՂԻՆ

ՈՐՈ՞Ւ ՊԷՏՔ Է ԴԻՄԵԼ

ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ

ԹՈՒՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revêtement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

16 bis, Bld. de Sébastopol, PARIS 4e) et carrefour de l'Eléphant à PALAISEAU-91

DEVIS GRATUIT SUR SIMPLE APPEL : 272.26.61

ET VOUS TROUVEREZ LES PEINTURES THOMLAC :

PARIS (4e), 16 bis, Bld. de Sébastopol PALAISEAU, Carrefour de l'Eléphant

PARIS (12e), 52, rue de Châlon — ARGENTEUIL, 5, rue de Fresne-Bast

ASNIERES, 136, rue des Bourguignons - FONTENAY-sous-BOIS, 48 bis, rue Dalarac

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԲԱԶՄԱՎԱՍՏԱԿ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻԻ

ԻՐ ԾՆՆԴԵԱՆ ՈՒԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ–ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՎԱԹՍՈՒՆԸՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, 14 Յունիս ժամը 20,30ին Salle Gaveau, 45 Rue la Boëtie, Paris

Կը նախագահէ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Հայրապետական Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)

Ներկայ կ'ըլլայ Յոբելեարը

Կը խօսին Պ. Պ. ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ, ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ, ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն

Տիկին Աստղիկ Տէտէեան (Երեւանի Կոմիտաս Երաժշտանոցէն), Տիկին Հայունի (Փարիզի Երաժշտանոցէն), Օր. Աժտէրեան (դաշնակ), Պ. Թորգոմեան (ջութակ), կ'արտասանեն՝ Տիկին Զ. Անտոնեան, Տիկին Խրտըշեան–Լաչասանը (Ֆրանսերէն) Օր. Վարդանեան

Հայկական պարեր, Նաւասարդ պարախումբի կողմէ
խօսնակ Տիկին Մ. Յովսէփեան

Տոմսերու գինը, 10, 8, 5 փրանք

Տոմսերը այժմէն ապահովել, դիմելով հետեւեալ հասցէներուն.— Գրատուն Սամուէլ Գրատուն Բալուեան

Պր. Պագրճեան 35, Rue de Trévise
ARAX, 31 Bd. Raspail
Պր. Ադամեան 16, Rue Lafayette
Միհրան Անտոնեան 738–21–18, Թէրզեան INV. 87-43

եւ Յանձնախումբի անդամներուն:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութիւնը կը փնտռէ իր տարեկան բանակումին համար խոհարարուհի (կամ խոհարար) ամբողջ Օգոստոս ամսուան համար:

Դիմել՝ Մշակոյթի Տուն, 17 Փիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ, Ուրբաթ օրերը ժամը 18,30–էն մինչեւ 21, Շաբաթ օրերը ժամը 15,30-մինչեւ 20:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ– – Քաշանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Հինգշաբթի (Յունիս 4) իրիկուն ժամը 21ին, Տիկին Գարաօղլանեանի բնակարանը, 22 Ռիւ Լավուազիէ, Քաշան:

ԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յունիս 28ին:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի դաշտահանդէսը Յունիս 28, Կիրակի:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 փր. Վեցամսեայ 50 փր
Արտասահման Տար. 115 փր. Հատը 0, 50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI 3 JUIN 1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 11.828 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 46e ANNÉE — N° 11.828

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԵ՛ՐՋ ԺԱՄԱՆԱԿԱՎՐԷՊ ՅԱՆԿԵՐԳՆԵՐՈՒՆ

Բ.

Անտոն Քոչինեան ո՛չ մէկ ակնարկու – թիւն կ'ընէ այն վերջնագրի մասին, որով Ապրիլ 28ին կարմիր պատմուճան հագած Ազրպէյճանի Վարչապետ Նարիմանով Հայաստանի կառավարութենէն կը պահան – ջէր երեք օրուան մէջ Ղարաբաղէն եւ Զանգեզուրէն քաշել հայ բոլոր զինուոր – ները: Երեւանի Մայիս մէկեան փառաւոր հանդէսին մէջ դաշնակցական, հնչակ – եան, ռամկավար, ժողովրդական, էս – էր եւ անկուսակցական բոլոր ճառախօս – ները կրակ կը թափէին Բագուի համայ – նավար դահլիճին դէմ, որ կը շարունա – կէր հայատեաց եւ ջարդարար Մուսա – վաթի քաղաքականութիւնը, կռթնած Մոսկուայի վրայ:

Երբ այս էր բուն իրականութիւնը, Քո – չինեան պարծանքով կը յիշէ «Ազրպէյճա – նում սովետական իշխանութեան յաղթա – նակը»: Հինգ հազար (?) հայ համայնա – վարներ Մայիս 1ին շնորհաւորական հե – ռագիր ուղղեր են Ազրպէյճանի կարմիր կառավարութեան:

Լենինականի (Աղեքսանդրապոլ) հան – դէսին Մայիս 15ին Քոչինեան կրկնած է դաշնակներու եւ «օտարերկրեայ իմ – պերիալիստներու» գործակցութեան ա – ռասպելը եւ չէ քաշուած յայտարարելու.

«Դաշնակցական արկածախնդիր կառա – վարողները Հայաստանը կանգնեցրել էին կործանման ահաւոր վտանգի առաջ»: Անոնք թշնամական դիրք են բռներ Սով. Ռուսիոյ դէմ, որու կառավարութիւնը Լենինի ստորագրութեամբ ի լուր աշխար – հի հռչակեր է եղեր Թրքահայաստանի մասին իր ծանօթ դեկրետը եւ մօտ կէս միլիոն գաղթական Հայերուն «հսկայա – կան բարոյական ու նիւթական օգնութիւն ցոյց է տուեր...»:

Տեսա՛նք թէ ի՛նչ կը նշանակէր Լենինի այդ նշանաւոր դեկրետը, — պարզապէս Հայերը առանձին ձգել Թուրք հզօր բա – նակներուն դէմ, Կովկասեան ճակատէն «Հէպի տուն» կանչելով ռուս զինուոր – ները:

Չենք ուզեր երկարել մէջբերումներու շարքը, ոչ ալ՝ անարգական որակում – ները. — Սով- Հայաստանի յաջորդական 5-6 թիւերը բոլորովին յատկացուած են Մայիսեան շարժումներուն: Ճառախօս – ներն ու յօդուածագիրները իրարու հետ մրցումի են ելած հայհոյելու համար Դաշնակցութեան:

Կարաւանին խառնուած է նաեւ «Հայ – րենիքի Ձայն»ը, պաշտօնաթերթ Սփիւռ – քահայութեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէի, որու պարտականութիւնն է, կը կարծենք, փոխադարձաբար իրարու ծա – նօթացնել եւ սիրցնել հայրենիքն ու սփիւռքը:

Նման առաքելութիւն կը պահանջէ ան – կողմնակալ ոգի եւ առարկայական մօտե – ցում պատմական դէպքերուն: Շատ դիւ – րին է քսուութեան նոխազ դարձնել Դաշ – նակցութիւնը, առանց անաչառ քննու – թեան ենթարկելու Հայոց ժամանակա – կից պատմութեան բախտորոշ շրջանին հայ ժողովուրդին եւ մեր նորագոյն Հայ – րենիքին քաղաքական, տնտեսական ու առողջապահական կացութիւնը, իբրեւ հետեւանք Մեծ Եղեռնի եւ աշխարհակոր – ծան պատերազմի բացած ահաւոր վէր – քերուն:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ԶՈՀԵՐ ՓԵՐՈՒԻ ՄԷՋ

Բնութեան արհաւիրքի զոհ դարձաւ Փերու, որ Խաղաղականի ափին ծուա – րած հարաւ. Ամերիկեան երկիր մըն է, ծանօթ Անդեան իր լեռներով:

Կիրակի օր, ինչպէս հաղորդած էինք, շատ զօրաւոր ցնցում մը, որուն պիտի յաջորդէին եօթը ուրիշ ցնցումներ նուազ տարողութեամբ, երկիրը կիսով վերա – ծեց աղէտեալ շրջանի մը: Արդարեւ, հինգ հարիւր քիլոմեթրի վրայ կը տա – րածուին երկրաշարժին հասցուցած վը – նասները, որոնց մասին դեռ հազիւ կա – րելի է ընդհանուր պատկեր մը ներկայա – ցնել քանի որ ամբողջ շրջաններ բառին բուն իմաստով կտրուած են հաղորդակ – ցութեան միջոցներէ:

Փերուի պատմութեան ամէնէն զօրա – ւոր եւ մահաբեր շարժն է այս: Արդա – րեւ, միայն վերջին տասնեւերկու տար – ուան մէջ արձանագրուած չորս ցնցում – ները երբեք այս համեմատութեան չէին հասած:

Ցարդ հաղորդուած տեղեկութիւննե – րու համաձայն, քանի մը կարեւոր քա – ղաքներ հիմնայատակ կործանած են, ու – րիշներ կիսով չափ կամ աւելի, իսկ գիւ – ղերն ու աւանները, որոնց մասին դեռ կարելի չէ խօսիլ, հաւանաբար նոյն պատկերը ներկայացնեն:

Շիմպոթի, որ երկրին ձկնորսական ա – ռաջին նաւահանգիստն է, 60 առ հարիւ – րի համեմատութեամբ քանդուած է: Ցի – սուն հազար բնակչութեան կէսը անա – պաստան մնացած է:

Հուարէզ, կեդրոնական քաղաք մը 20 հազար բնակչութեամբ, աւելի ծանրօրէն վնասուած է: Համաձայն ձեռք ձգուած լուրերու՝ ջնջուած է քարտէսին վրայէն:

Թրուխիլօ, 60.000 բնակիչ ունեցող քա – ղաք մը, մեծ վնասներ կրած է: Հուաչօ, նոյնպէս վնասուած է լրջօրէն:

Ողբերգական մանրամասնութիւններ ալ կը տրուին: Այսպէս, 2000 բնակչութիւն ունեցող քաղաք մը՝ Քարազ, ջրամոյն եղած է, երբ երկրաշարժին հետեւանքով քանդուած են մօտակայ ամբարտակին պատնէշները: Դպրոցի մը մէջ երախա – ներ փլատակներու տակ մնացած են եւայլն:

Առաջին տուեալներու համաձայն եօթը հազարէ աւելի մեռեալ կայ, իսկ անպա – տսպարեալներու թիւը երկու հարիւր հազարի կը հասնի: Դժբախտաբար, այս թիւերը վերջնական չեն, քանի որ օգ – նութեան փութացող խումբերը հնարա – ւորութիւն չեն ունեցած հեռաւոր շըր – ջանները հասնելու, հաղորդակցութեանց միջոցներու քանդումին հետեւանքով: Հե – ռաձայնային կապն ալ խզուած է աղէտ – եալ շրջաններուն հետ: Ցամենայն դէպս, կը կարծուի թէ շատ աւելի մեծ կրնայ ըլլալ երկրաշարժին զոհերուն թիւը:

Աշխարհագէտներ դիտել կուտան, թէ Փերուի այդ շրջանը, ինչպէս նաեւ Քո – լոմպիա եւ հարաւային Չիլի, երկրաշար – ժի շղթային մէջ կը գտնուի, այսինքն՝ գործօն շարժերու շրջան մը կը ներկա – յացնէ:

Կառավարութիւնը անմիջապէս ան – հրաժեշտ միջոցներ ձեռք առաւ՝ զօրա – կոչի ենթարկելով հազարաւոր անձեր: Սակայն, երկար ժամանակ պէտք է, որ – պէսզի կարելի ըլլայ օգնութեան փութալ եւ ազատել ինչ որ հնարաւոր է: Մինչ այդ, ինչպէս կը գրեն տեղական թեր – թերը, հազարաւորներ փլատակներու տակ պիտի մեռնին՝ օգնութիւն չգտնե – լով:

Ի՛նչ խղճով կարելի է գրել՝

«1918–1920 թուականները, դաշնակ – ցականների տիրապետութեան ժամանա – կաշրջանում, բազմաչարչար հայ ժողո – վրդի համար ամենամռայլ տարիներն էին: Հայաստանը վերածուել էր ազգա – միջեան կռուրածների, թշուառութեան ու սովի երկրի, որի բնակչութիւնը 1913 թուականի համեմատութեամբ պակասեց մինչեւ 30 տոկոսով» (Հայրենիքի Ձայն, 13 Մայիս, էջ 4):

Այս կարգի գրութիւններ կարդալով, կը յիշենք ժողովրդական երգիծական երգ մը, որ աշխարհի մէջ գործուած ա – մէն կարգի յանցանքները — խնդալու հա – մար — կը բեռցնէր Դաշնակցութեան վզին: Օրինակ, եթէ հարս ու կեսուր ի – րարու հետ կռուին՝ «մեղաւոր է Դաշնակ – ցութիւն»:

Ա՛լ վերջ պէտք է տալ անլուրջ խծբը – ծանքներու, հայհոյութեանց եւ ատելա – վառ ու գրգռիչ հրատարակութեանց ու ճառերու:

Ժամանա՛կ է, որ հայրենիք ու սփիւռք ձեռք ձեռքի տուած միացեալ ճակատ կազմեն ու գործակցին յանուն ազգային գերագոյն շահերու:

Այլապէս ծաղր ու ծանակ պիտի դառ – նանք մեր դարաւոր թշնամիին, որ սըր – տանց կը հրճուի, երբ մենք կը պառակ – տինք եւ ներքին պայքարին կը լծուինք:

Հայրենասիրութեան գլխաւոր պահանջն է այս:

Վերջ ժամանակավրէպ յանկերգնե – րուն:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ելմտական Նախարարը սխալած կը թուի ըլլալ իր լաւատես նա – խատեսութեանց մէջ, ըստ Ժիսքար տ'Էս – թէնի տարւոյն ընթացքին յաւելումը պի – տի չանցնէր 3,9 առ հարիւրը, մինչեւ արդէն իսկ 2,1 առ հարիւրի հասած է ա – ռաջին չորս ամիսներու ընթացքին:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ Նախագահը Ալզաս պիտի այցելէ Յունիս 27ին եւ 28ին:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ խումբ մը գիտուններ, որոնց մէջ Անտրէյ Սախարով (հայրը՝ հիւլէական խորհրդային խումբին) նա – մակով մը բողոքած է Խորհ. Միութեան ընդհ. դատախազին կարգ մը դատական անկանոնութիւններու համար, որոնք գործուած են Զօր. Գրիգորենկոյի դա – տապարտութեան ընթացքին: Նոյն ան – պաշտօն աղբիւրներու համաձայն, Սա – խարով եւ կարգ մը այլ անձնաւորութիւն – ներ պատկան իշխանութեանց ղրկուած հեռագիրներով բողոքած են կենսաբան Մեդվէդէվի ձերբակալութեան դէմ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ նախարարաց ար – տակարգ խորհուրդ մը գումարուած է, որուն ներկայ եղած են նաեւ 15 հանրա – պետութեանց վարչապետները: Բրեժնեւ կարեւոր ճառ մը խօսած է այս առթիւ:

ԻՐԱՔԻ իշխանութիւնները 210 համայ – նավարներ ձերբակալած են, որոնք, հա – մաձայն Իրաքի Համայնավար կուսակ – ցութեան օրգանին՝ Թարիք էլ Շաապի, խոշտանգումներու կ'ենթարկուին բան – տերու մէջ:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԷՆ արձակուած փոքր հըր – թիռ մը սպաննեց իսրայէլացի աղջնակ մը եւ վիրաւորեց ութ անձ: Մայիս ամ – սուան ընթացքին 60 Իսրայէլացիներ ըս – պաննուած եւ 137 ուրիշներ ալ վիրաւոր – ուած են, ինչ որ ամէնէն մեծ թիւը կը ներկայացնէ, Իսրայէլացիներուն համար, Վեցօրեայ պատերազմէն ի վեր: Իսրա – յէլեան օդուժը ժամերով ռմբակոծեց Սուէզի եգիպտական դիրքերը: 12 Ե – գիպտացիներ զոհ գացին ռմբակոծու – թեանց:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ կազմակերպութիւնը Գահիրէի մէջ որոշեց կեդրոնական մար – մին մը ստեղծել իրենց ներկայացուցիչ – ներով: Մարմնին պաշտօնը պիտի ըլլայ՝ համակարգել եւ ղեկավարել զինուորա – կան գործողութիւնները:

ՆԻՔՍԸՆԻ ուղղուած նամակով մը Ա – մերիկացի 74 ծերակուտականներ, հա – րիւրի վրայ, անհրաժեշտ կը գտնեն 135 Ֆանթոմներու յանձնումը Իսրայէլի: Քա – ղաքական դէտերու համաձայն, ճնշում կը բանեցուի Նախագահին վրայ, որ – պէսզի Թել Աւիվ գոհացում ստանայ իր պահանջներուն մէջ, օդանաւերու ուղ – ղութեամբ:

ԹԱՅԼԱՆՏ որոշեց տասը հազար կա – մաւորներ ղրկել Քամպոճ: Ծանօթ է, որ Փնոմ Փէն զինուորական օժանդակու – թիւն խնդրած էր այս վերջինէն: Միւս կողմէ, Քամպոճի եւ Լաոսի մէջ կռիւ – ները կը շարունակուին:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Տեղեկատուութեան նախա – րարը՝ Օսման Տանա յայտարարեց, թէ Լիբանան կը գնահատէ Խորհ. Միութեան դիրքը, որ զօրավիգ կը կենայ Պէյրութի, Իսրայէլեան յարձակումներուն դէմ:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ առջի օր արձա – կեց Սոյուզ 9 այերանաւը: Երկու այե – րանաւորդներ կը գտնուին մէջը: Անոնց – մէ մին՝ Գնդ. Նիկոլայեւ հին վեթերան մըն է. 1963ին ղեկավարած էր Վոստակ 3ը:

ՓԱԼԵՐՄԱՅԻ մէջ (Իտալիա) դաշու – նահարուած է նէօ-ֆաշական երեսփոխան մը եւ ծանր վիճակի մէջ տեղւոյն հիւանդանոց փոխադրուած: Վարչապետ Ռումոր յայտարարեց թէ այս եղեռնա – փորձը խենթ ոճրագործի մը արարքն է: Ամէն պարագայի մէջ այս դէպքը եղերա – կան գրուագ մը կը նկատուի եւ մթնո – լորտը լարուած է:

ՌՈՒՄԱՆԻԱՅԷՆ ետք Պուլկարիա եւ Եուկոսլաւիա եւս Դանուբի յորդումին վտանգին տակ կը գտնուին: Հունգարիոյ մէջ տեղատարափ անձրեւ եկած է, ինչ որ կրնայ յորդումի մը պատճառ դառ – նալ մարգարենակ շրջաններու մէջ: Ռու – մանիայէն կը հաղորդեն, թէ ամերիկ – եան օգնութիւնը յորդումի աղէտեալնե – րուն, քանակով կրկնապատիկն է խոր – հրդային օժանդակութեան:

ԹՐԻՓՈԼԻԻ (Լիբիա) օդակայանին մօտ չեխ ճամբորդատար օդանաւ մը վար ին – կաւ եւ կրակ առաւ: 13 ճամբորդներ մե – ռան:

ԱՒՍՏՐԻԱ ապաստանեցան 21 Հուն – գարներ: Քաղաքական ապաստան փըն – տռողները մաս կը կազմեն զբօսաշրջիկնե – րու խումբի մը: Միեւնոյն ատեն, երկու չեխ եւ երկու հունգար զինուորներ ի – րենց համազգեստներով Աւստրիոյ սահ – մանը անցած են:

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ մէջ հանրաքուէ մը տե – ղի պիտի ունենայ Կիրակի օր, որոշելու համար սահմանափակե՞լ թէ ոչ օտարնե – րու թիւը երկրին մէջ: Ներկայիս 972 հազար օտարական աշխատաւորներ կան հինգ միլիոն բնակչութիւն ունեցող երկ – րին մէջ: Անոնց մեծ մասը իտալացի է: Եթէ սահմանափակման տեսակէտը շահի, Զուիցերիա պիտի հարկադրուի 300.000ի հասցնել օտար աշխատաւորնե – րու թիւը:

ՀԱՐԱՒԻ կառուղիին վրայ 24 կառք իրարու վրայ ելած են: Երեք մեռեալ, 18 վիրաւոր կայ: Շաբաթավերջին, կառքի արկածներու հետեւանքով 72 մեռեալ կայ եւ 747 վիրաւոր, որոնց 301ը՝ ծանրօրէն:

ԱՐԴԻ ՍԵԲԱՍՏԻԱՆ ԱՅՆՊԷՍ ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՍԱՅ

Ուշ գիշեր էր, երբ հասանք Սեբաստիա․ վստահաբար մեծ հետաքրքրութեամբ համակուած էի խմբին: Կը սպասէի որ առաւօտը բացուի եւ լոյս աչքով անգամ մը եւս տեսնեմ ու վայելեմ մեծն Սեբաստիան, ուրկէ, հազարաւորներու հետ, բաժնուած էի 1922ի աշնան, ուղիղ քառասունեւութ տարիներ առաջ: Հրաշքի համազօր եղելութեան մը առջեւ կը գտնուիմ, ահա, քանի որ երբեք չէի յուսար, թէ օր մը դարձեալ Սեբաստիան տեսնելու վայելքը կը տրուի:

Այժմու Սեբաստիան, ինչպէս կրցայ տեսնել, հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէ․— Շատ բան չէ փոխուած հոն, կառավարական (սերայ) Հրապարակը, կեդրոնական շուկան ու անոր անմիջական շրջապատը, բաւական զարգացում եւ յառաջդիմութիւն կը ցուցաբերեն: Նոր ու բազմայարկանի պանդոկներ, վաճառատուներ, գործատուներ, հանրային հաստատութիւններ, արդիական ու հրապուրիչ տեսք մըն են տուած քաղաքին՝ ուր կը տիրէ նկատելի շարժում ու եռուզեռ: Ոստիկանական (ժանտարմա տայիրէսի) շէնքը կը մնայ այնպէս՝ ինչպէս որ էր, Հրապարակին հանդիպակաց կողմին՝ երկու մեծ շէնքերը, որոնցմէ մին, ատենօք, Սպայից ակումբ էր եւ միւսը կուսակցական կեդրոնատեղի, փլցուած ու տեղի են տուած երկու նոր ու տարբեր կառոյցներու: Այժմ անոնցմէ մին կը ծառայէ իբրեւ քաղաքապետարան: Մտայ Սերայէն ներս, ու շրջեցայ բոլոր կողմերը, բարձրացայ երկրորդ յարկը, որ, եթէ չեմ սխալիր, կառուցուած է հայ զինուորներու եւ հայ վարպետներու կողմէ:

Հրապարակէն քիչ հեռու, դեռ կանգուն է Տոքթ․ Գարեգին Սիւնիի բնակարանը, ինչպէս եւ Հայոց պատկանող այլ շէնքեր: Կանգուն են նաեւ Ընքապապեան եղբայրներու լուսանկարչատունը եւ անոր դիմաց Տոքթ․ Յարութիւն Շիրինեանի երկյարկ տունը:

Աւելի վարը՝ ի գոյ է Քարէ խանը, սակայն շատ անխնամ վիճակի մը մէջ, կը մնան նաեւ Սելճուքեան շրջանի կառոյցները — Կէօք Մէտրէսէն, Չիֆթէ մինարէն եւ Շիֆայի Մէտրէսէն: — Քեառրգիլիս հետ, շրջեցայ ամբողջ շուկան նոյնիսկ գացի ու տեսայ Համամճըօղլու խանին երկրորդ յարկի անկիւնի այն սենեակը՝ ուր Կարապետ Պարսամեանի խմբագրութեամբ լոյս կը տեսնէր «Հողդար» թերթը:

Քաղաքը նկատելի կերպով ընդարձակուած ու տարածուած է, մանաւորաբար դէպի Խարբերդ եւ Երզրում տանող խճուղիի երկայնքին:

Պատմական Մայր եկեղեցին Ս․ Աստուածածնայ այդ հոյակերտ տաճարը՝ ուժանակով փլցուած ու անոր վրայ շինած են արդիական ոճով բազմայարկանի բնակարաններ ու վաճառատուներ: Հապա՞ Ս․ Անապատայ վանքը, Ս․ Յակոբայ գեղատեսիլ Մենաստանը, սրտահաճոյ Ս․ Խնդրակատարը, Ս․ Հրեշտակապետի հրաշակերտ վանքը եւ այլ ազգային հաստատութիւնները: Ո՞ր մէկը թուել եւ ո՞ր մէկը յուշել ու յիշատակել:

Անհամբեր էի տեսնելու նաեւ Մեծն Մխիթար Աբբայի ծննդավայրին՝ Հողդարի բարձունքը, արդիական ոճով, Ամերիկեան Գոլէճը: Չկար ան, վասնզի տարիներ առաջ հրդեհուած էր, դոնէ գդոյշ ըլլային, խնայէին անոր եւ զայն օգտագործէին իբրեւ վարժարան կամ հանրային այլ հաստատութիւն: Անոր ընդարձակ հողամասը պարապ կը մնար ամբողջովին, մինչ՝ շուրջ բոլորը, գաղթականներ բնակարաններ են կառուցած ու տեղաւորուած: Անդին տեսանք խարխուլ պատերով, փլած ու փլփլած վիճակի մէջ գոլէճ – որբանոցի արհեստանոցաշխատանոցը, ուր, ատենօք, հայ որբերը, հայ վարպետներու հսկողութեան տակ, արհեստներու կը հետեւէին դասապահերէ դուրս: Չկան նաեւ Մր․ Ըրնէսթ Փարթրիճի եւ զուիցերական որբանոցի գեղեցիկ շէնքերը:

Արամեան ազգային վարժարանը՝ զոր այնքան կ'անձկայի անգամ մը եւս տեսնել ողջ աչքերով, փլցուած ու անոր տեղը վարժարանի նոր շէնք մըն է կառուցուած: Փլցուած է նաեւ դիմացի Ջաղացքը եւ Արամեանի կողքին կանգնող Յունաց եկեղեցին:

Ահա եւ Արեգակ Սուրբ Նշանը, որ իբրեւ ցեղիս յաւերժութեան խորհրդանիշ, կը հսկէ անթարթ աչքերով իր լուսեղէն բարձունքով, կը նայի կարօտով եւ յուսով, կը նայի բոցեղ նայուածքով, կը հասնի մինչեւ Լուսոյ Խորան Ս․ Էջմիածին: Հեռուէն միայն եւ քանիցս անյագ կարօտով, արցունքով ու հառաչով վայելեցի իր վեհատեսիլ ու կոթողացեալ կառոյցը, քանի որ, իբրեւ զինուորական կեդրոնատեղի, արգիլեալ գօտի էր ան ու մերձենալը անհնար:

Հողդարի բարձունքէն յատակօրէն տեսանելի է նաեւ անմահն Վարուժանի նուիրական ծննդավայրը՝ Բրգնիկը, ուր այժմ խլամ գաղթականներ են հաստատուած: Վիշտս ու նաեւ խինդս միախառնած, նայեցայ, նայեցայ երկար, ինծի եւ Սեբաստահայերուն քաջածանօթ այդ ոստանին, ու երեւակայութեանս առջեւ պատկերացուցի երիտասարդ քերթողը՝ որ ամէն օր նոյն ճամբով կուգար Արամեան վարժարան, իր թարմ շունչով ու եռանդով ցեղիս ոգեղինացեալ արժէքներուն սերմերը ցանելու մատաղատի հայորդիներու սրտերուն մէջ: Ո՞ւր է հիմա ան․ յաւերժութեան թեւերուն վրայ, անշուշտ, իբրեւ աստղ մը լուսաշող, եղբայրացած՝ երկնակամարի բիւրաւոր աստղերուն հետ: Աստղը աստղին արժանի:

Բրգնիկը աւելի մօտէն եւս տեսնելու ուրախառիթ պատեհութիւնը ներկայացաւ, երբ, հարազատներու հետ գիւղը եղերող ծանօթ ճամբէն անցնելով, այցելեցինք Պաղ Ջրմուկ, ուր ըստ սովորութեան, մեծ թիւով ընտանիքներ իրենց վրաններն էին լարած: Հոս ալ շատ քիչ բան փոխուած է, բացի շրջակայ նորատունկ ծառերէն, որոնք մեծցած ու հասակ են նետած․ տեսանելի են նաեւ մի քանի նորակառոյց շէնքեր:

Հակառակ փափաքիս, Փաշուն Փաւրիքան չկրցայ երթալ, սակայն սուրեցի թէ վերապրող Սեբաստահայուն սիրական վայրերէն մին է մնացած ան:

Քանիցս անցայ Պէզիրճուն Արտէն, ուր եւս Հայոց պատկանող տուներէն շատերը կը մնան դեռ, այժմ քիչ մը այլափոխուած ու զունատ, սմանք ալ անխնամ վիճակի մէջ:

1915ին, Սեբաստահայութեան թիւը կը հաշուէր, շուրջ 36·000 կամ 5800 տուն, առկէ քիչ պակաս խլամ ընտանիքներու թիւն ալ նկատի առնելով, Սեբաստիոյ բնակչութեան ընդհանուր թիւը պէտք է ըլլար շուրջ 75․ հազար, այժմ այդ թիւը կրկնապատկուած է: Քաղաքը՝ որ ինչպէս ծանօթ է, ծովու մակերեսէն 1800 ոտք բարձր է, ներկայիս ունի 130 հազար բնակիչ, այս թիւը տուի՝ Սեբաստիա մուտքին ազուցուած նշանատախտակէ մը: Արեւելեան նահանգներէն, շրջակայ գիւղերէն եկող ընտանիքներ նաեւ որոշ չափով բնակչութեան աճումը, դեր ունեցած պէտք է ըլլան թիւի այս կրկնապատկումին մէջ, կը խորհիմ:

Սեբաստիոյ մէջ այժմ գոյութիւն ունին ութսուն անուր, շուրջ չորս հարիւր անձ Հայութիւն, մեծաւ մասամբ կը բնակին Պէզիրճուն Արտին ու Ս․ Նշան տանող ճամբու երկու եզրերուն, այս ալ յատկանշական ու սրտայոյզ եղելութիւն: Շատեր տէր են սեփական բնակարաններու: Եկեղեցի ու դպրոց չունին, տարին քանի մը անգամ Պոլսէն այցելու հովիւներ կ'ուղարկուին, ատենը հեղ մըն ալ բարեպաշտ հաւատացեալ կիներ կը հաւաքուին տուներու մէջ, կ'ունկնդրեն Աստուածաշունչի ընթերցումը եւ կ'երգեն շարականներ ու աղօթքներ, մանուկները կը յաճախեն տեղական վարժարաններ: Այս պայմաններու տակ, ինչքան լաւ պիտի ըլլար որ Պատրիարքարանի կարգադրութեամբ, հոգեւորական մը, գէթ ամէն ամիս կանոնաւորաբար այցելէր այս գաղութը եւ մխիթարէր ու գօտեպնդէր Հայու պատուական սերունդ մեր հայ եղբայրներն ու քոյրերը:

Անկէ տարիներ առաջ, խորհած են հողամաս մը ծախու առնել եւ վրան փոքր մատուռ մը կառուցանել, սակայն, զանազան պատճառներով, կարելի չէ եղած այս ծրագիրը իրագործել: Շատեր Իսթանպուլ են փոխադրուած, ուրիշներ ալ ունին նոյն մտադրութիւնը, ի ցիւ թէ բոլորն ալ կարենային փոխադրուիլ Իսթանպուլ, ուր համեմատաբար աւելի նպաստաւոր պայմաններ գոյութիւն ունին․ գէթ հայ եկեղեցիի ու հայ դպրոցի բարիքներէն զրկուած պիտի չմնան այլեւս: Շատեր կը դժուարանան հաշուեյարդարի ենթարկել իրենց գործերը, տարիներէ ի վեր հաստատուած են, վարժուած շրջապատին, ժողովուրդին ու միջավայրին:

Գոյութիւն ունի ազգային գերեզմանատունը՝ որուն պատերը եւ ճամբան, տեղական իշխանութեան բարեհաճ թոյլտուութեամբը, ընդհանուր նորոգութեան ենթարկուեցաւ անցեալ տարի եւ այդ առթիւ ալ երեք հարիւրէ աւելի երկսեռ հայորդիներու ներկայութեամբ տեղի ունեցաւ գերեզմանատան օրհնութիւն եւ հոգեհանգստեան արարողութիւն, համօրէն ննջեցելոց համար (11 Մայիս 1969), նախագահութեամբ Կեսարիոյ Հայոց հոգեւոր հովիւ Արժ․ Տ․ Գր․ Խաչիկեան Քհ․ Սիւլահեանի:

Ներկայիս Սեբաստիա բնակող մեր ազգակիցները մեծ մասամբ կը զբաղին վաճառականութեամբ եւ զանազան արհեստներով․ անոնց մէջ կան ինքնաշարժ նորոգողներ, բեռնատար ինքնաշարժի տէրեր, ատաղձագործներ, երկաթագործներ, պղնձագործ, կօշկակար, ոսկերիչ, դերձակ, Ջաղացպան նաեւ բանուոր-աշխատաւոր, կայ նաեւ բժիշկ մը՝ Տոքթ․ Գէորգ Քէշիշօղլու, որ իբրեւ կանանց հիւանդութեանց մասնագէտ, կը պաշտօնավարէ տեղւոյն պետական հիւանդանոցին մէջ:

Բարեկեցիկ են ընդհանրապէս, նաեւ հայախօս, իրենց ընտանեկան յարկերուն տակ, կը պահեն Սեբաստահայուն յատկանիշ եղող աւանդութիւններն ու առաքինութիւնները, սիրոյ եւ եղբայրութեան ոգին տիրական է ամէնուն սրտին մէջ, իրենց իսլամ դրացիներուն հետ ալ ունին բարւոք յարաբերութիւններ: Իբրեւ հայ հաւաքականութիւն, իրենց գոյութիւնն ալ գրեթէ զգալի չէ արդէն ու լաւ է որ այդպէս է:

Կառավարութիւնը խտիր չի դներ եւ կը գնահատէ Սեբաստահայուն պարկեշտութիւնն ու օրինապահութիւնը, մեզի բոլորեցաւ, թէ անոնց բոլորին ալ ոստիկանական թղթածրարները մաքուր են, ջանք կը տանին իրենց զաւակներու դաստիարակութեան․ կան այնպիսիներ՝ որոնք կը փափաքին բարձր ուսմանց հետեւիլ, սակայն նիւթական միջոցները բաւարար չեն:

Հին Սեբաստիան, ինչպէս որ էր, չկա՛յ այժմ, սակայն կա՛յ եւ կը շարունակէ գոյութիւն ունենալ Սեբաստիոյ Հայութեան ՈԳԻՆ՝ որ յաւերժութեան է սահմանուած:

ՇԱՀՆԱԶԱՐ ՔԷՕԹԱՀԵԱՆ

Լոս Անճելըս

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

Միջոց մը շուրջը նայելով գոչեց․

— Բայց ո՞ւր է Լեւոնը…

Սուրբիկ հանըմ թէեւ շատ անգամներ գացած էր բանտ, այցելելու իր ամուսնոյն, սակայն միշտ զգուշացած էր Լեւոնի ընթացքին վրայ խօսելէ, Բարսեղ էֆէնտիին նոր մտատանջութիւններ չպատճառելու համար: Իր անյայտացումըն ալ ծածկած էին իրմէ:

— Հոս չէ, ըսաւ Մարտիկ էֆէնտի շփոթած:

— Քիչ մը անհանգիստ է, աւելցուց Սուրբիկ հանըմ ինքն ալ շուարած:

Վաճառականը հասկցաւ թէ բան մը կը ծածկէին իրմէ:

— Ո՞ւր է, եթէ անհանգիստ է, հոս պէտք է ըլլայ…

— Քանի մը օրուան համար գիւղ գնաց, վրայ բերաւ Մարտիկ էֆէնտի:

— Բան մը կայ որ ինծմէ կը պահէք, գոչեց Մարտիկ էֆէնտի:

— Մայրիկ, լաւագոյն է ամէն բան պատմել, միջամտեց Զարուհի, քանի որ ուշ կամ կանուխ պիտի իմանայ:

Եւ հարկ եղաւ մանրամասնօրէն պատմել ինչ որ պատահած էր իր բանտարկութենէն ի վեր:

Բարսեղ էֆէնտի շատ յուզուեցաւ եւ դժգոհ մնաց երբ իմացաւ թէ իր ագարակութիւնը Թորոս պէյի կը պատկանի: Նոյնպէս շատ բարկութիւն զգաց Լեւոնի բռնած ընթացքէն:

— Այդ թշուառականը ի՞նչպէս խաբեց մեզ, գոչեց, ու ամէնուս դժբախտութեան պատճառ եղաւ: Խեղճ Զարուհի, մեր ձեռքովը զինքը դժոխքը նետեցինք:

— Թերեւս այդ դժոխքէն կ'ազատենք, ըսաւ Արամ:

— Ի՞նչպէս, ափսոս որ ճար չկայ:

— Յետոյ Զարուհին կրնայ լաւագոյն ամուսնութիւն մը կնքել եւ երջանիկ ըլլալ: Նոր փեսայ մը գտնելու համար դժուարութիւն պիտի չկրենք կարծեմ:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզես, հարցուց վաճառականը իր տղուն նայելով զարմացած:

— Ըսել կ'ուզեմ որ այն օրը ուր հնարաւոր ըլլայ Զարուհիին պսակը լուծել, իր ձեռքը խնդրելու համար պատրաստ մէկը կայ արդէն:

— Ո՞վ…

— Վահան Նալպեանը, իր բուն նշանածը…

Այս անունը յանկարծ լսելով՝ վաճառականը իրար անցաւ եւ հարցուց․

— Ի՞նչ, այդ տղան Պոլսէն չհեռացա՞ւ…:

— Հեռացած ըլլալու է, կմկմաց Արամ:

— Ուրեմն ի՞նչ է ըսածդ:

— Հեռանալէն առաջ անգամ մը զիս տեսաւ իր մտադրութիւնը յայտնեց:

— Իրեն հետ տեսնուելու անխոհեմութիւնը դո՞ւն ալ ըրիր…

— Այսինքն ինք ուզած էր անգամ մը զիս տեսնել… առկէ զատ շատ ապահով պայմաններու մէջ կատարեցինք մեր տեսակցութիւնը:

— Հիմա վստա՞հ ես որ հեռացած է Պոլսէն:

— Այո, այո, անպատճառ հեռացած ըլլալու է, կմկմաց Արամ, ու հիմա զղջացած էր իր շատախօսութեանը համար:

— Բայց ի՞նչպէս կրնայ մտքէն անցընել Զարուհիի հետ ամուսնանալ, շարունակեց Բարսեղ էֆէնտի, երբ գիտէ թէ աղջիկը արդէն ուրիշի մը հետ ամուսնացած է:

— Այսինքն ինք տրամադրութիւն յայտնած է ամուսնանալու այն պարագային, ուր քոյրս որեւէ կերպով ազատ ըլլայ նոր ամուսնութիւն մը կնքելու:

Վաճառականը չպատասխանեց: Արամի այս խօսքերը զինքը չափազանց յուզած էին մանաւանդ որ դիտած էր թէ Զարուհի իր եղբօրը բառերը լսելով որեւէ շփոթութիւն կամ զարմանք չէր յայտնած, ինչ որ ցոյց կուտար թէ արդէն իրեն անծանօթ չէին այս ըսուածները:

Սուրբիկ հանըմ եւս անտարբերութեամբ լսած էր իր տղուն խօսքերը եւ երբեք հարկ չէր տեսած միջամտելու:

— Լեւոնին անյայտացման վրայ ի՞նչ կարծիք ունիք, հարցուց Բարսեղ էֆէնտի խօսքը ամէնուն ուղղելով:

— Պարզապէս դրամները առած փախած ըլլալու է, պատասխանեց Արամ:

— Ո՞ւր կրնայ փախած ըլլալ:

— Ո՞վ գիտէ, Եւրոպա կամ թերեւս Ամերիկա:

— Այս որքա՜ն դժբախտութիւն քանի մը ամսուան միջոցին, հառաչեց վաճառականը:

— Հիմա դուն ազատեցար, անկէ աղէկը չկայ, վրայ բերաւ Սուրբիկ հանըմ:

— Քու ազատութիւնդ ամէն դժբախտութիւն կը մոռցնէ, աւելցուց Մարտիկ էֆէնտի:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(129 – Շար․)

ՁՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՆՈՐ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔՆԵՐ

Ինչպէս ծանօթ է, պետութեան քաղաքներէն մէկը կը նկատուի մայր կամ գլխաւոր քաղաք՝ մայրաքաղաք: Հոն կը կեդրոնանան երկրին իշխանութիւնները: Մայրաքաղաքը սովորաբար կ'ըլլայ նաեւ այդ պետութեան քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային կեդրոնը... Որպէս կանոն, մայրաքաղաքը կ'ընդհանրացնէ երկրին գլխաւոր առանձնայատկութիւնները: Մարդիկ յաճախ պետութեան մասին կը դատեն անոր մայրաքաղաքէն:

Վերջին ժամանակներուն, հին մայրաքաղաքներու կողքին երեւան եկան նոր մայրաքաղաքներ, որոնք ունին ընդամէնը քանի մը տարուան պատմութիւն: Անոնցմէ են Իսլամապատն ու Այուպնակարը՝ Փաքիստանի եւ Պրազիլիան՝ Պրազիլի մէջ:

ԻՍԼԱՄԱՊԱՏ

Փաքիստանի անունը աշխարհի քարտէսին վրայ երեւաց 1947ին, այսինքն, երբ Բրիտանական Հնդկաստանը բաժնուեցաւ կրօնական սկզբունքով երկու մասի: Սահղծուեցան Հնդկաստան եւ Փաքիստան պետութիւնները: Այս վերջինը բաժնուած է երկու մասի՝ Արեւմտեան եւ Արեւելեան, որոնք իրարմէ անջատուած են Հնդկաստանի մաս կազմող 1600 քիլմ. տարածութեամբ: Երկփեղկ պետութեան հիմնական մասը կը համարուի Արեւմտեան Փաքիստանը, հակառակ անոր որ հոն կը բնակի ամբողջ բնակչութեան հազիւ կէսը: Ամբողջ Փաքիստանը ունի 108 միլիոն բնակիչ: Արեւմտեանին մէջ կը գտնուի պետութեան մայրաքաղաքը, որ մինչեւ 1959ի վերջերը կը հանդիսանար Քարաչին: Կը գտնուի Արաբական ծովի ափին եւ ունի աւելի քան մէկ միլիոն բնակիչ:

1959 Հոկտեմբերին Նախագահներու ընդհանուր խորհրդաժողովը որոշեց տեղափոխել մայրաքաղաքը: Պաշտօնական հաղորդագրութեան մէջ տեղափոխութեան պատճառ կը ներկայացուէին կլիման, աշխարհագրական եւ ռազմագիտական տուեալները: Այսպէս է, որ մայրաքաղաք դարձաւ Ռաւալփինտի, որ կը գտնուի Քարաչիի հիւսիս-արեւելքը, Քաշմիրի սահմանին մօտ, եւ ունի 400.000 բնակիչ:

Բայց ասոր ալ վիճակուած չէր մայրաքաղաք դառնալու փառքը: Որոշուեցաւ, արդարեւ, հիմնել նոր քաղաք մը, Ռաւալփինտիէն քանի քիլմ. հեռու: Նորաստեղծ մայրաքաղաքը Իսլամապատ կոչուեցաւ: Զմոռնանք ըսել, թէ երկիրը պաշտօնապէս կը կոչուի Փաքիստանի Իսլամական Հանրապետութիւն:

ԱՅՈՒՊՆԱԿԱՐ

Արեւելեան Փաքիստանը, որ կը գրաւէ Պրահմափուտրատի աւազանը, ունի 58 միլիոն բնակչութիւն: Բնականաբար, Արեւելեանն ալ պէտք է ունենար իր վարչական կեդրոնը, որ կը նկատուի իբրեւ Փաքիստանի երկրորդ մայրաքաղաքը, ըլլալով Հանրապետութեան Ազգային Ժողովի Նստավայր (*): Մինչեւ վերջերս Տաքքան կը նկատուէր մայրաքաղաք: Բայց որոշուեցաւ Արեւելեան Փաքիստանին համար եւս նորակառոյց մայրաքաղաք մը ստեղծել, որ հիմնադրուեցաւ նախկինին մօտերը: Քաղաքը կոչուեցաւ Այուպնակար՝ ի պատիւ երկրին նախկին նախագահ Այուպ Խանի: Այուպ անունին կցուեցաւ հնդկերէն նակար (քաղաք) մասնիկը: Այսինքն՝ «Այուպի քաղաք»:

ՊՐԱԶԻԼԻԱ

Հարաւային Ամերիկայի ամէնէն մեծ պետութիւնը՝ Պրազիլ, ունի 8,5 միլիոն քառ. քիլմ. տարածութիւն եւ 86 միլիոն բնակիչ: Մայրաքաղաքը մինչեւ վերջերս Ռիօ տէ Եանէյրօն էր: Սակայն 1960ին կառուցուեցաւ նոր մայրաքաղաքը, որ կոչուեցաւ երկրին անունով՝ Պրազիլիա:

Պրազիլն ալ երրորդ անգամ ըլլալով կը փոխէ իր մայրաքաղաքը: Առաջինը Սալվատորն էր: Բայց, երբ երկրին տնտեսական կեանքին ծանրութիւնը հիւսիս-արեւելքէն տեղափոխուեցաւ հարաւ-արեւելք, անհրաժեշտ եղաւ մայրաքաղաքը Ռիօ տէ Եանէյրօ տեղափոխել: Ասիկա տեղի ունեցաւ 1763ին: Յետագային անոր բնակչութեան թիւը հասաւ մօտ չորս միլիոնի:

Մայրաքաղաքը Ռիօյէն տեղափոխելու հարցը հինէն ի վեր գոյութիւն ունեցած է: Ասիկա կը պատճառաբանուի անով, որ նոր մայրաքաղաքը աշխարհագրական տեսակէտէն պէտք է գտնուի երկրին կեդրոնը: Այդ հանգամանքը երկրին տնտեսական զարգացման համար բարերար ազդեցութիւն կ'ունենար, կը նպաստէր կեդրոնական շրջաններու զարգացումին:

Նոր մայրաքաղաքի հարցը վերջնապէս ընդունուեցաւ 1960 Ապրիլ 20ին: Այսպէս է, որ թաւուտներու շրջանի մը մէջ շինուեցաւ գեր-արդիական ժամանակակից քաղաք մը: Ներկայիս ան միայն վարչական կեդրոն է եւ արդիւնաբերական հեռանկարներ չունի: Նախատեսուած է կէս միլիոն բնակիչի համար: Յետագային կը ստեղծուին արբանեակ քաղաքներ:

Կ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

(*) Երկու մայրաքաղաք ունեցող պետութիւններէն կարելի է յիշել Լիբիան, Հոլանտան եւ Պոլիվիան: Առաջինին համար Պենկազի եւ Թրիփոլի քաղաքներն են, երկրորդին՝ Լահէյ եւ Ամսթերտամ, երրորդին՝ Սուքրէ եւ Լափաս:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Ամենայն Հայոց Հայրապետին այցը — Յովհ. Թումանեան — Կոմիտաս փառատօնը

Մայիս 21 եւ 24 թուականները Մուրատեան վարժարանի աշակերտութեան համար անմոռանալի օրեր եղան: Մայիս 21 Հինգշաբթի օրը բազմաթիւ ծնողքներ եւ բարեկամներ փութացած էին վարժարան, աշակերտներու հետ միասին ընդունելու Հայրապետը՝ որուն օրերով կը սպասէին, եւ ամէնօրեայ խօսակցութեան նիւթը կազմած էր դպրոցական սեղաններու վրայ եւ այլուր:

Ժամը 16,30ին հասան ինքնաշարժները, Կաթողիկոսը ընդունուեցաւ Տեսչութեան, վարժարանիս աշակերտներու ծնողաց եւ բարեկամներու կողմէ եւ Սրբազաններուն հետ միասին առաջնորդուեցաւ վարժարանիս թատերասրահը ուր աշակերտութիւնը քաղցրաձայն երգեց Հայրապետին օրհներգը: Տեսուչ հօր բարի գալուստի խօսքերէն ետք եղան արտասանութիւններ, երգեր, որոնցմէ ետք Վազգէն Կաթողիկոս հայրաբար խօսեցաւ աշակերտներուն, խրատեց, քաջալերեց եւ օրհնեց զիրենք, եւ շրջապատուած անոնցմէ, երգեց Հայր մերը:

Աշակերտներու Ծնողաց Միութիւնը, հիւրանոցին մէջ պատրաստած էր ընդունելութիւն մը ի պատիւ Իրեն ուր ծնողքներ եւ բարեկամներ կրցան օրհնութիւնը առնել:

Դժբախտաբար չափազանց սահմանափակ էր տրամադրուած ժամանակը, սակայն այդքանն ալ բաւական եղաւ, որ աշակերտներու եւ բարեկամներու սրտին մէջ անջնջելի կնիքի մը նման, դրոշմուած մնայ Հայրապետին յիշատակը:

Ուրիշ փառաւոր օր մը արձանագրուեցաւ Մայիս 24ի Կիրակին, նուիրուած Յովհ. Թումանեանի եւ Կոմիտաս Վրդ.ի հարիւրամեակին: Մուրատեան վարժարանը կրկնակի փայլեցաւ այդ օրը: Հանդէսին ներկայ պիտի գտնուէին Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ Նազուշ Յարութիւնեան եւ Մառեշալ Բաղրամեան:

Մուրատեան վարժարանի գեղեցիկ եւ ծաղկած պարտէզներուն մէջ աննախընթաց եռուզեռ մը կար:

Ժամը 4,30ին հանդէսը սկսաւ: Օրուան բանախօսը վարժարանին Տնօրէն Հ. Յակոբ Զանթայեանն էր. ամփոփ կերպով ներկայացուց վարքը եւ գործը Յովհաննէս Թումանեանի: Բանախօսութիւնը հիւսուած էր արտասանութիւններով եւ ընթերցումներով, որոնք յաջող կերպով կատարուեցան աշակերտութեան կողմէ:

Հանդէսին երկրորդ մասը սկսաւ ի ներկայութեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահին եւ Մառեշալ Բաղրամեանի, որ հայրական ժպիտով գրաւեց ամէնուն համակրանքը: Աշակերտութեան երգած «Ծաղկէր ապատ»ը, «Փամբորոտան»ը եւ «Հիմի՞ էլ լռենք եղբարք»ը Մառեշալի եւ հանդիսականներուն սրտերը լեցուցին ուրախութեամբ եւ խանդավառութեամբ:

Վարժարանի Տեսուչը բարի գալուստի խօսքը ուղղեց օրուան հիւրերուն, որուն պատասխանեց Նախագահը, խօսեցաւ դաստիարակութեան անհրաժեշտութեան եւ Հայրենիքի մէջ կատարուած այդ ուղղութեամբ աննախընթաց յաղթանակներու մասին:

Հանդէսին ծրագիրը համառօտեցաւ՝ դիւրութիւն տալու համար բազմաթիւ հիւրերուն ծանօթանալու Հանր. Նախագահին եւ Մառեշալին հետ: Եւ «Սօսի» պարախումբին գեղեցիկ ելոյթով փակուեցաւ հանդէսը:

Հիւրերը ուղղուեցան դպրոցին մեծ հիւրասրահը ուր պատրաստուած էր ընդունելութիւն մը ի պատիւ պատուական այցելուներուն: Յետ փոխադարձ բարեմաղթութիւններու, այս հիւրերն ալ աճապարանքով մեկնեցան ուրիշ ընդունելութիւններու...: Մուրատեան վարժարանի ժամանակագրութեան մէջ թողլով փայլուն էջ մը, իսկ աշակերտութեան մէջ ալ անգամ մը եւս դրոշմեցին Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի խօսքը. «Իմանան ազգեր թէ Հայք չեն անցեր»:

Հ. Կ.

ՊՈՒՏ'Մ ԺՊԻՏ

Պարսիկ շահ մը կ'իմանայ, որ իր երկրին մէջ կը գտնուի կատարեալ խաչագող մը:

Կը հրամայէ, որ իրեն ներկայանայ:

— Կ'իմանամ, որ ամէն մարդ կը խաբես, կ'ըսէ Շահը, կրնայի՞ր արդեօք զիս ալ խաբերայութիւններուդ մէկ զոհը դարձնել:

— Ինչո՞ւ չէ, կը պատասխանէ նշանաւոր խաչագողը, միայն թէ դժբախտաբար գործիքներս քովս չեն:

— Ի՞նչ գործիք: Գնա՛ շուտով բեր նայինք:

— Ձեմ կրնար:

— Ինչո՞ւ չես կրնար:

— Որովհետեւ մէկուն քով աւանդ ձըգած եմ 500 թումանի փոխարէն:

— Ա՛ռ սա 500 թումանը եւ գնա՛ բեր շուտով:

Խաչագողը կը գրպանէ դրամը եւ անգամ մըն ալ իր երեսը ցոյց չի տար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (79)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

— Ի՛նչպէս, ըսաւ, ամբողջ օրը գիւղացիի մը նման պիտի հնձե՞ս:

— Այո... շատ զուարճալի է, պատասխանեց Լեւին:

— Ֆիզիքական աքանչելի մարզանք մըն է, ըսաւ առանց հեգնելու փրոֆեսէօրը, բայց չեմ կարծեր որ պէտք եղած զօրութիւնը ունենաս:

— Արդէն փորձեցի... առաջ ծանր է, բայց յետոյ մարդ կը վարժուի:

— Բայց, ըսէ ինծի, գիւղացիները ի՞նչ կ'ըսեն այդ տարօրինակութեանդ համար: Քիչ մը ծաղրելու են իրենց տէրը եւ զայն արտառոց գտնելու են:

— Այդ մասին չեմ մտածեր... յետոյ այս աշխատութիւնը այն աստիճան զիս կը զբաղեցնէ ու կը զուարթացնէ որ մըտածելու ատեն չեմ ունենար:

— Բայց ի՞նչպէս կ'ընես անոնց հետ ճաշելու համար: Պատշաճ չէ որ քեզի Լաֆիթի շիշ մը գինի ու հնդկահաւ բերեն:

— Անշուշտ, իրեն ճաշին ատենը, ես տուն կը վերադառնամ կերակուր ուտելու:

Հետեւեալ առտու Քօսթանթէն Լեւին սովորականէն կանուխ ելաւ, հրամաններ տուաւ եւ երբ մարգագետնին վրայ հասաւ, հնձողները արդէն գործի սկսած էին:

Լեւին մանգաղը ձեռք առաւ, հնձողները, մին միւսին ետեւէն, զուարթ ու ժպտուն, եկան իրենց տէրը ողջունելու: Ամէնքը լռութեամբ գլխուքը դիտեցին, բայց խոշոր ծերունի մը իրեն ըսաւ.

— Ուշադրութիւն ըրէ, տէր, եթէ գործի սկսիս մինչեւ ծայրը երթալու է:

Լեւին լսեց հնձողներու զսպուած ծիծաղները:

— Պիտի ջանամ ուրիշներուն պէս ընել, ըսաւ:

Լեւին իր աշխատութեան զբաղած՝ ժամանակը մոռցաւ: Իր գրաղման մէջ փոփոխութիւն մը տեղի ունեցաւ որ գլուխը ուրախութեամբ լեցուց: Իր բրածը կը մոռնար եւ այն ատեն ինքզինքը թեթեւ կը զգար եւ միւսներուն պէս կ'աշխատէր: Բայց բրածին վրայ մտածելուն պէս կը յոգնէր ու չէր կրնար լաւ գործ տեսնել:

Լեւին չէր նշմարեր որ ժամը չորսէն ի վեր կ'աշխատէր, երբ Թիթ, որ գիւղացի հնձող մըն էր, ծերունիի մը մօտեցաւ եւ հետը քանի մը խօսք փոխանակեց: Երկուքը մէկէն արեւուն նայեցան, յետոյ ծերունին ըսաւ Լեւինի:

— Կերակուրի ատեն է, տէր:

— Ի՛նչպէս այդքան ո՞ւշ է... լաւ երթանք ճաշելու:

Լեւին մանգաղը Թիթին տուաւ, յետոյ հնձուած արտերէն անցաւ եւ ձիուն մօտեցաւ որ մարգագետնին ծայրը կը գըտնուէր:

Այն ատեն խորհեցաւ որ անձրեւոտ օդը չէր նախատեսած եւ թէ իր չոր խոտը պիտի թրջէր:

— Անձրեւը պիտի աւրէ չոր խոտը, ըսաւ:

— Վնաս չունի, ըսաւ ծերունին:

Լեւին ձին քակեց եւ տուն դարձաւ ճաշելու եւ սուրճ խմելու:

Քօսնիշեւ դեռ նոր ելած էր երբ Լեւին սուրճը խմեց եւ նորէն գնաց հնձելու, մինչ իր եղբայրը տակաւին արդուզարդը լմնցուցած ու ճաշասրահ իջած չէր:

Թ.

Օր մը Տոլլի փոքրիկ լճակէն կը վերադառնալ ուր իր տղաքը լուացած էր, այս վերջինները, տակաւին թաց մազերով էին ու ինքն ալ գլուխը թաշկինակ մը կապած էր, երբ իր կառապանը ըսաւ.

— Ահաւասիկ պարոն մը որ կու գայ, կարծեմ Փօքրովսքոյի պարոնն է:

Տոլլի հեռուն նայեցաւ եւ ուրախութեամբ նշմարեց Լեւինի մտերիմ սիլուէթը, որ գինքը դիմաւորելու կու գար:

Տոլլի միշտ գոհ էր զայն տեսնելուն, բայց այս անգամ ա՛լ աւելի ուրախացաւ քանզի Լեւին պիտի կրնար զինքը տեսնել իր ամբողջ փառքին մէջ: Ոչ ոք կարող էր Լեւինի չափ իր մայրական վեհափառութիւնը գնահատել:

Արդարեւ, երբ Լեւին տեսաւ զայն, կրցաւ նկատել ընտանեկան այն երջանկութիւնը զոր իրեն համար կ'երեւակայէր:

— Ճշմարիտ ածան հաւ մը կը թուիք ըլլալ, ըսաւ:

— Ա՛հ, որքան գոհ եմ ձեզ տեսնելուս, ըսաւ Տոլլի ձեռքը անոր երկնցնելով:

Ամէն բանէ առաջ, Տոլլի կը փափաքէր Քիթթիի մասին խօսիլ:

— Քոյրս կը գրէ որ, ըստ վայրկեան մը լռութենէ ետք, ամէնէն աւելի առանձնութեան եւ հանգստութեան կը բաղձայ:

— Իսկ առողջութիւնը ի՞նչպէս է, աւելի աղէ՞կ է, հարցուց Լեւին խիստ յուզուած:

— Փա՛ռք Աստուծոյ, շատ աղէկ է, բոլորովին առողջացած է... արդէն երբեք չէի հաւատացած որ թոքերը հիւանդ էին...:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ.— Այրի Տիկին Աննիկ Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Ալթունեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի 7 Յունիս, Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Սէն Ժօզէֆ մատրան մէջ, Պօլոււ քաղաքի բոլոր հայ նահատակներու յիշատակին եւ իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր՝

ՍԱՐԳԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ

մահուան 25րդ տարեդարձին եւ Ներսէսեան վերդաստանի համայն ննջեցեալներու հոգիներուն համար:

Այս առթիւ տեղի կ'ունենայ նաեւ Մատաղի օրհնութիւն: Կը պատարագէ Վահան Վ. Թօփալեան (Տեսինի հոգ. հովիւ):

Կը հրաւիրուին նահատակներուն եւ ննջեցեալներուն յիշատակը յարգող բարեկամները:

×

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Գօզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Գօզեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վարդեվառ Գամպէրեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց հօր, անհրհօր եւ մեծ-հօր՝

ԿՂՄԷՍ ԳՕԶԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, Սէն Ժեռոմի եկեղեցին, այս Կիրակի (7 Յունիս):

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի ժամը 17էն 22 Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան-Գ. Մ. Ալէմշահ սրահը, 26, Ռիւ Թրուայոն, Փոն տը Սեւր::

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին ընկերներ

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ, ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԿԱՐԱՊԵՏ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կը մասնակցի Նայիրի պարախումբը

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան 1918 Մայիս 28ի առթիւ, այս Շաբաթ ժամը 21ին, Ազգային Տան մէջ

14, Rue St. Basile, Marseille

Առատ կերուխում, ընտանեկան մթնոլորտ, երգ, պար, նուագ, արտասանութիւն Նոր Սերունդին կողմէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 7ին, ժամը 3ին, Ռիւ Ժէ, Սէն-Լուի սրահը:

Կը խօսի ընկ. ՍՈՒՐԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի կողմէ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անի» Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի, 7 Յունիս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3,30ին «Սէրքըլ Կաթոլիկ» սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. ԳԵՂԱՄ ԿԱՆԱՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին: Պիտի արտասանեն՝ ընկ. Յ. Մաթոսեան, Օր. Ս. Քէլէշեան, Օր. Ս. Պետրոսեան, Օր. Ա. Աճէմեան: Կը մեներգեն՝ Տիկ. Ա. Սապունճեան, Օր. Ա. Սանճեան, Օր. Վ. Հելվաճեան: Դաշնակ՝ երիտասարդ Ռ. Զօպոյեան:

Հայկական տոհմիկ պարեր եւ կենդանի պատկեր Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, նաեւ խմբերգներ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տեսինի կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի խումբին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, 7 Յունիս Կիրակի Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին քաղաքապետարանի չքեղ սրահը:

Կը նախագահէ ընկ. ԿՈՐԻՒՆ ԼԻՒԼԷՃԵԱՆ

Կը բանախօսէ

ընկ. ՅԱԿՈԲ ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր:

Արտասանութիւններ, մեներգ, պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոն – Տեսին խումբին կողմէ:

Կը ներկայացուի նաեւ զաւեշտ մը՝ «Թեկնածուներ»:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հ. Յ. Դ.

ԱՐՆՈՒՎԻԼ-ՍԱՐՍԷԼ.— Հ.Յ.Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ 5 Յունիս երեկոյեան ժամը 8,30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՍԷՆ ՌԱՖԱՅԷԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Սէն Ռաֆայէլ

DOMAINE DES VEYSSIERES, VALESCURE (83)

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԲԱԶՄԱՎԱՍՏԱԿ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻԻ

ԻՐ ԾՆՆԴԵԱՆ ՈՒԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ-ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՎԱԹՍՈՒՆԸՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, 14 Յունիս ժամը 20,30ին Salle Gaveau, 45 Rue la Boëtie, Paris

Կը նախագահէ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(Հայրապետական Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)

Ներկայ կ'ըլլայ Յոբելեարը

Կը խօսին Պ. Պ. ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ, ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ, ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն

Տիկին Աստղիկ Տէտէեան (Երեւանի Կոմիտաս Երաժշտանոցէն), Տիկին Հացունի (Փարիզի Երաժշտանոցէն), Օր. Աժտէրեան (դաշնակ), Պ. Թորգոմեան (ջութակ), կ'արտասանեն՝ Տիկին Զ. Անտոնեան, Տիկին Խըտըշեան-Լաչասանեը (ֆրանսերէն) Օր. Վարդանեան

Հայկական պարեր, Նաւասարդ պարախումբի կողմէ

խօսնակ Տիկին Մ. Յովսէփեան

Տոմսերու գինը, 10, 8, 5 ֆրանք

Տոմսերը այժմէն ապահովել, դիմելով հետեւեալ հասցէներուն.— Գրատուն Հ. Սամուէլ Գրատուն Բալուեան

Պր. Պագրճեան 35, Rue de Trévise

ARAX, 31 Bd. Raspail

Պր. Աղամեան 16, Rue Lafayette

Միհրան Անտոնեան 738-21-18, Թէրզեան INV. 87-43

եւ Յանձնախումբի անդամներուն:

Շ	Ա	Հ	Ա	Ն

Ա — ԹԵՐԹԻՍ ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԹԻՒԸ

Հ — *

Ն — ԶՈՅԳ ՄԸ ԿԱՐՄԻՐ ՏԵՏՐԱԿՆԵՐ

Ո — *

Ւ — ԱԶԱՏՆ ԿՈՄԻՏԱՍ

Ր — (Այս գրքոյկը չի վաճառուիր)

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ՃԱՇ

Ի ՊԱՏԻՒ ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Ի պատիւ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, կազմակերպուած է ընթրիք մը, որ տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ, 12 Յունիս ժամը ճիշդ 20ին, Փարիզի Հիլթոնի սրահին մէջ:

Ճաշին մասնակցութեան ծախքն է 65 ֆրանք:

Ճաշին մասնակցութեան համար արձանագրութիւնները կը կատարուին Փարիզի Հայոց Մայր եկեղեցւոյ դիւանատան մէջ:

Տեղ ապահովելու պայմանաժամը կը վերջանայ 7 Յունիսին:

Կոչ կ'ընենք մեր ժողովուրդին, որպէսզի մեծ բազմութեամբ փութան մասնակցիլ այս բացառիկ ընթրիքին, օրառաջ ապահովելով իրենց տեղերը:

ԴԻՒԱՆ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Ս. ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԺԱՊԱՒԷՆԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

շնորհաբեր ներկայութեամբ՝

ՎԱԶԳԷՆ Ա. Ծայրագոյն Պատրիարքի եւ Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց

Երկուշաբթի (15 Յունիս) երեկոյեան ժամը 21ին Սալ տը լա Շիմիի մէջ, 28 պիս, Ռիւ Սէն Տոմինիք, փարիզ 7րդ:

Մուտքի գին՝ 10 ֆրանք

Տոմսերը կը վաճառուին Փարիզի եւ արուարձաններու եկեղեցիներու մօտ, Յունիս 7էն սկսեալ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 5 ԺԱՄԸ 10-22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

44-50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ, Մոնմորանսի

ՃԱՇ

Կազմակերպուած Տրապիզոնի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան կողմէ, Մայրերու տօնի առթիւ: Տեղի կ'ունենայ 7 Յունիս Կիրակի ժամը 12ին, ճաշարան Արթիւր, 391, Ռիւ տէ Փիրէնէ, Փարիզ 20րդ Մեթրօ Փիրէնէ:

Գեղարուեստական բաժին.— Օր. Ա. Քէօսէեան (երգ), Օր. Ա. Պագրճեան (պար), զաւեշտ մը մասնակցութեամբ՝ Օր. Ժիւլիէթ Տէմիրեանի, Պ. Ն. Պշտիկեանի եւ Զորքուրի:

Մուտք 20 ֆրանք:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օգտուեցէք լաւագոյն եղանակէն Հայաստան այցելելու համար

Ա. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ Յուլիս 25էն Օգոստոս 8

Ա. կարգ 2400 ֆրանք

ԱՐՄԵՆԻԱ պանդոկ

Բ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Սեպտեմբեր 11էն 25

Բացառիկ ճամբորդութիւն: ԵՐԹԻՆ՝ մէկ օր Մոսկուա այցելութիւններով: ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ՝ երկու օր Լենինկրատ այցելութիւններով:

Առաջին կարգի սպասարկութիւն Մոսկուա, Լենինկրատ եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ) Հայաստանի մէջ ամէնօրեայ պտոյտներ տեսարժան վայրերու

Գին՝ 2450 ֆրանք

Գ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Հոկտեմբեր 1էն 15

Ամէն օր զանազան պտոյտներ տեսարժան վայրերը.— ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ, ՀՌԻՓՍԻՄԷ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ԾԱՂԿԱՁՈՐ, ՍԵՒԱՆ, ԳԱՌՆԻ, ԳԵՂԱՐԴ, ՕՇԱԿԱՆ, ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ, եւայլն: Այցելութիւն դպրոցները եւ թանգարանները:

Ա. կարգի բնակութիւն եւ սպասարկութիւն Մոսկուա եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ)

Գին՝ 2350 ֆրանք

Այս գիները կ'ընդգրկեն օդանաւով երթուդարձը, փոխադրութիւնները, ամբողջ փանսիոնը եւ ամէնօրեայ պտոյտները:

Renseignements et inscriptions

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)

Tél. : 742-57-84 — 742-44-08 — 742-22-12

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

GEORGES MAMAS, 25 Rue de Dedieu, VILLEURBANNE, Tél. : 52-23-39

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN c/o CROISIERES ET VOYAGES

102, Rue de la République

les Mercredi et Samedi de 15 à 19 heures — Tél. : 20-80-50

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Նոր Սերունդի Կեդրոնական վարչութիւնը կը փնտռէ իր տարեկան բանակումին համար խոհարարուհի (կամ խոհարար) ամբողջ Օգոստոս ամսուան համար:

Դիմել՝ Մշակոյթի Տուն, 17 Ֆիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ, Ուրբաթ օրերը ժամը 18,30-էն մինչեւ 21, Շաբաթ օրերը ժամը 15,30-մինչեւ 20:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պաննեօ - Քաշանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Հինգշաբթի (Յունիս 4) իրիկուն ժամը 21ին, Տիկին Գարաօղլանեանի բնակարանը, 22 Ռիւ Լավուազիէ, Քաշան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 փր. — Վեցամսեայ 50 փր
Արտասահման Տար. 115 փր. — Հատը 0, 50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 4 ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI 4 JUIN 1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.829
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
46e ANNÉE — N° 11.829

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԱԲԵՒԻՍՐԱՅԵԼԵԱՆ ԿՆՃԻՌԸ

ՄԱԿի բանաձեւը

Փոխուած է աշխարհ: Փոխուած են նաեւ դարերէ ի վեր ընդունուած եւ դասական դարձած օրէնքները:

Ընդհանուր օրէնք է, որ ամէն պատերազմէ ետք զինադադար կը կնքուի, վերջ կը գտնեն բոլոր գործողութիւնները եւ կողմերը ձեռնարկներ կ'ընեն հաշտութիւն կնքելու եւ վերջնական խաղաղութիւն վերահաստատելու համար:

Երեք տարի անցաւ վեցօրեայ պատերազմէն ի վեր: Զինադուլ կնքուեցաւ 1967 Յունիս 10ին, պաշտօնապէս: Իբրեւ թէ այլեւս պիտի լռէին զէնքերը եւ գործի պիտի լծուէին դիւանագէտները:

Սակայն Մերձաւոր Արեւելքի մէջ երեք տարիէ ի վեր պատերազմական վիճակ կը տիրէ, անպաշտօն կերպով: Երկուստեք փոխադարձ յարձակումները կը շարունակուին օդէն ու ցամաքէն: Կանոնաւոր բանակներուն կը ձայնակցին արձակազէնները բոլոր ճակատներուն վրայ:

Արաբական երկիրները պաշտօնապէս ճանչցած չըլլալով Իսրայէլի պետութեան գոյութիւնը, խաղաղութեան համար իր միջնորդութիւնը առաջարկած է ՄԱԿը, որուն անդամ են պատերազմիկ կողմերը:

Զանազան ձեռնարկներ կատարուեցան ցարդ, առանց դրական արդիւնքի մը յանգելու: Նախ՝ ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը միաձայնութեամբ քուէարկեց չորս յօդուածներէ բաղկացեալ բանաձեւ մը, պահանջելով որ Իսրայէլ պարպէ իր գրաւած հողերը՝ որոշ պայմաններով:

Այս բանաձեւը ընդունած են Նախագահ Նասըր եւ Հիւսէյն Թագաւորը, սակայն Իսրայէլ եւ պաղեստինեան կազմակերպութիւնները անընդունելի կը գտնեն զայն, իւրաքանչիւրը իրեն յատուկ պատճառներով:

ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Ու Թան իր կողմէ լիազօր պատուիրակ նշանակեց Կունար Եարինկը՝ կողմերը համոզելու համար, որ ընդունին Ապահովութեան Խորհուրդի 1967 Նոյ. 22ի բանաձեւը:

Լիազօրը ձախողած ըլլալով իր առաքելութեան մէջ, խնդիրը ձեռք առին չորս Մեծերը, — Մ. Նահանգներ, Խ. Միութիւն, Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա:

Ֆրանսան էր այս առաջարկին հեղինակը: Չորսերը շուրջ 35 անգամ խորհրդակցեցան, սակայն ցարդ չկրցան գտնել հաշտութեան այնպիսի պայմաններ, որ գոհացնէին կողմերը:

Չորսերէն զատ երկու գերատիճան Մեծերը՝ Մ. Նահանգներն ու Խ. Միութիւնը առանձին հանդիպումներ ունեցան կնճիռը լուծելու համար: Մ. Նահանգները Իսրայէլի, Խ. Միութիւնն ալ արաբական երկիրներու շահերուն պաշտպան կը նկատուին:

Իսրայէլ կը պահանջէ արաբական պետութեանց հետ ուղղակի բանակցութիւններով կարգադրել սահմաններու եւ գաղթականներու խնդիրը:

Այսպէս թէ այնպէս, պաշտօնական բանակցութեանց հիմ կը ծառայէ ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդի 22 Նոյ. 1967ի բանաձեւը, զոր կը ներկայացնենք ստորեւ, համառօտակի.

ՅՕԴ. 1.— Ա) Իսրայէլացիները պէտք է պարպեն վերջին պատերազմի ընթացքին իրենց գրաւած հողերը:

Բ) Պէտք է դադրի պատերազմիկի դրութիւնը· կողմերը փոխադարձաբար պէտք է յարգեն ու ճանչնան շրջանի իւրաքանչիւր պետութեան գերիշխանութիւնը, հողային ամբողջութիւնն ու անկախութիւնը, ինչպէս նաեւ անոնց իրաւունքը խաղաղութեամբ ապրելու ապահով ու ճանչցուած սահմաններէն ներս, զերծ սպառնալիքներէ եւ ուժի գործածութիւններէ:

ՅՕԴ. 2.— Ա) Երաշխաւորել նաւարկութեան ազատութիւնը՝ շրջանի բոլոր միջազգային ջրային ուղիներու վրայ:

Բ) Արդար կարգադրութիւն ընել գաղթականներու խնդրին:

Գ) Երաշխաւորել շրջանի իւրաքանչիւր պետութեան հողային անձեռնմխելիութիւնն ու քաղաքական անկախութիւնը մասնաւորապէս ապազինեալ գօտիներու ստեղծումով:

ՅՕԴ. 3.— Խնդրել ընդհ. քարտուղարէն, որ ներկայացուցիչ մը ղրկէ Մերձաւոր Արեւելք ձեռք բերելու համար խաղաղ կարգադրութիւն մը, այս բանաձեւի սկզբունքներուն համաձայն:

ՅՕԴ. 4.— Խնդրել ընդհ. քարտուղարէն, որ իր ներկայացուցչի գործունէութեան մասին տեղեկագիր մը ներկայացնէ Ապահովութեան Խորհուրդին, երբ կարելի ըլլայ:

Ցարդ չէ ստեղծուած այդ կարելիութիւնը:

ՀՐԱՆԴ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՖՐԱՆՔԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Խորհ. Միութեան Արտաքին Նախարարը՝ Գրոմիկօ, որ, ինչպէս գրած էինք առջի օր, Փարիզ կը գտնուի քանի մը օրէ ի վեր, յաջորդական երկու հանդիպումներ ունեցաւ Ֆրանսայի Արտաքին Նախարարին հետ, ինչպէս նաեւ տեսակցութիւն մը Շապան Տելմասի հետ: Ապա ընդունուեցաւ Հանրապետութեան Նախագահին կողմէ, Էլիզէ:

Առաջին հանդիպումը տեւած է 52 վայրկեան, եթէ նկատի առնուին պաշտօնական ձեւակերպութիւններու և թարգմանութիւններու յատկացուած ժամանակը, խօսակցութիւնը տեւած կ'ըլլայ միայն քսան վայրկեան, ինչ որ քիչ է հանգամանօրէն քննելու համար բոլոր հարցերը: Ահա թէ ինչու երկրորդ հանդիպումը աւելի երկար ժամանակ խլած է — երկու ժամ:

Խօսակցութեանց առաջին նիւթը, խորհրդային նախարարին բաղձանքով, Միջին Արեւելքի հարցը եղած է: Երկու կողմերն ալ նկատած են, որ համախոհութիւն մը գոյութիւն ունի իրենց միջեւ հիմնական առաջադրութեան կապակցութեամբ: Արդարեւ, Ֆրանսա եւ Խորհ. Միութիւն կը բաղձան խաղաղութեան վերահաստատումը Միջերկրականի արեւելեան ափերուն վրայ: Գրոմիկօ դիտել տուած է այս առիթով, թէ Մոսկուա կը բաժնէ Փարիզի տեսակէտը՝ Չորսերու հանդիպման ճանապարհով խաղաղ լուծման ելքը գտնել:

Ինչ կը վերաբերի Ծայրագոյն Արեւելքի, այս հարցին մէջ եւս տեսակէտներու որոշ համախոհութիւն մը գոյութիւն ունի երկու երկիրներուն միջեւ, քանի որ Գրոմիկօ եւ Շուման անհրաժեշտ գտած են խաղաղութեան եւ չէզոքութեան վերահաստատումը Քամպոճի մէջ:

Էլիզէի ընդունելութիւնը եղած է սիրալիր եւ Փոմփիտու իր աշխատասենեակին մէջ ընդունած է խորհրդային նախարարը, ամբողջ ժամ ու քառորդ: Ընդունելութեան աւարտին Գրոմիկօ պատասխանելով լրագրողներու հարցումներուն, յայտարարած է թէ «տեսակցութիւնը շատ հետաքրքրական եւ շատ օգտակար եղաւ»:

Պաշտօնական ճաշի ընթացքին Նախագահ Փոմփիտու բաժակաճառ մը արտասանեց, որու ընթացքին Ֆրանքեւխորհրդային համագործակցութիւնը հիմնական ազդակ մը նկատեց Եւրոպայի խաղաղութեան եւ կայունութեան համար: Այս առթիւ փափաք յայտնեց, որ յաջողութեամբ պսակուին գերման-խորհրդային խօսակցութիւնները, որոնք տեղի կ'ունենան ժամանակէ մը ի վեր Մոսկուայի մէջ:

Մ. Շուման իր կարգին, ընդհանուր ձեւով գոհացուցիչ գտաւ Ֆրանքեւխորհրդային համագործակցութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԵՐՈՒ այժմ կը փարձէ հաշուեկշիռ ենթարկել երկրաշարժին վնասները՝ մարդկային զոհեր եւ նիւթական աղէտներ: Տեղեկատուութեան նախարարին համաձայն, 30.000ի կը հասնի ապահովաբար մեռեալներու թիւը, իսկ վիրաւորները՝ աւելի քան 200.000ի: Կը ճըշդուի նաեւ, թէ քառասուն երկվայրկեանի մէջ տասը քաղաքներ հիմնայատակ կործանած են, որոնցմէ մէկ քանին, ինչպէս Եունկայ եւ Քարազ, ջնջուած են քարտէսէն: Արդէն իսկ կը նշմարուին երկրաշարժին երկու մեծ աղէտները՝ համաճարակն ու կողոպուտը: Վիրաւորներ որոշ վայրերու մէջ կը կռուին, որպէսզի ուրիշներէ առաջ հիւանդանոց մտնեն խնամուելու համար: Ներկայացուած թիւերը դեռ վերջնական չեն, քանի որ բանակը ցարդ չէ կրցած նորոգել բոլոր ճամբաներն ու կարգաւորել հաղորդակցութեանց միջոցները: Եուկոսլաւիոյ սահմանագլուխին վրայ, Դանուբը կը սպառնայ քանդել շինութեան վրայ եղող հսկայ ամբարտակ մը: Քանդուելու պարագային հսկայ աղէտ մը պիտի ըլլայ շրջանին համար: Ռումանիա միշտ յորդումներու ենթակայ է:

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ Ռոճըրս, Մ. Նահանգներու Արտաքին Նախարարը, տեսակցութիւն մը ունեցաւ խորհրդային դեսպանին հետ, Միջին Արեւելքի հարցին շուրջ: Լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն, նախարարը հարց տուած է դեսպանին, թէ Մոսկուա մինչեւ ո՞ւր կ'ուզէ երթալ Եգիպտոսի մէջ, այլ խօսքով անոր գործօն մասնակցութիւնը Եգիպտոսի պաշտպանութեան ի՛նչ աստիճանի պիտի հասնի: Նախարարը դիտել տուած է նաեւ, թէ պատասխանը ուշանալու պարագային, Ուաշինկթըն կրնայ վերաքննել իր դիրքը օդանաւերու Իսրայէլի յանձնումին կապակցութեամբ:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ հիւանդանոց փոխադրուեցաւ: Ուղեղային թեթեւ կաթուած մը ունեցած է բայց վիճակը բարելաւուած է:

ԱՇԽԱՐՀԻ Բաժակի Ֆութպոլի մրցաշարքին երկրորդ խաղը տեղի ունեցաւ առջի օր Անգլիոյ եւ Ռումանիոյ միջեւ: Անգլիական խումբը դժուարութեամբ յաղթեց 0–1 արդիւնքով:

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ ծովափին մօտերը, Հիւսիսային Ծովին մէջ, քարիւղի մեծ հանքեր երեւան հանուեցան: Եւրոպայի համար, որ աղքատ է քարիւղահանքերու տեսակէտով, շատ կարեւոր յայտնութիւն մըն է այս:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ 40-ԱՄԵԱԿԸ

ԽՈՐԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԿԱՏԱՐԱԾ Է ՍԻՄՈՆ ՎՐԱՑԵԱՆԻ ԿԻՍԱՆԴՐԻԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Շքեղ հանդիսութեամբ Մայիս 28ին, տեղի ունեցաւ Համազգայինի Նշան Փալանճեան ճեմարանի քառասնամեակին եւ հանրային մեծանուն գործիչ Սիմոն Վրացեանի մահուան տարելիցին նուիրուած հաւաքոյթ – ընդունելութիւնը, ճեմարանի բակին մէջ, երեկոյեան ժամը 6ին:

Ներկայ էին Խորէն Ա. Կաթողիկոս, Իգնատիոս – Պետրոս ԺԶ. Պաթանեան պատրիարք, Լիբանանահայոց առաջնորդ Տաճատ արքեպիսկոպոս, Մեսրոպ եպիսկ. Թերզեան, Դրան եպիսկոպոս Գարեգին եպիսկոպոս, Վեր. Սողոմոն Նիւյիւճիւքեան, վարդապետներ, առողջապահական նախարար Մէթր Խաչիկ Պապիկեան, պետական երեսփոխաններ ընկ. Մովսէս Տէր–Գալուստեան, Պր. Սուրէն Խանամիրեան, ղեկավար ընկերներ, Համազգայինի Կեդր. Վարչութեան եւ Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէի անդամներ, կոմիտէներու, կրթական հաստատութեանց եւ մըշակութային միութիւններու ներկայացուցիչներ, հոծ թիւով ճեմարանաւարտներ եւ ճեմարանի բարեկամներ իրենց տիկիններով:

Ուղերձով մը հանդիսութեան բացումը կատարեց ճեմարանի տնօրէն ընկ. Հրաչ Տասնապետեան:

Ճեմարանի առաջին շրջանաւարտներէն եւ անոր ամէնէն հին ուսուցիչներէն ընկ. Գառնիկ Բանեան հակիրճ պատմականը ըրաւ ճեմարանի քառասուն տարիներու անցեալին, ծանրանալով առաւելաբար անոր հիմնադրութեան պարագաներուն, հիմնական առաքելութեան ու ոգիին եւ զարգացման գլխաւոր փուլերուն վրայ, իսկ ընկ. Մուշեղ Ճէնտէրէճեան (Մ. Իշխան) ոգեկոչեց Սիմոն Վրացեանի կեանքն ու գործը: Ընդգծեց արժանիքները հայ ժողովուրդի ազատութեան պայքարին անմահներէն Վրացեանի, որ եղաւ հանրային գործիչ մը, պետական դէմք, նախարար ու վարչապետ, նաեւ գրագէտ եւ 15 տարի՝ տնօրէն Ճեմարանի: Ապրեցաւ մեր ժողովուրդի տառապանքներով, իտէալներով: Եղաւ ամբողջական ծառայող մը հայ ժողովուրդին:

Այնուհետեւ Խորէն Կաթողիկոս կատարեց բացումը Սիմոն Վրացեանի կիսանդրիին, գործ՝ արուեստագէտ Զաւէն Խտըշեանի: Ապա կարդաց օրհնութեան եւ գնահատանքի բովանդակալից գիր մը, Ճեմարանի քառասնամեակին առիթով:

Իբրեւ գնահատանք ընկերներ Գառնիկ Բանեանի եւ Մ. Իշխանի ճեմարանանուէր կեանքին եւ կրթական, գրական ու ազգային բեղուն գործունէութեան, Խորէն Հայրապետը, խանդավառ ծափերու մէջ, զանոնք պարգեւատրեց Ս. Մեսրոպի շքանշանով:

Այնուհետեւ տեղի ունեցաւ հիւրասիրութիւն: Ներկաները շնորհաւորեցին ընկերներ Հրաչ Տասնապետեանը, Գառնիկ Բանեանը եւ Մ. Իշխանը: Ապա, աւելի քան երկու ժամ սիրալիր խօսակցութիւն ունեցան եւ այցելեցին Ճեմարանի զանազան բաժինները, յատկապէս «Յ. Տէր-Մելքոնեան» սրահ, ուր տակաւին կը շարունակուի Ճեմարանի քառասնամեակի ցուցահանդէսը: Եղան նաեւ սրտաբուխ նուիրատուութիւններ Ճեմարանին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

ԹԻՒԵՐ ԵՒ ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ (*)

Հայաստանի այժմու սահմաններուն մէջ ԺԹ. դարու առաջին քառորդին՝ Արեւելեան Հայաստանը Ռուսիոյ կողմէ նուաճուելէ ետք, 160.000էն քիչ մը աւելի բնակչութիւն ունէր միայն, ինչ որ կը նշանակէ, թէ սակաւաբնակ էր: Ի դէպ, Սեւանի աւազանի բնակչութիւնը, ներկայիս, մօտաւորապէս նոյն թիւը ունի: Իննը տասնամեակներու ընթացքին, այսինքն մինչեւ Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութիւնը, գաղթականական տեղաշարժեր արձանագրուեցան, հիմնականին մէջ արեւմուտքէն եւ հիւսիսէն: Առաջին հոսանքը, անշուշտ, կապ ունէր Հայերու ողբերգական ճակատագրին հետ: Այսպէս, 1828–1830ին Հայերու մեծ զանգուածներ, մօտ 150.000 հոգի, Արեւմտեան Հայաստանէն անցան Արաքսի ձախ ափը եւ հաստատուեցան Արեւելեան Հայաստանի զանազան շրջաններուն մէջ, ռուս–թրքական պատերազմներու ժամանակ մեծ գաղթեր տեղի ունեցած են, ինչպէս 1894–1896ին եւ 1916–1920ին:

Միւս հոսանքը, որ աւելի փոքր էր, կուգար հիւսիսէն եւ նախաձեռնուած էր ռուս կառավարութեան կողմէ: Այս հոսանքին մէջ կը մտնէին ռուս կրօնական աղանդներու հետեւողները, գլխաւորաբար մոլոկանները, դուխոբորները եայլն, որոնց հողեր կը յատկացուէին ռազմագիտական կարեւոր ճամբաներու եզրին:

Բաւական կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ այս փոքր սահմանագիծին մէջ Հայերէն զատ, յայտնուեցան նաեւ Ազրպէջանցիներ, Ասորիներ, Քիւրտեր եւ Ռուսեր: Ասոր հետեւանքով Արեւելեան Հայաստանի բնակչութեան թիւը առաջին համաշխարհային պատերազմի նախօրեակին արդէն մէկ միլիոնէն աւելի էր: Բուն հայկական բնակչութիւնը ազգագրական տեսակէտէն բաւական խայտաբղէտ էր:

Անցեալին Հայերու թիւը աշխարհի մէջ հասած էր 7 միլիոնի: Ասոր մեծ մասը կ'ապրէր Հայաստան: Այժմ ամբողջ աշխարհի մէջ կան հինգ միլիոնէ աւելի Հայեր, որմէ Հայաստանի մէջ՝ աւելի քան երկու միլիոն, Վրաստանի եւ Ազրբէջանի մէջ՝ մէկ միլիոն (իւրաքանչիւրը՝ մօտ 500.000), Խորհ. Միութեան միւս երկիրներուն մէջ՝ աւելի քան 400.000: Այս ձեւով, Խորհ. Միութեան Հայերու ընդհ. թիւն է մօտ 3 միլիոն 400.000:

Խորհ. Միութեան սահմաններէն դուրս կը բնակին մօտաւորապէս 1.600.000 (որոշ աղբիւրներու համաձայն՝ երկու միլիոնէ աւելի):

Խորհ. Միութեան բոլոր երկիրներուն մէջ Հայաստանը իր ազգային կազմով ամէնէն միատարրն է, քանի որ անոր բնակչութեան 88 առ հարիւրը Հայ է (այս միատարրութիւնը ստեղծուեցաւ 1918–1920ին): Սակայն միւս կողմէ Հայաստանի մէջ կ'ապրի Խորհ. Միութեան Հայութեան միայն 56 առ հարիւրը: Այս ցուցանիշը ամէնէն բարձրն է, բաղդատմամբ միւս բոլոր ազգերուն:

Հայաստան բնակող միւս ազգերէն առաջին տեղը կը գրաւեն Ազրբէջանցիները (6,1 առ հարիւր), երկրորդը՝ Ռուսերը (3,2 առ հարիւր), երրորդը՝ Քիւրտերը (1,5 առ հարիւր), կան նաեւ Ուկրանիացիներ, Յոյներ եւ Ասորիներ:

Հայաստանի բնակչութեան թիւին յաւելումին գլխաւոր աղբիւրը բնական բարձր աճն է, որ տարեկան շուրջ 60.000 է: Միւս աղբիւրը հայրենադարձութիւնն է: Հինգ տասնամեակներու ընթացքին 200 հազար հայ վերադարձած է Հայաստան:

Բնական բարձր աճը 1965ին հազար բնակիչի 23,3 տոկոս էր, երբ Խորհ. Միութեան միջինը՝ 11,1 առ հարիւր էր: Սակայն վերջին տարիներուն նկատուած է նուազում մը աճի տոկոսին մէջ:

Երկարակեցութեան մարզին մէջ, Հայաստան Ազրբէջանէն եւ Վրաստանէն ետք, Անդրկովկասի մէջ կը գրաւէ երրորդ տեղը: Արդարեւ, 100.000 բնակիչին բաժին կ'իյնայ հարիւրամեակը բոլորած 33 հոգի:

1970 Յունուար մէկի տուեալներով Հայաստանի բնակչութիւնը 2 միլիոն 493 հազար է: 1968ին՝ 2.300.000 էր:

Բնակչութեան միջին խտութիւնը մէկ քառ. քիլոմեթրի վրայ կը կազմէ մօտ 78 մարդ: Ասիկա, բաղդատմամբ Խորհ. Միութեան միջինին, եօթն անգամ աւելի է: Անցեալ դարասկիզբին Հայաստանի բնակչութեան խտութիւնը եղած է հինգէն քիչ մը աւելի, իսկ Հայաստանի Հանրապետութեան օրով՝ 27:

Իրականին մէջ բնակչութեան տեղաբաշխութիւնը անկանոն է եւ մէկ վայրէն միւսը շատ խիստ փոփոխութիւններ կը կրէ: Արարատեան դաշտին մէջ, որ կը գրաւէ երկրին ամբողջ տարածութեան մօտ 6,5 առ հարիւրը, կեդրոնացած են բազմաթիւ գիւղեր եւ քաղաքներ եւ մինչեւ 1000 մեթր բարձրութեան վրայ (մէջն ըլլալով Երեւան քաղաքը) կ'ապրի Հայաստանի բնակչութեան գրեթէ կէսը: Ամբողջ Անդրկովկասի ամէնէն խիտ բնակչութիւն ունեցող շրջանն է: Այս շրջագիծին մէջ բնակչութեան միջին խտութիւնը շատ բարձր է՝ մէկ քառ. քիլոմեթրի վրայ 400 մարդ, իսկ գիւղական բնակչութիւնը՝ 150 մարդ: Յաճախ դժուար է նկատել, թէ ուր կը վերջանան մայրաքաղաքին արուարձանները եւ կը սկսին Արարատեան դաշտի բնակավայրերը, իսկ աւելի դժուար է ճշդել գիւղերուն սահմանները:

Ամէնէն քիչ բնակութիւն ունեցող շրջաններէն են Որոտան եւ Արփայ գետերուն վերին հոսաքներու շրջանը, Զանգեզուրի հարաւային մասը եւ երկրին հիւսիս–արեւմուտքը, ուր մէկ քառ. քիլոմեթրին բաժին կ'իյնայ 15–20 մարդ:

Ամբողջ բնակչութեան 96 առ հարիւրը կ'ապրի 800 մեթրէ վեր տարածուող գօտիին վրայ: Փաստօրէն Հայաստանի ամբողջ բնակչութիւնը կ'ապրի լեռներու մէջ: Բնակութեան վարի եւ վերի սահմաններուն տարբերութիւնը մօտ 2000 մեթր է: Այս սահմաններուն մէջ բնակչութիւնը հաստատուած է «յարկերով». յատկանշական երեւոյթ մը. բարձրութեան հետ չի նուազիր անընդհատ բնակչութեան թիւը, ինչպէս որ կը պատահի միւս լեռնային երկիրներու մէջ: Առաւելագոյն խտութիւնը «առաջին յարկին», կամ «ցածրադիր» գօտիին մէջ է, որ կը հասնի մինչեւ 1000 մեթր բարձրութեան: Հոս, երկրին սահմաններուն 9 առ հարիւրին վրայ կեդրոնացած է անոր բնակչութեան կէսը եւ իւրաքանչիւր մէկ քառ. քիլոմեթրի վրայ կը բնակի մօտաւորապէս 340 հոգի: Այս գօտիին մէջ են Արարատեան դաշտը եւ հիւսիս – արեւելքի ու հարաւի ցած մասերը, ուր կեդրոնացած են ոռոգուած հողերուն գլխաւոր օճախները: Բարենպաստ են պայմանները նաեւ արդիւնաբերութեան շինարարութեան համար:

1000–1500 մեթր բարձրութիւններու վրայ կը տարածուի նախալեռնային գօտին, որ կ'ընդգրկէ Արարատեան դաշտին նախալեռները, հիւսիս – արեւելքի միջլեռնային հովիտները, Արփա գետի աւազանին բաւական թեք լանջերը եւ Որոտանի միջին հոսանքին հովիտը: Ասոր հողատարածութիւնը, բաղդատմամբ առաջինին, կրկնապատիկն է, բայց հոն կ'ապրի բնակչութեան 17 առ հարիւրը, թէեւ խտութիւնը, այնուամենայնիւ, բաւական բարձր է՝ 65 անձ մէկ քառ. քիլոմեթրի վրայ:

Բարձրանալով երրորդ՝ լեռնային գօտին (1500–2000 մեթր), հակառակ բնական հետեւութեան, մենք կը հանդիպինք երեքէն հինգ հազար բնակչութիւն ունեցող գիւղերու, որ խիտ շարքով կ'եզերեն Սեւանի արեւմտեան եւ հարաւային ափերը: Այս գօտիին մէջ խտութիւնը նախորդէն պակաս է՝ մէկ քառ. քիլոմեթրի վրայ 60 հոգի, սակայն կը կազմէ Հայաստանի բնակչութեան մէկ երրորդը: Կլիման հոս աւելի խիստ է, մշակելի բանջարեղէնները այնքան ալ բազմազան չեն, բայց ասոր փոխարէն այս գօտիին մէջ են կեդրոնացած ընդարձակ հարթ տարածութիւններ եւ երկրին վարելահողին ամէնէն մեծ զանգուածները (Արարատեան դաշտէն ետք), որոնք բնակչութեան կուտակումին պատճառ դարձած են:

Վերջապէս, անոնք, որոնք կ'ապրին Հայաստանի «տանիք»ին տակ՝ բարձր լեռնային գօտիին մէջ, որ կը տարածուի 2000–2500 մեթր բարձրութեան վրայ, կը կազմեն բնակչութեան միայն մօտ 5 առ հարիւրը, հակառակ այն իրողութեան, որ գօտին կը գրաւէ երկրին հողատարածութեան մէկ քառորդէն աւելին: Հոս կլիման դաժան է, բուսականութեան ժամանակաշրջանը՝ կարճ: Բնակչութիւնը զբաղած է գլխաւորապէս անասնաբուծութեամբ, որոշ տեղերու մէջ՝ հողագործութեամբ (ցորեն, գարի մշակելով): Բնակավայրերը, բացառութեամբ բանուորական աւաններուն, փոքր են, սովորաբար ծուարած քամիներէ պաշտպանուած լանջերուն վրայ: Ուստի զարմանալի չէ, որ բնակչութեան խտութիւնը այս գօտիին մէջ նուազագոյնն է՝ մէկ քառ. քիլոմեթրի վրայ 12 անձ:

Կէս դար առաջ բնակչութեան միայն մէկ տասներորդը կ'ապրէր քաղաքներու մէջ. այժմ քաղաքային բնակչութիւնը աւելցած է 11 անգամ եւ կը կազմէ ամբողջ բնակչութեան 55 առ հարիւրէն աւելին: Ասկէ քանի մը տասնամեակ առաջ ներկայ Հայաստանի սահմաններուն վրայ կար միայն չորս քաղաք՝ Երեւան, Լենինական, Կամօ եւ Գորիս: Այժմ 50 քաղաք կամ քաղաքատիպ աւան:

Գիւղական բնակչութիւնը, որ կ'ապրի մօտաւորապէս 1000 գիւղերու մէջ, շատ շարժուն չէ եղած, քանի որ վերջին յիսուն տարիներու ընթացքին աւելցած է ընդամէնը հինգ տոկոսով:

X

(*) Քաղուած «Հայաստան» հատորէն (Երեւան 1969):

ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՏԵՍԻՆ

ՏԵՍԻՆ (Յատուկ). — Հայ ժողովուրդը դարերով իր կրած գերութեան ու հալածանքներու ընթացքին, յաճախ իր փրկութեան ապաւէն նկատած է Հայաստանեայց Եկեղեցին ու կաթողիկոսը դարձած է կրօնքին ու ազգին ներկայացուցիչը: Այս կրկնակ հանգամանքով կաթողիկոսները առանձին յարգ վայելած են ժողովուրդէն:

Այսօր ալ նոյնն է պարագան: Ասոր ապացոյցը տեսանք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին Տեսին այցելութեամբ, որ խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծեց:

Մայիս 27ի Չորեքշաբթի առաւօտեան տեղւոյս քաղաքապետարանի սրահը յատկապէս պատրաստուած էր Կաթողիկոսին ընդունելութեան համար: Կարկանդակներ ու շամփանեայի շիշեր:

Տեսինի յարգելի քաղաքապետ Պր. Փիէռ Մուլէն օգտուելով Կաթողիկոսին Լիոն այցելութենէն, փափաքած էր որ Տեսինն ալ անմասն չմնայ բացառիկ առիթէն եւ խկոյն ընդունելութիւն մը

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

Այս խօսքերը սակայն կարող չէին փարատել վաճառականին մտատանջութիւնները որ շատ անորոշ ու խառնաշփոթ կը տեսնէր իրենց կացութիւնը, Վահանի մասին ըսուած խօսքերը մանաւանդ գինքը չափէն աւելի կը վրդովէին. «Այդ տղան դեռ հոս է, կը մտածէր, Արամը պարզապէս կը ստէ եւ ինչ որ ամէնէն աւելի ծանրակշիռ է, սա էր՝ Արամ անոր հետ յարաբերութեան մէջ է... ինչո՞ւ համար, այդ երկուքը միասին ի՞նչ ծրագիր մը ունի՞ն...»:

Ահա խորհրդաւոր հանգոյց մը զոր չէր կարող լուծել:

Մարտիկ էֆէնտի նշմարեց իր բարեկամին մտատանջ երեւոյթը, թէեւ չկրցաւ անոր բուն պատճառը գուշակել, փորձեց խօսակցութեամբ մը անոր միտքը զբաղեցնել, ըսաւ.

— Հիմա մնացած հինգ հարիւր ոսկին պիտի տա՞ք Թորոս պէյին:

— Բնականաբար, պատասխանեց Բարսեղ էֆէնտի, քանի որ Արամ իմ կողմէս խօսք տուեր է այդ մասին:

— Դեռ այդ մասին խորհելու ժամանակ ունինք, միջամտեց Արամ:

— Ընդհակառակն, բնաւ ժամանակ չունինք եւ խոստումիդ համեմատ վաղն իսկ դրամը յանձնելու է իրեն:

— Ձէ, չէ, քանի մը օր ետքը կուտանք, պնդեց երիտասարդը:

— Ես այդ մարդուն պարտական մնալ չեմ ուզեր, վճռեց Բարսեղ էֆէնտի, քանի որ պիտի տանք՝ լաւագոյն է անմիջապէս խնդիրը վերջացնել:

— Ես ալ այդ կարծիքէն եմ, ըսաւ Մարտիկ էֆէնտի:

— Վաղն իսկ դրամը կը տանիմ կը յանձնեմ իրեն:

— Դո՞ւն պիտի տանիս, գոչեց Արամ:

— Այո, պէտք է որ ես ձեռքովս տամ:

— Ինչո՞ւ համար...

— Որովհետեւ այս առիթով իրեն խօսելիք ունիմ, պատասխանեց վաճառականը, իրեն հազար ոսկի դրամ վճարելէս ետքը կարծեմ իրաւունք ունիմ քանի մը խօսք ըսելու:

— Ի՞նչ միտք ունիս կոխ՞ւ ընելու, հարցուց Սուրբիկ հանըմ դող եկած:

— Ձէ, կռիւի խնդիր չկայ, միայն թէ կ'ուզեմ որ այս դրամը վճարելէ առաջ՝ երաշխաւորէ թէ ինծի հանգիստ պիտի թողու:

— Հայր, այդ դրամական խնդիրը Թորոս պէյ ինծի հետ կարգադրած է, հետեւաբար պէտք է որ ես յանձնեմ, ըսաւ երիտասարդը համեստ ձայնով մը:

— Դուն կամ ես միեւնոյն բանն է:

— Ձէ, ընդհակառակն, շատ տարբեր է:

— Դուն չես կրնար ինծի չափ հեղինակութեամբ խօսիլ, ըսաւ Բարսեղ էֆէնտի:

— Ես կ'ուզեմ որ հինգ հարիւր ոսկին իմ ձեռքովս տրուի, պնդեց երիտասարդը:

— Բայց չեմ կրնար ըմբռնել քու այդ յամառութիւնդ, գոչեց վաճառականը գրեթէ բարկացած:

— Արդեօք դո՞ւն ալ միտք ունիս դրամը առնել եւ Լեւոնին պէս կծիկը դնելու, ըսաւ Մարտիկ էֆէնտի խնդալով:

— Կ'աղաչեմ որ իմ խնդրանքս չմերժես, ըսաւ Արամ խօսքը հօրը ուղղելով:

— Բայց քու այդ պնդումներուդ պատճառը բացատրէ:

Արամ պահ մը լուռ կեցաւ: Կարծես համոզիչ պատճառ մը չէր կրնար գտնել իր պնդումը արդարացնելու համար կամ կը վարանէր բուն պատճառը ըսելու: Այդ շփոթութիւնը սակայն երկար չտեւեց:

— Պարզապէս արժանապատուութեան խնդիր է ասիկա ինծի համար, ըսաւ:

— Ի՞նչ արժանապատուութիւն, հարցուց հայրը:

— Եթէ դրամը փոխանակ ես տանելու՝ դուն տանիս, Թորոս պէյ պիտի կասկածի թէ իմ վրաս վստահութիւն չես ունեցած եւ գիս ալ Լեւոնի կարգը դասած ես...

— Այդ տեսակէտով Արամը թերեւս իրաւունք ունի, միջամտեց Մարտիկ էֆէնտի:

— Ասկէ զատ, շարունակեց երիտասարդը՝ իրենց բարեկամին հաւանութենէն քաջալերուած, լաւագոյն է որ դուն հեռու մնաս այդ մարդէն որ քեզի հետ մօտէն յարաբերութեան մտնելով կրնայ նորանոր պահանջումներ ընել:

Այս վերջին դիտողութիւնները օրինաւոր թուեցան Բարսեղ էֆէնտիին:

— Լաւ, պատասխանեց, ըսածիդ պէս կ'ընենք, միայն թէ ես ուղղակի իրեն հետ տեսնուելով՝ դիտաւորութիւնս էր իրմէ բացարձակ ապահովութիւն առնել թէ այլեւս գիս պիտի չհալածէ:

— Այդ ապահովութիւնը ես ալ կրնամ առնել, արդէն ինքն ալ խոստացած է:

— Ուրեմն վաղը առաւօտ դրամը դուն կը տանիս:

— Աճապարելու պէտք չկայ, քանի մը օրէն կուտանք, պատասխանեց երիտասարդը:

— Բայց ինչո՞ւ ձգձգենք ու նոր դժգոհութեան տեղի տանք:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(130 – Շար.)

տարքած էր, ժամը 11ի մօտ, արդէն սրահը ներկայ էր մեր երիտասարդ քաղաքապետը իր խորհրդականներով: Լիոնէն պետը իր պաշտօնեան կուտար իր բարի փոթորկոյի պաշտօնեան կուտար իր բարեմաղթութիւնները: Հրաւիրուած ու ներկայ էին տեղւոյս հայկական Միութիւններու ներկայացուցիչներ: Ներկայ էին Լիոնի եկեղեցւոյ զոյգ հովիւները, «Փրոկրէ» թերթին աշխատակից Պր. Վայի-նակ Միքճեան, մամլոյ թղթակիցներ եւ ֆրանսական պատկերասփիւռէն Պր. Ժորժ Ստեֆանեսքու:

Քիչ ետքը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ժամանեց, ընկերակցութեամբ կառ. Թող. Գառնիկ Մանուկեան Արք.ի, եկեղեցւոյ յարաբերութեանց քարտուղար Պր. Պարգեւ Շահպազեանի, ճարտարապետ Պր. Եդուարդ Իւթիւճեանի, դաւանակիր Նարեկ վարդապետի, Լիոնի եկեղեցւոյ հովիւ Ծ. վարդապետ Սահակեանի, Տեսինի հովիւ Թօփալեան վարդապետի, եւ Լիոնի Հայ Ազգ. Միութեան նախագահ Պր. Օպողեանի:

Սրահի մուտքին Կաթողիկոսը ընդունուեցաւ ողջոյնի ծափերով: Պր. քաղաքապետը ներկայացուց իր խորհրդականները եւ հայկական Միութեանց ներկայացուցիչները: Ապա Կաթողիկոսը գրաւեց իր տեղը:

Յարգելի քաղաքապետը իր գրաւոր ճառով շնորհակալութիւն յայտնեց Վազգէն Կաթողիկոսին, որ դրապէս պատասխանեց իր հրաւէրին եւ բարի գալուստ մաղթեց իր եւ Քաղաքապետական Խորհուրդի կողմէ: Ապա պատմականը ընելով Տեսինի հայ գաղութին, ջերմ բառերով գրուատիքը հիւսեց Տեսինի Հայութեան առաքինութիւններուն, անոր ձեռներէցութեան ոգիին, Տեսինի բարգաւաճման իր բերած գնահատելի նպաստին: Հայերը իբրեւ օրինապահ ու հաւատարիմ քաղաքացիներ, ոչ միայն մասնակցեցան վերջին աշխարհամարտին իրենց երկրորդ հայրենիքին պաշտպանութեան համար, այլ եւ իրենց գործակցութիւնը կը բերեն քաղաքին վարչական գործունէութեան: Յիշեց թէ դեռ դպրոցական գրասեղաններէն իր հայ ընկերներուն շնորհիւ համակրած է հայ ժողովուրդին:

Յետոյ քաղաքապետը ուրուագծեց Հայոց քրիստոնէական դաւանանքը եւ յիշելով Վազգէն Կաթողիկոսի ունեցած տեսակցութիւնը Հռոմի Պապին հետ, նշանակալից ու պատմական համարեցաւ այդ տայը:

Գաւաթը վերցնելով մաղթեց որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը յաջողութեամբ ի կատար ածէ իր քրիստոնէական օգտաշատ առաքելութիւնը:

Վազգէն Ա. իր հայերէն պատասխանով իր կարգին շնորհակալութիւն յայտնեց երիտասարդ, համակրելի քաղաքապետին ու Քաղաքապետական Խորհուրդին, իրեն ընծայուած այս շքեղ ընդունելութեան համար: Իր գոհունակութիւնը յայտնեց նաեւ, որ Տեսինի հայ գաղութը կրցած է իր քաղաքացիական պարտականութիւնները լիովին կատարել Ֆրանսայի հանդէպ: Ասպնջական Ֆրանսայի՝ որ Հայութեան բեկորները ընդունեցաւ իր ծոցին մէջ: Եւ անդրադառնալով հայկական ցեղասպանութեան, պարզեց աճուլի սպանդը, որուն նշաւակ հանդիսացաւ Հայութիւնը իր երկու միլիոն նահատակներով՝ յանուն հաւատքի ու ազատութեան: Հայը եղած է քաղաքակրթութեան ջահակիրը եւ քրիստոնէութիւնը Հայաստանի մէջ պետական կրօնք դարձած է 301 թուականին: Եւ Հայութիւնը դարեր շարունակ բռնակալներու կողմէ ֆիզիքական ու նիւթական վնասներ կրելով հանդերձ պահած է իր կրօնքն ու ազգութիւնը:

Կաթողիկոսը վերջացուց իր խօսքը յաջողութիւն մաղթելով քաղաքապետին ու անոր յանձնեց յուշանուէր մը: Արծաթեայ գեղեցիկ պնակ մը՝ երկրաչափական քանդակներով ու Էջմիածնի Մայր եկեղեցւոյ փորագրեալ նկարով: Թարգմանութիւնը յաջողութեամբ կատարեց Պր. Ե. Իւթիւճեան:

Ընդունելութիւնը վերջ գտաւ եւ Հայրապետը իր հետեւորդներով մեկնեցաւ տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցին ուր հաւատացեալներու հոծ բազմութիւն մը զինքը կը սպասէր անհամբեր:

Կապոյտ Խաչի դպրոցին աշակերտները ծաղիկներ ի ձեռին Կաթողիկոսը ընդունեցան «Իմ հեռաւոր հայրենիք»ով (Գ. Մ. Ալէմշահ), ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկ. Մառի Կարապետեանի: Ապա Հրաչափառի երգեցողութեամբ Վեհափառը մուտք գործեց եկեղեցւոյ մէջ:

Կարգ մը աղօթքներէ ետք, տեղւոյս հոգեւոր հովիւ Թօփալեան վարդապետ, յանուն գաղութիս գրաւոր արտայայտեց բարեգալստեան ջերմ մաղթանքներ:

Վազգէն Կաթողիկոս իր խրատական պատգամով նախ իր հրճուանքը յայտնեց որ 14 տարիներ ետք դարձեալ Տեսին գտնուելու առիթը կ'ունենայ: Գաղութ մը, որ իր քաղաքապետին իսկ գնահատանքին արժանացած է իր օրինակելի կարգապահութեամբ: Շօշափելով հայկական տխուր իրականութիւնը, միակ ամբողջութիւն մը նկատեց աշխարհի չորս ծագերուն ցրուած Հայութիւնը, որու ակնարկը պէտք է ուղղուի դէպի Արարատ սարը սփռուած մեր հայրենիքը եւ Էջմիածինը:

Մենք, բաւ, մտածումով միշտ ալ ձեզի հետ ենք: Յորդորեց ամուր կառչիլ հաւատքին ու փոխանցել զայն նորահասներուն:

Եկեղեցւոյ նուիրեց հայկական քարի վրայ քանդակուած փոքր խաչքար մը իբրեւ նիւթական վկայութիւնը Էջմիածնայ ներկայութեան ու մտածումին: Նուէրը պիտի զետեղուի խորանին պատին վրայ:

Արարողութիւնը վերջ գտած էր եւ Կաթողիկոսը մեկնեցաւ Վալանս, յիշատակելի էջ մը արձանագրելով Տեսինի գաղութին տարեգրութեան մէջ:

Յիշենք նաեւ որ Մեծ Եղեռնի նահատակներու յիշատակին կառուցուելիք յուշարձանի մանրակերտը (մաքէթ) ցուցադրուած էր քաղաքապետարանի սրահը, որ արժանացաւ Կաթողիկոսին յատուկ հետաքրքրութեան:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՅԱՃԵԱՆ

ՃԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

ԼԻՈՆ.— Անմոռանալի օր մը ապրեցան բոլոր անոնք, որ ընդառաջ գացած էին Ֆրանսահայ Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի հրաւէրին ու հոկտակ տեղացող անձրեւին, փութացած Ազգային Տան սրահը, Կիրակի Մայիս 10ին:

Կոկիկ ու կանացի ճաշակով շտկուած ու ծաղիկներով զարդարուած սեղաններու շուրջ համախմբուած հայրենակիցներ կը սպասէին խնջոյքի բացումին, որ տեղի ունեցաւ, նախապէս յայտարարուած ժամէն քիչ մը ուշ, Տիկին Գեղան Գայթանճեանի բացման խօսքով, որ քանի մը բառով պարզեց օրուան տօնակատարութեան իմաստը՝ «Մէկ յարկի տակ հաւաքուիլ ու հայկական մթնոլորտի մէջ կէսօրէ ետք մը անցընել: Տօնակատարութիւնը եկաւ արժեւորել օրուան իմաստը, հասարակութեան հրամցուեցաւ հայկական գեղեցիկ գեղարուեստական բաժին մը, որուն մէջ իր մեծ տեղը ունէր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երիտասարդներէ, չրսելու համար պատանիներէ կազմուած պարախումբը, որ բաղկացած է խոստմնալից տարրերէ, որոնք մօտ ապագային մեր բեմերուն զարդը պիտի կազմեն, եթէ լրջութեամբ մօտենան իրենց փորձերուն ու յարատեւութիւն եւ կամք ներշնչուի իրենց, կարող ու փորձառու երէց ընկերներու հսկողութեան տակ:

Յիշատակութեան արժանի է իմաստաւորի ընկեր Ժան-Քլօտ Կորիզեան, որ իր ճկունութեամբ եւ համաչափ շարժումներով, աւելի փայլ տուաւ խնջոյքին: Պիտի ուզէինք, որ ան իր ամբողջ կարողութիւնը ի սպաս դնէր այս պարախումբի յառաջդիմութեան եւ յաջողութեան գործին:

Հայկական տաքուկ մթնոլորտի ստեղծման մէջ իր մեծ բաժինը ունի նոյնպէս, ընկերուհի Ալիս Ալթունեան, որ ժամանակէ մը ի վեր մեր բեմերուն բլբուլն է դարձած, ու սիրուած եւ գնահատուած երգչուհին է ոչ միայն Լիոնահայութեան, այլեւ ամբողջ Ֆրանսահայութեան: Ան իր գեղեցիկ ու տաք ձայնով վառ կը պահէ հայկական երաժշտութիւնը մեր տօնակատարութիւններու եւ խնջոյքներու ընթացքին:

Եղան արտասանութիւններ, հոս կարելի է նշել, քաղաքս հիւրաբար գտնուող Օր. Արփի Զալուքճեանը, որ մեզի հրամցուց ապրումով արտասանուած ազգային քերթուած մը: Եղան բազմաթիւ երգեր եւ արտասանութիւններ ու հայկական աւանդական ուտելիքներով զարդարուած սեղաններու շուրջ խմբերգներ:

Իսկապէս յաջող ձեռնարկ մը, վայել Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչին, ուր հայկական ուտելիքներու կողքին կրցանք ճաշակել ու ապրիլ զուտ հայկական մթնոլորտ մը:

Հոս կ'արժէ շնորհակալութեան խօսք ուղղել այս անխոնջ տիկիններուն ու յարատեւութիւն եւ յաջողութիւն մաղթել իրենց ապագայ ձեռնարկներուն: Վստահ որ Լիոնի Հայութիւնը պիտի գիտնայ քաջալերել իրենց իսկական արժէքը:

Գ. Կ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ԳԻՐՔ ՄԸ

Գ. Խաչատրեան «Հայ միջնադարեան պատմական ողբեր», Երեւան, 1969

Ողբը իր բազմազան տեսակներով հայ հին եւ միջնադարեան գրաւոր մշակոյթի կարեւոր երեսներէն է: Այս մարզին մէջ եւս բազմաթիւ հարցեր դեռ չեն ուսումնասիրուած լրիւ կերպով:

Հայագիտութիւնը երկար ժամանակէ ի վեր ուշադրութիւն դարձուցած է ողբերուն, հրատարակուած են յօդուածներ եւ ուսումնասիրութիւններ, բայց սոնք կրած են պատմա-բանասիրական բնոյթ: Ողբերու գեղարուեստական արժէքը դուրս մնացած հետազօտողներու տեսադաշտէն:

Բանասէր Գ. Խաչատրեան իր այս ուսումնասիրութեան մէջ մանրամասն քննած է ողբերու զարգացման երկար ուղին, իւրաքանչիւր ողբ գնահատած է իբրեւ պատմական սկզբնաղբիւր, պարզաբանած անոնցմէ մէկ քանիին հեղինակներուն անունները, ինչպէս նաեւ, հնարաւորութեան սահմաններուն մէջ, լրացուցած է ողբասացներուն կեանքին ու գործունէութեան պատկերը: Վերջապէս, հեղինակը մատնացոյց ըրած է անոր գրական – գաղափարական արժէքը:

Գիրքը բաղկացած է երեք գլուխէ: Առաջինին մէջ տեղաւորուած են ԺԴ.-ԺԵ. դարերու աղբիւրները, երկրորդին մէջ՝ ԺԶ. դարու պատմական ողբը, իսկ երրորդին մէջ՝ ԺԷ. դարասկիզբի ողբը: Աշխատութիւնը արժէքաւոր է հայագիտութեան համար:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՏԱՏՐԵԱՆ

իր նոր գործերը կը ցուցադրէ
Galerie Connaissance de l'Est
14, Rue de Lille, Paris (7e).

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (80)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

— Ա՛հ, լաւը գիս չափազանց հաճոյք կը պատճառէ:

Մինչ այս խօսքերը կ'արտասանէր ու անոր կը նայէր, Տոլլի անոր դէմքին վրայ տեսաւ սրտայոյզ եւ վշտահար արտայայտութիւն մը:

— Մտիկ ըրէք, Քոսթանթէն Տիմիթրիչ, ըսաւ իր բարի ու քիչ մը հեգնական ժպիտովը, ինչո՞ւ Քիթթիի դէմ նեղացած էք:

— Ե՞ս… իրեն դէմ բան մը չունիմ:

— Այո ունիք… երբ Մոսկուա էիք չեկաք մեզ տեսնելու եւ Քիթթիին ալ չգացիք:

— Տարիա Ալեքսանտրովնա,, ըսաւ Լեվին մինչեւ մազերուն արմատը կարմրելով, դուք որ այդքան բարի էք, կը զարմանա՞մ ինծի այդպէս խօսիլ… ի՞նչպէս չէք խղճար վրաս, քանի որ խնդիրը գիտէք:

— Ի՞նչ գիտեմ:

— Բնականաբար: Գիտէք որ Քիթթիի ձեռքը խնդրեցի եւ թէ մերժուեցայ…

Ամբողջ այն գուրգուրանքը որ վայրկեան մը առաջ կը զգար Քիթթիի համար, տեղի տուաւ այդ վէրքէն զգացած ցաւին:

— Ի՞նչ բան ձեզ ենթադրել կուտայ թէ կրնայի գիտնալ ատիկա:

— Ամէն մարդ գիտէ…

— Լաւ ուրեմն, կը սխալիք, ես չէի գիտեր, թէեւ կը կասկածէի….:

— Լաւ ուրեմն, հիմա գիտէք:

— Գիտէի միայն որ բաներ մը անցած է որ դժնդակօրէն կը տառապեցնէր Քիթթին, ու քանի որ ինծի չէր հաղորդած իր գաղտնիքը, ուրիշի ալ խօսած չէ: Ի՞նչ անցաւ մէջերնիդ, ըսէք տեսնեմ…

— Հիմա ըսի:

— Ե՞րբ ձեռքը խնդրեցիք:

— Վերջին անգամ որ ձեզի եկայ:

— Լաւ ուրեմն, շատ կը խղճամ քիթթիի վրայ… ձեր արժանապատուութիւնը վիրաւորուա՞ծ է:

— Թերեւս, ըսաւ Լեվին:

Տոլլի զայն ընդմիջեց.

— Բայց ինք, խեղճը, կը գթամ վրան բոլոր սրտովս… հիմա ամէն բան կը հասկնամ:

— Ներեցէք, Տարիա Ալեքսանտրովնա, ըսաւ Լեվին ոտքի ելլելով, ցտեսութիւն:

— Ոչ, կեցէք… կեցէք ու նստեցէք:

— Կը խնդրեմ, այս մասին չխօսինք:

Նստեցաւ եւ զգաց որ այն յոյսը որ իրեն համար յաւիտեան թաղած կը համարէր, իր սրտին մէջ կը վերարթնար:

Զգացումը որ մեռած կարծեր էր, կը վերածնէր ու հետզհետէ աւելի կը վերահաստատուէր, տիրելով իր ամբողջ սրտին:

— Այո, հիմա ամէն բան կը հասկնամ, ըսաւ Տոլլի… էրիկմարդիկ ատիկա չեն կրնար հասկնալ… Դուք որ ազատ էք, դուք որ ձեր ընտրութիւնը կ'ընէք, գիտէք միշտ թէ զով կը սիրէք: Բայց մանկամարդ աղջիկը, սպասումի տարիքին մէջ իր կուսական վերապահութեամբ, որ ամէն խօսքի կը հաւատայ, կրնայ ենթակայ ըլլալ զգացումի մը զոր չի կրնար լուծել եւ չի կրնար գիտնալ թէ ի՛նչ պատասխանելու է:

— Այո, եթէ սիրտը չի խօսիր:

— Ոչ, սիրտը կը խօսի: Բայց խորհեցէք, մարդիկ դիտաւորութիւն մը կ'ունենան մանկամարդ աղջկան մը վրայ, տուն մը կ'երթան, զայն կ'ուսումնասիրեն, կը սպասեն մինչեւ որ գտնեն այն անձը զոր կրնան սիրել եւ երբ վստահ են թէ կը սիրեն, ձեռքը կը խնդրեն:

— Լաւ ուրեմն, չէ, բոլորովին այդպէս չէ:

— Այո, այո, էրիկ մարդիկ իրենց առաջարկը կ'ընեն երբ սէրերնին հասունցած է կամ երբ լաւ մը իրենց ընտրութիւնը ըրած են: Բայց ոչ ոք կը հարցնէ մանկամարդ աղջկան մը կարծիքը, թէեւ կը փափաքին որ ինք ընէ իր ընտրութիւնը, բայց չի կրնար ընել:

«Այո, իմ ու Վրոնսքիի միջեւ ընտրութիւնը», մտածեց Լեվին:

Ու իր հոգիին մէջ, դիակը զոր կը կարծէր թէ վերակենդանացած է, իր կարծրութիւնը վերատացաւ ու ցաւատանջ կերպով սիրտը ճնշեց:

— Այդ կերպով շրջագգեստ մը կ'ընտրեն եւ ոչ թէ Սէրը, ըսաւ Լեվին… յետոյ ընտրութիւնը եղած լմնցած է, աւելի լաւ… ալ պէտք չէ վերսկսիլ:

— Ո՛հ, ի՛նչ հպարտութիւն, ի՛նչ հպարտութիւն, ըսաւ Տոլլի, երբ ձեր յայտարարութիւնը ըրիք Քիթթիի, ճիշդ այն կացութեան մէջն էր ուր մանկամարդ աղջիկ մը չի կրնար որոշում տալ: Կը վարանէր… ինքնիրեն կը հարցնէր թէ ձե՞զ թէ Վրոնսքին պէտք է ընտրել: Ամէն օր զայն կը տեսնէր, մինչ ձեզ, երկար ատենէ ի վեր չէր տեսած: Անշուշտ եթէ աւելի տարիքոտ ըլլար… բայց, օրինակի համար, ես, իր տեղը, պիտի չվարանէի: Վրոնսքին միշտ անհաճոյ եղած է ինծ:

Լեվին յիշեց Քիթթիի պատասխանը.

«Ոչ, այդ բանը չի կրնար ըլլալ»:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՎԻԷՆ .— Այրի Տիկին Աննիկ Ալթուն - եան, Տէր եւ Տիկին Մ. Ալթունեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգե - հանգստեան պաշտօն կը կատարուի 7 Յունիս, Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, Սէն Ժօզէֆ մատրան մէջ, Պօլու քաղաքի բոլոր հայ նահատակներու յիշատակին եւ իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր՝

ՍԱՐԳԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ

մահուան 25րդ տարեդարձին եւ Ներսէս-եան գերդաստանի համայն ննջեցեալներու հոգիներուն համար:

Այս առթիւ տեղի կ'ունենայ նաեւ Մատաղի օրհնութիւն: Կը պատարագէ Վահան Վ. Թօփալեան (Տեսինի հոգ. հովիւ):

Կը հրաւիրուին նահատակներուն եւ ննջեցեալներուն յիշատակը յարգող բարեկամները:

×

Կիրակի, Յունիս 7, առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի

ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՅԻՍ ԱՐԱՊԵԱՆԻ

(ծնեալ Սերճանեան)

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ազգացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ - Պօմոնի Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհա - կալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները Զատկի առթիւ.—

Յակոբեան Պետրոս 100, Տիկին Պաղ - տասարեան Հախփսիմէ 50, Տիկին Տէր-Մեսրոպեան 50, Տիկ. Շահլամեան Շ., Տէր եւ Տիկին Տօլպաչեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Ա. Հրաչեան, Տէր եւ Տիկին Աւետեան, Տիկին Թէրզիպաշեան, Ամերիկ. Պ. Պ. Արսլանեան Քէօսէեան, Տէր եւ Տիկին Զօրիկեան, Զէնտերճեան, Տիկին Քոնտաքճեան 20ական, այրի Տիկին Իչ - խանեան 30, Տէր-Վարդանեան Վ., Հացագործեան, Տիկ. Յակոբեան Վ., Տիկ. Փարաւոնեան Լ., Տիկ. Զ. Փափազեան, Նազարեան Գրիգոր Ժան - Գլօտ, Տիկ. Փափազեան, Տիկ. Հերոյեան, Տիկ. Գալուստեան, Տիկ. Պետրոսեան, Տիկ. Գօճապաշեան, Տիկ. Սէմէրճեան, Տիկ. Գապայեան, Տիկ. Տօլպաչեան, Տիկ. Փափազեան Ատրինէ 10ական ֆրանք:

(Շար.)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Նոր Սերունդի Կեդրոնական վարչու - թիւնը կը փնտռէ իր տարեկան բանա - կումին համար խոհարարուհի (կամ խոհարար) ամբողջ Օգոստոս ամսուան համար:

Դիմել՝ Մշակոյթի Տուն, 17 Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ, Ուրբաթ օրերը ժամը 18,30-էն մինչեւ 21, Շաբաթ օրերը ժամը 15,30-մինչեւ 20:

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Տէր եւ Տիկին Ժան Սամուրգաշեան վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց մօր՝ Տիկին Սոֆի Արսլանեանի, մայրերու տօնին առթիւ:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ կը մատուցուի:

Հ. Յ. Դ.

ԱՐՆՈՒՎԻԼ-ՍԱՐՍԷԼ .— Հ.Յ.Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ երեկուն ժամը 8,30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ 5 Յունիս երե - կոյեան ժամը 8,30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԳԱՑԷՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ - ԵՐԵՒԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՋՔՈՎ

Երթուդարձ յատուկ ՃէԹ ՏԷ-ՍԷ 9 օդանաւով

Մեկնում ՄԱՐՍԷՅԼ-ՄԱՐԻՆԵԱՆԻ օդակայանէն Օգս. 13 Հինգշաբթի ժամը 21ին

վերադարձ Մարսէյլ, Կիրակի Օգոստ. 30 ժամը 5ին

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԳԻՆ՝ 2995 ՖՐ.

ԱՅՍ ԳԻՆԻՆ ՄԷՋ ԵՆ .— Օդանաւով Մարսէյլ - Երեւան երթուդարձ քաղաքին այցելութիւնները, առաջին կարգի պանդոկ (Արմենիա կամ Համահաւասար), երկու հոգինոց սենեակներու մէջ, բաղնիքով, օրական երեք ճաշ (նախաճաշ, ցերեկուան եւ երեկոյեան ճաշ), սպասարկութիւն եւ թաքս: Զրի փոխադրութիւն 50 քիլօ պակածի մարդ գլուխ: Խորհրդային վիզայի ծախքերը:

ԱՅՍ ԳԻՆԻՆ ՄԷՋԸ ՉԵՆ, օդակայանի թաքսերը, ըմպելին եւ անհատական ծախքերը:

Renseignements et inscriptions chez :

MARSEILLE
— VOYAGENCE, 1 bis, La Canebière — Tél. 20-21-66, 20-07-37
— Mr. Dicran CAZARIAN, 14 Boulevard Vauquois — Tél. 48-86-19
PARIS
— Cie de Navigation Mixte, 1, Rue Scribe — Tél. 073-50-32
LYON
— Cie de Navigation Mixte, 3, Rue Président Carnot — Tél. 42-22-70
TOULOUSE
— Cie de Navigation Mixte, 15 bis, Bld Bonrepos — Tél. 62-12-39
PERPIGNAN
— Cie de Navigation Mixte, 14 bis, Ave. du Général de Gaulle — Tél. 34-22-24
TOULON
— Agence Maritime Gaillard, 17, Place de la Liberté — Tél. 92-24-36
AVIGNON
— Sud-Est Agence, 1, Ave. de Lattre de Tassigny — Tél. 81-62-50
AIX-EN-PROVENCE
— EURAFRAQUE, 11 bis, Cours Sextius — Tél. : 26-21-26, 26-41-31

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՃԱՇ

Կազմակերպուած Տրապիզոնի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան կողմէ, Մայրերու տօնի առթիւ: Տեղի կ'ունենայ 7 Յունիս Կիրակի ժամը 12ին, ճաշարան Արթիւր, 391, Ռիւ տէ Փիրէնէ, Փարիզ 20րդ Մեթրօ Փիրէնէ:

Գեղարուեստական բաժին .— Օր. Ա. Քէօսէեան (երգ), Օր. Ա. Պազըրճեան (պար), զաւեշտ մը մասնակցութեամբ՝ Օր. Ժիւլիէթ Տէմիրեանի, Պ. Ն. Պշտիկեանի եւ Զարքուրի:

Մուտք 20 ֆրանք:

ՃԱՇ

Ի ՊԱՏԻՒ ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Ի պատիւ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, կազմակերպուած է ըն - թրիք մը, որ տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ, 12 Յունիս ժամը ճիշդ 20ին, Փարիզի Հիլթոնի սրահին մէջ:

18, Ավընիւ տը Սիւֆրէն

Ճաշին մասնակցութեան ծախքն է 65 ֆրանք:

Ճաշին մասնակցութեան համար արձանագրութիւնները կը կատարուին Փարիզի Հայոց Մայր եկեղեցւոյ դիւանատան մէջ:

Տեղ ապահովելու պայմանաժամը կը վերջանայ 7 Յունիսին:

Կոչ կ'ընենք մեր ժողովուրդին, որ - պէսզի մեծ բազմութեամբ փութան մասնակցիլ այս բացառիկ ընթրիքին, օր առաջ ապահովելով իրենց տեղերը:

ԴԻՒԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Գանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Հինգշաբթի (Յունիս 4) երեկուն ժամը 21ին, Տիկին Գարաօղլանեանի բնակարանը, 22 Ռիւ Լավուազիէ, Քաշան:

ՇԱՀԱՆ ՆՈՐԻ

Ա ՀՆՈՒՐ
ԹԵՐԹԻՍ ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԹԻՒԸ

*

ՋՈՅԳ ՄԸ ԿԱՐՄԻՐ ՏԵՏՐԱԿՆԵՐ

*

ԱԶԱՏՆ ԿՈՄԻՏԱՍ
(Այս գրքոյկը չի վաճառուիր)

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Օրլիի գործադուլի հետեւանքով, ֆրանսական Սինեմաթէքը չէ կրցած ներկայացնել Երեքշաբթի երեկուն Աւագեանի ֆիլմը, ինչպէս յայտարարուած էր, զայն ստացած չըլլալով Քանէն, վերջին պահուն: Յաջորդ թուականը կը յայտարարուի յետագային:

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի ժամը 17էն 22 Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան-Գ. Մ. Ալէմշահ սրահը, 26, Ռիւ Թրրուայոն, Փոն տը Սեւր::

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին ընկերներ

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ, ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԿԱՐԱՊԵՏ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կը մասնակցի Նայիրի պարախումբը

ՊԻՒՖԷ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան 1918 Մայիս 28ի առթիւ, այս Շաբաթ ժամը 21էն, Ազգային Տան մէջ

14, Rue St. Basile, Marseille

Առատ կերուխում, ընտանեկան մթնոլորտ, երգ, պար, նուագ, արտասանութիւն Նոր Սերունդին կողմէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 7ին, ժամը 3ին, Ռիւ Ժէ, Սէն-Լուի սրահը:

Կը խօսի ընկ. ՍՈՒՐԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի կողմէ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անի» Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի, 7 Յունիս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3,30ին «Սէրքլը Կաթոլիկ» սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. ԳԵՂԱՄ ԿԱՆԱՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին: Պիտի արտասանեն՝ ընկ. Յ. Մաթոսեան, Օր. Ս. Քէլէշեան, Օր. Մ. Պետրոսեան, Օր. Ա. Աճէմեան: Կը մեներգեն՝ Տիկ. Ա. Սապունճեան, Օր. Ա. Սանճեան, Օր. Վ. Հելվաճեան: Դաշնակ՝ երիտասարդ Ռ. Զօպոյեան:

Հայկական տոհմիկ պարեր եւ կենդանի պատկեր Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, նաեւ խմբերգներ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տեսինի կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի խումբին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, 7 Յունիս Կիրակի կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին քաղաքապետարանի շքեղ սրահը:

Կը նախագահէ ընկ. ԿՈՐԻՒՆ ԼԻՒԼԷՃԵԱՆ

Կը բանախօսէ

ընկ. ՅԱԿՈԲ ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր: Արտասանութիւններ, մեներգ, պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոն - Տեսինի խումբին կողմէ:

Կը ներկայացուի նաեւ զաւեշտ մը՝ «Թեկնածուներ»:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԲԱԶՄԱՎԱՍՏԱԿ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻԻ

ԻՐ ԾՆՆԴԵԱՆ ՈՒԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ-ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՎԱԹՍՈՒՆԸՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, 14 Յունիս ժամը 20,30ին Salle Gaveau, 45 Rue la Boëtie, Paris

Կը նախագահէ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(Հայրապետական Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)

Ներկայ կ'ըլլայ Յոբելեարը

Կը խօսին Պ. Պ. ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ, ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ, ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն

Տիկին Աստղիկ Տէտէեան (Երեւանի Կոմիտաս Երաժշտանոցէն), Տիկին Հացունի (Փարիզի Երաժշտանոցէն), Օր. Աժտէրեան (դաշնակ), Պ. Թորգոմեան (ջութակ), կ'արտասանեն՝ Տիկին Զ. Անտոնեան, Տիկին Խըտըշեան-Լաչասանեը (ֆրանսերէն) Օր. Վարդանեան

Հայկական պարեր, Նաւասարդ պարախումբի կողմէ

խօսնակ Տիկին Մ. Յովսէփեան

Տոմսերու գինը, 10, 8, 5 ֆրանք

Տոմսերը այժմէն ապահովել, դիմելով հետեւեալ հասցէներուն .— Գրատուն Հ. Սամուէլ Գրատուն Բալուեան

Պր. Պազըրճեան 35, Rue de Trévise

ARAX, 31 Bd. Raspail

Պր. Ադամեան 16, Rue Lafayette

Միհրան Անտոնեան 738-21-18, Թէրզեան INV. 87-43

Մասիս Նպարավաճառատունը, 21, Ռիւ Սօլնիէ (Քատէ)

եւ Յանձնախումբի անդամներուն:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0, 50

ՈՒՐԲԱԹ 5 ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI 5 JUIN 1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 11·830

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.830

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Ի՞նչ էր կացութիւնը երէկ՝ վեցօրեայ պատերազմէն առաջ եւ ի՞նչ է այսօր:

Երեք տարի առաջ Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը կը գերագնահատէր իր զինուորական ուժը: Նախագահ Նասր ինքնավստահ ճառեր կը խօսէր, խանդավառելու համար արաբական զանգուածները: Կը գաղրեցնէր բանուոր ու գրաւոր պայքարը Յորդանանի Թագաւորին դէմ: Կ'արգիլէր իսրայէլեան նաւերու երթեւեկը Աքապայի ծոցին եւ Սուէզի ջրանցքին մէջ: Ու Թանէն կը պահանջէր ՄԱԿի կապոյտ սաղաւարտաւոր պահակները քաշել Իսրայէլի սահմաններէն:

Իսրայէլի դէմ ջլամարտը իր գերագոյն աստիճանին կը հասնէր, երբ սպառնական յայտարարութիւններ կ'ըլլային անոր ֆիզիքական գոյութեան դէմ:

Ինքնապաշտպանութեան համար մղըուած կանխարգելիչ պատերազմի մը հանգամանքը ստացաւ վեցօրեայ պատերազմը, որուն ա՛յնքան արագ ու աղխատալի վախճանը զարմանք պատճառեց աշխարհէն:

Երեք տարի վերջ, Իսրայէլ այսօր ամրապնդած է իր դիրքերը: Գրաւման տակ կը պահէ Սուէզի եզերքներէն մինչեւ Յորդանանի ափերը արաբաբնակ ընդարձակ տարածութիւններ եւ հարիւր հազարաւոր Պաղեստինցիներ:

Քսան տարուան մէջ երեք պատերազմ մղեց իր արաբ հարեւաններուն դէմ, սակայն երեք յաղթանակներն ալ չլուծեցին արաբեւիսրայէլեան կնճիռը: Արաբները կը յամառին չճանչնալ Իսրայէլը իբրեւ անկախ պետութիւն եւ կը մերժեն դիւանագիտական սեղաններու առջեւ բանակցութեան նստիլ անոր հետ, հաշտութիւն կնքելու համար:

Ըստ բանիմաց ոչ-սիոնական Հրեաներու, ժամանակը կը գործէ ի նպաստ Արաբներու:

Սիոնական պետութիւնը երեք տարիէ ի վեր հսկայական զոհողութիւններու կ'ենթարկուի գրաւուած հողերը պահպանելու համար: Նիւթական մեծ ծախքեր կը պահանջեն իր զինուորական ամէնօրեայ յարձակումները եգիպտական եւ յորդանանեան կրկնակ ճակատներուն վրայ, առանց հաշուելու պարբերական արշաւանքները սուրիական սահմաններէն ներս:

1967ի յունիսեան աղէտէն ետք Եգիպտոս, Յորդանան եւ Սուրիա դարմանելէ ետք իրենց զինուորական կորուստները, այսօր վերակազմած են իրենց բանակները եւ կրկնապատկած իրենց սպառազինութիւնը օդի ու ցամաքի վրայ:

Վերջին շաբաթներու զինուորական գործողութիւնները ցոյց տուին, որ Եգիպտոս ի վիճակի է այլեւս արգիլելու իսրայէլեան օդանաւերու անպատիժ մուտքը մինչեւ մայրաքաղաքի սահմանները:

Օտար մամուլի հրատարակած տեղեկութեանց համաձայն, խորհրդային հազարաւոր մասնագէտ զինուորական խորհրդականներ կան ներկայիս Եգիպտոսի մէջ: Կ'ըսուի նաեւ թէ խորհրդային Սամ-3 հրթիռներ տեղաւորուած են եգիպտական հողին վրայ: Իսրայէլի վարչապետ Կոլտա Մէյր վերջերս վճռակագրական ժամրաման տեղեկութիւններ կուտար խորհրդային կառավարութեան կողմէ Եգիպտոսի, Սուրիոյ, Յորդանանի եւ Իրաքի հայթայթուած օդանաւերու, հրասայլերու, թնդանօթներու եւ պատերազմական այլ կազմածներու մասին:

Որքան ալ չափազանցուած ըլլան սիոնական կամ ամերիկեան աղբիւրներէ տրուած տեղեկութիւնները, կը կարծուի, որ արաբական երկիրները աւելի լաւ են պաշտպանուած այսօր քան երէկ եւ կրնան ետ մղել Իսրայէլացիներու նոր մէկ յարձակողականը: Ուժերը հաւասարակշռուելու վրայ են հետզհետէ:

Միւս կողմէ պաղեստինցի գաղթականները, որոնք երեք տարի առաջ զանցառելի ուժ մը կը ներկայացնէին, այսօր հազարներով համախմբուած են Ազատագրական շարժման նուիրուած ֆէտայիական զանազան կազմակերպութեանց մէջ. օրէ օր կը զօրանան եւ երբեմն իրենց յանդուգն եղեռնափորձերով կը նեղեն Իսրայէլացիները: Եասըր Արաֆաթ կը փորձէ միացնել արձակազէններու բոլոր խմբակցութիւնները եւ համադրել ռազմական գործողութիւնները մէկ հրամանատարութեան տակ: Ցատկանշական են Գահիրէի վերջին խորհրդաժողովին որոշումները այս մասին:

Ի դէպ ըսենք թէ ֆէտայիներու գործունէութիւնը սկսած է մեծ մտահոգութիւն պատճառել Լիբանանի, որուն սահմաններուն մէջ կ'ապրին 350·000 պաղեստինցի գաղթականներ խախտելով հաւասարակշռութիւնը եւ վրդովելով խաղաղութիւնը:

Լիբանան հանդարտ էր երէկ: Չէր մասնակցած վեցօրեայ պատերազմին: Փոխուած է այսօր կացութիւնը: Իսրայէլի սահմանամերձ գաղթականները փոխվրէժի յարձակումներէն խուսափելու համար կը խուժեն դէպի հիւսիս, ծանր զոհողութիւններ պարտադրելով Պէյրութի կառավարութեան:

Այսօր առաւել քան երբեք հրամայական է խաղաղութեան վերահաստատումը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՎԵՐՋ ԳՏԱՆ

Ֆրանքեւխորհրդային խօսակցութիւնները վերջ գտան առջի օր: Գրոմիկօ եւ Շուման վերջին հանդիպում մը եւս ունեցան, այս անգամ երկու ժամ տեւողութեամբ, խօսելու համար Եւրոպայի մասին:

Գրոմիկօ Դաշնակցային Գերմանիոյ այժմու կառավարութիւնը նկատած է աւելի իրապաշտ եւ գործակցութեան աւելի տրամադիր, անշուշտ, բաղդատմամբ նախկին կառավարութիւններուն: Խորհրդային նախարարը անհրաժեշտ գտած է, որ վերջ գտնեն բոլոր նախապաշարումներն ու քանդուին բոլոր արգելքները, որոնք ժառանգ մնացած են պատերազմէն ի վեր. մասնաւորապէս շեշտը դրած է այժմու սահմաններու կայունութեան վրայ, այլ խօսքով՝ ոչ մէկ փոփոխութիւն կարելի է մտցնել հաստատուած սահմանագիծերուն մէջ:

Խօսելով եւրոպական խորհրդաժողովին մասին, Գրոմիկօ դիտել տուած է, թէ պատերազմի աւարտէն ի վեր նման հանդիպում մը երբեք տեղի չէ ունեցած, ինչ որ անհրաժեշտութիւն կը դարձնէ խորհրդաժողովին գումարումը, զբաղելու համար Եւրոպայի ապահովութեան հարցով:

Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը համաձայն գտնուած է Գրոմիկոյի հետ, որ Եւրոպայի համար կենսական կարեւորութիւն կը ներկայացնէ խաղաղ գոյակցութեան մը հաստատումը այս ցամաքամասին վրայ: Այս կէտին մէջ Փարիզ լիովին համաձայն է եւ կը բաժնէ Մոսկուայի տեսակէտը: Շուման այս առթիւ անդրադարձած է նաեւ Պերլինի խնդրին: Յիշեցուցած է իր խօսակցին, թէ Արեւմուտքը երկու հիմնական առաջադրութիւններ ունի այս կապակցութեամբ — Պերլինցիներու ազատ շրջագայութիւնը նախկին մայրաքաղաքին մէջ, ազատ անցքի իրաւունքի հաստատումը, որ պէտք է երաշխաւորուի Խորհ. Միութեան կողմէ: Առաջարկած է չորսերէ կազմուած մարմնի հաստատումը զբաղելու համար վերոյիշեալ հարցերով, զանոնք բարւոք լուծման մը յանգեցնելու համար: Այս բոլոր կարգադրութիւնները, դիտել տուած է Շուման, պիտի ստեղծեն խաղաղ գոյակցութեան իսկական մթնոլորտ մը: Այս պայմանով է միայն, որ կարելի կը դառնայ եւրոպական խորհրդաժողովին գումարումը:

Գրոմիկօ խօսած է նաեւ Ատլանտեան Ուխտի ծանօթ առաջարկին մասին: Ցայտնի է, որ Հռոմի մէջ առաջարկուեցաւ ուժերու կրճատում մը, երկուստեք: Հին հարց մըն է այս, դիտել տուած է խորհրդային Նախարարը, սակայն եթէ այս խնդիրը նախապայման դառնայ, խորհրդաժողովին գումարումը երկար ձգձգումներու կ'ենթարկուի:

Այս խնդրին կապակցութեամբ Շուման անդրադարձած է Ֆրանսայի տեսակէտին եւ ունեցած յոյսերուն: Փարիզի բաղձանքն է, որ տնտեսական փոխանակութիւնները, որոնց կարգին նաեւ գաղափարներու եւ անձերու, զարգանան եւ, վերջապէս, որոշուի երբեք զէնքի չդիմել՝ մնայուն դարձնելով այս ձեւով խաղաղութիւնը Եւրոպայի մէջ:

Գրոմիկօ տեսակցած է նաեւ Ելմտական նախարարին հետ: Միայն ընդհանուր ձեւով ակնարկ մը նետուած է երկու խօսակիցներուն կողմէ, երկու երկիրներու տնտեսական համագործակցութեան եւ յարաբերութեան վրայ:

Խորհրդային դեսպանատան մէջ Գրոմիկօ պատասխանելով լրագրողներու հարցումներուն, յայտարարած է, թէ Մոսկուա կը փափաքի խաղաղ միջոցներով լուծել Միջին Արեւելքի հարցը: Իսրայէլեան ուժերու հեռացումը արաբ հողերէն անհրաժեշտ պայմանն է հարցին կարգադրութեան, որ պիտի երաշխաւորէ անկախ եւ գերիշխան գոյութիւնը բոլոր պետութիւններուն, մէջն ըլլալով Իսրայէլը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԵՐՈՒԻ մէջ նոր ցնցում մը տեղի ունեցաւ, այս անգամ մայրաքաղաքին՝ Լիմայի մէջ: Ցնցումը, բարեբախտաբար, թեթեւ եղաւ: Մինչեւ առջի օր զոհերու թիւ կը ներկայացուէր 30·000ը, այժմ շատ աւելի մեծ թիւի մը մասին կը խօսուի որ կը հասնի մինչեւ 50·000ի: Արդարեւ, ինքնաթիռները հաստատած են, որ լեռներու մէջ ծուարած քաղաք մը՝ Եունկէյ, ամբողջովին կործանած է: Քաղաքը ունէր 20·000 բնակիչ: Միւս կողմէ օգնութիւն կարելի եղաւ հասցնել կարգ մը շրջաններուն: Աղէտեալներու թիւը 200·000էն աւելի է, կը կրկնեն իշխանութիւնները: Ամերիկացի կրօնաւորուհի մը՝ Գասեան, սրտաճմլիկ նկարագրութիւնը կատարած է իրենց վանքին քանդումին մասին, որուն զոհ գացած են շատեր:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Նախարարաց Խորհուրդը Չորեքշաբթի օրուան իր նիստին մէջ, որոշեց զինուորական ծառայութիւնը 12 ամիսի իջեցնել, Նոյեմբեր մէկէն սկսեալ: Ասկէ զատ պիտի ջնջուի յետաձգումի (սիւրսի) մեծ մասը բայց աւելի դիւրութիւն պիտի տրուի դրօշի տակ կանչելու համար (19էն 21 տարեկան): Կարելիութիւն պիտի ստեղծուի նաեւ 18 տարեկանին կանչել: Քուէի իրաւունք պիտի ունենան, 21 տարեկանէն վար այն երիտասարդները, որոնք գոհացում տըուած են իրենց զինուորական պարտաւորութեանց: Կիներու համար ալ, կամաւորական զրութիւն մը ստեղծուած է: Օրինագիծը Խորհրդարանին պիտի ներկայացուի եւ հաւանական է որ քուէարկուի:

ԱՇԽԱՐՀԻ Բաժակի Փութպոլի մրցաշարքին երրորդ հանդիպումը, Մեքսիկոյի մէջ, տեղի ունեցաւ առջի օր: Պրազիլի խումբը, որ կը նկատուի հաւանական ախոյեան մը Անգլիոյ կողքին, 1ի դէմ 4 կէտով ջախջախիչ պարտութեան մը մատնեց իր մրցակիցը՝ Չեխոսլովաքիան:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԷՆ արձակուած հրթիռներ քանդեցին դպրոց մը՝ սպաննելով երկու աղջնակ եւ վիրաւորելով 18 ուրիշներ: Իսրայէլեան օդուժը չորս օրէ ի վեր բուռն ռմբակոծութիւններու թիրախ կը դարձնէ Սուէզի եգիպտական դիրքերը: Օդային մարտի մը ընթացքին երեք Միկեր զգետնուեցան, համաձայն Թել Ավիվի, իսկ երկու Միրաժներ, համաձայն Գահիրէի: Լիբանանի վարչապետ՝ Ռաշիտ Քարամէ յայտարարեց, թէ Պաղեստինցիներուն դիմադրութիւնը ոչ միայն իրաւունք մըն է, այլեւ՝ պարտականութիւն մը: Այս առթիւ ամբաստանեց Թել Ավիվը, որ պատրուակներ ստեղծելով կը փորձէ բնակչութիւնը հեռացնել Հարաւ. Լիբանանէն, որպէսզի յետագային գրաւէ եւ իրեն կցէ այդ շրջանը: Գահիրէ զգուշացուց Ուաշինկթընը այն հետեւանքներուն մասին, որոնք կրնան տեղի ունենալ եթէ Ամերիկա օդանաւեր յանձնէ Իսրայէլի:

ՊՐԻՒՍԷԼԻ Ինքուրփաթի գրասենեակը կը հաղորդէ որ ասկէ ետք օտար զբօսաշրջիկները աւելի ազատօրէն պիտի կարենան շրջագայիլ Խորհ. Միութեան մէջ: Բոլորն ալ պիտի կարենան երթալ ուր որ կ'ուզեն առանց նախապէս լուր տալու Ինթուրիսթին եւ իրենց ուզած փոխադրական միջոցներով:

ՆԱԽԱԳԱՀ Նիքսըն ձայն-պատկերասփիւռէն յայտարարեց, թէ Քամպոճի զինուորական գործողութիւնները ակնկալուածէն աւելի մեծ յաջողութիւն մը արձանագրած են, քանի որ մեծ քանակութեամբ ռազմամթերք ձեռք ձգուած է, իսկ ամերիկեան վնասները շատ չնչին եղած են: Այս յաջողութիւններուն հետեւանքով 50·000 զինուոր կարելի պիտի ըլլայ հեռացնել ռազմաճակատէն, մինչեւ Հոկտեմբեր:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ մահապատիժի օրէնքը վերահաստատուեցաւ: Նախկին նախագահը՝ Արամպուրու, որ առեւանգուած էր փերոնականներու կողմէ, հաւանաբար սպաննուած է առեւանգիչներուն ձեռքով: Կառավարութիւնը ընթացք չէր տուած այս վերջիններուն պահանջին՝ փերոնական բանտարկեալներու ազատ արձակումը Արամպուրուի ազատ ձգման փոխարէն:

ՏԸ ԿՕԼ եւ կինը ինչպէս նաեւ ապահովութեան սպասարկութեան անդամներ, կառքով մեկնած են դէպի Սպանիա, ուր նախկին նախագահը պիտի մնայ մօտ քսան օր: Անկարելի չի նկատուիր որ տեսակցութիւն մը ունենայ Ֆրանքոյի հետ:

Mises au point aux contre «Vérités Historiques sur les relations Turco-Arméniennes»

ԽՄԲ. — Վերջերս, Էքս–Մարսէյլի համալսարանի թուրք ուսանողները պրակ մը հրապարակած էին ուր «իրենց ակնոցով» կը պատմէին հայ–թրքական յարաբերութիւնները: Պարզ է որ հայ երիտասարդութիւնը ձեռքերը ծալած պիտի չնստէր եւ մինչ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը ցրուէր «Հայաստանի»ի Ապրիլի բացառիկ փրանսերէն թիւը, ԺԱՖԷն — հրատարակութեան խնդրանօք — ստացանք հետեւեալ պրակը, ուր առարկայօրէն կը ներկայացուի հայ–թրքական բուն յարաբերութիւնները: Կը հրատարակենք զայն ամբողջութեամբ, գնահատելով հայ երիտասարդութեան աշխատանքը եւ ցաւ յայտնելով որ նման բնոյթ կրող հրապարակային ելոյթներ չեն կրեր բոլոր հայ կազմակերպութեանց ստորագրութիւնը: Պէյրութը, ներկայիս, պէտք է օրինակ ծառայէ մեզի, միացեալ ճակատ պարզելու համար, առնուազն այն հարցերուն շուրջ, որոնց մասին ամէն Հայ նոյնը կը մտածէ.—

Les Etudiants Turcs de l'Université d'Aix Marseille ont récemment édité un opuscule intitulé « VERITES HISTORIQUES SUR LES RELATIONS TURCO-ARMENIENNES », opuscule adressé par la voie postale et nominative aux Français qu'ils soient d'origine Arménienne ou non, de Marseille notamment.

Venant à l'occasion des commémorations du Premier Génocide du XXème siècle perpétré sur ordre du gouvernement Turc, nous, Français d'origine Arménienne, nous dénonçons cet opuscule mensonger, calomnieux et provocateur.

1 — CADRE HISTORIQUE

Contrairement à l'affirmation suivant laquelle « les relations turco-arméniennes datent du temps des Seljoukides aux environs de l'an 1064... » par leur établissement en Asie Mineure « ce qui aurait permis aux Arméniens de jouir de grandes libertés », l'Histoire révèle que les Turcs Seldjoukides ont occupé l'Arménie en envahissant la majeure partie du Moyen Orient y compris l'Iran, l'Asie Mineure, la Mésopotamie et la Syrie. Mieux c'est à cause de cette invasion et des massacres sans précédent, que les Arméniens ont émigré au bord de la Méditerranée pour y créer le Royaume Arménien de CILICIE dont le premier prince fut ROUBEN. Et pour mémoire, ajoutons, que « l'établissement » des Seljoukides, pour employer un terme des Etudiants auteurs de l'opuscule, ont entraîné en 1071 la chute de JERUSALEM, où alors que les ARABES Musulmans s'étaient montrés tolérants pour les Chrétiens établis en Terre Sainte, les Turcs Seljoukides ont commencé par attaquer les Pélerins qui venaient d'Europe, et à profaner les Lieux Saints. Ce fut d'ailleurs, une des raisons des CROISADES.

Tout ceci, en réalité, confirme quant aux « relations turco-arméniennes », qu'il s'agit de conquêtes, de massacres des populations arméniennes chassées de ses territoires par les Turcs, dans le cadre de la Grande Expansion de l'Empire Ottoman qui se consolidera par la prise de CONSTANTINOPLE, l'Afrique du Nord jusqu'en Algérie, les Balkans jusqu'à Vienne. Les seules relations ont été entre occupant et occupé, oppresseur et opprimé, assassin et victime.

Pendant des siècles, les Arméniens ont subi le joug turc et n'ont pas cessé de tenter de le secouer. Ce n'est pas du jour au lendemain que les Arméniens ont pu affirmer leur personnalité, mais bien au cours d'une très longue histoire de lutte pour avoir droit de cité. Et c'est précisément au XIXème siècle, avec l'apparition de la notion de politique des Nationalités, que les Arméniens ont présenté, par leur lutte, tous les caractères d'une nation moderne revendiquant le droit de se gérer elle-même dans tous les domaines, et à l'accession à la souveraineté nationale. Cet épanouissement se retrouve aussi chez les Grecs, les Serbes, les Bulgares, etc. D'ailleurs tous les peuples opprimés des Balkans se sont soulevés contre la tyrannie ottomane, et ont accédé par la lutte armée et l'aide des Grandes Puissances, à l'indépendance nationale.

Quant aux « postes clés » confiés aux ARMENIENS, nous répondrons par la simple citation de Bertrand BAREILLES (Voir « La Diplomatie turco-phanariote, Paris 1919 page 25) : « LA PLUPART DES HOMMES D'ETAT TURC DE L'ERE DITE DE LA REFORME S'ADJOIGNAIENT UN GREC OU UN ARMENIEN QUI LEUR MACHAIT LA BESOGNE ». C'est ainsi que l'Arménie a donné au XIXème siècle à la Turquie un grand nombre de fonctionnaires et d'administrateurs modernes formés à l'Ecole Française. SIR EDWIN PEARS écrit de son côté relatant l'histoire de l'administration de la Dette Publique Ottomane. « Cette administration trouva bientôt, particulièrement parmi les Arméniens des Auxiliaires capables et sûrs. Une fois que ceux-ci comprirent que les pratiques courantes orientales de corruption ne seraient pos tolérées et qu'ils seraient protégés dans leur résistance à ces métohdes, ils devinrent des auxiliaires d'une grande valeur. Ce sont eux qui ont démontré pour la première fois, que la Turquie pouvait produire des fonctionnaires intègres ». L'épanouissement dont nous faisons état plus haut a amené la naissance officielle en politique internationale de la question arménienne en 1878, alors qu'auparavant elle n'avait qu'un caractère intérieur à l'Empire Turc. Et c'est à partir de ce moment que les Turcs ont franchi un nouvel échelon dans leur volonté d'étouffer le désir d'affranchissement du Peuple Arménien, en fomentant les massacres sur une échelle encore jamais vue. C'est aussi, à partir de 1878, que les gouvernements Turcs violeront systématiquement tous les traités qui prévoient une politique de réforme en faveur de la Nation Arménienne.

La non application et le non respect par le gouvernement Turc du Traité de Berlin de 1878, a mis dans l'obligation les Arméniens de s'organiser pour la défense de leur existence physique, par la création successive du PARTI SOCIAL DEMOCRATE « HENTCHAKIAN » et le PARTI DASCHNAKTZOUTIOUN, mouvement révolutionnaires nés pour résister à l'oppression intolérable de la pression ottomane sur la quelle repose toute la responsabilité des mouvements de résistance d'ERZEROUM, SASSOUN, ZEYTOUN, VAN et ADANA.

Ainsi en face des charniers de l'ARMENIE TURQUE, le peuple arménien avait compris que la non-résistance à la violence est un encouragement à la violence. L'idée d'une résistance armée avait irrésistiblement gagné du terrain. Jamais le Peuple Arménien n'oubliera ses Héros animés par les idéaux les plus élevés de liberté et du respect de la personne humaine, tombés face aux assassins dirigeants Turcs.

II — LES EVENEMENTS DE 1915

Dans leur opuscule, les Etudiants Turcs parlent de trahison des prétendus officiers Arméniens de l'Armée Turque. Qu'il nous soit permis de répondre que les Arméniens, dès le début des hostilités avaient été aussi mobilisés, encouragés par un esprit de civisme peu commun, lorsque l'on sait que de l'autre côté de la frontière Russe, existait un nombre très important d'Arméniens. L'Histoire allait montrer qu'aucune mesure de rigueur à l'égard des Arméniens ne justifiait puisqu'en Février 1915, ENVER Pacha, Ministre de la Guerre, revenant du front de Caucase, écrivait au Patriarche Arménien : « JE VOUS PRIE DE PRESENTER A LA NATION ARMENIENNE DONT LE COMPLET DEVOUEMENT A L'EGARD DU GOUVERNEMENT IMPERIAL EST CONNU, L'EXPRESSION DE MA SATISFACTION ET MA RECONNAISSANCE ».

Le Congrès du Parti Daschnaktzoutioun réuni à ERZEROUM en 1914, repoussa la demande des Turcs aux Arméniens de déclencher un mouvement armé en Arménie Russe, en promettant, après la guerre, un régime autonome pour l'Arménie Russe et pour les régions limitrophes de l'Arménie Turque. Le Congrès répondit aux Turcs qu'au cas où la guerre éclaterait entre la Turquie et la Russie, les Arméniens accompliraient leur devoir de soldats dans les Etats respectifs. C'est ainsi que Winston CHURCHILL a pu écrire « LES ARMENIENS PREFERENT UNE LUTTE FRATRICIDE AVEC DES SOLDATS ARMENIENS DANS LES DEUX CAMPS, PLUTOT QUE DE TRAHIR LEURS OBLIGATIONS DE SUJETS TURCS OU RUSSES » (W. Churchill, « The World Crisis » Tome V, London, 1929 page 404).

Les autorités Turques furent déçues dans leur ambition pantouranienne, et aussitôt entrées en guerre aux côtés de l'Allemagne, elles résolurent de profiter des hostilités à l'échelle européenne pour régler une fois pour toutes la question arménienne, par la suppression des Arméniens. Et l'inspecteur général Norvégien HOFF, désigné suivant l'accord du 8 Février 1914, visant à l'application de réformes en Arménie Turque, se voyait renvoyer brutalement en Août 1914 par le gouvernement Turc. Par conséquent, les Etudiants Turcs dans leur opuscule sont mal venus à prétendre que la déportation du peuple Arménien serait la conséquence d'une trahison de la part des soldats Arméniens de l'Armée Turque. La loi de déportation que les Etudiants Turcs approuvent dans leur opuscule avait, en réalité pour but d'exterminer la population arménienne, désarmée, et sans défense résidant sur le territoire occupé par les Turcs. Ils ne pourront nier le télégramme officiel de TALAAT Ministre de l'Intérieur, et que nous reproduisons in extenso ci-dessous :

« IL A ETE PRECEDEMMENT COMMUNIQUE QUE LE GOUVERNEMENT TURC A DECIDE D'EXTERMINER ENTIEREMENT LES ARMENIENS HABITANT LA TURQUIE. CEUX QUI S'OPPOSERAIENT A CET ORDRE, NE POURRAIENT PLUS FAIRE PARTIE DE L'ADMINISTRATION. SANS EGARD POUR LES FEMMES, ENFANTS, INFIRMES, QUELQUE TRAGIQUES QUE PUISSENT ETRE LES MOYENS DE L'EXTERMINATION, SANS ECOUTER LES SENTIMENTS DE LA CONSCIENCE, IL FAUT METTRE FIN A LEUR EXISTENCE ».

« TALAAT »
Télégramme-Préfecture d'Alep (Syrie)
15.9.1915

Il n'y a pas d'imposture qui puisse détruire une telle preuve.

Le Chef du Gouvernement qui succéda aux JEUNES TURCS, le Grand Vizir DAMAD FERID PACHA, a reconnu en comparaissant devant la Conférence de la Paix, le 17 Juin 1919, les faits, en déclarant :

« Au cours de la guerre, presque tout le monde civilisé s'est ému au récit des crimes que les Turcs avaient commis. Loin de moi la pensée de travestir ces forfaits qui sont de nature à faire pour toujours tressaillir d'horreur la conscience humaine. Je chercherai encore moins à atténuer le degré de culpabilité des acteurs du grand drame ».

Dans sa réponse faite le 25 Juin 1919 Georges CLEMENCEAU au nom du Conseil Suprême des Alliés prenait acte du fait que la Turquie « ADMET FORMELLEMENT OU IMPLICITEMENT LES MASSACRES DONT L'ATROCITE CALCULEE EGALE OU DEPASSE TOUT CE QU'A JAMAIS ENREGISTRE L'HISTOIRE ».

L'impunité de ce premier génocide en a entraîné un autre au cours de la seconde guerre mondiale, celui du peuple JUIF, génocide qui n'a rien cédé au premier en cruauté. HITLER le 22 Août 1939, avant d'attaquer la POLOGNE, devait dire à ses chefs militaires réunis à l'OBERSALZBERG : « NOTRE FORCE DOIT RESIDER DANS NOTRE RAPIDITE ET NOTRE BRUTALITE. J'AI DONNE ORDRE A DES UNITES SPECIALES DE S.S. DE SE RENDRE SUR LE FRONT POLONAIS ET DE TUER SANS PITIE, FEMMES ET ENFANTS. QUI DONC PARLE ENCORE AUJOURD'HUI DE L'EXTERMINATION DES ARMENIENS ».

Mais ce second génocide n'est point totalement resté impuni comme celui perpétré contre le peuple Arménien. Outre les condamnations de NUREMBERG, les gouvernements allemands ont fait leur réprobation, poursuivant les coupables et accordant des réparations à tous les peuples asservis par les NAZIS.

Malheureusement, à part cette déclaration du Grand Vizir DAMAD FERID PACHA, on n'a point aperçu des gouvernements Turcs qui se sont succédé la volonté de tenir leurs engagements par la déclaration sus-indiquée du 17 Juin 1919. Au contraire, on n'a même pas découvert dans la presse ou dans la littérature de la Turquie nouvelle, l'expression de quelque désaveu et de quelque repentir, et malgré la signature apposée par la Turquie au bas de la résolution de l'O.N.U. du 26 Novembre 1968 concernant l'imprescriptibilité du crime de génocide quelle que soit la date à laquelle il a été commis, les Turcs conservent toujours le monument qu'ils ont édifié à la mémoire du criminel TALAAT (imaginons un mausolée à la gloire d'HITLER). Ce monument est une insulte à la mémoire des 1.500.000 victimes et une provocation aux survivants de ce génocide et à l'humanité entière.

Quand les Etudiants Turcs parlent dans leur publication de la « PAX-OTTOMANICA », nous rappelons ici la sinistre loi promulguée en 1943 par le gouvernement Turc, dépouillant de leurs biens les Arméniens groupés à ISTANBUL, et les déportant en les parquant dans des camps de concentration. Ce gouvernement Turc, qui se prétendait neutre. Fausse neutralité, puisqu'il attendait, suivant des accords secrets avec l'Allemagne Nazie, la chute de STALINGRAD, pour se ranger ouvertement aux côtés de l'Allemagne Hitlérienne contre la coalition antinazie, en envahissant les nations du Caucase : L'ARMENIE, LA GEORGIE, L'AZERBAIDJAN, et faire la jonction avec les troupes allemandes qui devaient après la prise de STALINGRAD déferler sur le Caucase. Nous rappelons aussi les sinistres événements récents qui ont eu lieu à Istanbul en Septembre 1955, au cours desquels (et la presse mondiale en a largement parlé) les biens des ARMENIENS et des GRECS ont été pillés, mais aussi leurs filles, leurs épouses violées, les églises profanées, les magasins détruits, les prêtres trainés dans les rues sous les crachats, les huées et les coups d'une population fanatisée par leur gouvernement.

Quant à la nomenclature des Etablissements Arméniens en activité à ISTANBUL, ils ne sont plus que la poussière de ce qui existait avant 1915, lorsque l'on saura que des trésors artistiques architecturaux innombrables Arméniens sont à jamais perdus ou systématiquement détruits ou profanés en Arménie occidentale, c'est è dire dans les régions de l'Est de la Turquie actuelle, autrefois florissantes, et aujourd'hui désertiques,

ՆԱՄԱԿ՝ ՀԵՌԱՒՈՐ ՀԱՐԱԶԱՏԻՍ...

Գիտեմ. կը սպասես որ ականատես մը վկայէ այն բոլորի մասին, որ տեսայ Պէյրութի դատարանին մէջ:

Գիտեմ. կը սպասես որ քեզի տրուի յետին մանրամասնութիւնը, նկարագրուի խռաքանչիւրը 20.000ին. տրուի պատկերը ծանօթին ու անծանօթին. բացատրուի՝ թէ դատարանի քարերը ի՞նչ արձագանգ տուին, երբ ժողովուրդը քալեց իրենց վրայով՝ արդարութեան հասնելու համար:

Գիտեմ. չեմ կրնար չգիտնալ: Ես ու դուն չկանք: Երրորդ մը երբեք գոյութիւն չունի: Դուն խոշոր ու միակ ԵՍ մըն ես. ու երբ կը գրեմ քեզի, ինծի հետ է որ կը խօսիմ:

Այս առաւօտ ես (դուն՝ ինծի հետ, մեր Երէկն ու Վաղը կուրծքիս տակ), ինք-զինքս գտայ Պէյրութի դատարանին մէջ:

Ըսի քա՞ն հազար: Սխալ: Մեծ, մե՛ծ սխալ: Քան հազարը բազմապատկէ քանի քան հազարով որ կ՚ուզես: Իւրաքանչիւր ներկայ, կը ներկայացնէր տոհմիկ մը, բանակ մը, պատմութեան շրջան մը, ջարդուածներ, գաղթականներ, արիւն, սպանդ, հրդեհ, խլուած հայրենիք, անարգուած հարսներ:

Մեռած ու ծնանելիք միլիոններ:

Քան հազար ներկան Պէյրութի դատարանին մէջ, ընկե՛ր, քան հազար անգամ քան հազար բացականերու Ներկայացուցչական Խորհուրդն էր:

Պատառ էր դարձեր Սասունցի Դաւիթը: Տէր-Զօրէն բերուած աւազ կար իրրեւ գերագոյն ներկայութիւն, կար ծերուկ կար՝ որուն կորսուած ոտքը կը յիշեցնէր Տիարպէքիրի պարիսպը, որուն տակ թաղել անգամ չկրցաւ զայն...

Մահն ու կեանքը, խաչելութիւնն ու յարութիւնը հաւասարապէս հոն էին:

Միակ բացական՝ ներկաները իրարու մօտ բերող Թուրքն էր:

Կրնա՞ս երեւակայել:

Ընկե՛ր.

Նստեր եմ դատարան բարձրացող սանդուխներէն մէկուն վրայ, ու կ՚ըմբոշխնեմ տեսարանը:

Գարուն կ՚անցնի, գարուն կը հոսի սանդուխներէն: Նոյն վարժարանի աշակերտներ, իրենց գանգուրներն են ծածկեր գլխարկներով՝ որոնք շինուած են այնպիսի ձեւով մը, որ կարենաս դիւրութեամբ կարդալ «Ազդակ» ու «Զարթօնք»:

«Ազդակ» ու «Զարթօնք» կարդացող — չկարդացող, սիրող ու չսիրողներ չեն: Բողոքական են, կաթոլիկ են, լուսաւորչական, հնչակեան են ու ռամկավար, դաշնակցական են ու չէզոք:

Հա՛յ են: Հայոց Պատմութի՛ւն:

Ի՛նչ մեղքս պահեմ: Կը ճանչնայի աշակերտուհի մը, որուն դպրոցը ծանօթ էր ինծի իբրեւ միայն ու բացառաբար ՌՈՒՀԱՆԻՑԱԿԱՆ դպրոց: Այդ լրջութեան մէջ մեծ անլրջութիւն գործեցի, մօտեցայ անոր ու հարցուցի.

— Աղջի՛կ, Քրիստոսը ի՞նչպէս ձգեցիք ու եկաք հոս:

Ինծի նայեցաւ տխուր ժպիտով ու պատասխանեց աղուոր, աղուոր այդ աղջիկը.

— Քրիստոսը մեզի հետ բերեր ենք: Եւ եթէ չես հաւատար՝ հաւատա՛ միւսին. — որ Քրիստոս ի՛նքն է մեզ բերեր հոս:

Դուն հիմա Գանատա կը գտնուիս, Միացեալ Նահանգներ, Ֆրանսա, Գերմանիա դուցէ, հեռաւոր Հնդկաստան, Չին ու Մաչին:

Քեզ հոն նետող Թուրքը մեզ հոս հաւաքեց:

Աչքերդ հոս ըլլային ու տեսնէիր մեր դպրոցականները: Այնքան գեղեցիկ, գեղադէմ, սիրուն, չէն ու աղուոր: Բարձրահասակ ու բարձրաճակատ: Ջարդուածներուն զաւակնե՞րն են ասոնք: Տառապանքը ո՞ւժ կը ծնի: Ա՞յս ծնունդներուն համար էր որ ըսուեցաւ՝ չծնի՛ն:

Խեղճ, խե՛ղճ Թալաաթներ:

Այս տղաքը դպրոցն են ձգեր, եկեր այստեղ են հաւաքուեր:

— Ինչո՞ւ հոս էք: Աւելի լաւ չէ՞ր մնայիք դպրոցը. սերտէի՛ք: Ոչ-դպրոցականները կը ներկայացնէի՛ն ձեզ:

— Գործնական Հայոց Պատմութեան մեր դասն է այս:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ

Պէյրութ

---

parce qu'il n'y a plus la main de l'Arménien pour travailler et créer.

Ces mises au point ne sont pas dictées par la haine ou une idée de vengeance. En outre elles ne pourront en aucune manière servir de provocation dans le but de desservir les intérêts de notre apys la FRANCE, pour la défense et la libération de laquelle, la Communauté Arménienne a donné les meilleurs de ses fils. Notre volonté est d'arriver à une réconciliation des peuples Arménien et Turc. Mais celle-ci ne pourra se faire, tant que les autorités Turques n'auront pas officiellement admis l'entière responsabilité de leur gouvernement de 1915 du Génocide des Arméniens, et accordé ipso facto les réparations qui en découlent.

Pour atteindre ce double objectif, nous prenons l'engagement solennel de donner désormais aux manifestations du 24 Avril un caractère d'action revendicative permanente. Cette action devant l'opinion mondiale, sera animée par un esprit pacifique dans le respect des légalités nationales et internationales, elle ne prendra fin qu'après que JUSTICE SOIT RENDUE AU PEUPLE ARMENIEN, POUR L'HONNEUR DE L'HUMANITE ENTIERE.

«On ne peut vivre éternellement avec dans sa cave le cadavre d'un peuple assassiné» — J. JAURES.

COMITE NATIONAL DE LA J.A.F.

AMICALE DES ANCIENS RESISTANTS D'ORIGINE ARMENIENNE

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՈՒԹՊՈԼԻ ՓԱՌԱՏՕՆ ՄԵՔՍԻԿՈՅԻ ՄԷՋ

Ոտնագնդակի համաշխարհային բաժակի իններորդ մրցումները որոնք տեղի կ՚ունենան չորս տարին անգամ մը — այս տարի պիտի մղուին Մայիս 31էն Յունիս 21, Մեքսիկայի մայրաքաղաքին մէջ: Բացման հանդիսութիւնը կատարուեցաւ 31 Մայիս Կիրակի առաւօտ ժամը 11ին — Ֆրանսայի ժամով երեկոյեան վեց — մայրաքաղաքին շքեղ ու ընդարձակ մարզադաշտին Ացդէքի մէջ որ կ՚ընդունի 111.000 հոգի: Զինուորական նուագախումբ մըն է որ առաջնորդեց տողանցքը, հսկայական թափորով մը, հետեւողութեամբ Մեքսիկայի նուագարմին 135 կրտսեր նուագներով որոնք կը կրէին Ֆութպոլի Միջազգային Դաշնակցութեան անդամակցող 135 երկիրներու դրօշակները: Յետոյ, երիտասարդներու 16 խմբակներ ներկայացուցին այդ վերջնական մրցումներուն մասնակցող 16 պետերը:

Այս մեծագործ տօնակատարութենէն մէկ ժամ վերջն իսկ, կը սկսէր արդէն առաջին մրցումը որ դէմ առ դէմ հանեց Խորհ. Միութիւնն ու Մեքսիկան:

Ռուսական խումբին պաշտպանողական գծին վրայ կը հանդիպինք անունի մը որ է Մունդեան, որ կը ներկայացուի իբրեւ առաջնակարգ խաղացող մը եւ որ կրնանք կարծել որ շատ հաւանաբար ըլլայ Հայ: Ցաւալի է որ այս տարի, ինչպէս 1962ին, Ֆրանսա նախապատրաստական հանդիպումներուն իր կրած յաջորդական պարտութիւններուն հետեւանքով, մաս չի կազմեր այս վերջնական մրցումներ խումբերուն, որոնք են՝ Մեքսիկա, Պրազիլիա, Ուրուկուէյ, Փերու, Անգլիա, Գերմանիա, Խորհ. Միութիւն, Շուէտ, Չեխոսլովաքիա, Իտալիա, Պուլկարիա, Պելժիա, Մ.արոք, Սալվատոր, Իսրայէլ, Ռումանիա:

Բախումները պիտի ըլլան հսկայական եւ ծայր աստիճան գլայգլուց, տրուած ըլլալով մասնակցողներու մեծագոյն մասին երկուստեք զօրաւոր կազմերը: Ասոնց մանրամասնութեան մէջ մտնելու, եթէ թոյլ տրուէր ինձ յայտնելու նախատեսում մը, պիտի չվարանիմ որպէս առաջին յաղթական ներկայացնել Անգլիան: Բրիտանական խումբը, որ էր երբեմն բացարձակապէս անպարտելի, էր, այն աստիճան որ աշխարհի լաւագոյն խաղացողներէն բաղկացած միջազգային խումբ մը իր դէմ կը հանուէր եւ դարձեալ այս վերջինը կը պարտուէր իրմէ, մինչեւ այն օրը — տարիներ առաջ — երբ Հունգարիա, այն ատեն իր ամէնէն զօրաւոր կազմով, ջախջախիչ պարտութեան կը մատնէր Մեծն Բրիտանիան իր իսկ հողին վրայ — եթէ չեմ սխալիր 7ի դէմ 2, կամ գրեթէ նման արդիւնքով մը — այշութեան մատնելով ամբողջ մարզական ու մարզասէր աշխարհը: Այնուհետեւ, ֆութպոլը յօրինող ազգին վարպետները, իրենց յաղթանակներու կողքին սկսած էին ճանչնալ պարտութիւններ նաեւ, մարած էր բաւական իրենց աստղը, բայց վերջին տարիներուն, անգլիական խումբը կը վերագտնէր իր ուժեղ հրետանին, հիանալի յաղթանակներ արձանագրելով եւ որոնց մեծագոյնն էր 1966ին, նոյն այս աշխարհի բաժակի մրցմանց առաջնութիւնը շահիլը: Իր երկու անզուգական վարպետներուն՝ Շարլթոնի եւ Պոպպի Մուրի — որուն Քոլոմպիայի մէջ գողութեամբ ամբաստանուիլը մեծ աղմուկ յարուցանեց եւ որ ազատ թողուեցաւ դիւանագիտական միջամտութեանց շնորհիւ — յարձակողականներով, Անգլիա, առաջին գծին վրայ կը գտնուի, կրկնելու համար չորս տարի առաջուան իր շքեղ յաղթութիւնը: Ուրիշ նշանաւոր ոսոխ մը՝ Պրազիլիա, մանաւանդ իր անհաւասարելի վարպետով՝ «սեւ ադամանդը» յորջորջուած Փելէի առաջնորդութեամբ, ինք եւս, ի վիճակի է անվիճելիօրէն խլելու այս տարի եւս նոր յաղթանակ մը: Գերմանիա, Իտալիա, մանաւանդ Չեխոսլովաքիա որ սկսած է իր անցեալի զօրեղ կազմը վերագտնել, կրնան նաեւ տանիլ յաղթանակը կամ գոնէ դասաւորուիլ անմիջական առաջիններու կարգին: Այս հաստատումներէն դուրս սակայն, կրնանք եւս յայտնել որ անակնկալ մը անկարելի չէ, որ կը պատահի մէկէ աւելի, մանաւանդ ոտնագնդակի խաղարկութեանց մէջ: Ամէն պարագայի, 21 Յունիս Կիրակի, պիտի գիտնանք թէ ո՞վ պիտի ըլլայ այդ փառաւոր ախոյեանը:

Հեռատեսիլը համայն աշխարհի մէջ պիտի սփռէ 18 մրցումներ, իրենց ամբողջական տեւողութեամբ, առիթ ընծայելով բազմահարիւր միլիոն անձերու իրենք ալ իրենց կարգին դիտելու զանոնք:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ-ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ֆրանսական օդուժին մէջ իր պատուոյ տեղն ունի Ժան (Հայկ) Գրիգորեան, որ վերջերս ստացած է հրամանատարի աստիճան: Հայկ Գրիգորեան թոռն է Կապոյտ Խաչի ողբացեալ եռանդուն գործիչներէն Տիկին Քիպրիթճեանի:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (81)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

— Կը գնահատեմ իմ մասիս ձեր ունեցած համարումը, ըսաւ, բայց կարծեմ կը սխալիք: Այն հպարտութիւնը զոր դուք կ՚արհամարհէք, ինձ կ՚արգիլէ մտածել Քաթէրին Ալեքսանտրոնայի վրայ... ատիկա անկարելի է ինծի համար:

— Թոյլ տուէք որ ուրիշ բան մըն ալ ըսեմ: Խնդիրը քրոջս վրայ է զոր զաւկիս պէս կը սիրեմ... չեմ հաստատեր թէ ձեզ կը սիրէ, բայց միայն ըսել ուզեցի որ այն ատենուան մերժումը բան մը չապացուցաներ:

Լեվին նստած տեղէն ցատքեց:

— Չէք գիտեր, գոչեց... ա՛հ, ո՛րչափ ինձ ցաւ կը պատճառէք... ասիկա ինչի՞ կը նմանի գիտէ՞ք, իբր թէ զաւակ մը կորսնցուցած էք եւ կուգան ձեզ ըսելու. «Ա՜հ, ի՛նչ գեղեցիկ, ի՛նչ խելացի պիտի ըլլար, ի՛նչ ուրախութիւն պիտի պատճառէր ձեզ... բայց տղան մեռա՛ւ, մեռա՛ւ...»:

— Ի՛նչ տարօրինակ մարդ էք, ըսաւ Տոլլի Լեվինի յուզումը տխուր ժպտով մը նկատելով...: Այո, հիմա լաւագոյն կերպով կը հասկնամ ինչ որ անցած է... ուրեմն, պիտի չգաք մեզ տեսնելու երբ Քիթթի մեզի հետ ըլլայ:

— Չէ, պիտի չգամ... Օրիորդ Քիթթիէն խոյս չեմ տար, բայց երբ կրնամ, իրեն կը խնայեմ զիս տեսնելու ձանձրոյթը:

— Տարօրինակ էք, շատ տարօրինակ, ըսաւ Տոլլի խանդաղատանքով անոր նայելով... լաւ ուրեմն... թող իրարու բան մը չըսածի պէս ըլլանք:

Սակայն, այս վայրկեանէն, Լեվին ամէն ինչ անհաճոյ գտաւ տան մէջ, ո՛չ Տոլլի, ոչ ալ իր զաւակները առաջուան պէս սիրուն թուեցան: Թէյ խմելու համար մնաց, բայց իր զուարթութիւնը մարեցաւ եւ մինչեւ եռքը նեղուած էր:

Ժ.

Յուլիս ամսուն մէջերը, Լեվին ստիպուեցաւ իր քրոջ ագարակը երթալ քննելու համար անոր մատակարարին գեղծումները: Գիւղացիներուն հետ երկար բանակցութիւններէ ետքը, որոշուեցաւ որ խոտի բաժանումը պիտի ըլլար իր հսկողութեան տակ: Այդ բանակցութիւնները եւ բաժանումը մինչեւ ճաշի ժամը տեւեցին: Երբ վերջին երկանաքարին բաժանումն ալ եղաւ Լեվին գնաց անոնցմէ մէկուն վրայ նստաւ եւ հիացաւ սայլերով ու գիւղացիներով ծածկուած մարգագետնին վրայ:

Իր առջեւ, գետին եզրը, կիներու խումբ մը զուարթօրէն կը ճռուողէր խոտերը ժողվելով. իրենց ետեւէն կուգային գիւղացիները մանգաղներով:

— Զոր խոտ չէ, այլ թէյ, ըսաւ ծերուկ մուժիք մը Լեվինի քով նստելով: Վերջին դէ՞զն է, գոչեց երիտասարդի մը, որ իր առջեւէն կ՚անցնէր, սայլակին վրայ ոտքի կեցած:

— Վերջինն է, հայր, պատասխանեց երիտասարդը, յետոյ ձին մտրակեց:

— Ո՞վ է այս երիտասարդը. զաւա՞կդ է, հարցուց Լեվին:

— Ամէնէն պզտիկս է, պատասխանեց ծերը գորովոտ ժպիտով մը:

— Ի՛նչ գեղեցիկ երիտասարդ:

— Այո, տգեղ չէ:

— Ամուսնացա՞ծ է:

— Երկու տարիէ ի վեր:

— Զաւակ ունի:

— Զաւա՞կ, ամբողջ տարի մը անկէ խապար չունէր, յետոյ զինքը ամչցուցինք, ըսաւ ծերը... է՛հ, այո, ճշմարիտ թէյ եւ ոչ թէ խոտ, կրկնեց խօսակցութիւնը փոխելու համար:

Լեվին աւելի ուշադրութեամբ դիտեց երիտասարդ Իվան Փարմենովը ու իր կինը, որոնք խոտը սայլին վրայ կը դնէին: Երիտասարդ մուժիքը կառքին վրայ կեցած էր, կը դիզէր ու կարգի կը դնէր խոտերը զորս իր մանկամարդ ու աղուոր կինը իրեն կը ներկայացնէր, նախ բազուկներով յետոյ երկժանիով:

Իվան կը ջանար ամէն աւելորդ աշխատութիւն խնայել իր կնոջ, թեւերը լայնօրէն կը բանար շուտով առնելու համար խոտի դէզերը եւ զանոնք անմիջապէս կը տարածէր սայլակին վրայ: Երբ գործը աւարտեցաւ, կինն ալ սայլակը մտաւ եւ երկուքը միասին ուրախ զուարթ հեռացան:

Երբ գիւղացիներն ու գեղջկուհիները իր աչքերէն անյայտացան ու իրենց ձայներուն շչուկը մարեցաւ, Լեվինի վրայ տխրութեան զգացում մը տիրեց իր առանձնութեան, իր ֆիզիքական ծուլութեան եւ հողագործներու հետ իր անհամաձայնութեան համար:

Այդ գիւղացիներէն ոմանք որոնց հետ ամէնէն աւելի խիստ կերպով վիճաբանած էր, այժմ զինքը առանց քինախնդրութեան կ՚ողջունէին եւ յայտնի էր որ ոխ չէին կապած:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Մելքոն Գալայճեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (Յունիս 7) առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր՝

ԱՂԱՒՆԻ ԳԱԼԱՅՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գլխաւորին ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Հ. Յ. Դ.

ԱՐՆՈՒՎԻԼ-ՍԱՐՍԵԼ.— Հ.Յ.Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ 5 Յունիս երեկոյեան ժամը 8,30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ – Փոմոնի Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները Զատկի առթիւ.—

Տիկ. Էլիզեան, Տէմիրճեան, այրի Տիկին Գազազեան, Ղ. Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկ. Յ. Գէորգեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Գէորգեան (երկրորդ անգամ), Ծառուկեան, Կուտուզեան ընտանիք, Ծերիկեան, Տորումեան, Աբրահամեան, այրի Տիկ. Գասապալեան, Արզարեան, Գաչիկեան ընտանիք, Յ. Սանտալեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Կուտուզեան, Եօթնեղբայրեան Ա., Տէր եւ Տիկ. Կ. Թիւթիւնճեան, Տէր եւ Տիկ. Փանոսեան, Տիկ. Ս. Մանուկեան, Տիկ. Ազարեան, Տիկ. Վարդանեան, Ղազնաճեան, Տիկ. Գարսեան, Արապկեան, Տիկ. Սիմոնեան, Յովհաննէս Զաքարեան, Տիկ. Գույումճեան 10ական, Տիկ. Գաբրիէլեան, Տիկ. Ղազարեան, Տէր եւ Տիկ. Եղիայեան, Տէրտէրեան Աղաւնեան 20ական փրանք:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ կը մատուցուի:

ՃԱՇ

Ի ՊԱՏԻՒ ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Ի պատիւ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, կազմակերպուած է ընթրիք մը, որ տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ, 12 Յունիս ժամը ճիշդ 20ին, Փարիզի Հիլթոնի սրահին մէջ:

18, Ավընիւ տը Սիւֆրէն

Ճաշին մասնակցութեան ծախքն է 65 փրանք:

Ճաշին մասնակցութեան համար արձանագրութիւնները կը կատարուին Փարիզի Հայոց Մայր եկեղեցւոյ դիւանատան մէջ:

Տեղ ապահովելու պայմանաժամը կը վերջանայ 7 Յունիսին:

Կոչ կ'ընենք մեր ժողովուրդին, որպէսզի մեծ բազմութեամբ փութան մասնակցիլ այս բացառիկ ընթրիքին, օր առաջ ապահովելով իրենց տեղերը:

ԴԻՒԱՆ

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Բոլոր ճամբորդութիւնները երթ ու դարձ օդանաւով եւ «Փանսիոն քոմփլէթ» Արմենիա պանդոկին մէջ:

2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ, 14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ճամբորդութիւն ՅՈՒԼԻՍ 11էն 26

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՆ ԵՌՈՒՋԵՌԻ ՕՐԵՐՈՒՆ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՅՍ ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂԵՐԸ ՍԱԿԱՒԱԹԻՒ ԵՆ: ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԺԱՄ՝ ՅՈՒՆԻՍ 15: ԹՈՒՐԻՍԹԻՔ ԿԱՐԳ ԳԻՆ 2300 ՖՐ.

Բ. ճամբորդութիւն.— 1 ՕԳՈՍՏՈՍԷՆ 16 ՕԳՈՍՏՈՍ — Ա. ԿԱՐԳԻ սենեակ «Արմենիա»յի մէջ, Բ. կարգի ճախաճաշ, ճաշ եւ ընթրիք: Գին՝ 2500 Ֆրանք:

Գ. ճամբորդութիւն.— 9 ՕԳՈՍՏՈՍԷՆ 24 ՕԳՈՍՏՈՍ — Ա. ԿԱՐԳԻ սենեակ «Արմենիա»յի մէջ, Բ. կարգի ճախաճաշ, ճաշ եւ ընթրիք: Գին՝ 2500 փրանք:

Դ. ճամբորդութիւն.— 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԷՆ 26 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — Երեւանի լաւագոյն եղանակի այս այցելութիւնը եւս տեղի կ'ունենայ Առաջին կարգով, «Փանսիոն քոմփլէթ» «Արմենիա»յի մէջ Գին՝ 2450 փրանք

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS — 22, rue du 4-Septembre — PARIS — Tél. : 742-77-40

ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆԻ, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ 11, rue du Bassin — Saint-Julien
Tél. : 48-94-75

ԼԻՈՆԻ մէջ՝ ՊԱԼԵԱՆԻ՝ 154, rue Barabanne — Tél. : 60-01-11

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ ՆԱԶԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ

ՏԵՍԻՆԻ մէջ՝ Կ. ԳԱՐԱԵԱՆԻ

Conditions d'inscription : — Passeport validé
— 4 photos
— Carnet de change (*on peut se procurer celui-ci dans toutes les banques sur présentation d'une pièce d'identité et d'une photo*).

ՃԱՇ

Կազմակերպուած Տրապիզոնի (Պոնտոս) Հայր. Միութեան կողմէ, Մայրերու տօնի առթիւ: Տեղի կ'ունենայ 7 Յունիս Կիրակի ժամը 12ին, ճաշարան Արթիւր, 391, Ռիւ տէ Փիրէնէ, Փարիզ 20րդ Մեթրօ Փիրէնէ:

Գեղարուեստական բաժին.— Օր. Ա. Քէօսէեան (երգ), Օր. Ա. Պագրճեան (պար), զուեչա մը մասնակցութեամբ՝ Օր. Ժիւլիէթ Տէմիրեանի, Պ. Ն. Պշտիկեանի եւ Զորքուրի:

Մուտք 20 Ֆրանք:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Նոր Սերունդի Կեդրոնական վարչութիւնը կը փնտռէ իր տարեկան բանակումին համար խոհարարուհի (կամ խոհարար) ամբողջ Օգոստոս ամսուան համար:

Դիմել՝ Մշակոյթի Տուն, 17 Փիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ, Ուրբաթ օրերը ժամը 18,30էն մինչեւ 21, Շաբաթ օրերը ժամը 15,30-մինչեւ 20:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի ժամը 17էն 22 Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան-Գ. Մ. Ալէմշահ սրահը, 26, Ռիւ Թրուայոն, Փօն տը Սեւր::

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ
Կը խօսին ընկերներ
ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ, ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ
ԿԱՐԱՊԵՏ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կը մասնակցի Նայիրի պարախումբը

Պիւֆէ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան 1918 Մայիս 28ի առթիւ, այս Շաբաթ ժամը 21ին, Ազգային Տան մէջ

14, Rue St. Basile, Marseille

Առատ կերուխում, ընտանեկան մթնոլորտ, երգ, պար, նուագ, արտասանութիւն Նոր Սերունդին կողմէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 7ին, ժամը 3ին, Ռիւ Ժէ, Սէն-Լուի սրահը:

Կը խօսի ընկ. ՍՈՒՐԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերունդի կողմէ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անի» Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի, 7 Յունիս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3,30ին «Սէրքըլ Կաթոլիկ» սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. ԳԵՂԱՄ ԿԱՆԱՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին: Պիտի արտասանեն՝ ընկ. Յ. Մաթոսեան, Օր. Ս. Քէլէշեան, Օր. Ս. Պետրոսեան, Օր. Ա. Աճէմեան: Կը մեներգեն՝ Տիկ. Ս. Սապունճեան, Օր. Ա. Սանճեան, Օր. Վ. Հելվաճեան: Դաշնակ՝ երիտասարդ Ռ. Զօպոյեան:

Հայկական աոհմիկ պարեր եւ կենդանի պատկեր Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, նաեւ խմբերգներ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տեսինի կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի խումբին եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, 7 Յունիս Կիրակի կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին քաղաքապետարանի չքեղ սրահը:

Կը նախագահէ ընկ. ԿՈՐԻՒՆ ԼԻՒԼԷՃԵԱՆ
Կը բանախօսէ
ընկ. ՅԱԿՈԲ ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր:

Արտասանութիւններ, մեներգ, պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոն - Տեսինի խումբին կողմէ:

Կը ներկայացուի նաեւ զուեչա մը «Թեկնածուներ»:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

VISITEZ L'ARMÉNIE

REALISATION : CIT (France S. A. et AIR-FRANCE

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ CIT et AIR-FRANCE

Ձեզ կ'առաջարկէ երկու ճամբորդութիւններ դէպի

ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ՄԵԿՆՈՒՄ՝ ՕԳՈՍՏՈՍ 4–18

Բ. ՄԵԿՆՈՒՄ ՍԵՊՏԵՐԵՐ 1–15

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՃԱՇԵՐ, ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՆԴՈԿՆԵՐ (Արմենիա)

Շրջապտոյտներ Սեւան, Էջմիածին, Գեղարդ, Սարտարապատ, Ծիծեռնակաբերդ եւ այլ տեսարժան եւ պատմական վայրեր եւ ճարտարարուեստական հիմնարկներ, որոնք պարծանքն են մեր ժողովուրդի ստեղծագործութեանց

Երթ ու դարձ օդանաւով՝ փարիզէն Փարիզ, բոլոր ծախքերը 2500 փրանք

ԱՌԱՆՑ ԱՆԱԿՆԿԱԼԻ

Renseignements et inscriptions :

Mr. AZNAVORIAN, 164, Avenue Cantini, Marseille (8e)	—	42-80-59
Agences de Voyages CIT, 3, Bld. des Capucines, Paris (2e)	—	073-40-85
Agence de Voyages CIT, 2-4, Rue Abel, Paris (12e)	—	344-64-29
Agence de Voyages CIT, 70, Rue Ed. Herriot, Lyon (2e)	—	42-66-92
Agence de Voyages CIT, 16 Avenue de Verdun, Nice	—	87-81-69
Agence de Voyages CIT, 9, Promenade de la Croisette, Cannes	—	39-47-82
Agence de voyages CIT, 3 Place de la Bourse, Marseille (1er)	—	33-71-10
Agence de Voyage CIT, Rue Aristide Briand, St. Etienne	—	32-88-95

Profitez des avantages offorts par le CREDIT VOYAGE AIR FRANCE/SOVAC

Versement comptant : 30 % solde en 3, 6, 9 ou 12 mensualités

« LIC. 18 »

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԲԱԶՄԱՎԱՍՏԱԿ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻԻ

ԻՐ ԾՆՆԴԵԱՆ ՈՒԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ-ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՎԱԹՍՈՒՆԸՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, 14 Յունիս ժամը 20,30ին Salle Gaveau, 45 Rue la Boëtie, Paris

Կը նախագահէ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Հայրապետական Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)

Ներկայ կ'ըլլայ Յոբելեարը

Կը խօսին Պ. Պ. ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ, ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ, ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկին Աստղիկ Տէտէեան (Երեւանի Կոմիտաս Երաժշտանոցէն), Տիկին Հայունի (Փարիզի Երաժշտանոցէն), Օր. Աժտէրեան (դաշնակ), Պ. Թորգոմեան (ջութակ), կ'արտասանեն՝ Տիկին Զ. Անտոնեան, Տիկին Խըտըշեան-Լաչասանեը (Ֆրանսերէն) Օր. Վարդանեան

Հայկական պարեր, Նաւասարդ պարախումբի կողմէ
խօսնակ Տիկին Մ. Յովսէփեան

Տոմսերու գինը, 10, 8, 5 փրանք

Տոմսերը այժմէն ապահովել, դիմելով հետեւեալ հասցէներուն.— Գրատուն Հ. Սամուէլ Գրատուն Բալուեան

Պր. Պագրճեան 35, Rue de Trévise
ARAX, 31 Bd. Raspail
Պր. Արամեան 16, Rue Lafayette
Միհրան Անտոնեան 738–21–18, Թէրզեան INV. 87-43
Մասիս Նպարավաճառատունը, 21, Ռիւ Սօլնիէ (Քատէ)
եւ Յանձնախումբի անդամներուն:

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

Le seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale

Directrice : Arpik Missakian

Rédaction - Administration : 32, rue de Trévise - Paris (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. — Վեցամսեայ 50 ֆր

Արտասահման Տար. 115 ֆր. — Հատը 0, 50

ՇԱԲԱԹ 6 ՅՈՒՆԻՍ

SAMEDI 6 JUIN 1970

Le Numéro 0,50 F.

46րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11·831

Fondateur : SCHAVARGH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.831

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԼՈՒԾԵԼ ՎԷՃԸ

Ա.

Ինչպէս լուծել արաբեւիսրայելեան վէճը, զէնքի ուժո՞վ թէ խաղաղ միջոցներով:

Երկար ատենէ ի վեր այս հարցը կը զբաղեցնէ Իսրայէլի պետական ու խորհրդարանական շրջանակներն ու սփիւռքի հրէական կազմակերպութիւնները:

Երկու կարգի լուծումներն ալ ունին իրենց պաշտպաններն ու հակառակորդները:

Կոլտա Մէյրի կառավարութիւնը մեծամասնութեամբ կողմնակից է զէնքով լուծելու տեսակէտին: Սակայն կարգ մը կուսակցութիւններ ու պետական դէմքեր համամիտ են օր առաջ հաշտութիւն կնքելու խաղաղ բանակցութեամբ եւ որոշ զիջողութեանց գծով:

Այս վերջին տեսակէտին ջերմ պաշտպանն է Տր. Նահում Կոլտման, նախագահ Հրէական Համաշխարհային Կոնգրէին, որ անցեալ Ապրիլին ուզած էր Գահիրէ երթալ եւ անպաշտօն կերպով խօսիլ Նախագահ Նասրի հետ, սակայն կառավարութիւնը հակառակած էր իր այս նախաձեռնութեան:

Տր. Կոլտման Լը Մոնտի 29–31 Մայիսի յաջորդական երեք թիւերուն մէջ մանրամասնօրէն կը պարզէ իր տեսակէտները, չեշտելով որ ակիզբէն եւ եթ սխալներ գործուած են արաբեւիսրայելեան յարաբերութեանց մէջ եւ ժամանակ է, որ վերադնահատման ենթարկուի Իսրայէլի քաղաքականութիւնը հանդէպ Արաբներու:

1917 Նոյեմբերին Պալֆուրը չէ որ պէտք է ընէր «հրէական օջախ» կազմելու ծանօթ Յայտարարութիւնը: Այդ առաջարկը պէտք է գար Արաբներէն: Մենք չկըրցանք ըմբռնել, կ'ըսէ, Արաբներու հոգեբանութիւնը: Պաղեստինի բարգաւաճման աշխատանքներուն մասնակից չըրինք զիրենք: Ժամանակին Տր. Վայզման ուզեց լեզու գտնել Էմիր Ֆէյսալի հետ, սակայն Ֆրանսացիք Սուրիայէն վանեցին զայն եւ կարելի չեղաւ շարունակել խօսակցութիւնները:

Նման փորձեր կատարուեր են Մոշէ Շարէթի, Պէն Կուրիոնի եւ իր կողմէ, սակայն առանց արդիւնքի, որովհետեւ Հրեաները կը պահանջէին եղեր ամբողջ Պաղեստինը իրենց համար, ինչ որ անընդունելի էր ամէնէն չափաւոր Արաբներուն իսկ: Արաբները զգայուն են եւ կրքոտ: Չեն մոռնար կամ ներեր երբեք պարտութիւններու պատճառած նուաստացումը: Հրեաները տարբեր են. յոյսը, աղօթքը, երեւակայութիւնը եւ Մեսիային գալստեան սպասումն է որ փրկեցին զիրենք, մինչ ուրիշներ պիտի կորսուէին այդ զարհուրելի պայմաններուն մէջ:

Կոլտման կ'ըսէ թէ Հրեաները բարձր են որակով, տաղանդով, նկարագրով, արհեստագիտական ճարտարութեամբ: Սակայն պէտք չէ մոռնալ, որ Արաբներն ալ ունեցած են փառապանծ անցեալ մը, մարդկութեան տուած են իր ամէնէն կարեւոր կրօնքներէն մէկը, ճանչցած են զինուորական գերակշռութեան եւ շրջանային յաղթանակի շրջաններ: Ո՞չ ոք կրնայ ըսել թէ որքան ժամանակէն պիտի հասնին Իսրայէլի սահմանին՝ թէքնիքի եւ սպառազինութեան մարզերուն մէջ: Սակայն պիտի գայ վայրկեանը, երբ ուժերու համեմատութիւնը պիտի փոխուի ի նպաստ իրենց:

Սխալ է նաեւ կարծել թէ, կ'ըսէ, Արաբներու նոր սերունդը աւելի լաւ տրամադրուած է հանդէպ Հրեաներու, քան նախորդները, որոնք տեսան Իսրայէլի պետութեան ծնունդը: 1967ի պարտութիւնը աւելի ծանր նուաստացում պատճառեց երիտասարդներուն քան ինչ որ տեսեր էին երէցները: Իսրայէլի դէմ իրենց ատելութիւնը աւելի ուժեղ է: Վերջին տարիներու թշնամական արարքները մեծապէս նպաստեցին ազգային գիտակցութեան զարգացման պաղեստինցի Արաբներուն մօտ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ՆԻՔՍԸՆ

Նախագահ Նիքսըն, ինչպէս գրած էինք երէկ, քառորդ ժամ տեւող ճառ մը խօսեցաւ ձայն – պատկերասփիւռէն, որու ընթացքին փորձեց ընդհանուր հաշուեկշիռ մը ներկայացնել, Քամպոճի գործողութիւններուն մասին:

Նիքսընի յայտարարութեան համաձայն, Քամպոճի զինուորական միջամըտութիւնը կատարեալ յաջողութիւն մը եղած է, նոյնիսկ նախատեսուածէն շատ աւելի կամ, ինչպէս ինք ըսած է, եղած է ամէնէն արդիւնաւէտը «երկար եւ դժուար այս պատերազմին» ընթացքին: Նախագահը ներկայացնելէ ետք գործողութեան մասնակցողներու թիւը — 43 հազար հարաւային Վիէթնամցիներ եւ 31·000 Ամերիկացիներ — խօսած է ձեռք ձգուած արդիւնքներու մասին: Այսպէս, ըստ նախագահին, միայն Մայիս ամսուան ընթացքին Քամպոճի մէջ գրաւուած է այնքան զէնք, ռազմամթերք եւ պարենաւորում, որքան կարելի եղած էր ձեռք ձգել Վիէթնամի մէջ այս տարեշրջանին: Հանոյի համար ամիսներ պէտք են, մասնաւորաբար անձրեւներու այս եղանակին, վերահաստատելու եւ վերաշինելու համար իր կորսնցուցածը:

Նիքսըն գոհունակութեամբ արտայայտուած է նաեւ Հարաւ. Վիէթնամի ուժերուն մասին, որոնք կռուի դաշտին վրայ կատարեալ մարտունակութիւն մը ի յայտ բերին: Կը նշանակէ, ուրեմն, թէ վիէթնամականացման ամերիկեան ծրագիրը յաջող ընթացքի մը մէջ է:

Նախագահը իր ճառի ընթացքին վերըստին հաստատած է, թէ ամերիկեան ուժերը Քամպոճէն պիտի հեռանան Յուլիս մէկին. ինչ կը վերաբերի օդային գործողութիւններուն, անոնց մասին իր որոշումը պիտի տայ համաձայն օրուան կացութեան: Այլ խօսքով, ամերիկեան օդուժը կրնայ շարունակել իր ռմբակոծութիւնները ամերիկեան ուժերու հեռացումէն ետք ալ, եթէ անհրաժեշտութիւնը զգացուի:

Նիքսըն յիշեցուցած է նաեւ իր խոստումը, յառաջիկայ տասնեւերկու ամիսներու ընթացքին Հարաւ. Վիէթնամէն հեռացնել 150·000 ամերիկացի զինուոր. արդ, Քամպոճի մէջ ձեռք ձգուած դրական արդիւնքները թոյլ կուտան, որ 50 հազար զինուորներ Մ. Նահանգներ վերադառնան Հոկտեմբեր 15էն առաջ:

Նիքսըն, միեւնոյն ատեն, անդրադարձած է բանակցութիւններու խնդրին յայտարարելով, թէ պատրաստ են խօսակցելու Հանոյի ներկայացուցիչներուն հետ: «Մեր առաջարկները կը մնան ի զօրու»: Այնուամենայնիւ, եթէ Հանոյ ընթացք չտայ մեր առաջարկներուն եւ, ընդհակառակն, սաստկացնէ իր յարձակումները վտանգելով ամերիկեան ուժերուն ապահովութիւնը, «ձեռք կ'առնեմ վճռական եւ ազդու միջոցներ... ինչպէս որ ըրի հինգ շաբաթ առաջ»:

Նախագահը անդրադարձած է նաեւ Ամերիկայի մէջ գոյութիւն ունեցող ընդդիմադիր տրամադրութիւններուն մասին: Նպատակներուն մէջ, այսինքն խաղաղութիւնը վերահաստատելու ձգտումին մէջ տարակարծութիւն գոյութիւն չունի իր եւ անոնց միջեւ. տարակարծութիւնը, համաձայն Նիքսընի, միջոցներու եւ եղանակներու շուրջ է: Եթէ ամերիկացի նախագահ մը, աւելցուցած է ան, զօրավիգ չկանգնի Հարաւ. Ամերիկայի, Եւրոպայի, Միջին Արեւելքի եւ Ասիոյ զանազան մասերուն մէջ այն ժողովուրդներուն, որոնք ամերիկեան ուժին կ'ապաւինին իրենց ապահովութեան համար, այս վերջինները արդեօ՞ք պիտի շարունակէին վստահութիւն ունենալ Ամերիկայի հանդէպ: «Ահա թէ ինչու համոզուած եմ, աւելցուցած է Նախագահը, որ արդար խաղաղութեան մը հաստատումը Վիէթնամի մէջ, հիմնական ազդակ մըն է մնայուն խաղաղութեան մը հաստատման համար, աշխարհի միւս մասերուն մէջ»:

Աւելցնենք, որ որոշ շրջանակներու համաձայն, Նիքսընի լաւատեսութիւնը այնքան ալ հիմնաւորուած չէ. Նախագահը Քամպոճի յաջողութիւնները չափազանցուցած է, որպէսզի վստահութեան մթնոլորտ մը ստեղծէ «լուռ զանգուածներուն» մօտ:

«ԱԶԴԱԿ»Ի ԵՒ «ԶԱՐԹՕՆՔ» Ի ԴԷՄ ԴԱՏԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՃԱԿԱՏ ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք մանրամասնօրէն, միասնական արտակարգ շարժում մը ծընունդ առած է Լիբանանի մէջ, «Ազդակ»ի եւ «Զարթօնք»ի դէմ բացուած դատին առթիւ: Նոյն միացեալ ճակատը ստեղծուած է սփիւռքի հայ մամուլին մէջ եւ այս առթիւ, Յունիս 2 թուականով, «Աշխարհ»ի եւ «Յառաջ»ի խմբագրութիւնները հետեւեալ միացեալ հեռագիրը ղըրկեցին «Ազդակ»ի եւ «Զարթօնք»ի.—

«Զօրավիգ կը կանգնինք ձեզի ի պաշտպանութիւն հայ մամուլի արտայայտութեան ազատութեան եւ ձեր դատը կը նկատենք համայն հայ մամուլի դատը:

«ԱՇԽԱՐՀ», «ՅԱՌԱՋ»

Փարիզ 2–6–1970

×

Ամերիկահայ մամուլն ալ մէկ ճակատ կազմած հետեւեալ հեռագիրը ղրկած է «Ազդակ»ի եւ «Զարթօնք»ի.—

«Ձեր կողքին ենք ի պաշտպանութիւն մամլոյ ազատութեան: Մեր հաւաքական յայտարարութիւնը կը հրատարակուի շուտով եւ կը ստանաք օդային թղթատարով»:

ՊԱՅՔԱՐ, ՀԱՅՐԵՆԻՔ, ԱՍՊԱՐԷԶ,

ՆՈՐ ՕՐ,

ԱՐՄԻՆԻԸՆ ՄԻՐԸՐ – ՍՊԵՔԹԷԹԸՐ

ԱՐՄԻՆԻԸՆ ՌԻՒՔԼԻ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ի գիտութիւն մեր ժողովուրդին կը տեղեկացնենք.—

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Լիոն, Վալանս, Մարսէյլ, Նիս եւ Լիզպոն կատարած օրհնաբեր այցելութենէ վերադարձին, Օրլիի օդակայանը կը ժամանէ յառաջիկայ Հինգշաբթի, 11 Յունիս 1970, կէսօրէ յետոյ ժամը 5,25ին եւ պատշաճ պատիւներով պիտի ընդունուի պատուոյ սրահին մէջ:

Ի պատիւ Նորին Ս. Օծութեան, կազմակերպուած է ընթրիք մը, Փարիզի Հիլթոնի սրահին մէջ, 18 Ավընիւ Սիւֆրէն, Փարիզ 15րդ, Ուրբաթ 12 Յունիս 1970, երեկոյեան ժամը 8ին:

Շաբաթ, 13 Յունիս 1970, ժամը երեկոյեան 7ին, Վեհափառ Հայրապետը պիտի ընդունուի Փարիզի Նոթր Տամի Մայր տաճարը՝ Փարիզի Արքեպիսկոպոս Կարդինալ Մարթիի կողմէ, եւ տեղի պիտի ունենայ մասնաւոր միացեալ պաշտամունք մը, որու ընթացքին պիտի խօսին Վեհափառն ու Կարդինալը:

Կիրակի, 14 Յունիս 1970, ժամը 10ին Նորին Ս. Օծութիւն Վեհափառ Հայրապետը հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ եւ պիտի տայ իր հայրապետական պատգամը, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ի ներկայութեան քրիստոնեայ քոյր եկեղեցիներու հոգեւոր պետերուն եւ պետական պաշտօնական անձնաւորութիւններու: Պատարագը պիտի երգուի բազմաձայն, որուն մասնակցութիւն պիտի բերէ նաեւ Համպուրկի Օփերայէն Լուիզա Պօղապալեան:

Երկուշաբթի, 15 Յունիս 1970, երեկոյեան ժամը 9ին Սալ տը լա Շիմիի մէջ, Ռիւ Սէն Տոմինիք, ի ներկայութեան Վեհափառ Հայրապետի, տեղի պիտի ունենայ Ս. Միւռոնի օրհնութեան ֆիլմին առաջին ցուցադրութիւնը:

Կոչ կ'ընենք մեր ժողովուրդին, որպէսզի մեծ բազմութեամբ փութան ընդունելու Ամենայն Հայոց Հայրապետը, եւ մասնակցին յիշեալ հանդիսութիւններուն, յարգալիր սիրով:

ԴԻՒԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԵՐՈՒԻ աղէտեալ շրջաններուն մէջ ժանտախտի եւ հարսանիթի համաճարակ մը սկսաւ: Այժմ կը հաստատուի ցարդ ենթադրութիւն նկատուած 50·00ի զոհերու թիւը: Աղէտեալներու օժանդակութիւնը միշտ լուրջ դժուարութիւններու կը բախի:

ՓՐԱՆԿԱՅԻ ձայնասփիւռը հաղորդեց, թէ « 200·000 պարկեշտ եւ վստահելի » չարքայիններ պարտականութիւն ստանձնած են հիմնական մաքրագործում մը կատարելու կուսակցութեան կազմէն ներս: Աւելի քան 600·000 չարքայիններ արդէն իսկ հեռացուած են կամ հրաժարած են Համայնավար կուսակցութենէն: Նոր մաքրագործումներուն հետեւանքով երկուքէն երեք հազար չարքայիններ եւս պիտի մաքրագործուին: Ղեկավարութիւնը հիմնական դժուարութեան մը առջեւ կը գտնուի. համաձայն կուսակցութեան կանոնագրին, անդամներուն 51 առ հարիւրը պէտք է բանուորներ ըլլան: Արդ,

1968 Օգոստոսէն ի վեր այս տոկոսը 24 առ հարիւրի իջած է ամբողջ երկրին մէջ, իսկ 15 առ հարիւրի՝ Փրակայի մէջ:

«ՔԱՆԴՈՂՆԵՐՈՒ–ԴԷՄ» օրէնքը վերջնապէս քուէարկուեցաւ առջի օր, յաւելեալ երկու հատուածներով, ուր կը նշուի դրդիչներու եւ գրգռիչներու պատասխանատուութիւնը:

ԴՐԱԿԱՆ ԵՐԵՒՈՅԹ

Հայկական երկու թերթերու՝ «Ազդակ»ի եւ «Զարթօնք»ի դէմ, Պէյրութի Թուրք դեսպանատան բողոքին վրայ բացուած դատին առիթով, մեր կեանքէն ներս պարզուեցան երեւոյթներ, որոնք արժանի են առանձին ուշադրութեան:

Առաջին հերթին, հաստատեցինք, որ ժողովուրդին հակազդեցութիւնը եղաւ անմիջական ու մանաւանդ ինքնաբուխ: Բոլորը, մէկ մարդու պէս, ըմբռնելով դէպքին կարեւորութիւնը եւ հայ մամուլը լռութեան մատնելու համար նիւթուած դաւին քաղաքական նշանակութիւնը, տէր կանգնեցան դատին, իրենց նկատեցին զայն, ու սրտառուչ պատրաստակամութեան մը վկայութիւնը տուին բոլոր միջոցներով:

Երկրորդ, ու ինչ որ ամէնէն կարեւորն է, այս անգամ եւս, ինչպէս կենսական այլ հարցերու պարագային, Հայութիւնը, իր բոլոր հատուածներով ու խաւերով, առանց որեւէ խտրութեան, միահամուռ ճակատ կազմեց Թրքական ոտնձգութիւններուն դէմ, տալով պերճախօս ապացոյցը այն իրողութեան, թէ գիտէ գործնապէս արտայայտել իր միասնականութիւնը, երբ խնդիրը կը վերաբերի իր հիմնական շահերուն:

Հայ քաղաքական կուսակցութիւնները, որոնք մեր մամուլին դէմ բացուած դատին ընդմէջէն տեսան այն վտանգը, որ կը սպառնար մեր ազատ արտայայտութեան իրաւունքին, ու առ այդ, մէկ սիրտ ու մէկ մարմին, ծառացան անարդարութեան դէմ, գաղափարական ու գործելակերպի տարակարծութիւններ կրնան ունենալ: Ատիկա շատ բնական երեւոյթ է, ինչպէս այլ ժողովուրդներու, նաեւ մեր կեանքին մէջ: Սակայն, գաղափարական այդ տարակարծութիւնները կանգ կ'առնեն հոն, գոյութեան իրաւունքէ կը զրկուին այն պահուն, երբ կը ծագին Հայութեան կեանքին հետ կապուած, անոր գերագոյն շահերուն հետ աղերս ունեցող խնդիրներ, ուր միասնականութիւնը հրամայական պահանջ է, ազգային անհրաժեշտութիւն՝ կարենալ արդիւնաւորապէս տանելու համար պայքարը ի խնդիր մեր արդար իրաւունքներուն:

Յաճախ ամբաստանուած ենք, թէ միասնականութեան ոգի չունինք: Այս մեղադրանքը, որ ուղղուած է թէ՛ ժողովուրդին եւ թէ անոր ղեկավարութեան, արձագանգ գտած է նաեւ օտարներու մօտ, որոնք միշտ ալ ընդգծած են այս իրողութիւնը՝ առաջինները իրենց յանձնառութիւններէն խուսափելու ակնյայտ դիտաւորութեամբ, միւսները՝ մեր տարակարծութիւնները խորացնելու միտումով:

Մինչդեռ, խորքին մէջ, միասնականութիւնը անծանօթ առաքինութիւն մը չէ ու չէ եղած մեր ժողովուրդին համար: Գոյութիւն ունեցած է միշտ, եղած է անգիր, սակայն ներզօր իրականութիւն մը, որ յաճախ դրսեւորուած է՝ զարմանք պատճառելով բոլոր անոնց, որոնք լաւ չեն ճանչցած այս ժողովուրդը: Միասնականութիւնը գոյութիւն ունեցած է եւ ունի իւրաքանչիւր Հայու հոգիին մէջ, իբրեւ հոգեբանութիւն, իբրեւ ապրում եւ հասարակաց շահերու գիտակցութիւն:

Հաւաքական կեանքի բարձրագոյն մակարդակին հասած, քաղաքական ըմբռնողութեան տէր ժողովուրդներու յատուկ այս երեւոյթը անկասկած որ չափանիշ է ազգային խոր գիտակցութեան մը, որուն փաստը տուած ենք զանազան առիթներով, ինչպէս դեռ չորսամ մը առաջ ու նաեւ հինգ տարի առաջ, երբ համաժողովրդային եղաւ նահատակներու ոգեկոչման յիսնամեակի հանդիսութիւնը, համազգային՝ մեր արդար դատը աշխարհի հանրային կարծիքին ներկայացնելու նախաձեռնողութիւնը:

Անհրաժեշտ կը նկատենք հոս ընդգծել, թէ այս իրողութիւնը մեր կեանքին դրական երեւոյթներէն մէկն է, ապահովաբար ամէնէն դրականը, ու մեզի կուտայ այն վստահութիւնն ու ապահովութիւնը, թէ այսպիսի արժանաւորութեամբ ապրող ու գործող ժողովուրդ մը կրնայ հարթել բոլոր դժուարութիւնները, ի վիճակի է կարեւորը, անյետաձգելին զանազանելու երկրորդականէն, ցուցաբերելով քաղաքական նախանձելի հասունութիւն մը, որ միայն մեր գաղութին վերաբերեալ իրականութիւն մը չէ, այլ կը դրսեւորուի ամենուրեք, երբ կը ներկայանան նոյն եւ նման պարագաներ, ուր ժողովուրդին ամբողջականութիւնը կ'արտայայտուի հարազատօրէն, եղբայրական ոգիով եւ ազգային բարձր գիտակցութեամբ:

Ջերմապէս ողջունելի այս երեւոյթին առջեւ, որ առողջ ու դրական ընդհանուր կեցուածքի մը մէկ մասն է միայն, բոլորիս պարտականութիւնն է զայն արդիւնաւորապէս օգտագործել ի սպաս գերագոյն նպատակին, հայկական դատին արդար լուծման:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ «ԱԶԴԱԿ»Ի

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԼՐԱՏՈՒ

1969ին ծննդեան 90ամեակն է Փրոֆեսէօր Երուանդ Տէր-Մինասեանի, որ անուանի բանագէտ մըն է, հայ իրականութեան մէջ:

Փրոֆեսէօրին մանկութիւնը անցած է Արագածի գեղատեսիլ բնութեան գիրկը՝ Հառիճ գիւղը, Արթիկի շրջանին մէջ, ուր ծնած է 1879ին: Տարրական կրթութիւնը ստացած է տեղւոյն ծխական դպրոցը, զոր աւարտելէ ետք մտած է Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանը:

Ճեմարանը աւարտած է 1900ին՝ առաջինաստիճանի վկայականով, ապա չորս տարի յաճախած է Լայփցիկի եւ Պերլինի համալսարանները:

Փիլիսոփայական գիտութիւններու դոկտորի աստիճան ստացած է երբ ներկայացուցած է իր աւարտական թէզը՝ Ասորա-Հայկական եկեղեցական կապերու մասին: Նոյն թուականին Պերլինի գիտութիւններու ակադեմիայի հաւաքածոյին մէջ հրատարակուած է այս ուսումնասիրութիւնը, որ որոշ բարեփոխումներով եւ լրացումներով 1908ին հրատարակուած է նաեւ հայերէն: 1904ին կը վերադառնայ հայրենիք, ուր քանի մը տարի կը պաշտօնավարէ Գէորգեան ճեմարանին մէջ՝ աւանդելով հասարակագիտական զանազան նիւթեր, ինչպէս նաեւ գերմաներէն: Ան միաժամանակ եղած է Էջմիածնի տպարանի տնօրէն: 1908ին լոյս է տեսած անոր «Ընդհանուր եկեղեցական պատմութիւնը» ուսումնասիրութեան Ա. հատորը, իսկ 1909ին՝ «Կրօնքների պատմութիւնը»: 1910էն կը սկսի անոր մանկավարժական գործունէութիւնը Ալեքսանդրապոլի եւ Վաղարշապատի դպրոցներուն մէջ:

1921-22ին եղած է Հայաստանի գիտական հիմնարկութեան քարտուղարը եւ անոր պարբերականին՝ «Բանբեր»ի խմբագիրը, իսկ 1930ին աշխատած է Երեւանի գիւղատնտեսութեան, ապա նաեւ պետական համալսարանին մէջ: 1943էն ցայսօր Ե. Տէր-Մինասեան կը ղեկավարէ Գիտութիւններու Ակադեմիայի լեզուի հիմնարկութեան բառարանագրութեան ճիւղը:

Անուրանալի են անոր ծառայութիւնները ռուս-հայերէն եւ հայ-ռուսերէն բառարաններու պատրաստութեան գործին մէջ: Փրոֆեսէօրը հեղինակներէն է շարք մը դպրոցական բառարաններու, եւ գործօն մասնակցութիւն մը կը բերէ ժամանակակից Հայոց լեզուի բացատրական բառարանին, որ պիտի ունենայ քանի մը հատոր:

Անոր բնագրատական եւ բանասիրական կարեւոր գործերէն են «Աբրահամ Խոստովանողի Վկայք Արեւելիցը եւ նրա ասորերէն սկզբնատիպը», «Հինգերորդ դարի հայ դրականութիւնը», «Տիմոթէոս Կուզի Հակաճառութեան Թարգմանութեան ժամանակը», «Զգօն կոչուած գրքի հեղինակը եւ Թարգմանութեան ժամանակը» եւայլն:

Փրոֆեսէօրին կատարած աշխատանքները եղիշէագիտութեան ասպարէզին մէջ խիստ գնահատելի են: Անոր գրչին կը պատկանի Եղիշէի անմահ դիւցազներգութեան աշխարհաբար թարգմանութիւնը: 1957ին հրատարակեց «Վասն Վարդանայ եւ Հայոց պատերազմին» աշխատութեան համահաւաք բնագիրը՝ չափազանց արժէքաւոր ծանօթագրութիւններով: Փրոֆեսէօրը 1968ին հրատարակեց իր մէկ նոր ուսումնասիրութիւնը՝ նուիրուած հայագիտութեան քիչ լուսաբանուած հարցերէն մէկուն՝ միջնադարեան աղանդներու ծագումին եւ զարգացումին, բացատրելով այդ շարժումներուն ընկերային - դասակարգային բնոյթն ու էութիւնը:

Հայ բանասիրութեան մատուցած անգնահատելի ծառայութիւններուն համար, 1942ին կը ստանայ բանասիրական գիտութիւններու վարպետի աստիճան, իսկ 1945ին՝ Փրոֆեսէօրի կոչում:

Ծերունազարդ գիտնականը կը շարունակէ իր աշխատանքները երիտասարդական աւիւնով:

Գ. ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 24 Մայիսին Մեծ Եղեռնի 55րդ տարեդարձը յարգուեցաւ Պերլինի Կրոյնվալտքիրշէի մատուռին մէջ աշխարհիկ սգահանդէսով եւ հոգեհանգստեան պաշտօնով:

Պերլինի Հայ Գաղութային Միութեան վարչութեան կողմէ խօսեցաւ Տոքթ. Գ. Ֆրունճեան ի յիշատակ բոլոր զոհերուն, որոնց թիւը մէկուկէսէն երկու միլիոն կը հաշուուի, եւ որոնց միակ «յանցանքն» էր իրենց Հայ ըլլալը:

Ներկաներուն յանկայս յարգանքի ցոյցէն ետք բանախօսը շարունակեց մտաւորականութեան եւ ժողովուրդին անխտիր տեղահանութեան մինչեւ Տէր-Զօր անցքերուն մասին արտայայտուիլ՝ իբր ականատես վկայ: Ծրագրուած էր Հայութեան փճացումը, բայց շնորհիւ մեր դպրոցին եւ եկեղեցիին կանգուն կը մնանք եւ ունինք մեր վերապարթնումի մէջ փայլող Հայաստանը, որ միացման եւ հաւաքական ուժի կեդրոնացման մեր կռուանն է: Պէտք է ամուր կառչինք Հայութեան, որպէսզի ազգապահպանումը զօրանայ:

Վերջաւորութեան կարդաց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա.ի «Խօսք աղօթքի եւ ուխտի» գրուածքէն հատուած մը, ուր կ'ըսուէր.

«Մի երկնչիր, հօտ փոքրիկ»: Այլեւս թշուառ չենք, եւ ոչ ալ անտէր, եւ ոչ ալ անտուն: Այլեւս աղքատ չենք, եւ ոչ ալ տկար, եւ ոչ ալ կարօտ օտար օգնութեան: ... Հայե՛ր, սիրտ առէք, սուգի, աղօթքի սուրբ ժամէն յետոյ, դարձէ՛ք արեւին եւ արփացէք: ... Հայեցէք մեր դէպի վեհավայր Մասիսներն ի վեր, կր-

---

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Ես վաղը առտու զինքը կը տեսնեմ եւ կ'ըսեմ որ մէկ երկու օր համբերէ:

— Ոչ, գոչեց վաճառականը հաստատ ձայնով մը, այս անգամ ալ իմ խօսքս պիտի ըլլայ... վաղը առտու հինգ հարիւր ոսկին պիտի տանիս:

Արամ դժգոհութեան շարժում մը ըրաւ: Ուզեց կրկին իր բառերուն վրայ պնդել, բայց մտածեց որ այդ կերպով թերեւս հօր մտքին մէջ տարտամ կասկածներ պիտի յարուցանէ:

— Աղէկ, պատասխանեց, թող քու կամքդ ըլլայ:

Ալ անկէ ետքը խօսակցութեան նիւթը փոխեցին եւ զուտ ընտանեկան խնդիրներու վրայ սկսան խօսակցիլ:

Վաճառականը յետոյ իրենց գործերուն վրայ տեղեկութիւն հարցուց եւ ուրախութեամբ տեսաւ որ Արամ իր բանտարկութեան միջոցին ամէն բան շատ լաւ կերպով վարած էր, այնպէս որ ակամայ բացակայութիւնը չէր վնասած գործերու ընթացքին:

Գիշերը ճաշէն յետոյ Արամ դուրս ելաւ, կառք մը մտաւ եւ կառապանին ըսաւ, որ դէպի Շիշլի երթայ:

Օսման պէյի սրճարանէն քիչ մը վեր կառքը կեցուց, դրամը վճարեց եւ ճամբեց ու պահ մը կեցաւ որպէսզի ապահով ըլլայ զինքը բերող կառքին հեռանալուն:

Երբ կառքը անյայտացաւ, ոտքով ճամբան շարունակեց, դէպի ձախ դարձաւ եւ քառորդ ժամի չափ քալելէ ետք, Կիւրճիներու եկեղեցիին մօտերը, ամայի փողոցի մը տան պարտէզին դրան առջեւ կանգ առաւ եւ զանգը զարկաւ: Նոյեմբերի վերջերը, ցուրտ ու անձրեւոտ գիշեր մըն էր եւ փողոցը օդային կազով լուսաւորուած չըլլալով՝ բացարձակ մթութիւն կը տիրէր ամէն կողմ:

Բաւական սպասելէ ետքը, Արամ ոտնաձայն մը լսեց որ կը մօտենար պարտէզին ամբողջապէս փակուած երկաթեայ դրան: Քիչ մը ետքը պատանեկան հրնչուն ձայն մը լսուեցաւ մութին մէջ:

— Ո՞վ կ'ուզէք...

— Դո՞ւն ես, Հրանդ, հարցուց երիտասարդը:

— Այո, պատասխանեց պատանին, կը ներես մութին մէջ յանկարծ չկրցայ ճանչնալ քեզ, մանաւանդ որ խոշոր վերարկուի մը մէջ ծածկուած ես:

Եւ փութաց դուռը բանալու:

— Հո՞ս են, հարցուց Արամ:

— Բայց ո՞վ կը փնտռես...

— Մասնաւորապէս Աշոտն ու Վահանը:

— Լաւ ուրեմն, անոնք հոս են, բայց Սիսակն ու Արդարը հոս չեն, պատասխանեց պատանին:

— Հոգ չէ, անոնք բաւական են:

Երկյարկ քարաշէն տունը ընդարձակ պարտէզի մէջտեղ կառուցուած ու խոշոր ծառերու ետեւ ծածկուած, մթութեան մէջ թաղուած էր:

— Այս ի՞նչ բան է, լոյս չկա՞յ, հարցուց Արամ:

— Ետեւի սենեակը նստած են, բացատրեց Հրանդ:

Վերջապէս հասան տան դրան քով զոր պատանին կիսաբաց թողած էր եւ ներս մտան:

— Բարի եկար, Արամ, հնչեց սենեակի դռնէն Վահանի ձայնը:

— Բարի տեսանք, պատասխանեց Արամ եւ վերարկուն հանելով դէպի ներս ուղղուեցաւ:

Հոն վառարանին մօտ, թիկնաթոռի մը մէջ նստած էր Աշոտ, որ փութաց ողջունելու նորեկը:

— Այս օդին, գիշեր ատեն, այստեղ գալու համար անպատճառ կարեւոր բան մը պատահած ըլլալու է, ըսաւ Վահան:

— Մաղթենք որ բարի բան մը պատահած ըլլայ, պատասխանեց Աշոտ:

— Ոչ թէ մէկ՝ այլ շատ բաներ պատահեցան, պատասխանեց Արամ նստելով:

— Խօսէ տեսնենք:

— Նախ՝ որ ցերեկին հայրս բանտէն ազատեցաւ:

— Աղէկ լուր մը, գոչեց Վահան:

— Թորո՞ս պէյի միջոցով, հարցուց Աշոտ:

— Այո, դժբախտաբար:

— Եւ այդ ազատումը քանի՞ արժեց ձեզի:

— Հինգ հարիւր ոսկի կանխիկ վճարեցի եւ հինգ հարիւր ալ խոստացայ վճարել իր ազատութենէն ետքը:

— Զորս պիտի վճարես հիմա, ըսաւ Աշոտ:

— Կամ պիտի չվճարես, աւելցուց Վահան:

— Ահա այս գիշեր հոս գալուս պատճառներէն մին: Կ'ուզեմ ձեր որոշումին յանձնել այդ հինգ հարիւր ոսկին տալու կամ չտալու խնդիրը:

— Իսկ միւս պատճառը ո՞րն է...

— Միւս պատճառը շատ ծանրակշիռ դէպք մըն է, պատասխանեց Արամ:

— Շուտ խօսէ ուրեմն...

— Մէկը կայ որ Լեւոնի հետքը գտնելու ձեռնարկած է...

— Ո՞վ է այդ անխոհեմը, գոչեց Աշոտ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(131 - Շար.)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Երկուշաբթի Մայիս 25ին Փարիզի մարզարանն է:

Մեր համակրելի կոփամարտիկը՝ Քէ – չիշեան անգամ մը եւս ի պատուի պիտի ըլլար՝ ժամկէտէն առաջ յաղթելով ծոփ քրիւխին, ախոյեան Հոլանտայի:

Հարկ է նշել որ կոփամարտի կազմակերպիչները վերջին պահուն դիմած էին մեր Թուբէնին որ փոխարինէր Մառթին՝ վիրաւորուած: Կրնար չընդունիլ նաեւ այն պատճառաւ որ հակառակորդը իրմէ աւելի ծանր քաշի մէջ կը գտնուէր: Արդարեւ կչիռքի պաշտօնական քննութեան առեն Քէչիշեանի ծանրութիւնն էր 71 քիլօ մինչ Հոլանտացին կը պատկանէր միջին ծանրութեան դասակարգին 75 քիլօ 300ով:

Իմ միջամտութեամբ եւ պահանջով է որ հարկադրուեցաւ 300 կրամ կորսնցնել (մանաւանդ Մառթիի հետ եղած պայմանագրութիւնը ճշդուած էր սոսկ 75 քիլոյի վրայ):

Այդ բոլորը արդելք չեղան որ Քէչիշեան անսասան վճռականութիւն ցոյց տայ մրցաբեմին վրայ, այդ գիշեր ուր բազմաթիւ հայրենակիցներ եկած էին զինքը քաջալերելու:

Հոլանտացիին ոտքերու յարաձուն ցատքառուքները, իր խուսափողական շարժումները եւ մանաւանդ իր ձախը՝ մինչ խանդարիչ ցոյց տուէն որ շատ փորձառու մէկն էր:

Յաճախ ուժգին ձախը կը հասցնէր անվրէպ իր նպատակին: Եւ այսպէս մինչ կը զսպէր ու կը նեղէր մեր յախուռն մարզիկը որ քանի մը ծանր սխալներ գործեց: Եւ 7րդ ռաունտին կէսին ստացաւ աջի մը՝ ալ աւելի ծանր հարուած մը որ զինքը ցնցեց, ինչպէս նաեւ մեր սրտերը: Բայց իր կամքն ու կորովը տեղի չտուին:

Գուպարին վերջաւորութեան փուլին մէջ է որ Քէչիշեան պիտի գտնէր յաջողութեան ճամբան: Իր հակառակորդը հասցնելով կուսարեմին անկիւն մը եւ մէկ-երկու աջ-ձախ անդադար հարուածներ իջեցուց: Քրիւխ անգամ մը ինկաւ գետին, ելաւ ոտքի. պատեհ առեննէր Քէչիշեանի համար, որ դարձեալ խոյացաւ իր վրայ եւ այս անգամ աջ կռուփի կարճ բայց զօրաւոր հարուածով Հոլանտացին գլետնեց վերջնականապէս:

Քէչիշեան նորէն ցոյց տուաւ որ իր բռունցքներուն շնորհիւ կրնայ ինքզինք լաւագոյնս պարտադրել:

Եւ եթէ գուպարը չդարձաւ շատ կըրքոտ, այդ կը վերագրենք Հոլանտացիին խուսափողական խաղակերպին, մինչ Քէչիշեան ունէր մեղմացուցիչ պարագաներ վերոյիշեալ պատճառներու բերմամբ:

Յունիս 8ին Փարիզի մարզարանը Քէչիշեան կը հանդիպի Թոփնիթէ կզզիի ախոյեան Քարլոս Մարէսի (ոչ մէկ առնչութիւն կը կարծեմ գաղափարախօս Քարլ Մարքսի յաջորդներուն հետ):

Այդ օրուան երկրորդ կարեւոր մրցումն է Զամի-Թավարէզի հանդիպումը:

Յուսով ենք որ մեծ թիւով հայրենակիցներ ներկայ պիտի ըլլան այդ գիշեր Քէչիշեանը նորէն քաջալերելու համար:

Երկուշաբթի օր, Փալէ տը Սփորի մէջ Քէչիշեան պիտի մրցի Կարլոս Մարքսի հետ, որ աշխարհի 4րդ տեղը կը գրաւէ սիւփերվելթէրներու մէջ:

ԺԱՔ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՎԵՆԵՏԻԿԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Ե. Հ. Ո. Մ.ի Վենետիկի մասնաճիւղը 1969–70 տարեշրջանի իր վերջին երկու ձեռնարկները կատարեց Մայիս ամսու ընթացքին: Առաջինը «սեմինար»ի ձեւով, որ նուիրուած էր Հայ Դատի պատմական շրջաններուն: «Սեմինար»ը տեւեց երեք օր, որոնց ընթացքին եղան ութ դասախօսութիւններ հետեւեալ նիւթերուն շուրջ.— 1) Հայկական Հարցին ծագման պայմանները, 2) Զարթօնքը, 3) Պերլինի դաշնագիրը եւ անոր հետեւանքները, 4) Հայ յեղափոխական կուսակցութիւններուն ծնունդը եւ գաղափարախօսութիւնը, 5) Համիտեան վարչակարգը, 6) Երիտասարդ Թուրքերը եւ 1908ի յեղաշրջումը, 7) Մեծ Եղեռնը, 8) Հայաստանի Հանրապետութիւնը եւ Լօզանի դաշնագիրը: Մասնաճիւղիս անդամներէն զատ ներկայ էին նաեւ տեղւոյն հայ ուսանողներէն շատեր որոնք լրջօրէն հետեւեցան եղած դասախօսութիւններուն, որոնք շատերուն համար կը թուէին նորութիւններ ըլլալ: Ասոր համար այս «սեմինար»ը լուրջ եւ կարեւոր քայլ մը եղաւ ի նպաստ Հայ Դատի ուսումնասիրութեան:

Իսկ ամսոյս 10ին տեղի ունեցաւ վերջին հանդիպում մը Վենետիկի եւ Փատովայի գաղութին հետ, որուն այս անգամ ներկայ էին նոր դէմքեր որոնք իրենց պատրաստակամութիւնը յայտնեցին օգտակար ըլլալու մեզի: Այս հանդիպումի ընթացքին ներկաներուն տեղեկագիր մը կարդացուեցաւ մեր այս տարուան գործունէութեան մասին եւ գիրենք տեղեակ պահեցինք մեր յառաջիկայ տարեշրջանի ծրագիրներուն:

Այսպէսով մեր մասնաճիւղը կը բոլորէր իր մինչեւ հիմա կատարած գործունէութիւններուն ամէնէն բեղուն շրջանը իր գոյատեւութեան երեք տարիներու ընթացքին:

Պ. ԱԼԵՔԵԱՆ

կին ուխտեցէք հաւատարիմ մնալ Հայոց պատմութեան, Հայոց ազգութեան եւ յաւիտենական Մայր Հայաստանին»:

Տիկին Շուշան Հանըմեան երգեցին վըրայ նուագեց «Տէր կեցո՛ դու զՀայս»ը, որ շատ տպաւորիչ էր եւ օրուան պատշաճ: Ուսանող Պր. Մ. Ղարիբեան գեղեցիկ ճառով մը տուաւ օրուան նշանակութիւնը՝ ազգասիրական ոգեւորութիւն յառաջացնելով ներկաներուն մէջ:

Յաջող արտասանութիւններ ըրին Օր. Ա. Հանըմեան՝ «Կենդանութիւն հայրենի» Վ. Թէքէեանէ, Պր. Ա. Ոսկեան՝ «Մարդու գործն է միայն մնում միշտ անմահ» Յովհ. Թումանեանէ, Պր. Ա. Տէր-Մարգարեան՝ «Փիւնիկ» Բ. Թօփալեանէ, Պր. Հ. Պետրոսեան՝ «Պարը» Սիամանթոյէ:

Փոքր դաղարէ ետք կատարուեցան հոգեհանգստեան երգեցողութիւններ եւ աղօթք: Ծաղկազարդ խորանին վրայ կը մխային խունկի գուլաներ եւ ներկաները ծամեր վառած՝ երկիւղածութեամբ կը հետեւէին արարողութեան: Միաձայնաբար երգուած «Հայր մեր»ով վերջ գտաւ ազգային եւ եկեղեցական նուիրական այս հանդէսը՝ ի յիշատակ մեր բիւրաւոր նահատակներուն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԸ

Աղքատախնամի վարչութիւնը գեղեցիկ գաղափարն ունեցած էր Մոնմորանսիի եւ Անտոյի պատսպարեալներուն համար թատերական ներկայացում մը սարքել, Կիրակի Մայիս 31ին, Մայրերու Տօնին առթիւ, Մոնմորանսիի Տան սրահներէն մէկուն մէջ:

Բեմասիրաց Թատերախումբը ղեկավարութեամբ իր բեմադրիչին՝ Պ. Միհրան Անտոնեանի, Մոնմորանսիի ծերանոցը այցելելով, սիրայօժար ներկայացուց իր վերջին թատերախաղը « Տարօրինակ Հանգստեան Կայանը», երկուքուկէս ժամ անընդհատ խնդացնելով ծերերը եւ անմոռանալի պահեր անցընել տալով անոնց:

Աղքատախնամի ծերանոցներու Յանձնախումբը հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Անտոնեանի եւ իր ընկերներուն որոնց գեղեցիկ ձեռնարկը՝ ծիծաղ եւ հաճոյք զատ, պատսպարեալներուն համար հոգեկան սփոփանք մը եղաւ: Իսկ մեր տարեց մամիկները զգացին որ այսպիսի օր մը, ուր ամէն մայր ի պատուի էր, իրենք ալ մոռցուած չէին:

Վարչութիւնը ուրախ պիտի ըլլար որ ուրիշ կազմակերպութիւններ ալ նման առիթներ ստեղծէին, ծերերուն առօրեայ միօրինակ կեանքին փոփոխութիւն մը բերելու համար:

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄԸ

Մարտ 19ի ընդհ. ժողովէն եւ ընտրութիւններէ ետք Փարիզի Աղքատախնամի վարչութեան եւ յանձնախումբերու կազմը հետեւեալն է՝

Դիւան, Պ.Պ. Նուպար Յովհաննէսեան նախագահ, Արմենակ Աճէմեան եւ Գրիգոր Փաթթուղեան փոխ-նախագահներ, Վաղարշակ Սուճեան ընդհ. քարտուղար, Նշան Հայթայեան գանձապահ:

Խորհրդականներ Պ-Պ. Ռոստոմիկ Աճէմեան, Հայկ Աղաբէկեան, Անթուան Մակարեան, Հրանդ Մարտիրոսեան, Ռոլան Մարկոսեան, Ռաուլ Գազանճեան, Ալեքսանդր Օհանեան, Վահրամ Թերզեան, Վահագն Թունճեան, Անտրէ Ետիգարտաշեան:

Զանազան յանձնախումբերու կազմը.—

Ծերանոցներու Յանձնախումբ, Պ. Պ. Հրանդ Մարտիրոսեան, Անթուան Մակարեան, Հայկ Աղաբէկեան, Գրիգոր Փաթթուղեան եւ Ռոլան Մարկոսեան:

Ընկ. Օգնութեան Յանձնախումբ, Պ. Պ. Վահրամ Թերզեան, Նուպար Յովհաննէսեան եւ Վահագն Թունճեան:

Հանդիսութեանց Յանձնախումբ բոլոր անդամները, Պ. Ռաուլ Գազանճեանի նախագահութեամբ:

Փրոփականտի Յանձնախումբ, Պ. Պ. Նշան Հայթայեան, Անտրէ Ետիգարտաշեան, Ռաուլ Գազանճեան:

Հաշուեքննիչ Յանձնախումբ, Պ. Պ. Անթուան Մակարեան եւ Նշան Հայթայեան:

Նուիրատուութեանց եւ Կտակներու Յանձնախումբ, Պ. Պ. Նշան Հայթայեան, Նուպար Յովհաննէսեան եւ Անտրէ Ետիգարտաշեան:

Մտաւորականներու Տան շինութեան վերահսկիչ Յանձնախումբ, Պ. Պ. Նուպար Յովհաննէսեան, Գրիգոր Փաթթուղեան եւ Ռոլան Մարկոսեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ԳԻՐՔ ՄԸ

Յ. Փափազեան — «Մատենադարանի պարսկերէն կալուածագրերը», Երեւան 1969:

Այս շարքէն նախապէս հրատարակուած են Ա. եւ Բ. պրակները:

Վերոյիշեալ պրակը կ'ընդգրկէ Մատենադարանին կաթողիկոսական դիւանին մէջ գտնուող ԺԴ.-ԺԶ. դարերու պարսկերէն, մասամբ նաեւ արաբերէն 27 կալուածագրերը, որոնց մեծ մասը կը վերաբերի միջնադարեան Հայաստանի մեծ ու փոքր վանքերուն: Հատորը կը պարունակէ վերծանուած բնագիրները հայերէն եւ ռուսերէն թարգմանութեամբ, ծանօթագրութեամբ եւ հարուստ բառարանով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆ– (82)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Իրենց բոլոր դէշ մտածումները խեղդուեր էին զուարթ աշխատութեան ովկիանոսին մէջ: Աստուած օրն ու զօրութիւնը շնորհած էր եւ օրն ու զօրութիւնը նուիրուած են աշխատութեան որ անոնց հատուցումն իսկ է:

Ո՞վ կ'օգտուի այս աշխատութենէն. ի՞նչ պիտի ըլլա՛յ անոր պտուղը: Ատոնք երկրորդական գաղափարներ են եւ կարեւորութիւն չունին:

Լեւին յաճախ սքանչացած էր այդ կեանքին եւ նախանձած այն մարդոցներուն վրայ, բայց այդ օրը Իվանի ու իր կնոջ յարաբերութեանց տպաւորութեան տակ, առաջին անգամ ըլլալով, հասկըցած էր որ իր ձեռքն էր իր դատարկ ու արուեստական ցաւատանջ կեանքը փոխել այդ գործօն, մաքուր, համայնչ ու հաւաքական կեանքին հետ: Մինչեւ գիշեր մըտածկոտ մնաց երկանաքարին վրայ, երբ արդէն բոլոր գիւղացիները մեկնած էին ու հոն քունը տարաւ: Երբ արթնցաւ ու երկանաքարէն վար իջաւ, աստղերուն նայեցաւ ու հասկցաւ թէ գիշերը անցած էր:

— Լաւ ուրեմն, ի՞նչ պիտի ընեմ, ի՞նչպէս պիտի ընեմ, ըսաւ ինքնիրեն ջանալով ինքն իր մէջ բանաձեւել ինչ որ զգացած ու մտածած էր այդ կարճ գիշերուան միջոցին:

Իր մտածումներն ու զգացումները երեք տարբեր դասակարգերու կը պատկանէին. նախ՝ պէտք էր իր հին կեանքին հետ խզուիլ ու հրաժարիլ ուսումնքէն որ բանի մը չէր ծառայեր: Այդ հրաժարումը մեծ ուրախութիւն կը պատճառէր իրեն ու շատ պարզ եւ դիւրին կը թուէր:

Իր միւս մտածումները իր նոր կեանքին կը վերաբերէին. կասկածի չէր ենթարկեր այս կեանքին պարզութիւնը, մաքրութիւնն ու հարազատութիւնը եւ համոզուած էր որ անոր մէջ պիտի գտնէր գոհացում, հանդարտութիւն եւ արժանապատուութիւն որոնց բացակայութիւնը իր այժմու կեանքէն զինքը արժանապէսորէն կը տառապեցնէր:

Բայց կը հարցնէր նաեւ ի՞նչպէս պիտի կրնար հին կեանքէն նորին դառնալ, ու այն ատեն ամէն բան կը շփոթուէր:

— Ամուսնանա՞լ, աշխատի՞լ, աշխատանքի հարկաւորութի՞ւնը, վերածնի՞լ, հրաժարի՞լ իր հօրենական ստացուածքէն, հողի բաժին մը գնե՞լ, պարզ գիւղացի մը ըլլալ, հասարակութեան անգամ մը, գեղջկուհիի մը հե՞տ ամուսնանալ: Ի՞նչպէս պիտի ընեմ այս ամէնը, կը հարցնէր ինքնիրեն ու պատասխան չէր գտներ:

— Գիշերը չքնացայ ու չեմ կրնար յըստակ որոշում մը տալ: Ինչ որ ստոյգ է, սա է թէ այս գիշերը իմ բախտս վճռեց ... իմ բոլոր հին ընտանեկան երազներս տխմարութիւններ են... իրականութիւնը շատ աւելի պարզ ու լաւագոյն է:

— Ի՛նչ գեղեցիկ է, մտածեց երկնքին վրայ ճերմակ ամպերու կոյտ մը նշմարելով:

Թեթեւ հով մը փչեց եւ օդը մոխրագոյն եւ մռայլ դարձաւ. արշալոյսը կանխող անորոշ վայրկեան էր, ցերեկուան ամբողջական յաղթանակը գիշերուան վրայ:

Լեւին կծկեցաւ թարմութեան տպաւորութեան մը տակ ու արագօրէն քալեց գետնին նայելով: Յանկարծ բոժոժներու ձայն մը լսեց եւ գլուխը վերցուց:

— Կառք մը... ո՞վ կրնայ ըլլալ:

Իրմէ քառասուն քայլ անդին կառք մը կուգար չորս ձիերու լծուած:

Լեւին մտացիր կերպով կառքին նայեցաւ: Անկիւն մը պառաւ մը կը քնանար, բայց պատուհանին առջեւ մանկատի աղջիկ մը նստած էր, որ երկու ձեռքովը ճերմակ գդակին ժապաւէնը բռնած էր:

Լուսաշող ու մտածկոտ, վայելուչ կեանքով մը գեղուն, մանկատի աղջիկը՝ իր գլխուն վերեւ՝ արեւուն ծագումը կը դիտէր:

Այն վայրկեանին ուր այս տեսիլքը աներեւոյթ պիտի ըլլար, Լեւին ուղեւորուհիին անկեղծ աչքերուն հանդիպեցաւ: Զայն ճանչցաւ ու զարմանքով լեցուն ուրախութիւն մը իր դէմքը լուսաւորեց:

Աշխարհի մէջ այդ աչքերուն պէս ուրիշ զոյգ մը չկար. չէր կրնար խաբուիլ: Ամբողջ տիեզերքին մէջ միակ արարած մը կար որ կրնար էր՝ իրեն համար, կեդրոնացնել ամբողջ աշխարհը ու կեանքի իմաստը. ա՛ն էր, Քիթթին էր:

Լեւին հասկցաւ որ կայարանէն կուգար ու իր քրոջ կ'երթար:

Ինչ որ խռոված էր Լեւինը այդ անքուն գիշերը, բոլոր որոշումները զորս տուած էր, մէկէն ցնդեցան: Զզուանքով յիշեց իր երազները գեղջկուհիի մը հետ ամուսնանալու մասին:

Կեանքի առեղծուածին լուծումը որ զինքը այնքան տաղնապեցուցած էր ժամանակէ մը ի վեր, հոն էր, այդ կառքին մէջ, որ արագօրէն կը հեռանար եւ որ դաշտին միւս կողմը անցած էր:

Քիթթի այլեւս կառքին դռնակէն չէր նայեր. հազիւ անիւներուն եւ բոժոժներուն ձայնը կը լսուէր:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՕՅ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Ալաղեանէ 50 ֆր. ողբ. Տիրան Հօթոյեանի մահուան քառասուն–քին առթիւ:

ՆՈՒԷՐ

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Պաղտասար Ալ–թունեան, իրենց աղջկան Ալիսի, Վրէժ Գալուստեանի հետ (Վիէնէն) ամուսնու–թեան առթիւ (երկուքն ալ Նոր Սերունդի ժրաջան անդամներ), կը նուիրեն 50ա–կան ֆրանք Լիոնի Հ. Յ. Դ. կոմիտէին, Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչին եւ «Յա–ռաջ»ի բարգաւաճման:

×

Ուսումնատենչ բարի հայ մեծ մայրիկ մը կը նուիրէ 100 ֆր. Փարիզի Կապոյտ Խաչի դպրոցին ուսուցչուհի Տիկ. Զիլին–կիրեանի ձեռամբ: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի առաւօտ պատարագ կը մատուցուի:

ՄԱՅԻՍ 28

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի ժամը 17էն 22 Սամուէլ–Մու–րատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան–Գ. Մ. Ալէմշահ սրահը, 26, Ռիւ Թրուա–յոն, Փոն տը Սեւր::

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

Կը խօսին ընկերներ

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ, ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԿԱՐԱՊԵՏ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Կը մասնակցի Նայիրի պարախումբը

Պուֆէ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Հանրապետութեան հիմ–նադրութեան 1918 Մայիս 28ի առթիւ, այս Շաբաթ ժամը 21ին, Ազգային Տան մէջ

14, Rue St. Basile, Marseille

Առատ կերուխում, ընտանեկան մթնո–լորտ, երգ, պար, նուագ, արտասանու–թիւն Նոր Սերունդին կողմէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունիս 7ին, ժամը 3ին, Ռիւ Ժէ, Սէն–Լուի սրահը:

Կը խօսի ընկ. ՍՈՒՐԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Նոր Սերուն–դի կողմէ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Անի» կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի, 7 Յունիս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3,30ին «Սէրքըլ Կաթոլիկ» սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. ԳԵՂԱՄ ԿԱՆԱՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ԱՐԱ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին: Պիտի արտասանեն՝ ընկ. Յ. Մա–թոսեան, Օր. Ս. Քէշիշեան, Օր. Ս. Պետրոսեան, Օր. Ա. Աճէմեան: Կը մե–ներգեն՝ Տիկ. Ա. Սապոնճեան, Օր. Ա. Սանճեան, Օր. Վ. Հելվաճեան: Դաշնակ՝ երիտասարդ Թ. Զօպոյեան:

Հայկական տոհմիկ պարեր եւ կենդանի պատկեր Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, նաեւ խմբերգներ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Տեսինի կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սե–րունդի խումբին եւ Կապոյտ Խաչի մաս–նաճիւղին, 7 Յունիս Կիրակի Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին քաղաքապետա–րանի չքեղ սրահը:

Կը նախագահէ ընկ. ԿՈՐԻՒՆ ԼԻՒԼԷՃԵԱՆ

Կը բանախօսէ

ընկ. ՅԱԿՈԲ ԱՐԹԻՆԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր:

Արտասանութիւններ, մեներգ, պարեր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոն – Տեսին խումբին կողմէ:

Կը ներկայացուի նաեւ զաւեշտ մը՝ «Թեկնածուներ»:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Շ Ա Հ Ա Ն

Ա Հ Ն Ո Ւ Ր

ԹԵՐԹԻՍ ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԹԻՒԸ

*

ՋՈՅԳ ՄԸ ԿԱՐՄԻՐ ՏԵՏՐԱԿՆԵՐ

*

ԱԶԱՏՆ ԿՈՄԻՏԱՍ
(Այս գրքոյկը չի վաճառուիր)

Դ ի մ ե լ՝ « Յ Ա Ռ Ա Ջ » ի

ՀԱՄԱԿՐԱՆՔ Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻԻ

Յոբելենական կազմակերպիչ յանձնա–խումբը շնորհակալութեամբ ստացած է յոբելեարին գրական ֆոնտին ի նպաստ Լեւոն Տօնիկեանէ 200 ֆր., Արա եւ Յո–լակ Երամեանէ (Նիս) 200, Գառնիկ Ա–լեքսանեանէ 100, Վազգէն Անդրէասեանէ 50, Գէորգ Պագրճեանէ 1000 ֆրանք:

ՃԱՇ

Ի ՊԱՏԻՒ ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Ի պատիւ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, կազմակերպուած է ըն–թրիք մը, որ տեղի պիտի ունենայ Ուր–բաթ, 12 Յունիս ժամը ճիշդ 20ին, Փա–րիզի Հիլթոնի սրահին մէջ:

18, Ավընիւ տը Սիւֆրէն

Ճաշին մասնակցութեան ծախքն է 65 ֆրանք:

Ճաշին մասնակցութեան համար արձա–նագրութիւնները կը կատարուին Փարիզի Հայոց Մայր եկեղեցւոյ դիւանատան մէջ:

Տեղ ապահովելու պայմանաժամը կը վերջանայ 7 Յունիսին:

Կոչ կ'ընենք մեր ժողովուրդին, որ–պէսզի մեծ բազմութեամբ փութան մաս–նակցիլ այս բացառիկ ընթրիքին, օր ա–ռաջ ապահովելով իրենց տեղերը:

ԴԻՒԱՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՍԷՆ ՌԱՖԱՅԷԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Սէն Ռաֆա յէլ

DOMAINE DES VEYSSIE RES, VALESCURE (83)

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար:

ՅՈՒԼԻՍԻ արձանագրութիւնները վեր–ջացած են:

Օգոստոս ամիսներու արձանագրու–թիւնները բացուած են: Ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Կապոյտ Խաչի գրասենեակը

17, Rue Bleue — Métro Cadet

Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 18, հետեւ–եալ թուղթերով.

Livret de Famille
Carte d'immatriculation S. S.
Bon de Vacances visé par le Percepteur
Livret de vaccination à jour
Une photo d'identité.

Միջին Ֆրանսայի արձանագրութիւն–ներուն համար դիմել Լիոնի մասնաճիւ–ղին, իսկ Հարաւ. Ֆրանսայի մէջ՝ Մար–սէյլ քաղաքի վարչութեան:

Արձանագրութիւնները կատարել չու–տափոյթ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Արձանագրութիւնները Օգոստոսի հա–մար (Յուլիսը լրիւ է) Չորեքշաբթի օրե–րը ժամը 14էն 17, Ահարոնեան ակումբը 26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յունիս 28ին:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի դաշտահանդէսը Յունիս 28, Կիրակի:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

«ԷՐԵԲՈՒՆԻ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
— ԵՒ —
ԳՈՒՆԱՒՈՐ

ՈՒԹ ԳՐՔՈՅԿՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔԻՆ ԲԱԺՆԵԳԻՆՆ Է 20 ՖՐԱՆՔ

Նաեւ՝ Գիքորը, Մի Կաթիլ Մեղր եւայլն:

ԾՆՈՂՔՆԵ՛Ր, ՁԵՐ ԶԱՒԱԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԵՑԷՔ ԼԵՑՆԵԼՈՎ ԱՅՍ ԿՏՐՈՆԸ ԸՆԹԵՌՆԼԻ ԿԵՐՊՈՎ

Անուն – Մականուն . . . .

Հասցէ . . . .

Ներփակ վճարումը՝ պանքի չէքով կամ փոստի չէքով
(Աւրել աւելորդ նշանակումը)

EDITIONS « EREBOUNI », B. P. 46 CHARENTON - 94 — Tél. : 368-26-32

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅՈԲԵԼԵԱՆ

ՎԵՐԱՊԱՏՈՒԵԼԻ ԱՐՄԵՆԱԿ ՄԻՍԻՐԵԱՆԻ (ԱՐՄԻՍ)

Փարիզի Իսի լէ Մուլինոյի Հայ Առա–քելական Եկեղեցւոյ Հոգաբարձու–թիւնը կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը ՎԵՐ. ԱՐՄԵՆԱԿ ՄԻՍԻՐԵԱՆԻ (Արմիս) եկեղեցական եւ ազգային գործունէու–թեան 40ամեայ յոբելենական հանդիսու–թեան, այս Կիրակի Յունիս 7, ժամը 15ին ԹԷԱՏՐ ՄԻՒՆԻՍԻՓԱԼ 25, Ավընիւ Վիքթոր Քրէսոն, Իսի

Բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական բաժին:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օգտուեցէք լաւագոյն եղանակէն Հայաստան այցելելու համար

Ա. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ Յուլիս 25էն Օգոստոս 8

Ա. կարգ 2400 ֆրանք

ԱՐՄԵՆԻԱ պանդոկ

Բ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Սեպտեմբեր 11էն 25

Բացառիկ ճամբորդութիւն: ԵՐԹԻՆ՝ մէկ օր Մոսկուա այցելութիւններով: ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ՝ երկու օր Լենինկրատ այցելութիւններով:

Առաջին կարգի սպասարկութիւն Մոսկուա, Լենինկրատ եւ Երեւան (Արմե–նիա պանդոկ) Հայաստանի մէջ ամէնօրեայ պտոյտներ տեսարժան վայրերու

Գին՝ 2450 ֆրանք

Գ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Հոկտեմբեր 1էն 15

Ամէն օր զանազան պտոյտներ տեսարժան վայրերը.— ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ, ՀՌԻՓՍԻՄԷ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ԾԱՂԿԱՁՈՐ, ՍԵՒԱՆ, ԳԱՌՆԻ, ԳԵՂԱՐԴ, ՕՇԱԿԱՆ, ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ, եւայլն: Այցելութիւն դպրոցները եւ թանգարանները:

Ա. կարգի բնակութիւն եւ սպասարկութիւն Մոսկուա եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ)

Գին՝ 2350 ֆրանք

Այս գիները կ'ընդգրկեն օդանաւով երթուդարձը, փոխադրութիւնները, ամ–բողջ փանսիոնը եւ ամէնօրեայ պտոյտները:

Renseignements et inscriptions

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Tél. : 742-57-84 — 742-44-08 — 742-22-12

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
GEORGES MAMAS, 25 Rue de Dedieu, VILLEURBANNE, Tél. : 52-23-39

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
JACQUES CHELELEKIAN c/o CROISIERES ET VOYAGES
102, Rue de la République
les Mercredi et Samedi de 15 à 19 heures — Tél. : 20-80-50

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. — Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման Տար. 115 ֆր. — Հատը 0, 50

ԿԻՐԱԿԻ 7 ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE 7 JUIN 1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 11·832
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
46e ANNÉE — N° 11.832

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԼՈՒԾԵԼ ՎԷՃԸ

Բ.

Վեցօրեայ պատերազմի երրորդ տարեդարձը առիթ ընծայեց Իսրայէլի կառավարութեան Թունդ ազգայնամոլ տարրերուն անգամ մը եւս չեշտելու իրենց անզիջող, անհաշտ ու այլամերժ ընթացքը:

Վարչապետ Տիկին Կոլտա Մէյր յանձնապաստան շեշտով կրկին ի լուր աշխարհի յայտարարեց թէ ո՛չ մէկ զիջում կ՚ընէ Սուրբ Քաղաքին համար: «Երուսաղէմ Իսրայէլի մայրաքաղաքն է եւ պիտի շարունակէ ըլլալ ընդմիշտ»:

Երուսաղէմի հարցը վէճի փափուկ կէտերէն մէկն է: Դժուար թէ Արաբները ընդունին «կատարուած իրողութիւն»ը: Երեք կրօնքներուն համար ալ առաջնակարգ սրբավայր է Երուսաղէմը եւ անոր ճակատագրի վերջնական որոշումին մէջ ձայն կրնան ունենալ քրիստոնեայ չահակից պետութիւններ:

Անցեալին կռուախնձոր եղած են սուրբ վայրերը մեծ պետութեանց միջեւ, անգամ մը նոյնիսկ յանգելով զինեալ բախումի (1854–55ի Խրիմի պատերազմը):

Այժմ Իսրայէլացիք մեծ ճիգեր կ՚ընեն Երուսաղէմի հրեայ բնակչութիւնը բազմապատկելու համար: Պէն Կուրիոն, որ յանուն խաղաղութեան համաձայն է Արաբներուն վերադարձնելու 1967ին գրաւուած հողերը, բացառութիւն կ՚ընէ Երուսաղէմի եւ Կոլանի բարձունքներուն համար: Հրեաները երկու հազար տարի ապրեցան «յառաջիկայ տարի Երուսաղէմ»ի մէջ տօնելու ուխտով ու երազով, այժմ չեն ուզեր զատուիլ անկէ:

Նահում Կոլտմանի նման բանիմաց մարդիկ կը ջատագովեն աւելի ճկուն քաղաքականութիւն հանդէպ Արաբներուն: Սխալ կը գտնեն կառավարութեան պահանջը Արաբներուն հետ ուղղակի բանակցութիւններ կատարելու մասին: Ներկայ պայմաններուն մէջ, երբ յաղթական է Իսրայէլ, Արաբներուն համար անձնատուութիւն պիտի նշանակէր հրէական պահանջին ընդունիլը: Նոյնպէս անընդունելի կը նկատուի այն առաջարկը, որ նախ քան գրաւեալ հողերու պարպումը, Արաբները պաշտօնապէս պէտք է ճանչնան Իսրայէլը իբրեւ անկախ պետութիւն: Քսան տարուան նուաստացումը, անվստահութիւնը, թշնամական արարքներն ու ատելութիւնը հսկայ վիհ մը բացած են Արաբներուն եւ Հրեաներուն միջեւ: Դիւրին չէ մէկ օրէն միւսը լեցնել զայն: Երկար տարիներու ճիգեր անհրաժեշտ են բարիք եղբայրացութեան մը յանգելու համար:

Միջազգային հանրային կարծիքին առջեւ մեծապէս խախտած է Իսրայէլի դիրքը իր անհաշտ ընթացքին պատճառաւ: Երէկ իբրեւ փոքր ու վտանգուած երկիր մը՝ մարդիկ կարեկցութիւն ունէին անոր հանդէպ: Երէկի խղճալի զոհ նկատուած պետութիւնը երեք տարիէ ի վեր աշխարհակալական հովեր առած է եւ իր տիրապետութեան տակ կը պահէ բնակիչներ, որոնք հակառակ են իրեն:

Միւս կողմէ պաղեստինցի ֆէտայիներ, որոնք երէկ մեծ արժէք չէին ներկայացներ, այժմ յաջս հանրային կարծիքին կը նկատուին իրենց հայրենիքի ազատագրութեան համար կռուող բռատկան ու վաւերական հերոսներ եւ համակրութեան կ՚արժանանան: ՄԱԿի մէջ Իսրայէլի դէմ կը քուէարկեն այնպիսի պետութիւններ, որոնք երէկ կը պաշտպանէին զայն ընդդէմ Արաբներուն:

Ցարդ Մ. Նահանգները պաշտպան կը հանդիսանան Իսրայէլի: Սակայն արաբական երկիրներու մէջ նիւթական հսկայական շահեր ունին Ամերիկացիք, ուստի եւ չեն կրնար թշնամական դիրք բռնել Արաբներուն հանդէպ: Պարտաւոր են վերաքննել իրենց քաղաքականութիւնը:

Ցետոյ նկատի պէտք է ունենալ նաեւ, որ մեծ պետութիւնները հետեւողական չեն իրենց քաղաքականութեան մէջ: Խորհրդային Միութիւնը, որ այսօր հակառակ դիրք բռնած է Իսրայէլի դէմ, 1948ի արաբեւիսրայէլեան կռիւներուն ատեն Թանկագին աջակցութիւն ընծեռած էր նորակազմ պետութեան, Ջեխոսլովաքիայէն օդանաւեր եւ ռազմանիւթեր ղրկելով: Պէն Կուրիոնի խոստովանութեամբ խոկ ո՛չ թէ Ամերիկացիք, այլ Ռուսերը օգնեցին Հրեաներուն: Ուրիշ հարց, որ այդ շրջանին Մոսկուայի նպատակն էր Մերձաւոր Արեւելքէն վտարել Մեծն Բրիտանիան:

Չինաստան եւս հակառակ դիրք ճշդած է Իսրայէլի դէմ: Որոշ պաղութիւն կը տեսնուի նաեւ այս վերջնոյն հանդէպ Ափրիկէի նորագատ երկիրներուն մէջ, ուր Իսրայէլացիք ճարպիկ քաղաքականութեամբ կարեւոր առաւելութիւններ ապահոված էին իրենց համար տնտեսութեան, ճարտարարուեստի եւ առեւտուրի մարզերուն մէջ:

Այս բոլորը նկատի առնելով է, որ կ՚ըսուի թէ ժամանակը կը գործէ ի նպաստ ո՛չ թէ Իսրայէլի, այլ՝ արաբական երկիրներու:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՄՓԻՏՈՒ ՄՈՍԿՈՒԱ Կ՚ԵՐԹԱՅ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻՆ

ՌՈՒՍԵՐՆ ԱԼ ԿՈՒԳԱՆ 1971ԻՆ

Խորհ. Միութեան Արտաքին նախարարը՝ Գրոմիկօ, Նորմանտի այցելելէ ետք, առջի օր մեկնեցաւ Մոսկուա: Մեկնումի նախօրէին լրագրողներուն յայտարարեց, Փարիզի խորհրդային դեսպանատան մէջ, թէ Փարիզ իր այցելութիւնը դրական եղած է. «օգտակար՝ ամրապնդելու եւ խորացնելու համար երկու երկիրներու յարաբերութիւնները»:

Հանդիպումներուն առթիւ հրապարակուած միացեալ զեկոյցը կը շեշտէ անհրաժեշտութիւնը քաղաքական խորհրդակցութիւններու, եւրոպական եւ միջազգային այլ հարցերու շուրջ, Ֆրանսայի եւ Խորհ. Միութեան միջեւ: Նման խորհրդակցութիւնները «օգտակար են ամրապնդելու համար վստահութիւնը երկուստեք»:

Միւս կողմէ, Փարիզ եւ Մոսկուա կը ձգտին «պահպանել խաղաղութիւնը, զարգացնել միջազգային ապահովութիւնը... Հասարակաց նպատակն է խաղաղ գոյակցութիւն մը հաստատել եւրոպական պետութիւններու յարաբերութիւններուն միջեւ»:

Ինչ կը վերաբերի Միջին Արեւելքի հարցին, բնականաբար երկու կողմերն ալ համաձայն են, որ քաղաքական լուծում մը գտնուի, որքան կարելի է շուտ, ծանօթ որոշումին հիման վրայ: Զեկոյցը այս ուղղութեամբ «հիմնական դեր» մը կը վերապահէ Չորսերու խորհրդակցութեան: Այս կէտը գոհունակութիւն կը պատճառէ, բնականաբար Փարիզի, որ Չորսերու հանդիպման գաղափարը հրապարակ դրած էր: Սակայն, ինչպէս դիտել կուտան քաղաքական շրջանակները, ասիկա պատճառ պիտի չդառնայ, որպէսզի Մոսկուա առաւելաբար Ուաշինկթընի հետ խորհրդակցի եւ փորձէ այս վերջնոյն հետ համաձայնաբար կարգադրել Միջին Արեւելքի բարդ հարցը:

Մասնաւոր ուշադրութիւն գրաւած է Գրոմիկոյի խօսքը լրագրողներուն «քաղաքական լուծում չկայ Մերձաւոր Արեւելքի հարցին ցորչափ Իսրայէլ գրաւած բոլոր, կ՚ըսեմ բոլո՛ր, հողերը չպարպէ»:

Հնդկաչինի հարցին մասին ալ յիշատակութիւն կայ միացեալ զեկոյցին մէջ: Կողմերը տրամադիր են անհրաժեշտ ճիգը կատարել, նպաստելու համար շրջանի ժողովուրդներուն իրենց միջեւ լուծել խնդիրները եւ ճշդել իրենց ապագան, առանց օտար որեւէ միջամտութեան: Այսուհանդերձ, եթէ Մոսկուա առարկութիւն չըներ Փարիզի առաջարկին՝ ընդլայնուած խորհրդաժողովի մը գումարման մասին, այնուամենայնիւ հարցին կարգադրութիւնը կը տեսնէ «շահակից պետութիւններու միջեւ գոյացած համաձայնութեան» մը ճամբով, ինչպէս շեշտած է Գրոմիկօ մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ:

Քաղաքական դէտերու ընդհանուր տպաւորութիւնը այն է, որ ի վերջոյ Մոսկուա կը փորձէ նկատի առնել Ֆրանսայի անձնասիրութիւնը, քանի որ յարաբերութիւններու լաւ ընթացքը երկու երկիրներու միջեւ — որ որոշ չափով նպաստեց խաղաղ գոյակցութեան մը հաստատման, Եւրոպայի մէջ — օգտակար է իրեն: Ասիկա արգելք չէ, անշուշտ, Մոսկուայի համար, որ շարունակէ իր քաղաքականութիւնը վարել Մ. Նահանգներու հետ, միակ նկատի առնելի կարեւոր ուժը իրեն համար:

Այս առթիւ ճշդուեցաւ նաեւ, որ Ֆրանսայի Նախագահը՝ Փոմփիտու Խորհ. Միութիւն պիտի այցելէ Հոկտեմբեր 6–13ին: Խորհրդային վարիչները, իրենց կարգին, Ֆրանսա պիտի այցելեն 1971ին: Այցելուները պիտի ըլլան՝ Բրեժնեւ, Կոսիգին եւ Պոդգորնի:

Աւելցնենք, որ Շուման, Արտաքին նախարարը, ընդունած է Մոսկուա այցելելու խորհրդային հրաւէրը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ համալսարանին վիճակը չի բարելաւուիր եւ մաոյական ուսանողները պաշտպանուած բերդի մը բնոյթը տուած են համալսարանին: Ռճրային արարքները կը շարունակուին: Փարիզի մէջ «Ժողովուրդի Դատը» թերթին շուրջ բարեկամներու միութիւն մը կազմուած է մինչ անոր նոր տնօրէնը Ժան-Փոլ Սարթր կ՚ուզէ ամբաստանուիլ (առանց բանտարկուելու):

ՖԻՆԼԱՆՏԻԱՅԷՆ քաղելով լուրը, հաղորդած էինք, թէ համաձայն Պրիւսէլի Ինթուրիսթի գրասենեակին, ասկէ ետք օտար զբօսաշրջիկները իրաւունք պիտի ունենան ազատօրէն շրջագայելու Խորհ. Միութեան մէջ: Երթալու ուր որ կ՚ուզեն առանց նախապէս լուր տալու Ինթուրիսթին: Արդ, այժմ յայտնի կը դառնայ, թէ ասիկա «անհամ կատակ» մըն է եղած պարզապէս: Անծանօթներ Ինթուրիսթի Պրիւսէլի գրասենեակի պաշտօնական թուղթերը օգտագործելով սփռած են այս լուրը:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ անուանի գիտնականը Մեդվեդեւ, որ վերջերս ձերբակալուած էր դաւանի ոստիկանութեան կողմէ, հոգեբուժարանի մը մէջ բանտարկուած է: Բժշկական յանձնաժողով մը, առաջին առթիւ, ոչ մէկ մտային խանգարում նշմարած է, սակայն երկրորդ յանձնաժողով մը, որ վերաքննութեան համար նշանակուած էր, գինքը գտած է դարմանուելու կարօտ: Աւելցնենք, որ խորհրդային իշխանութիւնները հոգեբուժարանները կ՚առաջնորդեն մտային խանգարումի մը շինծու ամբաստանութեամբ, բոլոր անոնք, որ կը քննադատեն վարչակարգին մենատիրական բնոյթը: Գիտնականը վերջերս քննադատած էր ազատութեան պակասը երկրին մէջ:

ԼԻԲԱՆԱՆ Տեղեկատուութեան նախարարին բերնով մերժեց Ապա Էպանի առաջարկը՝ խաղաղութեան տասնձին դաշնագիր մը կնքել երկու երկիրներու միջեւ: Պէյրութէն կը հաղորդեն նաեւ, թէ Հարաւ. Լիբանանի գիւղերէն եւ քաղաքներէն հեռացած են, իսրայէլեան յարձակումներուն հետեւանքով, յիսուն հազարի մօտ անձեր: Իրենց բնակչութենէն մեծ մասով պարպուած գիւղերու թիւն է 27: Միւս կողմէ իսրայէլեան օդուժը 11 ժամ շարունակ ռմբակոծեց Սուէզի եգիպտական դիրքերը:

ՄԱՐՈՔԻ Թագաւորն ու Մաւրիտանիոյ նախագահը, Հասան Բ. եւ Ուլտ Տատտա, Քազապլանքայի մէջ հանդիպում մը պիտի ունենան, խօսելու համար սպանական Սահարայի մասին: Խնդրոյ առարկայ շրջանը Մարոքի եւ Մաւրիտանիոյ միջեւ տարածուած հսկայ անապատ մըն է, 266 հազար քառ. քիլոմեթր տարածութեամբ: 1965ին, ՄԱԿը յանձնարարած էր Մատրիտի հանրաքուէ մը կազմակերպել գիտնալու համար բնակչութեան տրամադրութիւնը: Համաձայն Սպանիոյ՝ բնակչութեան թիւն է 23·793, սակայն Մարոք կը պնդէ թէ 200·000 գաղթականներ կ՚ապրին երկրէն դուրս:

ՍԻՀԱՆՈՒՔԻ կառավարութեան անդամներէն մին Փարիզի մէջ դիտել տուաւ, թէ «մեր բարեկամ Չինացիներու կամաւոր միջամտութիւնը» անկարելի բան մը չէ, եթէ երբեք Մ. Նահանգները եւ անոր սպասեակները իրենց յարձակումներուն մէջ որոշ սահման մը անցնին: Փնոմ Փէնի մօտերը, մայրաքաղաքէն հազիւ 15 քիլոմեթր հեռու, բուռն կռիւներ տեղի կ՚ունենան: Հիւս. Վիէթնամցիները յաջողած են կարեւոր ուժեր կեդրոնացնել հոն: Հարաւ. քօրէական պահականաւ մը գրաւուեցաւ Հիւս. Քորէացիներու կողմէ:

ՅՈՒՆԻՍ 15ի Երկուշաբթի օրը կրնայ ընդհանուր գործադուլ ըլլալ օթոպիւսի եւ Մեթրոյի եթէ չարթուան ընթացքին բանակցութիւնները դրական արդիւնք չտան:

ՇԱՐԺԵՐՈՒ մասնագէտները կը հերքեն թէ ֆրանսական հիւլէական վերջին փորձերը Խաղաղականի մէջ պատճառ եղած ըլլան Փերուի երկրաշարժին:

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ արեւմտեան թերթերու վաճառումը արգիլուեցաւ: Պաշտօնական բացատրութիւնը այն է որ երկիրը հարկ եղածին չափ տարադրամ չունի:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐՈՒ 82 առ հարիւրը դէմ է ուսանողներու ցոյցերուն, ըստ Մայիս 22էն 24 կատարուած կալուփի մը:

ԼԱՏԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ առեւանգումներու համաճարակը կը շարունակուի եւ նոյնիսկ կը զարգանայ: Արամպուրուէն ետք (որմէ ոչ մէկ ստոյգ լուր կայ), գործատիրոջ մը թոռն է որ առեւանգուած է ծայրայեղ ձախ խմբակի մը կողմէ: Առեւանգիչները 150 հազար տոլար կը պահանջեն իբրեւ փրկագին: Ուրիշ առեւանգում մըն ալ կատարուած է Կուաթեմալա ուր «յեղափոխական զինեալ ուժերու» շարքայիններ Սալվատորցի գործատէր մը առեւանգած են (ծագումով արաբ): Պահանջուած փրկագինն է՝ մէկ միլիոն ֆրանք:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

Լեւ Թոլսթոյ իր ամբողջ կեանքը գեղարուեստօրէն պատկերած է երեք հռչակաւոր յիշատակարաններու մէջ, որոնք կը կրեն «Մանկութիւն», «Պատանեկութիւն» եւ «Երիտասարդութիւն» խորագիրները:

Մանկութիւնը շատ տարօրինակ է. մէկ տարեկան հասակէն իսկ տպաւորութիւններ ունի ան... «Ես կապուած եմ, կը ջանամ ազատել թեւիկներս, չեմ կրնար, եւ կը պոռամ, կուլամ, հաճելի չէ ինծի աղմուկս եւ լացս»: Ան կը յիշէ իր փոքրիկ մարմինը՝ լոգարանի մը մէջ տաք ջուրով լուացուելու միջոցին, ապա անախորժ հեղուկով մը իր մարմնին շփումը:

Թոլսթոյի կեանքին մէջ մեծ նշանակութիւն ունեցած է իր միջավայրը: Նախ՝ հայրը, որ քաջալերած է փոքրիկ Լեւի առողջութիւնը բանաստեղծութիւններու, յետոյ, գլխաւորաբար, իր մեռած մօրը փոխարինող Եւսթոլկայան, զոր «հօրաքոյր» կ'անուանէ: Այդ կինը, անոր մանկութեան ներշնչած է սիրելու հոգեկան հաճոյքը. «այդ կինը ոչ միայն խօսքով, այլեւ իր բովանդակ էութեամբ սէր էր. կը տեսնէի, կը զգայի սիրոյ գոհունակութիւնը անոր մէջ, եւ հասկցայ սիրոյ երջանկութիւնը»: «Հօրաքոյր»ն է ներշնչեր անոր խաղաղ, միայնակ կեանքին քաղցրութիւնը:

Թոլսթոյ ազնուական ընտանիքի մը զաւակն էր, մեծ հողատէրերէն մէկը եւ եօթը հարիւր ճորտերու տէր: Գիւղն էր եղած իր մանկութեան եւ պատանեկութեան միջավայրը, ճորտ – ստրուկներ՝ զայն շրջապատող դէմքերը: Դեռ երախտագիտական քնքոյշ զգացումով ան կը յիշէ իր դայեակը, տնտեսուհին, ստնտուն, կառապանը եւ այլ դէմքեր, որոնք իրենց բարի, պարզասիրտ, երկչոտ եւ խոհուն նկարագիրով, յարգանք եւ սէր են ներշնչած Թոլսթոյին՝ հանդէպ գիւղի ժողովուրդին: Թոլսթոյ իր փիլիսոփայութիւնը ուսած է երկրագործ ժողովուրդէն, անոր ծնունդն է ինք:

Յետոյ կը յաջորդէ գիտակցական շրջանը: Իր եղբայրը Նիքոլան, որ միսթիք մըն էր եւ երազող ապագայ տիեզերական երջանկութեան — երբ այլեւս գոյութիւն պիտի չունենան ատելութիւն, հիւանդութիւն եւ կռիւ — գոյն ըմբռնողը, հակառակ իր փոքր տարիքին, միայն Լեւն էր: Նիքոլայի՝ Մասոններու, Մորավեան եղբայրներու մասին ըրած խորհրդածութիւնները կ'ոգեւորէին զինքը:

Ճորտերու հանդէպ՝ կալուածատէրերու անգութ վերաբերմունքին մասին Լեւ տեղեկութիւն չունէր, որովհետեւ իրենց կալուածներուն մէջ մարմնական պատիժ գոյութիւն չունէր. իսկ երբ, հօրը մահէն ետք իմացաւ որ ճորտերը կը ծեծուէին եւ կը ծախուէին, անջնջելի տառապանք մը ունեցաւ:

Ապա կուգայ անոր հասուն պատանեկութեան շրջանը: Կասկածներու եւ որոնման զգացումը բուռն հոսանքով ներս կը խուժեն անոր գլխուն մէջ: Դուրս գալով խաղաղաւէտ իր կալուածէն, ուր զինքը շրջապատողները՝ գիւղացիք, ընկերները, դայեակը, ստնտուն եւ կառապաններ կը տրտմին, Թոլսթոյ իր ընտանիքով կը մեկնի Քազան, ուր իր եղբայրը կ'ընդունուի համալսարանի փիլիսոփայութեան ճիւղը, իսկ ինքը կ'ընտրէ արեւելեան լեզուներու մասը: Քաղաքային կեանքը իր գրաւիչ եւ գայթակղալի եռուզեռով մէկ անգամէն կը հմայէ տպաւորուող պատանին: Ան կը նետուի անհոգ, արկածախնդիր, ազնուական ուսանողներու շրջանակի մը մէջ իր զգացումներու ծայրայեղութեան ամբողջ թափով: Գռեհիկ, անասնական այդ կեանքը սակայն շուտով կը յոգնեցնէ Լեւը. երկրորդ տարին արդէն ան կը սկսի հետաքրքրուիլ իր ուսումով, եւ այդ փոփոխութեան կը նպաստէ գլխաւորապէս փրոֆեսէորի մը կողմէ իրեն տրուած շարադրութիւնը, որ կ'ունենայ յեղաշրջող նշանակութիւն անոր յետագայ կեանքին համար: Շարադրութեան նիւթն էր՝ բաղդատութիւններ Մոնթեսքիոյի «Օրէնքներու ոգին» Եկատերինէ Բ.ի «Նակազ»ին հետ:

«Տարօրինակ կ'երեւի, բայց այդ շարադրութիւնը աչքիս առջեւ բացաւ հորիզոն մը՝ ինքնուրոյն աշխատանքի, իսկ համալսարանը, ոչ միայն չէր նպաստեր իմ այդ ձգտումներուս, այլ նոյնիսկ արգելք կ'ըլլար», կը գրէ Թոլսթոյ: Եւ դասընթացքի երկրորդ տարիէն ձգելով համալսարանը՝ կ'երթայ բնակելու Եասնայա – Փոլիանա, ուր իր կալուածները կը գտնուէին: «Գիւղացիներու մէջ ապրելու, անոնց նուիրելու իր կեանքը եւ երջանիկ դառնալու»... Բայց այդ կեանքն ալ — մանաւանդ իր փրոզայիք կողմերով — բաւարարութիւն չի տար անհանգիստ Լեւին. ան գիւղացիներու մօտ ամառուան շրջան մը մնալէ ետք, կ'անցնի Պետերբուրգ, ուր համալսարանական քննութեան կը պատրաստուի. սակայն շուտով կը հրաժարի իր մտքէն եւ կ'որոշէ ձիաւոր պահակազօրաց մէջ ենթասպայ դառնալ: Այս մէկն ալ ծրագիր կը մնայ. դարնան դարձեալ իր կալուածներն է կամ Մոսկուա, ուր, սանձերը թողած, կը նետուի թղթախաղի, Գնչուներու եւ խնճոյքներու գիրկը: «Կ'ապրիմ անասնական կեանքով — կը գրէ ան իր յիշատակարանին մէջ — թէեւ ոչ բոլորովին կորած, պարապմունքներս գրեթէ ձգած եմ եւ ոգիով շատ ինկած եմ»: Մնալով հանդերձ կախարդական այդ շրջագիծին մէջ, ան ելք մը կը փնտռէ դուրս գալու եւ իր իսկական կոչումը հասկնալու, կը սկսի ինքնամտրակման լուրջ խորհրդածութիւններու եւ միսթիք զգացումներու շրջանը. կը փափաքի գրող դառնալ, ապա գարշանք զգալով իր վարած կեանքէն, առիթ կը փնտռէ դուրս գալու համար այդ ծիրէն: Առիթը կը ներկայանայ: Եղբօր հետ, որ սպայ էր, կը մեկնի Կովկաս, ուր կովկասեան հրաշալի բնութիւնը, լեռներու վեհութիւնը, բուսականութեան թարմութիւնը եւ ճոխութիւնը՝ կը կերպարանափոխեն անոր ներքին աշխարհը: Թոլսթոյ գտած է իր ճամբան: Տպաւորութիւններու այդ շրջանին, իր գրական փորձը կը սկսի անցեալ կեանքին մէկ հաշուեյարդարովը: «Իմ մանկութեան պատմութիւնը» անունով հռչակաւոր յիշատակարանն է, ուր կ'արտայայտուէին արդէն իր տաղանդին ցայտուն գիծերը: Այդ գրուածքը հաւանութեան եւ գովասանքի կ'արժանանայ մտաւորականներու շրջանակի մը մէջ, ինչպէս նաեւ ծանօթ բանաստեղծ Նեկրասովի կողմէ, որուն Թոլսթոյ կը ղրկէ իր անդրանիկ աշխատութիւնը՝ «Սովրեմեննիկ (Ժամանակակից) ամսագրին մէջ հրատարակելու համար:

Բայց անհանգիստ եւ նոր տպաւորութիւններ զգալու, կամ աւելի ճիշդը, իր անհող հոգին որոնումներու մղող տենչերը կը քշեն զինքը դէպի պատերազմ, ուր քանի մը անգամ վտանգներու կ'ենթարկուի թնդանօթի ռումբի կտորէ մը: Այդ արկածախնդրական կեանքը գրաւիչ երեւալով՝ Թոլսթոյ կը դառնայ սպայ եւ կը փոխադրուի Սեվաստոփոլ. հոն կը մնայ մինչեւ 1856 թուականը, մինչեւ պատերազմի վերջաւորութիւնը:

Կեանքը նոր, արտաքին դէպքերով շատ հարուստ էր՝ ոգեւորելու համար զինքը եւ մղելու զայն դէպի ստեղծագործական աշխատանք: Բանակին մէջ իսկ անոր ծառայակիցները կը զգային իրենց ընկերակցին մտաւորական եւ հոգեկան արժանիքները: «Մէջս ինչ որ բան մը կայ, կը գրէ ան, բան մը, որ կը ստիպէ զիս հաւատալ, թէ ես ծնած եմ արտակարգ դեր մը ունենալու համար»: 1855ին ուրիշ տեղ մը կը գրէ. «Աստուածութեան մասին խօսերս ծնունդ տուին վիթխարի գաղափար մը, որուն իրականացման համար կը զգամ, թէ կրնամ ամբողջ կեանքս նուիրել. այդ միտքը նոր կրօնք մը հիմնել է. կրօնք մը, որ համապատասխանէր մարդկութեան զարգացման, Քրիստոսի կրօնքին, սակայն մաքրուած խորհրդաւորութիւններէ և կոյր հաւատքէ, գործնական կրօնք մը, որ չխոստանար ապագայ երջանկութիւն մը, այլ երջանկութիւն երկրի վրայ... Գիտակցաբար գործել՝ մարդիկ կրօնքին հետ միացնելու համար — ահա հիմնական միտք մը, որ յոյս ունիմ թէ կը գրաւէ զիս»: Այդ միջոցին ան կը շարունակէ գրել «Անտառի փայտահարութիւնը», «Պատանեկութիւն», «Սեվաստոփոլ 1854 Դեկտեմբերին» գործերը: Այս վերջին գրուածքը իր գեղարուեստական հրաշալի նկարագրական պատկերներով եւ կառուցուածքի կատարելութեամբ սքանչացուցեր էր Ալեքսանդր Բ.ը, որ կարգադրէ եղեր կը յանձնարարէ երիտասարդ սպան ճակատէն հեռացնել: Թոլսթոյ միեւնոյն ժամանակ կը գրէ շարք մը «Զինուորի երգեր» խորագրով, երգիծական ժողովրդական ոտանաւորներ, որոնք մեծ աղմուկ կը հանեն, ծաղրի ենթարկելով բարձրաստիճան սպաներ եւ բանակին մէջ տիրող անիշխանութիւնը, զեղծումները, երբ կը հասկցուի, թէ հեղինակը ինքն է, անմիջապէս կը քշեն Պետերբուրգ:

Մայրաքաղաքին մէջ կ'ընդունուի գըրկաբաց եւ կը շրջապատուի գուրգուրանքով գեղարուեստասէր շրջանակներու մէջ: Իր սովորական անհանգիստ բնաւորութեամբ եւ տպաւորութիւններ փնտռելու ամբողջ թափով՝ կը հետեւի նորէն Գնչուհիներուն, թղթախաղի եւ մոլութիւններու, ուրախ, սրամիտ եւ ինքնավստահ տրամադրութիւններով: Սակայն այս ալ բաւարարութիւն չի տար իր որոնող ոգիին. այդ առթիւ կը գրէ. «Այդ մարդոց հետ մօտիկութիւնս ներշնչեց ինծի հիւանդ գոռոզութիւն եւ խելագար ինքնավստահութիւն մը թէ՝ ես կոչուած եմ սորվեցնելու մարդոց ինքս ալ չգիտնալով թէ ի՛նչ...»:

Կարճ ժամանակէ մը ետք ինքզինք կը նետէ Փարիզ եւ հոն, առաջին անգամ ըլլալով, մահապատիժի մը ներկայ կ'ըլլայ, որ կը ցնցէ իր զգայուն ջիղերը, կը հասկնայ իր ամբողջ էութեամբ՝ թէ ոչ մէկ տեսութիւն, բանականութիւն եւ գործնական նկատում պիտի չկարենայ հաշտեցնել զինքը մահապատիժին հետ, եթէ մինչեւ իսկ ամբողջ մարդկութիւնը անհրաժեշտ համարի զայն: Գոհ Փարիզի կեանքէն եւ տպաւորութիւններու ճոխ պաշարով մը կը վերադառնայ Ռուսիա: Քանի մը տարի չարտադրեր երբեք, կը վարէ անհոգ եւ տափակ կեանք: Այս անգամ առիթ կ'ունենայ շփուելու հասարակական այլ խաւերու հետ եւս, եւ յատկապէս հետաքրքրուելու կրթական-մանկավարժական հարցերով: Այս, ինչպէս նաեւ եղբօր տկարութիւնը՝ առիթ դարձան որ կրկին Եւրոպա մեկնի, ուր սկսաւ ուսումնասիրել կրթական գործը՝ շրջելով Եւրոպայի գլխաւոր քաղաքները: Արդէն 60ական թուականներն էին, ճորտերու ազատութեան շրջանը: Թոլսթոյ հայրենիք վերադառնալով՝ ինքզինք կը նուիրէ հանրային գործունէութեան: Միեւնոյն ատեն իր մտքին մէջ կը ծրագրուի իր մէկ երկին գաղափարը: «Պատերազմ եւ խաղաղութիւն»ը, որուն կը ձեռնարկէ, զուգընթացաբար գրելով նաեւ ուրիշ մանր պատկերներ.— «Կոզակներ», «Ընտանեկան երջանկութիւն», «Կտաւաչափ» եւայլն:

Իր ճամբան շատ որոշ էր արդէն. ապագայ կրօնքին հիմնադիրը եւ մեծ գրող–փիլիսոփան իր հանճարին զարգացման գագաթնակէտին հասած էր: Հաստատելով Եասնայա – Պոլեանայի կալուածները, մանկավարժական թերթ մը հրատարակեց՝ «Եասնայա Պոլեանա» անունով, ուր անխնայ քննադատելով տիրող կրթական սիստեմը, կ'արծարծէ իր նոր դպրոցին գաղափարը — այն դպրո-

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Գաղտնի ոստիկան Ալի պէյ...

— Ալի պէյ, ըսաւ Աշոտ յանկարծ ոտքի ելլելով, երեւցնէ այդ բանը շատ ծանրակշիռ է... բայց ի՞նչպէս այս գործին մէջ մտած է:

— Թորոս պէյի հրաւէրին վրայ:

— Եթէ ուրիշի մը յանձնուէր այդ գործը, մտատանջ պիտի չըլլայի, ըսաւ Աշոտ, բայց Ալի պէյը գիտեմ, որ շատ սատանայ ու ճարպիկ մարդ մըն է եւ կրնայ մեզի փորձանքի մը բերել:

— Կարծեմ մէկէն ի մէկ այդքան իրար անցնելու պէտք չկայ, դիտել տուաւ Վահան:

— Ընդհակառակն, Աշոտն է որ իրաւունք ունի, պատասխանեց Արամ: Այդ մարդը շատ ճարպիկ ու խելացի է եւ արդէն իսկ Լեւոնի անհետացման մասին կարծեմ կասկածներ ունի, որոնք շատ հեռու չեն ճշմարտութենէն:

Եւ երիտասարդը մանրամասնօրէն պատմեց այն հարցաքննութիւնը որուն ենթարկուած էր Ալի պէյի կողմէ:

Աշոտ չափազանց մտատանջութեան մատնուեցաւ այս պատմութիւնը լսելով:

— Մէկ միջոց մը կայ այդ անախորժ հետապնդութիւններուն առաջքը առնելու համար, ըսաւ Արամ:

— Ի՞նչ միջոց...

— Թորոս պէյի դիմել եւ վտանգը իրեն զգացնել, որովհետեւ ինքն ալ կրնայ վըտանգուիլ Ալի պէյի այդ հետապնդումներէն:

— Թորոս պէյ ի՞նչ ըսաւ երբ իմացաւ որ գաղտնի ոստիկանը անպատճառ կ'ուզէր իմանալ թէ ո՞րու սահմանուած էր Լեւոնի տրուած հազար ոսկին:

— Շատ իրար անցաւ եւ որոշեց անմիջապէս այդ լրտեսը տեսնել ու պէտք եղածը խօսիլ:

— Այդ միջամտութիւնը ալ աւելի Ալի պէյին կասկածները պիտի զօրացնէ եւ փոխանակ իր հետապնդութիւններէն հրաժարելու, աւելի խանդով պիտի փարի իր գործին... ես կը ճանչնամ այդ մարդը:

Երեք բարեկամները իրենց խօսակցութիւնը շարունակեցին առանց կարենալ որոշ եզրակացութեան մը հասնելու:

Ժամանակը բաւական ուշացած էր եւ Արամ կ'ուզէր վերադառնալ իր տունը:

— Իսկ Թորոս պէյի հինգ հարիւր ոսկին պէ՞տք է վճարել, հարցուց:

— Այո, վճռեց Աշոտ, այս միջոցիս չենք կրնար նոր թշնամի մըն ալ ստեղծել այդ կողմէն, դրամը տանք եւ յետոյ, երբ ժամանակը գայ, միջոցը կը խորհինք ետ առնելու:

— Ես բացարձակապէս հակառակ եմ այդ վճարումին, գոչեց Վահան:

— Եւ ի՞նչ կ'առաջարկես ընել:

— Շատ պարզ բան մը, Թողուլ հեռանալ Պոլսէն ամբողջ ընտանիքով: Բարսեղ էֆէնտի բաւական հարուստ է իր ունեցածովը արտասահմանի մէջ հանգիստ ապրելու համար... անգամ մը որ Պոլսէն հեռանայ, այն ատեն մենք ազատօրէն կրնանք գործել:

— Ցիմարական գաղափար, դիտել տուաւ Աշոտ, հինգ հարիւր ոսկի չվճարելու համար կ'արժէ՞ միթէ առեւտրական մեծ գործ մը խանգարել եւ ամբողջ ընտանիք մը տեղափոխել:

— Արդէն հայրս երբեք պիտի չհաւանէր առանց քանի մը, ըսաւ Արամ:

Նոյն միջոցին պարտէզին դրան զանգակը հնչեց:

— Այս ատեն ո՞վ կրնայ ըլլալ, գոչեց Աշոտ մտատանջութեամբ իր ընկերներուն նայելով:

Յետոյ աւելցուց՝ խօսքը Վահանին ուղղելով.

— Հրանդը քնած ըլլալու է, գնա դուն նայէ, թէ ով է եկողը:

Երիտասարդը առանց պատասխանելու դուրս ելաւ:

— Նախազգացում մը ինծի կ'ըսէ որ պէչ լուր մը պիտի առնենք հիմա, ըսաւ Աշոտ:

— Արդարեւ, այս ատեն այցելութիւն մը տարօրինակ է, պատասխանեց Արամ:

— Մանաւանդ որ բնաւ մէկու մը չենք սպասեր:

Պահ մը երկուքն ալ լուռ մնացին: Յետոյ զայրին սենեակին դրան առջեւ անոնց համար թէ ո՞վ ներս պիտի մտնէր:

Վայրկեան մը ետքը Վահան երեւցաւ:

— Սիսակն է, ըսաւ իր ընկերներուն:

Իր ետեւէն Սիսակն ալ երեւցաւ:

— Ի՞նչ սքանչելի օր, գոչեց վերարկուն հանելով:

— Այս ատեն ի՞նչ բան ունիս հոս, հարցուց Աշոտ միշտ մտատանջ:

— Հիմա կը լսես, պատասխանեց երիտասարդը ներս մտնելով:

Աշոտ խոկոյն նշմարեց իր երիտասարդ ընկերոջ յուզեալ վիճակը եւ մտատանջութիւնը աւելցաւ, բայց թողուց որ նախ ինք խօսի:

— Մեզ կը հետապնդեն, ըսաւ Սիսակ հեւքերնիս զգած են:

— Ո՞վ, հարցուց Աշոտ:

ԵՐՈՒԽԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(132 – Շար.)

ԵՂՋԻՒՐԻՆ ՕԳՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Անտառը խշխշաց, եւ ճիւղերու արանքէն երեւաց գեղեցիկ եւ մեծ եղջերուին գլուխը: Սլացիկ, չագարոտ եղջերուին հասած էր անտառի եզրին: Ան լարեց իր ուշադրութիւնը, նայեցաւ աջ ու ձախ, ապա՝ ետ: Ասիկա ազդանշանն էր: Առաջնորդին հետեւեցաւ ամբողջ հօտը: Առաջնորդը պահ մը եւս լարեց ուշադրութիւնը, իսկ ետքը անոր թաւշեայ շրթունքները հպեցան կէչի դալար տերեւներուն: Անոր օրինակին հետեւեցան նաեւ միւսները:

Եղնիկը ազնուացեղ եղջերուին ենթատեսակն է եւ շատ արժէքաւոր կենդանի: Ունի համեղ միս եւ թանկագին մորթ: Սակայն ամէնէն արժէքաւորը անոր եղջիւրներն են: Յունիսի կէսերուն էգերուն եղջիւրները կը հասնին 70–100 սմ. երկարութեան եւ կ'ունենան 5–7 քիլօ ծանրութիւն:

Կենդանիներուն եղջիւրները կը կտրեն սովորական բժշկական սղոցով: Մինչեւ յաջորդ ամառ եղջիւրները նորէն կ'աճին եւ վիրահատութիւնը դարձեալ կը կրկնուի: Որոշ մշակումէ մը ետք եղջիւրները կ'ուղարկուին դեղագործարանները, ուր կը պատրաստուի հրաշալի բուժիչ դեղ մը, որ կը կոչուի փանթոկրին:

Դարեր շարունակ եղջիւրները «կեանքի արմատին»՝ ժենշէնի հետ միասին օգտագործուած են իբրեւ բուժիչ դեղ: Բժիշկները այդ դեղը կը յանձնարարէին սակաւարիւնութեան, շատ յոգնածութեան ժամանակ:

Եղջիւրներու օգտակարութեան մասին առասպելներ հիւսուած են Արեւելքի մէջ: Չինաստանի մէջ ոսկիով կամ արծաթով երիզուած եղջիւրներ կը նուիրէին նորապսակներուն՝ անոնց հարսնիքին օրը. ասիկա առողջութեան, երջանկութեան եւ յաջողութեան խորհրդանիշ կը նկատուէր:

X

ցին, որուն էութիւնը դեռ խորթ էր մանկավարժական աշխարհին, բայց որուն վիճակուած էր դառնալ ապագայ դպրոցը:

Կառավարութիւնը սկսեր էր անհանգստանալ այդ մարդուն բազմակողմանի գործունէութենէն, անոր յախուռն ու անվերապահ գրչէն, ուստի մտածեց սանձահարել զայն: Ոստիկանութիւնը գրաւեց անոր բացակայութենէն օգտուելով խուզարկեց անոր բնակարանը: Թոլսթոյ առաջին անգամ ըլլալով զգաց կամայականութեան էութիւնը եւ բողոքեց ուղղակի կայսեր. վերջինս շտապեց իր թիկնապահին միջոցով ներողութիւն խնդրել... Առաջին զիջումն էր ասիկա բռնապետական կառավարութեան կողմէ՝ հանդէպ մեծ գրողին:

ԱՐՈՒԵՍՏԱՍԷՐ

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԳԻՒՂԵՐԸ

Գեղեցիկ կլիշէները Ախալցխայի եւ Նորշէնի «Հայ Ընտանիք» թերթի մէջ (Վենետիկ, 1969, էջ 28–29) քաղցր յիշատակ մը արթնցուցին 60 տարի առաջուան կեանքէ մը: Ախալցխա ունէր վեց հատ հայ կաթողիկէ գիւղեր.— Նորշէն, Չիֆթլիք, Խաչուտ, Ծինուպան, Մոխբէպ, Սուխլիս, բոլորն ալ գաղթական եկած ԿԱՐՆԷՆ 1828–30 ռուս – թրքական պատերազմի առթիւ: Պահած էին իրենց հայրենի տարազը, լեզուն ու սովորութիւնները: Բոլորն ալ ունէին իրենց սեփական եկեղեցին, քահանան եւ դպրոցը: Միայն Չիֆթլիքը չունէր իր եկեղեցին ու քահանան՝ շատ մօտ ըլլալով Նորշէն գիւղին:

Բոլորովին ազատ, հանգիստ ու անկախ կեանք մը կը վարէին այս հայ կաթողիկէ գիւղերը: Ունէին իրենց սեփական արտերը, վարուցանքի համար պէտք եղած եզն ու գոմէշը: Ոչ ոք կը նեղէր, ոչ ոք կը խառնուէր իրենց ներքին կեանքին ու կացութեան: Բոլորովին երջանիկ ու բարօր կեանք մը ունէին անոնք:

1917–20ի առենները, եթէ չենք սխալիր, երբ թուրք յառաջապահ հորդաները յարձակում կը գործեն այս հայ կաթողիկէ գիւղերուն վրայ՝ գիւղացիները, առաջնորդութեամբ իրենց քահանաներուն, բահերով, բրիչներով ու ամէն միջոցներով կը դիմադրեն Թուրքերուն, կը կեցնեն անոնց յառաջխաղացումը՝ մինչեւ որ կը հասնի պետական օգնութիւնը:

Հայ կաթողիկէ գիւղացին կրօնասէր էր. չափազանց կապուած իր եկեղեցիին ու հայրենաւանդ կրօնին: Մեծ դժբախտութեամբ 40 տարիներէ ի վեր զրկուած է ան ունենալու իր քահանան, իր եկեղեցին: Մինչ շրջակայ հայ եւ վրացի ոչ–կաթոլիկ գիւղեր ունին ու կը պահեն իրենց եկեղեցիներն ու քահանաները՝ հայ կաթողիկէ գիւղերը զրկուած են իրենց եկեղեցիէն ու քահանայէն: Ոչ մէկ հայ կաթողիկէ քահանայ կայ Ախալցխայի հայ կաթողիկէ գիւղերուն մէջ:

Ի՞նչ գեղեցիկ ժեստ մը կ'ըլլար, եթէ ներկայ կառավարութիւնը իր 100ամեայ յոբելեանին առթիւ թոյլ տար որ արտասահման գտնուող կաթողիկէ քահանաները կարենային վերադառնալ իրենց գիւղերը՝ հոգեւորապէս մխիթարելու համար իրենց գիւղացի ժողովուրդը:

ՀԵՊՈՒԽՏ

ՔՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Նախակրթարաններու մէջ դասաւանդութեան որակը բարձրացնելու եւ աշակերտներուն յառաջդիմութիւնը բարելաւելու մասին յատուկ խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցած է: Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն եւ Նախարարներու Խորհուրդը քննելէ ետք այս հարցը, հաստատած են, թէ վերջին տարիներուն գգալի աշխատանք կատարուած է դպրոցներու ցանցին ընդլայնման, աշակերտներու ուսման որակի բարձրացման ուղղութեամբ: Հաստատուած է նաեւ, որ 1968–69ի ուսումնական տարեշրջանին, ութերորդ դասարաններու շրջանաւարտներուն 81,7 տոկոսը ներկայիս իր ուսումը կը շարունակէ 9րդ դասարաններու մէջ, 11,3 տոկոսը՝ միջնակարգ մասնագիտական ուսումնարաններու, իսկ 4,9 տոկոսը միջնակարգ կրթութիւն կը ստանայ մասնագիտական – թեքնիք դպրոցներու մէջ:

Որոշ աշխատանք կը կատարուի նաեւ նախակրթարաններու դասաւանդումը նոր ուսումնական ծրագիրներով կազմակերպելու, ինչպէս նաեւ նոր դասագիրքեր ստեղծելու ուղղութեամբ:

Ժողովը հաստատած է միեւնոյն ատեն, թէ ամէն տարի դպրոցներէ կը հեռանան կամ երկրորդ տարին միեւնոյն դասարանը կը մնան զգալի թիւով աշակերտներ: 1968–69ի ուսումնական տարեշրջանին իրենց դասարանը կրկնած են 34.244 աշակերտներ, այսինքն դպրոց յաճախողներուն 5,9 տոկոսը:

Գոհացուցիչ չեն նաեւ աշակերտներու յառաջդիմութեան 1969–70ի առաջին կիսամեակին ցուցանիշները:

Ժողովը կը բացատրէ խրաց այս կացութեան պատճառները: Շատ տեղերու մէջ ուսուցիչներու, դպրոցներու ղեկավարները եւ ժողովրդական կրթութեան մարմինները անհրաժեշտ չափով հոգ չեն տանիր, որպէսզի աշակերտները ստանան արդի պահանջներուն համապատասխան խոր գիտելիքներ: Անբաւարար են օգտագործուած ուսուցման գիտական միջոցները: Լուրջ թերութիւններ կան աշխատանքի, գեղագիտական եւ ֆիզիքական դաստիարակութեան կազմակերպման գործին մէջ:

Ժողովը հաստատած է, որ գիւղական դպրոցները մեծ պահանջ ունին ուսուցիչներու, կարգ մը նիւթերու դասաւանդման համար: Ուսուցիչներուն պակասը կը լրացուի գործը յանձնելով անպատրաստ մարդոց կամ ծանրաբեռնելով կարող դաստիարակներու գործը: Ատակ ուսուցիչներու յաճախակի տեղափոխութիւնը բացասական կերպով կ'անդրադառնայ աշխատանքին վրայ: Միւս կողմէ գոհացուցիչ աստիճանի վրայ չի գտնուիր տեսչական հսկողութիւնը:

Կրթական հարցերը լուծելու համար մեծ դեր վերապահուած է մանկավարժութեան: Սակայն պատկան մարմինները պէտք եղած չափով չեն զբաղիր լաւագոյն դպրոցներուն եւ ուսուցիչներուն դրական աշխատանքները ուսումնասիրելու եւ զանոնք տարածելու գործով, ոչ ալ հարկ եղած օժանդակութիւնը կ'ընծայեն ուսուցչական կազմերուն:

Համաձայն ժողովին, լուրջ թերութիւններ ալ կան դասագիրքերու լոյս ընծայման գործին մէջ, որակի եւ ժամանակի տեսակէտով:

Ժողովին աշխատանքները պարզող երկար տեղեկատուութեան մէջ, որ հրապարակուած է «Սով. Հայաստան»ի Մայիս 28ի թիւին մէջ, կը խօսուի նաեւ դպրոցական շէնքերու, աշակերտներու սնունդի կազմակերպման, ուսուցիչներուն ապրելակերպի միջոցներուն մէջ տեղ գտած թերիներուն մասին:

Ժողովը նաեւ կարգ մը յանձնարարութիւններ կը կատարէ, թերութիւնները սրբագրելու համար: Այսպէս, 1970–71 ուսումնական տարեշրջանին, մանկավարժական ուսումնարաններուն մէջ նախատեսել լայն աշխատանք՝ որակեալ ուսուցիչներ պատրաստելու համար: Նոյն աշխատանքը տանիլ օտար լեզուներու դասատուներ ապահովելու, ինչպէս նաեւ յաջորդ երեք տարիներու ընթացքին դպրոցներու տարրալուծարաններն ու աշխատասենեակները օժտել անհրաժեշտ գոյքով եւ պիտոյքով:

ՕԼԳԱ ԳՈՒԼԱԶԵԱՆ ՄԵՌԱԾ

Անուանի դերասանուհին, որ 15 տարեկանին բեմ բարձրացած էր Գ. Սունդուկեանի «Էլի մէկ զոհ» թատերախաղին մէջ դեր ստանձնելով, մեռած է 84 տարեկանին, երկարատեւ հիւանդութենէ մը ետք:

Դերասանուհին կը նկատուէր Սունդուկեանի կանացի տիպարներուն լաւագոյն մեկնաբանը: Տարիներու ընթացքին գործակցած էր Յ. Աբելեանի, Սիրանոյշի, Մայսուրեանի եւ ուրիշ ականաւոր դերասան – դերասանուհիներու հետ:

1926էն ցայսօր գլխաւոր եւ մնայուն դերասանուհիներէն էր Երեւանի թատրոնին, որ Գ. Սունդուկեանի անունով ճանչցուած է:

Արուեստագէտներու վկայութեամբ, Օ. Գուլազեան իր ստանձնած բոլոր դերերուն մէջ կը դնէր իր անհատականութեան կնիքը, իւրաքանչիւր դեր կը հանդիսանար անոր հարուստ ներաշխարհին բեմական փայլուն արտայայտութիւնը:

Յուշերու հատորով մը վկայեց նաեւ, թէ ունէր գրական ձիրքեր:

Անուանի դերասանուհիին յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Մայիս 29ին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (83)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Շուներուն հաջիւնը ցոյց կուտար թէ կառքը գիւղէն կ'անցնէր ու Լեւինի շուրջը ամայի դաշտեր միայն կը մնային: Առանձին, կղզիացած էր, ամէնուն օտարական, միայնակ քալելով խոշոր ամայի ճամբուն վրայ:

«Ձէ, ըսաւ ինքնիրեն, պարզ ու չարքաշ կեանքը շատ գեղեցիկ է, բայց չեմ կրնար դառնալ անոր... Քիթթին կը սիրեմ»:

Այն գիշերը զոր Լեւին անցուց խոտի երկանաքարին վրայ, իր կեանքին վրայ վճռական ներգործութիւն մը պիտի ունէր, գեղջկական կեանքը զոր կը վարէր՝ հնչեց իր վրայ ու բոլոր շահեկանութիւնը կորսնցուց: Հակառակ սքանչելի հունձքի մը, իրեն այնպէս թուեցաւ որ երբեք այդքան չէր վնասած ու թշնամութիւն մը զգաց գիւղացիներուն դէմ: Արդէն կատարելապէս կը բացատրէր իր յուսաբեկութիւնն ու թշնամանքը: Այն հմայքը զոր աշխատութեան մէջ կը գտնէր, որովհետեւ գիւղացիներուն մօտեցած էր, անոնց գործելակերպին իրեն առթած նախանձը, գիւղացի ըլլալու փափաքը, որ այդ գիշեր դադրած էր իրեն համար ըղձալի երազ մը ըլլալէ, բայց նպատակ մը դարձած էր, խորապէս փոխեց իր կեանքի հայեցակէտը: Այլեւս չէր կրնար անոր մէջ գտնել նախկին շահեկանութիւնը եւ կը հասկնար հողագործներուն հետ ունեցած յարաբերութիւններուն անպատեհութիւնը:

Որոշապէս կը տեսնէր որ իր կալուածներուն մատակարարութիւնը յամառ պայքար մըն էր իր ու իր գործաւորներուն միջեւ:

Բոլոր այս տաղտուկներուն կուգար կը միանար Քիթթիի մերժաւորութիւնը, զոր կը բաղձար տեսնել առանց այդ փափաքը գոհացնել համարձակելու:

Տոլլի, իր վերջին այցելութեան միջոցին, հրաւիրած էր զինքը կրկին գալու, իրեն առիթ տալու համար որ նոր դիմում մը ընէ քրոջը, որ անշուշտ այս անգամ հաւանութիւն պիտի տար:

Լեւին, նշմարելով Քիթթին, հասկցած էր որ չէր դադրած զայն սիրելէ, բայց չէր կրնար Օպլոնսքիներուն երթալ՝ գիտնալով որ հոն էր անիկա: Իր առաջարկը մերժած ըլլալուն պարագան անանցանելի պատնէշ մը կը բարձրացնէր իրենց միջեւ:

«Չեմ կրնար իրմէ խնդրել որ կինս ըլլայ պարզապէս անոր համար որ չի կրնար իր ուզածին կինը ըլլալ», կ'ըսէր ինքնիրեն:

Այս մտածումը զինքը թշնամի ու ցուրտ կը դարձնէր հանդէպ Քիթթիի:

«Չեմ կրնար հետը խօսիլ առանց մեղադրանքի բացատրութիւն մը բերնելս փախցնելու, ոչ ալ առանց բարկութեան իրեն նայիլ. գիս այս պատճառաւ աւելի պիտի ատէ:

«Յետոյ, այժմ, Տոլլիի ինծի ըսածներէն ետք, ի՞նչպէս կրնամ իրենց տունը երթալ: Միթէ կրնա՞մ չհասկցնել թէ իր ըսածները կը յիշեմ: Ու իրեն պիտի երթամ, ներումը շրթունքներուս վրայ, մեծանձնութեա՞մբ... Ինչո՞ւ Տոլլի այդ խօսքերը ըսաւ ինծի: Կրնայի դիպուածով հանդիպիլ Քիթթիի ու ամէն բան կը կարգադրուէր, հիմա այլեւս կարելի չէ»:

Քանի մը օր ետքը, Տոլլի իրեն նամակ մը գրեց Քիթթիի համար կնոջական թամբ մը խնդրելու:

«Ինծ ըսին որ թամբ մը ունիք եղեր, կ'ըսէր նամակին մէջ, կը յուսամ որ դուք անձամբ կը բերէք»:

Ասիկա չափազանց էր իրեն համար ու ա՛լ չէր կրնար համբերել այս նախանձայլերուն: Խելացի կին մը ի՞նչպէս կրնար վիրաւորել այսպէս իր քրոջ արժանապատուութիւնը:

Տասը հատ տոմսակ գրեց, ամէնքն ալ պատռեց, ու թամբը ղրկեց առանց բացատրութեան: Չէր ուզեր գրել թէ չի կրնար որովհետեւ արգելք մը ունէր եւ կամ կը մեկնէր:

Թամբը ղրկեց եւ զգալով որ գէշ գործ մը ըրած էր, հետեւեալ օրը իր կալուածներուն մատակարարութիւնը, որ այժմ զինքը կը զզուեցնէր, իր տեսուչին յանձնեց եւ գնաց քիչ մը հեռուն իր բարեկամին Սվիաժսքիի մօտ: Այս վերջինը իր շրջակայքը գեղեցիկ ճահիճներ ունէր կաքաւներով լեցուն: Երկար ատենէ ի վեր կը հրաւիրէր Լեւինը որ միշտ կը յետաձգէր ճամբորդութիւնը: Այս անգամ երջանիկ էր Քիթթիէն հեռու փախչելուն՝ իր գիւղէն հեռանալուն, եւ մանաւանդ կարենալ որսալուն, ինչ որ իր բոլոր վիշտերուն համար լաւագոյն դարմանն էր:

ՉՈՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Աննա Քարենինա ու իր ամուսինը կը շարունակէին ապրիլ միեւնոյն երդիքին տակ. օրուան մէջ շատ անգամ իրարու կը հանդիպէին, բայց կատարելապէս օտարական կը մնային իրարու հանդէպ:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պարոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արամ Պարոնեան եւ զաւակները ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր եւ մեծհօր՝

ՏՐԴԱՏ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 4ին, Մոնմորանսի:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երեքշաբթի (Յունիս 9) ժամը 14,30ին, Մոնմորանսիի հանգստեան տունը 44, Ավընիւ Շառլ տը Կօլ, եւ թաղումը տեղի կ'ունենայ ժամը 15,45ին Սեւրանի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ ընդունիլ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վրէժ Գալուստեանի եւ Ալիս Ալթունեանի հարսնիքին ընթացքին, շնորհակալութեամբ նուիրուեցաւ Վիէնի ակումբին 300 ֆր. եւ Տեսինի Հ. Յ. Դ. տան նորոգութեան 300 ֆր.:

ՃԱՇ
Ի ՊԱՏԻՒ
ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Ի պատիւ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, Ուրբաթ Յունիս 12, ժամը ճիշդ 20ին Փարիզի Հիլթընի սրահը,

18, Ave. de Suffren

Ճաշագին 65 ֆրանք

Արձանագրուիլ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցին:

BOXE

ԺԱՔ ՔԷՇԻՇԵԱՆ

ԸՆԴԴԷՄ

ԿԱՐԼՈՍ ՄԱՐՔՍԻ

PALAIS DES SPORTS, PORTE DE VERSAILLES
Lundi 8 Juin à 20 h. 45

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՍԷՆ ՌԱՖԱՅԷԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Սէն Ռաֆայէլ

DOMAINE DES VEYSSIERES, VALESCURE (83)

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար:

ՅՈՒԼԻՍԻ արձանագրութիւնները վերջացած են:

Օգոստոս ամիսներու արձանագրութիւնները բացուած են: Ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Կապոյտ Խաչի գրասենեակը

17, Rue Bleue — Métro Cadet

Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 18, հետեւեալ թուղթերով.

Livret de Famille
Carte d'immatriculation S. S.
Bon de Vacances visé par le Percepteur
Livret de vaccination à jour
Une photo d'identité.

Միջին Ֆրանսայի արձանագրութիւններուն համար դիմել Լիոնի մասնաճիւղին, իսկ Հարաւ. Ֆրանսայի մէջ՝ Մարսէյլ քաղաքի վարչութեան:

Արձանագրութիւնները կատարել շուտափոյթ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Արձանագրութիւնները Օգոստոսի համար (Յուլիսը լրիւ է) Չորեքշաբթի օրերը ժամը 14էն 17, Աճարեանի ակումբը 26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան:

COLONIE DE VACANCES

—— JEUNESSE ET ACTION ——

LE FAU par ROISSARD (Isère)

25ème ANNEE

Յուլիս 1–31, 7–14 տարեկան մանուկներու համար:

Բանակումի Հիմնադրութեան 25ամեակը պիտի տօնուի տեղւոյն վրայ, Յուլիս 14ին, նախագահութեամբ Ցակոբ Եպս. Վարդանեանի

Բանակավայրը ունի արձակուրդի յատուկ կահաւորուած սենեակներ Յուլիս, Օգոստոս եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն համար:

Արձանագրութեան համար դիմել

Pasteur Arthur HELVADJIAN
6, Place de la Rotonde, St-Jérôme MARSEILLE (13e), Tél. 62-85-10

ՄԱՅԻՍ 28

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 14ին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Յարութիւն Յակոբեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը՝ Բիւզանդ Յակոբեան, որ կը գտնուի Փարիզ: Տարագրուած էր 1915ին: Ծնած՝ Գանտրմա, ունի երկու եղբայր՝ Մարտիրոս եւ Ստեփան եւ քոյր մը՝ Ամերիկա:

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Յարութիւն Յակոբեանի՝
62, Rue du 26 Juillet
Boulac — Le Caire, R.A.U.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի, Յունիս 14, առաւօտ ժամը 9,30ին, ֆրանսական հեռատեսիլի Ա. կայանէն՝

ՊԱՊԸ եւ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՀԱՆԴԷՍ – ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Կը նախագահէ Սեւրի քաղաքապետ
Պր. ՇԱՌԼ ՕՏԻՔ

Կիրակի Յունիս 21 կէսօրէ ետք ժամը 4ին

Կը հրաւիրուին վարժարանիս նախկին աշակերտները, բարեկամներն ու համակիրները:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ
Ս. ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԺԱՊԱՒԷՆԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

շնորհաբեր ներկայութեամբ՝

ՎԱԶԳԷՆ Ա. Ծայրագոյն Պատրիարքի եւ Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց

Երկուշաբթի (15 Յունիս) երեկոյեան ժամը 21ին Սալ տը լա Շիմիի մէջ, 28 պիս, Ռիւ Սէն Տոմինիք, Փարիզ 7րդ:

Մուտքի գին՝ 10 ֆրանք

Տոմսերը կը վաճառուին Փարիզի եւ արուարձաններու եկեղեցիներու մօտ, Յունիս 7էն սկսեալ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

VISITEZ L'ARMÉNIE

REALISATION : CIT (France S. A. et AIR-FRANCE

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ CIT et AIR-FRANCE

Ձեզ կ'առաջարկէ երկու ճամբորդութիւններ դէպի

ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ՄԵԿՆՈՒՄ՝ ՕԳՈՍՏՈՍ 4–18

Բ. ՄԵԿՆՈՒՄ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1-15

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՃԱՇԵՐ, ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՆԴՈԿՆԵՐ (Արմենիա)

Շրջապտոյտներ Սեւան, Էջմիածին, Գեղարդ, Սարտարապատ, Ծիծեռնակաբերդ եւ այլ տեսարժան եւ պատմական վայրեր եւ ճարտարարուեստական հիմնարկներ, որոնք պարծանքն են մեր ժողովուրդի ստեղծագործութեանց

Երթ ու դարձ օդանաւով՝ փարիզէն Փարիզ, բոլոր ծախքերը 2500 ֆրանք

ԱՌԱՆՑ ԱՆԱԿՆԿԱԼԻ

Renseignements et inscriptions :

Mr. AZNAVORIAN, 164, Avenue Cantini, Marseille (8e) — 42-80-59
Agences de Voyages CIT, 3, Bld. des Capucines, Paris (2e) — 073-40-85
Agence de Voyages CIT, 2-4, Rue Abel, Paris (12e) — 344-64-29
Agence de Voyages CIT, 70, Rue Ed. Herriot, Lyon (2e) — 42-66-92
Agence de Voyages CIT, 16 Avenue de Verdun, Nice — 87-81-69
Agence de Voyages CIT, 9, Promenade de la Croisette, Cannes — 39-47-82
Agence de voyages CIT, 3 Place de la Bourse, Marseille (1er) — 33-71-10
Agence de Voyage CIT, Rue Aristide Briand, St. Etienne — 32-88-95

Profitez des avantages offerts par le CREDIT VOYAGE AIR FRANCE/SOVAC

Versement comptant : 30 % solde en 3, 6, 9 ou 12 mensualités

« LIC. 18 »

Կ'ՈՒԶԷՔ ՆՈՐՈԳԵԼ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆԸ,

ՁԵՐ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ԿԱՄ ԳՈՐԾԱՏԵՂԻՆ

ՈՐՈ՞Ւ ՊԷՏՔ Է ԴԻՄԵԼ

ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ

ԹՕՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

16 bis, Bld. de Sébastopol, PARIS 4e) et carrefour de l'Eléphant à PALAISEAU-91

DEVIS GRATUIT SUR SIMPLE APPEL : 272.26.61

ET VOUS TROUVEREZ LES PEINTURES THOMLAC :

PARIS (4e), 16 bis, Bld. de Sébastopol PALAISEAU, Carrefour de l'Eléphant
PARIS (12e), 52, rue de Châlon — ARGENTEUIL, 5, rue de Fresne-Bast
ASNIERES, 136, rue des Bourguignons - FONTENAY-sous-BOIS, 48 bis, rue Dalarac

ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿ

Պէյրութի մէջ սկսած է հրատարակուիլ «Ազդակ» շաբաթօրեակը, «Դրօշակ»ի ծաւալով, 16 էջ, առանձին խմբագրութեամբ:

Շաբաթօրեակը, ընկերային, հասարակագիտական, ազգային, քաղաքական եւ պատմական բովանդակութեամբ, լոյս կը տեսնէ ամէն շաբաթ (տարին 50 թիւ):

Շաբաթօրեակի տարեկան բաժանորդագրութիւնը կ'արժէ, չիսուն թիւերուն համար, օդային թղթատարով 14 տոլար:

Ով որ կը փափաքի ծանօթանալ «Ազդակ Շաբաթօրեակի» բովանդակութեան, կրնայ դիմել տեղւոյն ներկայացուցիչին եւ ստանալ չորս առաջին թիւերը առանց որեւէ յանձնառութեան:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութիւնը կը փնտռէ իր տարեկան բանակումին համար խոհարարուհի (կամ խոհարար) ամբողջ Օգոստոս ամսուան համար:

Դիմել՝ Մշակոյթի Տուն, 17 Փիւ. Պլէօ, Փարիզ 9րդ, Ուրբաթ օրերը ժամը 18,30էն մինչեւ 21, Շաբաթ օրերը ժամը 15,30էն մինչեւ 20:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յունիս 28ին:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի դաշտահանդէսը Յունիս 28, Կիրակի:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. — Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման Տար. 115 ֆր. — Հատը 0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ՅՈՒՆԻՍ
MARDI 9 JUIN 1970

Le Numéro 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.833 — Fondateur : SCHAVARGH MISSAKIAN — 46e ANNÉE — N° 11.833

«ԱԶԴԱԿ»Ի ԵՒ «ԶԱՐԹՕՆՔ»Ի ԴԱՏԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼԻ ԳՐԳՌԻՉ ՅՕԴՈՒԱԾԸ

ՍՊԱՌՆԱԼԻՔ ԼԻԲԱՆԱՆԻ

Թրքական «Ենի Կազէթէ» թերթին մէջ, ծանօթ հրապարակագիր Հիքմէթ Պիլ, Թուրքը յատկանշող մտայնութեամբ ու ոճով կ'անդրադառնայ «Ազդակ»ի եւ «Զարթօնք»ի դէմ «Թուրքիոյ նախագահ Սունայի ազդարարութեամբ» բացուած դատին եւ այդ առիթով անհերեթ արտայայտութիւններ կ'ունենայ, մինչեւ իսկ սպառնալով Լիբանանի:

Յետագային վերապահելով մեր խօսքը, ամբողջութեամբ կու տանք գրգռիչ այդ յօդուածը, որ հարազատ պատկերն է թուրք ոգիին.

Հայերը ոչ մէկ տեղ խելօք կը կենան: Հիմա ալ Մարսէյլի շրջակայ Հայութիւնը գործունէութեան լծուած է, յիսուն տարի առաջուան Թրքական վայրագութիւնը Ֆրանսացիներուն տեղեկացնելու համար:

Բարեբախտաբար, Ֆրանսական համալսարաններու մէջ Թուրք ուսանողներ կան, որոնք հաւաքուեր ու Ֆրանսերէն գեղեցիկ գրքոյկ մը պատրաստեր են, տպագրեր են եւ նոյնիսկ սկսեր են բաժնել: Ֆրանսացի մը եթէ ակնարկ մը նետէ այդ գրքոյկին վրայ, շուտով պիտի հասկնայ, թէ Հայերու այս ընթացքը որքան դիտումնաւոր է:

Միայն թէ բուն վէրքը Պէյրութի մէջ է: Այդտեղի Հայերն ալ անցեալները գիրք մը հրատարակեր են՝ արաբերէն, հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն, ու այս օրերս, Լիբանանի փողոցներուն մէջ հանդիպողին կը բաժնեն:

Այդ գիրքերէն մէկն ալ իմ ձեռքս անցաւ: Աստուած իմ, ինչ բարբանջանք, ինչե՜ր, ինչեր չկան այդ գիրքին մէջ: Ծայրէ ծայր զրպարտութիւն, սուտ ու յերիւրանք: Տեղ մը, իմ անունս ալ յիշուեր է եւ, իբրեւ թէ ես գրեր եմ, որ «եթէ Պէյրութի Հայերը խելօք չկենան, մենք ալ Իսթանպուլի Հայերը աղուոր մը կը ջարդենք»:

Իրականութեան մէջ ես հետեւեալը գրած եմ. «Չէ՞ք խորհիր, թէ դուք Պէյրութի մէջ որքան ծայրայեղութեան երթաք, այնքան անհանդիստ կ'ընէք Իսթանպուլի Հայերը: Խորհեցա՞ք այս մասին»:

Ալ դուք հասկցէք, թէ այդ գիրքին մէջ գրուածները որքան կը համապատասխանեն իրականութեան: Ի՞նչ ըսել, որ արաբ մը երբ կարդայ այդ գիրքը, չի կրնար ստուգել խնդիրը եւ սուտը երեւան հանել:

Ենթադրենք, որ հաւատացուցին, ի՞նչ պիտի շահին ատկէ: Թուրքիոյ մէջ Հայաստա՞ն մը պիտի հիմնեն: Այդ անկարելի է: Որովհետեւ, այն տեղերը որ «Հայաստան» կը կոչեն, մէկ հատ իսկ հայ մնացած չէ: Հազար տարուան թրքական հայրենիքը հիմա նորէն եղած է զուտ թրքական երկիր մը:

Ընդհակառակն, Պէյրութի Հայերուն այս արարքը ոչ մէկ օգուտ պիտի ապահովէ իրենց եւ օր մը վնաս պիտի բերէ: Ահաւասիկ թարմ օրինակը: Թուրքիոյ Հանրապետութեան Նախագահ Սունայ, թերեւս թրքական պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով, ազդարարեր է լիբանանեան կառավարութեան՝ Պէյրութի երկու հայ թերթերու մասին, եւ լիբանանեան կառավարութիւնն ալ դատարանի յանձներ է այդ երկու հայ գրգռիչները: Անոնք պիտի կրնա՞ն փրկուիլ լիբանանեան արդարութեան ճիրանէն: Չեմ գիտեր, թերեւս ալ փրկուին, քանի որ լիբանանեան դատական աշխարհին մէջ, դժբախտաբար, շատ մը հայ դատաւորներ կան, Խորհրդարանին մէջ ալ քանի մը հայ երեսփոխաններ, ինչպէս նաեւ հայ փաստաբաններ եւ, մանաւանդ՝ հայ պանքերներ, որոնք կրնան կաշառել բազմաթիւ Արաբներ:

Այդ պարագային, ի՞նչ պիտի ըլլան թուրք-լիբանանեան յարաբերութիւնները: Լիբանան թող չմոռնայ, որ այս օրերս, աւելի քան երբեք պէտք ունի Թուրքիոյ բարեկամութեան, իր մեծ դրացիին բարեկամութեան, քանի որ Իսրայէլի ճնշումը այնքան կ'աւելնայ իր վրայ: Երբ պատահի, որ հայրենասէր Լիբանանցիները օր մը հասկնան, թէ Հայերը պետութիւն հիմներ են իրենց իսկ պետութեան մէջ, այն ատեն վա՜յ այդ Հայերուն վիճակին:

Տեսնենք, թէ այդ արկածախնդիր Հայերը այս անգամ ո՞ր հայրենիքը պիտի փնտռեն:

Մէկ կողմէ Էլ Ֆաթհը եւ միւս կողմէ Պաղեստինի Ազգային Ազատագրութեան կազմակերպութիւնը, վերջ ի վերջոյ Լիբանանի գլխուն փորձանք պիտի բանան: Ինչպէս օրինակ, քանի մը օր առաջ Պաղեստինի Ազատագրութեան Ճակատին պատկանող հայդուկներ, լիբանանեան հողերէն սահմանը անցնելով, համազարկ բացին Իսրայէլեան վարժարանի մը օթոպիւսին վրայ, 11 տղաք մեռան եւ մօտ 20 հոգի ալ վիրաւորուեցան:

Իսրայէլ փոխ-վրէժի դիմեց եւ ռմբակոծեց լիբանանեան չորս սահմանամերձ գիւղեր, որոնք հիմնայատակ կործանեցան, 20 հոգի մեռան եւ եւ 100 հոգի վիրաւորուեցան:

Լիբանանեան կառավարութիւնը ուզէ թէ ոչ, այլեւս ստիպուած է ենթարկուիլ Պաղեստինի ռազմիկներուն, որոնք պատերազմական դաշտի մը պիտի վերածեն այդ երկիրը: Իսրայէլն ալ փոխադարձութեան պիտի դիմէ եւ խեղճ Լիբանանը երկու սուրի մէջ պիտի մնայ:

Հապա՞ Պէյրութի մէջ բոյն դրած Հայերը, որոնք պետութեան մէջ պետութիւն հիմնած են եւ ամէն օր նորանոր տաղտուկներ կը բարդեն Լիբանանի գլխուն՝ Թուրքիոյ դէմ գործելով եւ այդ փոքր երկրին վրայ հրաւիրելով իր մեծ դրացիին՝ Թուրքիոյ թշնամութիւնը:

Լիբանան այրեր է, կործաներ է, քար ու քանդ եղեր է, Հայերու հո՞գն է արդեօք:

Կար ատեն մը, երբ Թուրքիան եւս կրակներու մէջ էր, իսկ Հայերը իրենց շահերը կը հետապնդէին, հաճոյք կը զգային կռնակէն հարուածելով այն Թուրքիան, որուն հացը ճաշակած եւ բարիքները վայելած էին հազար տարիէ ի վեր: Հիմա, նոյն Հայերն են, որ փոքրիկ Լիբանանի գլխուն փորձանք եղած են եւ ոգի ի բռին կ'աշխատին զայն երկու կրակի մէջ ձգելու համար:

Անցեալները լիբանանցի բարեկամի մը հետ կը խօսակցէինք այս մասին: Տեսէք թէ ինչ ըսաւ. «Մենք եղբօր պէս կը վարուինք Հայերու հետ, Արաբներու պէս կը վարուինք, զանոնք երեսփոխան կ'ընենք, նախարար կ'ընենք, զինուորական ալ կ'ընենք»:

Խե՜ղճ Լիբանանցիներ: Կար ատեն մը, երբ մենք, Թուրքերս, նոյն պաշտօնները տուած էինք Հայերուն: Հակառակ ատոր, մեր կռնակէն դաշունահարեցին մեզ: Կ'երեւի տեղեկութիւն չունին: Նորատունկեան էֆէնտին եղաւ Թուրքիոյ Արտաքին գործոց նախարար, Յովհաննէս եւ Յակոբ փաշաները՝ Արքունի գանձին նախարարներ, Ոսկան էֆէնտին՝ Թղթատարական նախարար...: Մեր բանակին մէջ զինուորական էին անոնք, մեր հիւանդանոցներուն մէջ՝ բժիշկ, մեր դատարաններուն մէջ՝ դատաւոր ու իրաւաբան, Ներքին գործոց նախարարութեան մէջ՝ խորհրդական, եւ տակաւին կուսակալ, գայմագամ:

Սակայն, երբ օր մը Թուրքիան մահու կենաց կռիւ կը մղէր եւ թշնամին թրքական սահմաններուն մօտ մեզ կը հարուածէր, այդ նոյն Հայերը, իրենց նշանաւոր դաշնակ հրոսակներով Թուրք գիւղերը խուժեցին, Թուրք անմեղ կիները եւ մանուկները խողխողեցին, Թուրքիոյ ոխերիմ թշնամիներուն հետ գործակցեցան:

Պատմութիւնն է որ կը կրկնուի:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ՉԻ ՀԱՆԴԱՐՏԻՐ

Հակառակ ամերիկեան եւ Հար. Վիէթնամեան պաշտօնական շրջանակներու լաւատես յայտարարութեան, կը թուի թէ Քամպոճի մէջ կացութիւնը բաւական լուրջ եւ մտահոգիչ է Զօր. Լոն Նոլի կառավարութեան համար: Արդարեւ, վերջին շաբթուան ընթացքին Հանոյի ուժերը զօրաւոր ճնշում բանեցուցին Խմեր բանակին վրայ, որ ի վիճակի չէ դէմ դնելու աւելի լաւ սպառազինուած եւ մարտունակ Հիւս. Վիէթնամցիներուն:

Երկրին հիւսիս եւ հիւսիս-արեւելեան նահանգները մեծ մասամբ հսկողութեանը տակ կը գտնուին Հիւս. Վիէթնամցիներուն, որոնք վերջին օրերուն գրաւեցին նաեւ երկու կարեւոր կեդրոններ: Ասոնցմէ մին, որ վերագրաւուեցաւ կառավարական ուժերու կողմէ, կը գտնուէր մայրաքաղաքէն հազիւ 15 քիլոմեթր հեռու: Արձակազէններ նոյնիսկ ձեռնառումբ մը պայթեցուցին Փնոմ Փենի զօրանոցներէն մէկուն մէջ, վիրաւորելով երեսուն զինուորական:

Իրաց այս կացութեան մէջ, քաղաքական շրջանակներու ուշադրութիւնը գրաւեց մէկ կողմէ Մ. Նահանգներու Արտաքին նախարարին առջի օրուան յայտարարութիւնը եւ, միւս կողմէ, խորհրդային Նովոյէ Վրեմեա (Նոր Ժամանակներ) շաբաթաթերթին մէջ լոյս տեսած յօդուածը, ստորագրուած Իւկրէյնձեւի կողմէ, որ ապահովաբար Արտաքին նախարարութեան պատասխանատուներէն մէկուն կեղծանունն է:

Համաձայն Ուիլեըմ Ռոճըրսի յայտարարութեան, Ամերիկա զինուորական գործօն օժանդակութեամբ մը պիտի չպաշտպանէ Զօր. Լոն Նոլի կառավարութիւնը. «Նման հարց չի կրնար ծագիլ», մնաց որ, Ուաշինկթըն, իր խոստումին համաձայն, ամերիկեան զինուորները պիտի հեռացնէ Քամպոճէն Յունիս 30ին: Բնականաբար, դիտել տուած է Մ. Նահանգներու Արտաքին նախարարը, կը յուսանք որ ներկայ կառավարութիւնը կը յաջողի տէր կանգնիլ երկրին եւ թոյլ չտալ համայնավարներուն՝ գրաւելու Քամպոճը, սակայն ոչ մէկ պարագայի տակ զօրավիգ կը կենանք Լոն Նոլի կառավարութեան, մեր զինուորներով:

Ամերիկացի նախարարին կարծիքով Հար. Վիէթնամի, Քամպոճի եւ Թայլանտի զինուորական համագործակցութեան շնորհիւ նոր կացութիւն մը ստեղծուած է Հնդկաչինի մէջ: Երեք երկիրներու զինուորական ուժերը, որոնք եռապատիկ թիւ մը կը ներկայացնեն բաղդատմամբ Հիւս. Վիէթնամցիներուն, կրնան պաշտպանել իրենց երկիրները: «Ոչ մէկ պատճառ կայ, որպէսզի ազատութեան համար կռուող ուժերը չյաղթեն համայնավար ուժերուն»:

Մոսկուա, Նովոյէ Վրեմեա շաբաթաթերթին միջոցաւ ազդարարութիւն մը ուղղեց Հնդկաչինի համայնավարներուն՝ գործիք չդառնալ Փեքինի ձեռքին մէջ: Միրաբանութիւնը այս վերջինոյն հետ, համաձայն վերոյիշեալ յօդուածին, զիրենք պիտի առաջնորդէ դէպի «պարտութիւն եւ քանդում»:

Յօդուածը միեւնոյն ատեն խիստ ոճով մը կ'ամբաստանէ Չինաստանը, որ կը փորձէ ազդեցութիւնը տարածել Ասիոյ մէջ, միջամուխ ըլլալով ասիական գրեթէ բոլոր երկիրներու ներքին գործերուն, ձախակողմեան տարրերու միջոցաւ: Իշխան Սիհանուքի պաշտօնազրկման հարցին մէջ եւս պատասխանատուութեան բաժին մը կը վերագրուի Չինաստանի, Նովոյէ Վրեմեայի յօդուածագրին կողմէ:

Քաղաքական շրջանակներու համոզումով, վերոյիշեալ յօդուածը կ'արտացոլէ Մոսկուայի մտահոգութիւններն ու վրդովումները, որովհետեւ Փեքին արագ թափով մը իր անվիճելի ազդեցութիւնը ապահովեց Վիէթնամցի, Լաոսցի եւ Քամպոճցի «հայրենասէրներէ» կազմուած միացեալ նոր ճակատին վրայ: Մոսկուա հաշտ աչքով չի դիտեր Չինաստանի ձեռք ձգած յաջողութիւնները, ազդեցութեան եւ հեղինակութեան ճամբով, Հնդկաչինի թերակղզիին վրայ: Միւս կողմէ, ամերիկեան յաջողութիւնները ռազմաճակատին վրայ, նոր պարտութիւններու առջեւ կրնայ դնել Մոսկուան, ինչ որ փափաքելի չէ իրեն համար:

Քաղաքական դէտերը կը յիշեցնեն այս առթիւ, թէ Մոսկուա մինչեւ այսօր պաշտօնապէս չէ ճանչցած դեռ Իշխան Սիհանուքի կառավարութիւնը: Ընդհակառակն, կը շարունակէ պահպանել իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Փնոմ Փենի հետ, թէեւ տեղւոյն խորհրդային դեսպանը «արձակուրդի» մեկնած է Մոսկուա:

Խորհրդային շաբաթաթերթին մէջ երեւցած յօդուածը, որուն խորագիրն ալ յատկանշական է — ««Ասիա եւ Փեքինի Խաները» — գրեթէ նոյն միտքերը կ'արտայայտէ Պրաւդայի Մայիս 28ի խմբագրականին, ուր ըսուած էր, թէ Փեքին «եթէ ոչ ամբողջ աշխարհը, գէթ Ասիան» կ'ուզէ իր ամբողջական տիրապետութեան տակ առնել:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ մէջ բուռն բախումներ տեղի ունեցան յորդանանեան բանակայիններու եւ պաղեստինեան արձակազէններու միջեւ: Լուրը, որ տրուած է պաղեստինեան շրջանակներէ, արձագանգ կ'ըլլայ երեսուն սպաննուածներու եւ ութսունի մօտ վիրաւորուածներու: Ամման ցարդ լուռ կը մնար այս մասին: Լիբիոյ յեղափոխական Խորհուրդին նախագահը Պէյրութի մէջ ընդունուեցաւ Նախագահ Հելուի կողմէ: Երեք օրուան պաշտօնական այցելութեան ընթացքին, Քատաֆի, Լիբիոյ առաջնորդը, Լիբանանցիներուն պիտի ներկայացնէ արաբ ուժերու զինուորական գործողութիւններու համակարգման ծրագիր մը: Գնդ. Քատաֆի յաջորդաբար նոյն նպատակով այցելեց Պաղտատ, Ամման եւ Դամասկոս: Իսրայէլեան ուժը առջի օր եւս վեց ժամ շարունակ ռմբակոծեց Սուէզի շրջանը: «Ալ Ահրամ»ի համաձայն (Գահիրէ) Ֆրանսա հակօդային հրթիռներ պիտի յանձնէ արաբ երկիրներու, յառաջիկայ տարեսկիզբին:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

(ՅԱՊԱՒՈՒՄՆԵՐՈՎ)

Անցեալին, Հայաստանի բնակչութեան վերարտադրութեան հիմնական երկու գիծերն էին՝ ծնունդներու բարձր թիւը եւ մահերու նոյնքան մեծ թիւը, ինչպէս նաեւ կեանքի կարճ տեւողութիւնը եւ սերունդներու արագ յաջորդականութիւնը, բնակչութեան տեւական գաղթը երկրէն դուրս:

1913ին Հայաստանի մէջ, իւրաքանչիւր հազար բնակիչին հաշուով, կը ծնէր 46 երախայ: Կինը իր ամուսնական կեանքի ընթացքին կը ծննդաբերէր աւելի քան 7 երախայ: Ասիկա մեծ տոկոս մըն էր, որ կը բացատրուէր մէկ կողմէ կիներու կանուխ ամուսնութեամբ (կիներու ամուսնութեան միջին տարիքը 17 էր), միւս կողմէ՝ չափազանց բարձր մանկական մահով (որպէսզի ընտանիքին մէջ մնար հասուն տարիքի 3–4 երախայ, անհրաժեշտ էր ծննդաբերել գրեթէ կրկնապատիկը):

Ցած կենսամակարդակին եւ բժշկական խիստ անբաւարար սպասարկութեան հետեւանքով, ընդհանուր միջինը մահերու չափազանց բարձր էր. հազարի վրայ 24:

Ժողովրդագրական օրինաչափութեան բնորոշ կողմերէն մէկը բնակչութեան եւ յատկապէս անոր աշխատունակ մասին տեւական գաղթն էր: Հազարաւոր հողազուրկ գիւղացիներ ամէն տարի կը գաղթէին Անդրկովկասի արդիւնաբերական շրջանները, Ռուսիա եւ, նոյնիսկ, արտասահման: Արտագաղթողներու թիւը առաջին Համաշխարհային պատերազմի նախօրէին, մեծ ծաւալ ստացած էր: Այդ ժամանակաշրջանին արդիւնաբերական կեդրոններ մեկնած են տարեկան միջին հաշուով 25·000 իսկ արտասահման՝ 2000 մարդ:

Կացութիւնը աւելի բարդացաւ պատերազմի շրջանին: Եղեռնի հետեւանքով եւ իբրեւ բնական հետեւութիւնը անոր (համաճարակ, սով) մեծ կորուստներ արձանագրեց մեր ժողովուրդին թիւը: Այսպէս է, որ 1913ի քանակը — մէկ միլիոն — կարելի եղաւ վերահաստատել միայն 1930ին: 1920ին Հայաստանի բնակչութեան թիւը 780·000 էր, իսկ այսօր՝ 2 միլիոն 493·000, ինչ որ կը նշանակէ, թէ եռապատկուած է կէս դարու ընթացքին:

Ժողովրդական օրինաչափութիւններու յատկանշական կողմերէն մէկն ալ այն է, որ մահերու թիւը աստիճանական նուազում արձանագրած է: 1968ին հազար անձի վրայ մեռած է 5,3 մարդ, այսինքն 4,5 անգամ աւելի պակաս 1913ի բաղդատմամբ: Մահերու տոկոսը աշխարհի նուազագոյններէն է: Այս մասին կը վկայէ հետեւեալ հաշիւը. ամէն տարի կը ծնին 60·000 երախաներ: Անցեալին միայն 50·400ը կը հասնէր մինչեւ մէկ տարեկան եւ միայն 35·800ը՝ մինչեւ 5 տարեկան հասակը: Ներկայիս այդ տարիներուն համապատասխան ձեւով կը հասնին 58·300 եւ 56·800 երախայ:

Միւս օրինաչափութեան յատկանշական գիծը, 1930էն սկսեալ, ծնունդներու թիւին նուազումն է: 1968ին հազար բնակիչի հաշուով, ծնած է 25 մարդ: Այդ երեւոյթին պատճառները բազմաթիւ են, յիշենք անոնցմէ կարեւորագոյնները: Ծնունդներու մակարդակին նուազումին պատճառներէն մէկը մանուկներու մահուան նուազումն է: Ինչպէս ցոյց կու տայ վերի աղիւսակը, ներկայիս ծնածներուն անհամեմատ աւելի մեծ մասն է, որ կը մնայ կենդանի: Հետեւաբար հասուն տարիքի երախայ ունենալու համար կարելի է ծնունդ տալ աւելի քիչ թիւով մանուկներու, քանի որ անոնց մեծ մասը կ'ապրի եւ կը մեծնայ: Գիտակից մայրութիւնը կը հանդիսանայ Հայաստանի բնակչութեան վերարտադրութեան նոր, արդի օրինաչափութիւններէն մէկը: Քիչ ծնունդներու երողութիւնը կը բացատրուի նաեւ կիներուն գործով, քանի որ աշխատող կիներու տոկոսը չատցած է, ինչպէս նաեւ բնակչութեան կրթական մակարդակի բարձրացումով:

Հակառակ ծնունդներու թիւի նուազման, Հայաստան կը շարունակէ մնալ Խորհ. Միութեան բարձր բնական աճ ունեցող հանրապետութիւններէ մէկը: Այդ կ'ապացուցանեն հետեւեալ թիւերը: 1968–ին, Խորհրդային Միութեան մէջ, 1000 բնակիչի հաշուով, բնական աճը կազմած է 9,6, մեր երկրին մէջ՝ 19,7 մարդ, որ ետ կը մնայ միայն Կեդր. Ասիոյ երկիրներէն եւ Ազրբէջանէն:

Բնակչութեան արագ աճին երկրորդ աղբիւրը կը հանդիսանայ միջհանրապետական գաղթերը: Վերջին տասնամեակներուն ոչ միայն դադրեցաւ բնակչութեան արտագաղթը երկրէն, այլեւ խորհրդային երկիրներէ Հայեր վերադարձան Հայաստան:

Վիճակագրական նիւթերու վերլուծութիւնը ցոյց կու տայ, որ եկողներու թիւը կը գերազանցէ մեկնողներունը: Ասիկա կը բացատրուի ոչ այնքան տնտեսական դործոններով, որքան անով, որ կուգան մայրենի լեզուով կրթութիւն տանալու, ազգակիցներու մօտ բնակելու համար: Ուստի, մեր կարծիքով, պատճառներ կան մտածելու, թէ բնակչութեան միջհանրապետական շարժումը յառաջիկայ տարիներուն եւս կ'աճի:

Թիւի յաւելումին երրորդ աղբիւրը հայրենադարձութիւնն է: Մինչեւ Համաշխարհային Բ. պատերազմին, ներգաղթողներու թիւը մօտաւորապէս 75·000 էր: 1946–1949ին հայրենիք վերադարձան մօտ 90·000 հոգի: Ներգաղթը կը շարունակուի ներկայիս եւ կը հանդիսանայ երկրին բնակչութեան յաւելումին հիմնական ազդակը:

Գալով ապագայի մասին, ի՞նչ նախատեսութիւններ կարելի է ընել: Ապագայի գիտական կանխատեսումը ընդհանրապէս, բնակչութեան զարգացման հեռանկարներու նախատեսումը մասնաւորապէս, չափազանց բարդ հարցեր են: Հասկնալի է, որ այս մասին կատարուած հաստատումները ունին միայն մօտաւոր, հաւանական բնոյթ:

Ելեկտրոնիկ – հաշուական մեքենայի օգնութեամբ կատարած մեր հաշիւները ցոյց կու տան, որ յառաջիկայ տասնամեակին Հայաստանի բնակչութեան թիւը կ'աւելնայ աւելի քան մէկ քառորդով եւ կը կազմէ 3·100·000 – 3,200·000 անձ: Դարավերջին բնակչութեան թիւը կը հասնի 4,3 – 4,5 միլիոնի: Ասիկա կը նշանակէ, որ 35 տարուան ընթացքին (1965–2000) Հայաստանի բնակչութիւը պիտի կրկնապատկուի: Նախորդ կրկնապատկումին համար (պատերազմական կորուստները մեծ եղան Համաշխարհային Բ. պատերազմին) հարկ եղաւ 32 տարի բոլորել:

Մեծ չափով կը բարձրանայ բնակչութեան խտութիւնը: Եթէ 1920ին մէկ քառ. քլմ.ի վրայ կը բնակէր 26 անձ, ներկայիս մօտ 84, իսկ 2000ին կը բնակի 143–150 անձ:

Արդիւնաբերութեան, մշակոյթի եւ գիտութեան զարգացումին, ինչպէս նաեւ գիւղատնտեսական աշխատանքներու մեքենայացման աստիճանին բարձրացումին հետեւանքով ա'լ աւելի կը մեծնայ քաղաքաբնակներու թիւը: Առաջ 100էն միայն 10ը կը բնակէր քաղաքներու մէջ, իսկ ներկայիս բնակչութեան կէսէն աւելին (59 տոկոսը): Ըստ մեր հաշիւներուն, յառաջիկայ տասնամեակին այդ ցուցանիշը կը կազմէ 68, իսկ 2000ին մօտ 85 տոկոս:

Տարիքի խնդրին մէջ ալ հետաքրքրական փոփոխութիւններ տեղի պիտի ունենան: Յետպատերազմեան տարիներուն գրեթէ բոլոր զարգացած երկիրներու մէջ նկատուեցաւ աշխատունակներու եւ ծերերու թիւի յաւելում: Այդ հոլովոյթը, որ յայտնի է բնակչութեան «ծերացում» անունով, սկսած է նաեւ Հայաստանի մէջ: Այսպէս, ներկայիս իւրաքանչիւր 100 անձին 42ը ունի մինչեւ 16 տարեկան հասակ, 47ը աշխատունակ է եւ միայն 11ը ծեր, իսկ 2000ին այս թիւերը կ'ըլլան 31, 55 եւ 14: Բնակչութեան ծերացումը կը բացատրուի մէկ կողմէ ծնունդներու թիւի նուազումով, միւս կողմէ՝ կեանքի միջին տեւողութեան երկարաձգումով: Այս երեւոյթին ընկերային – տնտեսական հետեւանքները բազմապիսի են եւ հակասական: Յիշենք անոնցմէ մէկը:: Բնակչութեան «ծերացումին» հետեւանքով կը նուազի աշխատունակներու խնամքին տակ գտնուողներու թիւը, կամ, ինչպէս ընդունուած է ըսել ժողովրդագրութեան մէջ, կը բարձրանայ տնտեսութեան անկախութեան մակարդակը: Այսպէս, ներկայիս երկրին իւրաքանչիւր 100 աշխատունակին խնամքին տակ կայ 113 անձ (89 երախայ եւ 24 ծեր): 2000ին այդ ցուցանիշը կը դառնայ 82 (56 անչափահաս եւ 26 ծեր): Ինչպէս կը տեսնուի, խնամարկուներու թիւին կրճատումը կը կատարուի ի հաշիւ երախաներու թիւի նուազումին:

Լ. ԴԱՒԹԵԱՆ

ՃԱՇԱԿԸ

Ճաշակելիքը, որ կերակուրներուն համը զանազանելու զգայարանքն է՝ ծնունդ տուած է բոլոր լեզուներուն մէջ ճաշակ փոխաբերական բառին, որով կը բացատրէ մարդ իր զգացումը գեղեցկութեանց եւ տգեղութեանց մասին: Լեզուի ու քիմքի ճաշակն ալ մտային արագ դատողութիւն մըն է, որ խորհրդածութեան կ'առաջնորդէ: Ճաշակելիքի նման, ճաշակն ալ զգայուն ու հեշտախնդիր է բարիին հանդէպ, անոր նման կը վանէ չարը զայրոյթով, անոր նման վարանոտ ու մոլորուն է, մինչեւ անգամ անգիտակ թէ հաճելի պիտի ըլլա՞յ ինչ որ կը ներկայացուի իրեն. հետեւաբար անոր նման պէտք ունի ունակութեան:

Ճաշակին համար բաւական չէ տեսնել ու ճանչնալ ձեռարուեստի մը գեղեցկութիւնը. պէտք է զգալ զայն եւ յուզուիլ: Բաւական չէ զգալն ու յուզուիլը չփոթ եղանակով. հարկ է որոշել զանազան գոյներու նուրբ տարնչութիւնները: Ոչ մէկ բան պէտք է խոյս տայ ընտրողութեան արագութենէն, եւ այս կէտին մէջ ալ մտաւոր ճաշակը, արուեստի ճաշակը նմանութիւն ունին ճաշակի զգայարանքին, որովհետեւ գինեդէտը կը զգայ եւ կը ճանչնայ անմիջապէս երկու ըմպելիներու խառնուրդը, նոյնպէս ճաշակի տէր անձ մը սուր ակնարկով կը տեսնէ երկու ոճերու խառնուրդը, կը տեսնէ թերին՝ ախորժելիին քով:

Արուեստի ճաշակը շատ աւելի է քան զգայական ճաշակը, որովհետեւ մարդ զգայական ճաշակին մէջ թէեւ երբեմն կը սիրէ այն բաները, որոնց համար նախապէս դժկամութիւն կը զգար, սակայն բնութիւնը չէ ուզած որ մարդիկ առ հասարակ սորվին զգալ ինչ որ իրենց կարեւոր է: Բայց մտաւոր ճաշակը աւելի ճաշակ կը պահանջէ կազմուելու համար: Զգայուն երիտասարդ մը, երբ անգիտակ է գեղարուեստի՝ անմիջապէս չի կրնար զանազանել մեծ խմբերգի մը ձայնի տարբերութիւնները, իր աչքերը չեն կրնար զանազանել նկարի մը մէջ գոյներու աստիճանաւորումները, մութն ու լոյսը, հեռանկարը, ներդաշնակութիւնը. բայց աստիճանաբար իր ականջներուն լսողութիւնը կը նրբանայ, նոյնպէս իր աչքերուն հեռատեսութիւնը: Գեղեցիկ ողբերգութեան մը առաջին ներկայացման պիտի յուզուի, բայց պիտի չզանազանէ ո՛չ

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Ո՞վ կ'ուզես որ ըլլայ... ստիկանութիւնը. կը վախնամ որ մատնուած ենք:

— Նախ իրողութիւնը պատմէ եւ յետոյ քու դատաստաններդ ըրէ:

— Իրողութիւնը այն է որ այս առտուընէ ի վեր գաղտնի ոստիկան մը եկած է Ասմալը Մեճիտի մեր բնակած տունը եւ հոն կեղծ անունով սենեակ մը վարձած է, մեզ լրտեսելու համար ապահովապէս:

— Ո՞վ է այդ գաղտնի ոստիկանը, կրցա՞ք իր անունը հասկնալ:

— Այո... Ալի պէյը, այն որ չոգենաւին ու սալոնին մէջ քու ուշադրութիւնդ գրաւեց:

Աշոտ, Արամ ու Վահան իրարու երես նայեցան:

— Բայց կացութիւնը շատ ծանր է ուրեմն, գոչեց Աշոտ:

— Եթէ այնպէս չըլլար՝ այս ժամուս եւ այս սարսափելի օդով մինչեւ հոս չէի գար:

— Հիմա սկիզբէն ըրէ պատմութիւնդ, հրամայեց Աշոտ, եւ ջանա որ մանրամասնութիւն մը չմոռնաս:

— Այսօր, սկսաւ Սիսակ, երբ ցերեկէն ետքը տուն վերադարձանք ու իմ սենեակս առանձնացանք Արգարին հետ, Լազարօ եկաւ մեր մօտ եւ ըսաւ, «Նոր վարձակալ մը եկած է որու մասին կ'ուզեմ ձեզի հետ խօսիլ, որովհետեւ կասկածելի մէկը կ'երեւայ»:

— «Ո՞վ է տեսնենք, հարցուցի:

— «Երիտասարդ մըն է, պատասխանեց, որ իբրեւ կեսարացի յոյն ներկայացաւ եւ տասնեւհինգ օրուան համար սենեակ մը վարձել ուզեց, ըսելով թէ առեւտրական գործերով եկած է Պոլիս երկու շաբաթի չափ հոս պիտի մնայ: Տանտիրուհին խնդրոյն առաջնորդեց այս սենեակին դիմացի սենեակը որ քանի մը օրէ ի վեր պարապ էր: Մարդը անմիջապէս հաւանեցաւ այդ սենեակը վարձել: «Ի՞նչ պիտի տամ 15 օրուան, հարցուց: Երկու ոսկի, պատասխանեց տանտիրուհին», ինչ որ չափազանց գին մըն էր. այդ սենեակը սովորական ամսական մէկուկէս ոսկիի կը վարձէինք: Մարդը առանց դիտողութիւն ընելու՝ երկու ոսկի հանեց եւ տանտիրոջ տուաւ: Առաջին անգամ սկսայ կասկածիլ երբ այսպէս առանց դիտողութեան այնքան գումար մը տուաւ, մանաւանդ որ Կեսարացիները ընդհանրապէս դրամի յարգը գիտեն, մանաւանդ երբ դաւառէն կուգան. խիկոյն մտքէս ըսի որ այդ մարդը կեսարացի չէր ու սուտ կը խօսէր»:

— «Ա՞յդ է միայն կասկածիդ պատճառը, հարցուցի Լազարոյին:

— «Միայն այդ չէ, պատասխանեց Լազարո, հազիւ թէ տանտիկինը սենեակէն դուրս ելաւ եւ առանձին մնացինք, անծանօթը սկսաւ հարցափորձ ընել գիս տան մէջ գտնուող միւս վարձակալներուն մասին: Բնականաբար տարտամ ու անորոշ պատասխաններ տուի, որոնցմէ դժգոհ մնաց: Այս երրորդ պարագան կասկածներ աւելցուցին եւ հարկ համարեցայ գալ այս տեղեկութիւնները հաղորդել ձեզի»:

— Ահա ինչ որ պատմեց Լազարո:

— Յետո՞յ, հարցուց Աշոտ որ խորին ուշադրութեամբ մտիկ ըրած էր այս պատմութեան:

— Բնականաբար Լազարոյի այս խօսքերը գիս յուզեցին, շարունակեց Սիսակ, եւ Արգարի հետ որոշեցինք ամէն զգուշութիւն ձեռք առնել եւ միեւնոյն ատեն ծածկաբար լրտեսել այդ անհարկի անծանօթը որուն բռնած սենեակը ճիշդ իմ սենեակիս դէմը կը գտնուէր:

— Եւ ի՞նչ եղաւ ձեր այս լրտեսութեան արդիւնքը:

— Արդիւնքը հիմա պիտի իմանաք: Արգար եւ ես որոշեցինք մեր սենեակին դուռը կղպել եւ կղպանքին ծակէն նայիլ թէ մարդը սենեակէն դուրս պիտի ելլէ՞: Ժամ մը այսպէս սպասելէ ետքը, վերջապէս դիմացի սենեակին դուռը բացուեցաւ եւ մարդ մը դուրս ելաւ:

— Ալի պէ՞յն էր այդ մարդը, հարցուց Աշոտ:

— Ոչ ես եւ ոչ ալ Արգար անձամբ չէինք ճանչնար Ալի պէյը, հետեւաբար նախ չկրցանք հասկնալ իր ինքնութիւնը: Մարդը ուղղակի դէպի մեր դուռը դիմեց եւ երկու անգամ զարկաւ: Ձայն չհանեցինք, այն ատեն ուզեց դուռը բանալ, բայց ինչպէս ըսի կղպուած էր եւ անկարելի եղաւ բանալ. ուստի վերադառնալ իր սենեակը:

Բաւական ժամանակ կրկին կղպանքին ծակէն սկսանք լրտեսել, յետոյ տեսանք որ դարձեալ սենեակին դուռը բացուեցաւ, մարդը դուրս ելաւ եւ մեր դրան մօտենալով փորձեց դուռը բանալ մէկ քանի բանալիներով, որոնք մի առ մի կը դրպանէն հանելով կղպանքին մէջ կը խօթէր: Բարեբախտաբար ոչ մէկը յարմարեցաւ եւ նոյն միջոցին վերնայարկին սանդուխէն ոտնաձայն մը լսուելով, մարդը աճապարեց իր սենեակը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(133 – Շար.)

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՆԱՄԱԿՈՆԻ

ԿԵԱՆՔԸ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԷՋ

ԱՆԹԻԼԻԱՍ (Յառաջ).— Դպրեվանքի սրահին մէջ, Մայիս 17ին Կիրակի երեկոյեան ժամը 7ին, տեղի ունեցաւ առաջին երգահանդէսը Լիբանանի պետական երաժշտանոցի ուսանողուհիներէն՝ Օր. Արաա Ռումեանի, դաշնակի ընկերակցութեամբ՝ հանրածանօթ արուեստագէտուհի Արփինէ Փեհլիվանեանի:

Բացումը ըրաւ տեսուչ Հայր Սուրբը, ներկայացնելով խրախուսիրը իր կենսագրական գիծերուն մէջ:

Յայտագիրը շատ ճոխ էր եւ այլազան: Ա. մասը յատկացուած էր օտար հեղինակներուն, հոն էին Ա. Սկարլաթթի, Փաէր, Սթրոս, Ճ. Ռոսսինի եւ Ճ. Վէրտի: Իսկ Բ. մասին վրայ կային՝ Կոմիտաս, Ալէմշահ, Բ. Կանաչեան, Ա. Տիգրանեան եւ Ա. Այվազեան:

Ուսանողուհիի առաջին երգահանդէսն էր որ կուտար Օր. Արաա Ռումեան, ինքնավստահ եւ համարձակ, շնորհիւ իր ուսուցչուհիի ցուցմունքներուն եւ քայլերուն: Հոգեխօս էին բոլոր երգերը:

Փակման խօսքը ըրաւ կրկին տեսուչ Հայր Սուրբը՝ Մեսրոպ վարդապետ եւ անկեղծ ըլլալու համար ըսաւ, որ սրահին ջերմութիւնը մթնոլորտային ջերմութիւն մը չեղաւ միայն, այլեւ արուեստի ջերմութիւն մը: Օր. Ա. Ռումեան նոր սերունդի յառաջապահներէն մէկն է, որ կրցաւ երգարուեստը արժեւորել: Ակներեւ էին իր մեկնաբանութիւնը, երգերը՝ մեկնաբանելու խոր արուեստին մէջ, որ պարզ երգ չէր, այլ ջերմութիւն մըն էր:

Երգահանդէսը ալուոր յաջողութիւն մը արձանագրեց:

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԼՈՒՍԱՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՎ

Պարսկահայ ծանօթ արուեստագէտ Պր. Աբրահամ Գուրգէնեանի հիւրաբար Պէյրութ ժամանումէն օգտուելով, տեսչութիւնը կազմակերպած էր նկարներու ցուցահանդէս մը, որ տեղի ունեցաւ Շաբաթ, Մայիս 23ի երեկոյեան ժամը 7ին, դպրեվանքի սրահին մէջ:

Ինքնատիպ իր արուեստի գործերով, ըսաւ տեսուչ Հայր Սուրբը, Պր. Աբրահամ Գուրգէնեան ծանօթ անուն մըն է արտասահմանի Հայութեան, որուն գործերը Հայու անհուն հրճուանքով կը լեցնեն մեր հոգիները, որոնք այսօր կը զարդարեն զանազան նշանաւոր վայրերու սրահներն ու դահլիճները, մատենադարաններն ու արուեստի հիմնարկութիւնները:

Պր. Ա. Գուրգէնեան լուսարձակներով մեզի ներկայացուց իր անձնական վրձինէն բխած իրապէս թանկագին նկարչական գործեր, որոնցմէ ամէն մէկը Հայոց հինաւուրց պատմութեան էջերը բացաւ մեր աչքերուն առջեւ, սկսեալ հին ժամանակներէն, աշուղական շրջանէն մեր օրերը: Պր. Գուրգէնեան ամէն մէկ ցուցադրութեան հետ տուաւ մանրամասն եւ հետաքրքրական տեղեկութիւններ:

Ցոյժ հետաքրքրական այս ցուցադրութիւնը անցաւ շատ հաճելի:

«ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

Լիբանահայ Օգնութեան Խաչի Անթիլիասի մասնաճիւղին կազմակերպութեամբ, Կիրակի, Մայիս 24ի երեկոյեան ժամը ճիշդ 8ին, դպրեվանքի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ «Մայրերու Օր»ուան հանդիսաւոր տօնակատարութիւնը, նախագահութեամբ՝ Գարեգին Դրան Եպիսկ. Սարգիսեանի:

Կը խօսէր Տիկ. Բերկրուհի Առաքելեան: Այս առթիւ պատրաստուած էր ճոխ գեղարուեստական բաժին մը, սիրուած երգիչներէ եւ երգչուհիներէ:

Բացումը կատարեց Տիկ. Սարգիսեան:

Սիրուած երգիչ Պր. Լեւոն Գաթրճեան հոգեկան խորունկ ապրումով մը երգեց Աւ. Իսահակեանի «Մայրիկի» եւ Յովհ. Շիրազի «Իմ բալիկ» սրտայոյզ երգերը:

Արտասանեց Օր. Սեդա Հարպոյեան՝ Սիլվա Կապուտիկեանի «Իմ մայրիկիս» բանաստեղծութիւնը:

Օր. Արաա Ռումեան, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. Նորա Ռումեանի երգեց «Օրօր»ը Բ. Կանաչեանի եւ «Հայաստան» երգերը: Ներկաներու փափաքին վրայ երգեց նաեւ Կոմիտասի «Կռունկ»ը:

Բանախօսեց Տիկ. Բ. Առաքելեան, որ ներկայացուց մօր դերը հայկեանքի իրականութեան մէջ, անոր արժէքն ու դերը անցեալին, այսօր եւ վաղը:

Դպրեվանքցիները իրենց մասնակցութիւնը բերին «Մայրը» խմբային արտասանութեամբ մը:

Փակման խօսքը ըրաւ Սրբազան Հայրը, որ խնդաց եւ խնդացուց բոլոր ներկաները, յուզումի եւ տխրութեան այդ պահերէն ետք, հիմըրով լեցուն հայրական քաղցր խօսքերով: Եկեղեցւոյ քահանան է մայրը, ըսաւ Սրբազան Հայրը, որուն ուշադրութեան յանձնուած է մանուկներու առողջ դաստիարակութիւնը:

Ներկաները սրահէն մեկնեցան շատ գոհ:

ՓԻՆԿ-ՓՈՆԿԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔ ՄԸ

Տեսակ մը հաճոյքի եւ ուրախութեան օր եղաւ Հինգշաբթի, Մայիս 28ի օրը, դպրեվանքէն ներս, որովհետեւ ականատես եղանք միջ-դասարանային փինկ-փոնկի մրցաշարքի մը, որ անցաւ խրապէս շատ հաճելի: Այս առթիւ Լիբանանի երկար տարիներու ախոյենուհի Հ. Մ. Ը. Մ.-ական Տիկ. Նազիկ Յովհաննէսեան-Նատէր, սիրայօժար տրամադրած էր բաժակ մը օրուան ախոյեանին:

Զատումի մրցումները սկսան Չորեքշաբթի իրիկուընէ, յաջորդաբար մրցեցան նախապէս պատրաստուած յատուկ ցանկի խաղացողները, հսկողութեամբ եւ պատասխանատուութեամբ Հայր Սուրբին, որ մեծ ճեռնհասութեամբ ղեկավարեց բոլոր մրցումները:

Հինգշաբթի, նախաճաշէն ետք, դպրեվանքի բոլոր տղաքը հաւաքուած էին սերտարան, ուր տեղի պիտի ունենային մնացեալ զատումի խաղերը: Ժամը 10ին, երբ արդէն աւարտական քանի մը խաղ մնացած էր կարճ դադարի մը համար ծով գացինք: Կէսօրէ ետք ժամը 3ին սկսան աւարտական մրցումները. դժուարին պայքարէ մը ետք ժառանգաւոր Ա. դասարանէն Եղիա Սանոսեան շահեցաւ առաջնութիւնը եւ ստացաւ տրամադրուած բաժակը: Երկրորդ եւ երրորդ հանդիսացան Բ. դասարանէն Սարգիս Սէփէթճեան եւ Յովհ. Արապեան ստանալով մէկական փինկ-փոնկի բաժէթ:

Մրցումներուն ներկայ գտնուեցան Տիկին Նազիկ Յովհաննէսեան-Նատէր, տեսուչ Հայր Սուրբը, սարկաւագներ եւ ժառանգաւոր սաներ: Մրցումէն ետք ներկաները հիւրասիրուեցան զովացուցիչներով:

Ս. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ՏԻԳՐԱՆ ՏԱՏՐԵԱՆԻ

Ինչպէս գրած էինք, Փարիզի հայ նկարիչ Տիգրան Տատրեան Յունիս 2էն մինչեւ 20 կը ցուցադրէ իր գործերը — իւղաներկ եւ ջրաներկ: Եւ այս առթիւ թարգմանաբար կը հրատարակենք ծանօթ լիբանանցի քննադատ՝ Սալէհ Սթաթէի վերլուծումը հայ արուեստագէտին ստեղծագործութիւնը բնորոշող:

« Տատրեան պատի մը առջեւ է: Կը նախադդայ որ ետեւը անսովոր եւ առօրեայ դէպք մը տեղի կ'ունենայ, քնարերգական խօլ ուժգնութիւնով մը, ինչպէս գիսաստղի մը ժայթքումը: Ի՞նչպէս ընել տեղեակ ըլլալու համար: Ահաւասիկ ան իր շունչը կը բռնէ եւ նշանաւոր խօսքին համեմատ, անոր աչքը կ'ունկնդրէ: Եւ եթէ պատը, պատը երեւոյթներուն, ըլլա՞ր պատի երեւոյթ մը — ըլլալով... կառւէ: Դե'հ, աղուոր հարուած մը. — տեսնենք ի՞նչ կայ ետեւը: Եւ ահա, ճեղքուածքին մէջէն երեւումը գիսաստղին՝ գունդ կայծերու, խոյող շողշողուն, հուր թռչուն: Տարիներ ամբողջ, Տատրեան նկարեց մանրակրկիտօրէն անհունապէս փոքրը: Իրերուն հիւսուածքին հետեւելով՝ կը յանգի աստղին: Եւ կամ թէ աստղն է որ կուգայ դէպի իրեն, թաքնուած նշոյլ, նշմարուելու բաղձացող: Տեսէք ամէնէն վերջին պաստառը նկարիչին. միշտ պատն է, բայց չկայ փոսը: Պարզօրէն, կը ճեղքուի եւ կը չառաչէ ամէն կողմէ, թոյլ տալով որ իր գաղտնիքը երգէ »:

ՍԱԼԷՀ ՍԹԱԹԻԷ

ՔԻՉ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

Խումբ մը զբօսաշրջիկներ Եգիպտոսի զանազան քաղաքները այցելելէ ետք, կը հասնին Գահիրէ, ու կ'առաջնորդուին Բուրգերու գտնուած վայրը:

Զբօսաշրջիկներէն կին մը, հռչակաւոր Սփինքսը տեսնելով առաջնորդին կը հարցնէ.

— Ինչո՞ւ պատմութեան մէջ Սփինքսը «իմաստուն» կը կոչուի:

— Որովհետեւ, աւելի քան երեք հազար տարի բերանը չէ բացած, կը յարէ առաջնորդը:

գերակատարներուն արժանիքը, ո՛չ այն փափուկ արուեստը, որով խրախուսիչիր անձ առանց բանաւոր պատճառի չի մըտներ կամ դուրս չելլեր թատերաբեմէն եւ ոչ ալ այն աւելի մեծ արուեստը, որ կը կեդրոնացնէ զանազան չահագրգռումներ մէկ անհատի մէջ. վերջապէս չի կրնար ըմբռնել, թէ որքան դժուարութիւններ հարթուած են: Ունակութեամբ միայն ու խորհրդածութեամբ կը յաջողի զգալ ակնթարթով մը, ինչ որ չէր կրնար որոշել առաջին անգամուն:

Ճաշակը անզգալաբար կը կազմուի ազգի մը մէջ, որովհետեւ աստիճանաբար կը թափանցէ լաւ արուեստագէտներու ոգիին:

Ճաշակը կրնայ խաթարուիլ ազգի մը մէջ. այս դժբախտութիւնը կը պատահի սովորաբար կատարելագործուած դարերէ ետք: Արուեստագէտները, վախնալով որ ուրիշներու նմանողներ ըլլան, գարտուղի ճամբաներ կը բռնեն, կը հեռանան գեղեցիկ բնութենէն, որուն հետեւած էին իրենց նախորդները: Կը գնահատուին իրենց այս ջանքերը եւ այս գնահատման արժանիքը կը ծածկէ իրենց թերութիւնները: Հասարակութիւնը, որ սիրահար է միշտ նորութեանց՝ կը վազէ անոնց ետեւէն, բայց քիչ ատենէն կը զզուի. ուրիշներ երեւան կ'ելլեն, որոնք նորանոր ճիգեր կ'ընեն հաճոյանալու համար, կը հեռանան բնականէն իրենց նախորդներէն աւելի. այսպէս ահա կը կորսուի ճաշակը, դարձեալ նորութիւններ կը ծաղին, որոնք շուտ մը իրար կը չէզոքացնեն ու կը ջնջեն:

Խեղճ հասարակութիւնը չի գիտեր թէ ի՛նչ վիճակի հասած է իր ճաշակը. ի զուր կը ցանկայ լաւ ճաշակի դարուն՝ որ այլեւս ետ չի դառնար. միայն երբ աւանդ կը մնայ, զոր քանի մը լաւ հանճարներ կը պահեն ու կը պահպանեն ամբոխէն հեռու:

ՎՈԼԹԷՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (84)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Քարենին իրեն կանոն ըրած էր ամէն օր կինը տեսնել, որպէսզի ծառաներուն ծառայողներուն առաջքը առնէ, բայց կը զգուշանար տունը ընթրելէ:

Վրոնսքի երբեք չէր գար Քարենինի տունը. այսուհանդերձ Աննա զայն դուրսը կը տեսնէր ու ամուսինը գիտէր այդ բանը: Այս կացութիւնը երեքին համար ալ դժնդակ էր, եւ իրենցմէ ոչ մէկը պիտի հաւանէր այդ վիճակը կրելու, եթէ համոզուած չըլլային որ առժամեայ բան մըն էր, ցաւատանջ տագնապ մը որ շուտով պիտի անցնէր:

Քարենին կը յուսար որ Աննայի սէրը պիտի մարէր, քանի որ ամէն բան կ'անցնի, թէ ամէն մարդ պիտի մոռնար այս խոտորումը եւ թէ իր անունը անաղարտ դուրս պիտի գար այս փորձութենէն:

Աննա, որ այս կացութեան պատճառն էր եւ ուրիշներէ աւելի կը տառապէր անկէ, կը համբերէր որովհետեւ վստահ էր որ շուտով ամէն բան պիտի կարգադրուէր: Որոշապէս չէր գիտեր թէ ի՛նչ բան պիտի կարգադրէր կացութիւնը, բայց հաստատապէս համոզուած էր որ լուծումը պիտի գար եւ արագ կերպով:

Վրոնսքի, ակամայ ենթարկուած Աննայի, նոյնպէս կը սպասէր բանի մը որ իր կամքէն անկախաբար տեղի պիտի ունենար ու բոլոր դժուարութիւնները պիտի հարթէր: Ձմեռուան մէջ շատ ձանձրալի շաբաթ մը անցուցած էր: Հրաման ստացած էր օտարական իշխան մը հիւրամեծարելու Սէն Փեթերսպուրկի մէջ:

Զինքը ընտրած էին այս պաշտօնին մասնաւորաբար իր գեղեցիկ ծանրաշքութեան, իր ակնածալի ձեւերուն ու մեծ անձնաւորութեանց հետ վարուելու մասին ունեցած սովորութեան համար:

Այս պաշտօնը շատ խիստ թուեցաւ Վրոնսքիի: Օտարական իշխանը կ'ուզէր որ երբ իրեն «այսինչ բանը տեսա՞ք Ռուսիոյ մէջ» հարցնէին, կարենար հաստատական պատասխան տալ: Յետոյ կ'ուզէր նաեւ ճաշակել որչափ կարելի է բոլոր ռուսական հաճոյքները: Պէտք էր որ Վրոնսքի զինքը առաջնորդէր բոլոր այդ շրջագայութիւններուն մէջ: Առտուն յիշատակերտները կ'այցելէին եւ իրիկունը ազգային զբօսանքներու կը մասնակցէին:

Իշխանը արտակարգ կարգի առողջութիւն մը ունէր, նոյնիսկ իշխանի մը համար. շնորհիւ իր անձին համար ըրած մանրամասն խնամքներուն եւ մարզանքներուն, իր առողջութիւնը այնքան լաւ կը պահպանէր որ հակառակ հաճոյքներու համար ըրած չափազանցութիւններուն, հոլանտական խոշոր վարունգի մը պէս թարմ, կանանչ ու փայլուն էր:

Իշխանը շատ կը ճամբորդէր եւ կը կարծէր թէ հաղորդակցութեանց դիւրութեան գլխաւոր առաւելութիւնը այն էր որ օտարականներուն թոյլ կուտար զանազան ազգերու հաճոյքներուն մասնակից ըլլալ: Սպանիա գտնուած էր ուր ցայգերգներ կազմակերպած էր ու մանտոլին նուագող Սպանուհիի մը սիրոյը գրաւած:

Զուիցերիոյ մէջ քարայծ մը սպաննած էր. Անգլիոյ մէջ կարմիր Ֆրաքով ցանկերու վրայէն ցատքած էր եւ՝ գրաւ բռնելով երկու հարիւր փասիան սպաննած էր: Թուրքիա՝ հարէմի մը մէջ մտած էր. Հնդկաստանի մէջ փիղով ճամբորդած էր եւ այս անգամ, Ռուսիոյ մէջ, որոշած էր բուն ռուսական հաճոյքներուն բոլորին ալ համը նայիլ:

Վրոնսքի, որ կերպով մը իր գլխաւոր արարողապետն էր, դժուարութիւն կը զգար կարգադրելու այն զանազան ռուսական հաճոյքները, զորս կարգ մը անձնաւորութիւններ կ'ընծայէին իշխանին: Արջի որսորդութիւն, թրոյքայով պտոյտ, Գնչուներու երգ ու ռուսական շուայտութիւններ որոնք կը վերջանան անօթներ կոտրտելով:

Իշխանը մեծ դիւրութեամբ յարմարեցաւ ռուսական ոգիին. անօթ ու պնակ կոտրտեց, Գնչուհիները ծունկերուն վրայ առաւ եւ կարծես կը հարցնէր. «Դեռ ճանչնալիք բան մը կա՞յ, թէ հոս կը սահմանափակուի ռուսական ոգին»:

Իրապէս, բոլոր ռուսական հաճոյքներէն, իշխանը ամէնէն աւելի կը ճաշակէր Ֆրանսական թատրոնին դերասանուհիները, պարուհիները եւ շամփանեան:

Վրոնսքի սովրած էր իշխաններու մտերմութեան մէջ ապրիլ, բայց գուցէ իր նկարագիրը ժամանակէ մը ի վեր փոխուած ըլլալուն համար կամ այդ օտարական իշխանին հետ խիստ մտերմացած ըլլալուն պատճառաւ, այդ շաբաթը իրեն սոսկալի կերպով երկար թուեցաւ: Իրեն այնպէս կը թուէր որ միշտ քովը կատաղի յիմար մը ունէր եւ ինքն ալ ի վերջոյ պիտի յիմարանար: Պէտք կը զգար անդադար պաշտօնական ակնածանքի շեշտը պահել որպէսզի նախատինքներէ խուսափի:

Իշխանը արհամարհոտ կերպով կը վարուէր այն մարդերուն հետ, որոնք հարիւր կոտր կ'ըլլային իրեն ճշմարտապէս ռուսական հաճոյքներ հայթայթելու համար:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

ՃԱՇ
Ի ՊԱՏԻՒ
ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Ի պատիւ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, Ուրբաթ Յունիս 12, ժամը ճիշդ 20ին Փարիզի Հիլթընի սրահը,
18, Ave. de Suffren
Ճաշագին 65 ֆրանք
Արձանագրուիլ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցին:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՍԷՆ ՌԱՖԱՅԷԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Սէն Ռաֆայէլ

DOMAINE DES VEYSSIERES, VALESCURE (83)

Պայմանները.— Մէկ ամիս՝ 600 Ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 24 Ֆր. 7էն 14 օր՝ 27 Ֆր. 7էն պակաս՝ 30 Ֆր.:

Արձանագրութիւնները՝ Ուրբաթ եւ երկուշաբթի իրիկունները ժամը 18,30էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: Ծամբորդութիւնը՝ օթոքարով:

ՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Պանեօ–Քաշանի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պտոյտ մը դէպի Տօվիլ–Թռուվիլ՝ օթոքարով, Կիրակի Յունիս 21ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:
Երթուդարձի ծախք 20 ֆրանք:
Արձանագրութեան համար հեռաձայնել ընկերուհիներ Թորոսեանի 253-63-63 Կուրպէթեան 253-83-73:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Գօմոնի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ բոլորը դպրոցի ամավերջի հանդէսին, Կիրակի, 21 Յունիս եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Աշակերտներու կողմէ արտասանու–թիւններ, երգեր ու պարեր: Պիտի ներ–կայացուի նաեւ խիստ ծիծաղաշարժ թա–տերգութիւն մը՝ «Հնարամիտ վարձա–կալը»:

Մուտքը ազատ է:

ՇԱՆԱՀԱՆ

Ա	ԹԵՐԹԻՍ ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԹԻՒԸ
Հ	*
Ն	ԶՈՅԳ ՄԸ ԿԱՐՄԻՐ ՏԵՏՐԱԿՆԵՐ
Ո	*
Ւ	ԱԶԱՏ ԿՈՄԻՏԱՍ (Այս գրքոյկը չի վաճառուիր)
Ր	

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ
Ս. ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԺԱՊԱՒԷՆԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

շնորհաբեր ներկայութեամբ՝
ՎԱԶԳԷՆ Ա. Ծայրագոյն Պատրիարքի եւ Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց
Երկուշաբթի (15 Յունիս) երեկոյեան ժա–մը 21ին Սալ տը լա Շիմիի մէջ, 28 պիս, Ռիւ Սէն Տոմինիք, փարիզ 7րդ:
Մուտքի գին՝ 10 ֆրանք
Տոմսերը կը վաճառուին Փարիզի եւ արուարձաններու եկեղեցիներու մօտ:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՀԱՆԴԷՍ – ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Կը նախագահէ Սեւրի քաղաքապետ
Պր. ՇԱՌԼ ՕՏԻՔ
Կիրակի Յունիս 21 կէսօրէ ետք ժամը 4ին
Կը հրաւիրուին վարժարանիս նախկին աշակերտները, բարեկամներն ու համակիրները:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի, Յունիս 14, առաւօտ ժամը 9,30ին, ֆրանսական հեռատեսիլի Ա. կայանէն՝
ՊԱՊԸ եւ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ:

ՄԱՅԻՍ 28

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Յունիս 14ին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Յարութիւն Յակոբեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը՝ Բիւզանդ Յակոբեան, որ կը գտնուի Փարիզ: Տարագրուած էր 1915ին: Ծնած՝ Գանտրմա, ունի երկու եղբայր՝ Մարտիրոս եւ Ստեփան եւ քոյր մը՝ Ամերիկա:

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել Յարութիւն Յակոբեանի՝
62, Rue du 26 Juillet
Boulac — Le Caire, R.A.U.

ՎԱՐՁՈՒ Է

Փավիյոն մը, Ռիւ տիւ Րըթրէի եւ Ռիւ տէ Փիրէնէի անկիւնը, նոր վիճակի մէջ, մոքէթ եւ թելեֆոն, եւայլն:
Դիմել 878-56-66:
Կարելի է նաեւ իբրեւ առեւտրական գրասենեակ օգտագործել:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Նոր Սերունդի Կեդրոնական վարչու–թիւնը կը փնտռէ իր տարեկան բանա–կումին համար խոհարարուհի (կամ խո–հարար) ամբողջ Օգոստոս ամսուան հա–մար:

Դիմել՝ Մշակոյթի Տուն, 17 Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ, Ուրբաթ օրերը ժամը 18,30–էն մինչեւ 21, Շաբաթ օրերը ժամը 15,30–մինչեւ 20:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԲԱԶՄԱՎԱՍՏԱԿ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻԻ

ԻՐ ԾՆՆԴԵԱՆ ՈՒԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ–ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՎԱԹՍՈՒՆԸՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, 14 Յունիս ժամը 20,30ին Salle Gaveau, 45 Rue la Boëtie, Paris

Կը նախագահէ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Հայրապետական Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)

Ներկայ կ'ըլլայ Յոբելեարը

Կը խօսին Պ. Պ. ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ, ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅ–ԵԱՆ, ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն

Տիկին Աստղիկ Տէտէեան (Երեւանի Կոմիտաս Երաժշտանոցէն), Տիկին Հացունի (Փարիզի Երաժշտանոցէն), Օր. Աժտէրեան (դաշնակ), Պ. Թորգոմեան (ջութակ), կ'արտասանեն՝ Տիկին Զ. Անտոնեան, Տիկին Խըտըշեան–Լաչասանեը (ֆրանսերէն) Օր. Վարդանեան

Հայկական պարեր, Նաւասարդ պարախումբի կողմէ
խօսնակ Տիկին Մ. Յովսէփեան

Տոմսերու գինը, 10, 8, 5 ֆրանք

Տոմսերը այժմէն ապահովել, դիմելով հետեւեալ հասցէներուն.— Գրատուն Հ. Սամուէլ Գրատուն Բալուեան
Պր. Պագրճեան 35, Rue de Trévise
ARAX, 31 Bd. Raspail
Պր. Աղամեան 16, Rue Lafayette
Միհրան Անտոնեան 738–21–18, Թէրզեան INV. 87-43
Մասիս Նպարավաճառատունը, 21, Ռիւ Սօլնիէ (Քատէ)
եւ Յանձնախումբի անդամներուն:

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Բոլոր ճամբորդութիւնները երթ ու դարձ օդանաւով եւ «Փանսիոն քոմփլէթ» Արմենիա պանդոկին մէջ:

2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ, 14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ճամբորդութիւն ՅՈՒԼԻՍ 11էն 26

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՆ ԵՌՈՒԶԵՌԻ ՕՐԵՐՈՒՆ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՅՍ ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԵՆ: ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒ–ԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԺԱՄ՝ ՅՈՒՆԻՍ 15: ԹՈՒՐԻՍԹԻՔ ԿԱՐԳ ԳԻՆ 2300 ՖՐ.

Բ. ճամբորդութիւն.— 1 ՕԳՈՍՏՈՍԷՆ 16 ՕԳՈՍՏՈՍ — Ա. ԿԱՐԳԻ սենեակ «Արմենիա»յի մէջ, Բ. կարգի նախաճաշ, ճաշ եւ ընթրիք: Գին՝ 2500 Ֆրանք:

Գ. ճամբորդութիւն.— 9 ՕԳՈՍՏՈՍԷՆ 24 ՕԳՈՍՏՈՍ — Ա. ԿԱՐԳԻ սենեակ «Արմենիա»յի մէջ, Բ. կարգի նախաճաշ, ճաշ եւ ընթրիք: Գին՝ 2500 ֆրանք:

Դ. ճամբորդութիւն.— 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԷՆ 26 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — Երեւանի լաւագոյն եղանակի այս այցելութիւնը եւս տեղի կ'ունենայ Առաջին կարգով, «Փանսիոն քոմփլէթ» «Արմենիա»յի մէջ Գին՝ 2450 ֆրանք

Արձանագրութեանց համար դիմել՝
TRANSTOURS — 22, rue du 4-Septembre — PARIS — Tél. : 742-77-40
ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆԻ, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18
ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ 11, rue du Bassin — Saint-Julien
Tél. : 48-94-75
ԼԻՈՆԻ մէջ՝ ՊԱԼԵԱՆԻ՝ 154, rue Barabanne — Tél. : 60-01-11
ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ ՆԱԶԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ
ՏԵՍԻՆԻ մէջ՝ Կ. ԳԱՐԱԵԱՆԻ

Conditions d'inscription : — Passeport validé
— 4 photos
— Carnet de change (*on peut se procurer celui-ci dans toutes les banques sur présentation d'une pièce d'identité et d'une photo*).

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յունիս 28ին:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի դաշտահանդէսը Յունիս 28, Կիրակի:

×

Համախորհրդային Միութեան Մարսէյլի երեք քոյր մասնաճիւղերու մասնակցութեամբ, տարեկան դաշտա–հանդէսը՝ Յուլիս 5ին:
Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

Նոր Սերունդի Վիէնի կազմին դաշտա–հանդէսը
ՅՈՒԼԻՍ 5ԻՆ

×

Կովկաս, Նայիրի եւ Նաւասարդ պա–րախումբերու բացառիկ կալան Կիրակի 14 Փետր. ժամը 21ին Փլեյէլ սրահին մէջ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՅՈՒՆԻՍ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳՍԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ

Մարսէյլի Պոլսեցիներու Մշակ. Միու–թիւնը Յունիս 14ի Կիրակին կազմակեր–պած է յարգանքի տուրք մը Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց եկեղեցւոյն մէջ, իր բոլոր անդարձ մեկնող տարաբախտ Պոլ–սեցիներուն հոգւոց յիշատակին՝ որոնք օրինակելի անձնազոհութեամբ եւ ազգա–յին անսակարկ նուիրումով՝ արժանի ըր–կատուած են աստուածառաք օժանդա–կութեան, որպիսիք են Միութեանս պատ–ուոյ անդամ եւ Թարգմանչաց Մայր ե–կեղեցւոյ բարերար Խօրասանճեան Վա–հան, ճարտարապետ Արամ Թահթաճեան, ուսուցիչ գրագէտ ազգային գործիչ Մի–նաս Չերազ եւ Մկրտիչ Փորթուգալեան:

Պատարագը պիտի մատուցուի հանդի–սապետութեամբ Յակոբ Եպիսկ. Վար–դանեանի, որ պիտի քարոզէ հին եւ նո–րոգ ննջեցեալներու, լուսաշող գործու–նէութեան եւ բարեմասնութեան վրայ:

Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Պոլսեցի դպիրներու սիրայօժար մասնակ–ցութեամբ, այս առթիւ անխտիր կը հրա–ւիրուին գաղութիս հայ ազգայինները, միութենական կազմակերպութիւններ, բարենպատակ հաստատութեանց ներ–կայացուցիչներ եւ նորոգ հանգուցելոց պարագաները:

Պոլսեցիներու Հայր. Մշակ. Միութիւ–նը կը ջանայ արժանավայել շուքով ոգե–կոչել յիշատակը իր վեթերան անդամնե–րուն, որոնց կեանքը եղած է, հայ մշա–կոյթին՝ հայ գիրին, խօսքին եւ հայ մի–նալու գաղափարին յարատեւ նուիրում:

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

Le seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale

Directrice : Arpik Missakian

Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. — Վեցամսեայ 50 ֆր

Արտասահման Տար. 115 ֆր. — Հատը 0, 50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 10 JUIN 1970

Le Numéro 0,50 F.

46րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 11.834

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.834

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՃՇՄԱՐԻՏ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

Արաբեւիսրայելեան վէճէն ամէնէն շատ օգտուողն է Խորհրդային Միութիւնը:

Այս եզրակացութեան կը յանգինք, երբ կը դիտենք քանի մը տարիէ ի վեր Մի-ջերկրականեան աւազանին մէջ ստեղ-ծուած նոր կացութիւնը:

Մեծ քայլ մը առնուած է Մոսկուայի վարիչներուն կողմէ՝ դէպի իրականացու-մը Մեծն Պետրոսի աշխարհակալական մեծ երազին, — իջնել հարաւի տաք ջու-րերը: Առանց գնդակ մը արձակելու:

Թրքական պատնէշը բանի մը չծառա-յեց: Խորհրդային մարտանաւեր դիշեր ցերեկ ազատօրէն անցան Վոսփորի նե-ղուցէն, Մարմարա ծովէն ու Տարտանէ-լէն, Թուրքերու նախանձոտ — չըսելու համար սարսափահար — աչքերուն առ-ջեւ, ու մտան Միջերկրական, ուր ամուր խարիսխներ հաստատեցին՝ արաբական հիւրընկալ երկիրներու ափերուն:

Առաւել կամ նուազ չափով համայնա-վարական սկզբունքներու վրայ հիմնուած վարչաձեւեր հաստատուեցան Սուրիոյ, Իրաքի, Եգիպտոսի, Սուտանի, Լիբիոյ, Եմէնի եւ Ալժերիոյ մէջ:

Ներկայիս արեւելք – արեւմուտք հա-կամարտութիւնը գերազանցօրէն ի յայտ կուգայ Միջին Արեւելքի մէջ:

Քանի՛ Ամերիկացիները պաշտպան կը հանդիսանան Իսրայէլի, ա՛յնքան Արաբ-ները կը կառչին Խ. Միութեան, անկէ յուսալով իրենց փրկութիւնը: Կրեմլին ամէն օր ատիճան մը աւելի կ'ամրացնէ իր դիրքը արաբական երկիրներուն մէջ: Իր շահերը կը պահանջեն յաւերժացումը ներկայ դրութեան:

Ռուս զինուորական խորհրդականնե-րու, օդանաւորդներու եւ այլ մասնա-գէտներու ներկայութիւնը Եգիպտոսի մէջ յոյսեր կը ներշնչէ Արաբներուն վերա-գրաւելու 1967ին կորսուած հողերը եւ տանելու վերջնական յաղթանակը Իսրա-յէլի դէմ:

Պաղեստինի ազատագրական շարժման կազմակերպութիւնները չեն ծածկեր ի-րենց համակրութիւնը հանդէպ Խ. Միու-թեան, ռազմական աջակցութիւն յուսա-լով անկէ:

Երեք տարուան փորձերը ցոյց տուին, որ կարելի չէ զէնքի ուժով լուծել արաբ-եւիսրայելեան վէճը: Իսրայէլի հսկայ գոհողութիւնները ո՛չ միայն շահ մը չա-պահովեցին ցարդ իրեն, այլեւ պատճառ դարձան, որ համարաբական միացեալ ճակատը աւելի եւս ամրապնդուի եւ Պա-ղեստինցիները զօրացնեն իրենց ֆեռա-յիական կազմակերպութիւնները:

Սուէզի եւ Յորդանանի սահմանակից շրջաններու յարատեւ ռմբակոծումը ո՛չ մէկ կերպով կը բարոյալքէ Արաբները, որոնք աւելի սերտօրէն կը բոլորուին Նա-խագահ Նասրի շուրջ:

Այս պայմաններուն տակ կողմերու շա-հը կը պահանջէ խաղաղ միջոցներով լու-ծել վէճը: Զօրս Մեծերն ալ համամիտ են այս սկզբունքին, միայն թէ չեն կըր-նար գտնել այնպիսի պայմաններ, որոնք գոհացում տան երկու կողմերուն:

Իսրայէլի մէջ ալ հանրային կարծիքը սկսած է անհամբերութեան նշաններ ցոյց տալ: Օրէ օր կ'աւելնայ թիւը անոնց, ո-րոնք կը փափաքին խաղաղութեան վե-րահաստատումը, մեծ զոհողութեանց գը-նով: Դժգոհութիւնը ծաւալած է բոլոր այն ընտանիքներուն մօտ, որոնք զաւակ մը կորսնցուցած են ճակատի վրայ:

Դժգոհութիւն՝ նաեւ երիտասարդութեան շարքերուն մէջ:

Տր. Նահում Կոլտմանի խաղաղասիրա-կան ձեռնարկի արգիլման դէմ բողոք բարձրացուցած են լիսէի վաթսուն ուսա-նողներ, որոնք շուտով զինուորական ծառայութեան պիտի կոչուին: Խաղա-ղասէրներու կարգին կը պատկանին Մոշէ Տայանի տղան՝ դերասան Ասաֆ Տայան եւ ուրիշ նշանաւոր հայրենասէրներու զաւակեր: Անոնք հակառակ են նոյնիսկ Քեբրոնի մէջ Հրեաներ բնակեցնելու ծը-րագրին: Քեբրոն (Խալիլ Րահման) սրբա-վայր է իսլամներուն համար:

Ասաֆ Տայան յայտարարած է, որ պատրաստ է «հրաժարելու գրաւեալ բո-լոր հողերէն, մէջն ըլլալով Երուսաղէմը, պայմանաւ որ կնքուի ճշմարիտ խաղա-ղութիւն մը»:

Յուսա՛նք, որ չուշանայ ճշմարիտ խա-ղաղութիւնը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾ ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ

Երկուշաբթի օր պետական հարուած մը տեղի ունեցաւ Արժանթինի մէջ եւ իշխանութիւնը ձեռք առին զինեալ երեք ուժերուն (ծով, ցամաք, օդ) հրամանա-տարները, պաշտօնանկ ընելով Նախագահ Օնկանիան: Առաջին տեղեկութեանց հա-մաձայն պետութեան նոր ղեկավարը պի-տի նշանակուի մինչեւ տասը օր: Ըստ հասած լուրերու, բանակը քանիցս դի-մած էր Նախագահին, որպէսզի բնական վիճակը վերահաստատուի երկրին մէջ, ընդհանուր ընտրութիւններով եւ խոր-հրդարաններու վերահաստատումով, բայց Օնկանիա ականջ չէր տուած: Ա-ռաջին զեկոյցով մը, նոր ղեկավարները կը յայտարարեն թէ անհրաժեշտ կը տես-նեն ժողովրդավարութիւն մը հաստատել:

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՎԱՏԹԱՐԱՆԱՅ

Յորդանան վերստին թատերաբեմ դար-ձաւ մտահոգիչ դէպքերու: Առջի օրուան կռիւներէն ետք, Պաղեստինցիներու եւ յորդանանցի զինուորներու միջեւ, որու ընթացքին շուրջ երեսուն հոգի սպան-նուած էին եւ հարիւրի մօտ ալ վիրաւոր-ուած, պաղեստինեան ձախ կազմակեր-պութիւն մը, մարքսեան սկզբունքները դաւանող, Ամմանի մէջ առեւանգեց տեղ-ւոյն ամերիկեան դեսպանատան քաղա-քական բաժնի վարիչը Մորիս Տրէփըր: Առեւանգող կազմակերպութիւնը Յորդա-նանի կառավարութենէն պահանջեց, իր-րեւ պայման ամերիկացի դիւանագէտին ազատ ձգման, ձերբակալուած յիսուն Պաղեստինցիներու ազատ արձակումը իշ-խանութիւններուն կողմէ: Աւելին՝ պա-հանջեց նաեւ պաշտօնէ հեռացումը յոր-դանանեան բանակի այժմու պետին՝ Զօր. Նանէր Պեն Ժամիլի, ինչպէս նաեւ եր-կու բարձրաստիճան սպաներու: Զօրավա-րը Հիւսէյն Թագաւորին ազգականներէն է:

Եասէր Արաֆաթի ճնշումին վրայ սա-կայն, առեւանգիչները քիչ ետք ազատ թողուցին ամերիկացի դիւանագէտը: Լա-ւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, Հիւսէյն չէր կրնար տեղի տալ եւ բանա-կը, որ արդէն իսկ դժգոհութեան տրա-մադրութիւն կը յայտնէ Պաղեստինցինե-րու սանձարձակ գործունէութեան հա-մար, կրնար խիստ միջոցներու դիմել: Արդէն կը խօսուի զանազան միջադէպե-րու մասին, բանակին եւ արձակազէննե-րուն միջեւ: Մնաց որ, դիտել կուտան լաւատեղեակ շրջանակները, Արաֆաթ տրամադիր չէ այս միջոցին նոր բարդու-թիւններ ստեղծելու արաբ ներքին ճա-կատին վրայ: Ոչ ալ տապալելով Յոր-դանանի կառավարութիւնը՝ յեղափոխա-կան իշխանութիւն մը հաստատելու Ամ-մանի մէջ, որովհետեւ, կ'աւելցնեն այս վերջինները, նման պարագայի մը Պա-ղեստինցիները կը դադրին այլեւս գաղ-թական ըլլալէ: Արդարեւ, տէր դարձած կ'ըլլան Հրեաներու համար Պաղեստինի մէկ մասը նկատուած Յորդանանին, մինչդեռ Պաղեստինցիները իրենց սեփա-կան հայրենիքը կը նկատեն — եւ հոն վե-րադառնալու իրաւունքը կը պահանջեն — Յորդանանի գետէն մինչեւ Միջերկրա-կան երկարող հողերը, այսինքն՝ Այսր-յորդանանը:

Պէյրութի մէջ, ուր Լիբիոյ յեղափոխա-կան Խորհուրդի Նախագահը տեսակցու-թիւններ ունեցած էր լիբանանցի պետա-կան դէմքերու հետ, միացեալ զեկոյց մը հրապարակուեցաւ, որով երկու կողմերը կը յայտնեն, թէ մտքերու փոխանակու-թիւն մը տեղի ունեցաւ, բարեկամական եւ եղբայրական մթնոլորտի մէջ: Հա-մաձայն զեկոյցին, խօսակցութիւնները պիտի վերսկսին Երկուշաբթի օր:

16 ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆՆԵՐ ԱՆՑԱՆ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՇԱՐՔԵՐԸ

Շաբաթ, 30 Մայիս, երեկոյեան ժամը 8,30ին, քաղաքի Ժողովրդային Տան մէջ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» Ուսանողական Միութեան անդամ 16 ընկեր – ընկերու-հիներ տպաւորիչ արարողութեամբ կա-տարեցին իրենց երդումը եւ անցան մեր կուսակցութեան շարքերը:

Արարողութեան ներկայ գտնուեցան ղե-կավար ընկերներ, Կեդրոնական Կոմիտէի անդամ ընկերներ, կոմիտէութիւններու ներկայացուցիչ ընկերներ եւ աւելի քան 70 երկսեռ Զաւարեանականներ:

Բացման խօսքը կատարեց եւ 16 նորա-գիր ընկեր–ընկերուհիները ներկայացուց «Զաւարեան» Ուսանողական Միութեան ատենապետ ընկ. Վաչէ Տարագճեան: Ա-պա հրաւիրեց նորագիրներու կնքահայր՝ ընկ. Տոքթ. Ատուր Գապաքեանը, կատա-րելու երդման արարողութիւնը:

Իր բովանդակալից խօսքին մէջ, ընկ. Գապաքեան ընդգծեց, թէ 16 նորագիր-ները, գաղափարական դաստիարակու-թիւն ստացած, գոհացուցիչ վկայակա-նով կը ներկայանան: Կը նշանակէ, գի-տակցութեամբ կուգան՝ ծառայելու եւ նուիրաբերուելու Հ. Յ. Դաշնակցու-թեան, հայ ժողովուրդի կազմակերպուած այն ուժին, որուն հեռապնդման հիմնա-կան նպատակն է, ունենալ ազատ ու ան-կախ հայրենիք մը: Բազմադարեան հայ-րենիք մը ունինք, որուն տէրը չենք այ-սօր, պէտք է տէրը ըլլանք: Ա՛յս գիտակ-ցութեամբ կուգան նորագիրները: Սա-կայն, Դաշնակցութիւնը ունի իր ներքին կանոնագիրը, որուն հանդէպ յանձնառու-թիւններ ունինք: Կրկնենք այդ երդումը, որ դաշնակցական ընկերոջ երդումն է:

Յոտնկայս, յուզիչ արարողութեամբ, նորագիրները կրկնեցին ընկ. Գապաք-եանի արտասանած երդումը: Ծափերով ողջունուեցաւ 16 համալսարանականներու մուտքը Դաշնակցութեան շարքերէն ներս:

Դաշնակցութիւնը պարտաւորութիւններ եւ պարտականութիւններ ունի, — ըսաւ ընկ. Գապաքեան, խօսքը ուղղելով նո-րագիրներուն, — զորս իրագործելու համար անհրաժեշտ է Դաշնակցականի նկարագիր ունենալ: Այդ նկարագիրը պէտք է վերածէք ներքին ապրումի: Կ'ակնկալեմ, որ այդպէս կ'ըլլաք, կը շնորհաւորեմ մեր ընտանիքին ձեր ան-դամակցութիւնը:

Այնուհետեւ, ներկաները ուրախու-թեամբ շնորհաւորեցին նորագիր ընկեր-ները:

Ապա յաջորդաբար խօսք տրուեցաւ ըն-կերներ Տոքթ. Բ. Փափազեանի, Սարգիս Չէյթլեանի եւ Անդրանիկ Ուրֆալեանի, որոնք գաղափարաշունչ խօսքերով, շեշ-տեցին յատկապէս, թէ Դաշնակցական ըլ-լալու իրաւունք ունենալու համար, պէտք է անձնուիրաբար շղթայել ինքզինք Դաշ-նակցութեան, փորձութեանց տոկալու կամք ունենալ եւ ըլլալ անանձնական ֆե-տայիներ:

«Մենք անկեղծ զինուոր ենք» խմբերգով սկսաւ խրախճանքի բաժինը: Յաջորդա-բար խմբերգուած յեղափոխաշունչ երգե-րով, շուտով ստեղծուեցաւ խանդավառ մթնոլորտ:

«ԱԶԴԱԿ»

×

ՏԻԹՐՈՅԹԻ ՄԷՋ 12 ՆՈՐԱԳԻՐՆԵՐ ՄԻԱՑԱՆ Հ. Յ. Դ. ՇԱՐՔԵՐՈՒՆ

Կիրակի, Մայիս 31ին, Տիթրոյթի մէջ տօնուեցաւ Հայաստանի անկախ Հանրա-պետութեան հիմնադրման 52րդ տարե-դարձը:

Ուղերձներ եղան Հայ Երիտ. Դաշնակ-ցութեան եւ Հայ Օգնութեան Միութեան կողմէ:

Օրուան բանախօսը եղաւ ընկ. Գ. Նիգիպլեան:

Այս տօնակատարութեան առթիւ, 12 երիտասարդներ երդում տալով, միացան Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերուն, Սե-պուհ կոմիտէին անդամագրուելով:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ թաղապետական ընտրութիւն-ները մասնաւոր քաղաքական նշանակու-թիւն ունէին: Առաջին արդիւնքները ցոյց կուտան որ կեդրոն – ձախը ամրապըն-դուած դուրս կ'ելլէ այս քուէարկութենէն բայց քրիստոնեայ – դեմոկրատները տը-կարացած են: Կորուստ ունին նաեւ հա-մայնավարները, բայց նոր–ֆաշականները որոշ շահ ձեռք ձգած են: Ընդհանուր ձե-ւով չափաւոր հոսանքը կը յաղթէ:

ԶՈՒԻՑԵՐԱՑԻՆԵՐԸ հանրաքուէի մի-ջոցով մերժեցին ընդունիլ Շվարձընպա-խի առաջարկը՝ սահմանափակելու օտար բանուորներու թիւը (ներկայիս գրեթէ մէկ միլիոն) Զուիցերիոյ մէջ: Քուէար-կողները, բոլորն ալ այրեր, 654.588 դէմ եւ 557.714 թեր քուէարկեցին:

ՄԵՔՍԻԿԱՅԻ մէջ Պրազիլ 0ի դէմ 1 կէ-տով յաղթանակ մը ապահովեց Անգլիոյ վրայ, Ֆութպոլի Աշխարհի Բաժակի մըր-ցաշարքին մէջ: Մրցումը չափազանց հե-տաքրքրական եղաւ, նկատի առնելով որ աշխարհի երկու լաւագոյն եւ ախոյենու-թիւնը ապահովելու կարելիութիւնները ներկայացնող խումբերն էին: Մարզական շրջանակներու համաձայն, յիշեալ մըր-ցումը «ճշմարտութեան վայրկեան»ն էր, այսինքն կը ճշդէր ամէնէն զօրաւոր խումբը: Նոյն մրցաշարքին մաս կազմող մրցումներուն յաղթանակներ ապահովե-ցին Գերմանիա, Փերու եւ Ռումանիա:

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ՈՒՐԱՐՏԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ

Ատրպատականի մէջ կատարուող հնագիտական աշխատանքներուն մէջ ամէնէն հետաքրքրականը, հաւանաբար, Թախտէ Սուլէյմանի պեղումներն են: Ասիկա աւանդաբար համարուած է Զրադաշտի ծննդավայրը եւ Իրանի հնագիտական լաւագոյն շրջաններէն մէկը: Գերման հնագիտական ընկերութեան Իրանի փոխտնօրէնը՝ Վ. Քլայս, վերջին տարիներուն իր գլխաւոր ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած է ուրարտական հնութիւններուն վրայ, որոնք կը գտնուին Ուրմիոյ լիճէն արեւմուտք եւ հիւսիս-արեւմուտք:

Պասթոմի մէջ (Խոյի մօտ) Քլայսի կատարած աշխատանքները ցոյց կուտան Ռուսահինիլի քաղաքին կարեւորութիւնը: Այս տեղավայրը երկու հարիւր տարի չարունակ՝ Ք. Ա. 9–7 դարերուն, ծանօթ եղած է Ուրարտացիներուն: Այս ժամանակաշրջանին Ուրարտացիները իշխած են Երզնկայէն մինչեւ Ուրմիոյ լիճը:

Մեծ ամրոցը, որուն պատերն ու այլ մնացորդները մէջտեղ հանած է գերմանացի հնագէտը իր խումբին հետ եւ որ ունեցած է 850×400 մեթր տարածութիւն, զարմանք պատճառած է պեղողներուն: Ամրոցին մօտ գտնուած քաղաքը ունեցած է 600×300 մեթր տարածութիւն:

Այս ամրոցը ամէնէն մեծն է Թուրքիոյ եւ Խորհ. Միութեան մէջ յայտնաբերուածներուն, եթէ նկատի չառնենք Վանի, Ուրարտուի նախկին մայրաքաղաքին, Տուշպայի երկու ամրոցները:

Խորհ. Միութեան մէջ պեղուած են երկու կարեւոր բնակավայրեր՝ Արինբերդն ու Կարմիր Բլուրը Թեհրանի թանգարանին մէջ ի պահ դրուած արձանագրութեան մը շնորհիւ, կարելի եղած է պարզել, որ Պասթամը Ռուսա Բ. Թագաւորին (Ք. Ա. 680–654) հիմնադրած քաղաքն է: Այս արձանագրութեան մասին առաջին անգամ 1910ին յիշատակած է գերմանացի դիւանագէտ մը, որ Եւրոպայէն Պարսկաստան գալով գայն տեսած է Մակուցի հարուստ ընտանիքի մը պատին վրայ:

Քլայս յայտնաբերած է մեծ քանակութեամբ կարմիր գոյնի յղկուած խեցեղէն ու կարասներ, որոնք, ըստ անոնց վրայ եղած արձանագրութիւններուն, նախատեսուած էին գինիի գործածութեան համար: Բնակավայրին մէջ գտնուած են այս ու այն կողմ ցրուած արձանագրութիւններու բազմաթիւ բեկորներ: Քլայս կ'ըսէ, թէ բլուրին շուրջ կառուցուած հինգ մեթր բարձրութեամբ պատերը անհաւատալի կերպով կանգուն մնացած են մօտաւորապէս 2700 տարի:

Հնագէտը Մակուի հիւսիս-արեւմուտքը գտնուող վայրի մը մէջ, Սանտարու, ուրարտական ուրիշ հնութիւններու հետ, գտած է նաեւ հիանալի վիճակի մէջ գտնուող սանդուխներ: 1967ին այս վայրին մէջ գտած է ամրոցն ու անոր աւերակները:

Անցեալ տարի Չարլզ Պըրն, անգլիացի հնագէտը, նոր բնակավայր մըն ալ պեղած է, որ կը պատկանի ուրարտական անցեալին: Իսկ այս ամառ ամերիկացի հնագէտներ հնագիտական պրպտումներ պիտի կատարեն Ուրմիոյ լիճին հարաւը, Գալատկարի բնակավայրին մէջ:

Քլայս, որ Իրան երթալէ առաջ բաւական ժամանակ աշխատած է Թուրքիոյ ուրարտական յուշարձաններուն վրայ, կ'ըսէ, թէ Ուրարտուի հետ կապ ունեցող բազմաթիւ հարցեր դեռ չեն լուծուած: Թաւրիզի եւ Արտաբիլի քաղաքներուն միջեւ գտնուող քանի մը վայրերու մէջ ալ յայտնաբերուած են ուրարտական արձանագրութիւններ, բայց դեռ փաստեր չկան, թէ Ուրարտացիները հասած են մինչեւ Կասպից ծով: Քլայս վերջերս ձեռք ձգած է ուրարտական անօթ մը, որ գտնուած է Կասպից ծովին մօտերը: Ասիկա, սակայն, կը հաստատէ միայն շփման մը գոյութիւնը՝ տեղացիներուն եւ Ուրարտացիներուն միջեւ:

Անլուծելի կը մնայ նաեւ այն հարցը, թէ ազգակցութիւն գոյութիւն ունեցա՞ծ է արդեօք Ուրարտացիներուն եւ Հայերուն միջեւ: Դարեհ արդէն ծանօթ էր Հայերուն եւ զանոնք կը յիշատակէ Բիսթունի արձանագրութեան մէջ. անոնք պատկերացուած են նաեւ Պերսեպոլի բարձրաքանդակներուն վրայ: Արձանագրութիւններուն վրայ վկայուած է «Ուրարտու» անունը: Կիրշման կը գտնէ, որ Աքեմենեան մշակոյթին վրայ Ուրարտուի նկատելի ազդեցութիւնը կայ:

Հայկական վանքերը ցրուած են Ատրպատականի ուրարտական տարածութիւններուն վրայ, եւ Քլայս, հաւանաբար, այս բնակավայրերուն եւ անոնց մնացորդներուն մասին շատ աւելի բան գիտէ, քան ոեւէ մէկը Իրանի մէջ: Ծանօթ են անոր կատարած աշխատանքները Ս. Թադէի հռչակաւոր վանքին մէջ, ուր ամէն տարի Յուլիս ամսուն մեծ ուխտագնացութիւն տեղի կ'ունենայ, եւ վերջերս նաեւ Ս. Ստեփանոսի վանքին մէջ: Այս երկուքն ալ հայկական ճարտարապետութեան հոյակապ նմոյշներն են:

Ս. Ստեփանոսի վանքը գրեթէ ռուսական սահմանին վրայ է եւ դժուար է հասնիլ հոն: Քլայս գացած է Ջուլֆա, հոնկէ անցած է ինքնաշարժով 11 քիլոմեթր մինչեւ Արաքսի Սեֆեան կամուրջին փլատակները, ուրկէ երեք ժամ քալելէ ետք հասած է վանք: Դիտելով Քլայսի լուսանկարները, կարելի է բաժնել այն հիացական տպաւորութիւնը, զոր ան ստացած է այդ հոյակապ վանքէն:

Սքանչելի են վանքին դուռները, քանդակները եւ նախագաւիթը: Վանքը վերաշինուած է ԺԷ. դարուն, բայց ունի այնպիսի մասեր, որոնք կը հասնին առնուազն մինչեւ ԺԳ.-ԺԴ. դարերը: Մօտերը միջնադարեան ամրոց մըն ալ կայ:

Քլայս կ'ըսէ, թէ ինք խօսած է Հայերու հետ, որոնք, ինքզինքնին անվիճելի կերպով Ուրարտացիներու ժառանգորդներ կը համարեն: «Ուրարտացիները պարտուած են կամ Սկիւթացիներէն եւ կամ Մեդացիներէն, կ'աւելցնէ ան, բայց մենք չենք գիտեր, թէ Հայերը եղած են Ուրարտուի յետագայ յաղթողնե՞րը, թէ անոնք Նորեկներու եւ Ուրարտացիներու խառնուրդ են»:

Քլայս Արեւմտեան Ատրպատականի մէջ նկատած է հետաքրքրական երեւոյթ մը. քարերը յաճախ մէկ երեսի վրայ կը կրեն ուրարտական արձանագրութիւնները եւ միւս երեսին վրայ՝ հայկական խաչեր եւ արձանագրութիւններ:

Մինչեւ այսօր ալ լաւ չէ լուսաբանուած, օրինակ, այն փաստը, թէ ինչպէս ֆրանսական բազմաթիւ եկեղեցիներ կառուցուած են հայկական ճարտարապետութեան սկզբունքներով եւ նոյնիսկ անոնցմէ երկուքին յատակագիծը, ինչպէս արդէն ցոյց տրուած է, կը կրէ գրագաշտական մեհեաններու նմանութեամբ:

Քլայս դիտել կուտայ, որ այս ազդեցութիւններուն ամէնէն խորհրդաւոր օրինակներէն մէկը Փարիզի Ս. Շափէլի անապակիներէն հռչակաւոր դարպասն է, որ թուագրուած է 13րդ դարուն եւ ունեցած է Նոյի տապան մը՝ գմբէթաւոր կառոյցով, յար եւ նման հայկական կառոյցներուն: «Շատ խորհրդաւոր է, կ'ըսէ Քլայս, թէ ինչպէս նախագիծը կազմողը տեղեակ եղած է հայկ. գմբէթաւոր շինութիւններուն»:

ՃԷՅՄՍ ԱՆՏԸՐՈՒՈՒՏ
(«Քէյհան Ինթերնաշընըլ», Թեհրան)

ՀԱՅԱԶԳԻ ՆՈՐ ԱՍՏՂԸ

Զարմանալի հարուստ եւ հետաքրքիր աշխարհ է հայ սփիւռքը: Ամէն տարի արուեստի եւ գիտութեան ասպարէզում միջազգային չափանիշով նոր անուններ են ի յայտ գալիս, որոնք հեղինակութիւն եւ պատիւ են բերում հայ ժողովրդին:

Այս անգամ երգարուեստի բնագաւառում հասարակութեանը ներկայանում է մի պայծառ տաղանդ եւս: Եթէ տարիներ առաջ մենք գիտէինք Լուսին Ամարայի մասին եւ դեռ բոլորովին վերջերս ականջալուրը եղանք Նրա երգեհոնի հմայիչ հնչիւններին եւ յետոյ լսեցինք անգլիական Լիլի Զաքարեանին, որ անմոռանալի պահեր պարգեւեց մեզ, ապա եւս Անայիս (Լուիզա) Պողապալեանը, այսօր ահա լսում ենք Լին Տուրեանի Փարիզի Կրանտ օփերայում ունեցած չընդհատվող յաջողութեան հեռաւոր արձագանգները:

Երեք տարի առաջ փարիզեան «Օռոռ», «Քոմպա», «Լը Փարիզիէն Լիբերէ» եւ այլ թերթեր խոշոր վերտառութիւններով ազդարարում են երգարուեստի աշխարհում մի նոր դիցուհու պսակադրումը: Երգչախմբի երգչուհին երկրորդական դերերգերի մէջ այնպէս է բացայայտում իրեն, որ Փարիզի Կրանտ օպերայի տնօրէնը հրաւիրում է նրան հանդէս գալ որպէս փրիմադոննա: Յետպատերազմեան շրջանում բացառիկ իրադարձութիւն Կառնիէի պալատի պատմութեան մէջ:

1967 թուականի Դեկտեմբերի 12ը Լին Տուրեանի համար պիտի մնայ ամէնից յիշարժան տարեթուերից մէկը, որովհետեւ մի գիշերուայ մէջ երէկուայ անծանօթը Վերդիի «Դոն Կարլոս» օփերայում իշխանադուստր Էբոլիի դժուարին եւ կորստաբեր դերերգի ինքնատիպ մեկնաբանութեամբ դառնում է Փարիզի օփերայի աստղերից մէկը:

Լին Տուրեանն ըստ Փարիզեան թերթերի վկայութեան տանում է չանթահարիչ յաղթանակ եւ արժանանում Փարիզի խստապահանջ հասարակութեան աւելի խելայեղ ծափահարութիւններին, քան մի քանի օր առաջ նոյն դերերգով հանդէս եկած Ժանն Ռոդը: Նոյնիսկ տեղի են ունենում համազարկի նմանուող ծափեր եւ վերստին բեմ հրաւիրող կանչեր, երբ աւարտում է «Օ՛, դոն Ֆատալէ» հռչակաւոր արիան: Մեր հայրենակցուհին արժանանում է ոչ պակաս փառահեղ ընդունելութեան, քան մեծահամբաւ երգիչ Բորիս Խրիստովը, երբ օփերայի աւարտին երկուսով գալիս են բեմառաջ ողջունելու հանդիսականներին: Օփերայի տնօրէնը չէր թաքցնում իր հրճուանքը ասելով՝ «Վերջապէս մենք գտանք այն մեծ մեցցոն, որ այնքան պակասում էր մեզ»:

Փարիզի օփերայում իր ունեցած ելոյթով Լին Տուրեանն ապացուցել է, որ տիրապետում է ոչ միայն արտակարգօրէն հզօր եւ հիւթեղ ձայնի, այլեւ կատարման նուրբ եւ զարմանալիօրէն գունեղ ոճի:

Պելլինին եւ Տոնիցեթթին, Կլիւք ու Պեռլիոզը, Մասնէն, Պիզէն, Վերդին, Մասքանեին յանձին Լին Տուրեանի գտել են իրենց օփերայի հերոսների իրապատում, անկեղծ եւ իրաւ մեկնաբանուհին:

«Պել Քանտոյի»՝ գեղեցիկ երգեցողութեան ասպարէզում, ինչպէս արուեստի բոլոր ճիւղերի մէջ, յաջողութիւնը ինքնաբերաբար չի գալիս, ընդհակառակն, այն արդիւնք է երկարատեւ եւ դժուարին ուսման, աշխատանքի ճիշդ ուղղութեան, որպէսզի արուեստագէտը կարո-

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Բայց եթէ բանալին յարմարէր ու սենեակին դուռը բանար, ի՞նչ պիտի ընէիք, հարցուց Վահան:

— Արգար եւ ես որոշած էինք իսկոյն վրան յարձակիլ, զինքը անշարժութեան դատապարտել, բերանը կապել եւ խոյս տալ:

— Բնականաբար այդ ծայրայեղութեան տեղի չէ մնացեր, նկատեց Արամ:

Այս երկրորդ այցելութեան վրայ կէս ժամ անցած էր երբ փողոցին դուռը զարնուեցաւ եւ քիչ մը ետքը մարդ մը վեր ելաւ եւ անծանօթին սենեակը մտաւ, նորեկը սենեակ մտնելուն պէս լսեցինք որ դուռը կղպեցին: Այդատեն Արգարին ըսի.

— «Դուն իսկոյն հեռացիր այդ տեղէն ու գնա ուրիշ տեղ մը ապաստանէ եւ մինչեւ որ ինձմէ լուր մը չստանաս, այս տունը ոտք մի կոխեր»: Արգարը բաւական երկար ատենէ ի վեր Պոլիս կը գտնուի եւ թերեւս իր դէմքը ծանօթ է ոստիկանութեան: Իսկ ես հազիւ քանի մը օրէ ի վեր Պոլիս հասած ըլլալով եւ գրեթէ միշտ ծածկուած մնալով, ոչ մէկ լրտեսի ծանօթ եմ տակաւին, հետեւաբար ինծի համար վտանգ մը չկար տունը մնալէս:

Արգար շատ օրինաւոր գտաւ իմ ըսածըս, ուստի կամաց մը դուռը բացինք եւ ինք սանդուխէն վար սպրդեցաւ ու մեկնեցաւ տունէն:

— Ո՞ւր գնաց, հարցուց Աշոտ:

— Հաւանօրէն Վահանի տունը, պատասխանեց Սիսակ:

— Լաւ, հիմա շարունակէ պատմութիւնդ:

— Արգարի մեկնումէն ետքը, ես ալ իմ կարգիս կամաց մը մօտեցայ դիմացի դրան եւ ականջ դրի: Թէեւ փոխանակուած խօսքերը ամբողջովին չէի լսեր, բայց ականջիս հասած հատուկտոր բառերէն հասկցայ որ սենեակին մէջ գտնուողները ոչ Յոյն էին եւ ոչ վաճառական, այլ ապահովաբար ոստիկանութեան մարդիկ, որոնք հայ յեղափոխականներու, քոմիթաճիներու խօսքեր կ'ընէին: Այլեւս կարելի չէր կասկածիլ...

Իրենց խօսակցութիւնը բաւական երկար տեւեց, ի վերջոյ տեսայ որ խօսակցութիւնը դադրեցաւ եւ հասկցայ որ դուռը պիտի բացուէր, ուստի խոհեմութիւն համարեցայ սենեակս վերադառնալ եւ հոնկէ լրտեսել զանոնք:

Արդարեւ դուռը բացուեցաւ եւ երկու մարդիկը դուրս ելան, սանդուխին գլուխը պահ մը կեցան ու խօսակցութիւննին շարունակեցին եւ վերջապէս իրենցմէ մին, այն որ դուրսէն եկած էր, վար իջնալ սկսաւ մինչ միւսը իր սենեակը կը վերադառնար: Հազիւ թէ երկու քայլ առած էր, երբոր վար իջնողը «Ալի՛ պէյ, Ալի՛ պէ» գոչեց, մինչ ասդինը «սո՛ւս, սո՛ւս, անունս մի տար», ըսաւ դէպի սանդուխ գալով: Ահա այն ատեն հասկցայ որ այդ անծանօթը Ալի պէյն է եղեր:

Հոն սանդուխին գլուխը, կրկին խօսակցութեան բռնուեցան բաւական ժամանակ, յետոյ Ալի պէյ իր սենեակը վերադարձաւ: Քիչ ետքը Լազարօն կանչեց ու կէս ժամու չափ ալ անոր հետ տեսնուեցաւ:

Երբ Լազարօ դուրս եկաւ Ալի պէյի սենեակէն, շիտակ ինծի եկաւ շատ խռոված դէմքով մը:

— Այս մարդը մեր գլխուն փորձանք պիտի բանայ, ըսաւ:

— Ինչո՞ւ համար, հարցուցի:

— Նախ բացէ ի բաց յայտնեց որ ինք ոստիկանութեան պաշտօնեայ է եւ ինծի ալ սպառնացաւ որ եթէ գաղտնիքը մէջտեղ հանեմ, մեծ պատիժներ պիտի կրեմ:

— Յետո՞յ, հարցուցի:

— Յետոյ ըսաւ թէ այս տանը մէջ մարդ մը բերեր կողոպտեր են, թէ ետքը այդ մարդը անհետացուցեր են, թէ անոնք ընողները հայ յեղափոխականներ են, եւայլն, եւայլն, եւ ստիպեց որ ամէն բան խոստովանիմ: Պատասխանեցի, որ այդպիսի բանէ մը տեղեկութիւն չունիմ, ինչ որ ճշմարիտ է:

Ահա ինչ որ պատմեց Լազարօ: Այս վերջին դէպքը բնականաբար գլխս շատ յուզեց եւ զգացի որ կացութիւնը շատ ծանր էր:

— Ահաւասիկ շատ նեղացուցիչ իրադրութիւն մը, ըսաւ Աշոտ, մտատանջ դէմքով մը գլուխը օրօրելով:

— Դեռ վրդովելու պատճառ մը չունինք, դիտել տուաւ Վահան:

— Ուրիշ ըսելիք մը ունի՞ս, հարցուց Աշոտ Սիսակի դառնալով:

— Մեծ բան մը չմնաց ըսելիք, շարունակեց Սիսակ, մինչեւ գիշերուան տասը, այսպէս սենեակիս մէջ փակուած մնացի, միշտ աչքերս կղպանքին ծակէն դիմացի սենեակին վրայ ուղղած: Վերջապէս ժամը տասնին սենեակին դուռը բացուեցաւ եւ Ալի պէյ դուրս ելաւ, քառուշէ մը կար վերարկու մը հագած եւ սանդուխէն վար իջաւ: Իսկոյն պատուհանը վազեցի եւ տեսայ որ Ասմալը Մէճիտի կողմէ դէպի Շիշլի ճամբան կ'ուղղուէր: Այն ատեն ես ալ իսկոյն հակառակ ուղղութեամբ ճամբայ ելայ եւ կառք մը առնելով շիտակ հոս եկայ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(130 – Շար.)

զանալ ցնցող յայտնութեամբ ինքնիրեն պարտադրել հասարակութեանը։ Ու նախապատրաստական հաւատաւոր եւ անխոնջ ջանքերը յանկարծակի եւ մեծ յաջողութեամբ պսակուելիս, մոռացնել են տալիս կրած բոլոր յոգնութիւնները։ Ահա թէ ինչու Կառնեգի պալատում, մեր հայրենակցուհու նուաճած փայլուն յաղթանակը իր արուեստական գործունէութեան խորապէս արդարացուած երեւոյթներից է։

Լին Տուրեանը, իսկական անունով Նուարդ Տիրատուրեան, ծնուել է Լիոն քաղաքում։ Նրա ծնողները 1920 թուականին Իզմիրում տեղի ունեցած կոտորածների պատճառով (1915 թուականը բաւական չէր կարծես) հեռացել էին հարազատ վայրերից եւ բնակութիւն հաստատել Ֆրանսիայում։ Ընտանեօք արուեստասէր էին. հայրը՝ դերասան, մայրը՝ երգչուհի, եղբայրը՝ ջութակահար, բայց բոլորն էլ սիրողներ։ Միայն փոքրիկ Նուարդն էր, որ 14 տարեկանից իրեն նուիրում է երաժշտութեան եւ սովորում Լիոնի երաժշտանոցի դաշնամուրի բաժնում։ Սակայն որոշ հանգամանքներ տըւեալ մասնագիտութեամբ իր ուսումնառութեան ընդհատման պատճառ են դառնում։ Նուարդը չի ընկճւում եւ գտնում է ելքը։ Ունենալով գեղեցիկ ձայն, ընդունւում է իսպանական շրջիկ արտիստական խմբի մէջ եւ երգում իսպանական ժողովրդական երգեր։ Բարեյաջող զուգադիպութեամբ երգչուհի Սիւզան Պոժոնը նկատելով Տիրատուրեանի գեղեցիկ ձայնն ու արտիստական ակնառու կարողութիւնները եւ կանխագուշակելով նրա ունենալիք յաջողութիւնը, խրախուսում է նրան եւ խորհուրդ տալիս աւելի հիմնաւոր երաժշտական կրթութիւն ստանալ։ Նուարդ Տիրատուրեանն Իտալիայում է։ Երգարուեստի բարձր մշակոյթ ունեցող աւանդութիւնների այս օրրանում ստանում է փայլուն կրթութիւն, կատարելագործում ձայնական ճարտարութիւնն ու կատարման վարպետութիւնը։

Երիտասարդ երգչուհին վերադառնալով Ֆրանսա, ընդունւում է Փարիզի օփերային թատրոնի երգչախումբը։

Ապա նա սկսում է շրջագայել Ֆրանսայի քաղաքներում եւ հասնում գնահատելի արդիւնքների, յատկապէս Գարմէնի դերերգում։ Նիմ քաղաքում երգում է 11.000 հանդիսականների առաջ։ Թուլուզում հանդէս է գալիս «Վերթեր», «Թրուբատուր», «Այտա» օփերաներում համապատասխան դերերգերով, արժանանալով արտակարգ ընդունելութեան եւ նըւաճում ունկնդիրների անվերապահ համակրանքը։ Այսպէս, Լին Տուրեանն արուեստի արահետներից մտնում է վերելքի լայն ճանապարհ եւ արդարացնում իրեն աջակցողների ակնկալութիւնները։

Կենսագրական այս համառօտ տեղեկութիւններին աւելացնենք նաեւ, որ մեր հայրենակցուհին իր կենցաղում պահպանում է հայկական սովորութիւնները, լեզուն, սերտ կապի մէջ է հայկական շրջանակների հետ եւ, որ էականն է, իր հայկական երգացանկում ունի մօտ 90ի հասնող երգեր, որոնք հաւանաբար շուտով լսելու հնարաւորութիւն կ'ունենանք։

1967 թուականի Դեկտեմբերի 12ին մի գիշերուայ մէջ դառնալով հռչակաւոր, Լին Տուրեանն իր վրայ սեւեռեց երգի սիրահար հասարակութեան ուշադրութիւնը։ Արուեստի տաճարի այս նոր քրմուհին սկսել է իր փառաւոր յաղթական երթը, որովհետեւ 15ից աւելի նրա ստեղծած կերպարների մէջ խրատ, վեհաշուք եւ խորապէս մարդկային ապրումներ կան։

Ա. ՉԱԼԳՈՒՇԵԱՆ

«Սով. Հայաստան»

ԻՆՏՈՆԵԶԻԱՆ ԱՅՍՕՐ

Ինտոնեզիա, բնական հարստութիւններու տեսակէտով, աշխարհի ամէնէն հարուստ երկիրներէն մէկն է։ Սակայն անոր հարստութիւնը սփռուած է 3.600 կղզիներու վրայ, որոնց ընդհանուր տարածութիւնը 575.893 քառ. մղոն է։ Այսպէս է, որ Ինտոնեզիա աշխարհի ամէնէն մեծ արշիպեղագոսը կը դառնայ։

Երկիրը անագի, քարիւղի եւ ածուխի մեծ հաստութիւններ ունի, ինչպէս նաեւ կարեւոր քանակութեամբ մանկանէզ, պղինձ, նիքէլ, ոսկի եւ արծաթ։ Մինչ կառավարութիւնը նախապատուութիւն կուտայ բնական հարստութիւններու շահագործման, երկրին հնգամեայ ծրագրին (1969–1974) հիմնական կէտը երկրագործութեան զարգացումն է։

Պետական հրատարակութիւն մը խօսելով ծրագրին մասին, անկեղծ կերպով կ'ըսէ, թէ Ինտոնեզիա պէտք է ընդունի մայլ իրականութիւնը՝ հակառակ բնական անսպառ հարստութիւններուն, ի վիճակի չէ զանոնք զարգացնելու։ Ծրագիրը պէտք է իրագործուի հանգրուաններով, նկատի առնելով երկրին տնտեսական աըկարութիւնը։

Այսպէս, կառավարութիւնը որոշած է իր ուշադրութիւնը կեդրոնացնել երկրագործութեան վրայ, ուր երկրին բնակչութեան 75 առ հարիւրը (բնակչութեան թիւը՝ 113 միլիոն էր 1968ին) կեդրոնացած է եւ կ'աշխատի։

Ինտոնեզիոյ արտադրութեան 55 տոկոսը երկրագործական շրջաններէ կուգայ, եւ գիւղատնտեսական արտադրութիւններու արտածումներուն 60 առ հարիւրը կը կազմեն։

Ճաքարթայի կառավարութիւնը հնգամեայ ծրագրին «գլխաւոր առաջադրութիւնները» կը նկատէ ուտեստեղէնի եւ հագուստեղէնի հայթայթումը, բնակարաններու բարելաւումը, յաւելեալ աշխատանքներու մատակարարումը եւ հանրային սպասարկութեան բարելաւումը, միջակորեայ ժողովուրդին համար։

Բրինձը հիմնական ուտելիքն է և, միենոյն ժամանակ, գլխաւոր բերքը երկրին։ Ահա թէ ինչու Ինտոնեզիա նպատակ դըրած է ինքնաբաւ դառնալ բրինձի արտադրութեան մէջ, հնգամեակի վերջաւորութեան, որպէսզի իր տարադրամը յատկացնէ աւելի օգտակար նպատակներու։ Ներկայիս, երկիրը հարիւր միլիոն տոլարէն աւելի կը ծախսէ բրինձ ներածելու համար։

1974ին Ինտոնեզիա կը յուսայ 15,4 միլիոն թոն բրինձ արտադրել, ինչ որ կրկնապատիկը պիտի ըլլայ 1968ի արտադրութեան, եւ եթէ այս ծրագիրը իրագործուի եւ, մանաւանդ, շարունակուի բերքին աճը, երկիրը հնարաւորութիւն կ'ունենայ գոհացում տալու իր բնակչութեան տարեկան աճին եւս, որ 2,3 առ հարիւր է։

Այս նպատակէտին իրագործումը կը պահանջէ մեծ ճիգ ոռոգման, հողի պատրաստման եւ տեսակին բարելաւման մարզերուն մէջ։

Ինտոնեզիոյ երկու երրորդը ծածկուած է անտառներով, սակայն ներկայիս անոր միայն 7 առ հարիւրը կ'օգտագործուի փայտի արտադրութեան համար։ Օտար դրամագլուխներու անհրաժեշտութիւնը կը զգացուի, որպէսզի հնգամեակի աւարտին տասնապատկուի այժմու արտադրութեան քանակը եւ մէջտեղ գան երկրորդական նոր ճարտարարուեստներ։

Քարիւղի մարզին մէջ եւս կարեւոր նախատեսութիւններ կան։ Այս տարեշրջանի ծրագրին համաձայն, օրական մէկ միլիոն տակառ քարիւղ պէտք է արտադրըուի, ինչ որ 20–25 առ հարիւրի յաւելում կը նշանակէ նախորդ տարիներու համեմատութեամբ։

Օգտագործուած քարիւղի պաշարներու քանակը թոյլ կուտայ օրական 18 միլիոն տակառի արտադրութիւն, եւ արտադրութեան ներկայ չափով երկրին քարիւղի հարստութիւնները կրնան տեւել քսանքսանեւհինգ տարի։ Նոր հանքեր գտնելու համար 25 օտար ընկերութիւններ գործի լծուած են, կառավարութեան հրաւէրով։ Ինտոնեզիա ներկայիս կ'օգտագործէ տարեկան 40 միլիոն տակառ քարիւղ, այսինքն մօտաւորապէս իր արտադրութեան մէկ հինգերորդը։

Օտար ընկերութիւններէ շահարաժին ստացաւ 1969ին՝ 155,5 միլիոն տոլար, իսկ 1968ին՝ 114,5 միլիոն տոլար։

Թ. Ա. Թ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱԶԴ

Երեւանի համալսարանին մէջ ներկայիս կը պատրաստուի Հայաստանի եւ յարակից վայրերու տեղանուններու բառարանը, որ կարելիութեան սահմաններուն մէջ կատարեալ դարձնելու համար, դրական աղբիւրներու մէջ եղած նիւթերէն զատ անհրաժեշտ են նաեւ լուսանկարներ եւ ականատեսներու տեղեկութիւններ։

Խմբագրական մարմինը կը խնդրէ Հայաստան և օտար երկիրներ(Խ. Միութիւն և արտասահման) ապրող Հայերէ, որ կարելիութեան պարագային ուղարկեն լուսանկարներ եւ հակիրճ տեղեկութիւններ իրենց ծննդավայրի անունին, մեծութեան, դիրքին, բնակչութեան թիւին, զբաղումին ու ազգային կազմին, անունի ծագումին, դպրոցի, եկեղեցիին, հրնութիւններուն, հոն ծնած անուանի մարդոց, պատմական անցքերու, բնակավայրի շրջակայքի պատմական վայրերուն, յուշարձաններուն, լեռներուն, գետերուն, կամուրջներուն, լիճերուն, հանքերուն, բնական հարստութիւններուն եւ այլ նիւթերու մասին։

Նիւթերը ուղարկել հետեւեալ հասցէին.

Երեւան, Մռավեան թիւ 1 պետական համալսարան, «Հայաստանի տեղանունների հանրագիտական բառարան»ի կաբինետ (գրասենեակ)։

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

ՌԱՏԻՕ ԵՐԵՒԱՆ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ

Հարցում Ռատիօ–Երեւանին.

Խորհրդային Միութեան մէջ նամականգրութեան գրաքննութիւն կա՞յ։

Ռատիօ–Երեւանի պատասխանը։

Սկզբունքով ոչ։ Միայն հակասովետ նամակները իրենց հասցէին չեն յանձնուիր։

×

Հարցում Ռատիօ–Երեւանին.

Ճի՞շդ է որ մեր բարձր ճարտարարուեստը խնամիական կապերով կը կառավարուի։

Ռատիօ–Երեւանի պատասխանը.

Երբեք։ Մեր մեծագոյն ճարտարարուեստին երեք վարիչները խնամիներ չեն, այլ հարազատ եղբայրներ։

×

Հարցում Ռատիօ–Երեւանին.

Ճի՞շդ է որ Խորհ. Միութեան մէջ կովերը 25 տոկոս աւելի կաթ կուտան քան դրամատիրական երկրի մը կովերը։

Ռատիօ–Երեւանի պատասխանը.

Սկզբունքով այո, որովհետեւ մեր մօտ կովերը աւելի լաւ կը կթուին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (85)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Այն կարծիքները զորս կը յայտնէր ուսւիներու մասին, սրտմտութենէ կը շառագունէին Վրոնսքին բայց ինչ որ ամէնէն աւելի դժնդակ կ'ընէր այս ընկերակցութիւնը սա էր որ իշխանին մէջ բուն իսկ ինքզինքը կը գտնէր եւ ինչ որ կը տեսնէր այս հայելիին մէջ իր անձնասիրութիւնը չէր գգուեր։

Իշխանը շատ սահմանափակ մտքի տէր, ինքզինքին հաւնած, յաղթակազմ եւ անձին խնամք տանող մարդ մըն էր, բայց ոչ ուրիշ բան։ Անուրանալի էր որ ճէնթըլմէն մըն էր ու Վրոնսքի չէր կրնար ժխտել ասիկա։

«Մսի տխմար կոյտ, կը մտածէր Վրոնսքի, միթէ ես իրեն կը նմանի՞մ»։

Ինչ որ ալ ըլլայ, երբ եօթը օր եռքը, իշխանին Մոսկուա մեկնած առտենը հրաժեշտ տուաւ անկէ, ինքզինքը երջանիկ զգաց իր դժնդակ կացութենէն փրկուելուն ու այդ անհաճոյ հայելին այլեւս չտեսնելուն համար։

Բ.

Վրոնսքի կայարանէն իր տունը վերադարձին Աննայէն տոմսակ մը գտաւ։

Իրեն կը գրէր.

«Հիւանդ ու դժբախտ եմ։ Սենեակէս դուրս չեմ կրնար ելլել եւ առանց ձեզ տեսնելու չեմ կրնար կենալ։ Եկէք այս իրիկուն։ Ժամը եօթին Ալեքսի Ալեքսանտրովիչ Նախարարաց Խորհուրդին կ'երթայ եւ մինչեւ տասը հոն կը մնայ»։

Վրոնսքի նախ տարօրինակ գտաւ որ Աննա զինքը իր տունը հրաւիրէ, հակառակ ամուսնոյն արգելքին, բայց, խորհելէ ետք, որոշեց երթալ։

Ձմեռը գնդապետի աստիճանին բարձրացած էր ու զօրագունդէն ելած։ Անկէ ի վեր առանձին կ'ապրէր։ Ճաշէն ետքը բազմոցին վրայ երկնցաւ, եւ հինգ վայրկեան ետքը այն պժգալի տեսարանները որոնք ներկայ եղած էր շարթուան մէջ, իր աչքերուն առջեւ իրար խառնուեցան Աննայի պատկերին հետ ու այդպէս քունը տարաւ։

Մութին մէջ արթնցաւ եւ աշխոյժով մոմը վառեց։

«Ի՞նչ եղայ, ի՛նչ սոսկալի բաներ տեսայ երազիս մէջ... Այո, այո, պզտիկ մուժիկը ծռած էր ու մէկէն ֆրանսերէն արտառոց բառեր արտասանեց... ամէնքը այդ էր... բայց ինչո՞ւ այսպէս սոսկալի էր»։

Եւ հակառակ կամքին՝ սրտադող մը սառեցուց իր արիւնը։

— Իրաւ որ, ըսաւ ժամացոյցը նայելով, ծաղրելի բան է աս։

Արդէն ժամը ութուկէսն էր։ Փութով իր ծառան կանչեց, հագուեցաւ ու վերնադաւթակին վրայ ելաւ։ Արդէն երազը մոռցած էր ու միայն ուշ մնալուն համար կը մտատանջուէր։

Երբ Քարենինի տան մօտեցաւ, տեսաւ որ արդէն ժամը իննին տասը կար։

Նեղ ու բարձր կառք մը, երկու մոխրագոյն ձիերու լծուած, մեծ դրան առջեւ կը սպասէր։ Վրոնսքի ճանչցաւ Աննայի կառքը։

«Ինծի կուգայ, մտածեց, տխկա անշուշտ լաւագոյն էր։ Սակայն այլեւս չեմ կրնար պահուըտիլ, թէեւ անհաճոյ է ինծի այս տունը մտնել»։

Ու մարդու մը պէս որ մանկութենէ վարժուած է բանէ մը չամչնայ, իր բաշխիրէն դուրս ելաւ ու դէպի դուռը ուղղուեցաւ։ Դուռը բացուեցաւ եւ դռնապանը, ոտքի ծածկոց մը թեւին վրայ, կառապանին նշան ըրաւ յառաջանալու։

Վրոնսքի որ ընդհանրապէս մանրամասնութիւններու ուշադրութիւն չէր ըներ, նկատեց սպասաւորին իրեն ուղղած զարմացական նայուածքը։ Սեմին վրայ գրեթէ Քարենինին զարնուեցաւ։ Կազի կտուցը լիովին կը լուսաւորէր Աննայի ամուսնոյն անարիւն եւ յոգնած դէմքը։

Քարենինի շեշտ ու աղօտ աչքերը Վրոնսքիի վրայ յառեցան։ Այս վերջինը բարեւեց եւ Քարենին շրթունքը շարժելով ձեռքը գլխարկին տարաւ ու անցաւ։

Վրոնսքի տեսաւ որ իր կառքը կը մըտնէր առանց ետին դառնալու ու ոտքի ծածկոցը կ'առնէր։

Երիտասարդը երբ նախասենեակը մըտաւ, յօնքերը կծկուած էին ու աչքերը չար եւ հպարտ փայլով մը կը շողային։

«Ի՛նչ կացութիւն, ըսաւ ինքնիրեն։ Եթէ կռուէր, եթէ իր պատիւը պաշտպանէր, կրնայի գործել, իմ զգացումներս յայտնել, բայց այս տկարութիւնը կամ անարգութիւնը... զիս խաբեբայի մը դիրքին մէջ կը դնէ, ինչ որ չեմ ուզեր ըլլալ»։

Վրէտի պարտէզին մէջ Աննայի հետ ունեցած բացատրութենէն ի վեր, Վրոնսքի բարեփոխած էր կացութիւնը ըմբռնելու ձեւը։

Աննա ամբողջովին իրեն անձնատուր կ'ըլլար եւ իրմէ կը սպասէր որ իր բախտը որոշէր, եւ Վրոնսքի ակամայ կը հպատակէր Աննայի տկարութեան, այլեւս չէր մտածեր թէ այդ յարաբերութիւնը կրնար ունենալ այն ելքը զոր այս վայրկեանին կը նախատեսէր։

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՍԷՆ ՌԱՖԱՅԷԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Սէն Ռաֆայէլ

DOMAINE DES VEYSSIERES, VALESCURE (83)

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 24 ֆր. 7էն 14 օր՝ 27 ֆր. 7էն պակաս՝ 30 ֆր.:

Արձանագրութիւնները՝ Ուրբաթ եւ երկուշաբթի իրիկունները ժամը 18,30էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: Ճամբորդութիւնը՝ օթոքառով:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Նոր Սերունդի խումբը շնորհակալութեամբ ստացած է 100 ֆր. Արամ Շատոյեան ընտանիքէն եւ 30 ֆր. Յարութիւն Տէրտէրեանէ:

ՃԱՇ
Ի ՊԱՏԻՒ
ՎԱԶԳԷՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

Ի պատիւ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, Ուրբաթ Յունիս 12, ժամը ճիշդ 20ին Փարիզի Հիլթընի սրահը,

18, Ave. de Suffren

Ճաշագին 65 ֆրանք

Արձանագրուիլ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցին:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի «Հինգշաբթի Դասընթացքները» տարե-վերջի դաշտահանդէս մը կազմակերպած են վարժարանին պարտէզներուն մէջ՝ 26 Ռիւ Թրուայոն, այս Կիրակի ժամը 15ին:

Հայկական գեղարուեստական ժամեր, մասնակցութեամբ երգիչ ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ իր երաժիշտներով, Միքի – Կովկաս խումբը:

Մեծ Թոմպոլա, լաւ նուէրներով (հեռատեսիլ, ձայնագրիչ մեքենայ, էլեկ–թրոֆոն, եւայլն):

Զանազան խաղեր — Պիւֆէ — Ճաշ:

ՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Գանեէօ – Բաշանի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պտոյտ մը դէպի Տօվիլ–Թռուվիլ՝ օթոքառով, Կիրակի Յունիս 21ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Երթուդարձի ծախք 20 ֆրանք:

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել ընկերուհիներ Թորոսեանի 253-63-63 Կուրպէթեան 253-83-73:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՀԱՆԴԷՍ – ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Կը նախագահէ Սեւրի քաղաքապետ

Պր. ՇԱՌԼ ՕՏԻՔ

Կիրակի Յունիս 21 կէսօրէ ետք ժամը 4ին

Կը հրաւիրուին վարժարանիս նախկին աշակերտները, բարեկամներն ու համակիրները:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ
Ս. ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՒԷՆԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Չնորհաբեր ներկայութեամբ՝

ՎԱԶԳԷՆ Ա. Ծայրագոյն Պատրիարքի եւ Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց

Երկուշաբթի (15 Յունիս) երեկոյեան ժամը 21ին Սալ տը լա Շիմիի մէջ, 28 պիս, Ռիւ Սէն Տոմինիք, Փարիզ 7րդ:

Մուտքի գին՝ 10 Ֆրանք

Տոմսերը կը վաճառուին Փարիզի եւ արուարձաններու եկեղեցիներու մօտ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ բոլորը դպրոցի ամավերջի հանդէսին, Կիրակի, 21 Յունիս եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Աշակերտներու կողմէ արտասանութիւններ, երգեր ու պարեր: Պիտի ներկայացուի նաեւ խիստ ծիծաղաշարժ թատերգութիւն մը՝ «Հնարամիտ վարձակալը»:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՅԻՍ 28
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Լիոնի Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, 14 Յունիս, Կիրակի ժամը 15,30ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ:

Կը նախագահէ
ընկ. ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆ
Կը խօսին
ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ (հայերէն)
եւ ընկ. ՌՈՊԷՐ ԲԱԲԼԵԱՆ (ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր: Կ'երգէ Տիկին Ալիս Գալուստեան (Ալթունեան), կ'արտասանէն Օր. Լիւսի Գլըճեան, ընկ. Խաչիկ Մխչեան: Կը պարէ Նոր Սերունդի պարախումբը:

Տօնախմբութիւնը կը շարունակուի խնջոյքով մինչեւ ուշ գիշեր:

Հայկական ջերմ մթնոլորտ, հաճելի անակնկալներ, տոհմիկ երգեր ու պարեր: ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

×

Ալֆորվիլի մէջ կը տօնուի Յունիս 27ին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի, Յունիս 14, առաւօտ ժամը 9,30ին, ֆրանսական հեռատեսիլի Ա. կայանէն՝

ՊԱՊԸ եւ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Զանազան (Զէնէն) Տայիկեան (Ներկայիս Միքայէլեան) կը փնտռէ իր զաւակը՝ Աղաւնի, ծնած Խորսանա, 1911ին, հօր անունը՝ Միսաք: 1915ին կորսնցուցած է Տէր–Զօրի ճամբան: Կը կարծէ թէ ողջ է: Լուր ունեցողներէն տեղեկացնել Տիկին Միքայէլեանի՝

32, Rue Benoit Malon
Issy-les-Moulineaux

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ՎԱԶԳԷՆ Ա.
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

Կ'այցելէ Ալֆորվիլ, այս Շաբաթ Յունիս 13, կէսօրէ ետք եւ ընկերակցութեամբ քաղաքապետ

ԺՕԶԷՖ ՖՐԱՆՉԵՍՔԻԻ

կը կատարէ բացումը

ԿՈՄԻՏԱՍԻ

նուիրուած փողոցին (նախկին Ռիւ տէ Պրօշէ) ժամը ճիշդ 16ին:

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20,30ին ծանօթ սրահը:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդարութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկ. Կիւլեանի բնակարանը Նուվէլ վուա փառըրկ, Գաբիման 7:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օգտուեցէք լաւագոյն եղանակէն Հայաստան այցելելու համար

Ա. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ Յուլիս 25էն Օգոստոս 8

Ա. կարգ 2400 ֆրանք

ԱՐՄԵՆԻԱ պանդոկ

Բ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Սեպտեմբեր 11էն 25

Բացառիկ ճամբորդութիւն: ԵՐԹԻՆ՝ մէկ օր Մոսկուա այցելութիւններով: ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ՝ երկու օր Լենինկրատ այցելութիւններով:

Առաջին կարգի սպասարկութիւն Մոսկուա, Լենինկրատ եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ) Հայաստանի մէջ ամէնօրեայ պտոյտներ տեսարժան վայրերու

Գին՝ 2450 ֆրանք

Գ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Հոկտեմբեր 1էն 15

Ամէն օր զանազան պտոյտներ տեսարժան վայրերը.— ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ, ՀՌԻՓՍԻՄԷ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ԾԱՂԿԱՁՈՐ, ՍԵՒԱՆ, ԳԱՌՆԻ, ԳԵՂԱՐԴ, ՕՇԱԿԱՆ, ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ, եւայլն: Այցելութիւն դպրոցները եւ թանգարանները:

Ա. կարգի բնակութիւն եւ սպասարկութիւն Մոսկուա եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ)

Գին՝ 2350 ֆրանք

Այս գիները կ'ընդգրկեն օդանաւով երթուդարձը, փոխադրութիւնները, ամբողջ փանսիոնը եւ ամէնօրեայ պտոյտները:

Renseignements et inscriptions

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Tél. : 742-57-84 — 742-44-08 — 742-22-12

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
GEORGES MAMAS, 25 Rue de Dedieu, VILLEURBANNE, Tél. : 52-23-39

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
JACQUES CHELELEKIAN c/o CROISIERES ET VOYAGES
102, Rue de la République
les Mercredi et Samedi de 15 à 19 heures — Tél. : 20-80-50

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յունիս 28ին:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի դաշտահանդէսը Յունիս 28, Կիրակի:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԲԱԶՄԱՎԱՍՏԱԿ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻԻ

ԻՐ ԾՆՆԴԵԱՆ ՈՒԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ–ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՎԱԹՍՈՒՆԸՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, 14 Յունիս ժամը 20,30ին Salle Gaveau, 45 Rue la Boëtie, Paris

Կը նախագահէ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Հայրապետական Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)

Ներկայ կ'ըլլայ Յոբելեարը

Կը խօսին Պ. Պ. ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ, ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ, ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն

Տիկին Աստղիկ Տէտէեան (Երեւանի Կոմիտաս Երաժշտանոցէն), Տիկին Հացունի (Փարիզի Երաժշտանոցէն), Օր. Աժտէրեան (դաշնակ), Պ. Թորգոմեան (ջութակ), կ'արտասանեն՝ Տիկին Զ. Անտոնեան, Տիկին Խըտըշեան–Լաչասանեը (ֆրանսերէն) Օր. Վարդանեան

Հայկական պարեր, Նաւասարդ պարախումբի կողմէ
խօսնակ Տիկին Մ. Յովսէփեան

Տոմսերու գինը, 10, 8, 5 ֆրանք

Տոմսերը այժմէն ապահովել, դիմելով հետեւեալ հասցէներուն.— Գրատուն Հ. Սամուէլ Գրատուն Բալուեան
Պր. Պագրճեան 35, Rue de Trévise
ARAX, 31 Bd. Raspail
Պր. Ադամեան 16, Rue Lafayette
Միհրան Անտոնեան 738-21-18, Թէրզեան INV. 87-43
Մասիս նպարավաճառատունը, 21, Ռիւ Սօլնիէ (Քատէ)
եւ Յանձնախումբի անդամներուն:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՅՈՒՆԻՍ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳՍԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ

Մարսէյլի Պոլսեցիներու Մշակ. Միութիւնը Յունիս 14ի Կիրակին կազմակերպած է յարգանքի տուրք մը Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց եկեղեցւոյն մէջ, իր բոլոր անդարձ մեկնող տարաբախտ Պոլսեցիներուն հոգւոյն յիշատակին՝ որոնք օրինակելի անձնազոհութեամբ եւ ազգային անսակարկ նուիրումով՝ արժանի եղած են սատուածապաշտ օծհնութեան, որպիսիք են Միութեանս պատուոյ անդամ եւ Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ բարերար Խօրասանճեան վահան, ճարտարապետ Արամ Թահթաճեան, ուսուցիչ գրագէտ ազգային գործիչ Մինաս Ձերազ եւ Մկրտիչ Փորթուգալեան:

Պատարագը պիտի մատուցուի հանդիսապետութեամբ Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեանի, որ պիտի քարոզէ հին եւ նոր ննջեցեալներու, լուսաշող գործունէութեան եւ բարեմասնութեան վրայ: Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան երգեցողութիւնները պիտի կատարուին Պոլսեցի դպիրներու սիրայօժար մասնակցութեամբ, այս առթիւ անխտիր կը հրաւիրուին գաղութիս հայ ազգայինները, միութենական կազմակերպութիւններ, բարենպատակ հաստատութեանց ներկայացուցիչներ եւ նորոգ հանգուցելոց պարագաները:

Պոլսեցիներու Հայր. Մշակ. Միութիւնը կը ջանայ արժանավայել շուքով ոգեկոչել յիշատակը իր վեթերան անդամներուն, որոնց կեանքը եղած է, հայ մշակոյթին՝ հայ գիրին, խօսքին եւ հայ մտածելու գաղափարին յարատեւ նուիրում:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0, 50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 11 ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI 11 JUIN 1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.835

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.835

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅՈՐԴԱՆԱՆ ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ

—o—

ՀԻՒՍԷՅՆԻ ԴԷՄ ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁ ՄԸ ԿԸ ՁԱԽՈՂԻ

—o—

Յորդանանի մէջ ծանր միջադէպերը չարունակուեցան նաեւ առջի օր, հակառակ զինադուլի համաձայնութեան: Հիւսէյն թագաւորն ու Եասէր Արաֆաթ ժամանակէ մը ի վեր յատուկ ջանք կը թափէին, ոպէսզի, ինչպէս իրենք կ'ըսեն, «եղբայրասպան» կռիւներ տեղի չունենան եւ իրենց պայքարը կեդրոնացնեն «հասարակաց թշնամի»ին դէմ: Հակառակ այս ճիգին, վերջին չորս ամիսներուն երեք բախումներ արձանագրուեցան յորդանանեան իշխանութեան եւ պաղեստինեան կազմակերպութիւններուն միջեւ:

Վերջինը, որ տեղի ունեցաւ առջի օր եւ յաջորդեց փոքր միջադէպերու, շատ աւելի ծանրակշիռ բնոյթ ունեցաւ՝ ձգելով այն տպաւորութիւնը, թէ կատարեալ հաշուեյարդար մըն է որ կը կատարուի յորդանանեան բանակին եւ պաղեստինցի արձակազէններու միջեւ: Նոյնիսկ որոշ շրջանակներ հարց տուին, թէ արդեօք Պաղեստինցիներուն նպատակը չէ՞ տապալել Հիւսէյնի գահը: Այս ուղղութեամբ կը ճշդուի, թէ լուրջ տարակարծութիւն մը գոյութիւն ունի Ֆաթհի եւ Ժողովրդային ճակատին ու Ժողովրդավարական ճակատին միջեւ, որոնք դաւանելով մարքսեան սկզբունքներ, պաղեստինեան շարժումին կուտան աւելի լայն շրջագիծ, պաշտպանելով այն տեսակէտը, թէ պէտք է վերջ գտնեն պահպանողական կառավարութիւնները, ինչպէս Յորդանանինը եւ Լիբանանինը. «արաբ աշխարհի ազատութիւնն» է, որ կը ջատագովեն երկու կազմակերպութեանց առաջնորդները՝ Ժորժ Հապաշ եւ Նայէֆ Աուաթմի, երկուքն ալ քրիստոնեայ Արաբներ: Դիտել կը տրուի այս առթիւ, ինչպէս գրած էինք երէկ, թէ Արաֆաթ և ուրիշ պաղեստինցի ղեկավարներ իրենց ուժերը կ'ուզեն առայժմ կեդրոնացնել Իսրայէլի դէմ:

Առջի օրուան ծանր բախումները սկսան, երբ Ժողովրդային ճակատի պատկանող արձակազէններ յարձակեցան ոստիկանատան մը վրայ՝ ազատելու համար ձերբակալուած չորս ֆետայիներ: Ոստիկանութիւնն ու անմիջապէս նաեւ բանակի պատկանող ուժեր փոխադարձեցին՝ ռմբակոծելով նոյնիսկ Ամմանի գաղթակայանները եւ Պաղեստինցիներու զինուորական կեդրոնատեղին: Կռիւները, որոնք տարածուեցան մայրաքաղաքին գրեթէ բոլոր թաղերը, մինչեւ օդակայան եւ, նոյնիսկ Իրպիտ, Ամմանէն 45 մղոն հեռու, արիւնալի եղան: Արդարեւ, համաձայն պաղեստինեան աղբիւրներու, սպաննուածներու թիւը յիսունէ աւելի է (այլ աղբիւրներ աւելի շատ կը նկատեն):

Բախումները մասնաւորաբար աւելի խիստ բնոյթ ստացան, այսինքն շատ աւելի բուռն դարձան, երբ Ամմանի ձայնասփիւռը արձագանգ եղաւ թագաւորին դէմ կատարուած մահափորձի մը ձախողութեան: Հիւսէյնի ինքնաշարժը գնդացիրի կրակին ենթարկուած է, բայց թագաւորը յաջողած է անվնաս հասնիլ պալատ: Ըսուեցաւ նաեւ, թէ մահափորձի մը զոհ գացած է Յորդանանի բանակին ընդհանուր հրամանատարը՝ Զօր. Շէրիֆ Նասէր Պեն Ժամիլ, որ միեւնոյն ատեն թագաւորին ազգականներէն է: Այսուհանդերձ, Ամմանի ձայնասփիւռը հերքեց լուրը, բայց կառքը վարողը սպաննուած է:

Կռիւները տեւեցին մինչեւ ուշ գիշեր, երբ Արաֆաթ եւ Հիւսէյն համաձայնութեան եզր մը գտան դադրեցնելու համար արիւնալի բախումները: Պաղեստինցիները կռիւներու ընթացքին խնդրած էին իրաքեան ուժերու օժանդակութիւնը, սակայն այս վերջինները, որոնց թիւը Յորդանանի մէջ 12.000ի կը հասնի, ոչ մէկ մասնակցութիւն ունեցան: Ընդհակառակն, երկու բանագնաց-միջնորդներու (Իրաքի փոխ-նախագահը եւ Պաշտպանութեան նախարարը՝ Հարտան Թաքրիթի, ինչպէս նաեւ նախարար Սամահ Օմար) աշխատանքով կարելի եղաւ զինադուլի մը որոշումը ապահովել:

Համաձայն Ամմանի ձայնասփիւռին, երկու կողմերը համաձայնած են միացեալ պահակախումբեր կազմել՝ արգիլելու համար զինական բախումները ինչպէս նաեւ հաստատել միացեալ մարմին մը, քննելու համար կացութիւնը:

Արաֆաթ կոչ ըրաւ՝ ընդունելու զինադուլը, սակայն Ժողովրդային ճակատը մերժեց: Արդէն ճակատին ներկայացուցիչները չմասնակցեցան խօսակցութեանց: Այս վերջիններները չորս պայմաններ դրին զինադուլի մը հաստատման համար: Առաջին առթիւ պահանջեցին, որ յորդանանեան ուժերը դադրեցնեն իրենց ռմբակոծութիւնները գաղթակայաններուն վրայ, ապա, իբրեւ երկրորդ պայման՝ քաշուին քաղաքներէն եւ աւաններէն: Պահանջեցին նոյնպէս, որ բանակը վերջ տայ «գրգռութիւններուն»: Իբրեւ վերջին պայման կ'ուզեն նաեւ, որ ամբաստանութեան տակ առնուին եւ դատուին միջադէպերուն պատասխանատու սպաներն ու պաշտօնատարները:

Քաղաքական դէտերը նկատեցին, որ արաբ մայրաքաղաքները, մասնաւորապէս Գահիրէ, Դամասկոս եւ Պաղտատ, շատ վերապահ դիրք բռնեցին՝ արձագանգ ըլլալով միայն միջադէպերուն, այն ալ սահմանափակ ձեւով: Կ'ըսուի, թէ Նասր կ'ուզէ իր յարաբերութիւնները Հիւսէյնի հետ միշտ բարւոք վիճակի մէջ պահել: Պաղտատ եւ Դամասկոս, որ երբեք առիթ չեն կորսնցներ քննադատելու համար Ամմանը, այս անգամ, իրենք եւս, հետեւեցան Գահիրէի զգաստ կեցուածքին:

× Պէյրութէն կը հաղորդեն, թէ միջադէպ մը տեղի ունեցած է Ֆետայիներու եւ Լիբանանցիներու միջեւ: Վիրաւորուած են երկու Ֆետայիներ եւ քանի մը հոգի ալ զինաթափուած են գիւղացիներու կողմէ:

× Արաֆաթ եւ Լիբանանի Հանրապետութեան նախագահը՝ Շառլ Հելու պաշտօնապէս ցաւ յայտնեցին Հիւսէյնի դէմ կատարուած մահափորձին համր:

× Մինչ արաբ աշխարհը իր ներքին տագնապներով զբաղած է, անդին իսրայէլեան օդուժը չարունակեց իր բուռն ռմբակածութիւնները Սուէզի եգիպտական դիրքերուն վրայ: Վերջին ռմբակոծութեան օդանաւերը յառաջացած են 45 քիլոմեթր խորութեան վրայ: Համաձայն Թել Աւիվի, վերջին ռմբակոծութիւններուն հետեւանքով հաղորդակցութեան բոլոր ճամբաները քանդուած են Փորթ Սայիտի, ուր խորհրդային նաւեր մնայուն խարիսխ հաստատած են երկար ատենէ ի վեր, եւ եգիպտական միւս կեդրոններուն միջեւ: Քաղաքին պարենաւորութիւնը դժուարութիւններու կը հանդիպի:

«ԱԶԴԱԿ»Ի ԴԷՄ

ՄԷԿ ԴԱՏԸ ՋՆՋԵԱԼ ԿԸ ՀԱՄԱՐՈՒԻ

Ինչպէս ծանօթ է մեր ընթերցողներուն, Պէյրութի մէջ երկու դատ բացուած էր «Ազդակ»ի դէմ եւ հատ մըն ալ «Զարթօնք»ի:

«Ազդակ»ի առաջին դատին պատրուակն էր թերթին աշխատակից՝ Նշան Պէշիկթաշլեանի « Սրտի վիրաւորութիւնը » («Յառաջ» Մայիս 24), հրատարակուած «Ազդակ»ի 1968 Հոկտեմբերի թիւին մէջ:

Պէյրութի դատարանը Յունիս 3ի իր նիստին մէջ ջնջեալ համարած է այդ դատը, տրուած ըլլալով որ ան ենթակայ է նոյն տարուան մամլոյ ներման օրէնքին:

Կը յիշեցնենք որ «Ազդակ»ի եւ «Զարթօնք»ի դէմ բացուած դատին երկրորդ նիստը տեղի կ'ունենայ Յուլիս մէկին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մառյականները, որոնց գլուխն է անդառնելի Ալէն Ժէյմարը, յայտարարութիւն մը հրապարակած են, ուր կը սպառնան քաղքենիներու եւ հարուստներու արձակուրդներուն: Կարմիր պիտի ներկեն անոնց կառքերը (Ռօյս, Պէնթլի, Ժակուար եւայլն), պիտի գլուեն անձնական ծովափները, եւ մասուրներ պիտի հաստատեն քաղինոներու մէջ:

ԺԱՔ ՔԷՇԻՇԵԱՆ կէտերու առաւելութեամբ պարտութեան մատնեց Թրինիթէի սեւամորթ կռփամարտիկը՝ Քարլոս Մարքս: Այս վերջինը կը նկատուի միջազգային արժէքով կռփամարտիկ մը:

ՉԵԽ 14 երիտասարդներ, երկու սեռէ, հարկադրեցին իրենց Իլիուշինին վայրէջք կատարել Արեւմտեան Գերմանիա: Երիտասարդները անմիջապէս քաղաքական ապաստան խնդրեցին գերման իշխանութիւններէն:

«ՊՐԱՒԴԱ» անստորագրեալ յօդուածով մը, որ նուիրուած է համայնավար կուսակցութիւններու միջազգային համագումարի տարելիցին, խստօրէն կը քննադատէ Չինաստանի համայնավար ղեկավարութիւնը, որ հակալենինեան ծրագրի հիմ մը կ'ուզէ պարտադրել համայնավար շարժումին եւ ազգային ազատագրութեան: Յօդուածին մէջ քննադատական խօսք կայ նաեւ հերձուածողներուն դէմ, որոնց անունները, ըստ թերթին, այլեւս մոռցուած են:

ՌՈՒՄԷՆ պատուիրակութիւն մը, բաղկացած կուսակցական ականաւոր դէմքերէ, Փեքին մեկնած է, ուր ընդունուած է մեծ շուքով: Ռումանիոյ Արտաքին նախարարը, իր կարգին, անդրադարձած է Պեկրատ - Փեքին յարաբերութիւններու մասին: Չինաստանի եւ Ռումանիոյ դեսպանը «երկար եւ սիրալիր խօսակցութիւն» մը ունեցած է Շու էն Լայի հետ: Նախարարը «լաւ» նկատած է Պեկրատ-Մոսկուա յարաբերութիւններու վիճակը:

ՓԵՐՈՒ վերականգնելու եւ վերաշինելու համար երկրաշարժէն աւերուած շրջանները, միջազգային օժանդակութեան դիմեց: Նախագահ Նիքսըն յայտարարեց, թէ 55 միլիոն Ֆրանքի նուէր կը տրուի Փերուի, Ուաշինկթընի կողմէ: Ամերիկա պատրաստ է նաեւ օժանդակելու երկրին վերաշինութեան «երկար ու դժուարին գործին»: Երկրաշարժին զոհերու թիւը պաշտօնապէս յիսուն հազար կը հաշուուի:

ՊՈԼՍՈՅ մէջ Թուրք ուսանող մը սպաննուած եւ ուրիշ մը վիրաւորուած է, երբ կռիւ ծագած է ձախակողմեան եւ աջակողմեան ուսանողներուն միջեւ:

ԴԱՍ ԱՌԷՔ

—o—

Պէյրութի արաբական մեծադոյն օրաթերթերէն «Էլ-Ճերիտէ»ի մէջ, Տօքթ. Շահատէ էլ Ղուսէյն վերի խորագրով ստորագրած է յօդուած մը, որուն կարեւոր մասերը կուտանք ստորեւ:

Անցեալ Ջորեքշաբթի առտու Արդարութեան Պալատն էի, հոն տեսայ հոծ բազմութիւն մը, որուն նմանը երբեք չէի տեսած դատարանին մէջ եւ դուրսը: Քանի մը հազարի հասնող բազմութիւն էր ... Բարձրացուցած էին պաստառներ, որոնցմէ մէկուն վրայ գրուած էր՝ «Լիբանանեան դատարանը վստահ ենք, որ պիտի ջնջէ թրքական ոտնձգութիւնը»: Ուրիշի մը վրայ՝ «Իրաւունքը միշտ վեր կը մնայ, կարելի չէ հասնիլ անոր բարձրութեան»: Տեսայ աննման կարգապահութիւն: Ղեկավարները, երբ կը հրահանգէին, ամէն ոք կը հնազանդէր անոնց: Բնական է, առանց ղեկավարութեան եւ հնազանդութեան՝ յառաջ կուգայ խուժան եւ խաժամուժ...: Ամէնքը մէկ սիրտ եւ մարմին էին: Մէկու մը հարցուցի, թէ ի՞նչ է այս, պատասխանեց.

— Հայեր ենք, Մամլոյ Դատարանը ամբաստանած է հայկական երկու թերթերու պատասխանատու տնօրէնները, 1915ի Մեծ Եղեռնի մասին յօդուածներ հրատարակած ըլլալնուն համար, եւ թէ այդ յօդուածները նկատուած են Թուրքիոյ նախագահին նկատմամբ՝ պարսաւ եւ անուանարկութիւն:

Խօսակիցս աւելցուց.

— Հայկական բոլոր հոսանքները, յարանուանական թէ կուսակցական, երկու օրէ ի վեր մոռցած են իրենց տարակարծութիւնները, դարձած են միատարր եւ որոշած են ծառանալ այս հարցին հանդէպ, հակառակ անոր որ ճակատագրական հարց մը չէ: Պիտի ծառանանք, մոռնալով ամէն եսասիրութիւն, նախանձ, քէն ու ատելութիւն...: Ահաւասիկ կը տեսնես, հազարներ՝ գլխաւորութեամբ հայ երեսփոխաններու, որոնք իրենց ըղձացումները կ'արտայայտեն զուսպ ու միակամ: Անոնք կ'արտայայտեն իրենց միասնականութիւնը եւ համերաշխութիւնը հանրութեան առջեւ, կէս դարէ աւելի առաջ պատահած դէպքի մը յիշատակին առջեւ:

Ամօթէս ծռեցի գլուխս, եւ սկսայ մըտածել, թէ ի՞նչ է պատահածը մեր ընտանիքէն ներս, ուր կը տիրէ տարակարծութիւն, անհամաձայնութիւն եւ թշնամութիւն: Սատանայի մը ձեռքով, ողջ քաղաք մը կ'այրի ու կը բռնկի: Հիացումով դիտեցի ցեղի մը զաւակները, բոնատիրութենէն եւ զուլումներէն հալածուածներ ու ապաստանեալներ, հիւրընկալ ու ազատ Լիբանանի մէջ... որոնք տաք սիրտ գտան, բարախող կուրծք գտան ու երախտագէտ եղան անոր հանդէպ: Ամէն տագնապի ու նեղութեան ժամանակ, Լիբանանի կողքին են:

Սակայն մենք... Ինչքա՛ն ամօթ, ո՞ւր ենք մենք:

Ղեկավարնե՛ր, քաղաքական ղեկավարներ, դուք որ քաջ գիտէք եւ պայծառ կը տեսնէք, միայն սիրով եւ համերաշխութեամբ կրնանք հասնիլ փրկութեան եւ միայն անով կրնանք ձերբազատիլ այլոց տրուած ախորժակներէն: Եղէք անկեղծ, գործեցէք միակամ ու համերաշխ: Աստուածային սիրով գործեցէք միշտ... ու դաս առէք Արդարութեան Պալատին մէջ ձեր տեսածէն:

ՇԱՀԱՏԷ ԷԼ ՂՈՒՍԷՅՆ

« ԱԶԴԱԿ »Ի ԵՒ « ԶԱՐԹՕՆՔ »Ի

ԴԱՏԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԻՒՆԸ

«ԱԶԴԱԿ»Ի ԵՒ «ԶԱՐԹՕՆՔ»Ի ԿՈՂՔԻՆ Ի ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԱՄԼՈՅ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ

Ամերիկահայութիւնը հաղորդ պահուած է արդէն այն դատին, որ Թուրքիոյ կողմէ եւ աստնջական Լիբանանի Տեղեկատուութեան ու Արտաքին Գործոց նախարարութեանց ճամբով բացուած է Պէյրութի մեր երկու պաշտօնակիցներուն՝ «Ազդակ» եւ «Զարթօնք» օրաթերթերուն դէմ, իբրեւ Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահը անուարկող:

Շեշտելով հանդերձ՝ որ բացուած դատը որեւէ հիմնաւորում չունի այս տեսակէտով, պիտի սպասենք անշուշտ Արդարութեան խօսքին: Մինչ այդ՝

1. Հոգեկան խոր գոհունակութեամբ կարդացինք լիբանահայ մամուլին խօսքը՝ որ կը կրէ ստորագրութիւնը — վերոյիշեալ երկու օրաթերթերէն զատ — նաեւ «Արարատ» եւ «Այգ» օրաթերթերուն, որոնք ազգային միասնականութեան սրտառուչ ոգիով մը կ'իւրացնեն իրենց պաշտօնակիցներուն դէմ բացուած դատը:

2. Մեր գոհունակութիւնը շատ աւելի կը շեշտուի ամերիկահայ գաղութի մէջ եւս տեսնելով հաստատումը ամբողջ միացեալ ճակատի մը՝ որ իր մամուլով, լիբանահայ մամուլին նման, դիրք կը ճշդէ վերոյիշեալ դատի առընչութեամբ, միաժամանակ իր վստահութիւնն ու հաւատքը յայտնելով այն մասին՝ որ Լիբանանի Արդարադատ Վերաքննիչ Ատեանը հարցը ըստ ձեւի եւ ըստ խորքի քննութեան բովէն անցընելով, պիտի վերյիշէ մարդկային առաջին ցեղասպանութեան հեղինակներու ժառանգորդներուն կողմէ բացուած դատին անհիմն բնոյթը եւ արդարութիւն պիտի ընէ հայ ժողովուրդին, որ ոչ միայն անուրանալի իր նպաստը ընծայած է մարդկային ընդհանուր քաղաքակրթութեան, այլեւ հաւատաւոր ու օրինապահ քաղաքացիներ տուած է Լիբանանի, ինչպէս այն բոլոր մեծ ու պզտիկ երկիրներուն՝ ուր Հայեր բնակութիւն հաստատած են, առաւելաբար Մեծ Եղեռնէն ետք կամ նախորդ դարու վախճանին պատահած Թրքական անորակելի հալածանքներու հետեւանքով:

3. Թրքական այս նախաձեռնութիւնը նկատելով բացայայտ քայլ մը մամլոյ ազատութեան նուիրական իրաւունքին դէմ, ինչպէս նաեւ նոյնքան բացորոշ փորձ մը՝ 1915ի Թրքական ցեղասպանութեան առթիւ հայ մամուլին եւ հանուր Հայութեան կողմէ ցոյց տրուած նախանձախնդրութիւնը եւ հետեւողականութիւնը խափանելու:

Մենք, յանուն ամերիկահայ մեր հրատարակութեանց եւ Ամերիկահայութեան՝ կը յայտնենք թէ միակամ ու վճռականօրէն կանգնած ենք մեր երկու պաշտօնակիցներու կողքին, ի պաշտպանութիւն մամլոյ ազատութեան:

Աշխարհացրիւ բոլոր Հայերու սիրտը կը տրոփէ միեւնոյն բաղձանքով, որուն յաւերժական բնոյթը գլխաւոր երաշխիքն է Հայկական Դատի անժամանցելիութեան: Զենք հաւատար որ Թրքական իշխանութիւններու կողմէ Լիբանանի մէջ թէ այլուր բացուած նման դատեր կրնան քաղաքակիրթ մարդկութեան ուշադրութիւնը վրիպեցնել պատմական անջնջելի ճշմարտութենէն, ինչպէս շուրջ երկու միլիոն հայ նահատակներու արիւնով նուիրագործուած մեր Դատէն:

Ո՛չ ոք եւ ո՛չ մէկ ուժ կրնայ բռնական միջոցներով ու սպառնալիքներով ժխտել Հայութեան ու հայ մամուլի իրաւունքը՝ պատմականօրէն հաստատուած ու փաստական ցեղասպանութեան մը առիթով հետապնդելու համազգային մեր պահանջները՝ նիւթական թէ բարոյական առումով, ու արթուն պահելու նոր սերունդները՝ նոյն այդ իրաւունքներու գիտակցութեան մէջ:

«ԱՍՊԱՐԷԶ», «ՆՈՐ ՕՐ», «ՊԱՅՔԱՐ», «ՀԱՅՐԵՆԻՔ», «ԱՐՄԻՆԻԸՆ ՄԻՐԸՐ ՍՓԵՔԹԷՅԹԸՐ», «ԱՐՄԻՆԻԸՆ ՌԻՒՔԼԻ»

ՅՈՒՇԵՐ

ԹՐՔ. ԲԱՆԱԿԷՆ ԴԷՊԻ ՀԱՅԿ. ԼԵԳԷՈՆ

11 ՀԱՅ ՍՊԱՆԵՐՈՒ ՈԴԻՍԱԿԱՆԸ

Թրքական բանակէն տասնեակ մը հայ սպաներ, մեծ մասամբ կամաւոր գերիներ, 1915–1918ի պատերազմին իրարու ծանօթացան Եգիպտոս, Աղեքսանդրիոյ մօտ Սիտի Պիշիրի անգլիական բանակի կողմէ գերի բռնուած Թրքական բանակի սպաներու քէմփին մէջ:

Կամաւոր գերիին իմաստը հասկնալի պէտք է ըլլայ բոլոր Հայերուն, որով բացատրութիւնը թերեւս աւելորդ նկատուի:

Հայերը ստիպուած կը զինուորագրուէին, իրենց ցեղին ջարդարար պետութեան մը բանակին մէջ եւ իրենց կեանքը վրայ տալու գնով, պիտի կռուէին թըշնամիի մը դէմ որ իրենց թշնամին չէր:

Բացի այդ քրիստոնեաներու, կեավուրներու հանդէպ ցոյց տրուած զզուելի մըտայնութիւնն ու ատելավառ ոգին, անհարին կը դարձնէին որեւիցէ գործակցութիւն, ձգենք ազատութեան ու անընդհատ պարագաները:

Ինծի հետ կապուած դէպք մը, որ յատկանշական է եւ որ կրնայ դաս ծառայել, եթէ բացառաբար տակաւին հաւատացողներ կան Թուրքերու անկեղծութեան: Անցողակի ներկայացնեմ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն:

Պոլսոյ մէջ, պետական երկրորդական վարժարանէն — արհեստից եւ արուեստից դպրոցէն 19 տարեկանիս, հազիւ շըրջանաւարտ, կանչուեցայ զինուորութեան, եւ այդ հանգամանքով ղրկուեցայ պահեստի սպաներու վարժարանը, զոր լրացուցի 7–8 ամսուան ընթացքին գերմանացի մարզիչներու ձեռքին տակ եւ դառնալով (Զապիթ Նամզէտի) Ասփիրան:

Շատոնց կորսնցուցած էի հայրս եւ միակ նեցուկն էի խեղճ մօրս, երկյն ըլլալով եղբայրներուս մէջ: Քրիստոնեաները կովկասեան ճակատ չէին ղրկուեր: այդ կողմէն սրտերնիս հանգիստ էր: Զարբախտէս սակայն, դիշեր մը արթնցուցին մեզ եւ յիսուն սպաներու անուններ կարդացին, յաջորդ օրն իսկ կովկասեան ճակատ ղրկուելու համար: Զարմանալիօրէն 50րդը ես էի, անունս փոխանակ Պետրոսի, Պէտրի գրուած էր եւ զիս Թուրք կարծած էին: Բողոքներս ու պոռթկումներս ի զուր անցան, եւ յաջորդ օրն իսկ ճամբայ հանուեցանք, երթալու դէպի Տիգրանակերտ:

Սպայից վարժարանին մէջ Սելանիկցի Արիֆ անունով զարգացած ընկեր մը ունէի, որ ինծի չափազանց մտերմութիւն ցոյց կուտար եւ շատ սիրալիր էր հետս: Ան ալ մաս կը կազմէր մեր խումբին:

Երկու շաբաթ տաժանելի ճամբորդութենէ ետք վերջապէս հասանք նախ Մերտին քաղաքը եւ գիշերեցինք քրիստոնեայ վանքի մը սենեակին մէջ, տասը Թուրք սպաներու հետ պառկած էինք գետինը, քով քովի: Կողքիս էր Արիֆը, իմ մտերիմ ու անբաժանելի ընկեր:

Բոլորս քունի մէջ էինք: Կ'երեւի աստուածային կարգադրութեամբ, քունին մէջէն արթնցայ մէկ կողմէս միւս կողմս դառնալու, աչքերս բացուեցան եւ ի՜նչ տեսնեմ... ատրաճնակի փող մը գլխուս ուղղութեամբ. անմիջապէս ձեռքս նետելով յափշտակեցի զայն եւ սկսայ պոռալ – կանչել: Հասկցաք անշուշտ, մտերիմս, Արիֆն էր հերոսը, կ'ուզէր քունիս մէջ գլուխս ջախջախել, սակայն նախախնամական կարգադրութեամբ ուզուած էր որ ողջ մնամ մինչեւ այսօր:

Բոլորը վեր ցատկեցին եւ սկսան կըշտամբել դաւաճանը: «Երա՛զ կը տեսնէի, ինչո՞ւ արթնցուցիք զիս», ըսելով ուզեց ջուրին երեսը ելլել:

Այս եւ նման պարագաներու մէջ, ի՞նչպէս կարելի էր կամաւոր գերութեան չդիմել:

Վերջապէս հասանք Տիգրանակերտ, յայտնեցին ինծի թէ թիւրիմացութիւն պատահած է, եւ իբր քրիստոնեայ չէ կարելի զիս հոն պահել, եւ ետ ղրկեցին զիս դէպի Պաղեստինի ճակատը: Դամասկոս, Նազարէթ, Կազա, վաշտէ վաշտ 8–10 ամիսներ փոխադրուելէ ետք ի վերջոյ ղրկուեցայ «Պիրէս Սէպա»յի ճակատը, ուր հիւանդանոցին բժշկապետն էր մեր Տոքթ. Գրիգորեանը:

Օրին մէկը, անգլիական ուժերը զօրաւոր յարձակում մը գործեցին եւ մեր մէհմէտճիկները գլուխնին կորսնցուցած, խղճալի վիճակի մատնուած էին, փախչող–փախչողի, մեռնող մեռնողի: Այս օգտուելի կացութեան ընթացքին, հրաման տրուեցաւ մեզի յարձակում գործել, եւ մղելու համար թշնամին գրաւուած հողամասերէն, երբ իւրաքանչիւրը կեանքը ազատելու համար գլխուն ճարը նայելու վիճակին մէջն էր: Թնդանօթի ռումբեր, դնդակներ, օդանաւեր հազիւ 20 մեթր բարձրութեամբ մեր վրան: Այդ խառնակ վիճակին մէջ, կ'երեւի քաջարար, չափէն աւելի յարձակած էի: Յանկարծ քանատացի զինուորներ դիմացէն «Հէնտս-ափ» պոռացին:

Երկու ձեռքերս երկինք բարձրացուցի, նախ՝ հրամանը գործադրելու եւ միւս կողմէ փառք տալու Աստուծոյ որ փըրկուած էի դժոխքէն:

Այսպէսով փոխադրուեցայ Սիտի-Պիշիրի գերիներու քէմփը:

Լուր առած էինք որ հոն հասնող հայ սպաները կը յանձնուէին Գահիրէի հայ Առաջնորդարանին, սակայն դաւաճան Հայ մը դուրս ելլելէ յետոյ լրտեսութիւն ըրած ըլլալուն, վստահութիւնը վերցուած ու վերջ տրուած էր այդ դրութեան:

Ուրեմն քէմփը մնացինք բաւական ամիսներ ուրիշ բազմաթիւ հայ սպաներու հետ:

Կեանքը շատ տանելի էր, բոլորովին հակապատկերը Թրքական բանակին, ունէինք կանոնաւոր ննջասենեակներ մահճակալներով, կանոնաւոր սեղանատուն, խաղարան, արձարան եւ հանգստարան: Հոն էր Տոքթ. Սալբին եւ ուրիշներ:

Տասնեակ մը հայ համախոհ սպաներ, Յարութիւն Գալֆայեան՝ ներկայիս Պանէխօ, Գալուստ Սարաֆեան, Մկրտիչ Թադըմճեան, ստորագրեալս, Թիւրապեան Երուանդ, Սարգիս Պօյաճեան, Սարգիս Պօղոսեանը եւ ուրիշներ որոնց անունները դժբախտաբար մոռցած եմ, որոշեցինք դիմում կատարել եւ կամաւոր արձանագրուիլ Հայկական Լեգէոնին: Անգլիական իշխանութիւնները եւ ապա Ֆրանսացիները չփում սանեցեցին մեզի հետ, հասկընալու մեր դիմումին նպատակը: Զեկուցուցութիւնները, բժշկական քննութիւնը եւայլն, տեւեցին մի քանի ամիսներ:

Մինչ այդ, մի քանի գրող-բրող ընկերներ որոշեցինք «Արաքս» անունով շաբաթաթերթ մը հրապարակ հանել քէմփին մէջ: Մէկ օրինակ կը տպագրուէր գրաչարը, ձեռագրողը, խմբագիրը ես էի: Զորս թիւ միայն հրատարակեցինք, որոնք մինչեւ օրս մօտս կը գտնուին իբր

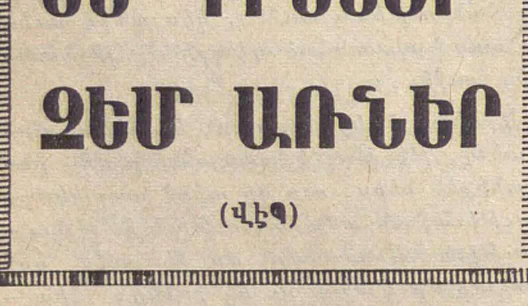

Երբ Սիսակ իր պատմութիւնը աւարտեց, Արամ ժամացոյցը նայեցաւ եւ տեսաւ որ կէս գիշեր էր:

— Ես պէտք է որ մեկնիմ, ըսաւ իր ընկերներուն, եթէ աւելի ուշ մնամ տունը մտատանջութեան մէջ պիտի իյնան, մանաւանդ որ այս տեսակ ատեն մը անպատշաճ էր ձգել ու հոս գալ:

— Իրաւունք ունիս, պատասխանեց Աշոտ, գնա, արդէն քու ներկայութիւնդ որեւէ կերպով մեզի օգտակար չի կրնար ըլլալ առայժմ:

Երիտասարդին մեկնելէն ետք երեք ընկերները երկար ատեն խորհրդակցեցան եւ որոշումներ տուին որոնց արդիւնքը պիտի տեսնենք յետոյ:

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Ա.

Մեր պատմած դէպքերէն շաբաթ մը ետք, Դեկտեմբերի սկիզբը, Ուրբաթ առտու մըն էր: Ձիւնը ծածկած էր ամէն կողմ եւ սարսափելի ցուրտ մը կար:

Թորոս պէյ, վաճառանին դիմացը խոշոր թիկնաթոռի մը մէջ ընկղմած, պալատական սիկարէթ մը կը ծխէր հեշտօրէն: Ուրախ տրամադրութեան մը մէջ էր՝ գործերը յաջող կ'երթային եւ իր ազդեցութիւնը հետզհետէ կը զօրանար Եըլտըզի մէջ: Քանի մը օր առաջ Արամ խոստացած հինգ հարիւր ոսկին ալ բերած յանձնած էր եւ ինք ալ ի փոխարէն խոստացած էր հանգիստ թողուլ Բարսեղ էֆէնտին: Հիմա մտովի ուրիշ որս մը կ'որոճար կամ աւելի պարզ ըսենք՝ ուրիշ հարուստ վաճառական մը կողոպտելու ծրագիրը կը պատրաստէր:

Մէկիկ մէկիկ աչքի առջեւ կը բերէր բոլոր հայ հարուստները, կը ջանար անոնց ներքին կեանքին թափանցել, գաղտնիքներուն միջամուխ ըլլալ, վտանգաւոր արարք մը փնտռել իրենց վրայ:

— Երէկ Մարկոս էֆէնտին տեսայ, կը մտածէր, որ փողոցը քիթ քիթի կը տեսնուէր միւսիւ Տիրանին հետ: Ի՞նչ գործ կրնայ ունենալ այդ երիտասարդին հետ որ պարզ խմբագիր մըն է եւ որուն համար կ'ըսեն թէ յարաբերութիւն ունի յեղափոխականներու հետ եւ կարծեմ քանի մը անգամ ալ իբրեւ կասկածելի ձերբակալուած է: Իրեն պէս վաճառականի մը կը վայլէ՞ որ ատանկ մէկու մը հետ մտերմաբար տեսնուի... անպատճառ տակը բան մը ըլլալու է...

Թորոս պէյ այս տեսակ խորհրդածութիւններու մէջ խորասուզուած էր, երբ սպասաւորը սենեակին դուռը բացաւ եւ իմացուց թէ հիւր մը եկած է անպատճառ զինքը տեսնել կ'ուզէ:

— Ո՞վ է, անունը չտուա՞ւ, հարցուց Թորոս պէյ:

— Ով, հարցուցի թէեւ, բայց չուզեց ըսել, «էֆէնտին զիս լաւ կը ճանչնայ եւ իրեն վերաբերեալ կարեւոր գործի մը համար եկած եմ», ըսաւ:

— Ի՞նչպէս մարդ է:

— Ոստիկանական մարդ կը նմանի, պատասխանեց սպասաւորը, որ իր տիրոջ քով լաւ ուսումնասիրած էր այդ կարգի տիպարները:

— Աղէկ, թող հոս գայ, ըսաւ Թորոս պէյ:

Վայրկեան մը ետքը դուռը բացուեցաւ եւ Ալի պէյ երեւցաւ:

— Վա՛յ, դո՞ւն ես եղեր, գոչեց Թորոս պէյ, ինչո՞ւ անունդ չես տար:

— Ի՞նչ հարկ կայ ինքզինքս սպասաւորին ճանչցնել, պատասխանեց լրտեսը:

Թորոս պէյ իր հիւրը հրաւիրեց վառարանին քով աթոռի մը վրայ նստելու:

— Ի՞նչ լուր, տեսնենք, հարցուց:

— Շատ ծանրակշիռ լուր ունիմ, պատասխանեց լրտեսը:

— Ինչի՞ մասին, հարցուց Թորոս պէյ անտարբեր կերպով, իր խօսակցին սիկարէթ մը հրամցնելով:

— Ձեր ինծի յանձնած գործին մասին:

— Ի՞նչ գործ...

— Մոռցա՞ք Լեւոն էֆէնտիի անյայտացման խնդիրը:

— Հա՛, յիշեցի, ճիտակը ալ մոռցայ... արդէն ինծի համար մեծ կարեւորութիւն մը չունի: Բայց ինչ որ է, խօսէ տեսնենք: Հետքը կրցա՞ր գտնել:

— Այո, պատասխանեց Ալի պէյ հաստատ շեշտով:

— Ապահովաբար Պոլսէն փախած ըլլալու է:

— Չէ, հոս կը գտնուի:

— Ո՞ւր:

— Տեղ մը բանտարկուած է...

— Բանտարկուա՞ծ, գոչեց Թորոս պէյ զարմացած, ի՞նչ կ'ըսես:

— Պարզապէս իրողութիւնը: Լեւոն էֆէնտի հազար ոսկին չէ գողցած, այլ թակարդի մը մէջ ինկած է:

— Որո՞ւ կողմէ:

— Արամ էֆէնտիի եւ իր ընկերներուն կողմէ, պատասխանեց Ալի պէյ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(131 – Շար.)

յիշատակ, 10, 18 եւ 24 Փետրուար եւ 4րդ Թիւը 3 Մարտ 1918 Թուակիր:

Ձեռքով, տպագիր կը գրէի բոլոր յօդուածները, մէկ չարաթ ձեռքէ ձեռք կը կարդացուէր եւ ինծի կը վերադարձուէր: «Արաքս»ին կ'աշխատակցէին Սարգիս Գօզոսեանը, Երիցանցը, Սալբին ալ յօդուած մը գրած է, իսկ երգիծական բաժինը ես էի վերցուցած: Ցարմար առիթով, կարդ մը յօդուածներ կարելի ըլլայ թերեւս արտադրել «Ցառաջ»ի մէջ:

Օր մըն ալ վերջապէս, անակնկալօրէն կանչուեցանք քէմփի անգլիացի հրամանատարին կողմէ, որ մեզի յայտնեց թէ, ընթացք տրուած է մեր դիմումին եւ թէ յաջորդ առաւօտ արշալոյսին պիտի փոխադրուինք Փորթ–Սայիտ, արձանագրուելու Հայկական Լեգէոնին, որ սկիզբը Արեւելեան Լեգէոն անունը կը կրէր, յանձնարարեց մեզ ոչ ոքի խօսիլ այս մասին մինչեւ մեկնումը:

Իսկապէս յաջորդ առաւօտ, զինուորական կառքերով փոխադրեցին մեզ Աղեքսանդրիոյ կայարանը, Ա. կարգի վակոն մը յատկացուած էր մեզի մասնաւոր վերատեսութեամբ: Իրիկուան մօտ պիտի հասնէինք Փորթ–Սայիտ:

Ցանկարծ գաղափար մը ծագեցաւ մեր մէջ, որոշեցինք կամաւորներուս յատուկ քայլերգ մը պատրաստել: Ինծի յանձնուեցաւ պատրաստել երգին բառերը, Գալուստ Սարաֆեանն ալ Ջութակը ձեռին եղանակը պիտի դաշնաւորէր: Երգին վանկերը ճշդեցինք և սկսանք գործի: Երկու ժամէն քայլերգը պատրաստուած էր, սկսանք բոլորս մէկ սորվիլ բառերն ու եղանակը, որպէսզի երբ տեղ հասնինք, Հայկական Լեգէոնի քէմփը Փորթ–Սայիտ, հպարտութեամբ երգենք եւ զարմացնենք ներկաները, որոնց մեծ մասը Սուէտացիներ էին:

Սոյն երգը, երգարաններու մէջ տեղ գտած «Կամաւորին երգ»նէ, տանք առաջին տունը:

կամաւոր հայ զինուոր ենք
Պատերազմի կը վազենք
վրէժի մէջ մկրտուած,
Թուրք արեան ենք ծարաւած:
Կեցցէ՛ քաջ Անդրանիկ եւ ընկերներ,
Կեցցե՛ն միշտ հայ կամաւոր զինուորներ
Միշտ կեցցեն, միշտ կեցցեն հերոսներ:

Ատանայի մէջ, դրաման շրջանին «Արարա» անունով պարբերաթերթ մը լոյս տեսաւ, Վահէ Քաչայի, հօր եւ հօրեղբօր (այժմ Փարիզ) վարչութեամբ, առաջին առթիւ, այս երգը հոն լոյս տեսաւ, թերթին յանձնած էր Գալուստը եւ դրած իր ստորագրութիւնը, առանց յիշատակելու հեղինակին անունը:

Հասանք Փորթ – Սայիտ եւ յանձնուեցանք ֆրանսական բանակին: Նետեցինք մեր հագուստները եւ իբր պարզ զինուոր զգեստաւորուեցանք:

Ծիծաղելի տեսարան մը կը ներկայացնէինք. մենք մեր վրայ սկսանք ծիծաղիլ. Թուրք սպայութենէ՝ պարզ զինուոր, մէկերնուս օձիքը մեծ, միւսին տաբատը երկար...:

Ծայրայեղօրէն խանդավառ էինք սակայն: Հրաշալի կեանք մը սկսանք ապրիլ հոգեկան մեծ գոհունակութեամբ:

Մեզի արգիլեցին հինգ օր դուրս ելլել քէմփէն, որպէսզի գոնէ ֆրանսական բանակին տարրական օրէնքները տեղեկանանք: Հինգերորդ օրը արտօնութիւն տրուեցաւ մեզի դուրս ելլել իրիկունը, պայմանաւ որ ժամը 9ին քէմփ վերադարձած ըլլանք:

Խորհրդակցական ժողով մը գումարեցինք եւ որոշեցինք այդ իրիկուն հայկական խնճոյք մը ընել: Պիտի երթայինք քաղաք լաւ «քէյֆ» ընելու. Ցարութիւ Գալֆայեանը որ մեր մէջէն ամենահարուստն էր, անգլերէնի դասեր տալով շահած էր, կարծեմ 12 անգլիական ոսկի ունէր, պիտի հոգար բոլոր ծախքերը, եւ յաջորդ օր իւրաքանչիւրս իր ունեցածին համեմատութեամբ պիտի մասնակցէինք ծախքերուն:

Մտանք փոքրիկ սրճարան մը, երկու Արաբներ նստած կը խմէին, դուրս ըրինք զիրենք եւ հրամայեցինք տիրոջը որ փեղկերը գոցէ ու մարդ չընդունի:

Գալուստ Սարաֆեանի Ջութակին ընկերակցութեամբ կերանք, խմեցինք, երգեցինք, պոռացինք, ծայր աստիճան խանդավառութենէ խենթեցած էինք ու գինովցած, որովհետեւ խմելու վարժութիւն ալ չունէինք: Մեր ուրախութիւնը որ Հայութեան վրէժը պիտի լուծէինք, խենթեցուցած էր մեզ:

Ժամանակը անզգալաբար սահած ու ժամը 11 եղած էր, դուրս թռանք սրճարանէն, քէմփին ճամբան չկարողացանք գտնել, ինկանք երկաթուղիի գիծերու վրայ, կայարանին քով, ուզեցինք գիշերը անցնիլ, վայրաշարժերը կ'երթային կուգային սուլելով:

Դրան առջեւ կեցած ֆրանսացի պահակը halt պոռաց, մտիկ չըրինք. չէ՞ որ հայ կամաւոր էինք ու գլուխնիս ալ քաշած, կանչեց պահակատան ընկերները. մերինները սկսան փախչիլ զանազան ուղղութեամբ, զինուորներն ալ անոնց ետեւէն, մութը անտէր մնացած էր, մտայ ներս ու երկնցայ մեր վրանին մէջ, ընկերներէս լուր չունէի: Քնացեր եմ:

Առտուն երբ արթնցայ, տեսայ որ մինակ եմ, անշուշտ առաջին գործս եղաւ փնտռել ընկերներս, ի՞նչ տեսնեմ, փշաթելի միւս կողմը, խեղճացած վիճակի մէջ, սեւ աւազներու մէջ տապլտկելէն երեսները անճանաչելի: Ցարութիւն Գալֆայեան, «Եղբայր Պետրոս, բանտն է հոս, բոլոր դրամներս, ոսկի ժամացոյցս գողցած են» ըսելով կը պոռար յուսահատօրէն:

Ներողամիտ աչքով դիտուեցաւ մեր այս առաջին անկարգապահ ընթացքը եւ փոքր յանդիմանութեամբ մը միայն ազատեցանք:

Փորթ–Սայիտէն փոխադրուեցանք Կիպրոս՝ մարզուելու եւ ֆրանսերէն հրամաններ տալ սորվելու: Տասնեւհինգ օր ետք բոլորս ալ տասնապետ–աշակերտ էինք եւ մի քանի ամիսներ յետոյ ենթասպայ:

Կիպրոսէն նախ քան Կիլիկիոյ ցամաքահանումը, փոխադրուեցանք Պէյրութ, տակաւին Թրքական վարչակարգը գոյութիւն ունէր հոն: Ամբողջ օրը տողանցեցինք, պատշգամներէն նետուած ծաղկեփունջերու տարափներու տակ:

Առաջին միջադէպը տեղի ունեցաւ Պէյրութի մէջ՝ գլխաւոր հրապարակին վրայ Թուրքերու հետ: Կը վճարուէինք անշուշտ ֆրանսական թղթադրամով, մեր լեգէոնականներէն մի քանին սիկարէթ կ'ուզեն գնել, խանութպանը Թուրք ըլլալով անարգական վերաբերում ցոյց կուտայ իրենց, յայտնելով որ ինք ֆրանսական թուղթի կտորներով ապրանք չի ծախեր, որու վրայ ծայր կուտայ կռիւ, լսող լեգէոնականները ամէն կողմէ կը փութային, ճակատամարտը սկսած էր մէջքի գօտիներով:

Այս դէպքը պատճառ եղաւ որ մեզ հեռացնեն Պէյրութէն եւ գացինք հաստատուիլ Մամլթէյնի աւազուտքը ու վրաններու տակ բնակեցանք ամբողջ գունդով:

Մինչեւ որ օր մը վերադարձանք կրկին Պէյրութ շոգենաւ առնելու եւ ծովի ճամբով փոխադրուելու Մերսին, ուր մեր կատարած ցամաքահանումի մասին գրած եմ նախորդ յօդուածով:

Պ. ՋԳՈՒԲՃԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ «Գալուստ Կիւլպէնկեան» հանդիսասրահին մէջ, Մայիս 30ին, կազմակերպութեամբ Թէքէեան Մշակութային Միութեան, տեղի ունեցաւ Վահան Թէքէեանի մահուան 25ամեակին նուիրուած փառաշուք հանդիսութիւնը: Ցաջորդաբար խօսեցան բանաստեղծ Վահէ Վահեան, որ ներկայացուց Վ. Թէքէեանի կեանքին հանգրուանները, բանաստեղծ – թատերագիր Գուրգէն Բորեան (Հայաստանէն) որ Թէքէեանը նկատեց իրական եւ խնկական բանաստեղծ մը, Լիբանանցի ծանօթ բանաստեղծ Սայիտ Աքլ, որ խօսեցաւ Թէքէեանի գործերուն մասին եւ, վերջապէս, Փրոֆ. Բարունակ Թովմասեան, որ խօսեցաւ Թէքէեանի անձին եւ հանրային գործունէութեան մասին:

ԼՈՆՏՈՆԻ «Վիկմըր Հօլ»ի մէջ, Մայիս 26ին, երգչուհի Լուիզա Պօղապալեան երգահանդէս մը տուաւ, կազմակերպութեամբ Լոնտոնի Հայ Երիտասարդաց Միութեան եւ Հայ – Անգլիական արուեստի ընկերութեան կողմէ: Ցայտագիրը ամբողջութեամբ կազմուած էր հայկական ընտիր երգերէ: Երգահանդէսին առթիւ «Տէյլի Թելեկրաֆ»ի երաժշտական քննադատը հետեւեալը կը գրէ.— Լուիզա Պօզապալեան, հայազգի սոփրանօ, որ յաճախ լսուած է այս երկրին մէջ, օփերայի եւ համերգի դահլիճներէն, երէկ գիշեր իր ձայնի հաղուագիւտ գեղեցկութեամբ մեծապէս ոգեւորեց «Վիկմըր Հօլ»ի հասարակութիւնը: Ծրագիրը, ամբողջութեամբ հայկական, սկսաւ երկար եւ ճաշակով միաւորուած խումբ մը երգերով Կոմիտասէն, մեծամասնութեամբ միատուն ձեւով, ուր տրամադրութիւնն ու ձայնային երանգները կենսունակ ձեւով փոխանցուեցան նոյնիսկ ունկնդրողի մը, որ բոլորովին անծանօթ էր լեզուին: Անոր նուրբ ձայնը հարուստ է, մութ եւ կայսերական եւ ունի հանդարտ ու իշխող գիծ, որ հիանալի կերպով ցուցադրուեցաւ Կոմիտասի քնքոյշ «Կուժն առայ» եւ Սաթեանի տրամաթիք «Արդեօք գիտե՞ս դու» երգին մէջ: Ան նաեւ տիրապետած է նրբազոյն երգեցողութեան, արձակելով իր զօրաւոր հմայքը, երկար գեղանկարուած եւ ալիքաւոր նախադասութիւններով, որ վերջ գտաւ Կոմիտասի «Ծիրանի ծառ»ով: Լ. Պօզապալեան Համպուրկէն հրաւիրուած էր Սկովտիա՝ հոն երգելու համար Մոցարթի «Տոն Ճիովաննի» օփերային մէջ:

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ, Ցունիս 7ին, մասնակցութեամբ սիրողներէ կազմուած 60 երգիչ–երգչուհիներու, տեղի ունեցաւ «Գուսան» երգչախումբի տարեկան համերգը: Երգչախումբին խմբավարն է 1969էն ցայսօր Րաֆֆի Սվաճեան, որ ձեռնհասութեամբ կը վարէ խումբը, զայն հասցնելով բարձր մակարդակի: Մեծ գնահատանքի արժանացած էր գուսանի համերգը, Կոմիտասի հարիւրամեակին առթիւ:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ մէջ մեռած է ընկ. Արտաշէս Եաղուպեան, Խարբերդցի, կեդրոնականէ շրջանաւարտ: Ողբացեալ ընկերը երկրին մէջ ուսուցիչ եղած էր Մուշի շրջանը, Ս. Զաւարեանի տեսչութեան օրով: Ամերիկայի մէջ եւս ունեցաւ շատ օրինակելի գործունէութիւն մը, հանրային ասպարէզին մէջ:

ՔԻՉ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

Երկու բարեկամներ կը զրուցեն:

— Ի՞նչպէս կ'երթայ անքնութիւնդ, կը հարցնէ առաջինը:

— Առաջուընէ շատ աւելի դէշ, կը պատասխանէ երկրորդը: Հիմա, դրասենեակը եղած ատենս անգամ չեմ կրնար քնանալ:

×

Երկու խենթեր կը զրուցեն յիմարանոցի բակին մէջ.

— Գիտե՞ս թէ ժամը քանին է, կը հարցնէ առաջինը:

— Այո, գիտեմ, կը պատասխանէ երկրորդը:

— Շնորհակալ եմ, կ'ըսէ առաջինը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (86)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Իր փառասիրական ծրագիրները նորէն մէկ կողմ թողուեցան եւ զգալով որ ալ ելած էր գործունէութեան այդ շրջանակէն ուր ամէն ինչ որոշապէս սահմանուած էր, ինքզինք անձնատուր կ'ընէր իր զգացումին որ կը մեծնար եւ հետզհետէ զինքը կը կապէր իր հոմանուհիին:

Գաւիթին մէջ Աննայի ոտնաձայնը լսեց որ կը հեռանար: Հասկցաւ որ եկած էր տեսնելու համար թէ ինք կու՞գայ եւ սրահի դրան առջեւ կը սպասէր:

— Ոչ, գոչեց Աննա զայն նշմարելով, ոչ, եթէ այսպէս պիտի շարունակուի, շուտով պիտի ըլլայ ըլլալիքը, ժամանակէն առաջ...:

Ու արտասանած առաջին բառերուն հետ արցունքները աչքերուն մէջ երեւցան:

— Ի՞նչ ունիս, սիրելիս:

— Ի՞նչ ունիմ մի... Երկու ժամ է կը սպասեմ, կը չարչարուիմ... ոչ, չեմ կրնար, չեմ կրնար քեզի հետ սրդողիլ... անշուշտ չկրցար աւելի կանուխ գալ... ոչ, քեզ չեմ մեղադրեր:

Երկու բազուկները անոր ուսերուն վրայ դրաւ եւ աչքերը խոր նայուածքով մը անոր յառեց: Անոր դէմքը կ'ուսումնասիրէր քննելու համար թէ ի՞նչ անցած էր զայն չտեսնելէն ի վեր:

Ամէն ատենուան պէս զայն կը բաղդատէր իր մտքին մէջ շինած պատկերին հետ որ գերազանցօրէն բարձր էր իրականութենէն եւ անիրականալի:

Գ.

— Իրեն հանդիպեցա՞ր, հարցուց Աննա, երբ լամբարին տակ, սեղանին քով նստան... ո՛վ եղաւ քեզի, ուշ մնալուդ պատիժն է:

— Այո, բայց ի՞նչպէս կ'ըլլայ... Նախարարներու Խորհուրդին գացած պիտի ըլլար:

— Գնաց եւ վերադարձաւ, յետոյ նորէն գնաց չեմ գիտեր ո՛ւր... ինչ որ է, ուրիշ բանի վրայ խօսինք. ո՞ւր էիր, միշտ իշխանի՞դ հետ:

Վրոնսքի կ'ուզէր իրեն խոստովանիլ որ ամբողջ գիշերը քնացած չըլլալով, քունը տարած էր, բայց Աննայի յուզուած դէմքին հանդէպ ամօթ զգաց եւ ըսաւ որ ստիպուեր էր տեղեկագիր մը պատրաստել իշխանին մեկնումին առթիւ:

— Հիմա ա՛լ լմնցա՞ւ... մեկնեցա՞ւ:

— Փառք Աստուծոյ, լմնցաւ: Ձես կրնար երեւակայել թէ այդ պաշտօնը որքա՛ն անտանելի էր ինծի:

— Բայց ինչո՞ւ համար. ձեր բոլորին սովորական կեանքն է այդ:

Աննա յօնքերը պռստեց, իր ձեռագործը առաւ սեղանին վրայէն եւ առանց Վրոնսքիի նայելու սկսաւ բանիլ:

Վրոնսքի զարմացաւ Աննայի դէմքին արտայայտութեան փոփոխումէն եւ ջանաց պատճառը հասկնալ:

— Երկար ատեն է այդ կեանքէն հրաժարած եմ եւ կը խոստովանիմ որ, աւելցուց երիտասարդը, ժպտելով ու իր ճերմակ ակռաները ցոյց տալով, այս շարթուան միջոցին ուր պարզ հանդիսատես էի եւ ինծի կը թուէր թէ հայելիի մը առջեւ կը գտնուէի, բոլոր այդ բաները շատ անհաճոյ էին ինծի:

Աննա ձեռագործը ձեռքը բռնած էր ու չէր բաներ. տարօրինակ դէմքով մը Վրոնսքիի կը նայէր, հրավառ ու թշնամական դիրքով:

— Այս առտու Լիզը եկաւ զիս տեսնելու, ըսաւ այդ կիները տակաւին չեն վախնար զիս տեսնելէ հակառակ կոմսուհի Լիտիի խորհուրդներուն: Ինծի պատմեց ձեր աթենական երեւոյթը... ի՛նչ պժգալի բան:

— Կ'ուզէի ըսել թէ...

Աննա զայն ընդմիջեց:

— Սա Թէրէ՞զն է զոր ճանչցած ես, հոն եկողը:

— Կ'ուզէի ըսել որ...

— Ի՛նչ պժգալի էք բոլոր էրիկ մարդիկդ...: Ձէք կրնար ձեր գլխուն մէջ դնել որ կին մը չի կրնար այդ բաները մոռնալ... մանաւանդ կին մը որ չի կրնար քու կեանքդ ճանչնալ: Ի՞նչ գիտեմ քու մասիդ... ինչ որ ինծի կ'ըսես... եւ ի՞նչպէս կրնամ գիտնալ թէ ճշմարտութիւնը կը խօսիս:

— Աննա, ինծի կը թշնամանես... չե՞ս հաւատար խօսքիս: Ձե՞մ ըսած քեզ որ մտածում մը չունիմ զոր քեզի չվստահիմ:

— Այո, այո, ըսաւ Աննա, ջանալով մէկ կողմ վանել նախանձի այս զգացումները: Բայց եթէ գիտնայիր, եթէ գիտնայիր թէ ի՛նչպէս կը տառապիմ: Կը հաւատամ, կը հաւատամ քեզի... ուրեմն պատմէ ինծի ինչ որ կ'ուզէիր ըսել:

Բայց Վրոնսքի ըսելիքը մոռցած էր:

Նախանձի այս նոպաները որոնք վերջին ժամանակներս Աննայի վրայ կը տեսնուէին, երկիւղ կ'ազդէին Վրոնսքիի եւ զայն կը պաղեցնէին, թէեւ կը ջանար ծածկել այդ բանը գիտնալով որ ատոր պատճառը Աննայի իր վրայ ունեցած բուռն սէրն էր:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ՎԱԶԳԷՆ Ա.
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

Կ'այցելէ Ալֆորվիլ, այս Շաբաթ Յունիս 13, կէսօրէ ետք եւ ընկերակցութեամբ քաղաքապետ

ԺՈԶԷՖ ՖՐԱՆՉԵՍՔԻԻ

կը կատարէ բացումը

ԿՈՄԻՏԱՍԻ

նուիրուած փողոցին (նախկին Ռիւ տէ Պրոշէ)

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

ժամը ճիշդ 16ին

PALAIS DES SPORTS
Rue de Rome

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի, Յունիս 14, առաւօտ ժամը 9,30ին, ֆրանսական հեռատեսիլի Ա. կայանէն՝

ՊԱՊԸ եւ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Ս. ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԺԱՊԱՒԷՆԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

շնորհաբեր ներկայութեամբ՝

ՎԱԶԳԷՆ Ա. Ծայրագոյն Պատրիարքի եւ Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց

Երկուշաբթի (15 Յունիս) երեկոյեան ժամը 21ին Սալ տը լա Շիմիի մէջ, 28 պիս, Ռիւ Սէն Տոմինիք, Փարիզ 7րդ։

Մուտքի գին՝ 10 Ֆրանք

Տոմսերը կը վաճառուին Փարիզի եւ արուարձաններու եկեղեցիներու մօտ։

VISITEZ L'ARMÉNIE

REALISATION : CIT (France S. A. et AIR-FRANCE

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ CIT et AIR-FRANCE

Ձեզ կ'առաջարկէ երկու ճամբորդութիւններ դէպի

ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ՄԵԿՆՈՒՄ՝ ՕԳՈՍՏՈՍ 4–18

Բ. ՄԵԿՆՈՒՄ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1–15

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՃԱՇԵՐ, ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՆԴՈԿՆԵՐ (Արմենիա)

Շրջապտոյտներ Սեւան, Էջմիածին, Գեղարդ, Սարտարապատ, Ծիծեռնակաբերդ եւ այլ տեսարժան եւ պատմական վայրեր եւ ճարտարարուեստական հիմնարկներ, որոնք պարծանքն են մեր ժողովուրդի ստեղծագործութեանց

Երթ ու դարձ օդանաւով՝ փարիզէն Փարիզ, բոլոր ծախսերը 2500 ֆրանք

ԱՌԱՆՑ ԱՆԱԿՆԿԱԼԻ

Renseignements et inscriptions :

Mr. AZNAVORIAN, 164, Avenue Cantini, Marseille (8e)	—	42-80-59
Agences de Voyages CIT, 3, Bld. des Capucines, Paris (2e)	—	073-40-85
Agence de Voyages CIT, 2-4, Rue Abel, Paris (12e)	—	344-64-29
Agence de Voyages CIT, 70, Rue Ed. Herriot, Lyon (2e)	—	42-66-92
Agence de Voyages CIT, 16 Avenue de Verdun, Nice	—	87-81-69
Agence de Voyages CIT, 9, Promenade de la Croisette, Cannes	—	39-47-82
Agence de voyages CIT, 3 Place de la Bourse, Marseille (1er)	—	33-71-10
Agence de Voyage CIT, Rue Aristide Briand, St. Etienne	—	32-88-95

Profitez des avantages offerts par le CREDIT VOYAGE AIR FRANCE/SOVAC

Versement comptant : 30 % solde en 3, 6, 9 ou 12 mensualités

« LIC. 18 »

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20,30ին ծանօթ սրահը։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

×

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկ. Կիւլեանի բնակարանը Նուվէլ Վուա Փառըէ, Պարկ. մաճ 7։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սեւան խումբի կողմէ այս Կիրակի ամբողջ օրը, Փոն Թ'իվէքի սովորական դաշտին վրայ։

Այս ձեռնարկով Նոր Սերունդը կը տօնէ իր 25ամեակը։

Կը խօսի ԺԻՒԼ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Նոր Սերունդի կողմէ. ինչպէս՝ արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ, մենապար, խմբապար եւ շատ մը անակնկալներ։

Պիւֆէ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Հայրենակցական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Օրակարգ տեղւոյն վրայ։ Վարչութիւնը կը փափաքի որ բոլոր անդամները ներկայ գտնուին։

×

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Հայրենակցական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին (14 Յունիս) Հայրենակից Նշան Նաճարեանի պարտէզը՝ Սէնթ Անթուան։ Խիստ կարեւոր է անդամներու ներկայութիւնը։

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԲԱԶՄԱՎԱՍՏԱԿ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻԻ

ԻՐ ԾՆՆԴԵԱՆ ՈՒԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ–ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՎԱԹՍՈՒՆԸՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, 14 Յունիս ժամը 20,30ին Salle Gaveau, 45 Rue la Boëtie, Paris

Կը նախագահէ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Հայրապետական Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)

Ներկայ կ'ըլլայ Յոբելեարը

Կը խօսին Պ. Պ. ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ, ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ, ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն

Տիկին Աստղիկ Տէտէեան (Երեւանի Կոմիտաս Երաժշտանոցէն), Տիկին Հացունի (Փարիզի Երաժշտանոցէն), Օր. Աժտէրեան (դաշնակ), Պ. Թորգոմեան (ջութակ), կ'արտասանեն՝ Տիկին Զ. Անտոնեան, Տիկին Խըտըշեան–Լաչասանը (ֆրանսերէն) Օր. Վարդանեան

Հայկական պարեր, Նաւասարդ պարախումբի կողմէ
խօսնակ Տիկին Մ. Յովսէփեան

Տոմսերու գինը, 10, 8, 5 փրանք

Տոմսերը այժմէն ապահովել, դիմելով հետեւեալ հասցէներուն.— Գրատուն Հ. Սամուէլ Գրատուն Բալուեան

Պր. Պագրճեան 35, Rue de Trévise
ARAX, 31 Bd. Raspail
Պր. Ադամեան 16, Rue Lafayette
Միհրան Անտոնեան 738–21–18, Թէրզեան INV. 87-43
Մասիս Նպարավաճառատունը, 21, Ռիւ Սօլնիէ (Քատէ)
եւ Յանձնախումբի անդամներուն։

ՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Պանեօ – Բաշանի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պտոյտ մը դէպի Տօվիլ–Թռուվիլ՝ օթոքառով, Կիրակի Յունիս 21ին։

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ։

Երթուդարձի ծախք 20 փրանք։

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել ընկերուհիներ Թորոսեանի 253–63–63 Կուրպէթեանի 253–83–73։

COLONIE DE VACANCES

—— JEUNESSE ET ACTION ——

LE FAU par ROISSARD (Isère)

25ème ANNEE

Յուլիս 1–31, 7–14 տարեկան մանուկներու համար։

Բանակումի Հիմնադրութեան 25ամեակը պիտի տօնուի տեղւոյն վրայ, Յուլիս 14ին, նախագահութեամբ Յակոբ Եպս. Վարդանեանի

Բանակավայրը ունի արձակուրդի յատուկ կահաւորուած սենեակներ Յուլիս, Օգոստոս եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն համար։

Արձանագրութեան համար դիմել

Pasteur Arthur HELVADJIAN
6, Place de la Rotonde, St-Jérôme MARSEILLE (13e), Tél. 62-85-10

ՄԱՅԻՍ 28
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Լիոնի Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, 14 Յունիս, Կիրակի ժամը 15,30ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ։

Կը նախագահէ
ընկ. ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆ
Կը խօսին
ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ (հայերէն)
եւ ընկ. ՌՈՊԷՐ ԲԱԲԻԼԵԱՆ (ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր։ Կ'երգէ Տիկին Ալիս Գալուստեան (Ալթունեան), կ'արտասանէ Օր. Լիւսի Գլըճեան, ընկ. Խաչիկ Մխչեան։ Կը պարէ Նոր Սերունդի պարախումբը։

Տօնախմբութիւնը կը շարունակուի խնջոյքով մինչեւ ուշ գիշեր։

Հայկական ջերմ մթնոլորտ, հաճելի անակնկալներ, տոհմիկ երգեր ու պարեր։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է։

×

Ալֆորվիլի մէջ կը տօնուի Յունիս 27ին։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի «Հինգշաբթիի Դասընթացքները» տարեվերջի դաշտահանդէս մը կազմակերպած են վարժարանին պարտէզներուն մէջ՝ 26 Ռիւ Թրուայոն, այս Կիրակի ժամը 15ին։

Հայկական գեղարուեստական ժամեր, մասնակցութեամբ երգիչ ՊԵՏԻԿԵԱՆի իր երաժիշտներով, Մինի – Կովկաս խումբը։

Մեծ Թոմպոլա, լաւ նուէրներով (հեռատեսիլ, ձայնագրիչ մեքենայ, էլեկտրոֆոն, եւայլն)։

Զանազան խաղեր — Պիւֆէ — Ճաշ։

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ բոլորը դպրոցի ամավերջի հանդէսին, Կիրակի, 21 Յունիս եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։

Աշակերտներու կողմէ արտասանութիւններ, երգեր ու պարեր։ Պիտի ներկայացուի նաեւ խիստ ծիծաղաշարժ թատերգութիւն մը՝ «Հնարամիտ վարձակալը»։

Մուտքը ազատ է։

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՀԱՆԴԷՍ – ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Կը նախագահէ Սեւրի քաղաքապետ Պր. ՇԱՌԼ ՕՏԻՔ

Կիրակի Յունիս 21 կէսօրէ ետք ժամը 4ին

Կը հրաւիրուին վարժարանիս նախկին աշակերտները, բարեկամներն ու համակիրները։

ՄԱՐՍԷՅԼ
ԿԻՐԱԿԻ 14 ՅՈՒՆԻՍ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳՍԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ

Մարսէյլի Պոլսեցիներու Մշակ. Միութիւնը Յունիս 14ի Կիրակին կազմակերպած է յարգանքի տուրք մը Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց եկեղեցւոյն մէջ, իր բոլոր անդարձ մեկնող տարաբախտ Պոլսեցիներուն հոգւոց յիշատակին՝ որոնք օրինակելի անձնազոհութեամբ եւ ազգային անսակարկ նուիրումով՝ արժանի նըկատուած են աստուածառաք օծնուութեան, որպիսիք են Միութեանս պատուոյ անդամ եւ Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ բարերար Խորասանճեան Վահան, ճարտարապետ Արամ Թահթաճեան, ուսուցիչ գրագէտ ազգային գործիչ Մինաս Չերազ եւ Մկրտիչ Փորթուգալեան։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

7էն 14 տարեկան տղոց եւ աղջիկներու համար։

ՅՈՒԼԻՍԻ արձանագրութիւնները վերջացած են։

Օգոստոս ամիսներու արձանագրութիւնները բացուած են։ Ծնողքներէն կը խնդրուի ներկայանալ Կապոյտ Խաչի գրասենեակը

17, Rue Bleue — Métro Cadet

Շաբաթ օրերը ժամը 15էն 18, հետեւեալ թուղթերով.

Livret de Famille
Carte d'immatriculation S. S.
Bon de Vacances visé par le Percepteur
Livret de vaccination à jour
Une photo d'identité.

Միջին Ֆրանսայի արձանագրութիւններուն համար դիմել Լիոնի մասնաճիւղին, իսկ Հարաւ. Ֆրանսայի մէջ՝ Մարսէյլ քաղաքի վարչութեան։

Արձանագրութիւնները կատարել շուտափոյթ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Արձանագրութիւնները Օգոստոսի համար (Յուլիսը լրիւ է) Չորեքշաբթի օրերը ժամը 14էն 17, Աճարոնեան ակումբը 26 Ռիւ տէ Քոնվալէսան։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
Le seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 փր. Վեցամսեայ 50 փր
Արտասահման Տար. 115 փր. Հատը 0,50

ՈՒՐԲԱԹ 12 ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI 12 JUIN 1970
Le Numéro 0,50 F.

46րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 11.836 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 46e ANNÉE — N° 11.836

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(Յոբելեանին առթիւ)

Ա.

Նիւ Եորքէն եւ Պուքրէշէն ետք Փարիզի Հայութիւնն ալ իր յարգանքի տուրքը կուտայ վաստակաւոր մտաւորականին յոբելենական հանդիսութեամբ մը, որ տեղի կ'ունենայ այս Կիրակի՝ 14 Յունիս՝ Կավոյի սրահին մէջ եւ որուն իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Հայութեան բոլոր հոսանքները, անխտիր:

Իր կեանքի գլխաւոր գիծերը ներկայացուցեր էինք այս էջերուն մէջ անցեալ Նոյեմբեր 25ին, սեղմ տողերով:

Ջաւակ հայկական Բիւթանիոյ (ծնած Ատափազար 1890 Ապրիլ 6/18ին), Յակոբ Ճօլօլեան 1901ին Պոլիս փոխադրուած՝ Խայեանի եւ Կեդրոնականի հայրենաշունչ մթնոլորտին մէջ էր անցուցած դպրոցականի իր տարիները: Ու ճաշակած համիտեան բանտի դառնութիւնները, երբ դեռ չէր աւարտած ուսումը:

1908ի Օսմանեան Սահմանադրութիւնը հնարաւորութիւն կ'ընծայէր իրեն նուիրուելու հանրային գործունէութեան եւ բառին խիկական առումով գործօն մասնակցութիւն բերելու ազգային բազմաթիւ ձեռնարկներու գրական, հրապարակագրական, մարզական, երիտասարդական, մէկ խօսքով մշակութային բոլոր մարզերու մէջ:

Իր աւազանի անունին սկզբնատառերը (Յ. Ճ.) միայն պահելով, Յակոբ Ճօլօլեան վերջնապէս կը մկրտուէր Սիրունի գրական անունով:

Գրական իր առաջին փորձերը սկսած էր Կեդրոնականի գրասեղաններէն, երբ 15 տարեկան էր: 1908էն վերջ պիտի նուիրուէր լրագրական ասպարէզին: Պահ մը Արեւելքի եւ Սուրհանդակի մէջ աշխատելէ ետք, բոլորովին կը կապուէր Ազատամարտին, որ 1909ի ամառը կը սկսէր հրատարակուիլ օսմանեան մայրաքաղաքին մէջ, իբրեւ պաշտօնաթերթ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Վիճակի Կեդրոնական Կոմիտէին:

1908էն մինչեւ 1914, այսինքն Հիւրրիյէթի, խաբուսիկ ազատութեան վեց տարիներու շրջանին Պոլսոյ մէջ չկար ազգային, հանրային որեւէ կարեւոր ձեռնարկ, որուն մասնակցած չըլլար Սիրունի: Յաճախ ինք էր նախաձեռնողը՝ գոհողութեան ոգիով մը, որ հիացում կը պատճառէր: Զարթօնքի, վերածնունդի շրջան մը ապրեցաւ Արեւմտահայութիւնը այդ տարիներուն: Սիրունի անձայն, աննշում կարեւոր դեր մը խաղաց այդ օրերուն: Զգալի էր իր ներկայութիւնը ամենուրեք:

Հրաշքով ազատեցաւ Մեծ Եղեռնէն Թաքստոցի մէջ պահուըտելով մինչեւ 1918ի Զինադադարը՝ ամէն վայրկեան ձերբակալուելու եւ նահատակուելու անդոհանքին ենթակայ:

Զինադադարի չորս տարիները դարձեալ առիթ պիտի ընծայէին Սիրունիին, վերապրող ընկերներու հետ միասին, դարմանելու բացուած վէրքերը եւ ազգային վերածնունդի նոր շրջան մը պարգեւելու Արեւմտահայութեան:

1922ի աշնան վերջ կը դնէին բոլոր երազները: Երկու տարիէ ի վեր չկար անկախ Հայաստան: Տարի մը առաջ պարպուած էր Կիլիկիան: Իզմիրի աղէտն ու քէմալականներու յաղթանակը յորդեցուցին բաժակը:

Դաղթական դարձանք ազգովին: Հետեւելով ընդհանուր հոսանքին, Սիրունի ապաստան փնտռեց Ռումանիոյ ազատ երկինքին տակ ու վերջնապէս հաստատուեցաւ Պուքրէշ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

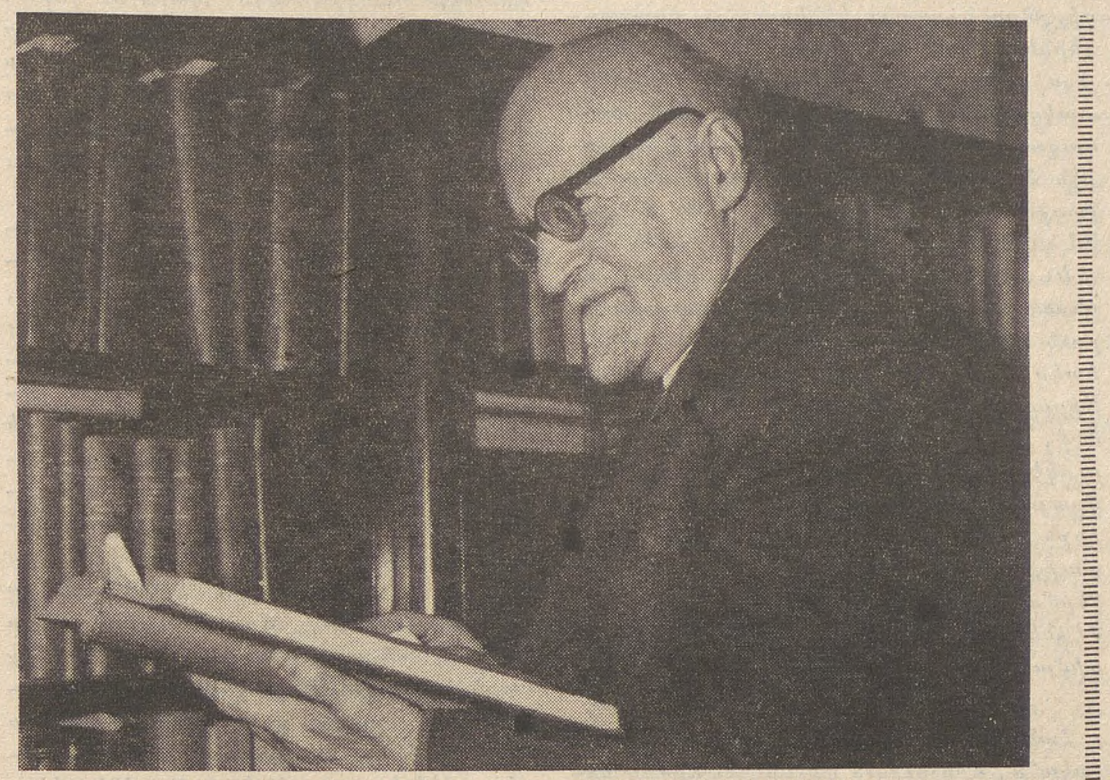

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ՄՇԱԿԸ՝ ՅԱԿՈԲ Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՇՓՈԹ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԱՄՄԱՆԻ ՄԷՋ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ՉԵՆ ԴԱԴՐԱԾ

Ամմանի մէջ խառնաշփոթ վիճակ մը ստեղծուած է, ուր առջի օր եւս բուռն կռիւներ տեղի ունեցան քաղաքին զանազան մասերուն մէջ: Դեռ 24 ժամ չէր անցած Արաֆաթի եւ Հիւսէյն Թագաւորի միջեւ կնքուած համաձայնագրէն, որուն մէջ միջնորդի դեր կատարեցին իրաքցի երկու նախարարներ, երբ ժողովրդային ճակատը, որ չէր ընդունած համաձայնագիրը եւ, ընդհակառակն, զինադուլի չորս նախապայմաններ դրած էր հրապարակ, խզելով հանդարտութիւնը, իր արձակազէնները փողոց հանեց յարձակումներ կատարելու:

Յորդանանեան բանակը, իր կարգին, անմիջապէս փոխադարձեց, այս անգամ շատ բուռն կերպով, քանի որ շարժման մէջ դրաւ ճակատէն բերուած զրահապատ ուժերը, ինչպէս նաեւ Պետուիններէ կազմուած գունդերը, որոնք ողնասիւնը կը կազմեն Յորդանանի Թագաւորութեան:

Կռիւները տեւեցին ամբողջ գիշեր եւ դեռ կը շարունակուէին: Արդէն խօսք կը խօսուի 500 սպաննուածներու եւ հազարաւոր վիրաւորուածներու մասին: Յորդանանցիք կ'ամրակոծեն պաղեստինեան գաղթակայաններ, իսկ ժողովրդային ճակատի ուժերը ամուր դիրք բռնած են քաղաքին զանազան կեդրոններուն մէջ: Այս վերջինները ոստիկանատուներ եւ պանդոկներ գրաւած են: 32 օտարականներ — մեծ մասով օտար թղթակիցներ — պատանդ կը պահուին քաղաքին մեծագոյն պանդոկին մէջ:

Հիւսէյն եւ Արաֆաթ հանդարտութեան կոչ ուղղեցին ժողովուրդին: Թագաւորը նոյնիսկ յայտարարեց, թէ «եղբայրասպան կռիւը կը սպառնայ քանդել բոլորս»: Նկատելի է, որ երկու առաջնորդներն ալ լուրջ դժուարութիւններու կը բախին իրենց շրջանակներէն ներս: Ժողովրդային ճակատը չուզեց ընթացք տալ Արաֆաթի բաղձանքին՝ վերջ տալու եղբայրասպան կռիւին, իսկ Պետուիններն ու յատկապէս անոնցմէ կազմուած «յատուկ ջոկատները» կ'ուզեն ամէն գնով հաշուեյարդարի ենթարկել Պաղեստինցիները: Յորդանանեան բանակի ընդհ. հրամանատարը դլուխն անցած է այս շարժումին:

Ժողովրդական ճակատը դիմեց Իրաքցիներուն՝ ի նպաստ իրենց շարժման մէջ դնելու իրաքեան ուժերը, Յորդանանի մէջ: Այսուհանդերձ այս վերջինները ցարդ չմիջամտեցին: Պաղտատ առաջարկեց խորհրդաժողովի մը շուտափոյթ գումարումը շահակից կողմերու միջեւ, վերջ տալու համար անօգուտ արիւնահեղութեան:

Նասր եւ Գնդ. Քատաֆի (Լիբիոյ առաջնորդը), իրենց կարգին, կոչ ըրին երկու կողմերուն ամէն միջոց ի գործ դնելու, որպէսզի վերջ տրուին կռիւներուն, ֆետայիներու եւ Յորդանանցիներու միջեւ: Դամասկոս, սակայն խզելով իր վերապահ դիրքը, այս անգամ ձաղկեց Թագաւորն ու յորդանանեան իշխանութիւնները, իսկ անդին, Գահիրէի պաղեստինեան ձայնասփիւռը բացէ ի բաց ըմբոստութեան հրաւէր կարդաց «դաւաճաններուն» դէմ:

Աւելցնենք, որ հաղորդակցութեան միջոցները փակուած են Ամմանի եւ աշխարհին հետ: Ամման 24 ժամէ ի վեր զրկուած է ելեկտրականութենէ: Լուր չկայ նաեւ թէ երկրին միւս քաղաքներուն մէջ ի՛նչ վիճակ կը տիրէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՆՈՅԻ ուժերը գրաւեցին Քամպոճի պատմական քաղաքը՝ Անկքոր, որ պուտտայական մեհեաններով սրբավայր մը կը նկատուի Հնդկաչինի մէջ: Այս վերջինները կը շարունակեն ճնշում բանեցնել կառավարական ուժերուն վրայ, զանազան վայրերու մէջ:

ԼՈՆՏՈՆՑԻՔ քանի մը օրէ ի վեր զրկուած են իրենց թերթերէն, գործադուլի մը հետեւանքով: Տողաշարները 25 առ հարիւր յաւելում կ'ուզեն, մինչ որ կը կործանէ մամուլը:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԵԱՆ երեք բանակներու (օդային, ծովային եւ ցամաքային) պետերը, որոնք պաշտօնանկ ըրած էին երկրին նախագահը, միացեալ յայտարարութեամբ մը խոստացան շուտով ընտրութիւններ կազմակերպել: Կ'ըսուի, թէ նախկին նախագահը Արամպիւրիւ, որ աքսորուած էր Փերոնականներու կողմէ, շարաթէ մը ազատ պիտի ձգուի:

ԿԻՐՔԻԶԻԻ մէջ, խորհրդային հանրապետութիւն մը կեդրոնական Ասիոյ մէջ, զօրաւոր երկրաշարժ մը տեղի ունեցած է: Հինգ հազար տուն քանդուած է եւ աւելի քան 25.000 հոգի անպատսպար մնացած են: Խորհրդային աղբիւրները երբեք չեն յիշատակեր մարդկային զոհերու թիւը, որով հնարաւոր չէ ճշդել մեռածներու եւ վիրաւորուածներու թիւը: Կիրքիզ երկուքէս միլիոն նակիչ ունի:

ՄԱՐՈՔԻ եւ Մաւրիտանիոյ միջեւ համագործակցութեան եւ իրարու զօրավիգ կենալու համաձայնագիր մը ստորագրըւեցաւ:

ՓԱՐԻԶԻ ինքնաշարժներու թիւը պիտի կրկնապատկուի 15 տարիէն, յայտարարեց Մորիս Տուպլէ, փարիզեան շրջանի նահանգապետը:

ՈՍԿԻԻՆ գինը յաւելում կրեց Լոնտոնի սակարանին մէջ:

ՖՈՐՍԹԸՐ, անգլիացի անուանի գրագէտը, մեռաւ առջի օր 90 տարեկան հասակին: Ծանօթ գործերէն է «Հնդկաստանի անցքը» վէպը, հրատարակուած 1924ին:

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ Խորհուրդը իր հերթական նիստին մէջ երկար զբաղեցաւ «շըրջապատում»ի, (անվիրոնըման) հարցով: Առաջին առթիւ կարգ մը միջոցներ ձեռք պիտի առնուին ազմուկի, օդի թունաւորման եւայլն բաներու դէմ: Նիստին ընթացքին Նախագահ Փոմփիտու յայտարարած է թէ բնութիւնը պէտք է ամէնուն մատչելի ըլլայ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարարը՝ Մորիս Շուման Լիզպոն մեկնած է: Փորթուկալի եւ Ֆրանսայի յարաբերութիւնները շատ սիրալիր են:

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ Զոր. տը Կօլ ընդունուեցաւ Ֆրանքոյի կողմէ եւ ճաշէն ետք, գլուխ գլխի 45 վայրկեան խօսակցութիւն ունեցաւ: Նիւթը գաղտնի կը պահուի:

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ ապահովութեան շատ խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են Գերպ. Մակարիոսի պաշտպանութեան համար:

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ կատարուած հանրային կարծիքի քննութիւնները Աշխատաւորականներու յաղթանակը կը նախատեսեն: Յունիս 18ի երեսփոխանական ընտրութեանց:

ՄԵԹՐՈՅԻ եւ օթոպիւսի գործադուլին (Յունիս 15) առաջքը առնելու համար, բանակցութիւնները կը շարունակուին:

ՄԵՔՍԻՔՈՅԻ Ֆութպոլի համաշխարհային բաժակի մրցումներուն 1ի դէմ 3 կէտով Գերմանիա յաղթեց Փերուի: Նոյն շարքին մէջ՝ Շուէտ 0ի դէմ մէկ կէտով յաղթեց Ուրուկուէյի, Խորհ. Միութիւն 0ի դէմ երկու կէտով Սալվաթորի եւ Պրազիլ 2ի դէմ երեք կէտով Ռումանիոյ: Կարեւոր էր Հինգշաբթի օրուան Անգլիա — Չեխոսլովաքիա հանդիպումը:

«ԴՈՒՆ ԲԱՆ ՉՏԵՍԱՐ...»

— ՍԻՐՈՒՆԻԻ ՀԵՏ —

Անուն մըն էր ինծի համար Սիրունին մինչեւ այն օրը — 10 Մայիս 1970 : Համբաւին վեհութեամբը օծուած անուն, գրական – գիտական հարուստ վաստակի մը ծանրութեամբը պատուանդանուած :

Եւ երբ հանդիպեցայ իրեն, իր մեղուաբոյնին մէջ — վանական խուց մը՝ այս բառին ամէնէն իրական, թանձրացեալ, միջնադարեան իմաստովը — անունը յանկարծ մարմի՛ն եղաւ աչքերուս դիմաց… : Ութսուն տարիները իր կեանքին՝ այնքան թեթեւօրէն չալկեր էր իր վրայ որ կարծես դրասանդ մը ըլլային անոնք, Ողիմպոսէն առաքուած դափնե–պսակ մը, եւ ոչ երբեք բեռ մը՝ իր մարմնին վրայ ճնշող :

Անունը հիմա մա՛րդ էր ինծի համար : Եւ մարդը՝ կի՛րք, շարժո՛ւմ, յորդահոս ըմբոստ յուշերու, եւ՝ յուշերէն քաղուող ճշմարտութիւններու, արժէքներու, ապրումներու, որոնք այնքա՛ն սերտութեամբ, գոյութենական իրաւութեամբ եւ բարախուն մտերմութեամբ եւ տաքութեամբ ընդելուզուած էին Հայոց պատմութեան, մանաւանդ հայ կեանքի վերջին վաթսունամեայ հոսանքին հետ :

Քառասուն վայրկեան հազիւ տեւեց իմ առաջին հանդիպումը իրեն հետ, իր համաղատ աշխարհին, իր թագաւորութեան դահլիճին մէջ, ուր այնքա՛ն մարդեր եւ այնքա՛ն դարեր ժամադրուեր էին կարծես իր խուցին անծայրածիր տարածութեան մէջ տեղ գրաւած… : «Հաւուց Թառ»ի չափ հազիւ ընդարձակ իր ճգնարանին մէջ, խեղդուելու չափ նեղ ու ամփոփ, համեստ ու անհրապոյր խճողուող խտացեալ դարակներուն մէջէն մեզի կը նայէին Արեւելեան Եւրոպայի երբեմնի կենսունակ գաղութները, եկեղեցիները, հոգեւորականները, քաղաքական ղեկավարներ, «ՄԱՆՈՒԿ ՊԷՅ»երը, Մոլտավիոյ վանքերը, Լվովի, Կեռլայի հայկական շէն հաստատութիւնները, Արճէշի հայ ճարտարապետ վարպետները, վարպետներուն վարպետ՝ ՄԱՆՕԼԷՆ : Այնտեղ էր անշուշտ, Սիրունիէն անբաժան, Ռումանիոյ ամէնէն մեծ զաւակներէն եւ Հայութեան ամէնէն իրաւ բարեկամներէն ՆԻԿՈԼԱ ԵՈՐԿԱՆ. զինք շրջապատած էին բազմաթիւ այլ գիտնական եւ ազնուական Ռումանացիներ՝ Կէօրկէ, Պալշը, Համզէուն, Սթանէսքուն եւ ուրիշներ :

Ժամանակով անսահմանելի այդ պահուն եւ հոգեկան տարողութեամբ անչափելի այդ խուցին մէջ, Սիրունիի մոգական գրչով կեանքին վերադարձած էր ողջ Հայկական Պոլիսը, իր Պատրիարքարանով, Ազգային Ժողովով, «Ազատամարտ»ով, «Նաւասարդ»ով, «Կեդրոնական»ով, «Պէրպէրեան»ով, հայ միտքի կեանքին եռուն արտայայտութիւններով : Անդենականի իրենց ոդեղէն կայքերէն կարծես երկիր էին իջեր եւ Սիրունիին այդ անշուք մատրին մէջ խօսքի նստեր՝ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ վերջին շրջանի դագաթնացեալ դէմքերը իրենց պերճախօս վկայութիւններով ու պատգամներով — Օրմանեանը, Դուրեանը, Կոմիտասը, Ստեփանոս Արքեպս. Յովակիմեանը, Գուշակեանը… : Աքսորէն վերադարձեր էին կարծես Զօհրապն ու Վարդգէսը, Վարուժանն ու Սեւակը, որոնք մահը ճաշակեր էին առանց մահանալու… : Խմբագրական դրասեղանին առջեւ նստեր էին Օշականը, Թէքէեանը, Զարեանը, Շահան Պէրպէրեանը եւ ուրիշ միտքի եղբայրներու եւ արուեստի քումբերու հետ միասին զրոյցի բռնուեր Բանին մասին՝ Գեղեցկութեան, Ճշմարիտին, Բարիին :

Խուց մը՝ որ աշխա՛րհ է.

Բնակարան մը՝ որ հայրենի՛ք է.

Գրադարան մը՝ որ թանգարան է. կենդանի՛, խօսո՛ւն, տրոփո՛ւն՝ Սիրունիի սրտին զարկերովը, յուշքին ծալքերովը եւ միտքին ակօսներովը :

Ո՞ւր էինք, հարց կուտայի ես ինծի, երբ փայտէ ոլորուն սանդուխներէն վար կ'իջնէինք : Պուքրէ՞շ : Բայց ի՜նչ Պուքրէշ էր սա որ Սիրունիի բնակած այս խոնարհ անկիւնին մէջ վերածուեր էր այսպէս հազար ու մի վայրերու, հազար ու մի մարդերու, հազար ու մի ժամանակներու… :

Սիրունիի այդ Թռչնաթառը ինծի այնպէս երեւաց ինչպէս տեսակ մը Թափօր Լեռ, ուր Եբրայեցի ժողովուրդին ողջ անցեալը իր գաղթներով, իր Մովսէսներով եւ Եղիաներով, ժամանակի թանձրացեալ մշուշէն դուրս էր եկեր եւ ներկայի լոյսին տակ Յիսուսին եւ իր Առաքեալներուն գիտակցութեան մէջ երկինքէն լոյս էր հաղեր, պայծառակերպուեր : Այստեղ, Հայոց անցեալը վաւերագրերու, թղթածրարներու, ձեռագիրներու, գիրքերու, պատառիկներու, լուսապատկերներու մէջէն Սիրունիի մատներով լոյս զգեցած՝ կը փոխադրուէր մեր գիտակցութեան մէջ եւ կարծես Արարատի գագաթէն փրթած ծուէն մը ամպի խորքէն Հայոց Աստուածը կը բարբառէր, իր խօսքն ուղղելով Սիրունիին. «Դա՛ է որդի իմ սիրելի» :

Եւ երբ վերստին աշխարհ իջանք ու ինքնաշարժը քալեց Պուքրէշի փողոցներուն մէջէն, պայծառակերպուած սենեակը մեզի հետ էր, որովհետեւ հոն էր Սիրունին մեր կողքին, ինքնաշարժին մէջ, ու այժմ կը ճամբորդէինք հոնկէ ուրկէ անցեր էր Հայը Ռումէն հողին վրայով : Ռումանահայոց պատմութիւնը ինքն էր՝ Սիրունին, որ գիտէր զայն տաքցնել իր հոգեկան ապրումներուն ջերմութեամբը, Հայութեան եւ հայ արժէքներուն հանդէպ իր խենթ սիրոյն անդիմադրելի գրաւչութեամբը :

×

Հանդիպումը այսպէս շարունակուեցաւ երկա՛ր, մինչեւ ուշ գիշեր, մտերմիկ սեղանի մը շուրջ, լճակի մը եզրին, բարեկամներու սեղմ շրջանակի մը մէջ : Հայաստան, Էջմիածին, Պոլիս, Լիբանան, Անթիլիաս եկան ու սեղանին շուրջը բոլորուեցան : Երկի՛ր Հայոց եւ Ազ՛գ Թորգոմայ… : Անպատմելի Պատմութիւն Հայոց… :

Եւ կը զրուցէր Մեծ Զրուցողը… : Ներսէն, ձեռք մը՝ կարշնեղ եւ լայնաբուռ, յուշեր կը ցանէր իր միտք-գոգնոցէն մեր միտք-արտերուն… : Մատեաններ, տեսակէտներ, Հայոց պատմութեան շուրջ իւրայատուկ ըմբռնողութիւններ արագօրէն կը սահէին մեր հոգեկան նայուածքներուն դիմաց, շարժանկարային յաճախութեամբ : « Պէտք է որ խօսիմ », « հարկ է որ պատմեմ ». հրամայական մըն էր այս խօսքը այնքան տեւեն լռութեան մատնուած Սիրունիին համար : Սառնամանեաց աշխարհը նոյնիսկ չէր կրցած սառեցնել ուղեղը իր յիշողութեան, որ այնքան հոսեր էր ու դեռ կը յամառէր հոսիլ իր գրիչէն եւ այժմ, երբ գրիչը չէր բաւեր ու աչքին լոյսն էր աղօտեր, իր շրթներէն, կենդանի հաղորդութեամբ, անմիջական, առինքնող :

Հայութեան զգացումը որպէս շնչառութիւն ունեցող այս անխոնջ մշակը հայ դպրութեան, առաքեալի ցուպն առած՝ ամբողջ Արեւելեան Եւրոպան իր ոտքով է չափեր եւ աչքերով շօշափեր, մատենադարաններու հնացեալ արխիւներուն փոշիին տակէն կամ տաճարներու ու յուշաքարերու փորագրութիւններէն ու արձանագրութիւններէն մարդոց լեզուներէն ու դէմքերէն քաղելու համար «հայ հոգիին հետքերը» կամ «մեր կերպարանքը» ինչպէս ինք է ըսեր, հայ հանճարին վկայութիւնները : «Ծաղկէ-ծաղիկ» թռչկոտած այս մեղուն, այնքա՛ն նիւթ է հաւաքեր իր միտքի փեթակին մէջ որ հիմա որպէս մեղր կը սփռէ զայն հայ սեղաններուն վրայ : Հայ ստեղծագործ հանճարին պաշտամունքը՝ որպէս սրբազան կրակ՝ այնպէս է վառած իր հոգին, որ զինք մղած է ուխտաւորի մը երկիւղածութեամբ եւ հաւատքէն ժայթքող յարատեւութեամբ ու հաւատարմութեամբ փնտռելու եւ գտնելու նշխարները այդ հանճարին, Եւրոպայի արեւելեան մուտքի ճամբաներուն վրայ, ուրկէ այնքան արժէքներ Արեւելքէն ներս սահեցան եւ խառնուեցան Եւրոպայի մշակութային ժառանգութեան մէջ :

Ռումանիոյ մէջ թէ այլուր հո՛ն ուրկէ քալեց Սիրունի, Դիոգինէսեան լապտերը ձեռքին, Հա՛յը փնտռեց մարդերուն մէջ, հայկականութի՛ւնը քարերուն ու մագաղաթներուն վրայ, հայ հոգիին լուսասփռումը բոլոր այն հետքերուն վրայ, որոնք մարդկային ստեղծագործութեան նշխարներն են : Որովհետեւ կը հաւատար թէ՝ «Որքան ալ ուրանան մեզ մարդիկ, ատեն ու ժամանակներ, քարերը պիտի վկայեն մեզ համար : Անոնք պիտի պատմեն մարդոց թէ հայ շունչը պտըտած է աշխարհէ աշխարհ, ու ինք է տաճարը կանգնած Աստուծոյ համար…» : Եւ թէ՝ «Հայ ժողովուրդը ի՛նք է մեծ ու դիւթական վարպետը, ու ա՛ն է միայն շէնք ու յաւիտենական, ա՛ն է որ կ'երկնէ, կը տառապի ու կը յղանայ, ա՛ն է որ սրբազան հաղորդութեան մը պէս կը բաշխուի դարերուն եւ ժողովուրդներուն…» :

Եւ ահա ինքն ալ այսպէս, իր ժողովուրդին յատուկ ոճովը, կը բաշխուէր մեզի, սեղանին հացին պէս համով ու դիմացի լճակին պէս պարզ ու վճիտ : Ջրվէժ էր խօսքի : Կը զգար ինք — եւ կը զգայինք նաեւ մենք — որ ժամանակը կարճ էր մեր հանդիպումին, եւ պէտք էր զայն լեցնել ամէնէն առատ ինքնապատմումով որ ինքնին հայապատում էր… :

×

Չորս օր ետք, կարօտն ու ծարաւը հոգիիս մէջ, դարձեալ իր խուցն էի : Կարծես յորդեր էր խուցը թուղթի հեղեղով, թղթածրարներու դէզերով : Մտքի կալ էր իր ճգնարանը : Հունձքի վարպետ մըշակն էր ինք, որ կ'ուզէր իր կալին ցորենը բաշխել հայ նոր սերունդին խօսքի եւ գիրի հերկումով : Գուրգուրոտ ձեռքերով կը բանար թղթածրարները եւ արդար հպարտութեամբ մեր աչքերուն դիմաց կը հանդիսադրէր տարիներու իր տենդոտ աշխատանքին արդիւնքները այնքան խնամքով դասաւորուած : Երբ ծռեցաւ սեղանին առջեւ եւ, աչքերը կարծես թուղթին քսելով, մակագրութեամբ մը ուզեց իր «ԾԱՂԿԷ-ԾԱՂԻԿ»ը ինծի նուիրել, յուզումը բարձրացաւ հոգիիս մէջ եւ արցունքի փոխարէն՝ սիրտիս մէջ հեղ մը եւս լեցուեցան բառերը Վարպետին, հայ ժողովուրդին սիրտը բանաստեղծական փթթումով ծաղկեցնող բանաստեղծին՝ Աւետիք Իսահակեանին.

«Մեր հոյակապ հին վանքերի մութ
խուցերում, մենութեան մէջ,
Պատմիչները մեր վշտահար, մեղմ
կանթեղի լոյսով անշէջ,
Մի նշխարով, մի կում ջրով եւ
ճգնութեամբ գիշերն անքուն,
Պատմութիւնը մեր գրեցին մագաղաթի
վրայ տժգոյն» :

Մակագրուած գիրքը առի ձեռքերուս մէջ : Անունիս կողքին շարուած բառերը «որպէսզի երբեմն յիշէ Պուքրէշի ճգնաւորին խուցը» անգիր տառերով կայք հաստատեցին հոգեկան աշխարհիս մէջ : Եւ հիմա, այդ անգիր տառերը բազմապատկուած, երբ Պուքրէշի այցելութենէս սա պատառիկ յուշը կ'ոգեկոչեմ ութսունամեայ գրագէտին յոբելեանին առթիւ, յանկարծ իր ձայնը կ'արձագանգէ հոգիիս մէջ բողոքի, դժգոհանքի արդար պոռթկումով.

— « ԴՈՒՆ ԲԱՆ ՉՏԵՍԱՐ… » :

Իր ճգնարանի աստիճաններէն վար իջած պահուն, յայտնապէս ընդվզած որ այնքան կարճ տեւեց մեր հանդիպումը եւ շատ քիչ առիթ տրուեցաւ ինծի ճանչնալու ամբողջ տարողութիւնն ու ամբողջական արժէքը իր գրական – բանասիրական վաստակին, յանդիմանական շեշտով կ'ըսէր ու կը կրկնէր.

— « ԴՈՒՆ ԲԱՆ ՉՏԵՍԱՐ… » :

Ճի՛շդ էր : Ինք շա՛տ ունէր խօսելիք, շա՛տ ունէր դրսեւորելիք իր դարակներուն մէջ խճողուած թղթածրարներէն ու ձեռագիրներէն : Իմ տեսածս, աւելի ճիշդ՝ նշմարածս, շատ, շա՛տ քիչ էր իրեն համար… :

Բայց ես շատ բան տեսայ այդ քիչին մէջ : Որովհետեւ ԶԻՆՔԸ տեսայ, Հայութեան նախանձախնդրութեամբ մշտավառ այս մարդը, որուն կեանքին սնունդը եղաւ Հայութեան ապրումը՝ իր արեւոտ եւ ստուերոտ երանգներով :

«Որ ետես զիս՝ ետես զՀայրն իմ» ըսած էր Յիսուս, բացատրելու համար իր և Հօր Աստուծոյ միութիւնը՝ բնութենական, գոյութենական եւ անքակտելի : Թող ներուի ինծի եթէ բառերը կրօնական – աստուածաբանական այս շրջագծէն փոխադրեմ ազգային կեանքի ծիրին մէջ, ըսելու համար՝

«Որ ետես զՍիրունի՝ ետես զՀայութիւնն՝ ի խորութեան եւ ի լայնութեան եւ ի բարձրութեան… » :

ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
Մայիս, 1970, Անթիլիաս

ՈՒԹՍՈՒՆԻ ՍԵՄԻՆ

Աւելի քան կէս դար փոթորկալի նաւարկութիւններէ յետոյ, ապահով նաւահանգիստ մը խարիսխ նետած մարտանաւ մը որ սակայն յոգնութեան եւ պարտութեան նշաններ ցոյց չի տար : Հասած խաղաղաւէտ հանգրուանի մէջ՝ Յ. Ճ. Սիրունի, ծանրաբեռն՝ հարուստ յուշերով եւ մտաւորական բերքով, գրահապատ՝ արտակարգ մտքի կորովով, կը փութայ կ'աճապարէ կարելի եղածին չափ շուտ իր թանկագին բեռը հասցնել եւ փոխանցել ներկայ եւ ապագայ սերունդներուն :

Մէկ փայլուն շառաւիղը նահատակ մտաւորական սերունդի մը, ան հեռուներէն եկող տեսիլք մը ըլլար կարծես, որ կը խորհրդանշէ արեւածագը մեր դարաշրջանին, որ այնքան հանճարեղ ծնունդներ հայ մշակոյթի երկնակամարին վրայ երեւցան հրեղէն աստղերու նման եւ հազիւ շողեր արձակած, խաւարեցան աշխարհասասան աղէտի մը արհաւիրքներուն մէջ :

Խանդավառ նուիրեալ մը հայ մշակոյթին, նախանձախնդիր պահակը մեր իմացական սրբութիւններուն, Սիրունի մեզի կը բերէ նաեւ բոյր մը, քաղցր զեփիւռ մը այն սիրելի լուսաճաճանչ դէմքերէն, որոնց մտերմութեանը մէջ ապրած է սիրազեղ եւ որոնց նուիրած իր ուսումնասիրութիւններուն մէջ այնքա՛ն ջերմ խանդաղատանքով եւ գովասանքով կը խօսի անոնց մասին :

Համեստ է մեր նպատակը եւ մեր աշխատութեանց սահմաններէն դուրս՝ վերլուծել Սիրունիի գրական, պատմական եւ բանասիրական ուսումնասիրութիւնները, որոնց մասին արտայայտուած են եւ պիտի արտայայտուին տակաւին ականաւոր մասնագէտներ : Գրասէր եւ գեղարուեստասէր՝ մեր յարգանքի եւ հիացումի զգացումներն են զորս կ'ուզենք արտայայտել իր ութսունամեայ յոբելեանին տօնակատարութեանց առթիւ, այս մաքուր, բարձրաթռիչ երազներով բաբախուն՝ մեծ հայրենասէրին, բազմատաղանդ մտաւորականին որ հակառակ որ դառնօրէն ճանչցաւ բանտերու չարչարանքները, թաքստոցներու նեղ պատերուն մէջ քաշքշուող անձկալի պահերը, աքսորի բազմամեայ մղձաւանջները եւ մարդոց գձուձ դաւերը, ան այսօր իր ութսուն տարիներու բեռը կը տանի խաղաղ, անդորր ու տքնաջան : Հաղորդուած մայր հողին, լեռներուն, կապոյտներուն զգլխիչ բոյրովը, հոգեպնդուած՝ Մայր Հայրենիքին վերածնունդովը սքանչելի, ան կարծես ա՛լ աւելի ներուժօրէն կ'ապրի հոգեկան անցեալ ալեկոծութեանց խռովքը, ալեկոծութիւններ՝ որոնց ոլորտներուն մէջ պահուած մնացած են սակայն, թանկագին մարգարիտներու հատիկներ :

Այս բոլորը, Սիրունի քաղցրահոս, դիւրահաղորդ գրիչով, վառ աշխոյժ յիշողութեամբ կը վերակենդանացնէ մեր աչքերուն առջեւ. պատմութիւնը՝ գրական, գեղարուեստական, երաժշտական, թատերական, մարզական կենսուրախ կեանք մը բնորոշող շրջանի մը Պոլսոյ մէջ, ուր շատ անգամներ ինքը նախաձեռնողը եւ յառաջապահը եղած է երիտասարդ, նորաստեղծ շարժումներու :

Թող ներուի մեզի եթէ պատեհութիւնը չենք ունեցած ճանչնալու իր աշխատութիւնները որոնց կարգին «Պոլիսը եւ իր դերը» երեք պատկառելի հատորներ որոնց առաջինը լոյս տեսաւ 1947ին : Սակայն ծանօթ ենք իր մենագրութիւններէն, պատմա – բանասիրական այլ եւ այլ ուսումնասիրութիւններէն ոմանց, որոնք երեւցած են պարբերաթերթերու ինչպէս՝ «Էջմիածնի», «Նայիրի»ի եւ ««Յառաջ»ի էջերուն մէջ :

Կոմիտասի նուիրած իր խորաթափանց եւ մանրակրկիտ ուսումնասիրութեանց երաշարքը՝ սրտայոյզ յիշատակներու, երաժշտական յորդ ապրումներու էջեր են ուր վարպետին հանճարեղ դէմքը ծիածանի մը երփներանգ ճառագայթումներովը պայծառ՝ կը փայլի Պոլսոյ երբեմնի իմացական եւ գեղարուեստական կեանքին վրայ :

Մեծարենցի կեանքին եւ բանաստեղծութեան նուիրած յօդուածաշարքը «Նայիրի»ի մէջ, կը յայտնաբերէ Սիրունիի բանաստեղծական խառնուածքը եւ նուրբ զգայնութիւնը : Ան մեզի կուտայ մանրազննին վերլուծումով, ամբողջական հա-

ՄՏՔԻ ԵՒ ԳՐՉԻ ԱՆԽՈՆՋ ՄՇԱԿԸ

Ժիր մշակ անպարտելի պիտի կոչէին զինքը, անկասկած, հպանցիկ ակնարկ մը նետելէ ետք իսկ ութսունամեայ յոբելեարին վաստակին վրայ՝ Պոլսէն մինչեւ Պուքրէշ, անոր գրական նախափոր — ձերուն, կեդրոնականի գրասեղաններէն, 1905, մինչեւ «Հայրենիք» ամսագրի, «Պատմա — բանասիրական» հանդէսի, «Լիշմխածին»ի եւ այլ պարբերականներու ու թերթերու մէջ սփռուած էջերուն վրայ, Սփիւռք թէ Հայաստան:

Արդարեւ, այլեւայլիչ «բերք»ով մը կը յատկանշուի նախ եւ առաջ Յ. Ճ. Սիրունիի գրիչը: Որովհետեւ կարելի է անվարան հաստատել, թէ Ոսկեղջիւրի եզերքներէն մինչեւ Դանուբի ափերը, օրուան կարեւոր հանդէսներուն եւ գլխաւոր թերթերուն մէջ ակներեւ ներկայութիւն մը եղաւ ան, տասնամեակներ շարունակ:

Բանն ու Գեղեցիկը, այսինքն միտքն ու արուեստը իր հուրքին մէջ պահող անոր գրիչը սեւեռեցաւ, թաթաւուն սրտով ու պրպտող մտքով, հայ կեանքը եռեւեփող գրեթէ բոլոր անցուդարձերուն եւ երեւոյթներուն վրայ:

Անծանօթ Յուռութքին փնտռտուքն էր, կարծես, զոր ան որոնեց Պոլսոյ «Նաւասարդ»էն (1914) մինչեւ համանուն տարեգիրքին մէջ (1923), այս անգամ Պուքրէշ: Յուռութքը Գողթնի երգիչներուն, Մեսրոպին ու Նարեկացիին, Շնորհալիին ու Քուչակին, հասնելու համար մինչեւ Արուեստագէտ Սերունդին, առանց անտեսելու «Ազատամարտ»ի փաղանգը, որուն կրտսեր ներկայացուցիչը դարձաւ անդրոհանքի օրերուն մասնաւորաբար:

Աշխատանքի տենդին հետ համընթաց ընթացաւ անոր ձգտումը արդասաւորելու եւ բերրի դարձնելու հայկական հանդն ու անդաստակը, կենսանիւթ աւիշով ներարկելու մեր համեստ այլ սակայն այնքան ինքնատիպ պարտէզը, որպէսզի ճեղքուած նոյն մը նման միշտ ականայեռ տեսք մը ունենայ մեր մշակութային գանձատունը:

Փայլի ու փայփլի:

Ասիկա արդէն ձգտումն եղաւ մտաւորական եւ արուեստասէր սերունդի մը, Հիւրրիէթի օրերէն, 1908էն, մինչեւ 1914:

Մտաբերեցէք Պոլիսն ու շրջանները այդ օրերուն, առանց մոռնալու նաեւ գաւառը, որ սկսած էր խլրտիլ, թօթափել իր վրայ ժանդ կապած փոշին, ի խնդիր հայ հոգիի ու մտքի ժայթքին, արդասաւորութեան: Արդարեւ, կարծես ընդերքին մէջ դարեր շարունակ ինքն իր մէջ եռեւեփող հուրն էր, որ յանկարծ, պատեհ առիթի մը ընծայած կարելիութենէն օգտուելով, դուրս կը ժայթքէր խաւարէն՝ նոյն այդ մռայլ գիշերը իր լաւաներուն տակ ծածկելու համար: «Ցեղին ձայն»ը իր լրումին կը հասնէր Վարուժաններով եւ Կոմիտասներով, թուելու համար երկու գագաթները միայն այն հսկայ շարժումին, որ նոր աշխարհ մը կը բանար հայ իրականութեան մէջ — աշխարհը հայրենի դաշտերուն եւ ծմակներուն, եւ կեանքը, որ կը կենդանացնէ զանոնք: Հայկական գեղարուեստն էր միեւնոյն ատեն, որ իր բոլոր երեսներով — բեմ, երգ եւայլն — ցայտուն կը դառնար իր այնքա՜ն քնարական, այնքա՜ն հարուստ եւ այնքա՜ն զգայուն երանգներով: Եւ, վերջապէս հայ միտքը, որ կը կազմաւորուէր եւ կը ճիւղաւորուէր՝ մտնելով այլ եւ այլ ոլորտներու մէջ:

Այսպէս է, որ արեւմտահայ միտքն ու հոգին անհասելի նուաճումներ ձեռք ձգեցին, դառնալու համար փայլուն եւ եզակի էջ մը մեր պատմութեան մատեանին մէջ:

Բեղուն մտաւորականը որ եղաւ Յ. Ճ. Սիրունի, իր լման մասնակցութիւնը բերաւ այս օրինակելի շարժումին, դառնալով կրտսեր անդամը ստեղծագործ ու տեսլապաշտ սերունդի մը:

Այդ տարիներուն է, որ անոր գրչին հատընտիրները սփռուած կը գտնենք «Արեւելք»ի, «Բիւզանդիոն»ի, «Սուրհանդակ»ի, «Բիւթանիա»յի եւ այլ օրկաններու մէջ, առանց մոռնալու նաեւ անոր կարեւոր մասնակցութիւնը հանդէսներու եւ գրական ձեռնարկներու, ինչպէս «Մեհեան», «Մեղրագետ», «Երկունք», «Շանթ» եւայլն: Բայց մասնաւորապէս «Ազատամարտ»ի սիւնակներուն մէջ է, որ երկար ատեն երեւաց անոր ստորագրութիւնը իբրեւ թերթին պատասխանատու տնօրէնն ու անոր մնայուն եւ կարեւոր աշխատակիցը:

«Ազատամարտ»ն ու յետագային «Ճակատամարտ»ը դարձան Սիրունիի ազգային հանգրուանակներուն հարազատ թարգմանը: Ահա թէ ինչո՛ւ ան տեւաբար առաջնորդ ունեցաւ եւ դաւանեցաւ Ազատամարտի փաղանգին ազգային գաղափարները, զանոնք իրաւամբ նկատելով գերագոյն խաչալը մեր ժողովուրդին:

Գրչի արտադրութիւններուն առընթեր, Յ. Ճ. Սիրունի ունեցաւ նաեւ հանրային մշակի մը ազնիւ նկարագիրը, ան որ յարատեւ ճիգով ու օրինակելի նուիրումով մը կը փորձէ ստատար հանդիսանալ հանրութեան, այս վերջինոյն առջեւ բանալով ժողովուրդի մը հոգեկան հարստութիւններու եւ մտքի իմացութիւններու լրիւ գանձարանը: Այսպէս է որ զինք կը գտնենք հանրային այլազան ձեռնարկներու մէջ, ինչպէս, օրինակ, Պոլսոյ հայ բեմը, որուն օժանդակեց Հիւրրիէթի առաջին օրերէն, աջակցելով Վահրամ Փափազեանի նախաքայլերուն, հայ թատերական միութիւն մը կազմել փորձելով 1910ին կամ՝ Ռ. Զարդարեանի եւ Դ. Վարուժանի հետ 1914ին մաս կազմելով յանձնախումբի մը, որ կը միտէր զօրավիգ կանգնիլ թատերական շարժումին: Զինք կը տեսնենք նաեւ Շ. Քրիսեանի կողքին, հայ մարզական կեանքը խթանելու առաջադրութեամբ եւ, վերջապէս, Զ. Եսայեանի, Շ. Միսաքեանի, Գ. Բարսեղեանի եւ Հ. Նազարեանցի հետ՝ հրատարակչական գործի մը կազմակերպման համար, 1910ին: Այլ սակայն յիշատակելի պիտի մնայ անոր դերը Կեդրոնականի Սանուց Միութեան կազմութեան եւ Կեդրոնականի վերաբացման աշխատանքներուն մէջ, մասնաւորապէս Խասյեանի սաներու նախաձեռնութեամբ սարքուած այն գրական սալոնները, որոնք մինչեւ այսօր ալ չահագրգռութեան առարկայ կը դառնան իրենց գրքոյկներով, Շանթի, Վարուժանի, Զարդարեանի, Սեթեանի, Սիամանթոյի, Զօհրապի գրական հունձքի քննութեան տեսակէտով:

Հանրային գործունէութեան երկրորդ շրջանը, 1914–18ի համաշխարհային ընդհանուրէն ետք, եղաւ նոյնքան կարեւոր. բայց մանաւանդ իբրեւ վերապրող մտաւորական, գրագէտներու եւ հանրային գործիչներու հոյլի մը հետ (Օտեան, Զրաքեան, Թէոդիկ, Յովհ. Ասպետ, Հ. Արսէն Ղազիկեան, Շ. Միսաքեան, Ահարոն, Վահրամ Թաթուլ, Յակոբ Տէր-Յակոբեան, Մերուժան Պարսամեան, թըւելու համար քանի մը անուն միայն) վերակենդանացուց Արեւմտահայութեան շունչը, զոր մահաբեր եղեռը փորձած էր ընդմիշտ լռեցնել: Գինովութեան օրեր կը կոչէ մտաւորականը, ակնարկելով այդ օրերուն, քանի որ չորս տարիներու արհաւիրքը ճաշակած եւ եղեռնի անդրոհանքը ապրած վերապրողները ականջալուր կ'ըլլային Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան ծնունդին, մանաւանդ «Սեւրի դաշնագիրը, 1920 Օգոստոս 10ին, եկաւ իր գերագոյն թափին հասցնել մեր արբեցութիւնը», ինչպէս կը գրէր ան «Սով. Գրականութիւն» ամսագրի 1968 Յունիսի թիւին մէջ, խօսելով Թումանեանի Պոլիս այցելութեան մասին:

Եռեւեփող հայկական Պոլիսը այդ օրերուն — որ աւա՜ղ շատ կարճ տեւեց քաղաքական վերիվայրումներու պատճառաւ — գարթօնքի իսկական սլացք մըն էր որ արձանագրեց մշակութային զանազան մարզերէն ներս: Մամուլ, թատրոն, լսարան եւայլն, բոլորն ալ ունեցան իրենց սպասարկուներն ու նուիրեալները, որոնց շարքին, առաջին դիրքերու վրայ, կը տեսնենք դիմագիծը Յակոբ Սիրունիի:

Խանդ ու եռանդ, աշխատանքի տենդ եւ ստեղծագործելու ընդոծին տրամադրութիւն: Յատկանիշեր, որոնք շարունակուեցան 1922էն ետքն ալ, այս անգամ Ռումանիոյ հողին վրայ, ուր յոբելեարը կենդանի ու գործօն ներկայութիւն մը եւ մղիչ ուժ մը կը դառնայ ոչ միայն գաղութին ներքին գործերուն, այլեւ հայ–ռումէն մշակութային կապերու ըստեղծման եւ սերտացման ճիգերուն մէջ:

Ալեզարդ մտաւորականը, նոյնիսկ աքսորի հոգեկլիչ մթնոլորտէն ետք, ունեցաւ օրինակելի կորովը շարունակելու իր չինարար աշխատանքը մի՛շտ արտադրելով չահեկան մենագրութիւններ, ուսումնասիրութիւններ, որոնց մէկ կարեւոր մասը կը հայի անցեալի դէպքերու եւ դէմքերու, ամբողջ ժամանակաշրջաններու:

Յօդուածի մը սահմաններէն դուրս կը մնայ, բնականաբար, ամբողջական վաստակի մը մանրամասն թուարկումն ու գնահատումը, մասնաւորաբար Յ. Ճ. Սիրունիի պարագային, քանի որ անոր միայն աշխատասիրութիւններուն եւ հեղինակութիւններուն մատնանշումը ամբողջական էջեր պիտի խլէին հատորի մը բովանդակութեան մէջ:

Բազմավաստակ մտաւորականին գրիչը յարատեւ տենդով մը տեւաբար արտադրեց, ստեղծագործեց: Այլ մանաւանդ լայն եղան այդ գրչին հետաքրքրութիւններուն ոլորտները, որոնք մեծ չահեկանութիւն մը կը ներկայացնեն անկասկած: Սիրունի բեղուն սերունդի մը նո՛յնքան բեղնաւոր միտքն եղաւ, միտք մը, որ պիտի յաջողէր նոր մտահորիզոններու մղել մեր որոնող հոգին, անկէ պրկմակելու համար արժէքաւոր հիւթեր:

×

1930ին, Ա. Ահարոնեանի յոբելեանին առթիւ, Յ. Ճ. Սիրունի «Հայրենիք» ամսագրին մէջ կը գրէր.— «Ես կ'ատեմ յոբելեանները... Օ՛, ի՛նչ լաւ կ'ըլլար, եթէ յոգնած ճամբորդը մինակ ձգէինք իր խուցին մէջ վերադարձին գիշերը: Զըգէինք որ ան մինա՛կ հանդչի: Ի՛նչ քաղցր պիտի զար անոր՝ միտքը բերել ճամբան զոր ինք քալեց, խութերն ու փուշերը այդ ճամբուն վրայ, հեւքը, տաժանքը, խոյն ու քրտինքը՝ բարձունքը մագլցած ատեն: Միտքը պիտի բերէր ան աչքերուն սպառած լոյսը, ու կրակը որ սրտին մէջ վառեցաւ հատաւ, ու ինքը, մինակը, պիտի սփոփուէր, պիտի մոռնար իր զարհուրելի գոզգոթան»:

Ապահովաբար Կիրակի երեկոյ, իրեն ի պատիւ սարքուած յոբելենական երեկոյթին, ծերունազարդ յոբելեարը արդար խրախուսանքով մը իր աչքերը պիտի սեւեռէ, ներքին լուռ նայուածքով մը, վեց տասնամեակներու փոթորկայոյզ իր անցեալին վրայ, տեսնելու եւ մտաբերելու համար կրկին այն սքանչելի սերունդին ինքնատիպ դէմքերը, որոնց հետ եւ որոնց կողքին, ինքն ալ սպասարկեց հայ մշակոյթի խորանին առջեւ, որպէսզի միշտ արծարծուի մեր դարաւոր մեհեանին հուրը... եւ կենդանի մնայ Մեծ Տեսիլքին որոնումը մեր եւ յետնորդ սերունդներուն հոգիներուն մէջ:

Ահա թէ ինչո՛ւ, այսօր, ձայնակցելով հիներուն՝ կը կրկնենք իրեն համար հին ու ճշմարիտ խօսքը — եղա՛ր ժիր մշակ անպարտելի:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՕՏԱՐԻ ՄԸ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

...Յստակատեսութեան խոր ոգիի տէր կազմակերպիչ, աշխատանքի մեծ ուժով օժտուած հետազօտող, ոգեւորեալ պրպըտող աղբիւրներու, որոնք նոր լոյս կը սփռեն պատմական տուեալներու, դէպքերու եւ երեւոյթներու վրայ, ութսունամեայ Սիրունին է՝ եւ կը մնայ օրինակելի տիպար մը: Բնորոշելու համար հակիրճ կերպով այն, զոր կը տոնենք այսօր՝ չեմ գիտեր թէ աւելի պատշաճ արտայայտութիւն մը պիտի կրնա՞մ գտնել քան որակել զայն պատուը գիտական պարկեշտութեամբ օժտուած մարդու մը ճիգերուն:

Իր ընդգրկած պրպտումներու դաշտը իրեն ընծայեց հետազօտութիւններու բազմաթիւ հնարաւորութիւններ, առաջին հերթին յայտնաբերութիւնը հայ և թուրք փաստագրական աղբիւրներու, որոնց նըւիրուած մասնագէտները գրեթէ չունէինք, եւ որոնց շնորհիւ թանկագին նըպաստ մը բերաւ օրքան արխիւներով զբաղողներուն, նոյնքան եւ պատմաբաններուն:

Պետական արխիւներու շրջանակին մէջ իր կատարած պրպտումները զինքը մղեցին շարադրելու բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ եւ զեկուցումներ, որոնք լոյս տեսան, ըլլայ ռումէն Ակադեմիոյ կողմէ, ըլլայ պետական արխիւներու զոյգ օրգաններուն՝ «Արխիւներու պարբերական»ին եւ «Հրխով»ի մէջ: Նոյն այդ պրպտումներն էին, որ առիթ ստեղծեցին արտասահմանի մէջ եւս լոյս ընծայելու մեր երկրին հետ կապուած ուսումնասիրութիւններ՝ ինչպէս «Թրանսիլվանիոյ Հայերը նոր յայտնաբերուած փաստերու լոյսով», «Հայկական նիւթեր Ռումանիոյ արխիւներուն մէջ», «Հայերը 1848ին», եւլն. գրութիւններ, որոնք ամէնէն կարեւոր իրագործումներն են հայ եւ ռումէն ժողովուրդներու դարաւոր կապերը լոյսին հանելու աշխատանքին մէջ: Պրպըտելով մեր արխիւներուն մէջ պահուած ռումէն երկիրներու անցեալին մասին հայ աղբիւրները, ան յայտնաբերեց մինչեւ այսօր անծանօթ մնացած թանկագին նիւթեր: Բայց իր գործունէութիւնը կանգ չառաւ հայ աղբիւրներու ուսումնասիրութեան մէջ: Ան առաջիններէն եղաւ որ արխիւներու ընդհանուր տնօրէնութեան մէջ ուսումնասիրեց եւ կազմակերպեց թրքական վաւերաթուղթերը, նախաձեռնելով նաեւ անոնց հրատարակութեանը:

...Կեանք մը՝ գիտութեան ծառայութեան զրուած այնքան ազնիւ կիրքով, ութսունամեայ վաստակաւորին կողմէ...

ԻՐԻՄԻԱ

Ռումանիոյ պատմական հետազօտութեանց տնօրէն

մայնապատկերը շրջանի մը եւ միջավայրի մը որ ապրեցաւ և տառապեցաւ «այդ հիւանդ եւ հանճարեղ պատանին»:

Սիրունիի աշխատանքի դաշտը լայնածաւալ է, քանակը եւ որակը բազմերանդ: Իր գրական, պատմական, բանասիրական աշխատանքներուն մէջ կը թափառին արուեստի նուիրուած էջեր: Կը յիշենք շատ կարճ յօդուած մը որ երեւցած էր «Յառաջ»ի մէջ, «Արեւելքը եւ Արեւմուտքը հայ հոգիին մէջ» որ մեր ուշադրութիւնը գրաւեց իր վերլուծման, համադրական ճշմարիտ տեսութիւններովը: Համադրութիւնը հայ ժողովուրդին լեզուական, աշխարհագրական, պատմական աղդակներուն, որոնք դարերու ընթացքին միաձուլուելով ստեղծեցին հայ ժողովուրդին նկարագիրը: Սիրունի, ուրիշ գիտնականներու կարգին՝ կ'եզրակացնէ թէ Հայաստան գտնուելով Արեւելքի եւ Արեւմուտքի սահմանին, շփում ունեցած ըլլալով զանազան ժողովուրդներու մշակոյթներուն հետ, փոխ առաւ անոնցմէ իր նախընտրածները եւ ստեղծեց իր ինքնուրոյն ոճը, արուեստը եւ դպրութիւնը:

Սիրունիի ուսումնասիրութիւնները չեն սահմանափակուիր միայն հայկական մըշակոյթին զանազան ճիւղերուն մէջ յայտնաբերած իր բազմալիսի տաղանդովը: Իր մտաւորական հորիզոնը լայնալայ՝ գնաց փնտռել հմտութեան եւ հետազօտութեանց նոր ուղիներ: Զինքը հիւրընկալող ռումանացի ժողովուրդին պատմութեան եւ քաղաքակրթութեան անցեալ մութ էջերը պարզեց, Ռումանիոյ արեւելագիտական բաժնին հիմնադիրներէն մէկը եղաւ եւ իր պատմական, բանասիրական յօդուածներով աշխատակցեցաւ ռումէն պարբերաթերթերու եւ նպաստեց առ հասարակ պալքան. ժողովուրդներու քաղաքակրթութեանց եւ փոխ–յարաբերութեանց պատմութեան:

Բարեկամ՝ մեծ պատմաբան եւ հայասէր Նիքոլա Եորկայի, անոր խրախուսանքովը եւ անոր աշխատակից՝ հայ բազմադարեան մշակոյթը եւ ժողովուրդը ճանչցուց փոխադարձաբար Ռումանացիներուն:

Սիրունի՝ գրագէտ եւ բանաստեղծ միանգամայն, ջերմօրէն հաղորդակից՝ մեծ բանաստեղծ Միհայէլ Էմինէսքուի քնարերգութեանց գեղեցկութեան եւ գեղարուեստական ոգիին, հայերէնի թարգմանեց այդ դժուար թարգմանելի բանաստեղծական գոհարները եւ անուանի բանաստեղծին կեանքին եւ գործին նուիրեց խոր ուսումնասիրութիւն մը, արժանանալով ռումէն ականաւոր գրագէտներու խրախուսիչ գովասանքներուն:

Ինչպէս հայ մշակոյթի հորիզոնին վրայ, նոյնպէս ռումէն եւ հայ ժողովուրդներու մշակոյթին պատմութեան փոխյարաբերութեանց իր ուսումնասիրութիւններովը, Սիրունի սիրուած եւ յարգուած պատմաբան և գրագէտ, կը մարմնացնէ անխոնջ եւ համեստ բազմատաղանդ մտաւորականը:

Ութսունամեայ բարեբաստիկ յոբելեանի մը նախօրեակին՝ այս քիչ մը ցիրուցան խոհերը եւ մտորումները որոնց կուզան միանալ նաեւ, մեր պատանեկութեան օրերէն՝ քաղցրաբոյր յիշատակներու պատառիկներ, հեռաւոր անցեալի մէջ՝ մշուշապատ դէմքեր, աղօտ պատկերներ, տպաւորութիւններ, որոնք սակայն կայծ մը, բոցավառ շունչ մը փոխանցեցին մեր մատաղ հոգիներուն եւ կերտեցին մեր ոգեղէն էութիւնը:

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԳԱՑԷՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ - ԵՐԵՒԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՋՔՈՎ

Երթուդարձ յատուկ Ճէթ Տէ–Սէ 9 օդանաւով

Մեկնում ՄԱՐՍԷՅԼ–ՄԱՐԻՆԵԱՆԻ օդակայանէն Օգս. 13 Հինգշաբթի ժամը 21ին

վերադարձ Մարսէյլ, Կիրակի Օգոստ. 30 ժամը 5ին

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԳԻՆ՝ 2995 ՖՐ.

ԱՅՍ ԳԻՆԻՆ ՄԷՋ ԵՆ.— Օդանաւով Մարսէյլ - Երեւան երթուդարձ քաղաքին այցելութիւնները, առաջին կարգի պանդոկ (Արմենիա կամ Համահաւասար), երկու հոգինոց սենեակներու մէջ, բաղնիքով, օրական երեք ճաշ (Նախաճաշ, ցերեկուան եւ երեկոյեան ճաշ), սպասարկութիւն եւ Թաքս: Ջրի փոխադրութիւն 50 քիլօ պակաժի մարդ գլուխ: Խորհրդային վիզայի ծախքերը:

ԱՅՍ ԳԻՆԻՆ ՄԷՋԸ ՉԵՆ, օդակայանի Թաքսերը, ըմպելին եւ անհատական ծախքերը:

Renseignements et inscriptions chez :

MARSEILLE
— VOYAGENCE, 1 bis, La Canebière — Tél. 20-21-66, 20-07-37
— Mr. Dicran CAZARIAN, 14 Boulevard Vauquois — Tél. 48-86-19
PARIS
— Cie de Navigation Mixte, 1, Rue Scribe — Tél. 073-50-32
LYON
— Cie de Navigation Mixte, 3, Rue Président Carnot — Tél. 42-22-70
TOULOUSE
— Cie de Navigation Mixte, 15 bis, Bld Bonrepos — Tél. 62-12-39
PERPIGNAN
— Cie de Navigation Mixte, 14 bis, Ave. du Général de Gaulle — Tél. 34-22-24
TOULON
— Agence Maritime Gaillard, 17, Place de la Liberté — Tél. 92-24-36
AVIGNON
— Sud-Est Agence, 1, Ave. de Lattre de Tassigny — Tél. 81-62-50
AIX-EN-PROVENCE
— EURAFRAQUE, 11 bis, Cours Sextius — Tél. : 26-21-26, 26-41-31

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի, Յունիս 14, առաւօտ ժամը 9,30ին, ֆրանսական հեռատեսիլի Ա. կայանէն՝

ՊԱՊԸ եւ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբունդի Սեւան խումբի կողմէ այս Կիրակի ամբողջ օրը, Փոն Թ'էվէքի սովորական դաշտին վրայ:

Այս ձեռնարկով Նոր Սեբունդը կը տօնէ իր 25ամեակը:

Կը խօսի ԺԻՒԼ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Նոր Սեբունդի կողմէ. ինչպէս՝ արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ, մենապար, խմբապար եւ շատ մը անակնկալներ:

Պիւֆէ:

ՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ - Բաչանի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պտոյտ մը դէպի Տօվիլ–Թռուվիլ՝ օթոքառով, Կիրակի Յունիս 21ին :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Երթուդարձի ծախք 20 ֆրանք:

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել ընկերուհիներ Թորոսեանի 253–63–63 Կուրպէթեան 253–83–73:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի «Հինգշաբթիի Դասընթացքները» տարեվերջի դաշտահանդէս մը կազմակերպած են վարժարանին պարտէզներուն մէջ՝ 26 Ռիւ Թրուայոն, այս Կիրակի ժամը 15ին:

Հայկական գեղարուեստական ժամեր, մասնակցութեամբ երգիչ ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ իր երաժիշտներով, Մինի - Կովկաս *խումբը:*

Մեծ Թոմպոլա, լաւ նուէրներով (հեռատեսիլ, ձայնագրիչ մեքենայ, էլեկ-թրոֆոն, եւայլն):

Ջանազան խաղեր — Պիւֆէ — Ճաշ:

Թիր–օ–փիժոն

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Համբարձում Հոգտանեան եւ զաւակը՝ Ժաքլին Հոգտանեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւններ յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՀՈԳՏԱՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐ

Օր. Մարի Նալպանտ իր եղբօր զաւկին պսակադրման առթիւ 15 ֆր. կը նուիրէ Աղքատախնամին եւ 15 «Յառաջ»ի:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

Կ'այցելէ Ալֆորվիլ, այս Շաբաթ Յունիս 13, կէսօրէ ետք եւ ընկերակցութեամբ քաղաքապետ

ԺՕԶԷՖ ՖՐԱՆՉԵՍՔԻԻ

կը կատարէ բացումը

ԿՈՄԻՏԱՍԻ

նուիրուած փողոցին (Նախկին Ռիւ տէ Պրոշէ)

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

ժամը ճիշդ 16ին

PALAIS DES SPORTS
Rue de Rome

Գեղարուեստական բաժին
Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբը
ղեկավարութեամբ
ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՀԱՆԴԷՍ – ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Կը նախագահէ Սեւրի քաղաքապետ

Պր. ՇԱՌԼ ՕՏԻՔ

Կիրակի Յունիս 21 կէսօրէ ետք ժամը 4ին

Կը հրաւիրուին վարժարանիս նախկին աշակերտները, բարեկամներն ու համակիրները:

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԲԱԶՄԱՎԱՍՏԱԿ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻԻ

ԻՐ ԾՆՆԴԵԱՆ ՈՒԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ–ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՎԱԹՍՈՒՆԸՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, 14 Յունիս ժամը 20,30ին Salle Gaveau, 45 Rue la Boëtie, Paris

Կը նախագահէ ՍԵՐ ՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Հայրապետական Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)

Ներկայ կ'ըլլայ Յոբելեարը

Կը խօսին Պ. Պ. ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ, ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ, ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն

Տիկին Աստղիկ Տէտէեան (Երեւանի Կոմ իտաս Երաժշտանոցէն), Տիկին Հացունի (Փարիզի Երաժշտանոցէն), Օր. Աժտէրե ան (դաշնակ), Պ. Թորգոմեան (ջութակ), կ'արտասանեն՝ Տիկին Զ. Անտոնեան, Տի կին Խըտըրշեան–Լաչասանըը (ֆրանսերէն) Օր. Վարդանեան

Հայկական պարեր, Նաւասարդ պարախումբի կողմէ
խօսնակ Տիկին Մ. Յովսէփեան

Տոմսերու գինը, 10, 8, 5 ֆրանք

Տոմսերը այժմէն ապահովել, դիմելով հետեւեալ հասցէներուն.— Գրատուն Հ. Սամուէլ Գրատուն Բալուեան

Պր. Պագրճեան 35, Rue de Trévise
ARAX, 31 Bd. Raspail
Պր. Ադամեան 16, Rue Lafayette
Միհրան Անտոնեան 738–21–18, *Թէրզեան* INV. 87-43
Մասիս Նպարավաճառատունը, 21, Ռիւ Սօլնիէ (Քատէ)
եւ Յանձնախումբի անդամներուն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Հայրենակցական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ տեղւոյն վրայ: Վարչութիւնը կը փափաքի որ բոլոր անդամները ներկայ գտնուին:

×

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Հայրենակցական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին (14 Յունիս) հայրենակից Նշան Նաճարեանի ագարակը՝ Սէնթ Անթուան: Խիստ կարեւոր է անդամներու ներկայութիւնը:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՅՈՒՆԻՍ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳՍԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆ

Մարսէյլի Պոլսեցիներու Մշակ. Միութիւնը Յունիս 14ի Կիրակին կազմակերպած է յարգանքի տուրք մը Փրատոյի Ս. Թարգմանչաց եկեղեցւոյն մէջ, իր բոլոր անդարձ մեկնող տարաբախտ Պոլսեցիներուն հոգւոց յիշատակին՝ որոնք օրինակելի անձնազոհութեամբ եւ ազգային անսակարկ նուիրումով՝ արժանի նըկատուած են աստուածառաք օնհնութեան, որպիսիք են Միութեանս պատուոյ անդամ եւ Թարգմանչաց Մայր եկեղեցւոյ բարերար Խորասանճեան Վահան, ճարտարապետ Արամ Թահթաճեան, ուսուցիչ գրագէտ ազգային գործիչ Մինաս Զերազ եւ Մկրտիչ Փորթուգալեան:

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20,30ին ծանօթ սրահը:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկ. Կիւլեանի բնակարանը Նուվէլ Վուա Փաըրէլ, Պաքիման 7:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. եկեղեցւոյ վարչութիւնը ստացած է հետեւեալ գումարները եւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն.—

Հանգուցեալ Ստեփան Զրաճեանի մահուան առթիւ փ. ծ. ի այրի Տիկին Ս. Փափազեան 50 եկեղեցիին, Տէր եւ Տիկին Ա. Խժտահարեան 20 դպրոցին:

Հանգուցեալ Տիրան Հոթոյեանի մահուան եւ քառասունքին առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Գործակատարեան 50, Տէր եւ Տիկին Գր. Աւագեան 100 եկեղեցիին: Տէր եւ Տիկին Հր. Թաղէոսեան 50 դըպրոցին եւ 30 Աղք. ին:

Հանգուցեալ Յակոբ Պուլլուքեանի մահուան առթիւ փ. ծ. ի Վալանսէն Տէր եւ Տիկին Մ. Պուլլուքեան 100, Տէր եւ Տիկին Յ. Տէփանեան 100 եկեղեցիին: Տէր եւ Տիկին Գր. Թովմասեան 100 դըպրոցին: Տէր եւ Տիկին Ճ. Պահատուրեան 100 Աղք. ին:

Հանգուցեալ Տիկին Պէյլէրեանի մահուան առթիւ՝ Պր. Վ. Զալըգեան 30, այրի Տիկ. Զալըգեան 10 եկեղեցիին եւ 10 Աղք. ին: Տիկին Գապաքճեան 10 եկեղ. ին:

Այրի Տիկին Մարգրիտ Փափազեանի մահուան առթիւ Քլերմոնէն Պր. Գաբրիէլ Փափազեան 200 եկեղեցիին:

Արուսեակ Սահակեանի մահուան առթիւ փ. ծ. ի Տիկ. Ք. Թէրզեան 20 եկ. ին:

Գաբրիէլ Աղաճանեանի մահուան առթիւ Պր. Տէր–Պաղտասարեան 10 Աղք. ին Ռոանէն Տիկին Մինասեան 100, Տիկին Ի. Միխայլիճեան 100, Տիկին Պ. Գարադաշեան 20, Փոն տը Շերիէն Պր. Ս. Հաճի Ստեփանեան 50, բարեպաշտուհի մը 100, ուրիշ բարեպաշտուհի մը 1000 եկեղեցիին, Ոմն, բարի նպատակի մը համար 100 Աղք. ին:

Վիէնէն Պ. Մամբրէ Ալթունեան, Պոլսի նահատակներու եւ իր հօր Սարգիսի մահուան 25ամեակին առթիւ 50ական ֆ. եկեղ. ին, Կապ. եւ Կարմ. Խաչերուն, «Յառաջ»ի եւ «Աշխարհ»ի:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Ս. ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՒԷՆԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

շնորհաբեր ներկայութեամբ՝

ՎԱԶԳԷՆ Ա. Ծայրագոյն Պատրիարքի եւ Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց

Երկուշաբթի (15 Յունիս) երեկոյեան ժամը 21ին Սալ տը լա Շիմիի մէջ, 28 պիս, Ռիւ Սէն Տոմինիք, Փարիզ 7րդ:

Մուտքի գին՝ 10 ֆրանք

Տոմսերը կը վաճառուին Փարիզի եւ արուարձաններու եկեղեցիներու մօտ:

ՄԱՅԻՍ 28 ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Լիոնի Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբունդի, 14 Յունիս, Կիրակի ժամը 15,30ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պուալօ:

Կը նախագահէ

ընկ. ՀԱՅԿՈՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆ

Կը խօսին

ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ (հայերէն) եւ ընկ. ՌՈՊԷՐ ԲԱԲԷԼԵԱՆ (ֆրանսերէն)

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր: Կ'երգէ Տիկին Ալիս Գալուստեան (Ալթունեան), կ'արտասանէ Օր. Լիւսի Գըլըճեան, ընկ. Խաչիկ Մխցիեան: Կը պարէ Նոր Սեբունդի պարախումբը:

Տօնախմբութիւնը կը շարունակուի խնջոյքով մինչեւ ուշ գիշեր:

Հայկական ջերմ մթնոլորտ, հաճելի անակնկալներ, տոհմիկ երգեր ու պարեր:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

×

Ալֆորվիլի մէջ կը տօնուի Յունիս 27ին:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0, 50

ՇԱԲԱԹ 13 ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI 13 JUIN 1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 11.837 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 46e ANNÉE — N° 11.837

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

(Յոբելեանին առթիւ)

Բ.

Երեսունեւերկու տարեկանին կը սկսէր իր կեանքի նոր հանգրուանը, բոլորովին նոր միջավայրի մը մէջ, ուր ճրագով կը փնտռուէին Սիրունիի չափանիշով մտաւորականները:

Առաջին շրջանին բոլորովին նուիրուեցաւ ազգային – հանրային գործունէութեան, զոհողութեան նոյն ոգիով, որուն ապացոյցը տուեր էր Պոլսոյ մէջ երկար տարիներ: Տասը տարի վարելով հանդերձ Ռումանահայ Թեմական Խորհուրդի քարտուղարի պաշտօնը, ձեռքէ չձգեց գրիչը: Տարի մը խմբագրեց Նոր Արշալոյսը, յետոյ Նաւասարդ պարբերականը, Արազ տարեգիրքը: Աշխատակցեցաւ Հայրենիք–ին, Յառաջի, Վէմի, Բազմավէպի, Ագդարարի, Ասպարէզի եւ այլ թերթերու:

Սիրունի ազգային կեանքի նեղ սահմաններէն դուրս ելլելով մեծապէս հետաքրքրուեցաւ իր երկրորդ հայրենիքի լեզուով, գրականութեամբ եւ մշակոյթով: Ռումանացի բազմահմուտ մտաւորական ու մեծ պատմագէտ Նիկոլա Եորկայի եւ տեղացի այլ ծանօթ դէմքերու հետ բարեկամութիւն հաստատեց: Հիմնեց Անի ռումաներէն պարբերաթերթը, զոր հրատարակեց 1934էն 1943, տեղացիներուն ծանօթացնելու համար Հայոց պատմութիւնն ու մշակոյթը:

Միաժամանակ պրպտեց Ռումանիոյ պատմութիւնը եւ Թանկագին ծառայութիւն մատոյց ռումէն Ակադեմիային, լոյս աշխարհ բերելով բազմաթիւ վաւերաթուղթեր եւ նիւթեր, որոնք թաքնուած կը մնային հայկական եւ թրքական արխիւներու մէջ: Ուսումնասիրեց նաեւ Ռումանիոյ Հայերու պատմութիւնը:

Սիրունի ճաշակած էր համիտեան եւ իթթիհատական բանտերու դառնութիւնները Թուրքիոյ մէջ: Երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին, 1944ին երբ Պալքանները կարմիր պատմուճան հագան, Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ հայ համայնավար անոպայ տարրերը դաւադրօրէն բոլշեւիկեան իշխանութեանց անարդար դատաստանին յանձնեցին տասնեակներով դաշնակցական անբիծ ու թունդ հայրենասէրներ, որոնք Սիպերիա աքսորուեցան: Անոնց շարքին առաջին կարգին վրայ կը գտնուէր նաեւ տարաբախտ Սիրունի, որ տասը տարուան աքսորի դատապարտուելով, Սիպերիոյ սառնամանիքներուն մէջ տառապեցաւ, քաջաբար կուրծք տալով ամէն կարգի զրկանքներու:

1955 Յունուարին տուն դարձաւ աքսորավայրէն եւ կրկին փարեցաւ իր ա՛յն – քան սիրած գրական ու պատմական ուսումնասիրութեանց: Լոյս ընծայեց բազմաթիւ գրախօսականներ, կենսագրականներ եւ մենագրութիւններ ռումաներէն եւ ֆրանսերէն:

Պուքրէշի մէջ երեք եղբայր մըն էր եղած Վազգէն Կաթողիկոսին, որուն հրաւէրով Հայաստան այցելեց 1965ին, 1966ին եւ 1968ին, բազմաթիւ դասախօսութիւններ տալով Հայրենիքին մէջ հայագիտական զանազան նիւթերու շուրջ: 1960էն սկսեալ Էջմիածին ամսագրին մէջ հրատարակեց երկարաշունչ ուսումնասիրութիւններ Եղիշէ Դուրեան, Գարեգին Խաչատուրեան եւ Մաղաքիա Օրմանեան պատրիարքներու, Կոմիտաս վարդապետի, Պոլսոյ Հայ գաղութի եւ այլ նիւթերու մասին:

Աշխատակցեցաւ նաեւ Երեւանի պատմա – բանասիրական հանդէսին եւ այլ թերթերու:

Զրկուած կեանքի ընկերուհիէն, որ Պոլսոյ իր թաքստոցի օրերէն սկսեալ թանկագին օժանդակ մըն էր եղած իրեն եւ բաժնած իր տառապանքները, մեծապէս կորսնցուցած լոյսն իր աչքերուն, Սիրունի, ութսուն տարեկանին, Հայու անխախտ վճռակամութեամբ եւ յամառօրէն կառչած է իր գրիչին: Պատնէշի վրայ է միշտ: Կ'աշխատի, կը պրպտէ, կը քրքրէ իր յիշատակները, փոշիներու տակէն լոյս աշխարհ կը բերէ պատմական նիւթեր, ծառայելով իր ազգին ու երկրորդ հայրենիքին:

Սիրունի վերջին շառաւիղն է Ազատամարտի նահատակ սերունդին:

Սրտագին ողջունելով յոբելեարը՝ կը մաղթենք իրեն կատարեալ առողջութիւն եւ երկար կեանք, ուժ եւ կարողութիւն, որպէսզի շարունակէ աշխատիլ՝ լրումին հասցնելու համար իր կիսաւարտ երկերն ու ծրագրած նիւթերը:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԻՒՍԷՅՆ ՏԵՂԻ ՏՈՒԱՒ

ԲԱՑ8 ՖԵՏԱՅԻՆԵՐԸ ՆՈՐ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐ ԿԸ ԴՆԵՆ

Յորդանանի մէջ տիրող կացութեան մասին դեռ յստակ պատկեր մը կարելի չէ տալ, քանի որ հաղորդակցութեան միջոցները փակուած են եւ միշտ հակասական լուրեր շրջան կ'ընեն: Մնաց որ Ամմանի եւ պաղեստինեան կայաններու ձայնասփռումները իրարու հակադիր տեղեկութիւններ կը ձայնասփռեն: Նոյնիսկ ոմանց կարծիքով՝ «ձայնասփիւռի պատերազմ» մըն ալ կ'արձանագրուի քանի մը օրէ ի վեր: Հիւսէյն յաջորդական յայտարարութիւններով վստահեցուց թէ կռիւները վերջ գտած են եւ կացութիւնը կը բարելաւուի աստիճանաբար: Միւս կողմէ, սակայն, պաղեստինեան կազմակերպութիւնները կը պնդեն, թէ կռիւները վերսկսած են կրկին, յորդանանեան զինուորներու յարձակումին հետեւանքով:

Ցամենայն դէպս Յորդանանի թագաւորը՝ Հիւսէյն տեղի տալով Պաղեստինցիներու պահանջին՝ պաշտօնէ հեռացուց բանակին ընդհանուր հրամանատարը՝ Զօր. Նասր Պեն Ժամիլ, ինչպէս նաեւ հրասայլերու գունդին հրամանատարը՝ Զէյտ Պեն Շաքէր: Հիւսէյն այսուհետեւ ինք կը ստանձնէ բանակին հրամանատարութիւնը: Այս որոշումը հաղորդելէ ետք, Հիւսէյն աւելցուց, թէ վերոյիշեալ կարգադրութիւնները «վերջին պատեհութիւնը կը ստեղծէին խաղաղութեան մը հաստատման՝ ֆետայիներու եւ յորդանանեան բանակին միջեւ: Ուրիշ առիթ պիտի չըլլայ»:

Կ'ըսուի, թէ Հիւսէյն քաղաքացիական պատերազմի մը առաջքն առնելու համար է, որ տուաւ իր այս որոշումը: Այս ձեւով ուրեմն Պաղեստինցիները անգամ մը եւս պարտադրեցին իրենց կամքը յորդանանեան իշխանութիւններուն վրայ: Համաձայն ստացուած լուրերուն, առաւելաբար ճամբորդներու կողմէ, պաղեստինցի արձակազէնները տէր դարձած են քաղաքին մէկ կարեւոր մասին, իսկ բանակը պաշարման գիծի մէջ առած է մայրաքաղաքը:

Ըստ շրջան ընող լուրերու, որոնք շատ հաւանական է որ ճիշդ ըլլան, սպաննուածներու թիւը, վերջին օրերու կռիւներու ընթացքին, հազարէն աւելի է, իսկ վիրաւորուածներու թիւը՝ աւոր կրկնապատիկը:

Բնականաբար անել վիճակ մը ստեղծուած է Ամմանի բնակչութեան համար: Մայրաքաղաքը անդամալուծուած է. մեռած քաղաքի մը պատկերը կը ներկայացնէ, կ'ըսեն ճամբորդներ:

Մինչ Յորդանանի մէջ անստոյգ կացութիւն մը կը տիրէ, անդին Գահիրէի մէջ նախագահ Նասր ցաւ յայտնեց եղբայրասպան կռիւներուն համար, առանց դատապարտութեան խօսք արտասանելու կողմերէն մէկուն հասցէին: Զենք անտեսեր, ըսաւ նախագահը, թէ որոշ կազմակերպութիւններ կրնան սխալներ գործած ըլլալ, սակայն պայքարին նպատակն է հարուածել թշնամին, որ կը գրաւէ արաբ հողերը: «Պայքարը պատուաբեր է, սակայն եղբայրասպան կռիւը ոճիր մըն է»: Նասր կոչ ուղղեց այս առթիւ շահակից կողմերուն լսել Արաֆաթի եւ Հիւսէյնի խաղաղութեան հաստատման պահանջները: Լիբիոյ յեղափոխութեան Խորհուրդի նախագահն եւս իբրաց այս կացութեան պատասխանատու չնկատեց Արաֆաթն ու Հիւսէյնը: Տագնապին պատասխանատուներն են, համաձայն Գնդ. Քատաֆիի, «ձախ ու աջ դաւաճանները»: Պէյրութի մէջ, Լիբանանի Ներքին Նախարարը՝ Քամալ Ճումպլաթ, իր կարգին, ցաւ յայտնեց արձանագրուած դէպքերուն համար, որմէ կրնան օգտուիլ միայն «մեր թշնամիները»: Դամասկոս բացէ ի բաց ի նպաստ Պաղեստինցիներուն դիրք բռնեց:

Պաղեստինեան եւ լիբանանեան երկու կազմակերպութիւններ միացեալ յայտարարութիւն մը հրապարակեցին Պէյրութի մէջ, որով անհրաժեշտութիւնը կը դրտնեն «պատրաստուելու հաւանական բախումներու, ոչ միայն Յորդանանի, այլ եւ Լիբանանի մէջ»:

× Պէյրութ հասած ճամբորդներու համաձայն, Հիւսէյն վիրաւորուած է իր դէմ կատարուած մահափորձին ժամանակ:

× Իսրայելեան օդուժը ամբողջ հինգ ժամ ռմբակոծեց Սուէզի եգիպտական դիրքերը: Մայիս 30էն ի վեր աւելի քան հինգ հազար ռումբ նետուած է իսրայելեան օդանաւերուն կողմէ, Սուէզի ջրանցքի գիծերուն վրայ, Եգիպտոս:

× Ամէն պարագայի մէջ կ'ըսուի թէ պաղեստինցի ֆետայիները ուրիշ պահանջներ ալ կը դնեն, մինչեւ իսկ Հիւսէյնի հեռացումի մը մասին կը խօսուի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԿԵՐԵՆՍԿԻ, որ Ռուսիոյ վարչապետը եղած էր երեքուկէս ամիս (մինչեւ որ բոլշեւիկները զինքը տապալեցին) մեռաւ Նիւ Եորքի մէջ 89 տարեկանին: Երբեք յոյսը չէր կորսնցուցած թէ օր մը Խորհ. Միութիւն կը վերադառնայ: Գրեթէ կոյր էր այլեւս եւ հիւանդանոցն էր Ապրիլէն ի վեր: Խորհ. Միութիւնը սակայն երբեք չէր յայտնած թէ Կերենսկի կրնայ վերադառնալ, այն օրէն երբ ընկերվարական նախկին վարչապետը կը հեռանար Ռուսիայէն անգլիական նաւով մը:

ԱՆԳԼԻՈՅ ոտնագնդակի խումբը մեծ դժուարութեամբ յաջողեցաւ 0–1 արդիւնքով յաղթել Չեխոսլովաքիոյ խումբին: Աշխարհի մրցաշարքին մէջ Իսրայէլ – Իտալիա հաւասար արդիւնք ձեռք ձգեցին (0–0), Մեքսիկա զերոյի դէմ մէկ կէտով յաղթեց Պելժիոյ:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ՓԱՐԻԶ ԺԱՄԱՆԵՑ

Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 5,30ին Օրլիի օդակայանը ժամանեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, ուր զինքը դիմաւորելու եկած էին եկեղեցւոյ Վարչութեան եւ Հոգաբարձութեան անդամները, ինչպէս նաեւ Առաջնորդական Էքզարք՝ Կարապետ Եպիսկ. Ամատունի, Մխիթարեան Հայրեր, հոգեւորականներ եւ բազմաթիւ ազգայիններ:

Վազգէն Կաթողիկոսի ի պատիւ ճաշ մը կը տրուէր Հիլթընի մէջ Ուրբաթ իրիկուն, իսկ Շաբաթ օր Ալֆորվիլի Թագաւորութեան հրաւէրով, ժամը 4ին, Կաթողիկոսը բացումը կը կատարէ Ալֆորվիլի Կոմիտաս փողոցին, ապա ժամը 7ին կ'ընդունուի Կարդինալ Մարթիի կողմէ Նոթր–Տամ:

Կիրակի առաւօտ, Վազգէն Կաթողիկոսը կը պատարագէ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրիկունն ալ ներկայ Յ. Ճ. Սիրունիի յոբելենական հանդիսութեան:

Պ. ՅԱԿՈԲ ՄԱՐԹԱՅԵԱՆ ՀՐԱԺԱՐԱԾ

ԹՈՒՐՔ ՀԱՄԱՅՆԱԳԻՏԱՐԱՆԻ ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏՈՒԹԵՆԷՆ

Մարմարա կը գրէ, Յունիս 5ի իր թիւին մէջ.—

«Ցաւով կը տեղեկանանք թէ թերթիս արժէքաւոր աշխատակից, բազմահմուտ լեզուաբան եւ մտաւորական Պր. Յակոբ Մարթայեան, որ մինչեւ վերջերս այնքան ձեռնհասօրէն կը վարէր Թուրք Համայնագիտարանի խմբագրապետի պաշտօնը, վերջնականապէս հրաժարած է սոյն պաշտօնէն:

Պր. Յ. Մարթայեան, համաձայն մեր քաղած տեղեկութիւններուն, վերջերս կը բախէր որոշ դժուարութիւններու Համայնագիտարանը իրեն արժանի առարկայական ուղիէ մը քալեցնելու, համեմատութիւնները պահելու եւ արեւմտեան մշակոյթին ալ արժանի բաժին մը ապահովելու ուղղութեամբ: Ի տես այս դժուարութիւններուն, որոնք երբեմն զինքը կը դնէին մինչեւ իսկ անկարելիութիւններու առջեւ, Պր. Յ. Մարթայեան նախընտրած է հրաժարիլ այդ պատուաբեր բայց պատասխանատու պաշտօնէն»:

ԱՇՈՏ ԶՕՐԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Լիբանահայ մամուլէն ցաւով կ'իմանանք թէ Գահիրէի մէջ, մեռած է ծանօթ նկարիչ՝ Աշոտ Զօրեան: Ծնած էր 1905ին, Կիրասոն: Աքսորին կը կորսնցնէ իր ծնողքը, մինչ ինք Պաթումէն կ'անցնի Պոլիս ապա՝ Վիեննա, ուր նկարչութեան կը հետեւի երեք տարի: 1928ին կը վկայուի Հռոմի Գեղեցիկ Արուեստներու վարժարանէն: 1929էն ի վեր Եգիպտոս ուր մեծ համբաւ կը վայելէր: Մասնակցած է բազմաթիւ ցուցահանդէսներու, հայկական թէ միջազգային:

ՊՐԱԶԻԼԻ գերման դեսպանը առեւանգուեցաւ առջի օր, հակառակ անոր որ միշտ պաշտպանուած կը պտըտէր: Պահակներէն մին սպաննուած է:

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ ՀԵՏ

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Ս. Աթոռին Դրան Եպիսկոպոս Գարեգին Սրբազան, Ռումանիայէն Անթիլիաս վերադարձի ճամբուն վրայ, մէկ ճանի օրով հանդիպեցաւ Աթէնք, ուր առիթը ունեցանք իրեն հետ տեսակցելու իր Ռումանիոյ սաւառնելու-թեան մասին:

Ստորեւ մեր հարցումները եւ իր պատասխանները:

1. Սրբազան հայր, ի՞նչ էր ձեր այցելութեան նպատակը:

Ռումանիա գացած էի հրաւէրովը ռումէն Ուղղափառ Եկեղեցւոյ Միջ-եկեղեցական Յարաբերութեանց Յանձնախումբին, որ Պատրիարքարանի անմիջական հովանիին ներքեւ շփումներ կը սերտէ ուրիշ եկեղեցիներու եւ այլ յատկապէս Արեւելեան Ուղղափառ Եկեղեցիներու հետ: Այցելութեանս գլխաւոր նպատակն էր Պուքրէշի եւ Սիպիուի Աստուածաբանական Հիմնարկներուն մէջ տալ դասախօսութիւններ միջ-եկեղեցական շարժումներու, արեւելեան եկեղեցիներու դերին եւ հայ եկեղեցւոյ պատմական եւ ներկայի առաքելութեան եւ յարակից նիւթերու մասին:

Այցելութեանս նպատակներէն մէկն էր նաեւ մօտէն ծանօթանալ ռումէն ուղղափառ եկեղեցւոյ ներկայի կեանքին եւ գործունէութեան:

2. Որքա՞ն տեւեց ձեր այցելութիւնը եւ ո՞ր կեդրոնները այցելեցիք:

Այցելութիւնս տեւեց լման տասը օր: Նախ Պուքրէշի մէջ եղայ հիւրը Յուստինիան Ս. Պատրիարքին: Ապա այցելեցի իրենց դպրեվանքը եւ աստուածաբանական հիմնարկը, ուր երկու օրուան ընթացքին տուի երեք դասախօսութիւններ: Աստուածաբանական հաւաքական զրոյց մը տեղի ունեցաւ ռումէն Ուղղափառ Եկեղեցւոյ Ս. Սինոդի կեդրոնատեղին մէջ, որուն մասնակցեցան աստուածաբանութեան դասախօսները եւ Տոքթորայի ատիճանին թեկնածու աւարտական ուսանողները: Այցելեցի նաեւ Պուքրէշի շրջանին մէջ գտնուող վանքերը եւ եկեղեցական հաստատութիւնները:

Այցելութեանս երկրորդ գլխաւոր կեդրոնը եղաւ Թրանսիլվանիոյ Մետրապոլութեան կեդրոնը եղող Սիպիու քաղաքը, ուր կը գտնուի երկրորդ մեծագոյն աստուածաբանական հիմնարկը, չորս հարիւր ուսանողներով, ուր տուի նոյն դասախօսութիւնները եւ այցելեցի ծխական եկեղեցիներ եւ վանքեր: Ծանօթութեան համար յայտնենք, որ Սիպիուն 300 քիլմ. հեռու է Պուքրէշէն դէպի հիւսիս-արեւմուտք:

3. Ի՞նչ էին ձեր դասախօսութեանց նիւթերը եւ ի՞նչ լեզուներով տուիք զանոնք:

Մեր դասախօսութեանց նիւթերը հետեւեալները եղան.— Ա) Արեւելեան ոչ-քաղկեդոնական եկեղեցիներու դերը եւ նպաստը միջազգային քրիստոնէական էքումէնիք շարժման մէջ» որուն ընթացքին ջանացի ցոյց տալ այն մասնայատուկ յատկանիշները եւ նպաստները, որոնք կ՚իյնան հայ, ղպտի, ասորի եւ եթովպական եկեղեցիներու կեանքի եւ առաքելութեան շրջագծին մէջ:

Բ) «Արեւելեան քրիստոնէութեան երկու մեծ ընտանիքներու, Քաղկեդոնական եւ ոչ-Քաղկեդոնական փոխադարձ մերձեցման հարցը», որուն մէջ ջանացի երեւան բերել այն գլխաւոր խնդիրները, որոնք այս երկու խումբերու միջեւ արգելք են հանդիսացած փոխադարձ մերձեցման համար եւ մատնանշեցի նոր մօտեցման եղանակներ ի խնդիր անոնց միութեան վերստեղծման:

Գ) «Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ դերը արեւելեան քրիստոնէութեան մէջ» որու ընթացքին ջանացի ցոյց տալ թէ պատմականօրէն ի՛նչ նպաստ բերած էր Հայ Եկեղեցին քրիստոնէութեան պահպանման համար Արեւելքի մէջ եւ թէ ներկայիս ան հաւատարմօրէն կը շարունակէ իր պատմական առաքելութիւնը:

Դասախօսութիւններէն առաջին երկուքը տուի անգլերէն լեզուով, իսկ վերջինը Ֆրանսերէն: Բոլորն ալ կը թարգմանուէին ռումաներէնի, իրենց դասախօսներուն կողմէ:

Նոյն դասախօսութիւնները տուի նաեւ Սիպիուի Աստուածաբանական Հիմնարկին մէջ, այս անգամ բոլորն ալ Ֆրանսերէնով:

4. Ի՞նչ եղան ձեր տպաւորութիւնները ռումէն Ուղղափառ Եկեղեցւոյ մասին:

Բնականօրէն որոշ տեղեկութիւններ ունէի ռումէն Եկեղեցւոյ մասին, բայց բոլոր այդ ծանօթութիւնները պատմական, գիտական նշանակութիւն ունէին: Այս այցելութեամբս յայտնութիւն մը եղաւ ինծի համար այս Եկեղեցին, որուն մէջ տեսայ նախ վարչական սքանչելի կազմակերպութիւն մը, որու շնորհիւ եկեղեցական գործունէութիւնները առաջ կը տարուին ծրագրուած եւ օրկանիք ձեւով, ինչ որ կը սերտէ կանոնաւորութեան հետ միասին առատ արդիւնաւորութիւն: Կազմակերպական այս մարզին մէջ բացառիկ դեր է կատարած Ամեն. Տ. Յուստինիան Ս. Պատրիարքը Ինք, իր աւելի քան քսանամեայ գահակալութեան շրջանին:

Երկրորդ, պատմականօրէն հարուստ եկեղեցի մըն է, հազարաւոր եկեղեցական, վանական հաստատութիւններով, մշակութային տարածուն գործունէութեամբ եւ ազգային չեշտուած նկարագրով: Բայց պատմական այդ հարստութեան կողքին, զիս խորապէս տպաւորեց քրիստոնէական հաւատքի այդ ուժեղ արտայայտութիւնը, որ ռումէն Ուղղափառ Եկեղեցւոյ ամէնէն յատկանշական գիծն է, սերտօրէն առընչուած անոր ազգային կեանքին հետ: Ընկերվարական ներկայի վարչաձեւը բնականօրէն իրարմէ անջատած է Եկեղեցին եւ Պետութիւնը, եւ սակայն լիովին եւ խորապէս ճանչցած ռումէն եկեղեցւոյ դերակատարութեան արժէքը Ռումանիոյ համար եւ ըստ այնմ թոյլատու կեցուածք որդեգրած Եկեղեցւոյ նկատմամբ: Աւելի քան երկու հարիւր եկեղեցիներ ներկայիս Պուքրէշի շրջանին մէջ միայն տենդագին հոգեւոր գործունէութեան մէջ են, միշտ լեցուն հաւատացեալներով, որոնց բարեպաշտութիւնը ակնյայտ երեւոյթ է իրենց ներկայի կեանքին մէջ:

Երրորդ, աստուածաբանական ուսուցումը տեղի կ՚ունենայ առողջ տուեալներու վրայ, լաւ մշակուած կրթական ծրագրի հիմունքներով, Եկեղեցւոյ Բարձրագոյն Իշխանութիւնը ներկայացնող Ս. Սինոդի անմիջական հովանիին ներքեւ: Ունին երկու աստուածաբանական հիմնարկներ (էնսթիթիւ), որոնց մէջ աւելի քան եօթը հարիւր ուսանողներ իրենց երկրորդական ուսումը աւարտելէն ետք, չորս տարուան դասընթացքով կը կատարեն իրենց Ս. Գրական, եկեղեցագիտական, աստուածաբանական ուսումները: Ասոնց կողքին, ունին հինգ դպրեվանքներ (սէմինէր), աւելի քան ութ հարիւր ուսանողներով, որոնց մէջ ուսանողները ձեռք կը բերեն իրենց եկեղեցական պատրաստութիւնը, աւելի համեստ ուսումնական պայմաններու տակ, եւ որոնցմէ շատեր յետագային իրենց ուսումները կը շարունակեն աստուածաբանական հիմնարկներուն մէջ:

Դասախօսներէն շատեր Ռումանիոյ մէջ իրենց Տոքթորայի աստիճանը ստանալէ ետք, կատարելագործած են իրենց ուսումները Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Աւստրիոյ կամ Անգլիոյ մէջ եւ մասնագէտներ են իրենց աւանդած նիւթերուն, այդ բառին գիտական, առողջ եւ բարձր իմացումով: Մասնաւորաբար զիս տպաւորեց անոնց լայնախոհ ոգին եւ համակրական վերաբերմունքը դէպի Արեւելեան ոչ-Քաղկեդոնական Եկեղեցիները:

5. Ի՞նչ է առ հասարակ ռումէն Եկեղեցւոյ վերաբերումը Հայ Եկեղեցւոյ նկատմամբ:

Ինծի համար մեծապէս քաջալերական երեւոյթ էր հաստատել ռումէն Ուղղափառ Եկեղեցւոյ դրական կեցուածքը եւ բարեկամական ոգին, հանդէպ Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ: Ամենուրեք ջերմ համակրական արտայայտութիւններ լսեցի հայ ժողովուրդի եւ հայ եկեղեցւոյ մասին: Արդարեւ, Արեւելեան բոլոր եկեղեցիներէն իրենց համար ամէնէն ծանօթն ու մօտիկը Հայ Եկեղեցին է, որ դարաւոր արմատներ ունի ռումէն հողին մէջ: Բազմաթիւ վայրերու մէջ եւ յատկապէս Մոլտաւիոյ շրջանին մէջ հայկական հնամայնքներ եւ եկեղեցիներ ու ուխտավայրեր կան մինչեւ այսօր: Ուրախութեամբ հաստատեցի բազմաթիւ հանդիպումներ ռումէն եւ հայ Եկեղեցիներու կեանքին ու նկարագրին միջեւ: Ասոնցմէ ամէնէն յատկանշական եւ ակներեւ հանդիպութիւնը երկու եկեղեցիներու ազգային նկարագիրն է: Յաճախ յուզումով կը լսէի այն հաւատարմութեան եւ պայքարին մասին, զորս ռումէն Եկեղեցին արտայայտած է եւ տարած ի պաշտպանութիւն իր հաւատքի Ուղղափառութեան եւ ազգային արտայայտութեան համար, թէ թուրք օսմանեան արշաւանքներուն դէմ եւ թէ քրիստոնէական կայսրութեանց դէմ, որոնք փորձած են մարդորսական ճնշումներով եւ այլազան միջոցներով խախտել ռումէն Եկեղեցւոյ Ուղղափառութիւնը եւ ազգային ոգին: Երեւոյթ որ մայր ջիղը կը կազմէ նաեւ Հայ Եկեղեցւոյ պատմութեան եւ կեանքին:

6. Առիթ ունեցա՞ք այցելելու Հայոց եկեղեցին:

Հոգեկան գոհունակութիւն էր ինծի համար այս այցելութեան առիթով, թէեւ շատ կարճ ժամանակով, գտնուիլ Պուքրէշի Հայոց եկեղեցին, ուր եղբայրական սիրով ընդունուեցայ Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ Հայոց առաջնորդ Գերշ. Տ. Տիրայր Եպս. Մարտիկեանին, Հոգշ. Տ. Զարեհ Վրդ. Պարոնեանին, քահանայ հօր եւ Առաջնորդարանի անձնակազմին կողմէ: Ճարտարապետական կառուցուածքով գեղեցիկ եւ տպաւորիչ տաճար մըն է Հայոց եկեղեցին, Պուքրէշ քաղաքի կեդրոնական դիրքի մը վրայ, որուն կից կը գտնուի Առաջնորդարանը, կոկիկ կարգաւորութեամբ եւ թանգարանի ու մատենադարանի բաժիններով ճոխացած»:

Վերջ գտած ըլլալով մեր տեսակցութիւնը Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի եւ ժրաջան եւ պատրաստուած դէմքերէն Գարեգին Եպս.ի հետ, շնորհակալութիւն կը յայտնենք իրեն իր տուած տեղեկութիւններուն եւ բացատրութիւններուն համար, միաժամանակ մաղթելով իրեն նոր յաջողութիւններ իր ստանձնած առաքելութեանց եւ առաջադրած եկեղեցանուէր թանկագին ծրագիրներուն համար:

ՎԱՐԴԱՆ Ծ. ՎՐԴ. ՏԷՄԻՐՃԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Փարիզի Քոնսէրվաթուարի երգի բաժնին եռամեայ շրջանը յաջողութեամբ աւարտած եւ առաջին մրցանակով վկայուած է Տիկին Վերա Հօնօրա – Հացունի, որ այս Կիրակի իր հմայիչ ձայնով պիտի մասնակցի Յ. Ճ. Սիրունիի յոբելենական հանդիսութեան: Վերա Հացունի անդամ է Ս. Խաչի երգչախումբին:

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(Վէպ)

— Անհաւատալի բաներ կ՚ըսես, եւ կը վախնամ որ երեւակայութեանդ զոհ կ՚երթաս:

— Հիմա պիտի ապացուցանեմ որ բուն ճշմարտութիւնն է ըսածս: Բայց ծայրէն սկսիմ:

Թորոս պէյ չափազանց հետաքրքրուած լրտեսի այս պատմութենէն՝ իր ամբողջ ուշադրութիւնը լարեց:

— Նախ, շարունակեց Ալի պէյ, քննութեան ձեռնարկելով, ստուգեցի թէ Արամ էֆէնտի հազար ոսկին կաթնավաճառին խանութին մէջ չէ յանձնած Լեւոն էֆէնտիին: Հոն քիչ մը խօսակցած՝ ու միասին դուրս ելած են: Արդ, ո՞ւր գացած են: Այս բանը ուզեցի հասկնալ եւ մի առ մի հարցափորձեցի շրջակայ խանութպանները: Վերջապէս յաջողեցայ իմանալ թէ կաթնավաճառին խանութէն դուրս ելլելէ ետքը, երկուքը միասին խանութի դէմը գտնուած տունը գացած են: Բաւական ետքը, Արամը առանձին դուրս ելեր ու գացեր է, մինչ Լեւոնին դուրս ելլելը չեն տեսեր:

— Տարօրինակ բան, ըսաւ Թորոս պէյ, բայց վստա՞հ ես այս ըսածներուդ ճշմարտութեան:

— Մանրամասն կերպով քննած եմ ամէն բան, պատասխանեց լրտեսը:

— Շարունակէ ուրեմն:

— Երբ այս տեղեկութիւնները առի, անմիջապէս ծպտուեցայ եւ այդ տունը գացի սենեակ մը վարձելու իբրեւ հեռաւորիայէն նոր եկող յոյն վաճառական մը: Այդ տան մէջ մնացի շաբաթ մը չափ եւ յաջողեցայ շատ մը նոր մանրամասնութիւններ իմանալ:

— Լեւոնի՞ մասին:

— Լեւոնի, Արամի եւ վերջինոյն ընկերներուն մասին:

— Ուրեմն գործերնիս ամբողջ խումբի մը հե՞տ է:

— Բնականաբար եւ շատ վտանգաւոր խումբի մը հետ, պատասխանեց Ալի պէյ:

— Լեւոնը ուրեմն այդ տո՞ւնը բանտարկուած է:

— Չէ, նոյն գիշերն իսկ զինքը կառք մը դրած ու տունէն հեռացուցած են:

— Բայց ի՞նչպէս կ՚ըլլայ որ լրիկմնջիկ համակերպած է այդ փոխադրութեան:

— Այդ կէտը արդարեւ քիչ մը մութ է, կ՚երեւայ որ կամ սպառնալիքով զինքը վախցուցած են եւ կամ վարպետութեամբ խաբած են:

— Կառքով ո՞ւր տարած են զինքը:

— Անիկա տակաւին չեմ գիտեր որոշապէս, բայց կասկածներ ունիմ...

— Ի՞նչ կը կասկածիս, հարցուց Թորոս պէյ:

— Կը կասկածիմ որ Շիշլիի կողմը տան մը մէջ փակած են զինքը:

— Կամ թերեւս նոյնիսկ մեռցուցած: Բայց ո՞վ են այդ մարդիկը, հասարակ ոճրագործնե՞ր, որոնց միացած է Բարսեղ էֆէնտիի տղան:

— Չէ, պատասխանեց Ալի պէյ, հայ յեղափոխականներ են եւ իրենցմէ երկուքը նոյն օրն իսկ եկած են Պոլիս, աւստրիական շոգենաւով եւ զարմանալին այն է որ շոգենաւէն տակաւին դուրս չելած, իմ ուշադրութիւնս գրաւեցին, մանաւանդ որ իրենցմէ մին ինծի ծանօթ թուեցաւ:

— Ինչո՞ւ առաջին անգամ տեսնելուդ զիրենք չհետապնդեցիր:

— Հետապնդեցի, բայց դժբախտաբար հետքերնին կորսնցուցի: Հիմա թողունք այդ խնդիրը: Տանը մէջ գտնուող վարձակալներէն մէկ քանին, տանտիկինն ու ծառան վարպետութեամբ հարցափորձելով, վերջապէս յաջողեցայ իմանալ որ այդ մարդիկը, որոնք հինգ-վեց հոգի են, շատ խորհրդաւոր կեանք մը կը վարեն եւ բնաւ դուրսէն մարդու հետ չեն տեսնուիր:

— Այդ մարդիկը միշտ նոյն տո՞ւնը կը գտնուին, հարցուց Թորոս պէյ, որ հետզհետէ կը հետաքրքրուէր լրտեսին պատմութենէն:

— Դժբախտաբար ոչ, պատասխանեց Ալի պէյ, այդ տունը գացած օրս իսկ ամէնքը մէկէն անյայտացան, ինչ որ իմ կասկածներս ստուգութեան փոխեց:

— Ուրեմն կրկին հետքերնին կորսնցուցիր:

— Այո, բայց շատ դիւրաւ կրնամ գտնել:

— Ի՞նչպէս...

— Արամ էֆէնտիի շնորհիւ, որ միշտ մէջտեղն է:

— Կը կարծե՞ս որ ինք գիտէ Լեւոնին տեղը եւ այդ մարդոց թաքստոցը:

— Այդ մասին բնաւ տարակոյս չունիմ: Վստահ եմ որ Արամ անոնց հետ իր յարաբերութիւնները կը շարունակէ:

— Ուրեմն ի՞նչ է ձեր դիտաւորութիւնը:

— Երթալ ամէն բան ոստիկանութեան նախարարին պատմել եւ Արամը ձերբակալել տալ:

— Մինչեւ հիմա այս խնդրոյն մասին մէկու մը բան չե՞ս ըսած:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(132 – Շար.)

ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Սեւրի դաշնագրին 50ամեակին առթիւ, Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն, Փարիզ, մտածած էր ունեցած իբրեւ խորհրդանշական արտայայտութիւն, Մայիս 28ի հանդիսութիւնը կազմակերպելու Սեւրի Սամուէլ-Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան - Գ. Մ. Ալէմշահ սրահը, կիրակի, Յունիս 7, ժամը 17էն 22:

Ինչպէս միշտ, հաւատաւոր հայրենակիցներ եւ ընկերներ փութացած էին հանդիսավայր, բառ արժանւոյն փառաւորելու համար մեր պատմութեան ոսկեղոյն էջերէն մին՝ 1918 Մայիս 28:

Օրուան նախագահը՝ ընկ. Հրանտ Սամուէլ հպանցիկ ակնարկ մը նետեց պատմական այն իրադարձութիւններուն վրայ, որ աղերս ունին մեծ Թուականին հետ. այս կապակցութեամբ չեշտեց այն իրողութիւնը, թէ Հայաստանի անկախ պետականութեան հաստատումով նոր հունի մէջ մտաւ մեր ժողովուրդին կեանքը ու ապագան: Առանց Հայաստանի Հանրապետութեան ոչինչ կ'ունենայինք այսօր իբրեւ սահման եւ հայրենիք:

Նախագահը խօսելով ներկայ իրականութեան մասին, գոհունակութեամբ հաստատեց, որ Հայութեան քաղաքական իրաւունքներու պաշտպանութեան մարզին մէջ միասնական ըմբռնում մը տիրական դարձած է Հայութեան մտքին մէջ՝ հոս եւ այլուր: Ասոր մէկ ցայտուն ապացոյցը պէտք է նկատել հայ ուսանողութեան աշխատանքները արդելք հանդիսանալու Թրքական քարոզչութեան Պէյրութի մէջ, լիբանահայ երկու թերթերու դէմ բացուած դատին առթիւ բոլոր հոսանքներու պատկանող Հայերուն միասնական կեցուածքը եւայլն:

Հետապնդել Հայ Դատը, այս է օրուան նշանախօսքը: Հուսկ ուրեմն նախագահը անդրադարձաւ Սեւրի դաշնագրին, որուն յիսնամեակն է այս տարի: Յիշեցուց թէ դաշնագիրը ժամանցում չի ճանչնար, հետեւաբար պիտի գայ օրը, երբ քաղաքական պայմաններու նպաստաւոր խաղով մը պիտի իրագործուին դաշնագրին տրամադրութիւնները — Միացեալ Հայրենիք, անկախ եւ ազատ:

Յաջող արտասանութիւն մը կատարեց Յարութիւն Հայկանեան՝ ներկաներուն փոխանցելով Յ. Շիրազի ազգային տրամադրութիւնները «Ամենայն սրտով» բանաստեղծութեամբ:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան առաջին բանախօսը՝ Կարօ Յովսէփեան, Մարսէյլէն, որ հակիրճ ակնարկ մը նետելէ ետք մեր ժողովուրդին ազատագրական պայքարին վրայ, որ խորքին մէջ դիմադրութիւն մըն էր ջարդին, աւերին եւ խոշտանգումին դէմ, ի գործ դրուած Թուրքերու կողմէ, խօսելէ ետք նաեւ այն դժուար պայքարներուն եւ դաշտամարտերուն մասին, որոնց շնորհիւ Հայը կարողացաւ իր Յարութիւնը արձանագրել պատմութեան էջերուն մէջ, Մայիս 28ը նկատեց խորհրդանիշը ժողովուրդի մը ապրելու կամքին, անոր վճռակամութիւնը յարատեւելու եւ գոյութիւն ունենալու ազգերու համակարգին մէջ:

Երիտասարդ բանախօսը անդրադարձաւ նաեւ Հայաստանի Հանրապետութեան նուաճումներուն, երբ քանի մը տարիներու կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ անձեւ քաոսէն ժողովրդավարական կարգերով իսկապէս հայկական դիմագիծ ունեցող պետութիւն մը կազմուեցաւ՝ տնտեսական եւ մշակութային նուաճումներու նախաքայլը հաստատելով:

Խօսելէ ետք Սեւրի դաշնագրին մասին, որով Հայաստան կ'ապահովէր իր պատմական հողերու վերադարձը, բանախօսը կոչ ըրաւ երիտասարդութեան դառնալու պատմախօսը մեր պահանջներուն: Երիտասարդներն են, որ կրնան նոր ուղի բանալ հայ ժողովուրդին առաքելութեան ճամբուն վրայ, ուղի մը, որ իրականութիւն դարձնէ ամբողջական Հայաստանը՝ հայկական լրիւ դիմագիծով:

Ընկ. Ալէն Փափազեան, օրուան երկրորդ բանախօսը, դիտել տալէ ետք, թէ Եղեռնէն ետք իսկ հայ ոգիին յաւերժութիւնը խորհրդանշող կայծեր մնացած էին ժողովուրդի մը մնացորդացին մէջ, կայծեր, որոնք իրենց ամբողջական բոցավառումը գտան Մայիսեան երրեակ ճակատամարտներուն մէջ, յայտարարեց, թէ Մայիս 28ը, որ բնական հետեւութիւնն էր այդ յաղթական մարտերուն, յաղթական կամար մը դարձաւ մեզի համար, կամար մը՝ որուն վրայ մեր ժողովուրդը դրոշմեց իր եռագոյն ծիածանը: Պարագաներու բերումով ազատ եւ անկախ Հայաստանին յաջորդեց կախեալ եւ ոչ-ազատ Հանրապետութիւն մը: Այս պարագան պէտք չէ յուսալքէ մեզ: Կը բաւէ, որ ինչպէս անցեալին մէջ, դարձեալ ի պահ դրուած ըլլան կայծերը, թէկուզ թաքնուած, իբրեւ խորհուրդ՝ մեր ժողովուրդի ապրելու կամքին: Միթէ այդ անմար կայծերուն փայլատակումը չէ՞ր Ապրիլեան Եղեռնի Յիսնամեակին առթիւ Հայաստանի երիտասարդութեան պոռթկումը: Ու նոյն այդ կայծերէն բխած հուրը չէ՞ր, որ կը բոցավառէ Հայաստանի սրտին վրայ կոթողուած Սարդարապատի յուշարձանին ջահը: Մեզի համար, աւելցուց բանախօսը, կարեւորը Հայութիւնն է եւ ոչ անոր կարմիր կամ ճերմակ պատմուճանը: Մեր միակ թշնամին Թուրքն է ու նաեւ անոնք, որոնց նպատակը Թուրքին կէս թողած գործը աւարտելն է: Ահա թէ ինչո՛ւ կը ցաւինք, որ հայ պետական դէմքեր, այս օրերուն, երբ Սփիւռքը միասնականութեան գեղեցիկ օրինակ մը կուտայ, հոն՝ Հայաստանի մէջ դարձեալ մեզ կը յիշեն մոլուցքով եւ ժամանակավրէպ լուտանքներով: Արդարեւ, ի՞նչ կը շահին Քոչինեանները եթէ յաջողին վարագոյր նետել մեր փառայեղ անցեալին վրայ: Այդ վարագոյրը կրնայ միմիայն զրկել մեզ այն կենսատու լոյսէն, որուն շնորհիւ ահա տեւեր ենք մինչեւ օրս:

Բանախօսը եզրակացուց իր խօսքը ըսելով թէ Արարատեան դաշտին վրայ գտնուող Հայաստանը մասնիկն է միայն այն մեծ հայրենիքին, որ պէտք է իրականանայ, որպէսզի մնայ եւ տեւէ Հայութիւնը:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան անունով դրաւոր ճառ մը արտասանեց ընկ. Կարապետ Փափազեան: Յիսունեւերկու տարի առաջ, Մայիսեան գեղեցիկ օր մը, հայ ժողովուրդը ականատես կ'ըլլար իր ամէնէն հին երազներէն մէկուն իրականացման. դարաւոր մարտնչումներէ ետք կը յայտարարուէր Հայաստանի անկախ եւ ազատ Հանրապետութիւնը: Անցեալի ժառանգորդներն ենք, ինչպէս նաեւ միակ վկաները: Կ'ըմբռնենք այս իրողութիւնը:

Հայկական Դատը սկսած է շահագրգռութեան առարկայ դառնալ մեր իրականութեան մէջ: Նոյնիսկ Թուրքերը այժմ կ'ըմբռնեն թէ չեն կրնար դէմ դնել ժողովուրդի մը բարոյական ճնշումներուն, ահա թէ ինչու կ'ուզեն լռեցնել հայ մամուլը: Մեր հարցը այժմէական է: Մեր երիտասարդութիւնը գիտակից է ատոր: Նոր սերունդը հոս է, աշխոյժ, պահանջատէր, թերեւս ոչ միշտ կարգապահ կամ գործնական, սակայն միշտ պատրաստ աշխատելու: Ի վերջոյ այս չէ՞ միթէ երիտասարդութեան բնորոշումը:

Յոռետե՞ս թէ լաւատես ապագայի նկատմամբ: Այս հարցումին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը պատասխանէ. աշխատանք, ամէնէն առաջ: Երիտասարդութիւնը կ'ըմբռնէ այս ճշմարտութիւնը, ահա թէ ինչո՛ւ համար ներկայ է հոս, այսօր, որովհետեւ Մայիս 28ը մոռցուած անցեալի չի պատկանիր, ընդհակառակն, վկայութիւնն է ժողովուրդի մը օրինակին, որ առաջնորդութեամբ Դաշնակցութեան, կրցաւ ստեղծել երէկ իր կամքով եւ արիութեամբ այն ինչ որ պիտի կարենանք ստեղծել բոլորս միասին վաղը:

Դադարէն ետք բեմ բարձրացաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Նայիրի պարախումբը, որ յաջող պարերու ներկայացումով գեղեցիկ փայլ մը տուաւ հանդիսութեան:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԷՏՈՒԱՐ ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

ՊԱՏՈՒՈՅ ԼԵԳԷՈՆԻ ՍՊԱՅ

Ինչպէս գրած էինք, Փրոֆ. Էտուար Իւթիւճեան վերջերս արժանացած էր Պատուոյ Լեգէոնի աստիճանին եւ այս առթիւ ընդունելութիւն մը տեղի ունեցաւ ծանօթ ճարտարապետին բնակարանը, Զորեքշաբթի Յունիս 3ին:

Խուռներամ բազմութիւն մը, որոնց մէջ Ֆրանսացի բարձրաստիճան հիւրեր լեցուած էին արդէն հիւրասրահը երբ հասաւ Փարիզեան շրջանի Նահանգապետը՝ Մօրիս Տուպլէ, որ յանուն Հանրապետութեան Նախագահին, կառավարութեան եւ պատկան իշխանութեանց Լեգէոնի խաչը պիտի յանձնէր Պ. Իւթիւճեանի:

Նախ խօսք առաւ Ժեֆիւսի ներկայացուցիչը, որու ռահվիրաներէն է Էտուար Իւթիւճեան (ու նաեւ խմբագիրը այդ կազմակերպութեան պաշտօնաթերթին՝ Ստորերկրեայ Աշխարհը) եւ ներկայացուց Իւթիւճեանը եւ իր գործը, ինչպէս նաեւ կազմակերպութեան աշխատանքը, ստորերկրեայ ճարտարապետութեան ճիւղին մէջ:

Նահանգապետը Պ. Տուպլէ քանի մը խօսքեր արտասանեց գնահատելով Էտուար Իւթիւճեանի տարիներու ժրաջան գործունէութիւնը, ապա անոր յանձնեց Պատուոյ Լեգէոնի խաչը:

Յայտնապէս յուզուած, Էտուար Իւթիւճեան շնորհակալութիւն յայտնեց իրեն եղած պատիւին համար, զայն գնահատանք նկատելով ոչ թէ իր անձին հանդէպ, այլ ամբողջ Էքիփին, չեշտելով թէ այս ժամանակաշրջանին այլեւս անհատական գործ չէ մնացած եւ երթալով ալ կը շեշտուի հաւաքական աշխատանքի ու նաեւ մտածելակերպի ուժը: Իրեն յատուկ սրամիտ ոճով, Պ. Իւթիւճեան բաւական յոռի պատկեր մը պարզեց ապագայ ընկերութեան, ուր անհատը ոչ մէկ դեր պիտի կարենայ խաղալ իբրեւ անհատ:

Հիւրասիրութիւն մը յաջորդեց այս ուղերձներուն եւ ջերմ մթնոլորտի մը մէջ վերջ գտաւ ընդունելութիւնը:

PODIUM 70

Շաբաթներէ ի վեր, հեռատեսիլի ամէնէն ժողովրդական յայտագիրը դարձած է Ալէն Փափազեանի հերթական էմիսիոնները, Շաբաթ իրիկունները, Բ. կայանի վրայ (գունաւոր):

Ճաշակով պատրաստուած յայտագիր մըն է զոր կ'արտադրէ եւ կ'իրագործէ Ալէն Փափազեան, գեղարուեստական վայելք մը տալ, առիթը տալով նաեւ նորեկ տաղանդներու որ հրապարակ նետուին եւ Փարիզցիներէ ու գաւառացիներէ բաղկացած դատական կազմերու առջեւ ցոյց տան երգելու իրենց շնորհքը:

Ամէն Շաբաթ, ծանօթ երգիչ մըն ալ (Ազնաւուր, Ամոն, Նիքոլեթթա, Շառլ Թրենէ եւն.), մաս կը կազմէ յայտագրին:

Այս շարքը, որ սկսաւ Ապրիլին, պիտի տեւէ մինչեւ Յուլիս 4 իր գտած բացառիկ ընդունելութեան շնորհիւ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (87)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Քանի՛ անգամներ ինքնիրեն ըսած էր որ այդ սէրը երանութիւնն իսկ է. ու ահա Աննա զինքը կը սիրէր այնքան հզօր կերպով որքան որ կին մը կրնայ սիրել եւ Վրոնսքի հիմա երջանկութենէ աւելի հեռու էր քան այն օրը ուր Մոսկուայէն Սէն Փեթերսպուրկ անոր կը հետեւէր:

Այն ատեն ինքզինք դժբախտ կը համարէր եւ երջանկութիւնը ապագային մէջն էր. հիմա կը զգար որ երջանկութեան լաւագոյն մասը անցեալին կը պատկանէր:

Աննան այնպէս չէր ինչպէս տեսած էր առաջին ատենները. բարոյապէս ու ֆիզիքապէս փոխուած էր աննպաստ կերպով: Գիրցած էր եւ երբ դերասանուհիին խօսքը ըրած էր իր դէմքը չար արտայայտութիւն մը առած էր որ զայն կը տգեղցնէր:

Վրոնսքի անոր կը նայէր ինչպէս կը նայէին փրցուած ու թօշնած ծաղիկի մը, չկրնալով հասկնալ թէ ինչո՞ւ փրցուած ու թօշնած է: Ու հակառակ ասոր կը զգար որ երբ զայն աւելի զօրաւոր կերպով կը սիրէր, կրնար այդ սէրը իր սրտէն խլել, մինչդեռ հիմա, երբ սէրը այնքան զօրաւոր չէր անոր մասին, դիտէր թէ իրենց յարաբերութիւնը այլեւս կարելի չէր խզել:

— Լաւ ուրեմն, ի՞նչ կ'ուզէիր ըսել ինծի իշխանին մասին... Սատանան վանեցի:

«Սատանայ» կը կոչէին նախանձը:

— Ի՞նչ սկսար ըսել ինծի իշխանին մասին: Ինչո՞ւ համար այդ պաշտօնը տաղտկալի էր քեզի համար:

— Ա՜հ, անտանելի էր, ըսաւ Վրոնսքի, ջանալով իր գաղափարներուն թելը գտնել... ա՜հ, չէ, մօտէն ճանչցուելով անշահ կը դառնայ, եթէ զինքը սահմանել հարկ ըլլայ, պիտի ըսեմ որ աղէկ սնուցուած կենդանի մըն է տաճարի ցուցահանդէսներուն մէջ առաջին մրցանակ ստանալու արժանի, աւելցուց երիտասարդը բարկութեան շեշտով մը որ Աննան զարմացուց:

— Սակայն, ըսաւ, շատ բան տեսած, զարգացած մարդ մըն է:

— Այդ մարդոց կրթութիւնը յատուկ բան մըն է: Յայտնի կը տեսնուի որ կրթութիւն կը ստանան զայն արհամարհելու իրաւունք ունենալու համար, ինչպէս ամէն բան կ'արհամարհեն, ի բաց առեալ անասնական հաճոյքները:

— Բայց դուք ամէնքդ ալ այդ հաճոյքները կը սիրէք, ըսաւ Աննա:

Վրոնսքի կրկին նշմարեց այն մռայլ նայուածքը որ իրեն կ'ուղղէր եւ որմէ կ'երկնչէր:

— Ինչո՞ւ զինքը կը պաշտպանես, հարցուց ժպտելով:

— Չեմ պաշտպաներ, ինծի համար կարեւորութիւն չունի, բայց կը խորհիմ որ եթէ այդ տեսակ հաճոյքները չսիրէիր, կրնայիր մերժել հետը ընկերանալու... բայց դուն ալ հաճոյք կը զգաս Թէրէզը տեսնելու Եւայի հագուստով:

— Նորէն սատանան եկաւ:

Վրոնսքի Աննայի ձեռքը բռնեց եւ համբուրեց...:

— Այո, ինքզինքս չեմ կրնար զսպել... չես գիտեր որքա՜ն տանջուեցայ քեզի սպասելով... կը կարծեմ որ նախանձոտ չեմ... քեզ կը հաւատամ երբ քովս ես, բայց երբ ինծմէ հեռու ես, առանձին, եւ քու կեանքդ կը վարես զոր չեմ ճանչնար...:

Աննա գլուխը անդին դարձուց:

— Լաւ ուրեմն, ո՞ւր հանդիպեցար ամուսնո՞յս:

Ու իր ձայնը կեղծ շեշտ մը ունէր:

— Դրան սեմին վրայ իրարու դէմ եկանք:

— Եւ քեզ ողջունեց:

Կզակը առաջ կարկառեց, աչքերը կէս մը գոցեց, դէմքը փոխեց, ձեռքերը խաչաձեւեց եւ Վրոնսքի Աննայի գեղեցիկ դէմքին վրայ ճանչցաւ այն արտայայտութիւնը զոր Քարենին ունէր զինքը ողջունած միջոցին: Ժպտեցաւ եւ Աննա եւս զուարթօրէն խնդաց այն կուրծքի ելեւէջաւոր խնդուքով, որ իր գլխաւոր հրապոյրներէն մին էր:

— Չեմ հասկնար իր ընթացքը, ըսաւ Վրոնսքի, եթէ իրեն հետ ունեցած բացատրութենէդ ետքը, քեզի հետ խզէր, եթէ հետս կռուիլ ուզէր, լա՛ւ. բայց իր հիմակուան ընթացքը անըմբռնելի է: Ի՞նչպէս կրնայ համբերել այս կացութեան: Կը տառապի, այդ բանը դիւրաւ կը տեսնուի:

— Ի՞նչ տառապի՛, ըսաւ Աննա իր արհամարհոտ ժպիտովը. ընդհակառակն, կատարելապէս գոհ է:

— Բայց ինչո՞ւ ամէնքս կը տառապինք, երբ ամէն ինչ կրնայ կարգադրուիլ:

— Ամէն մարդ գիտէ տառապիլ, ի բաց առեալ ինքը: Միթէ զինքը լաւ չե՞մ ճանչնար: Միթէ չե՞մ գիտեր այն ստութիւնը որ ամբողջապէս իր մէջ արմատացած է...: Եթէ բան մը զգար՝ միթէ կրնա՞ր ապրիլ ինչպէս կ'ապրի հետս: Բան մը չի հասկնար, բան մը չի զգար... Միթէ մարդ մը որ ամենափոքր զգացում մը կը կրէ կրնա՞յ միեւնոյն տանիքին ներքեւ իր յանցաւոր կնոջը հետ ապրիլ, միթէ կրնա՞յ հետը խօսիլ, զայն դուզել:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ՎԱԶԳԷՆ Ա. ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

Կ'այցելէ Ալֆորվիլ, այս Շաբաթ Յունիս 13, կէսօրէ ետք եւ ընկերակցութեամբ քաղաքապետ

ԺՕԶԷՖ ՖՐԱՆՉԵՍՔԻԻ

կը կատարէ բացումը

ԿՈՄԻՏԱՍԻ

նուիրուած փողոցին (Նախկին Ռիւ տէ Գրոշէ)

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Ժամը ճիշդ 16ին

PALAIS DES SPORTS

Rue de Rome

Գեղարուեստական բաժին

Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը ղեկավարութեամբ

ԿԱՐԳԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

S.O.S. CAMPING

REPARATION DE TENTES DE CAMPING

38, Rue de Chalon, PARIS (XIIe), Métro Gare de Lyon

Tél. : 628-42-50

Հ. Յ. Դ.

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ընկ. Կիւլեանի բնակարանը Նուվէլ վուա փաըրէլ, Գաբիման 7:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Վազգանոյշ Գավուքճեան 50 Փր. կը նուիրէ Որբերու Օգն. մարմնին, Միութեան առենադպիր՝ Տիկին Արմինէ Գալէնտէրի մահուան առթիւ:
(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Գանեէօ – Քաչանի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պտոյտ մը դէպի Տօվիլ–Թռուվիլ՝ օթոքառով, Կիրակի Յունիս 21ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Երթուդարձի ծախք 20 փրանք:

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել ընկերուհիներ Թորոսեանի 253-63-63 Կուրպէթեան 253-83-73:

ՆՈՒԷՐ

Գ. Ստեփան Թէրզեան իր եղբօր Վազգէնակ Թէրզեանի յիշատակին 200 Փրանք կը նուիրէ Արա Պարթեւեանի երգչախումբին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Փաթրասէն Տիկին Տիգրանուհի Համբարեան (ծնեալ Ասլանեան) կը փնտռէ իր հօրեղբայրը՝ Գէորգ Ասլանեան, փարիզաբնակ: Լուր տալ հետեւեալ հասցէին.

Գ. ՉԱՎՈՒՇԵԱՆ

10, Rue Pasteur — 93 - SEVRAN

929-35-05

VISITEZ L'ARMÉNIE

REALISATION : CIT (France S. A. et AIR-FRANCE

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ CIT et AIR-FRANCE

Ձեզ կ'առաջարկէ երկու ճամբորդութիւններ դէպի

ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ՄԵԿՆՈՒՄ՝ ՕԳՈՍՏՈՍ 4–18

Բ. ՄԵԿՆՈՒՄ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1–15

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՃԱՇԵՐ, ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՆԴՈԿՆԵՐ (Արմենիա)
Շրջապտոյտներ Սեւան, Էջմիածին, Գեղարդ, Սարտարապատ, Ծիծեռնակաբերդ եւ այլ տեսարժան եւ պատմական վայրեր եւ ճարտարարուեստական հիմնարկներ, որոնք պարծանքն են մեր ժողովուրդի ստեղծագործութեանց
Երթ ու դարձ օդանաւով՝ փարիզէն Փարիզ, բոլոր ծախսերը 2500 փրանք
ԱՌԱՆՑ ԱՆԱԿՆԿԱԼԻ

Renseignements et inscriptions :

Mr. AZNAVORIAN, 164, Avenue Cantini, Marseille (8e)	—	42-80-59
Agences de Voyages CIT, 3, Bld. des Capucines, Paris (2e)	—	073-40-85
Agence de Voyages CIT, 2-4, Rue Abel, Paris (12e)	—	344-64-29
Agence de Voyages CIT, 70, Rue Ed. Herriot, Lyon (2e)	—	42-66-92
Agence de Voyages CIT, 16 Avenue de Verdun, Nice	—	87-81-69
Agence de Voyages CIT, 9, Promenade de la Croisette, Cannes	—	39-47-82
Agence de voyages CIT, 3 Place de la Bourse, Marseille (1er)	—	33-71-10
Agence de Voyage CIT, Rue Aristide Briand, St. Etienne	—	32-88-95

Profitez des avantages offerts par le CREDIT VOYAGE AIR FRANCE/SOVAC

Versement comptant : 30 % solde en 3, 6, 9 ou 12 mensualités

« LIC. 18 »

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

ԲԱԶՄԱՎԱՍՏԱԿ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻԻ

ԻՐ ԾՆՆԴԵԱՆ ՈՒԹՍՈՒՆԱՄԵԱԿԻ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ–ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՎԱԹՍՈՒՆԸՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի, 14 Յունիս ժամը 20,30ին Salle Gaveau, 45 Rue la Boëtie, Paris

ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ՊԱՏՈՒԷ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

Կը նախագահէ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(Հայրապետական Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)

Ներկայ կ'ըլլայ Յոբելեարը

Կը խօսին Գ. Գ. ՍԵԴՐԱԿ ՔԱՐԵԱՆ, ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ, ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն
Տիկին Աստղիկ Տէտէեան (Երեւանի Կոմիտաս Երաժշտանոցէն), Տիկին Հացունի (Փարիզի Երաժշտանոցէն), Օր. Աժտէրեան (դաշնակ), Գ. Թորգոմեան (ջութակ), կ'արտասանեն՝ Տիկին Զ. Անտոնեան, Տիկին Խրտըշեան–Լաչասանեը (փրանսերէն) Օր. Վարդանեան

Հայկական պարեր, Նաւասարդ պարախումբի կողմէ
խօսնակ Տիկին Մ. Յովսէփեան

Տոմսերու գինը, 10, 8, 5 փրանք

Տոմսերը այժմէն ապահովել, դիմելով հետեւեալ հասցէներուն.— Գրատուն Հ. Սամուէլ Գրատուն Բալուեան
Պր. Պագրճեան 35, Rue de Trévise
ARAX, 31 Bd. Raspail
Պր. Ադամեան 16, Rue Lafayette
Միհրան Անտոնեան 738–21–18, Թէրզեան INV. 87-43
Մասիս Նպարավաճառատունը, 21, Ռիւ Սօլնիէ (Քատէ)
եւ Յանձնախումբի անդամներուն:

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

20 Յունիս Շաբաթ երեկոյ Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահը, 32 Ռիւ Փօլ Տէրուլէտ, Պուա Քոլոմպ:

Բարձր հովանաւորութեամբ Կաթողիկոսական պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ Գ. Զ. ԽԱՆՋԱՏԵԱՆ

Ուսուցչուհի Մայտա Մարգարեանի գլխաւորութեամբ, դպրոցի աշակերտներն ու աշակերտուհիները պիտի արտասանեն, պիտի երգեն, պիտի պարեն եւ պիտի ներկայացնեն երկու մանկական փիէսներ:

Հանդիսութիւնը պիտի փակուի Սայաթ Նովա համոյթին խմբական երգերով եւ նուագով:

Տոմսերը կը ծախուին Պուա Քոլոմպի մէջ Տիկ. Երանուհի Ճիզմէճեանի՝ 31 Ռիւ Փ. Տէրուլէտ, Անիէռի մէջ՝ Տիկ. Մ. Ունճեանի՝ 24, Ռիւ Այպէր տիւ Մէն, Քոլոմպ՝ Տիկին Հ. Էքիզեանի 197, Ռիւ Սէն–Տընի:

Մուտք 5 Փրանք:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԻՏԱԼԻԱ

Ընդառաջելով բարեկամներու փափաքին, այս տարի դարձեալ պիտի այցելենք Իտալիա:

Այս առթիւ ընտրեցինք Սան Ռեմոյի մօտ Լաիկուէլիա գեղեցիկ ծովեզերեայ վայրը՝ որուն բարեխառն կլիման՝ առիթը պիտի տայ մէկ ամսուան հաճելի եւ հանգստաւէտ արձակուրդ մը անցընելու:

Մեկնում Օգոստոս 2ին
վերադարձ 29ին

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

Մ. Գրիգորեանի
261, Ռիւ Սէն Տընի, Փարիզ (2րդ)
Հեռախօս՝ 488–09–06

Ց. Պասմաճեանի
128 Ռիւ տը Ֆլանտըր, Փարիզ 19րդ)
մուտքին դիմացի դուռը:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Ս. ՄԻՒՌՈՆԻ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ԺԱՊԱՒԷՆԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

շնորհաբեր ներկայութեամբ՝

ՎԱԶԳԷՆ Ա. Ծայրագոյն Պատրիարքի եւ Կաթողիկոսի Ամենայն Հայոց

Երկուշաբթի (15 Յունիս) երեկոյեան ժամը 21ին Սալ տը լա Շիմիի մէջ, 28 Ռիւ Սէն Տոմինիք, փարիզ 7րդ:

Մուտքի գին՝ 10 Փրանք

Տոմսերը կը վաճառուին Փարիզի եւ արուարձաններու եկեղեցիներու մօտ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի «Հինգշաբթիի Դասընթացքները» տարեվերջի դաշտահանդէս մը կազմակերպած են վարժարանին պարտէզներուն մէջ՝ 26 Ռիւ Թրուայոն, այս Կիրակի ժամը 15ին:

Հայկական գեղարուեստական ժամեր, մասնակցութեամբ երգիչ ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ իր երաժիշտներով, Մինի – Կովկաս խումբը:

Մեծ Թոմպոլա, լաւ նուէրներով (հեռատեսիլ, ձայնագրիչ մեքենայ, էլեկթրոֆոն, եւայլն):

Զանազան խաղեր — Պիւֆէ — Ճաշ:

Թիր–օ–փիժոն

ՄԱՅԻՍ 28

Ալֆորվիլի մէջ կը տօնուի Յունիս 27ին:

Կ'ՈՒԶԷՔ ՆՈՐՈԳԵԼ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆԸ,

ՁԵՐ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ԿԱՄ ԳՈՐԾԱՏԵՂԻՆ

ՈՐՈ՞Ւ ՊԷՏՔ Է ԴԻՄԵԼ

ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revêtement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

16 bis, Bld. de Sébastopol, PARIS 4e) et carrefour de l'Eléphant à PALAISEAU-91

DEVIS GRATUIT SUR SIMPLE APPEL : 272.26.61

ET VOUS TROUVEREZ LES PEINTURES THOMLAC :

PARIS (4e), 16 bis, Bld. de Sébastopol PALAISEAU, Carrefour de l'Eléphant
PARIS (12e), 52, rue de Châlon — ARGENTEUIL, 5, rue de Fresne-Bast
ASNIERES, 136, rue des Bourguignons - FONTENAY-sous-BOIS, 48 bis, rue Dalarac

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0,50

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՅՈՒՆԻՍ

DIMANCHE 14 JUIN 1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 11.838

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.838

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԷՆ ՉԱՐԻՔԷ ԲԱՐԻՔ ԿԸ ԾՆԻ

Ցատկանչական է երեւոյթը, որուն ականատես կ'ըլլանք այս օրերս Թրքական ճակատին վրայ:

Կասկած չկայ այլեւս, որ Հայկական Դատի վերարծարծումը քունը փախցուցած է Անգարայի վարիչներուն, որոնք Մեծ Եղեռնի յիսնամեակէն ի վեր տենդոտ գործունէութեան են լծուած եւ չարժման մէջ դրած իրենց քարոզչական ամբողջ մեքենան նիւթական մեծ զոհողութեանց գնով, քաղաքակիրթ աշխարհի հանրային կարծիքին առջեւ արդարացնելու համար 1915ի ցեղասպանութիւնը եւ իրրեւ հայրենադաւ ամբաստանելու Հայերը:

Սակայն հակառակ արդիւնք տուին իրենց բոլոր ձեռնարկները Եւրոպայի, գոյգ Ամերիկաներու եւ մանաւանդ վերջերս Մերձաւոր Արեւելքի մէջ:

Տեսանք թէ ի՛նչպէս Լիբանանի մայրաքաղաքին մէջ հինգ հարիւր համալսարանական հայ ուսանողներ, ամէն հոսանքէ, փառաւոր ցոյցով մը արգիլել տուին Ամերիկեան Համալսարանին մէջ կազմակերպուելիք «Թրքական Շաբաթ»ը, որուն ներկայ պիտի ըլլար Պէյրութի Թուրք դեսպանը:

Կը թուի թէ հայ ուսանողներու չընդգալից յաղթանակը դաս մը չեղաւ դեսպանին, որ կարծեց իր պարտութեան ու վարկաբեկման վրէժը լուծել Հայերէն հին տետրակներ քրքրելով: Լիբանանի կառավարութեան բողոք ներկայացուց Ազդակի եւ Զարթօնքի մէջ ժամանակին լոյս տեսած կարգ մը յօդուածներու մասին, որոնք իրրեւ թէ վարկաբեկիչ տողեր կը պարունակէին Հանրապետութեան Նախագահ Ճեվտէթ Սունայի դէմ:

Նախ ճշդենք թէ խնդրոյ առարկայ գրութիւնները ո՛չ մէկ ակնարկութիւն կ'ընէին նախագահին մասին: Յետոյ՝ առաջին անգամը չէ, որ հայ մամուլին մէջ հակաթուրք յօդուածներ լոյս կը տեսնեն: Աւելի քան յիսուն տարիէ ի վեր շատ աւելի ծանր — բայց արդար — բաներ գրըւած են Թուրքերուն դէմ արտասահմանի ժողովրդավար երկիրներուն մէջ, ուր բացարձակապէս ազատ է մամուլը:

Նո՞ր է, որ միտքերնին ինկաւ բողոքել, այն ալ՝ ոչ ծանրակշիռ յօդուածներու համար: Պարզապէս ջղայնութեան նշան է այս: Կառավարութիւն, դեսպան, մամուլ, ուսանող եւայլն իրար են անցած անոր համար, որ Հայերը — մէկուկէս միլիոն նահատակներու ժառանգորդները — ներկայիս զարթօնքի շրջան մը կ'ապրին սփիւռքի մէջ: Արթնցած են: Կը յիշեն 55 տարի առաջուան ջարդերը ու միաժամանակ զանոնք կը յիշեցնեն միջազգային հասարակութեան, որուն երիտասարդ սերունդը տեղեակ չէ աշխարհի առաջին ցեղասպան ազգի բարբարոսութեանց: Հիները շատ լաւ գիտէին, սակայն այսօր չկան անոնք: Թուրքերը կը կարծէին թէ հին սերունդի անհետացումով բոլորովին մոռացութեան պիտի արուէին մօտիկ անցեալին իրենց գործած անորակելի ոճիրները:

Լիբանանի ընդհանուր դատախազին բացած դատը Ազդակի եւ Զարթօնքի դէմ ճիշդ հակառակ արդիւնքը տուաւ: Նախ՝ Պէյրութի դատարանին առջեւ հանդիսաւորապէս բացուեցաւ Մեծ Եղեռնի թղթածրարը եւ լիբանանցի փաստաբանը՝ Մէթր Սլիմ փոխանակ պաշտպանողական պերճախօս ամբաստանագիր մը ներկայացուց՝ դատախազ Թուրքը նստեցնելով ամբաստանեալի աթոռին վրայ:

Յետոյ՝ հրաշք մը գործուեցաւ հայկական ճակատին վրայ, համազգային չափանիշով՝ Մերձաւոր Արեւելքէն մինչեւ Ֆրանսա եւ Հեռաւոր Ամերիկա:

Այսօր անհուն հրճուանքով կ'ողջունենք եղբայրական այն ինքնաբուխ եւ հոգեպարար զեղումը, բոլոր հոսանքներու պատկանող մեր հայրենակիցներու կազմած միացեալ ճակատը հասարակաց թըշնամիին դէմ:

Ամէն չարիքէ բարիք կը ծնի:

Ջարդարարը երէկ խտիր չէր դրած Դաշնակցականի, Ռամկավարի կամ Հընչակեանի միջեւ գործադրելու համար Հայութեան բնաջնջումի իր դիւային ծըրագիրը: Ցեղասպաններու ժառանգորդները այսօր թշնամական նոյն ատելաւառ զգացումով կը փորձեն հարուածել մեզ: Խտիր չեն դներ Դաշնակցականի եւ Ռամկավարի միջեւ:

Լիբանանի Թուրք դեսպանն ու Անգարայի վարիչները սարսափած են այժմ՝ տեսնելով որ, իրրեւ հետեւանք իրենց բողոքին, ո՛չ միայն Հայերը, մոռնալով իրենց ներքին գաղափարական տարակարծութիւններն ու վէճերը հաշտուած են ու եղբայրացած, այլեւ ազատ Լիբանանի քաղաքացիներն իսկ, իսլամ թէ քրիստոնեայ, թեւ ու թիկունք են կանգնած իրենց հայ եղբայրներուն, պաշտպանելու համար մամուլի ազատութիւնը:

Շառաչուն ապտակ մըն է այս ջարդարարներու ժառանգորդներուն, որոնք կը յուսանք թէ պիտի օգտուին լիբանանեան դասէն: Եւ այսուհետեւ պիտի զգուշանան սուտ ու զրպարտիչ ամբաստանութիւններ ընելէ Հայերու դէմ՝ արդարացնելու համար իրենց եպերելի ցեղասպանութիւնը եւ մոլորեցնելու հանրային կարծիքը:

Ամէն չարիքէ բարիք կը ծնի:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄՄԱՆԷՆ ԵՏՔ՝ ՊԷՅՐՈՒԹ

Յորդանանի մէջ անդորրութիւնը վերահաստատուեցաւ, թէեւ, ինչպէս դիտել կուտան որոշ շրջանակներ, հարցը չէ լուծուած, քանի որ պաղեստինեան ճակատի ձախակողմեան տարրերը կըրնան չգոհանալ Հիւսէյնի զիջումներով (երկու զօրավարներու պաշտօնազրկումը) եւ ընդհակառակն՝ նոր պահանջներ ներկայացնել: Արդէն պաղեստինեան ձայնափիւռները անհրաժեշտ կը գտնեն «դաւաճաններու հաշուեյարդարը եւ ոչ թէ թուղթի վրայ արձանագրուած որոշումներ»: Ժողովուրդը կիսամիջոցներ չընդունիր, կը շեշտէ Պաղեստինցիներու կայանը: Միւս կողմէ, հակառակ անդորրութեան վերահաստատման, արձակազէնները չեն հեռացած Ամմանի փողոցներէն, ուր դիրք բռնած են շաբաթէ մը ի վեր: Այսուհանդերձ, միջամտութիւններու շնորհիւ կարելի եղաւ ապահովել օտար պատանդներու ազատ արձակումը:

Ամմանէն ետք այժմ Պէյրութն է, որ մտահոգուած է: Առջի օր Պաղեստինցիները բուռն ցոյց մը կատարեցին Պէյրութի յորդանանեան դեսպանատան առջեւ: Ցոյցը շուտով խռովութիւններու տեղի տուաւ. ամբոխը, արդարեւ, խուժեց դեսպանատուն եւ աւերի ենթարկեց ամէն ինչ: «Քաղաքացիական պատերազմը մեր դրան առջեւն է», դիտել կուտան Լիբանանցիներ: Արդէն աջակողմեան տարրերը զինուած փողոց իջած են պաշտպանելու համար իրենց երկիրը. «Ժամանակն է, որ այս աւազակները դաս առնեն», կը յայտարարեն այս վերջինները, համաձայն տեղական մամուլի Պէյրութի թղթակիցներուն: Աւելցնենք, որ Լիբանան հաստատուած Պաղեստինցիներու թիւը 300.000ի կը հասնի: Պրաւդա անդրադառնալով Ամմանի դէպքերուն, անուղղակի կերպով դատապարտեց ծայրայեղ Պաղեստինցիները: Արդարեւ, ըստ թերթին, ամերիկեան գաղտնի սպասարկութիւնները անմասն չեն վերջին դէպքերէն, որոնք ընթացք տուին պաղեստինեան կազմակերպութիւններու անպատասխանատու տարրերուն, «իրենց խաղը խաղալ»: Այժմ յայտնի կը դառնայ, որ ամերիկեան 82րդ գունդը հրաման ստացած էր ի հարկին միջամտելու «պաշտպանելու համար ամերիկեան քաղաքացիները»: Գունդը, որ կը գտնուի Մ. Նահանգներ, կրնար քանի մը ժամուան մէջ Ամման տեղափոխուիլ:

× Իսրայելեան արձակազէններ երկու փոքր ցամաքահանումներ կատարեցին, կատարեցին, Սուէզի շրջագիծին մէջ: Սպանուածներ կան երկուստեք:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ արդիւնք տուած ըլլալով, սենտիքաները չջնջեցին Մեթրոյի եւ Օթոպիւսի գործադուլի հրահանգը, զոր տուած էին Երկուշաբթի օրուան համար: Գործադուլի պատճառը տարակարծութիւն մըն է փոխադրութեանց նախարարութեան մեթրօ-օթոպիւսի տնօրէնութեան եւ անձնակազմերու ներկայացուցիչներու միջեւ աշխատավարձերու բաշխումի շուրջ: Անգամ մը եւս աշխատաւոր դասակարգն է որ կը տուժէ այս գործադուլէն:

ՀԻՒՍ. ՎԻԷԹՆԱՄՑԻՆԵՐԸ աւերեցին Հարաւ. Վիէթնամեան գիւղ մը՝ Թանհ Մի: Սպաննեցին 114 գիւղացիներ, վիրաւորեցին 68 ուրիշներ եւ քանդեցին 316 տուն:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Շու էն Լայ հրապարակաւ զօրավիգ կեցաւ Ռումանիոյ, որ «դէմ կը դնէ մեծ ազգի մը ճընշումներուն եւ, հետեւաբար, մեր հիացումին արժանի է»: Ռումանիոյ Նախագահը Փարիզ կը ժամանէ Երկուշաբթի: Կ'ընդունուի Նախագահ Փոմփիտուի կողմէ:

ՊՐԱԶԻԼ ընդունեցաւ առեւանգիչներու պայմանները իբրեւ փրկագին գերման դեսպանի ազատ արձակման:

ԲՐԵԺՆԵՒ ընտրական բնոյթ ունեցող հաւաքոյթի մը ընթացքին յայտնեց այն միտքը, թէ Ամերիկա, ներքին եւ արտաքին ճակատներու վրայ, դէպի պարտութիւն կ'ընթանայ: Բրեժնեւ Յուլիսի սկիզբները Պուքրէշ պիտի այցելէ՝ ստորագրելու համար խորհրդային - Ռումանիա խաղաղութեան դաշնագիրը, որուն կնքումը երկա՛ր ժամանակէ ի վեր կը ձգձգուի:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ արուեստական արբանեակը ձախողեցաւ երկրին ծիրին մէջ մտնելու փորձին մէջ: Հրթիռը, որով արձակուեցաւ արբանեակը, յաջողութեամբ վեր բարձրացաւ:

ՀԱՐ. ԱՓՐԻԿԷԻ Հանրապետութեան վարչապետը՝ Վորսթըր, Փորթուկալէն ետք Փարիզ այցելեց, ուր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Շապան Տելմասի հետ:

ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ ներգաղթողներուն մինչեւ 40.000 Ֆր. գոյդ գլուխ հատուցում տալու որոշում տուաւ կառավարութիւնը: Օրէնքը քուէարկուեցաւ Ազգային Ժողովի կողմէ 118ի դէմ 340 ձայնով:

ՆՇՄԱՐ

«ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻ՛ՒՆ ՍՐԲԱԶԱՆ»

Անջատ բոցերդ հիմա
Իրարու ձեռք կուտայիս...
Վ. Թ.

Բանաստեղծութիւններ կան, կամ բանաստեղծութիւններու մէջ առանձին տողեր, որոնք ժամանակի մը խռովքներուն ու չարժումներուն մասին վճռական վըկայութիւններ ըլլալով հանդերձ, դուրս կուգան իրենց պայմանական շրջանակէն եւ տարբեր ժամանակներու եւ տարբեր առիթներու եւս կը խուժեն մարդուս ուղեղը:

Այդպիսիներէն է անպայման Թէքէեանի «Ըմբոստութ՛ին սրբազան»ը, յատկապէս անոր վերջերեալ զոյգ տողերը, որոնք, ամբողջ Մայիսի ընթացքին՝ իրենց ծննդեան օրերուն թարմութեամբ հնչեցին հայ մարդուն սրտին:

Անջատ բոցերդ հիմա
Իրարու ձեռք կուտայիս:

«Ազդակ»ի եւ «Զարթօնք»ի դէմ Թուրքերուն դրդումով բացուած դատը եղաւ իրական փորձաքար մը Հայութեան համար, որուն անջատ բոցերը իրարու ձեռք տուին դարձեալ, ըմբոստացա՛ն սրբազան ըմբոստութեամբ մը, մեզի նոր հարուած մը տալու պատրաստուող թշնամիին դէմ եղան միաձոյլ զանգուած, երբ աշխարհագրական ու գաղափարական հանրայայտ պատճառներուն բերումով բաժան բաժան կը կարծուէր, կը կարծուէր տարանջատ, հետեւաբար անշահ, անյոյս:

Բայց ահաւասիկ որ հասարակաց թըշնամիին մէկ ելոյթը անուղղակիօրէն երեւան կը հանէր հայ ժողովուրդին հասարակաց գիծը, զգալու եւ մտածելու հաշտ ընթացքը, զարմացնելով ամէնէն առաջ երեւութական մեր տարակարծութիւններուն փխրուն պատճառներով ըՍփիւռքի մասին յոռետես մտածումներ շարադրող անընթերցող մենակեացները կամ ընթերցող ճարելու մարմաջով խո՛ր-խո՛ր տեսութիւններ պարզող նորեկ իմաստակները:

Կազմակերպուած Սփիւռք մը չկա՛յ, հասարակաց հոգեբանութիւն մը չունի՛ Սփիւռքահայը, չունի՛ ընդհանուրը խռովող ընդհանրական մտածողութիւն մը, պէտք է վերակազմակերպե՛լ Սփիւռքը, դարձնել զայն ո՛ւժ եւայլն, եւայլն բաներ կը լսենք ամէն օր, բայց խոհական քիչ խօսքերու կը հանդիպինք հայ թերթերուն դէմ բացուած դատին առիթով դրսեւորուած միասնականութեան ա՛յն ոգիին մասին, որ փաստ է, ուժ է, որ մինակը չստեղծուեցաւ, մարդիկ, սերունդ առ սերունդ ամբո՛ղջ կեանք մը մաշեցուցին ճանչցնելու համար թշնամին, կերտելու համար Հայը, համահայկական շարժումի մը մէջ կենսական տարր ըլլալու կա՛մք մը դրին անոր մէջ, որուն մէկ արտայայտութիւնը տեսանք անցեալ ամիս հո՛ս, կը լսենք տարբեր գաղութներէ, աշխարհի չորս ծագերէն: Հայութեան եղած մէկ սպառնալիքը բաւեց, որ տասնամեակներու պայքարներով ձեւաւորուած, թէկուզ տարբե՛ր դրօշներու տակ ձեւաւորուած Հայերը գտնեն զիրար, տրոփեն միեւնոյն կշռոյթով եւ իրենց ընթացքով, իրենց սրբազան ըմբոստութեամբ վերարժեւորեն բանաստեղծին հին խօսքը.

Անջատ բոցերդ հիմա
Իրարու ձեռք կուտայիս:

«ԱԶԴԱԿ»

ՊԱՏԻՒՍ ԱՐԺԱՆԱՒՈՐԱՑ

Այսօր, Կիրակի, կը տօնենք յոբելեանը մեծարժէք մտաւորականի մը՝ Յ. Ճ. Սիրունիի, իր ծննդեան ութսունամեակի եւ գրական, հանրային գործունէութեան վաթսունըհինգամեակի առթիւ:

Երկուքս ալ մեր աչքերը բացած ենք հայաշունչ նոյն քաղաքին՝ Ատափա – զարի մէջ, պատկանած ենք դաղա – փարական միեւնոյն ընտանիքին. սա – կայն, բախտին մէկ տարօրինակ խա – ղովը, չենք հանդիպած իրարու: Ու – րեմն, մեր անձնական ծանօթութիւնը կը սկսի իր Փարիզ ժամանումէն ետք:

Այս չի նշանակեր, թէ ծանօթ չէի իր անունին: Ընդհակառակն: Ըլլալով հայ գիրին ու գրականութիւնը սիրողներէն մին, մեծ հաճոյքով կը կարդայի իր հմտալից ուսումնասիրութիւնները, հա – մով գրուածքները «Յառաջ»ի, «Հայրե – նիք»ի, «Յուսաբեր»ի դիպուածով ձեռքս անցած պարբերաթերթերու մէջ:

Տեղեակ էի նաեւ, որ Ապրիլեան Ե – ղեռնէն հրաշքով ճողոպրած մտաւորա – կան՝ հաստատուած Պուքրէշ, մեծ դեր կը խաղայ ռումանահայ կեանքի բոլոր մարզերուն մէջ. գրականէն սկսեալ մին – չեւ մարզականը:

Բայց, բոլորովին տարբեր բաներ են հեռուէն, պատահական ընթերցումներով կազմուած ծանօթութիւնը եւ դէպքերու բերումով, յանկարծ, իր կեանքին ամ – բողջական ծանօթութիւնը:

Ունեցած ենք, եւ պիտի ունենանք, հանճարեղ գրողներ, որոնք մէկ գրքոյ – կով կամ բանաստեղծութիւնով ներս մտած են, կամ պիտի մտնեն, անմահու – թեան դուռէն: Քիչ են անոնք:

Ունեցած ենք աղմկարար գրիչներ ո – րոնք չարունակ խօսեցուցած են վրանին: Իրենց անունը չգիտնալը համազօր էր տգիտութեան: Աւելորդ է ըսել, հեղի – նակն ու գործը մեռած են միաժամանակ:

Ունեցած ենք եւ պիտի ունենանք, ցո – րենի առատ հասկի մը պէս լեցուն մտա – ւորականներ, որոնք աշխատած են լուռ ու մնջիկ, յաճախ նեղ պայմաններու մէջ, եւ հարստացուցած հայկական մշակոյթի փոքր ածուն:

Յ. Ճ. Սիրունի կը պատկանի այս վեր – ջին դասակարգին:

Չէ վազած փառքի ետեւէ: Ո՛չ ալ դրա – մի եւ նիւթական հարստութեան:

Եթէ նկատի չառնենք մեր իմացական չարժումով հետաքրքրուողներու փոքր թիւը, իր անունը գրեթէ ծանօթ չէ Ռու – մանիայէն դուրս գտնուած Հայութեան հոծ զանգուածին. բայց ո՞ւր եւ ե՞րբ տեսնուած է, որ արժանիք մը չափուի ժողովրդականութեան չափանիշով:

«Յառաջ»ի սիւնակներուն մէջ, մանրա – մասն տրուեցան իր կենսագրական գիծե – րը, այնպէս որ այլեւս բոլորին ծանօթ է յոբելեարին վաստակը: Պոլսէն ետք երբ Ռումանիա կը հաստատուի, կը շարու – նակէ նուիրուիլ մշակութային գործերու:

Ռումանիոյ հայ գաղութը շատ բան կը պարտի Սիրունիին:

Թեմական Խորհուրդի քարտուղարը ըլ – լալէ զատ խմբագիրն է նաեւ, մօտաւորա – պէս մէկ տարի, Պ. Լեւոնեանի «Նոր Ար – շալոյս» թերթին: Երեք տարի կը հրա – տարակէ Նաւասարդ գրական պարբերա – թերթը, անոր շուրջ հաւաքելով գաղութ – ներու նոր ուժերը:

Գրականին զուգընթաց միշտ կը շա – րունակէ հանրային աշխատանքը: Երկար ժամանակ նախագահն է Հ. Մ. Ը. Մ.ի: Կը կազմակերպէ մարզահանդէսներ, բա – նակումներ: Կը խմբագրէ պաշտօնա – թերթը՝ Արին:

Հիմը կը դնէ շարք մը միութիւններու: Կ'աշխուժացնէ անշարժութեան դատա – պարտուածները գործունէութեան նոր ծրագիրներ յղանալով: Ինքն է որ հրա – պարակ կը նետէ Մշակոյթի Օր մը տօ – նելու գաղափարը: Բոլոր ձեռնարկներուն մէջն է, կամ՝ կազմակերպողը: Զոր օրի – նակ, Աստուածաշունչի Հազար հինգ հա – րիւրամեակի տօնակատարութիւնը. Պուք – րէշի եւ Վըլէնի-տէ-Մունթէի Հայկական Օրերը. Հայ Արուեստի Երեկոները, եւն.: 1934ին լոյս կ'ընծայէ Արագ տարեգիրքը:

Երկար է շարքը իր կատարած գործե – րուն եւ գրածներուն: Բայց, անպայման պէտք է խօսիմ իր կատարած շա՛տ կարե – ւոր մէկ աշխատանքի մասին:

Սիրունի այն հազուագիւտ մտաւորա – կան գործիչներէն է, որոնք յարատեւօ – րէն աշխատած են օտարներուն ծանօ – թացնել մեր մշակոյթն ու ժողովուրդը:

Ռումանիան մեզի համար եղած է հիւր – ընկալ երկիր մը: Հին է մեր գաղութին պատմութիւնը: Երախտապարտ ենք ռու – մանացի ազնիւ ժողովուրդին, որ սիրով բացած է իր դռները մեր առջեւ երբ նեղն ենք մնացած:

Յիսուն տարի է, Սիրունի անընդհատ կ'աշխատի արժանավայել ձեւով ու հա – րազատօրէն ներկայացնել Ռումանացինե – րուն, մեր ժողովուրդին սքանչելի յատ – կութիւնները, դարաւոր մշակոյթին ճա – ճանչաւեղ երեսակները, Հայութեան դե – րը Ռումանիոյ քաղաքական, տնտեսական կեանքին մէջ:

Եւ՝ փոխադարձաբար:

Այսօր անվարան կրնանք յայտարարել, թէ ան լիովին յաջողած է մեզի համար կենսական այդ զոյգ աշխատանքներուն մէջ:

Փա՞ստ կ'ուզէք: Իր մտերիմ կապերը Հայերու անկեղծ բարեկամ Փրոֆ. Նի – քոլա Եորկայի եւ ռումանացի ականաւոր մտաւորականներու հետ: Սիրունի կ'ար – ժանանայ ռումանական պետութեան ու մշակութային վերին մարմիններու բա – ցառիկ գնահատանքին:

Կ'աշխատակցի Ակադեմիայի մասնա – գիտական հրատարակութիւններուն. օրի – նակի համար, Պատմական Հանդէսին, Ռումանական Արխիւին, Հրիսովին, ո – րոնց կը բերէ հմուտ բանասէրի իր օժան – դակութիւնը: Կը նշանակուի հայերէն եւ թուրքերէն լեզուներու ուսուցիչ միան – գամայն երեք բարձրագոյն կրթարաննե – րու մէջ: Ռումաներէնով գրուած աշխա – տութիւններու թիւը ութսունը կ'անցնի: Կարելի չէ բոլորը թուել: Գաղափար մը կազմելու համար յիշեմ քանի մը հատ. Հայերը Ռումէն երկիրներու տնտեսական կեանքին մէջ, Հայ աղբիւրները Ռումէն ժողովուրդի հնութեան մասին, եւայլն:

1934ին կը հիմնէ ռումաներէն Անի պարբերականը. սկիզբը՝ եռամսեայ, յե – տոյ՝ տարեգիրք մինչեւ 1943:

Հոս՝ լաւ է իջեցնենք սեւ վարագոյր մը: Սիրունի եւս զոհ կ'երթայ անհատի պաշտամունքին եւ տասը թանկագին տա – րիներ կը կորսուին երկու ժողովուրդնե – րու մշակոյթներուն համար: Կը կորսուին մանաւանդ, հինգ արկղներ՝ լեցուն ան – տիպ ձեռագիրներով, յիշատակներով, Մեծ Եղեռնի զոհ մտաւորականներու հա – րիւրաւոր նամակներովը:

Պուքրէշ վերադարձին, դարձեալ ռու – մանացի ազնիւ բարեկամները կը հասնին օգնութեան: Պաշտօնի կը կոչուի մայրա – քաղաքի Պատմութեան Թանգարանին մէջ: Կը կատարէ պրպտումներ Պետական Արխիւի, Զինուորական Թանգարանի հա – մար:

1960ը նոր թուական մը կ'ըլլայ:

Նախ, Վազգէն Կաթողիկոսը իր տրա – մադրութեան տակ կը դնէ «Էջմիածին» ամսագրի էջերը: Յետոյ, Հայաստան կա – տարած երեք ճամբորդութիւններու ըն – թացքին կը ծանօթանայ հայրենիքի մտա – ւորականներուն հետ: Կ'ունենայ զրոյց – ներ, կուտայ դասախօսութիւններ: Իր գրուածքները կը սկսին հրատարակուիլ ինչպէս արտասահմանի, նոյնպէս Հա – յաստանի պարբերականներուն, թերթե – րուն մէջ:

Ահաւասիկ շա՛տ համառօտ պատկերը մեծայարգ Յոբելեարին կեանքին ու գոր – ծին, եւ արդարութեան պարտք մը, բա – րոյական զոյգն հատուցում մը կատարած կ'ըլլանք երբ կ'ըսենք.

Պատիւս արժանաւորաց:

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՔԱՂԱՔՆԵՐԸ

Ա.

ԱԲՈՎԵԱՆ — Նորաստեղծ քաղաք մըն է, Աբովեանի շրջանի (նախկին Կոտայք) կեդրոնը: Կը գտնուի Երեւանէն 10 քիլմ. հիւսիս-արեւելք, ծովի մակերեսէն 1360 մեթր բարձրութեան վրայ, կը միացնէ Երեւան – Սեւան կառուղին: Բնակչու – թիւնը՝ 14.700. երեք բնակիչէն մէկը՝ հայրենադարձ:

Հին բնակավայր է: Հոս յայտնաբեր – ուած են բնակատեղիներ, սեպագիր ար – ձանագրութիւններ, որոնք հինգ հազար տարուան հնութիւն ունին:

Մինչեւ Աբովեան կոչուիլը անուան – ուած է Ելար: Այս անունը մատենագրու – թեան մէջ առաջին անգամ կը յիշատակէ Ստ. Օրբելեան: Մեսրոպ Արք. Սմբատ – եանց Նախիջեւանցի գիւղին ծննդեան տարեթիւ կ'ընդունի 1250ը: («Տեղագիր Գեղարքունի ծովազարդ գաւառի, որ այժմ Նոր Բայազիդ գաւառ», Էջմիածին, 1895): 1873ին գիւղը ունէր 50 տուն, 360 բնակիչ:

Ելար անունը գիտական ստուգաբանու – թիւն չունի: Անոր մասին ժողովրդական շատ աւանդութիւններ կան: Ահա անոնց – մէ մէկը: Շամիրամ Արա Գեղեցիկին դիակը կը բերէ հոս եւ կը դնէ բարձր քարի մը վրայ, որպէսզի յարալէզները կենդանացնեն զայն: Շամիրամ միեւնոյն ատեն կը հրամայէ գիւղացիներուն հա – ւաքուիլ դիակին շուրջ եւ ձայն տալ, որ արթննայ: Դուք անոր արենակիցն էք, շուտ կը լսէ ձեր ձայնը, ըսած է Շամի – րամ: Գիւղացիները քանի մը օր շարու – նակ բարձրաձայն կը կրկնեն. «Ե՛լ Արա, Ե՛լ Արա»: Կ'ըսեն, թէ այնուհետեւ այս վայրը կոչուած է Ելարա, որ քիչ մը հնչիւնափոխուելով դարձած է Ելար:

1961 Հոկտ. 12ին պաշտօնապէս կ'ան – ուանուի Աբովեան: Այս անունը բաղկա – ցած է Աբով անունէն եւ եան մասնիկէ: Ըստ Հր. Աճառեանի՝ Աբով կը նշանակէ յուսով, յուսացած, մէկու մը վրայ ապա – ւինած. սակայն գրաբարին ապաւով բառն է, զոր միջին հայերէնի մէջ ունինք յա – պով ձեւով: Կը հնչուի նաեւ Աբով:

Աբովեան գիւղը 1963ին դարձաւ քա – ղաք:

ԱԳԱՐԱԿ — քաղաքատիպ աւան Մեղ – րուի շրջանին մէջ, Արաքս գետի ձախ ափին, հանքի արդիւնաբերութեան կեդ – րոններէն մէկը Հայաստանի մէջ: Անկէ կ'անցնի Պաքու – Երեւան երկաթուղին: Մեղրիէն հեռու է 9 քիլմ. Բնակչութիւնը՝ 2757 անձ: Հոս կը գտնուի Հայաստանի ամէնէն կարեւոր հանքերէն մէկը՝ պղ – ղինձի – մոլիբդէնի: Քաղաքատիպ բնա – կավայր դարձաւ 1954ին: Անունը պահած է անփոփոխ: Հայ գրիչներ այս անունով տասնեակ բնակավայրեր կը յիշեն: Մեղ – րիի շրջանի (անցեալին՝ Արեւիք գաւառ) Ագարակ գիւղի մասին առաջին անգամ կը յիշատակէ Ստ. Օրբելեան («Պատմու – թիւն նահանգին Սիսական», Փարիզ, 1859): Հակառակ իր 700ամեայ հնու – թեան, իբրեւ բնակավայր յարատեւած չէ: Յաճախ ամայացած ու անմարդա – բնակ դարձած է: Այսօրուան Ագարակը բոլորովին նոր բնակավայր է՝ վերջին 20ամեակի ծնունդ:

Ագարակ կը նշանակէ անդ, անդաս – տան, դաշտ, կալուած, աւան (Հիւպշ – ման, «Հին Հայոց տեղւոյ անունները», Վիէննա, 1907), քիչուոր մարդկան կամ հողագործաց բնակութեան տեղ, որ եւ ոչ գիւղ կրնայ ըսուիլ (Հ. Ղ. Ալիշան, «Հա –

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Եւ ոչ մէկուն: Ես, գիտէք որ շա – տախօսութենէ կը խորշիմ, բայց հիմա ստիպուած եմ ամէն բան յայտնելու նա – խարարին: Իրեն երթալէ առաջ պարտք համարեցայ իրողութիւնը զալ ձեզ հա – ղորդելու, որովհետեւ դուք էիք նախա – պէս այդ խնդիրը ինծի յանձնողը:

— Շատ շնորհակալ եմ որ այսպէս վար – ուեր էք, ըսաւ Թորոս պէյ:

— Անպատեհութիւն մը կը տեսնէ՞ք նախարարին ընելիք դիմումիս մէջ:

— Չէ, ըսաւ Թորոս պէյ:

Պահ մը լռութիւն տիրեց երկու խօսա – կիցներուն միջեւ: Թորոս պէյ նեղուած կը թուէր այս բոլոր յայտնութիւններէն, բայց կը ջանար դուրսէն բան մը ցոյց չտալ: Ի վերջոյ լռեսին դարձաւ եւ ը – սաւ.

— Այս գործին մէջ կէտ մըն ալ կար որ քեզի կը հետաքրքրէր, կրցա՞ր այդ կէտն ալ լուսաբանել:

— Ո՞ր կէտը, հարցուց Ալի պէյ:

— Այսինքն կ'ուզէի հասկնալ թէ՝ Լե – ւոն էֆէնտիի տրուած հազար ոսկին ո – րո՞ւ սահմանուած էր:

— Հիմա այս խնդիրն այնքան ծանրա – կշիռ հանգամանք մը առաւ, որ այդ կէ – տը իր կարեւորութիւնը բոլորովին կոր – սնցուց ինծի համար, պատասխանեց Ա – լի պէյ:

— Իրա՞ւ կ'ըսէք:

— Բնականաբար: Ես ատիկա հասկնալ կ'ուզէի յուսալով որ ատով թերեւս հետք մը գտնեմ: Արդ, հիմա առանց ատոր ար – դէն հետքը գտած եմ, հետեւաբար այլ – եւս այդ բանը կարեւորութիւն չունի ին – ծի համար:

Լռեսը այս բացատրութիւնները տը – ւաւ ամենաբնական կերպով, թէեւ աչ – քին ծայրովը կը դիտէր թէ ինչ տպաւո – րութիւն կը գործէին իր խօսքերը Թորոս պէյի վրայ:

Այս վերջինը չափազանց վրդովուած, սակայն կարող եղաւ իր պաղարիւնու – թիւնը պահել:

— Ե՞րբ պիտի երթաս նախարարին, հարցուց Թորոս պէյ:

— Կորսնցնելու ժամանակ չունինք, պատասխանեց Լռեսը, մեր դէմինները շատ վարպետորդի մարդիկ են եւ կրնան մեզի խաղ մը խաղալ, մանաւանդ գիտեն թէ իրենց հետքը գտնուած է, ուստի անմիջապէս զապթիէ պիտի երթամ եւ ե – ղելութիւնը յայտնելով՝ հրաման պիտի ուզեմ Արամ էֆէնտին անմիջապէս ձեր – բակալելու:

— Շատ աղէկ կ'ընէք, ըսաւ Թորոս պէյ:

Յետոյ վայրկեան մը մտածելէ ետքը, ըսաւ.

— Ես ալ քեզի կ'ընկերանամ... այս գործը ինծի ալ կը պատկանի:

Ալի պէյ չկրցաւ ծածկել իր ուրախու – թիւնը.

— Ի՞նչ, դուք, պիտի բարեհաճիք ին – ծի հետ նախարարի՞ն գալ...

— Այո, ինչո՞ւ չէ...

— Այդպիսի մեծ բարերախտութեան մը չէի սպասեր:

— Գործը շատ հետաքրքրական եւ կա – րեւոր է ու զիս չափազանց կը շահա – գրգռէ, ատոր համար կ'ուզեմ մօտէն հետեւիլ անոր, պատասխանեց Թորոս պէյ:

— Արդարեւ ես ալ այնպէս կը գտնեմ:

— Պէտք չէ մոռնալ որ ես քեզ կանչեցի եւ այս խուզարկութիւնը առաջարկեցի:

— Այնպէս է, հաստատեց Ալի պէյ:

— Կը յուսամ որ այս կէտը պիտի յայտնէք նախարարին:

— Եթէ այդպէս կը փափաքիք՝ կը յայտնեմ:

— Արդէն ես ալ քանի որ միասին պի – տի գամ, ամէն բան կը պատմեմ իրեն:

— Շատ զոհ եմ որ իմ աշխատութիւն – ներս կը գնահատէք, շարունակեց Լռե – սը, ես կը վախնայի որ այս եղելութիւն – ները ձեզ դժգոհ պիտի թողուն:

— Ինչո՞ւ համար, հարցուց Թորոս պէյ:

— Որովհետեւ կ'ենթադրէի թէ Արամ էֆէնտիի հետ բարեկամական յարաբե – րութիւններ ունիք:

— Այսինքն իր հօրը բանտարկութեան առթիւ, եկաւ քանի մը անգամ իմ օ – ժանդակութիւնս խնդրելու եւ ես ալ Բար – սեղ էֆէնտիի անմեղութեան հաւատալով նախարարին բարեխօսեցի անոր համար:

— Եւ ձեր բարեխօսութեան շնորհիւ Բարսեղ էֆէնտի ազատ թողուեցաւ:

— Թերեւս, բայց ատիկա կարեւորու – թիւն չունի: Հիմա որ ապացոյցներ ու – նինք որ այդ մարդիկը յեղափոխական – ներու հետ կը դաւադրեն եւ պետութեան դէմ կը գործեն, բնականաբար իրենց հանդէպ իմ բարեացակամութիւնս կը դադրի:

— Բայց կարծեմ որ Բարսեղ էֆէնտին այս եղածներուն մէջ բնաւ մասնակցու – թիւն չունի, ըսաւ Ալի պէյ, Լեւոնի դէպ – քը տեղի ունեցած ատեն այդ մարդը բանտն էր ու անկէ ետքն ալ կարելի է մինչեւ հիմա անցած դարձածէն լուր չունի:

(133–Շար.)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՊՐԻԼ 24-Ը ՍԻՏՆԷՅԻ ՄԷՋ

Նահատակաց օրն է այսօր կրկին: Տօն խոկումի, վերյիշումի, ղոնէ տարին մէկ անգամ, հաւաքաբար անմոռաց յիշատակը ոգեկոչելու, մէկուկէս միլիոն մեր նահատակներուն:

Հայ Մշակութային, Հ.Մ.Ը.Մ. եւ Հայ Օգնութեան Միութեանց նախաձեռնու–թեամբ տեղի ունեցաւ այս տարի ալ շքեղ սրահի մը մէջ Ապրիլ 26ին: Հրաւիրուած էին կրօնական երեք համայնքները:

Կարգադիր կազմը ջանք չէր խնայած օրուան յատուկ, ամփոփ ու պատշաճ յայտագիր մը տալու:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի արիները մուտքին պատ–ուոյ կեցած՝ եկող հիւրերը ներս կ'ա–ռաջնորդէին: Սրահը կիսաստուերի մէջ է: Ժողովուրդը անշշուկ: Բեմին վրայ Թարմ ծաղկեփունջեր են զետեղուած: Գոց վարագոյրին վրայ գծուած է 24 Ապրիլի խորհրդանիշ տեսարան մը: Սեւ խաչեր, մօտէն երթալով կը փոքրանան ֆոնին վրայ, կը ձուլուին ծաղող արշա–լոյսին մէջ, որու ընդերքէն վրան ճառա–գայթող խաչով գիրք մը երկու բազուկ–ներ վեր կը բարձրացնեն: Քովերը մեծա–տառ կը կարդացուին՝ Այսքան չարիք թէ մոռանան մեր որդիք, թող ողջ աշխարհ Հայուն կարդա նախատինք, իսկ բար–ձրախօսներէն, մեղմ ու մելանոյշ պա–տարագի ժամերգութիւնը կը լսուէր: Պահը ազդու, զգայուն տպաւորութիւն կուտար:

Բացումը կատարող ու յայտագիրը վա–րողն էր Պր. Զ. Բրուտեան դաշնակի վր–րայ Աւստրալիական հիմնը եւ «Յառաջ Նահատակ»ը նուագուելէ ետք, խնդրեց մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգել մեր նա–հատակներուն յիշատակը: Պր. Բրուտ–եան քանի մը խօսքով յայտնեց օրուան հանդիսութեան նպատակը, թէ մենք ա–մէն տարի այսպէս կը հաւաքուինք մի–այն սգալու համար մեր կորուստը, այլ եւ վերանորոգելու համար մեր արդար պահանջը: Ապա բեմ հրաւիրեց օրուան բանախօս Պր. Հայկ Աւագեանը, որ փաս–տացի տուեալներով Թուեց Թուրք իթ–թիհատ կառավարութեան, մոլուցքէ տարուած բարենիներու անունները, որոնք յօրինեցին ու գործադրեցին հայաջինջ ցեղասպանութիւնը, եւ Հայու ձեռքով ալ պատժուեցան, որոշ չափով սփոփելով մեր սրտերը:

Յաջորդ խօսողը եղաւ պատուելի Խ. Խաչիկեան Հայ Աւետարանական հա–մայնքին կողմէ, ըսաւ «Երուսաղէմ եթէ քեզ մոռանամ, Թող լեզուս քիմքիս փա–կի» կրօնքի գծով. այսինքն յիշել ու չմո–ռանալ նահատակներուն յիշատակը:

Օր. Ա. Խաչատուրեան արտասանեց «Առկայծ ճրագ» Սիամանթօ: Հ. Լուսիկ–եան արտասանեց «Այրած Տանդէականը» Շիրազ: Մեներգներ: Տիկ. Շ. Գազան–ճեան «Մայր Արաքսի ափերով», Ս. Սար–գիսեան «Կ'անձրեւէ տղաս», Վ. Մար–գարեան «Ա՜խ, մառալ ջան», Ժ. Մար–տիկեան մանտոլինի վրայ նուագեց «Կոյր կռունկները», Յ. Շէօհմելեան զոյգ փա–ռերգները եւ Շոփէնի Մահերգը դաշնա–կի վրայ: Կենդանի խորհրդապատկերը Ա. Ահարոնեանի Ազատութեան ճանա–պարհէն «Մայր»ն էր, որու գծագրու–թեան եւ յարդարումի գլխաւոր աշխա–տանքը տարած էր Ն. Վարդուկեան, մօր դերը ստանձնած էր Տիկ. Ա. Մատլուֆ–եան, Փետայիին դերը Հ. Լուսիկեան:

Փակման խօսքը ըրաւ Տէր Արամայիս Միրզայեանը, նշելէ եւ Թելադրելէ ետք որ միշտ անմոռաց պահենք մեր նահա–տակաց խնկելի յիշատակը, ըսաւ Աստ–ուած մեզ լուսաւորիչներ է սահծեր, ուր որ գացած ենք՝ լուսաւորած ենք

յապատում», Վենետիկ, 1901), մշակ–ուած կամ մշակուող հող՝ յարակից յար–մարութիւններով («Ժամանակակից Հա–յոց լեզուի բացատրական բառարան», Երեւան, 1969):

ԱՋԻԶԲԵԿՈՎ — Քաղաքատիպ աւան, համանուն շրջանի կեդրոնը: Կը գտնուի պատմական Վայոց ձորին մէջ, Արփայի ձախ ափին, Երեւան – Ջերմուկ ճամբուն վրայ: Բնակչութիւնը՝ մօտ չորս հազար: Քաղաքատիպ աւան դարձած է 1956ին: Անցեալին ասոր տեղ եղած են երկու գիւղեր՝ Փշոնք եւ Սոյլան: Փշոնք անու–նը առաջին անգամ կը յիշատակուի ԺԳ. դարուն (Ստ. Օրբելեան «Պատմութիւն նահանգին Սիսական»), Պատմագիրը կը գրէ, որ Փշոնք հարկատու էր Տաթեւի վանքին: Հոս պահպանուած է ԺԳ. դա–րու խաչքար մը: 1830ին հոս բնակութիւն կը հաստատեն Պարսկաստանէն գաղթած 50–60 հայ ընտանիք: ԺԳ. – ԺԹ. դար կոչուած է Փշոնք: Հայկական լեռնաշ–խարհի մէջ ոնք վերջաւորութեամբ կազ–մուած շատ տեղանուններ կան, մասնա–ւորապէս Տարօնի մէջ (Ցրոնք, Խորոնք, Աստղոնք, Արդխոնք, Արտոնք, Փղոնք): Օ կամ ոն կը նշանակէ բնակութիւն, բնակավայր, վայր: Ոնք|ի մէջ ք|ն հայե–րէնի յոգնակերտ վերջաւորութիւն է: Փշոնք բառին առաջին մասը՝ փշ, բառ–ն, փուշ արմատն է, որուն մէջ սղուած է ու–ն: Այս ձեւով փշոնք կը նշանակէ փշոտ տեղ, տատասկոտ վայր:

Ցետագային Փշոնքը աղաւաղուած դարձած է Փաշալու:

Փշոնք գիւղի կողքին եղած են երկու գիւղեր՝ Հին Սոյլան եւ Նոր Սոյլան: Ալիշան կ'օգտագործէ նաեւ Սայլան ձեւը («Սիսական, տեղագրութիւն Սիւնեաց աշխարհի», Վենետիկ, 1893): 1956ին Սոյլան գիւղին անունը փոխուած դար–ձած է Ազիզբեկով, Ադրբեջանցի համայ–նավարի մը՝ Մեշադի Ազիզբեկ օղլի Ա–զիզբեկովի անունով:

Հ. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սե–րունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղերը օրի–նակելի գաղափարն էին ունեցած ճաշ մը սարքելու մայրերու օրուան առթիւ, ի պատիւ հայ մայրերու:

Սեղանապետի պաշտօնը վարեց ընկեր Ա. Գրիգորեան, որ այս առթիւ նաեւ արտայայտեց Նոր Սերունդին գոհունա–կութիւնը հայ երիտասարդութեան մօտ նշմարուող այն տրամադրութեան, որ կը ձգտի արծարծել մեր ազգային իրա–ւունքներու հարցը հայ եւ օտար շրջանակ–բու մօտ:

Մէջ ընդ մէջ խօսք առին Նոր Սերուն–դի Ալֆորվիլի «Դ. Վարուժան» խումբի ներկայացուցիչը՝ Յ. Հայկանեան եւ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» խումբի ներկա–յացուցիչը ընկեր Թիրեաքեան:

Պատրաստուած էր գեղարուեստական յայտագիր մը, որուն երգով եւ արտա–սանութեամբ իրենց մասնակցութիւնը բերին Օր. Ս. Խաչատուրեան, Ժ. Հայ–կանեան եւ Յարութիւն Հայկանեան: Եր–գիչ Պ. Պետիկեան իր գեղեցիկ եւ հա–ճելի երգերով զուարթ մթնոլորտին բա–ւեղծման նպաստեց: Վերջապէս, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Նայիրի» պարախում–բը իր հայկ. տոհմիկ պարերով խանդա–վառութեան գեղեցիկ պահերու առիթ ընծայեց ներկաներուն:

Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան հա–մար սրտաբուխ նուիրատուութիւններ տեղի ունեցան:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

հոն, հաստ Արաքս գետով երկուքի կիս–ուած Հայաստանը հանդիպակաց Թուր–քին ձեռքը, տակաւին խոր խաւարի մէջ է, իսկ միւս կողմը Հայաստանը լոյսե–րու տակ կը փայլի, հոն ժողովուրդը «մեր հողերը» կը գոռայ: Հայուն հողն է ան, անոր տէրը Հայն է: Չկայ կաթոլիկ Հայ, չկայ բողոքական Հայ, բոլորս մէկ Հայ ենք. մենք բոլորս բողոքող Հայեր ենք, այնքան ատեն որ չէ տրուած մեր արդար իրաւունքը...:

Ապա յոտնկայս «Հայր մեր» երգելէ ետք, Տէր Հօր պահպանիչով հաւաքոյթը վերջ գտաւ:

Սիտնէյ Ժ. ԱՐՍԷՆԵԱՆ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

ՌԱՏԻՕ-ԵՐԵՒԱՆ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ

Հարցում Ռատիօ–Երեւանի.

Ի՞նչ տարբերութիւն կայ ամերիկեան հէքեաթի մը եւ խորհրդային հէքեաթի մը միջեւ:

Ռատիօ–Երեւանի պատասխանը.

Ամերիկեան հէքեաթը միշտ կը սկսի «առենօք կար» ըսելով: Իսկ խորհրդային հէքեաթը անպայման կը սկսի «օր մը պիտի ըլլայ» ըսելով:

×

Հարցում Ռատիօ–Երեւանի.

Գիտէ՞ք թէ համայնավարական առա–ջին ընտրութիւնը պատմութեան մէջ երբ տեղի ունեցած է:

Ռատիօ–Երեւանի պատասխանը.

Դրախտին մէջ, երբ Ադամը ընտրեց իր կինը:

×

Հարցում Ռատիօ–Երեւանի.

Ջայնասփիւռէն կը լսեմ որ մեր երկրին մէջ կարագի, կաթի եւ հաւկիթի ար–տադրութիւնը օրէ օր կ'աւելնայ: Բայց հակառակ ատոր իմ սառնադարանս միշտ պարապ է: Կրնա՞ք խորհուրդ մը տալ ինծի:

Ռատիօ–Երեւանի պատասխանը.

Այո, սառնադարանի ելեկտրական փի–շը ռատիոյի փրիզին խօթեցէք:

×

Հարցում Ռատիօ–Երեւանի.

Մեր քաղաքագէտները անդադար կ'ը–սեն որ մօտիկ ապագայի մէջ պիտի գե–րազանցենք Ամերիկայի Միացեալ Նա–հանգները: Միւս կողմէ սակայն ամէն օր մեր թերթերուն մէջ կը կարդանք որ դը–րամատիրական Ամերիկան հսկայաքայլ դէպի անդունդ կը քալէ: Ռատիօ Երեւա–նը ի՞նչպէս կրնայ բացատրել այս հա–կասութիւնը:

Ռատիօ–Երեւանի պատասխանը.

Պիտի չկարենանք պատասխանել, ո–րովհետեւ դժբախտաբար մեր այս գիշեր–ուան ժամանակը լրացած է:

×

Հարցում Ռատիօ–Երեւանի.

Ամբողջ աշխարհը տեղեա՞կ է արդեօք թէ ինչ արդիւնքներ քաղած ենք ընկեր–վարութեան շնորհիւ:

Ռատիօ–Երեւանի պատասխանը.

Սկզբունքով այո, բայց այդ է արդէն մեծագոյն արգելքը որ կը բարձրանայ իր առջեւ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵԱԹՕՆԸ (88)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Ու նորէն, ակամայ, զայն կապկեց «դուն, սիրելի Աննա»:

— Մարդ չէ, մարդկային արարած մը չէ, փայտէ շինուած է: Ոչ ոք գիտէ, բայց ես զինքը կը ճանչնամ... ո՜հ, եթէ իր տեղը ըլլայի, շատոնց սպաննած, կը–տոր կտոր ըրած կ'ըլլայի ինծի պէս կին մը... իրեն «դուն» չէի ըսեր «սիրելի Ան–նաս» չէի ըսեր: Մարդ մը չէ, այլ նա–խարարական մեքենայ մը: Չի հասկնար որ քու կինդ եմ, թէ ինք օտարական մըն է, թէ աւելորդ է... չխօսինք իր վրայ, չխօսինք:

— Արդար չես, սիրելիս, ըսաւ Վրո–նսքի, ջանալով զայն հանդարտեցնել: Բայց թողունք զինքը ու վրան չխօսինք: Ըսէ ինծի ի՞նչպէս ժամանակդ անցու–ցիր: Ի՞նչ պատահեցաւ. ի՞նչ է սա հի–ւանդութիւնդ եւ ի՞նչ ըսաւ բժիշկը:

Աննա կը շարունակէր անոր նայիլ հեգ–նական զուարթութեամբ մը: Ապահովա–բար իր ամուսնոյն ծաղրելի նոր կողմերը գտած էր եւ յարմար վայրկեանին կը սպասէր զանոնք մանրամասնելու համար:

Բայց Վրոնսքի շարունակեց.

— Կը գուշակեմ որ հիւանդութիւն մը չէ, այլ քու վիճակէդ կը տառապիս, ե՞րբ են վախճանի օրերը:

Աննայի աչքերուն հեգնող փայլը մա–րեցաւ եւ ուրիշ ժպիտ մը անոր փոխա–նակեց:

— Քիչ ատենէն, քիչ ատենէն, ըսաւ հանդարտ տխրութեամբ մը: Ըսիր թէ մեր վիճակը դժնդակ է, թէ հարկ է ան–կէ դուրս ելլել... եթէ գիտնայիր թէ ի՜նչպէս կը տառապիմ եւ թէ ի՜նչ կու–տայի ազատ ըլլալու եւ քեզի բացէ ի բաց սիրելու համար: Այն ատեն պիտի չտաղ–նապէի նախանձով... այդ բանը քիչ ա–տենէն պիտի ըլլայ, բայց ոչ մեր են–թադրած կերպով:

Այս մտածումէն այնպիսի արդահա–տանք մը զգաց ինք իր վրայ որ արցունք–ները աչքերը լեցուեցան ու չկրցաւ շա–րունակել: Վրոնսքիի դաստակին վրայ դրաւ ձեռքը որուն մատանիներն ու սպի–տակութիւնը լոյսին տակ դուրս կը ցայ–տէին:

— Ասիկա մեր ենթադրածին պէս պի–տի չկատարուի: Չէի ուզեր քեզ ըսել, բայց դիս կը պարտաւորես ըսելու: Քիչ ատենէն ամէն ինչ պիտի լուծուի եւ մենք ամէնքս, ամէնքս, պիտի հանգստանանք, ալ պիտի չտառապինք:

— Չեմ հասկնար ըսածդ, ըսաւ Վրո–նսքի, թէեւ շատ լաւ կը հասկնար:

— Հարցուցիր թէ ե՞րբ... շուտով... բայց ես պիտի չապրիմ... մի ընդմիջեր զիս:

Ցանկարծակի աւելցուց.

— Ո՜հ, գիտեմ, ապահով կերպով գի–տեմ... պիտի մեռնիմ... եւ երջանիկ եմ մեռնելուս համար, քեզ ինձմէ պիտի ա–զատեմ ու ես ալ պիտի ազատիմ...:

Արցունքները հոսեցան աչքերէն:

— Լաւագոյնը այս է, ըսաւ ուժով մը անոր ձեռքը սեղմելով: Մեր միակ ելքն է...:

Վրոնսքի ինքզինքին եկաւ եւ գլուխը վեր առաւ:

— Ի՜նչ տղայութիւն; ի՜նչ պարապ խօսքեր կ'ըսես:

— Չէ, բուն իսկ ճշմարտութիւնն է:

— Ի՞նչ, ի՞նչ բան ճշմարտութիւն է:

— Պիտի մեռնիմ: Երազ մը տեսայ...

— Երա՜զ մը, կրկնեց Վրոնսքի:

Անմիջապէս յիշեց իր տեսած երազը:

— Այո, երազ տեսայ, ըսաւ Աննա, եր–կար ատեն կայ: Երազեցի որ վազելով ննջասենեակս մտայ բան մը փնտռելու եւ անկիւն մը անորոշ առարկայ մը տեսայ:

Աննա կը խօսէր, ահաբեկած, աչքերը լայնօրէն բացած:

— Ա՜հ, ի՜նչ տխմարութիւն, ի՞նչպէս կարելի է երազի մը հաւատալ:

Բայց Աննա թոյլ չտուաւ որ երիտա–սարդը զինքը ընդմիջէ: Պատմելիքը շատ կարեւոր էր:

— Առարկան դարձաւ եւ տեսայ որ մօրուսաւոր Մուժիք մըն էր, կարճահա–սակ ու սոսկալի: Ուզեցի փախչիլ, բայց տոպրակի մը վրայ ծռեցաւ զոր ձեռքե–րովը խառնեց:

Աննայի դէմքը սոսկում կ'արտայայ–տէր, եւ Վրոնսքի՝ իր երազը յիշելով, զգաց որ հոգին արհաւիրքով կը լեցուէր:

— Մուժիքը, շարունակեց Աննա, իր տոպրակը խառնշտկեց եւ ֆրանսերէն ը–սաւ, գիտե՞ս ինչպէս «պէտք է ծեծել զայն, փշրել, կորսնցնել»: Արհաւրալից՝ ուզեցի արթննալ եւ կարծեցի որ կ'ար–թըննամ, բայց երազը շարունակեց: Այն ատեն ինքնիրենս հարցուցի թէ ի՞նչ կը նշանակէր ասիկա: Եւ Մուժիքը ըսաւ ին–ծի. «տղաբերքի ատեն պիտի մեռնիս»: Այս անգամ արթնցայ:

— Ի՜նչ անմիտ երազ, ի՜նչ տխմարու–թիւն, ըսաւ Վրոնսքի. բայց զգաց որ իր շեշտը համոզումէ զուրկ էր:

— Ալ ատոր վրայ չխօսինք, ըսաւ Ան–նա: Զանգակը հնչեցուր եւ թէյ պատրաս–տենք... արդէն այդ բանը երկար պի–տի չտեւէ:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Փաթրասէն Տիկին Տիգրանուհի Համբարեան (ծնեալ Ասլանեան) կը փնտռէ իր հօրեղբայրը՝ Գէորգ Ասլանեան, փարի-զաբնակ: Լուր տալ հետեւեալ հասցէին.
Պ. ԶԱՎՈՒՇԵԱՆ
10, Rue Pasteur — 93 - SEVRAN
929-35-05

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 5 ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավըճիւ Շառլ տը Կոլ, Մոնմորանսի

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

20 Յունիս Շաբաթ երեկոյ Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահը, 32 Ռիւ Փօլ Տէրուլէտ, Պուա Քոլոմպ:

Բարձր հովանաւորութեամբ կաթողիկոսական պատուիրակ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
Կը նախագահէ Պ. Զ. ԽԱՆՋԱՏԵԱՆ

Ուսուցչուհի Մայտա Մարգարեանի գլխաւորութեամբ, դպրոցի աշակերտներն ու աշակերտուհիները պիտի արտասանեն, պիտի երգեն, պիտի պարեն եւ պիտի ներկայացնեն երկու մանկական փիէսներ:

Հանդիսութիւնը պիտի փակուի Սայաթ Նովա համոյթին խմբական երգերով եւ նուագով:

Տոմսերը կը ծախուին Պուա Քոլոմպի մէջ Տիկ. Երանուհի Ճիզմէճեանի՝ 31 Ռիւ Փ. Տէրուլէտ, Անիէռի մէջ՝ Տիկ. Մ. Ունճեանի՝ 24, Ռիւ Ալպէր տիւ Մէն, Քոլոմպ՝ Տիկին Հ. Էքիզեանի 197, Ռիւ Սէն-Տընի:

Մուտք 5 Փրանք:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ — ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

«ԷՐԵԲՈՒՆԻ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ — ԵՒ — ԳՈՒՆԱՒՈՐ

ՈՒԹ ԳՐՔՈՅԿՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔԻՆ ԲԱԺՆԵԳԻՆՆ Է 20 ՖՐԱՆՔ

Նաեւ՝ Գիքորը, Մի Կաթիլ Մեղր եւայլն:
ԾՆՈՂՔՆԵ՛Ր, ՁԵՐ ԶԱՒԱԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԵՑԷՔ
ԼԵՑՆԵԼՈՎ ԱՅՍ ԿՏՐՈՆԸ ԸՆԹԵՌՆԼԻ ԿԵՐՊՈՎ

Անուն – Մականուն . . . .

Հասցէ . . . .

Ներփակ վճարումը՝ պանքի չէքով կամ փոստի չէքով
(Աւրել աւելորդ նշանակումը)

EDITIONS « EREBOUNI », B. P. 46 CHARENTON - 94 — Tél. : 368-26-32

ՇԱՀԱՆ ՆԱՏԱՀԷՆ

Ա
ՀՆՈՒՐ

ԹԵՐԹԻՍ ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԹԻՒԸ

✱

ՋՈՅԳ ՄԸ ԿԱՐՄԻՐ ՏԵՏՐԱԿՆԵՐ

✱

ԱԶԱՏՆ ԿՈՄԻՏԱՍ
(Այս գրքոյկը չի վաճառուիր)

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ՄԱՅԻՍ 28

Ալֆորվիլի մէջ կը տօնուի Յունիս 27ին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

S.O.S. CAMPING

REPARATION DE TENTES DE CAMPING

38, Rue de Chalon, PARIS (XIIe), Métro Gare de Lyon

Tél. : 628-42-50

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ

Ճիպէյլի Ամերիկեան Որբանոցի
1920–1925
(Հրատարակութիւն նախկին սաներու)
Դիմել Հրանտ-Սամուէլ եւ Բալուեան գրատուները:
Գին՝ 20 փր.

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՀԱՆԴԷՍ – ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ
Կը նախագահէ Սեւրի քաղաքապետ
Պր. ՇԱՌԼ ՕՏԻՔ
Կիրակի Յունիս 21 կէսօրէ ետք ժամը 4ին
Կը հրաւիրուին վարժարանիս նախկին աշակերտները, բարեկամներն ու համակիրները:

ՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պտոյտ մը դէպի Տօվիլ-Թռուվիլ՝ օթոքառով, Կիրակի Յունիս 21ին:
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:
Երթուդարձի ծախք 20 փրանք:
Արձանագրութեան համար հեռաձայնել ընկերուհիներ Թորոսեանի 253-63-63
Կուրպէթեան 253-83-73:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յուլիս 5ին:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի դաշտահանդէսը Յունիս 28, Կիրակի:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհանուր ժողովը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 4ին Միութեան գրասենեակին մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:
Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ բոլորը դպրոցի ամավերջի հանդէսին, Կիրակի, 21 Յունիս երեկոյեան կէց սրահին մէջ:
Աշակերտներու կողմէ արտասանութիւններ, երգեր ու պարեր: Պիտի ներկայացուի նաեւ խիստ ծիծաղաշարժ թատերգութիւն մը՝ «Հնարամիտ վարժապետը»:
Մուտքը ազատ է:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

Էջմիածնի եւ Վարդանի մետալին ստեղծագործը

ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ

Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար ձեր տրամադրութեան տակ է

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

40 ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օգտուեցէք լաւագոյն եղանակէն Հայաստան այցելելու համար
Ա. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ Յուլիս 25էն Օգոստոս 8

Ա. կարգ 2400 փրանք
ԱՐՄԵՆԻԱ պանդոկ

Բ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Սեպտեմբեր 11էն 25
Բացառիկ ճամբորդութիւն: ԵՐԹԻՆ՝ մէկ օր Մոսկուա այցելութիւններով:
ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ՝ երկու օր Լենինկրատ այցելութիւններով:
Առաջին կարգի սպասարկութիւն Մոսկուա, Լենինկրատ եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ) Հայաստանի մէջ ամէնօրեայ պտոյտներ տեսարժան վայրերու
Գին՝ 2450 փրանք

Գ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Հոկտեմբեր 1էն 15
Ամէն օր զանազան պտոյտներ տեսարժան վայրերը.— ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ, ՀՌԻՓՍԻՄԷ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ԾԱՂԿԱՁՈՐ, ՍԵՒԱՆ, ԳԱՌՆԻ, ԳԵՂԱՐԴ, ՕՇԱԿԱՆ, ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ, եւայլն: Այցելութիւն դպրոցները եւ թանգարանները:
Ա. կարգի բնակութիւն եւ սպասարկութիւն Մոսկուա եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ)
Գին՝ 2350 փրանք

Այս գիները կ'ընդգրկեն օդանաւով երթուդարձը, փոխադրութիւնները, ամբողջ փանսիոնը *եւ ամէնօրեայ պտոյտները:*

Renseignements et inscriptions
SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Tél. : 742-57-84 — 742-44-08 — 742-22-12

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
GEORGES MAMAS, 25 Rue de Dedieu, VILLEURBANNE, Tél. : 52-23-39
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
JACQUES CHELELEKIAN c/o CROISIERES ET VOYAGES
102, Rue de la République
les Mercredi et Samedi de 15 à 19 heures — Tél. : 20-80-50

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
Le seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0,50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
16
ՅՈՒՆԻՍ
MARDI
16 JUIN
1970

Le Numéro 0,50 F.

46րդ — Թիւ 11·839
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
46e ANNÉE — N° 11.839

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՍԿԵ՛ՆՔ ԱՉԱԼՈՒՐՋ

Միայն Հայերը չեն, որ զոհ են գացած Թրքական ցեղասպանութեան:

Պատմութիւնը անհերքելի փաստերով կը վկայէ թէ ի՛նչպէս Պալքաններու քրիստոնեայ ազգերը վայրենօրէն ջարդուած են ԺԹ. դարուն Յունաստանի, Սերպիոյ, Գարատաղի, Ռումելիի, Պուլկարիոյ մէջ եւ այլուր: Թուրքերը Նիշի մէջ բուրգեր կանգնած են ջարդուած հայրենասէր Սերպերու գլուխներով:

Լորտ Պայրըն, Վիկտոր Հիւկօ, Կլէտսթոն, Լորտ Պրայս, Ժորէս, Անաթոլ Ֆրանս եւ այլ մտաւորականներ մարդասիրական զգացումներէ տարուած՝ փորձած են քաղաքակիրթ աշխարհի խիղճը ցնցել արիւնարբու ցեղի անլուր ոճիրները հրապարակաւ մատնանշելով:

Անմոռանալի է Ֆրանսայի մեծ բանաստեղծին որակումը Թուրքերու մասին: 1919ին Քլէմանսօ պիտի կրկնէր Վ. Հիւկոյի խօսքերը՝ տարբեր դարձուածքով մը: Թուրքը մահ սփռած է իր անցած բոլոր տեղերը եւ աւերակի վերածած ամէն բան: Իսկ խաղաղութիւն եւ բարգաւաճում տիրած են այն բոլոր վայրերուն մէջ, ուսկից հեռացած է անիկա ընդմիշտ:

Պուլկարիոյ 1876ի համատարած ջարդերն էին, որ պատճառ դարձան 1877-78ի ռուսեւթուրք պատերազմին: Ապաեւ Համիտի սարքած հայկական ջարդերը՝ 1894էն 1896՝ ամբողջ աշխարհին ճանչցուցին Թուրքը իբրեւ ջարդարար:

Կարմիր Սուլթանը գահընկէց ընող ոճրագործ Իթթիհատը 1909ի նախատօնակէն վերջ 1915ին ցոյց տուաւ թէ Թուրքը նոյնն է ամէն պիտակի տակ — բռնապետական թէ սահմանադրական:

Թուրանական երազներէ տարուած, Թուրքը՝ իբրեւ գերիշխող ազգ (Միլլէթը հաքիմէ) սկսաւ հալածել ոչ-թուրք տարրերը, որոնց ազատութիւն, հաւասարութիւն եւ եղբայրութիւն խոստացեր էր օսմանեան հայրենիքին մէջ: Համիտի համիսլամական քաղաքականութեան յաջորդեց Իթթիհատի համաթրքական ծրագիրը: Իսլամ Արաբներն իսկ հալածանքի ենթարկուեցան:

Պատմութիւնը թարմ է տակաւին: Օսմանեան 4րդ բանակի ընդհ. հրամանատար եւ Ծովային նախարար Ճէմալ փաշա, որ փոխ-արքայի իրաւասութիւններով նստած էր Արապ Իզզէթ փաշայի Դամասկոսի ապարանքին մէջ, անխնայ հարուածեց արաբ հայրենասէրները, որոնք կ՚ուզէին ազատագրուիլ Թուրքին անարգ լուծէն:

Լիբանանի բարձունքին՝ Ալէյի մէջ կազմուած պատերազմական ատեանը մահուան դատապարտեց բազմաթիւ սուրիացի եւ լիբանանցի մտաւորականներ ու հանրային դէմքեր, որոնք կախաղան բարձրացուեցան Պէյրութի եւ Դամասկոսի կեդրոնական հրապարակներուն վրայ:

Այդ նահատակներու յիշատակը յաւերժացած է այսօր ազատ ու անկախ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ հոյակապ յուշարձաններով, որոնք ուխտատեղի են դարձած բոլոր հայրենասէրներուն համար:

Հայ թերթերուն դէմ Պէյրութի դատարանին առջեւ բացուած դատը առիթ ընծայեց Լիբանանցիներուն վերյիշելու առաջին աշխարհամարտի չորս տարիներու ընթացքին Թուրքերու գործած անլուր խժդժութիւնները Լիբանանի խաղաղ բնակչութեան դէմ: Ճէմալ փաշա սովի դատապարտած էր Լեռնալիբանանը: Տասնեակ հազարաւոր անմեղ մանուկներ անօթի կը մեռնէին փողոցներու մէջ, պատառ մը հացի կարօտ:

Անզօր անհերքելի փաստերով ժխտելու իրենց ցեղասպանութիւնը, որ արեւի լոյսին պէս պայծառ է եւ արար-աշխարհի ծանօթ, Թուրքերը այժմ կը դիմեն իրենց սիրելի զէնքին — սպառնալիքի եւ բանսարկութեան:

Եննի Կազէթէի յօդուածագիրը՝ Հիքմէթ Պիլ զզուելի զրպարտութիւններով եւ սուտերով լեցուն իր գրութեան մէջ (Յառաջ, 9 Յունիս) դիւային հեղնանք մըն ալ կը դնէ, առանց խպնելու: Այսպէս՝ կը հարցնէ Հայերուն.—

«... Թուրքիոյ մէջ Հայաստա՞ն մը պիտի հիմնեն: Այդ անկարելի է: Որովհետեւ, այն տեղերը որ «Հայաստան» կը կոչեն, մէկ հատիկ Հայ մնացած չէ: Հազար տարուան թրքական հայրենիքը հիմա նորէն եղած է զուտ թրքական երկիր մը»:

Թուրք լրագրողը չըսեր սակայն թէ ո՞ւր են գացած, ի՞նչ են եղած այն Հայերը, որոնցմէ մէկ հատ իսկ չէ մնացեր «Հայաստան» կոչուած տեղերուն մէջ: Այս երեւոյթին հաստատումը ցեղասպանութեան խոստովանութիւն չէ, հապա ի՞նչ է:

Հիքմէթ Պիլ յիշեցնելէ ետք թէ Իսրայէլն ու ֆէտայիները երկու սուրի մէջ են առեր Լիբանանը, կը փորձէ այս վերջինը գրգռել Հայերուն դէմ՝ թոյն սրսկելով եւ արիւն պղտորելով: Կը գրէ թէ «Պէյրութի մէջ բոյն դրած Հայերը պետութեան մէջ պետութիւն են հիմնած եւ ամէն օր նորանոր տագնապներ կը բարդեն Լիբանանի գլխուն՝ Թուրքիոյ դէմ գործելով»: Ու իր սադրիչական միտքը ամբողջացնելու համար՝ կ՚աւելցնէ թէ իրենց այդ ընթացքով Հայերը Լիբանանի վրայ կը հրաւիրեն իր մեծ դրացիին՝ Թուրքիոյ թշնամութիւնը:

Աւելի վրան-բաց բանսարկութիւն եւ սպառնալիք կարելի չէ երեւակայել:

Զարժեր պատասխանել Եննի Կազէթէի միւս ստախօսութեանց, այսպէս.—

Համաշխարհային պատերազմի ընթացքին Հայերը կռնակէն դաշունահարեր են Թուրքերը, դաշնակ հրոսակներ թրքական գիւղերը խուժելով խողխողեր են թուրք անմեղ կիներն ու մանուկները:

Նման յիմարութիւններ գրեր էին նաեւ Լքս-ան-Փրովանսի թուրք ուսանողները իրենց Ֆրանս. թռուցիկին մէջ, իբրեւ թէ Սարըքամիշի մէջ հայ սպաները Ռուսերուն յանձներ են թրքական բանակին ռազմագիտական յատակագիծերը՝ պատճառ դառնալով 80·000 թուրք զինուորներու կորուստին:

Նման առասպելներու հաւատացող յիմարներ չկան աշխարհի վրայ: Թրքական քարոզչական մեքենան անկարող է մաքրել 1915ի ջարդարարներուն արիւնոտ ձեռքը:

Հսկե՛նք աչալուրջ: Թոյլ չտանք, որ ճշմարտութիւնը խաչուի Թուրքերուն ձեռքով: Արդար է մեր Դատը: Հետապնդե՛նք զայն յոյսով, հաւատքով եւ աննկուն կամքով:

ՀՐԱՆԴ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄՄԱՆ ՀԱՆԴԱՐՏԵՑԱՒ

Ամման խաղաղ չարաթավերջ մը ունեցաւ, թէեւ նոր բախումներու վտանգը բոլորովին անհետացած չէ: Արդարեւ, շատերու համոզումով, Պաղեստինցիները, յատկապէս անոնց ծայրայեղ ձախ տարրերը, կրնան շատ աւելին պահանջել, քանի որ Հիւսէյն հարկադրաբար տեղի տուած է արդէն իրենց գլխաւոր պահանջներուն: Պաղեստինեան կարգ մը շրջանակներու համաձայն, յորդանանեան զրահապատ ուժեր դէպի մայրաքաղաք ուղղուած են: Զրահապատներ նշմարուած են, ըստ նոյն աղբիւրներուն, դաղթակայաններու մօտ: Մնաց որ՝ ինչպէս իրենք կը հաւաստեն, բանակի սպաներ կը շարունակեն իրենց հրամանատարը նկատել պաշտօնէ հեռացուած՝ զօրավարը՝ Նասր Պեն Ճամիլ, այն առարկութեամբ, թէ թագաւորը փաստօրէն «գերի» դարձած է Պաղեստինցիներուն: Սպայակոյտի պետը՝ Մաշուր Հատիտա, մահափորձի մը թիրախ դարձած է վիրաւորուելով միայն:

Ամմանի մէջ միշտ տիրական ներկայութիւն կը մնան ֆետայինները, որոնք զինուած կը շարունակեն շրջագայիլ մայրաքաղաքին կարեւոր հանգոյցներուն վրայ:

Հիւսէյն, իր կարգին, կը փորձէ անդորրութեան ի նպաստ կոչեր ուղղել ժողովուրդին: Բանակին ուղղուած կոչի մը մէջ թագաւորը, որ ղեկավարութիւնն ու հրամանատարութիւնը ստանձնած է, դիտել կուտայ, թէ ամէն միջոց ձեռք պիտի առնուի, որպէսզի կարգ ու օրէնքը պահպանուին՝ կարգապահութեամբ: Արաֆաթ եւս ջանք կը թափէ «տարակարծութիւններուն» վերջ տալ, կոչ ուղղելով իր շարքերուն «արթուն» եւ «զգօն» ըլլալ եւ տեղի չտալ եղբայրասպան կռիւներուն: Մեր զէնքերը պէտք է այժմ ուղղուին հասարակաց թշնամիին՝ Իսրայէլի դէմ, կը ճչէ Արաֆաթ իր կոչին մէջ:

Աւելցնենք, որ իրաց այս կացութեան մէջ, Փեքին իր «Ժողովուրդի ձայն» թերթին միջոցաւ զօրավիգ կը կենայ ֆետայիներուն: Ծանօթ է, որ Մոսկուա «Պրաւդա»յի բերնով կը քննադատէ պաղեստինցի ծայրայեղները, որոնք, ինչպէս յայտնի է, մարքսեան սկզբունքներով կ՚առաջնորդուին:

Այսօր ի զօրու կը դառնայ Լիբանանի կառավարութեան որոշումը, որով կ՚արգիլուի Պաղեստինցիներուն զէնքով շրջագայիլ քաղաքներու մէջ եւ լիբանանեան հողամասէն ռմբակոծել իսրայէլեան քիպուցները: Հաւանական է, շատերու կարծիքով, որ Պաղեստինցիները ընթացք տան որոշումին, թէեւ ծայրայեղ ֆետայիներ կրնան մարտահրաւէր կարդալ Պէյրութի:

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ ՓԱՐԻԶ ԺԱՄԱՆԵՑ

Քանի մը օրուան համար Փարիզ կը գտնուի Շահան Շահնուր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԷՈՒՉԵՍԿՈՒ պաշտօնական այցելութեան եկաւ Փարիզ Երկուշաբթի օր: Խօսակցութիւններ պիտի ունենայ Նախագահ Փոմփիտուի հետ:

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Խորհուրդը նորոգուեցաւ: Այսինքն 150 միլիոն քուէարկողները ընտրեցին 1517 երեսփոխան: Ասոնց 767ը՝ Միութեան Սովետի եւ 750՝ Ազգութիւններու Սովետի:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք, Հինգշաբթի իրիկուն Փարիզ ժամանեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, երկար շրջապտոյտէ մը ետք: Ուրբաթ իրիկուն Հիլթընի մէջ տեղի կ՚ունենար ճաշ մը իրեն ի պատիւ, որու ընթացքին յաջորդաբար խօսք առին Պ. Ս. Քարեան, Կարապետ Եպիսկ. Ամատունի, Վերապատուելի Գարեգին Սիսլեան, Սերովբէ Արք. Մանուկեան եւ Վազգէն Կաթողիկոս:

Ուրբաթ առաւօտ ժամը 11ին Առաջնորդարանի մէջ Ս. Ղազարի ապետները այցելութիւն տուին Կաթողիկոսին եւ անոր տուին իրենց շքանշանը, յանուն Պրիսաքի դուքսին:

Շաբաթ օր ժամը 4ին Ալֆորվիլի քաղաքապետութիւնը պաշտօնապէս կ՚ընդունէր Կաթողիկոսը փալէ տէ Սփորի մէջ, ուրկէ թափօրը կ՚ուղղուէր տեղւոյն Հայոց եկեղեցւոյ փողոցը, որ մինչեւ այդ կը կոչուէր Պրօշէ և այդ օրը հանդիսաւորապէս կը մկրտուէր Մեծն Կոմիտասի անմահ անունով: Ընդունելութեան ընթացքին խօսք կ՚առնէին քաղաքապետը՝ Ժօզէֆ Ֆրանչեսքի, փոխ-քաղաքապետը Արման Նշանեան եւ Ամենայն Հայոց Հայրապետը:

Ժամը 7ին Նոթր-Տամի Մայր տաճարը լեցուած էր հայ եւ օտար հետաքրքիր բազմութեամբ մը, որ եկած էր ներկայ ըլլալու դոհաբանական աղօթքի արարողութեան զոր միասնաբար կը կատարէին Փարիզի Արքեպիսկոպոսը Կարդինալ Մարթի եւ Հայոց Կաթողիկոսը: Արարողութիւնը կը կատարուէր հայերէն եւ ֆրանսերէն եւ ֆրանսերէն ճառեր կը կարդային, այս առթիւ Վազգէն Ա. եւ Փարիզի Արքեպիսկոպոսը: Նոյն իրիկունը Կաթողիկոսը ճաշի հիւրն էր Կարդինալ Մարթիի:

Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ է որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կը պատարագէր եւ կը քարոզէր:

Պատարագին ներկայ էին Կարդինալ Մարթիի կողմէ՝ Գերպ. Տանիէլ Փեզերիլ եւ Կարդինալին անձնական քարտուղարը՝ Հայր Վան Տէթ, պապական նուիրակի ներկայացուցիչ՝ Գերպ. Լուչի, Արտաքին նախարարին ներկայացուցիչը՝ Պ. Շերէր, Ներքին նախարարին Կրօնից տեսուչը, 8րդ թաղամասի երեսփոխան Պ. Պուքէ, նոյն թաղամասին քաղաքապետը Պ. Ռոժէ Մոնէ, յոյն Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ էկզարք՝ Գերպ. Նասրալլա, Մարոնի Եկեղեցւոյ ներկայացուցիչը, ռուս Օրթոտոքս Եկեղեցւոյ Եպիսկոպոս Գերպ. Փիէրի ներկայացուցիչը, Պելժիոյ Շեվեթոնեը միաբանութենէն՝ Հայր Տէնիս, Հոլանտայի Արեւելեան Օրթոտոքս Եկեղեցւոյ Մետրոպոլիթը, ամերիկեան եկեղեցւոյ տեսուչը՝ Գերպ. Ռիտըլ, Հայ Կաթողիկէ եւ Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ ներկայացուցիչները, Հայաստանէն՝ Ռուպէր Աթայեան, ակադեմիկոս Աշոտ Գրիգորեան, եւայն, եւայն:

Պատարագի մեներգները կատարեց Լուիզա Պօղապալեան: Առանձին թղթակցութեամբ կուտանք Ուրբաթ իրիկուան ճաշին եւ Ալֆորվիլի Կոմիտաս փողոցի բացման հանդիսութեան մանրամասնութիւնները:

Կիրակի իրիկուն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իր ներկայութեամբ կը պատուէր Սիրուշի յոբելենական հանդիսութիւնը:

Վազգէն Կաթողիկոս Օրլիի օդակայանէն դէպի Մայր Աթոռ կը մեկնի Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 10,40ին:

ՎԱԿՆԷՐԻ «ՓԱՐՍԻՖԱԼ»Ը

Վակնէրի ամէնէն վերջին գործն է այս, որուն վրայ միտք յոգնեցուցած էր ան ամբողջ 20 տարի եւ յատակագիծը պատրաստած էր 1864էն սկսեալ, իսկ քերթուածն ալ հրատարակած 1877ին: Երաժշտութիւնը աւարտելէ ետք ամբողջովին, այս օփերան ներկայացուեցաւ առաջին անգամ Պայրոթի մէջ 1882 Յուլիս 26ին (երգահանը մեռաւ յաջորդ տարին 1883ին), իսկ Փարիզի օփերային մէջ՝ 1914 Յունուարին: Ամբողջ 21 տարի ներկայացման առանձնաշնորհը վերապահուած էր Պայրոթին եւ արտասահմանի առաջին ներկայացումը տեղի ունեցաւ Մեթրոփոլիթըն օփերային մէջ, Նիւ Եորք, 1903ին:

«Փարսիֆալ»ը, իբրեւ արտայայտութիւնը կրօնական — միսթիք ներշնչումի մը, Վակնէրի գլուխ-գործոցներէն մէկն է, որուն Աւագ Ուրբաթի երգեցողութիւնները մանաւանդ, կը մնան հռչակելիքներ, երաժշտական աշխարհին մէջ: Նոյնքան դմայլելի են նախամուտը, առաջին արարին՝ Վերջին Ընթրիքը եւ Ողբումն, երկրորդին՝ ծաղկանոյշներու տեսարանը եւ Փարսիֆալի փորձութիւնը, իսկ երրորդին՝ պաշտամունքի տեսարանը, Կունտրիի մկրտութիւնը, զղջացող Մագթաղինէն, բնութեան հանդարտութեան համանուագը, մահերգը, Թիթուրէլի մահը եւ վերջաբանը:

Իր ամբողջութեանը մէջ «Փարսիֆալ» ասպետական ներշնչումով դիւցազնավէպ մըն է, որուն շուրջ դեռ ԺԲ. եւ ԺԳ. դարերուն գրուած են բանաստեղծութիւններ, երբ Փրանսական Փրովանսի մէջ կը ծաղկէր ասպետական վէպը: Վոլֆրամ Ֆոն Էշընպախ անունով գերմանացի մեծ բանաստեղծ մը, ԺԳ. դարուն սկիզբները (1200–1210), ընդամէնը 24·810 տողերու մէջ վերստեղծած էր այս դիւցազներգութիւնը, իբրեւ նախատիպ ունենալով Փրովանսալ բանաստեղծութիւնները: Ու Վակնէր, Էշընպախի այս երկարաշունչ քերթուածին վրայ է, որ մշակած է իր համանուն օփերային նիւթը:

Այս դիւցազներգութիւնը կ'արծարծէ փրկութեան քրիստոնէական գաղափարն ու կը գծէ վշտի ու ուրախութեան այն ճամբան, ուրկէ կ'անցնի իր հերոսը՝ Փարսիֆալ: Տարօրինակ կերպով, Վոլֆրամ Ֆոն Էշընպախ եւս անձամբ քալած էր մանուկ Փարսիֆալի ճամբէն:

Վակնէր, մշակելով այս առասպել-դիւցազներգութիւնը, երեւան հանեց անոր հիմնական գաղափարը, զոր կարելի է ձեւակերպել հետեւեալ կերպով.—

Անձնուրաց սէրը, որ կը յաղթահարէ ամէն եսասիրութիւն, սեփական տառապանքէն պէտք է առնէ կարեկցութեան փրկարար հրաշագործութիւնը, քաւելու համար ամէն մեղք: Եւ Քրիստոս, իբրեւ աշխարհի Փրկիչը, պէտք է միշտ դերազանցէ մարդկութեան բոլոր բարեգործները, որովհետեւ Ան էր միայն, որ ինքզինքը զոհեց, փրկելու համար բոլոր արարածները մեղքի յաւիտենական նզովքէն:

Փարսիֆալ Աստուծոյ ընտրեալին տիպարն է, այլեւ անձնուրացութեան հերոսը, որ, շնորհիւ իր անբծութեան, ամէն խոչընդոտ արհամարհելով եւ ամէն տեսակի փորձութեանց եւ գիւթանքներու դիմագրելով, յաջողեցաւ տիրանալ Գրաալին — Ս. Սկիհին որ պահուած էր՝ հոյլ մը ընտրեալ ասպետներէ պաշտպանուած Մոնսալվայի մենաւոր ամրոցին մէջ:

Գրաալը կամ հրաշագործ սկահակը, որ Փրկչին արիւնը կը պարունակէ, այդ ասպետներուն կ'ընծայէր սիրոյ փրկարար գործեր կատարելու զօրութիւնը, եւ, այնքան ատեն որ անոնք անմեղ էին, արժանի կը մնային Գրաալին:

Բայց աւա անոնց կը յայտնուի մահացու թշնամի մը, յանձին հզօր կախարդ Կլինքսորի, որուն դղեակին մէջ, ծաղկանոյշները, իրենց դայթակղեցուցիչ գեղեցկութեամբ, ասպետները կը մղեն ըղձայնոտ ապրումներու:

Ամֆորտաս արքան կուզի կ'ելլէ այս կախարդին դէմ, որ շատերու գլուխը կերած էր: Եւ սակայն, արքան ինքն ալ կը մատնուի փորձութեան եւ գայթակղութենէ զերծ չի կրնար մնալ: Զայն կը հրապուրէ Կունտրի անունով դիւաթիպ կինը: Եւ, թոյլ ու անզօր՝ անոր հրապոյրին առջեւ, Ամֆորտաս, կուզի պահուն վրայ կուտայ իր նիզակը եւ կախարդ Կլինքսոր, այդ նիզակով ծանրապէս կը վիրաւորէ արքան:

Այդ վիճակին մէջ արքան կը տառապի եւ կը գզջայ եւ մահը կը կանչէ, որ գայ եւ վերջ տայ իր չարչարանքներուն: Ապարդիւն աշխատանք — մահն անգամ կը զլացուի իրեն:

Արքային հետ կը տառապին նաեւ ասպետները: Հռաշալի ամրոցէն չքացած են այլեւս փառքը, պերճանքն ու զօրութիւնը: Անոնց մէջ ծերունի Գուրնիմանցն է միայն, որ կը հաւատայ աստուածային փրկութեան: Վասնզի, աղօթող եւ աղերսող արքային յանձնուած էր խորհրդաւոր գրութիւն մը, ուր ըսուած էր — «Սպասէ մաքուր խենթին, զոր ես ընտրած եմ եւ որ կարեկցութեան միջոցով դարձած է տեսանող եւ նախատեսող»:

Փրկութեան առաքելութիւնը, ուրեմն, կը վիճակի դեռատի Փարսիֆալին: «Մաքուր խենթ» կը նշանակէ բարոյապէս անբիծ, բայց առանց կրթութեան եւ մրշակուած իմացականութեան էակ մը, որ կ'առաջնորդուի միայն իր զգացողութեամբ, ինքն իրեն անգիտակ եւ աշխարհի մէջ օտար. ճիշդ այդ պատճառով ալ ամէն տպաւորութեան հանդէպ անզէն, բայց եւ չարէն անհպելի մնացած:

Բնութեան իսկական զաւակ՝ Փարսիֆալ կը յայտնուի Գրաալի ամրոցին մէջ, վկայ կ'ըլլայ ընդհանուր տառապանքին եւ կը լսէ Ամֆորտաս արքային ցնցող հեկեկանքը: Կը զգայ ան իր յուզումը եւ կը մնայ լուռ: Այդ պահուն ծերունի Գուրնիմանց, տեսնելով անոր անշարժութիւնը, դուռը ցոյց կուտայ անոր, ըսելով — «Հեռացի՛ր, չէ՞ որ դուն խենթ ես միայն»:

Տեղի կ'ունենայ, սակայն, Նախասահմանուած հոգեփոխութիւնը: Փարսիֆալ, «կարեկցութեան միջոցով», կը դառնայ «տեսանող ու նախատեսող»: Կ'երթայ կախարդական դղեակը եւ խուսափելով ծաղկանոյշներու գրոհէն, ինքզինք կը գտնէ յանկարծ գեղանի Կունտրիի առջեւ, զոր ղրկած էր կախարդ Կլինքսոր, հրապուրելու համար դեռատի հերոսը: Կը ռունտի, փաղաքշանքով կը խօսի անոր՝ սիրելի մօրը Հերցելայտէի մասին, որ իբր թէ խնդրած էր իրմէ զաւկին տալ վերջին համբոյր մը:

Եւ, դիւատիպ կինը կը յաջողի գրաւել տղուն վստահութիւնը: Կը թուի թէ Փարսիֆալ այլեւս ենթարկուած է անոր: Բայց, երբ Կունտրի կը դրոշմէ իր գայթակղեցուցիչ համբոյրը պատանիին շրթներուն, Փարսիֆալ կը ցնցուի եւ կը բացագանչէ — «Ամֆորտաս, վէրքը կը մխայ սրտիս մէջ»:

Համակուած էր զգայնոտ ցանկութեամբ եւ հաւանաբար տեղի պիտի տար, եթէ արքայի տառապանքին յիշողութիւնը չփոթորկէր իր ներսիդին: Այս փոթորկումը կրաւորական ցաւակցութիւն մը չէր միայն, այլեւ ապրում, ամենազօր կարեկցութիւն: Փարսիֆալ չի խորհիր, չի տրամաբաներ: Ու բանականութեամբ չէ որ կ'ըմբռնէ, թէ ինք եւս կը գտնուի Գրաալի արքայի վիճակին մէջ: Կը զգայ միայն, կը զգայ իր յանցանքը, դժբախտութիւնը, մեղքին նզովքը, եւ, այդ զգացումէն կ'առնէ՝ փորձութեան դիմադրելու իր անսահմանելի ուժը:

Կախարդ Կլինքսորի դաւը կը վիժի եւ ան, իր անզօր կատաղութենէն մղուած, Ամֆորտասէն գրաւած նիզակը կը նետէ Փարսիֆալի վրայ: Պատանին կը բռնէ զայն իր մաքուր ձեռքերով եւ մոլորանքի ու տառապանքի ճամբաներէն անցնելով, կը հասնի վերջապէս Գրաալի ամրոցը:

Թշուառութիւնը, հոն, հասած էր իր գագաթնակէտին: Ամֆորտաս հրաժարած էր սրբութեանց ծառայելու գաղափարէն, իսկ ասպետները հալումաշ էին դարձած: Մինչ այդ գեղանի Կունտրի դարձի կուգայ, կ'երթայ կը գտնէ Փարսիֆալը, ու անոր ճակտին կը դրոշմէ թողութեան համբոյր մը: Այնուհետեւ, Փարսիֆալ արքայավայել շուքով կը տարուի ամրոց:

Աւագ Ուրբաթ է: Ամբողջ բնութիւնը կը տօնէ թողութեան մեծ օրը: Եւ, յուսահատութեան այն վայրկեանին, երբ Ամֆորտաս կը պահանջէր իր զինակիցներէն սուրերը մխել իր սրտին մէջ, որպէսզի վերջ գտնեն իր ցաւերը, սրահ կը մտնէ Փարսիֆալ, նիզակովը կը շօշափէ արքային վէրքը եւ կ'աւետէ անոր ապաքինում եւ մեղաց թողութիւն: Փարսիֆալի կը փոխանցուի արքայական իշխանութիւնը: Կարեկցող սիրոյ սրբազան զօրութեամբ փրկուած էին մեղաւորները եւ մարդիկ հաշտուած էին ամենակալ եւ բազմողորմ Աստուծոյ հետ:

Փարսիֆալի ներշնչման ձեւաւորման մէջ մեծագոյն դերը խաղացած է Թրեւեցենթի ճգնաւորը, որ սորվեցուցած է անոր Գրաալի խորհրդաւոր նշանակութիւնը, ինչպէս նաեւ կրօնական ու բարոյական գիտելիքներ, որոնց մինչ այդ կը մնար անծանօթ:

Այս է կառուցուածքը «Փարսիֆալ»ի երկարաշունչ քերթուածին, որ Վակնէրի արուեստին շնորհիւ դարձած է հզօր աղօթք մը եւ միսթիք շունչը, որ համակած է այդ երկը, կ'անցնի նաեւ ամբողջ երաժշտութեան մէջէն:

Դեռ մինչեւ ասկէ 38 տարի առաջ, եւրոպայի գրական եւ երաժշտական քննադատները, «Փարսիֆալ»ի աղբիւրը նկատած էին միջնադարեան փրանսացի հեղինակի մը մէկ դիւցազնավէպը: կամ, ԺԲ. եւ ԺԳ. դարերուն գրուած փրանսական բանաստեղծութիւնները:

Արդ, 1932ին էր, որ գերմանացի բանասէր Մաքս Ունկէր հրատարակեց նոր ուսումնասիրութիւն մը Վակնէրի այս օփերային ծագման մասին եւ առով կատարուած յայտնութիւնը վերիվայր շրջեց՝ մինչ այդ ընդունուած բոլոր տեսութիւնները այս մասին:

Ունկէրի գիւտը քանդեց այս նիւթին շուրջ հրատարակուած ամբողջ գրականութիւն մը, բերելով նոր ու բոլորովին անսպասելի յայտնութիւն մը: Այն՝ որ «Փարսիֆալ»ի սկզբնական աղբիւրը հայկական է: Մաքս Ունկէրի համաձայն, այլեւս ապացուցուած է, որ «Փարսիֆալ»ի հեղինակը Գիտ անունով Հայ մըն է, հաւանաբար Փրանսական Փրովանսի մէջ ապրած կրօնաւոր մը, որ այդ աշխատութիւնը կատարած է 1155ի ատենները, «Սպահանի արքունի պալատը» անունով պարսկերէն ձեռագրի մը հետեւողութեամբ:

Ըստ այդ ձեռագրին, Փարսիֆալ հերոսը մըն է Զարադուստրայի շրջանէն: Անունը պէտք է թարգմանել իբրեւ Փարսի = պարսկական ծաղիկ, անբիծ, անարատ ծաղիկ: Բանասէր Ունկէրի հետ այս գիւտին շուրջ համաձայն գտնուած էր նաեւ Փրանսացի երաժշտական քննադատ Անրի տը Քիւրզօ:

Կ'ըսուի նաեւ, որ կայ հայկական աւանդավէպ մըն ալ, որուն եզրակացութիւնը յար եւ նման է «Փարսիֆալ»ի պատմութեան վերջին մասին:

Այսպէս, ժամանակակից բանասիրութիւնը մէկ առ մէկ կը քանդէ միջնադարեան շատ մը դիւցազնավէպերու աղբիւրները, որոնք ոչ Փրանսական են եղած, ոչ ալ անգլիական կամ սպանական, այլ միայն արեւելեան եւ մանաւանդ պարսկական: Բոլորն ալ արեւելեան հէքեաթներ են, որոնք փոխադրուած են Արեւելքէն Արեւմուտք, Խաչակիրներու միջոցով:

ԱՐՈՒԵՍՏԱՍԷՐ

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

Ըստ իս այս գործին մէջ միակ յանցաւորը Արամն է եւ անոր քովն է գաղտնիքի բանալին:

— Կը կարծե՞ս որ Բարսեղ էֆէնտին բոլորովին անմեղ է:

— Գոնէ իրեն դէմ որեւէ ապացոյց չունիմ:

Թորոս պէյ ոտքի ելաւ եւ ըսաւ իր խօսակցին.

— Դուն հոս սպասէ՝ մինչեւ որ երթամ հագուիմ, երկար չի տեւեր, տասը վայրկեանէն կուգամ:

Եւ հեռացաւ լրտեսին քովէն:

Թորոս պէյ, հակառակ իր արտաքին երեւոյթին, արդարեւ դժգոհ մնացեր էր բոլոր այս պատմութիւններէն. Արամի ձերբակալումը եւ հարցաքննութիւնը կրնար իրեն գլխու ցաւեր ստեղծել, մանաւանդ երբ երեւան ելլէր Լեւոնի յանձնուած հազար ոսկիի խնդիրը: Ինք կասկածած էր որ թերեւս Ալի պէյ կռահելով իրողութիւնը պիտի փութար զայն պատմել նախարարին եւ ասոր համար որոշած էր ընկերանալ անոր: Կ'ուզէր քայլ առ քայլ հետեւիլ իր վտանգաւոր բարեկամին եւ մօտէն հսկել դէպքերուն վրայ՝ ի հարկին ինքզինքը պաշտպանելու համար:

Իսկ լրտեսը շատ գոհ էր Թորոս պէյի իրեն ընկերանալէն, որովհետեւ կը վախնար թէ գործը խեղդելու համար իսկոյն Արամին լուր կուտայ եւ ձերբակալման առաջքը կ'առնէ: Ալի պէյ բացարձակապէս համոզուած էր հազար ոսկիին Թորոս պէյի սահմանուած ըլլալուն եւ դրամի փոխարէն Բարսեղ էֆէնտիի արձակումը ձեռք բերուած ըլլալուն:

— Այդ մարդը ամէն բան ընելու կարող է, կը մտածէր, եւ շատ ալ վարպետութեամբ կը գործէ, պէտք է աչքս բանամ որ ես ալ խաղի մը չգամ:

Լրտեսը այս խորհրդածութիւններուն մէջ էր երբ Թորոս պէյ ներս մտաւ եւ ըսաւ.

— Օն, ճամբայ ելլենք... միայն թէ նախարարը իր պաշտօնատեղին պիտի գտնե՞նք... այսօր Ուրբաթ է:

— Ոստիկանութեան նախարարին համար ոչ Ուրբաթ կայ, ոչ Կիրակի, պատասխանեց Ալի պէյ, Շեֆիք փաշա իր պաշտօնատեղին է, այս մասին լուր ունիմ:

— Աւելի աղէկ ուրեմն:

Ինչպէս ըսինք, այդ օրը սարսափելի ցուրտ մը կար եւ առատօրէն կը ձիւնէր: Թորոս պէյ խոշոր վերարկուի մը մէջ փաթթուած էր եւ օձիքը վեր դարձուցած. լրտեսն ալ նոյնպէս կնդղաւոր քաուչուէ մեծ վերարկու մը հագած էր, գրեթէ ամբողջ երեսը ծածկելով:

Երբ փողոց ելան, Թորոս պէյ ըսաւ.

— Հոս կառք չենք կրնար գտնել, մինչեւ Շիտակ ճամբան քալենք ու հոնկէ կառք մը նստինք:

— Ինչպէս որ կը հաճիք, պատասխանեց միւսը:

Քով քովի կը քալէին, գլուխնին իրենց վերարկուներուն մէջ քաշած եւ առանց շուրջերնին նայելու:

Եթէ իրենցմէ մին ետին դառնար, պիտի տեսնէր որ շատ մօտէն, գրեթէ երկու քայլ հեռաւորութեամբ պատանի մը կը հետեւէր իրենց, ձիւնը այնքան ծածկած էր փողոցը որ պատանիին ոտնաձայնն անգամ չէր լսուեր:

— Ոստիկանութեան մէջ այս եղելութեան մասին տեղեկութիւն ունեցող կա՞յ, հարցուց Թորոս պէյ:

— Ոչ ոք բան մը գիտէ, ձեզմէ զատ, պատասխանեց Ալի պէյ, ամբողջ քննութիւնը ես առանձին կատարած եմ:

— Դժբախտաբար հետապնդած մարդիկդ կասկածի գացած են...

— Այդ կարեւորութիւն չունի:

— Գուցէ արդէն իսկ փախած Պոլսէն:

— Ոչ, այդ մարդիկը շուտով վախցող ու փախչող մարդիկ չեն, պատասխանեց Ալի պէյ, ապահովաբար հոս կը գտնուին եւ իրենք զիրենք ապահովութեան մէջ կը զգան, ենթադրելով որ հետքերնին կորսնցուցած եմ: Բայց անգամ մը որ Արամ էֆէնտին ձերբակալուի՝ այն ատեն կը վախնամ որ փախչիլ փորձեն եւ հոս է խնդրին դժուար կէտը: Այդ մարդիկը գոնէ երկու օր իմանալու չեն Արամին ձերբակալուած ըլլալը, այսինքն մինչեւ որ զինքը խոստովանեցնենք:

— Կը յուսա՞ս որ դիւրաւ պիտի ըլլայ այդ բանը:

— Այո, պատասխանեց Ալի պէյ, Արամ փափկութեան մէջ մեծցած հարուստի զաւակ մըն է, նեղութեան շատ չի կրնար դիմանալ եւ յետոյ այնպիսի փաստեր ունիմ ձեռքս որ ուրացումը անկարելի է: Խնդիրը երթալ Շեֆիք փաշան տեսնել եւ Արամի ձերբակալման հրամանը իսկոյն ստանալն է...

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(134 - Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՔԱՂԱՔՆԵՐԸ

Բ.

ԱԼԱՎԵՐԴԻ — Քաղաք, Թումանեանի (նախկին Ալավերդի) շրջանին կեդրոնը: Կը գտնուի Լոռիի գեղատեսիլ լեռներուն մէջ: Քաղաքին մէջէն կը հոսի Դեբեդ գետը: Կը գտնուի Երեւան – Թիֆլիս երկաթուղիին վրայ: Բնակչութիւնը՝ 21·000: Հանքի արդիւնաբերութեան կարեւոր կեդրոն մըն է: Անուանի է անոր պղնձաքիմիական գործարանը, որուն 200ամեայ յոբելեանը պիտի տօնուի այս աշնան (հիմնուած է 1770ին):

Հոս գտնուած են հին բնակավայրի մը հետքերը: Յայտնաբերուած դամբարանները ունին 3500 տարուան հնութիւն: Քաղաքին կեդրոնը, Դեբեդի վրայ, կը բարձրանայ միջնադարեան Հայաստանի ճարտարապետական հոյակապ կոթողներէն մէկը՝ Սանահինի կամուրջը, որ կառուցուած է Իվանէ եւ Զաքարէ Զաքարեաններու քրոջ Վանենի Թագուհիին կողմէ, ԺԲ.–ԺԳ. դարերուն: 800 տարուան այս կամուրջը աշխարհի ամէնէն հիներէն մէկն է:

Քաղաքին անունը մօտ 200 տարուան հնութիւն ունի: Մասնագէտները դեռ չեն պարզած, թէ անցեալին ի՞նչ անուն ունեցած է: Յայտնի է, որ պատմական Հայաստանի Գուգարք աշխարհի (նահանգ) Տաշիր գաւառին մաս կը կազմէր: Հին Ալավերդին անցեալին կը կոչուէր Մադան (հանք): Ռուս աշխարհագրագէտ Կ. Գան կը գրէ. «Լալվար — պարսկերէն լալվար բառէն կազմուած է եւ կը նշանակէ սուտակի նման: Գիւղը իր անունը ստացած է հոն գտնուող պղինձի հանքէն: Այժմ կը կոչուի Ալավերդի» (1909): Այսպէս Գան Լալվարը կը նոյնացնէ Ալավերդիի հետ: Սակայն երկու անուններուն ալ հին մատենագրութեան մէջ չենք հանդիպիր: Շիրվանզադէ իր «Լոռուայ ձորերում» ուղեգրութեան մէջ կը գրէ «Լալվարը թուրքերէն բառ է, բաղկացած երկու բառերից — լալ վար, այսինքն՝ ակնեղէն կայ: Հաւանական է, որ լեռն այս անունը ստացած կը լինի իր ստորոտում գտնուող հանքերից»: Ալավերդի թուրքերէն բառ է՝ կազմուած արաբերէն ալլահ (Աստուած) եւ թուրքերէն վերտի (տուաւ) բառերէն եւ կը նշանակէ Աստուածատուր (Հ. Աճառեան «Հայոց անձնանունների բառարան»): Սակայն ինչո՞ւ կոչուած է այս անունով: Այս մասին կան քանի մը մեկնաբանութիւններ, որոնք դուրս չեն գար ժողովրդական աւանդութիւններու սահմանէն: Ահաւասիկ անոնցմէ մէկ քանին: Ա) Գաւառին իշխած է Ալավերդի բէկը: Բ) Հոս հայկական փոքր զօրաբանակ մը կը յաղթէ թուրք բանակին, սակայն, առանց պատճառի անձնատուր կ՚ըլլայ: Թուրք զօրավարը կը զարմանայ եւ կ՚ըսէ, որ այս յաղթութիւնը Աստուած տուաւ: Գ) Հանքերուն առատ պղինձը մարդիկ համարած են աստուածատուր բարիք:

1938ին կը դառնայ քաղաք:

ԱԽԹԱԼԱ — Քաղաքատիպ աւան Թումանեանի շրջանին մէջ, Ալավերդիէն երեք քիլոմեթր հեռու, Երեւան – Թիֆլիս երկաթուղիի հանգոյցին վրայ: Լոռիի սքանչելի անկիւններէն մէկը: Սքանչելի առողջարան մը ունի: Բնակչութեան թիւը՝ 4·400 անձ:

Ախթալայի մէջ յայտնաբերուած են 2500–3000 տարուան յուշարձաններ: Նշանաւոր է Ախթալայի եկեղեցին, որ կառուցուած է ԺԳ. դարուն:

Հայր Ս. Էփրիկեան կը գրէ. «Ախտալի կամ Ախդալա – գիւղ Գուգարաց Ձորափոր (Պոռչալու) գաւառի, ձորի մէջ, Լալվարու ստորոտը, Ճոճկանէն երկու ժամ հեռու՝ արեւմտեան հարաւային կողմը: Կ՚ըսուի թէ վարդապետ մը գիւղս անիծելով, բնակիչք ախտաւորուեցան եւ սկսան հետզհետէ մեռնիլ, եւ անկից կոչուեցաւ Ախտալի («Բնաշխարհիկ բառարան», Վենետիկ, 1903–5): Միջին դարերուն կոչուած է Պղնձահանք: Ախթալա անունը կ՚երեւի ԺԸ. դարէն սկսեալ:

Գիտական ստուգաբանութիւն չունի անունը: Քաղաքատիպ աւան դարձած է 1939ին:

ԱՅՐՈՒՄ — Քաղաքատիպ աւան Նոյեմբերեանի շրջանին մէջ, Դեբեդ գետի ափին, Երեւան – Թիֆլիս երկաթուղիի հանգոյցին վրայ: Բնակչութիւնը՝ 1900: Այրումի շրջիգծին մէջ գտնուած են ամրոցի մը աւերակները եւ դամբարաններ, որոնք երեք հազար տարուան հնութիւն ունին:

Անունին գիտական ստուգաբանութիւնը չկայ: Համաձայն ժողովրդական զրոյցի մը՝ ժամանակ մը տարածուած է եղեր ճանճատենդը, դողերոցքը: Մարդիկ կը տառապէին տենդով, որ «այրում է» անոնց մարմինը: Ասկէ ալ՝ Այրում անունը: Քաղաքատիպ աւան դարձած է 1960ին:

Հ. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՈՏՆԱԳՆԴԱԿ

ՄԵՔՍԻՔԱՅԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Ֆութպոլի աշխարհի ախոյենական մրցաշարքը մեծ թափով եւ ընդհանուր հետաքրքրութեամբ կը շարունակուի Մաքսիքայի եւ այլ գլխաւոր քաղաքներու մէջ: Ցարդ, նոյն հանդիպումները չյայտնաբերեցին անսպասելի արդիւնք մը: Այն բոլոր առաջնակարգ խումբերը որոնք իրաւամբ յաւակնութիւնը կը ցուցադրեն խլելու առաջնութեան դափնին, անոնք ամէնքն ալ գրեթէ դեռ պատնէշին վրան են, կատարելու համար դուռմի երկրորդ բաժնի մրցումները: Անոնցմէ հինգը արդէն ապահոված են իրենց մասնակցութիւնը. անոնք են՝ Խորհ. Միութիւն, Ուրուկուէյ, Գերմանիա, Պրազիլիա եւ Փերու: Այս երեկոյեան կատարուելիք ուրիշ երեք մրցումներէն վերջն է որ պիտի ճանչցուին մնացեալ երեք երկիրները, որոնք պիտի մխան վերոյիշեալ երեք ժամանակաւոր յաղթականներուն: Ամենամեծ հետաքրքրութեամբ կը սպասուէր Անգլիո – Չեխոսլովաքիա բախումին, որուն արդիւնքը նպաստաւոր եղաւ Մեծն Բրիտանիոյ, եւ այս վերջինը դեռ իրաւունք պիտի ունենայ — հակառակ Պրազիլիայէն իր կրած պարտութեան (0–1) — վերջնական յաղթութեան ի գին կատարուելիք այս երկրորդ մրցումներուն մասնակցելու: Մեքսիքա, Իտալիա, Պելժիա, Շուէտ եւ Ռումանիա եւս դեռ կրնան յուսալ այդ բախտին արժանանալ: Իսկ եթէ կայ խումբ մը, որուն մասին բնականաբար գովեստով կը խօսուէր եւ սակայն մասնագէտներու կողմէ ցոյց չէր տրուեր որպէս հաւանական յաղթականը, ինչպէս կ՚արտայայտուէին Անգլիոյ, Պրազիլիայի մասին, այդ խումբը ուրիշը չէ եթէ ոչ Գերմանիան. իր յարձակողականը ամէնէն զօրաւորը եղած է մինչեւ հիմա կատարուած բոլոր մրցումներուն մէջ: Անոնք են որ նշանակած են ամէնէն շատ կոլերը իրենց հակառակորդ շատ կարող խումբերուն դէմ, չարաչար պարտութեան մատնելով զանոնք: Եւ այժմ, իր այդ սքանչելի խաղարկութեամբ, Գերմանիա կը նկատուի յաղթականի մեծ հաւանականութիւն ապացուցանող խումբը: Պէտք է վերյիշել արդարեւ, որ 1966ին, ան էր որ վերջնական մրցման կը հասնէր ընդդէմ Անգլիոյ, որ զայն պարտութեան կը մատնէր շատ դժուարութեամբ, յաւելուածական խաղամասին ընթացքին միայն: Այսպէս թէ այնպէս, տակաւին բուռն մարտնչումներու ականատես պիտի ըլլանք, ինչպէս յառաջիկայ շաբաթ, նոյնպէս վերջին շաբաթը, մինչեւ Յունիս 21, գիտնալէ առաջ թէ ո ր ո՞ ն ք պիտի ըլլան այն երկու խումբերը, զորս գլեսնելէ վերջ իրենց նոր հակառակորդները, պիտի ճակատին դէմ առ դէմ՝ արժանանալու համար Թանկագին բաժակին:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ–ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

ՌԱՏԻՕ-ԵՐԵՒԱՆ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ

Հարցում Ռատիօ–Երեւանի.

Կուսակցութիւնը բնաւ չի՞ կրնար սխալիլ:

Ռատիօ–Երեւանի պատասխանը.

Սկզբունքով այո, կրնայ, բայց չի սխալիր:

Երկրորդ հարցում.

Ի՞նչպէս կ՚ըլլայ որ այդքան վստահ գիտէք:

Ռատիօ–Երեւանի պատասխանը.

Կուսակցութեան հարցուցինք:

×

Հարցում Ռատիօ–Երեւանի.

Ի՞նչ պիտի պատահէր արդեօք եթէ մեր առաջնորդ ընկերներէն մէկուն պատուաստուէր արեւմուտքէն մէկու մը սիրտը:

Ռատիօ–Երեւանի պատասխանը.

Սկզբունքով ոչինչ պիտի պատահէր: Մեր առաջնորդ ընկերներուն մօտ սիրտը ոչ մէկ դեր կը կատարէ:

×

Հարցում Ռատիօ–Երեւանի.

Մեզի համար իսկական նպաստաւո՞ր է այն ճշմարտութիւնը թէ միայն մէկ կուսակցութիւն ունինք երկրին մէջ:

Ռատիօ–Երեւանի պատասխանը.

Բնականաբար: Որքան շատ կուսակցութիւն ունենայինք, այնքան աւելի ստիպուած պիտի ըլլայինք ուշադիր ըլլալու, սխալ խօսք մը չընելու համար:

×

Հարցում Ռատիօ–Երեւանի.

Կրնա՞նք ընկեր Կոսիգինի մասին մանրավէպեր պատմել:

Ռատիօ–Երեւանի պատասխանը.

Սկզբունքով այո, բայց աւելի ապահով է որ պատմէք Նիքսընի, Մաոյի եւ Թիթոյի մասին:

×

Հարցում Ռատիօ–Երեւանի.

Չեմ գիտեր թէ ի՛նչ կը պատահի ինծի: Համայնավար կուսակցութիւնը չեմ սիրեր այլեւս ոչ ընկեր Կոսիգինի, եւ ոչ ալ մեր առաջնորդներէն ոեւէ մէկուն հանդէպ համակրանք չեմ զգար: Ի՞նչ ընեմ:

Ռատիօ–Երեւանի պատասխանը.

Ձեր անունը եւ հասցէն մեզի գրեցէք:

×

Հարցում Ռատիօ–Երեւանի.

Աշխատավայրիս պատուհանէն ամէն օր կը դիտեմ Կուսակցութեան Պալատին անփոփոխ տեսարանը: Այլեւս ձանձրացայ այս տեսարանէն եւ չեմ ուզեր տեսնել զայն: Ի՞նչ ընելու եմ:

Ռատիօ–Երեւանի պատասխանը.

Կուսակցութեան մէջ պաշտօն ստանձնեցէք: Այն ատեն դուք ալ կը մտնէք պալատէն ներս եւ զայն չէք տեսներ այլեւս:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (89)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Բայց յանկարծ կեցաւ: Դէմքին արտայայտութիւնը արագօրէն փոխուեցաւ: Սոսկումն ու յուզումը տեղի տուին հանդարտ ուշադրութեան մը եւ վերացական երանութեան մը: Վրոնսքի չկրցաւ ըմբռնել այս կերպարանափոխութիւնը: Աննա իր ծոցին մէջ զգացած էր նոր կեանքի մը տրոփիւնը:

Դ.

Քարենին իր վերնազգեստին վրայ Վրոնսքիի հանդիպելէ ետքը իտալական օփերան գացած էր, ինչպէս միտք ունէր: Երկու արարուածի մնաց եւ տեսաւ այն անձը որուն հետ խօսակցիլ կը փափաքէր: Տուն վերադառնալով՝ ուշադրութեամբ քննեց կրկնոցակալը եւ ապահովուելով որ զինուորական վերարկու չկար, ըստ իր սովորութեան իր յարկաբաժինը մտաւ: Բայց չպառկեցաւ եւ մինչեւ առտուան ժամը երեք սենեակին մէջ քալեց:

Կնոջը դէմ զգացած ոխը, որ կը մերժէր պատշաճութիւնները պահպանել ու յարգել այն միակ պայմանը որ իր վրայ պարտք դրուած էր, զինքը անդադար կը կրծէր: Աննա չէր գործադրած այդ պայմանները եւ ինք որոշած էր պատժել զայն. իր սպառնալիքը պիտի գործադրէր, ամուսնալուծութիւն պիտի պահանջէր ու զաւակը պիտի առնէր ձեռքէն:

Ինք կը գիտէր բոլոր այն դժուարութիւնները որոնք կան Ռուսիոյ մէջ ամուսնալուծութիւն ձեռք բերելու համար, բայց ըսած էր որ այդ բանը պիտի ընէր եւ հարկ էր ցոյց տալ թէ իր սպառնալիքը զուր խօսք մը չէր:

Կոմսուհի Լիտի նոյնիսկ իրեն հասկցուցած էր որ ատիկա լաւագոյն լուծումը պիտի ըլլար իր կացութեան համար: Վերջապէս, ամուսնալուծութեան դատավարութիւնները այնքան կատարելագործուած չէին նոր ատենները որ Քարենին կը յուսար բոլոր ձեւակերպական դժուարութիւններուն յաղթել:

Յետոյ, դժբախտութիւն մը երբեք առանձին չի գար. այն պետական բարենորոգումները զորս ինք վերջերս առաջարկած էր, իրեն ա՛յնքան նեղութիւն պատճառած էին, որ անդադար գրգռումի մէջ էր: Ամբողջ գիշերը չքնացաւ եւ իր բարկութիւնը հետզհետէ աւելնալով, առտուն իր ծայրայեղութեան հասաւ: Շտապով հագուեցաւ եւ իմանալուն պէս որ Աննա ելած էր, չխտակ անոր սենեակը մտաւ, կարծես չուզելով իր բարկութենէն մաս մը կորսնցնել ճամբան:

Աննա, որ կը կարծէր թէ շատ լաւ կը ճանչնար իր ամուսինը, զարմացած մնաց զայն նշմարելով: Քարենինի ճակատը փոթփոթած էր, իր մռայլ աչքերը տարտամութեան մէջ կը թափառէին, խուսափելով իր կնոջ ակնարկէն, բերանը հաստատօրէն գոցուած էր եւ արհամարհանք կ՚արտայայտէր: Իր քալուածքին, շարժումներուն եւ ձայնին մէջ խիստ ու որոշ բան մը կար զոր մինչեւ այդ օր չէր տեսած:

Իր կնոջ սենեակը մտաւ եւ առանց Աննան ողջունելու, դէպի անոր գրասեղանը ուղղուեցաւ, բանալիները առաւ եւ դարակները բացաւ:

— Ի՞նչ կը փնտռէք, պոռաց Աննա:

— Ձեր հոմանիին նամակները կը փնտռեմ:

— Հոս չեն, պատասխանեց կինը դարակը գոցելով:

Անոր շարժումը տեսնելով՝ Քարենին հասկցաւ որ ճիշդ գուշակած էր. կոպտաբար Աննայի ձեռքը բռնեց եւ մէկէն առաւ այն թղթածրարը որուն մէջ կինը ամէնէն թանկագին թուղթերը կը պահէր:

Աննա ուզեց ձեռքէն խլել թղթապանակը, բայց Քարենին զայն ետ մղեց:

— Նստեցէք, ձեզի խօսելիք ունիմ, ըսաւ:

Թղթապանակը ուժով մը թեւին տակ սեղմեց:

Աննա անոր նայեցաւ ապշութեամբ եւ երկչոտութեամբ:

— Ձեզի ըսի որ ձեզ թոյլ չեմ տար ձեր հոմանին այստեղ ընդունելու:

— Պէտք ունէի զինքը տեսնելու, որպէսզի...

Աննա կեցաւ, չկրնալով այս այցելութիւնը արդարացնող պատրուակ մը գտնել:

— Չեմ մտներ այն պատճառներու մանրամասնութեանց մէջ որոնց համար կին մը պէտք կ՚ունենայ իր հոմանին տեսնելու...:

— Կ՚ուզէի... կը խորհէի...:

Իր ամուսնոյն կոշտ ընթացքը զինքը գրգռեց եւ իրեն վերադարձուց իր քաջութիւնը:

— Կը զգա՞ք թէ որքա՛ն դիւրին է զիս նախատելը:

— Միայն պարկեշտ անձերը կարելի է նախատել, բայց գողի մը «գող» ըսելը պարզապէս իրողութիւն մը հաստատել է:

— Չէի գիտեր ձեր այսքան անգթութիւնը:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

ՊՐԻՒՍԷԼ.— Տէր եւ Տիկին Խոսրով Էմիրզեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ-մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱԻԵՏԻՍ ԷՄԻՐԶԵԱՆԻ

(ծնեալ Մեղրիկ Տէր-Ոսկի)

Հիմնադիր եւ նախկին Ատենապետուհի (1940–1957) Պելժիոյ Գաղութահայ Վարչութեան Տիկնանց Օժանդակ Մարմնին

մահը, որ պատահեցաւ 1970, Յունիս 11ին, արկածի հետեւանքով:

Յուղարկաւորութիւնը, հայկական ծէսով, կը կատարուի այս Երեքշաբթի (Յունիս 16) ժամը 11ին

Church of England

29, Rue du CapitaineCrespel, Bruxelles

Հաւաքուիլ եկեղեցին:

Ընտանիքին հասցէն.—

1180, BRUXELLES, Champ du Vert Chasseur, 55 - Belgique

«ՅԱՌԱՋ».— Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Էմիրզեանի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հոգեհանգստեան ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի եւ յաւարտ պատարագի պաշտօն կատարուի, նորոգ հանգուցեալ

ՄԱՍԻՍ ՂԵԻՈՆԴԵԱՆԻ

հոգւոյն յաւիտենական հանգստեան համար, իր մահուան քառասունքին առթիւ, Յունիս 21ին, Կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին, Մարսէյլի Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյն մէջ, 92, Ռիւ տ'Օպաներ:

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհանուր ժողովը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 4ին Միութեան գրասենեակին մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկ. Տէր-Յակոբեանի խնամիին՝ Տիրան Հոթոյեանի մահուան քառասունքին առթիւ 30 Ֆր. Մամբրէ Ալթունեանէ Վիէնէն) Պօլսոյ նահատակներուն եւ իր հօր մահուան քսանեւհինգամեակին առթիւ 50 ֆրանք:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պարոնեանի իրենց հօր՝ Տրդատ Պարոնեանի մահուան առթիւ:

ՅԱՐԳԱՆՔ
ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Քսան կախաղաններու յիշատակին նուիրուած հանդիսութիւնը կը կատարուի Փարիզի մէջ այս Կիրակի նախաձեռնութեամբ Փարամազ ակումբի եւ մասնակցութեամբ Փարիզի եւ Իսիի Հնչակեան զոյգ մասնաճիւղերուն, պատուոյ նախագահութեամբ

ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ԵՍԹԵՐ ԻՔՔԱԼԱՅՃԱՆԻ

եւ նախագահութեամբ

Պր. ՓԱԹԹՈՒԿԵԱՆԻ

Այս առթիւ համաձայն Վ. Մ.ի որոշումին Կիրակի 21 Յունիսին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ մէջ:

Նոյն օրը, կէսօրէ ետք, ժամը 13,30ին, տեղի պիտի ունենայ հոգեճաշ մը «Լը Կավրոշ» ճաշարանին մէջ:

LE GAVROCHE

3, Rue Rougemont, Paris (9e)

Օրուան պատշաճ բանախօսութիւն եւ ուղերձ:

Գեղարուեստական բաժին, նուիրուած ՔՍԱՆՆԵՐՈՒՆ, ծանօթ արուեստագէտ դերասաններուն կողմէ:

Հոգեճաշի մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի դիմել Փարամազ Ակումբի անդամներուն եւ արձանագրուիլ Յունիս 19ին ամէնէն ուշը:

Իսկ հեռաձայնով դիմել ամէն օր ժամը 18էն ետք հետեւեալ թիւերով 644-46-02:

Ճաշագին 25 ֆրանք:

Պ. Մկրտիչ Յարութիւնեան, Տէր եւ Տիկին Յար. Արթինեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ս. Յարութիւնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տ. Յարութիւնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կ. Յարութիւնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յ. Առաքելեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Ս. Տէր-Ղազարեան եւ զաւակները, Ս. Յարութիւնեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, քրոջ, մեծ-մօր եւ ազգականին՝

ՍՐԲՈՒՀԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ

(ծնեալ Առաքելեան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Յունիս 12ին, 81 տարեկանին: Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Չորեքշաբթի (Յունիս 17) ժամը 15,30ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Ալֆորվիլի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ բոլորը դպրոցի ամավերջի հանդէսին, Կիրակի, 21 Յունիս եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Աշակերտներու կողմէ արտասանութիւններ, երգեր ու պարեր: Պիտի ներկայացուի նաեւ խիստ ծիծաղաշարժ թատերգութիւն մը՝ «Հնարամիտ վարձակալը»:

Մուտքը ազատ է:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 5 ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

44–50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ, Մոնմորանսի

ՄԱՅԻՍ 28

Ալֆորվիլի մէջ կը տօնուի Յունիս 27ին:

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

20 Յունիս Շաբաթ երեկոյ Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահը, 32 Ռիւ Փօլ Տէրուլէտ, Պուա Քոլոմպ:

Բարձր հովանաւորութեամբ կաթողիկոսական պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

կը նախագահէ Պ. Զ. ԽԱՆՋԵԱՆ

Ուսուցչուհի Մայտա Մարգարեանի գլխաւորութեամբ, դպրոցի աշակերտներն ու աշակերտուհիները պիտի արտասանեն, պիտի երգեն, պիտի պարեն եւ պիտի ներկայացնեն երկու մանկական փիէսներ:

Հանդիսութիւնը պիտի փակուի Սայաթ Նովա համոյթին խմբական երգերով եւ նուագով:

Տոմսերը կը ծախուին Պուա Քոլոմպի մէջ Տիկ. Երանուհի Ճիրմէճեանի՝ 31 Ռիւ Փ. Տէրուլէտ, Անիէռի մէջ՝ Տիկ. Մ. Ունճեանի՝ 24, Ռիւ Ալպէր տիւ Մէն, Քոլոմպ՝ Տիկին Հ. Էքիզեանի 197, Ռիւ Սէն-Տընի:

Մուտք 5 ֆրանք:

ՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պտոյտ մը դէպի Տօվիլ-Թռուվիլ՝ օթոքառով, Կիրակի Յունիս 21ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

Երթուդարձի ծախք 20 ֆրանք:

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել ընկերուհիներ Թորոսեանի 253-63-63 Կուրպէթեան 253-83-73:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Փաթրասէն Տիկին Տիգրանուհի Համբարեան (ծնեալ Ասլանեան) կը փնտռէ իր հօրեղբայրը՝ Գէորգ Ասլանեան, փարիզաբնակ: Լուր տալ հետեւեալ հասցէին.

Պ. ԶԱՎՈՒՇԵԱՆ

10, Rue Pasteur — 93 - SEVRAN

929-35-05

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՀԱՆԴԷՍ – ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Կը նախագահէ Սեւրի քաղաքապետ

Պր. ՇԱՌԼ ՕՏԻՔ

Կիրակի Յունիս 21 կէսօրէ ետք ժամը 4ին

Կը հրաւիրուին վարժարանիս նախկին աշակերտները, բարեկամներն ու համակիրները:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ

Ճիպէյլի Ամերիկեան Որբանոցի

1920–1925

(Հրատարակութիւն նախկին սաներու)

Դիմել Հրանտ-Սամուէլ եւ Բալուեան գրատուները:

Գին՝ 20 ֆր.

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՍԷՆ ՌԱՖԱՅԷԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Սէն Ռաֆայէլ

DOMAINE DES VEYSSIERES, VALESCURE (83)

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 Ֆր., 14 օրէն աւելի, օրական 24 Ֆր. 7էն 14 օր՝ 27 Ֆր. 7էն պակաս՝ 30 Ֆր.:

Արձանագրութիւնները՝ Ուրբաթ եւ երկուշաբթի իրիկունները ժամը 18,30էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: Ճամբորդութիւնը՝ օթոքառով:

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Բոլոր ճամբորդութիւնները երթ ու դարձ օդանաւով եւ «Փանսիոն քոմփլէթ» Արմենիա պանդոկին մէջ:

2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ, 14 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ճամբորդութիւն ՅՈՒԼԻՍ 11էն 26

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՆ ԵՌՈՒԶԵՌԻ ՕՐԵՐՈՒՆ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑՈՂ ԱՅՍ ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂԵՐԸ ՍԱԿԱՒԱԹԻՒ ԵՆ: ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՅՄԱՆԱԺԱՄ՝ ՅՈՒՆԻՍ 15: ԹՈՒՐԻՍԹԻՔ ԿԱՐԳ ԳԻՆ 2300 ՖՐ.

Բ. ճամբորդութիւն.— 1 ՕԳՈՍՏՈՍԷՆ 16 ՕԳՈՍՏՈՍ — Ա. ԿԱՐԳԻ սենեակ «Արմենիա»յի մէջ, Բ. կարգի նախաճաշ, ճաշ եւ ընթրիք: Գին՝ 2500 Ֆրանք:

Գ. ճամբորդութիւն.— 9 ՕԳՈՍՏՈՍԷՆ 24 ՕԳՈՍՏՈՍ — Ա. ԿԱՐԳԻ սենեակ «Արմենիա»յի մէջ, Բ. կարգի նախաճաշ, ճաշ եւ ընթրիք: Գին՝ 2500 ֆրանք:

Դ. ճամբորդութիւն.— 11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԷՆ 26 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — Երեւանի յաւագոյն եղանակի այս այցելութիւնը եւս տեղի կ'ունենայ Առաջին կարգով, «Փանսիոն քոմփլէթ» «Արմենիա»յի մէջ Գին՝ 2450 ֆրանք

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS — 22, rue du 4-Septembre — PARIS — Tél. : 742-77-40

ուր կարելի է անձամբ ներկայանալ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆԻ, ամէն Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ 11, rue du Bassin — Saint-Julien

Tél. : 48-94-75

ԼԻՈՆԻ մէջ՝ ՊԱԼԵԱՆԻ՝ 154, rue Barabanne — Tél. : 60-01-11

ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ՝ ՆԱԶԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ

ՏԵՍԻՆԻ մէջ՝ Կ. ԳԱՐԱԵԱՆԻ

Conditions d'inscription : — Passeport validé

— 4 photos

— Carnet de change (*on peut se procurer celui-ci dans toutes les banques sur présentation d'une pièce d'identité et d'une photo*).

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յուլիս 5ին:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի դաշտահանդէսը Յունիս 28, Կիրակի:

×

Դաշտահանդէս Տեսինի մէջ՝ Հերոսներու օրուան առթիւ, Մարկի եաեւի ծանօթ պուրակին մէջ՝ 5 Յուլիս Կիրակի ամբողջ օրը: Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

Համախմբերդցիական Միութեան Մարսէյլի երեք քոյր մասնաճիւղերու մասնակցութեամբ, տարեկան դաշտահանդէսը՝ Յուլիս 5ին:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

Նոր Սերունդի Վիէնի կազմին դաշտահանդէսը

ՅՈՒԼԻՍ 5ԻՆ

ԱԶԴԱԿ ՇԱԲԱԹՕՐԵԱԿ

Պէյրութի մէջ սկսած է հրատարակուիլ «Ազդակ» շաբաթօրեակը, «Դրօշակ»ի ծաւալով, 16 էջ, առանձին խմբագրութեամբ:

Շաբաթօրեակը, ընկերային, հասարակագիտական, ազգային, քաղաքական եւ պատմական բովանդակութեամբ, լոյս կը տեսնէ ամէն շաբաթ (տարին 50 թիւ):

Շաբաթօրեակի տարեկան բաժանորդագրութիւնը կ'արժէ, յիսուն թիւերուն համար, օդային թղթատարով 14 տոլար:

Ով որ կը փափաքի ծանօթանալ «Ազդակ Շաբաթօրեակի» բովանդակութեան, կրնայ դիմել տեղւոյն ներկայացուցիչին եւ ստանալ չորս առաջին թիւերը առանց որեւէ յանձնառութեան:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. — Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման Տար. 115 ֆր. — Հատը 0, 50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ՅՈՒՆԻՍ
MERCREDI 17 JUIN 1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 11.840
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
46e ANNÉE — N° 11.840

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉԷՈՒՉԵՍԿՈՒԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Ռումանիոյ նախագահը՝ Չէուչեսկու, որ ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Փարիզ ժամանեց Երկուշաբթի օր, իր տիկնոջ հետ։ Ֆրանսայի հիւրը պիտի ըլլայ հինգ օր շարունակ։

Չէուչեսկու Օրլիի օդակայանին մէջ դիմաւորուեցաւ Շապան Տելմասի, Մօրիս Շումանի եւ Փարիզի ռումէն դեսպանին կողմէ։ Նոր փրոթոքոլի մը համաձայն, Ֆրանսայի հիւրը Օրլիէն Թռանոլ տեղափոխուեցաւ ելիքոփթէրով, ուրկէ պաշտօնական շքախումբով մը առաջնորդուեցաւ Էլիզէ։ Նախագահ Փոմփիտու, կառավարութեան անդամները, ինչպէս նաեւ Ծերակոյտի նախագահը՝ Ալէն Փոհէր, դիմաւորեցին օրուան հիւրը եւ, այս առթիւ, Փոմփիտու արտասանեց բարի գալուստի աւանդական ճառը, որու ընթացքին շեշտեց, թէ բազմաթիւ կէտերու շուրջ համախոհ տեսակէտներ գոյութիւն ունին երկու երկիրներու միջեւ, ինչ որ հրաւէր մըն է ներդաշնակելու եւ միացնելու մեր աշխատանքը։ Չէուչեսկու իր պատասխանին մէջ դիտել տուաւ, թէ Զօր. տը Կոլի այցելութենէն ի վեր «մեր յարաբերութիւնները զօրաւոր մղում ստացան»։ Ապա տեղի ունեցաւ Փոմփիտու–Չէուչեսկու առաջին խօսակցութիւնը։

Նոյն օրը երեկոյեան Չէուչեսկու իր կնոջ հետ կը հիւրասիրուէր Կրան Թրիանոնի մէջ, ապա ներկայ կ'ըլլար Վերսայլի պալատի Լուի ԺԵ. Թատերասրահին մէջ տրուած բեմապարի մը հանդիսութեան։

Յաջորդ օր Չէուչեսկու կրկին կը տեսակցէր Նախագահ Փոմփիտուի հետ։

Պաշտօնական ճաշի ընթացքին երկու երկիրներու նախագահներն ալ արտայայտուեցան Եւրոպայի խաղաղութեան եւ Ռումանիոյ ու Ֆրանսայի գործակցութեան մասին։ Նախագահ Փոմփիտու անհրաժեշտ գտաւ, բրեւ ամէնէն հրատապ հարցերէն մէկը, վերջ տալ պլոքներու գոյութեան, որոնք կը ձգտին բաժանում մը ստեղծել Եւրոպայի մէջ։ Պարտականութիւն կը նկատեմ, ըսաւ ի մէջ այլոց Փոմփիտու, որ մեր երկու երկիրները իրենց օժանդակութիւնը բերեն եւրոպական պետութիւններու համագործակցութեան գործին, իւրաքանչիւր երկրի անկախութեան եւ գերիշխանութեան յարգանքին եւ խաղաղութեան պահպանման համար։ Չէուչեսկու, իր կարգին, շեշտեց այն միտքը, թէ եւրոպական երկիրներու միջեւ պէտք է հաստատուի բացարձակ հաւասարութիւն եւ բազմազան համագործակցութիւն, որ պէտք է Եւրոպան դառնայ խաղաղութեան օրրանը եւ ժողովուրդներու միջեւ համագործակցութեան կեդրոնը։

Փարիզի մէջ մեծ կարեւորութիւն կուտան Չէուչեսկուի այցելութեան, քանի որ Ռումանիա եւս կը ձգնի դուրս գալ պլոքներու շրջագիծէն՝ հետեւելով անկախ քաղաքականութեան մը։

Չէուչեսկուի այցելութեան նախօրէին, Փոմփիտու յայտարարած էր ռումէն թերթի մը, թէ այս այցելութեան առթիւ կը յուսայ ընդլայնել Ֆրանսայի եւ Ռումանիոյ համագործակցութեան շրջագիծը, ինչպէս նաեւ աջակցիլ խաղաղութեան պահպանման ջանքերուն Եւրոպայի մէջ։

Ռումանիա յատուկ շահագրգռութիւն ցոյց կուտայ Եւրոպայի ապահովութեան խորհրդաժողովին։ Ռումանիա այս խորհրդաժողովին միջոցաւ կ'ուզէ ապահովել «դէպի Արեւմուտք» բաց դուռ ստեղծելու եւ զայն ընդլայնելու իր նպատակը, բան մը, որ հակառակ Ռուսիոյ խուլ դժգոհութեան, փորձած է ընել Պուքրէշ, տարիներէ ի վեր ընդլայնելով իր կապերը Արեւմտեան Եւրոպայի հետ։ Ծանօթ է, որ Ֆրանսա համակարծիք ըլլալով հանդերձ եւրոպական ապահովութեան խորհրդաժողովի մը գումարման գաղափարին, անհրաժեշտ կը գտնէ կարգ մը հարցերու կարգադրութիւնը նախօրօք, ինչպէս, օրինակ, Պերլինի խնդիրը, Գերմանիոյ եւ Արեւելեան երկիրներու միջեւ խաղաղ գոյակցութեան ընդլայնումը եւայլն։ Այլ խօսքով Փարիզ կ'ուզէ, որ խորհրդաժողովը լաւ ձեւով նախապատրաստուի, մինչդեռ Պուքրէշ կը ձգտի, որ խորհրդաժողովը գումարուի շուտով։

Անշուշտ, Փոմփիտու–Չէուչեսկու հանդիպումներու ընթացքին խօսք պիտի ըլլայ նաեւ երկու երկիրներու առեւտրական, տնտեսական եւ թեքնիք գործակցութեան զարգացումի հարցը։ Փարիզ եւ Պուքրէշ համակարծիք են այս մասին։

Ռումանիոյ նախագահը Փարիզէն ետք պիտի այցելէ գաւառ։ Այսպէս, յաջորդաբար, պիտի գտնուի Թուլուզ, ուր պիտի այցելէ Սիւտ–Ավիասիոնի գործարանները, Նիմ, տեսնելու համար ռումբի նոր կայանը, Քատարաշ՝ դիտելու համար հիւլէական կեդրոնը, Մարինեան եւ Լիոն։

Լիոնէն Պուքրէշ պիտի վերադառնայ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՄԱՆԻ 24 ԺԱՄԵՐԸ» չահեցաւ Փորշ, առաջին անգամ ըլլալով։ Դժբախտաբար այս անգամ ալ արկած մը պատահեցաւ, տեղատարափին պատճառաւ երբ Ժաքի Իքսի կառքը սահեցաւ եւ դատաւոր մը սպաննուեցաւ։

ՄԵՔՍԻՔԱՅԻ ֆութպոլի համաշխարհային բաժակի Կիրակի օրուան մրցումները հետեւեալ արդիւնքները տուին։ Գերմանիա պարտութեան մատնեց Անգլիան 2ի դէմ 3 կէտով։ Ուրուկուէ 0ի դէմ 1ով յաղթեց Ռուսիոյ։ Միւս կողմէ, Պրազիլ 2ի դէմ 4 կէտով յաղթեց Փերուի, իսկ Մեքսիքա 4ի դէմ մէկ կէտով պարտուեցաւ Իտալիայէն։

ՊՐԱԶԻԼԻ կառավարութիւնը ազատ արձակեց 40 քաղաքական բանտարկեալներ՝ իբրեւ փրկագին գերման դեսպանին, որ առեւանգուած էր։

ՓԱՐԻԶԻ ժողովուրդը քալեց Երկուշաբթի օր, իբրեւ հետեւանք մեթրոյի եւ օթոպիւսի գործադուլին։ Զինուորական բեռնատար կառքեր կը բանէին որոշ գիծերու վրայ, դիւրացնելու համար ժողովուրդին փոխադրութիւնը։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԵԱՆ երեք բանակներու՝ օդուժի, ծովուժի եւ ցամաքի զինուորական պետերը, որոնք պետական հարուածով մը պաշտօնազրկած էին երկրին նախագահը՝ Զօր. Օնկանիա, այս անգամ միացեալ զեկոյցով մը հաղորդեցին իրենց նշանակած նոր նախագահին անունը՝ Զօր. Ռոպերթօ Լեվինկսթըն։ Նոր նախագահը, որ հեծելազօրի սպայ է, 49 տարեկան է։ Կը նկատուի շատ լաւ կազմակերպիչ մը։ 1969ի սկիզբէն ի վեր զինուորական կցորդ է Ուաշինկթընի Արժանթինեան դեսպանատան մէջ։

ՍՈՒՏԱՆԻ յեղափոխական Խորհուրդը նոր ազգայնացումներ կատարեց, ինչպէս գարեջուրի տասը ընկերութիւններ, Պաթա կօշիկի հաստատութեան գործարանը եւայլն։ Նախապէս ազգայնացուցած էր օտար դրամատուներն ու ապահովագրութեան ընկերութիւնները։ Ալժերիա եւս ազգայնացուց քարիւղի օտար ընկերութիւնները (գերման, ամերիկեան, հոլանտական եւ ուրիշներ)։ Ազգայնացման կարգադրութենէն դուրս կը մնան ֆրանսական քարիւղի ընկերութիւնները։

ԻՍՐԱՅԵԼԵԱՆ օդուժը, վերջին երկու շաբաթներու ընթացքին, վեց հազար ռումբ արձակած է Սուէզի եգիպտական դիրքերուն վրայ։ Վեցօրեայ պատերազմին այդքան ռումբ չէր արձակուած իսրայելեան օդանաւերու կողմէ։

ԵՄԷՆ, երաշտի հետեւանքով, սովի վտանգի տակ կը գտնուի։ Կառավարութիւնը դիմում կատարեց ՄԱԿի՝ շուտափոյթ օժանդակութեան համար։ Արդէն իսկ սովամահներ կան։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարարը՝ Մօրիս Շուման անդրադառնալով Ֆրանսայի եւ Փորթուկալի միջեւ կնքուած թեքնիք գործակցութեան մը համաձայնագրին, զայն նկատեց պարզ հանդրուան մը, քանի որ կը նախատեսուի ընդլայնել գործակցութեան ոլորտները։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ եւ Հունգարիոյ մէջ գետերը վերստին յորդեցան՝ տեղատարափ անձրեւներու հետեւանքով։ Վնասները շատ մեծ են։ Ծայրայեղօրէն մտահոգիչ կացութիւն ստեղծուած է Հունգարիոյ մէջ, կը հաղորդէ հունգար մամուլը։

ՍԷՈՒՏԱԿԱՆ Արաբիոյ թագաւորը՝ Ֆէյսալ Ալժերիա այցելեց։ Քաղաքական դէտերը յատկանշական կը նկատեն այս պաշտօնական այցը, քանի որ Ֆէյսալ, յառաջդիմական արաբ պետութիւններու կողմէ, ինչպէս Ալժերիոյ պարագան է, կը նկատուի յետադիմական միապետ մը։

ՍԷՅԼԱՆԻ նոր վարչապետը՝ Տիկին Պանտարանայիք ներկայացուց իր կառավարութեան գլխաւոր նպատակակէտերը. պիտի ճանչնայ Արեւելեան Գերմանիոյ, Հիւս. Քորէայի եւ Հիւս. Վիէթնամի կառավարութիւնները, պիտի խզէ իր յարաբերութիւնները Իսրայէլի հետ, ցորչափ այս վերջինը գրաւման տակ կը պահէ արաբ հողերը եւ, վերջապէս, Սէյլանը պիտի դառնայ «անկախ եւ ազատ հանրապետութիւն մը»։ Այժմ մաս կը կազմէ Անգլիական Հասարակապետութեան։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Կոսիգինի ուղղուած հեռագրով մը ցաւ յայտնեց Տաճիկիստանի մէջ Մայիսին եւ Կիրգիստանի մէջ վերջերս տեղի ունեցած երկրաշարժերուն, ինչպէս նաեւ Ուկրանիոյ յորդումներուն համար։

ԱՆՐԻ ՔԷՕՅԼ, նախկին նախարար եւ նախկին վարչապետ մեռաւ աջի օր, 89 տարեկանին։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

«ԱԶԴԱԿ»Ի ԵՒ «ԶԱՐԹՕՆՔ»Ի ԴԷՄ ԲԱՑՈՒԱԾ ԴԱՏԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

Ֆրանսահայ բովանդակ մամուլը — Յառաջ, Աշխարհ, Հայաստան, Նոր-Վուա — խոր վրդովումով տեղեկացաւ այն դատին, զոր Թրքական դեսպանին բողոքին վրայ, լիբանանեան դատախազութիւնը բացած է Պէյրութի իր երկու պաշտօնակիցներուն՝ Ազդակի եւ Զարթօնքի դէմ։

Այս դատը կը նկատէ առաջին առթիւ իբրեւ բռնաբարում մը մամուլի ազատութեան տարրական իրաւունքներուն։ Ֆրանսահայ մամուլը իր վստահութիւնը կը յայտնէ հանդէպ ասպնջական Լիբանանի արդարադատութեան, եւ ապահով կը սպասէ անոր տալիք վճիռին, որ ինչ որ ալ ըլլայ, դատապարտումն է գարուն առաջին ցեղասպանութեան, որ գործուեցաւ Թրքական կառավարութեան ոճրագործ ...

Նման Լիբանանահայ եւ Ամերիկահայ մամուլին, ֆրանսահայ մամուլն եւս խոր գոհունակութեամբ կ'ընէ հետեւեալ հաստատումները.—

Հայ ժողովուրդին բոլոր խաւերը, անխտիր, Միջին Արեւելեան երկիրներէն մինչեւ զոյգ Ամերիկաներու տարածքին վրայ սփռուած Հայութիւնը, իր հասարակաց թշնամիին հանդէպ որդեգրեց աբի եւ օրինակելի կեցուածք մը, ինչ որ ցոյց կուտայ կրկին, թէ տարիներ ու տասնամեակներ կրնան անցնիլ, բայց հայ ժողովուրդը չի մոռնար գործուած ոճիրին տարողութիւնն ու բնոյթը, կը յիշէ իր նահատակները, այլ մանաւանդ ունի կորովն ու վճռականութիւնը միասնական ճիգով եւ համազգային ձգտումով հետապնդելու իր իրաւունքները, որոնք անժամանցելի կը մնան, տարիներու եւ տասնամեակներու հոլովոյթին մէջ։

Մասնաւորաբար գոհունակութիւն կը պատճառէ Ֆրանսահայութեան, որու հարազատ թարգմանն է ֆրանսահայ մամուլը, հայ ժողովուրդին երեւան հանած առողջ գիտակցութիւնը սարքուած դաւին ի տես՝ ըմբռնելով հետապնդուած մութ ու այպանելի նպատակը։ Արդարեւ Թուրք իշխանութիւնները, որոնք ներքին անդոհանքով կը դիտեն իրենց երբեմնի զոհին հրաշալի Զարթօնքը եւ, մանաւանդ, անոր պայքարի ջիղը ի խնդիր իր իրաւունքներու ապահովման, արդարութեան վերահաստատման, այլ մանաւորաբար դահիճին անուանարկման ու ոճիրին դատապարտման, նման դատերով կը փորձեն լռութեան մատնել արդարութեան ձայնը, Հայութեան խօսքը, որուն հարազատ եւ մնայուն արտայայտիչը կը մնայ հայ մամուլը։

Այս ըմբռնումն է, որ ոտքի հանեց ոչ միայն Լիբանանի Հայութիւնը, այլ եւ գործօն աջակցութեան մը տրամադրութիւնը ստեղծեց Սփիւռքի գաղութներուն մէջ։

Ֆրանսահայ բովանդակ մամուլը ունի այն հաստատ համոզումն ու նաեւ վստահութիւնը, որ ազատ Լիբանանի արդարադատ ատեանը պիտի վերստին երաշխիքը տայ իր մարդասէր ոգիին՝ անմեղ արձակելով զոհը, որ այս պարագային կը նշանակէ լռելեայն, դատապարտել պատմութեան Մեծ Ոճրագործն ու անոր գործած ցեղասպանութիւնը։

Կը գիտակցինք, թէ ցորչափ հայ ժողովուրդին մէջ ամուր կը մնայ միասնական ոգին, ցորչափ հայ մարդը չի հրաժարիր իր արդար իրաւունքներուն տէր դառնալու որոշումէն եւ ցորչափ կը մնայ միշտ պայքարի դիրքերուն վրայ, ոչ մէկ ուժ, որքան ալ բիրտ ու անմարդկային ըլլայ ան, չի կրնար կասեցնել մեր ժողովուրդին յաղթական երթը, պատմութեան քառուղիներուն վրայ։

Հայութեան դատը արդարութեան դատն է, եւ անոր յաջող պսակաւորումը՝ քաղաքակիրթ մարդկութեան յաղթանակը։

«ՅԱՌԱՋ», «ԱՇԽԱՐՀ»
«ՀԱՅԱՍՏԱՆ», «ՆՈՐ-ՎՈՒԱ»

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ իրիկուն Պուքրէշէն Փարիզ հասաւ Յ. Ճ. Սիրունի, իրեն նուիրուած յոբելենական հանդիսութեան առթիւ։

Սիրունի Փարիզ կը մնայ մօտ երեք շաբաթ։

ԾՆՆԴԵԱՆ 150ԱՄԵԱԿ

ՀԱՅՐ ՂԵՒՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆ

Ա.

Բանաստեղծ թէ բանասէր, ուսուցիչ թէ պատմաբան, Հայ Ղեւոնդ Ալիշան իր ամբողջ էութիւնը դրաւ ստեղծագործութիւններուն մէջ եւ հայրենասիրական մաքուր ու անխառն ձգտումներով իր աշակերտներուն հոգիներուն մէջ զետեղեց Հայութեան պաշտամունքին հետ մարդկայնական մեծ արժէքներ:

Բարախուն սրտով, զգայուն բնաւորութեամբ, զուրգուրոտ հօր մը նուիրումով՝ Ալիշան իր շուրջը ստեղծեց անհուն սէր մը, իրեն կապելով հայ ազատատենչ երիտասարդութիւնը:

Փարիզ, Լոնտոն, Գերմանիա, մինչեւ Փեթերսպուրկ եւ Թիֆլիս, մանաւանդ մինչեւ Կ. Պոլիս ու գաւառները, հայ երիտասարդ մտաւորականութիւնը հեւ ի հեւ կը հետեւէր իր բոցավառ տողերուն, կ'ոգեւորուէր անոր հայրենասիրական զգացումներով, կը վերապրէր Հայաստանի փառապանծ անցեալը, արդարօրէն տէր կը կանգնէր մեր հերոսական պատմութեան ու կը լեցուէր գիտակից հպարտութեամբ, հաւատքով:

Անոր գրիչով ու հաւատքով Հայաստանի աշխարհագրութիւնը, հայրենի աշխարհը զարմանալի հարազատութեամբ, բնական գեղեցկութիւններով եւ հարըստութիւններով հասաւ հայ ընթերցողներուն: Առանց Հայաստանը տեսած ըլլալու՝ ներկայացուց զայն մինչեւ իսկ ամէնէն աննշան գետակով, առուակով, սարերով ու դաշտերով:

Մանկավարժական իր կարողութեան, գրական տաղանդին եւ բանասիրական հետաքրքրութիւններուն ան միացուցած էր հայրենական մշակոյթին եւ Հայութեան ազատագրական դատին ծառայելու ոգին ու պատրաստակամութիւնը:

Հայր Ղեւոնդ Ալիշան իր բեղուն գրիչով աշխատած էր վերակենդանացնել հայ պատմական արժէքները ոչ միայն իբրեւ պատմական կամ բանասիրական պրպըտումներով, այլեւ իր գրական ստեղծագործութեան մէջ: Ինչպէս իր բանաստեղծութեան մէջ գեղարուեստին հետ ազգայինը կը տեսնենք, այնպէս ալ իր հնապատմական աշխատանքներուն մէջ կը տեսնենք հայ արուեստի իր խանդավառութիւնը, մեր մշակոյթին մէջ ունեցած իր լայն ծանօթութիւնները եւ այս բոլորը վերլուծելու իր տաղանդը:

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բուն անունով Քերոբէ, ծնած է 1820ին, Կ. Պոլիս: 1832ին կ'ուղարկուի Վենետիկ, Մխիթարեաններու Ս. Ղազարու վանքը:

Այնտեղ, խանդավառ եւ ուսումնատենչ պատանին ինքզինք կը նուիրէ հայերէն լեզուի ծանօթացման եւ առհասարակ առաւելագոյն պաշարով զինուելու արշաւին:

1836 Ապրիլ 20ին, կը ձեռնադրուի կուսակրօն քահանայ, տիրապետած ըլլալով գրականութեան, իմաստասիրութեան եւ լեզուներու:

Ալիշանին համար Մխիթարեան վանքը, Վենետիկի մէջ, կը ներկայացնէր հայ կրթական, մշակութային եւ կրօնական օճախը, ուր ոչ միայն կը պահպանուէին հայ անցեալի բոլոր արժէքները, այլեւ հայապահպանման աշխատանքին գլխաւոր կռուաններէն մէկը կը հանդիսանար:

Ուսման ընթացքը աւարտելէ ետք, անմիջապէս կը լծուի ուսուցչական ասպարէզին, միաժամանակ վարելով «Բազմավէպ»ի խմբագրութիւնը:

1850ին կը մեկնի Հռոմ, Ս. Ղազարի վանքի շահերու պաշտպանութեան աշխատանքները տանելու:

1852ին, այս անգամ կը մեկնի Լոնտոն՝ Ս. Ղազարի վանքին համար նիւթական գումար մը կարգադրելու առաքելութեամբ: Կը հանդիպի Վիէննա, կը տեսակցի Մխիթարեաններուն հետ, ապա առիթը կ'ունենայ այցելելու Փարիզ: Այստեղ թէ Լոնտոնի մէջ՝ առիթը կը ստեղծէ այցելելու մատենադարաններ, հետաքրքրուելու հայկական ձեռագիրներով: Շփում կը հաստատէ Ֆրանսացի թէ անգլիացի մտաւորականներու հետ եւ ամէն առիթ օգտագործելով, հայերէնով թէ Ֆրանսերէնով ճառեր կը խօսի, հանգամանօրէն ներկայացնելով հայ ժողովուրդի մշակութային ժառանգութիւնները:

ՈՒՍՈՒՑԻՉԸ

Վերջնականապէս Վենետիկ վերադառնալով՝ Հայր Ղեւոնդ Ալիշան կը նուիրուի ուսուցչութեան: Կը փորձէ, գիշեր, ցերեկ, իր պրպտումներու արդիւնքը բերելու իր աշակերտներուն, որոնք իրմով կը վերանային, կ'երթային հայրենիք, կը հզօրանային անոր շունչին տակ: Գրաբարի, հայ լեզուի, հայ գրականութեան ու պատմութեան մօտէն ու հաւատքով ծանօթանալէ ետք, հայ աշակերտները մենք կը տեսնենք վերադարձած իրենց ծննդավայրերը, ստանձնելու համար հրապարակագրական, գրական եւ ուսուցչական ասպարէզներու մէջ ղեկավարի պաշտօններ: Նոյն այս աշակերտները, վարպետին կախարդական շունչով թրծուած կուգան Կ. Պոլիս եւ Թիֆլիս, իրենց գործօն մասնակցութիւնը բերելու ազգային եւ քաղաքական զարթօնքին:

Այդ սերունդէն կարելի է յիշել Գրիգոր Արծրունի, Արփիար Արփիարեան, Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան, Թ. Թէրզեան եւ ուրիշներ:

Ալիշան, իր կեանքի վերջին օրերուն չի կրնար ուղղակի իր դաստիարակչական ճիգերը նախկին թափով սպառել աշակերտներուն վրայ, քաշուած կեանք մը կ'ապրի ինքզինք ամբողջութեամբ նուիրելով բանասիրական եւ պատմա – աշխարհագրական աշխատանքներուն, բայց չի դադրիր խորհուրդներ տալէ, այցելու հիւրերուն հայադիտական թելադրութիւններ ընելէ:

ԳՈՐԾԵՐԸ

Ալիշանի գործերը կարելի է երեք մասի բաժնել.

1. Գրական վաստակ, որ իր կարգին կը բաժնուի արձակ եւ չափածոյ ստեղծագործութիւններու:

2. Թարգմանութիւններ:

3. Պատմա – տեղեկագրական երկասիրութիւններ:

ԳՐԱԿԱՆ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Ա) Չափածոյ գրականութիւն.— Իր գրական վաստակին մէջ, ժամանագրական թէ արժէքի տեսակէտէն՝ առաջին տեղը կը գրաւէ քերթողական վաստակը, որ աւելի բազմերանգ է եւ ամբողջութեամբ կը յատկանշէ Ալիշան մա՛րդը, Հա՛յը իր նկարագրային, հայրենասիրական, բանաստեղծական, մանկավարժական, խրատական, կրօնական աշխարհայեացքներով եւ ձգտումներով:

Իր քերթողական ստեղծագործութիւնը կը սկսի պատանի օրերէն եւ բուռն թափով մը կը շարունակուի մինչեւ 1852: Այս թուականին կը գրէ իր քերթուածներու շարքին վերջաբանը՝ «Հուսկ բան առ ոգին նուագահան»:

Ալիշանի բանաստեղծութիւնները ծանօթ են մեր գրականութեան մէջ «Նուագք» անունով, որոնք իրենց կարգին հեղինակին կողմէ բաժնուած են 1857ին, առանձին խորագիրներով եօթը բաժիններու եւ հինգ հատորներու:

Ա. Հատորը.— «Մանկունի» խորագրով տաղաչափեալ 73 քերթուածները, մանուկներու ուղղուած զանազան օգտակար խորհուրդներ են, ուղղութիւններ: «Մանկունի»ները իրենց կարգին կը ներկայանան երեք ստորաբաժիններով. Ա) Աղօթք, Բ) Յորդորակք եւ Գ) Մաղթանք:

Բ. Հատորը.— «Մաղթունի», կրկին տաղաչափեալ, բայց գրական կամ բանաստեղծական ոչ շատ վաւերական արժէքով, գրուած, առաւելաբար, ըստ պարագայի, օգտակար ըլլալու մտահոգութեամբ: Այս տաղերուն թիւը կը հասնի 30ի: «Մաղթունի»ներու երկրորդ գիրքը կը կոչուի «Խոհունի», ուր, ինչպէս խորագիրը ցոյց կուտայ, կեանքի զանազան երեւոյթները կը վերլուծուին, խորաթափանց մտքով եւ արուեստագէտի զգացումներով, կը բաղկանայ 37 տաղերէ:

Նոյն հատորի Գ. գիրքը «Բնունի» խորագրուած է: Բնութեան գովքին նուիրուած 34 քերթուածներ են:

Գ. Հատորը.— «Հայրունի»ներն են, որոնց մէջն է Ալիշան բանաստեղծի եւ հայրենասէրի մեծագոյն արժէքը: Այս հայրենասիրական երգերն էին, որոնց շնորհիւ Ալիշան հայ երիտասարդութեան սիրուած բանաստեղծն ու հայ ազատագրական պայքարի առաջին երգիչը դարձաւ: Այնտեղ է իր անմահ «Բամ փորոտան» քերթուածը, ինչպէս եւ պատմական նիւթերով, անվիճելի տաղանդով երկնուած «Երգք Նահապետի» շարքին 11 անմահ երգերը: Այս երգերը շատ աւելի մեծ տեղ պիտի գրաւէին մեր ընթերցասէր հասարակութեան մօտ, եթէ անոնցմէ մէկ մասը գրաբարով գրուած ըլլալու հանգամանքով անմատչելի եղած չըլլար աւելի լայն զանգուածներուն, բայց 1847-1849 թուականներուն գրուած այս ե ր գ ե ր է ն մի քանի միայն կը բաւեն Ա լ ի շ ա ն ը սերունդներու առաջնորդ ու ներշնչման աղբիւր դարձնելու: Այդ մի քանի քերթուածներէն անհրաժեշտ է յիշել «Նուշն Շաւարշանայ», «Հայ Հաննարը», «Լուսընկայն Գերեզմանաց Հայոց»:

Դ. Հատորը.— «Տէրունի», 76 կրօնաշունչ երգեր, աղօթքներ եւ սաղմոսներու նմանող տողեր են, որոնց մէջ եւս ակներեւ է բանաստեղծի շունչն ու թռիչքը:

Ե. Հատորը.— «Տխրունի», իր կարգին ունի երեք բաժիններ.— Ա) Յուշք եւ վաշք, Բ) Մահու մրմունջք, Գ) Բանք Պանդխտի: Այստեղ եւս բանաստեղծը հայ ժողովուրդի վտարանդի ճակատագրին դառն իրականութիւնները կ'ողբայ, իր անհատական օրերու տխրութիւնը կը վերյիշէ, մահը, կեանքը, անձկութիւնները, վհատութեան ճիչերը խոր ցնցումով, յուզումնալի հոգեկան փոթորիկներով կը վերածուին բանաստեղծութեան, ուր արուեստը կը յաջողի կարգ մը քերթուածներու մէջ կանգուն մնալ:

«Տխրունի»ները յատկանշական են մանաւանդ իրենց հասունութեամբ, իմաստութեամբ, զեղումներով եւ իմացական կշիռով:

ԱՐՁԱԿ ԷՋԵՐ.— Արձակ էջերէն իր գրչին կը պատկանին «Յուշիկք Հայրենեաց Հայոց», «Ծառք Հոգեւորք» եւ «Խորհրդածութիւնք ընդ Եղեւնեաւ» գործերը:

Ա) «Յուշիկք Հայրենեաց Հայոց» նիւթով պատմական, ոճով արձակ, բայց ոգիով ու խառնուածքով բանաստեղծական պոռթկումներ են, 1869ական թուականներուն գրուած: Այստեղ, բանաստեղծը կը ջանայ հայ պատմութեան լուսաւոր դէմքերը ներկայացնել ժողովուրդին, մեր փառքն ու յաւերժական ոգին վերակենդանացնել:

Գրական ոճով տրուած պատմական այս դրուագներն ու դէպքերը, զուտ գրական մտահոգութենէն աւելի՝ կը միտին նկարագիր կերտելու, ազգային մթնոլորտ ստեղծելու եւ գիտակցութիւնը արթնցնելու հայ ժողովուրդի զաւակներուն մէջ: Ահա թէ ինչո՛ւ «Յուշիկք Հայ-

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

Արդէն իսկ հասած էին Շիտակ ճամբան ուր Թորոս պէյ պարապ կառք մը տեսնելով նշան ըրաւ կառապանին, որ կենայ եւ երկուքը միասին մէջը մտան:

Պատանին որ ծածկաբար իրենց կը հետեւէր, պահ մը շուարած մնաց, կարծես ինչ ընելիքը չգիտնալով, յետոյ յանկարծ որոշումը տուաւ եւ կողմնակի փողոցի մը մէջ աներեւոյթ եղաւ:

Ինչպէս ըսինք Ուրբաթ օր մըն էր եւ զապթիէի մէջ սովորական օրերու եռուզեռումը չկար: Պաշտօնեաններուն հազիւ մէկ քառորդը եկած էր, անոնք միայն, որ անհրաժեշտ գործեր ունէին:

— Փաշան եկա՞ծ է, հարցուց Ալի պէյ ներքին սանդուխին ոտքը պահակ կեցող ոստիկանի մը:

— Շատոնց, պատասխանեց ոստիկանը:

— Բախտ ունինք եղեր, ըսաւ լրտեսը Թորոս պէյին դառնալով:

— Արդէն գիտէի որ հոս է, դիտել տուաւ այս վերջինը:

— Գիտէի որ եկած է, բայց կը վախնայի որ մեկնած ըլլայ:

Երբ վերնայարկը ելան, տեսան պաշտօնեայ մը, որ փութկոտ դէմքով մը նախարարին դահլիճէն դուրս կ'ելլէր:

— Արդարեւ, Օսման էֆէնտի, ըսաւ լրտեսը դառնալով:

— Վա՜յ, Ալի պէյ, դո՞ւն ես, այս որչափ օր է մէջտեղ ելած չունիս, հիւա՞նդ էիր, հարցուց պաշտօնեան:

— Չէ, փառք Աստուծոյ բան մը չունէի, միայն թէ շատ զբաղած էի, փաշան առանձի՞ն է...

— Չէ:

— Կ'ուզէի անմիջապէս զինքը տեսնել:

— Անկարելի է, պատասխանեց Օսման էֆէնտի:

— Ինչո՞ւ համար:

— Խիստ կարեւոր գործով մը զբաղած է:

— Մենք ալ խիստ կարեւոր գործի մը համար եկած ենք, Թորոս պէյի հետ, պատասխանեց լրտեսը՝ ցոյց տալով իր ընկերը որ քիչ մը հեռուն կեցած էր:

— Ամէն պարագայի քիչ մը պիտի սպասէք, պալատական մը կայ քովը այս միջոցիս... միայն թէ կարծեմ միասին Եըլտըզ պիտի երթան:

— Բայց խնդիրը ի՞նչ է, հարցուց լրտեսը ձայնը ցածցնելով:

— Նոր դաւադրութիւն մը, պատասխանեց պաշտօնեան ինքն ալ ցած ձայնով:

— Որո՞նց կողմէ...

— Որո՞նց կողմէ կ'ուզես որ ըլլայ... հայ յեղափոխականներուն:

— Լո՞ւրջ բան մըն է:

— Այնպէս կ'երեւայ... վեհափառ սուլթանը շատ իրար անցած է... երէկ գիշերուընէ ի վեր այս գործով կը զբաղինք:

— Պատմէ տեսնենք մանրամասնութիւնները:

— Եւրոպայէն վերջերս երկու շատ վըտանգաւոր յեղափոխականներ եկեր են:

— Գիտեմ, ըսաւ Ալի պէյ:

— Բերա Ասմալը Մեճիտի կողմը յունահպատակ կնոջ մը տունը կը բնակին եղեր:

— Այդ ալ գիտեմ:

— Բայց երկու օրէ ի վեր անյայտացեր են:

— Ճիշդ է, այդ ալ գիտեմ:

— Բայց եթէ այս բաները գիտես, ինչո՞ւ մինչեւ հիմա իմաց չտուիր մեզի:

— Ճիշդ ատոնք իմացնելու եկած եմ:

— Ուրեմն ուշ ես մնացեր:

— Չեմ կարծեր, պատասխանեց Ալի պէյ:

— Գոնէ գիտե՞ս նաեւ թէ հիմա ո՞ւր ապաստանած են այդ վտանգաւոր անձերը:

— Թերեւս, պատասխանեց լրտեսը խորհրդաւոր ձեւով մը:

— Այն ատեն յանցանքդ քաւած կ'ըլլաս, հակառակ պարագային՝ խորհուրդ կուտամ քեզի փաշային չերեւալու:

— Բայց ըսէ տեսնեմ, ո՞վ իմաց տուած է այս ամէնը, հարցուց Ալի պէյ իր բարեկամին:

— Իրաւ որ չեմ գիտեր, սա չափը գիտեմ, որ լուրը Եըլտըզէն եկաւ մեզի:

Օսման էֆէնտի այս խօսքերը արտասանելով հեռացաւ:

Լրտեսը դժգոհ մնացած էր այս իմացածներէն: Ինք կը կարծէր թէ առաջնութիւնը պիտի ունենայ եւ փաշային գնահատանքը պիտի արժանանայ եւ ահա հիմա կը տեսնէր որ իրեն հետ եւ թերեւս իրմէ առաջ ուրիշներ ալ յաջողած էին յեղափոխականներուն հետքը գտնել:

Եկաւ Թորոս պէյի քով եւ անոր հաղորդեց Օսմանի ըսածները:

— Ահա անհաճոյ իրողութիւն մը, դիտել տուաւ այս վերջինը: Բայց ուրկէ՞ կրնան իմացած ըլլալ Եըլտըզի մէջ այս ամէնը:

— Ես ալ ատիկա կը հարցնեմ ինքնիրենս ու պատասխան մը չեմ կրնար գտնել:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(135 – Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԵՍԻՆ.— Մեր յոգնաբեկ գաղութը անգամ մըն ալ վերանորոգեց իր ազգային ուխտը եւ իր յարգանքի տուրքը մատոյց բոլոր մարտիկներու յիշատակին որոնք իրենց կեանքին գնով կերտեցին Հայաստանի Հանրապետութիւնը:

Յունիս 7 Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին տեղւոյս քաղաքապետարանի սրահը տօնուեցաւ Հայաստանի անկախութեան 52րդ տարեդարձը, որ դարձեալ կազմակերպուած էր տեղւոյս Կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբին:

Հակառակ գեղեցիկ եւ արեւոտ օդին, եկեր համախմբուեր էին գիտակից ու հաւատաւոր տարրերը գաղութին: Կային նաեւ հիւրեր Լիոնէն ու շրջաններէն:

Բացումը կատարուեցաւ Նոր Սերունդի «Յառաջ Նահատակ»ով որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Օրուան նախագահ ընկ. Կորիւն Լիւլէճեան իր բացման գրաւոր խօսքով, նախ ընդգծեց հայ ժողովուրդին դարերու տառապանքը, Թրքական ու պարսկական բիրտ տիրապետութեանց ներքեւ: Թուրքը օգտագործեց Հայուն ցեղային բնատուր յատկութիւնները ու մանաւանդ հարստահարեց զայն: Սակայն Հայուն մշակոյթն ու քաղաքակրթութեան բարձր մակարդակը աւելութիւն յառաջ բերին ստորակայութեան բարդոյթէ տառապող Թուրքին մօտ ու քաղաքական վըտանգ մը նշմարելով պարբերական ջարդեր կազմակերպեց: Համիտներու պակաս Թողածը իթթիհատականներ լրացուցին իրենց ցեղասպանութեան հրէշային ծրագրով: 1915ին Հայը բնաջնջման առջեւ գտնուեցաւ: Երեք տարի ետքը, Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի եւ Ղարաքիլիսէի ճակատներուն վրայ իր քաջարի որդիներուն տարած յաղթանակով հիմը դրուեցաւ Հայաստանի անկախութեան: Այսօր Հայութեան սիրտը ամէնուրեք կը բաբախէ համաշխարհ: Սարդարապատի մէջ կառուցուած կոթողը կ'ապացուցանէ հայրենիքի մեր եղբայրներուն համախոհութիւնը մեր ազգային տենչերուն նկատմամբ:

Երիտասարդութեան պարտքն է չմոռնալ Մայիս 28ի խորհուրդը եւ անվհատ հետապնդել անոր իրականացումը: Այդ օրը Սարդարապատի հերոսներուն աճիւնները պիտի ննջեն յաւիտենական խաղաղութեամբ:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոն–Տեսինի Արծիւ պարախումբը Ժան-Գլօտ Կորիկեանի ղեկավարութեամբ, այլեւս մեր շրջանի բեմերուն զարդը կը հանդիսանայ: Մեր երիտասարդները, երկու սեռէ, գեղջուկ գեղեցիկ տարազներով, իրենց շնորհալի, ճկուն պարերով, մեզի կը ներկայացնեն հայկական ու կովկասեան պարերու մօտաւոր նմոյշներ ու կ'արտայայտեն արուեստի ըմբռնում: Պէտք է քաջալերել զիրենք: Օրիորդներ առանձին պարեցին «Սեւան» եւ «Ծաղկեփունջ» պարերը: Պարուսոյց Պր. Կորիկեան իր «Շամիրամի աղօթքը» մենապարով ցոյց տուաւ իր արուեստագէտի խառնուածքը: Տղոց խումբը առանձին պարեց ձիաւորներու պարը: Իսկ ամբողջ խումբը «Նազան» պարը: Պարերուն եղանակները կը կատարուէին աքորտէոնով եւ Թմբուկով: Բոլոր պարերը գնահատուեցան ջերմ ծափերով:

Ներշնչումով արտասանեցին Նոր Սերնդական Գառնիկ Սաղաթէլեան՝ Զարենցէն, եւ Օր. Արսինէ Կարապետեան՝ Յովհ. Շիրազէն, ու արժանացան առանձին գնահատանքի:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօս ընկ. Յակոբ Արթինեան, որ նախ քան իր նիւթին անցնիլը, հրաւիրեց ներկաները վայրկեանի մը յոտնկայս յարգանք մատուցանել ողբացեալ ընկ. Սիմոն Վրացեանի (իր մահուան տարելիցին առթիւ), տեղւոյս ընկերներէն տարաբախտ Փիլոս Սարգիսեանի եւ բոլոր մարտիկներու յիշատակին, որոնց մղած օրհասական պայքարին կը պարտինք Հայաստանի ներկայ կորիզը: Մեր երիտասարդ բանախօսը յետադարձ ակնարկով մը պատմականը ըրաւ 1918ի նախորդող դէպքերուն, երբ Հայութիւնը Թրքական ջարդերէն կոտորակուած՝ պատուողներէն մաս մը չունէր կ'առնէր ապահով երկիրներ, իսկ մնացեալը կը համախմբուէր Արարատեան դաշտին վրայ, Երեւանի շուրջը: Վերջին ապաւէնն էր Հայութեան, ուր եւս Թուրքը կը սպառնար իր գոյութեան: Եւ ահա, Զօր. Սիլիկեան կոչ կ'ընէր ժողովուրդին զէն ի ձեռին դիմադրել Թշնամիին: Եւ ժողովուրդը իր բոլոր խաւերով, ծերէն մինչեւ պատանին, ոտքի կանգնեցաւ եւ գերագոյն զոհողութեամբ ապահովեց յաղթանակը, Վեհիպ փաշա իր զինուորներով սարսափահար նահանջեց: 1918 Մայիս 28ին կը հռչակուի Հայաստանի անկախ Հանրապետութիւնը: Հայ ժողովուրդը Փիւնիկին նման իր աճիւններէն վերածնած էր: Սարդարապատը փառահեղ Թուական մը արձանագրեց մեր պատմութեան մէջ: Երբ Մառշալ Բաղրամեան իբրեւ Անդրանիկի զինուոր, մասնակցած 1918ի կռիւներուն, կը վկայէ Սարդարապատի ճակատամարտի վեհութիւնը եւ անոր դերը հայրենիքի եւ հայ ժողովուրդի ճակատագրի բնորոշման նկատմամբ, ապացոյց մըն է որ վաղ թէ ուշ Հայաստանի մէջ ալ պաշտօնապէս ու արժանի պատշաճութեամբ պիտի տօնուի Մայիս 28ը:

Ընկերը վերջացուց իր բանախօսութիւնը մաղթելով որ Հայութեան միասնականութեամբ իրականացուին մեր ազգային տենչերը:

Յետոյ ներկայացուեցաւ Ալեքսանդր Փանոսեանի «Թեկնածուները» զաւեշտական մէկ արար տրամախօսութիւնը: Դերակատարները, ընկ. Գէորգ Պառաւեան եւ Աբրահամ Իւսթինեան յաջողութեամբ մարմնաւորեցին հեղինակին հերոսները՝ իրենց հոգեբանական կեցուածքով եւ առատ ծիծաղ սփռեցին:

Տօնակատարութիւնը վերջ գտաւ ըղձալի մթնոլորտի մը մէջ:

Գ. Պ.

րենեաց Հայոց»ի մէջ վիպական շունչով կը տրուին Թուականներ, մանրամասնութիւններ եւ ուր՝ Ալիշան բանաստեղծը շատ յաճախ կը զիջի Ալիշան հայրենասէրին:

բ) «Խորհրդածութիւնք ընդ Եղեւնեաւ» գրուած՝ 1874ին: Ինչպէս անունը ցոյց կուտայ, գրական շունչով, իմաստասիրական խորքով մտորումներ են կեանքի, քաղաքականութեան, բնապանցական հարցեր մեկնաբանող ժողովրդական լեզուով, պարզութեամբ: Կը խօսի ազգերու անցեալի փառքին մասին եւ անոնց արձանագրած նուաճումներուն հետ կատարած նահանջներուն տրամաբանական պատճառները կուտայ: Կեանքին եւ ընդհանուր ազգերու պատմութեան նուիրած իր տասը բաժիններուն մէջ՝ ան կը փորձէ գնել մարդուն, քրիստոնեայ եւ հայ մարդուն տառապանքը:

գ) «Ճառք Հոգեւորք»: Գրիգոր Արծրունի գեղեցկօրէն կը ներկայացնէր Ալիշան հայրենասէրն ու քրիստոնեան: Այս ճառերով մենք կը հաստատենք Արծրունիի ճշմարտութիւնը: Ալիշան ոչ միայն զգայուն էր իր մթնոլորտի բոլոր գրգիռները ընկալելու, այլեւ իր անձնական խառնուածքով համեմելու զանոնք, ապրում դարձնելու եւ գրականացուցած ընթերցողներուն ներկայացնելու: Այսպէս՝ «Ճառք Հոգեւորք» եւ «Աղօթք Ալիշանի» գործերը, հռետորական ոճին հետ Թաքնուած քիչ մը բանաստեղծութեամբ, իմաստասիրական մեծ մտքերու տակ կանգուն, աղօթքի կոճկուածութեամբ կը փորձէ նուաճել հոգիները:

Ա. ՎԱՉԷ

(Մնացեալը յաջորդով)

«ԶԱՐԹՕՆՔ» ԻՆՉՈ՞Ւ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԻ

ԽՄԲ.— Ինչպէս ծանօթ է Յուլիս 1ին տեղի կ'ունենայ «Ազդակ»ի եւ «Զարթօնք»ի դէմ բացուած դատին երկրորդ նիստը, Պէյրութի դատական պալատին մէջ: Մայիս 24ին հրատարակած էինք «Ազդակ»ի դատին առիթ տուող երկու յօդուածներուն «մեղաւոր» հատուածները: Մեր ընթերցողներու հետաքրքրութեան գոհացում տալու համար, ստորեւ կը հրատարակենք նաեւ «Զարթօնք»ի դատին առիթ տուող յօդուածին այն մասերը որ խնդրոյ առարկայ են: Յօդուածը լոյս տեսած է «Զարթօնք»ի 1969 Ապրիլ 24ի թիւին մէջ եւ հետեւեալ մասերը վերահրատարակուած են, դատին առթիւ, նոյն թերթին 1970 Մայիս 17ի թիւին մէջ: Յօդուածին հեղինակն է Լոս Անճըլըսէն՝ վեր. Ե. Գ. Ճռնազեան:

1. «Որովհետեւ Թուրքերը ծոյլ, անպաշար, անհաւատարիմ, աղտոտ եւ գող էին, իսկ Հայերը՝ աշխատասէր, հաւատարիմ, մաքուր եւ ազնիւ»:

2. «Դարձեալ,՞ Թուրքին ձեռքին տակ ապրած են քրիստոնեայ եւ մահմետական շատ ազգութիւններ՝ Հայեր, Յոյներ, Պուլկարներ, Սերպեր, Ասորիներ, Արաբներ, Քիւրտեր, Տիւրգիներ... բայց անիկա անոնցմէ ո՛չ մէկուն հետ կրցած է խաղաղութեամբ ապրիլ. անոնց ամէնքն ալ հալածեց, կողոպտեց եւ ջարդեց: Իրականութեան մէջ Թուրքը մարդկութեան անէծքն է: Արիւն ծծող տզրուկ է»:

3. «Իսկ եթէ բարեշրջութեան օրէնքով մարդը կենդանիէն յառաջ եկած է, չեմ կրնար դաւանիլ, թէ ո՛ր գազանէն յառաջ եկած է: Որովհետեւ գազանը աւելի գութ ունի, քան Թուրքը»:

4. «Շան չափ զգացում չունեցող այս ցեղը ուսկի՞ց յառաջ եկած է: Զգա՛ր բարով»:

Ահա՛ այս կէտերուն համար է որ «Զարթօնք» կ'ամբաստանուի իբր թէ թրքական հանրապետութեան նախագահը անարգող յօդուածներ հրատարակած ըլլալով: Ու մենք ատեան պիտի ներկայանանք որոշուած օրը եւ որոշուած ժամուն: Լիբանանեան արդարակորով ատեանին առջեւ մենք չէ որ պիտի խօսինք, այլ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆԸ:

Մեր տեղ պիտի պատասխանէ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆԸ:

«Զ.»

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

— Իմաստուններ, բանաստեղծներ, իրենց գիրքերով կ'ողջնան իրենց գերեզմաններէն, կը կանգնին մեր մօտ եւ մինչ ճիշդ ճամբան ցոյց կուտան:

ԼԻԹԹՈՆ

— Տալու կերպը աւելի մեծ արժէք կը ներկայացնէ քան նուէրը:

ՔՈՐՆԷՅ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (90)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

— Միթէ անզթութի՞ւն կ'անուանէք երբ ամուսին մը իր կնոջ կը թողու ազատութիւնը եւ պարկեշտ տան մը ապաստանը, միակ պայմանով մը որ պատշաճութիւնը յարգէ: Ասիկա անգո՞ւթ կը գտնէք:

— Անգթութենէ աւելի գէշ է, ցածութիւն է, եթէ կ'ուզէք ամէն բան գիտնալ:

Աննա այս բառերը արտասանեց բարկութեան պոռթկումի մը մէջ, ոտքի ելաւ եւ ուզեց սենեակէն դուրս ելլել:

— Կեցէք, գոչեց ամուսինը, իր սուր ձայնովը:

Իր երկար մատներովը բռնեց կնոջ դաստակը այնքան ուժով որ ապարանջանը կարմիր նշաններ թողուց անոր միսին մէջ, յետոյ զայն ստիպեց միեւնոյն տեղը նստելու:

— Ցածութի՞ւն... ա՛հ, եթէ կ'ուզէք որ այդ բառը արտասանուի, ցածութիւնը՝ իր ամուսինն ու զաւակը հոմանիի մը համար լքել ու միեւնոյն ատեն իր ամուսինին հացը ուտելն է:

Աննա գլուխը ծռեց: Զրսաւ ինչ որ նախորդ օր իր հոմանիին ըսած էր, այսինքն թէ՝ ինքն էր իր ամուսինը եւ թէ միւսը աւելորդ էր. նոյնիսկ ատոր վրայ չմտածեց: Կը զգար Քարենինի խօսքին ճշգրտութիւնը ու ցած ձայնով ըսաւ անոր.

— Իմ կացութիւնս չէք կրնար ինձմէ աւելի անգութ կերպով սահմանել, բայց ի՞նչ հարկ կայ ըսելու:

— Ի՞նչ հարկ կայ ըսելո՛ւ... Ի՞նչ հարկ, շարունակեց Քարենին՝ միշտ բարկութեամբ, որպէսզի գիտնաք թէ միջոցներ ձեռք պիտի առնեմ վերջ մը տալու համար այս կացութեան, քանի որ իմ կամքս չգործադրեցիք պատշաճութեանց մասին:

— Քիչ ատենէն, քիչ ատենէն այս բաները պիտի լմննան, ըսաւ Աննա:

Ու կրկին աչքերը արցունքով լեցուն՝ մօտալուտ մահուանը մտածեց որուն կը բաղձար ջերմօրէն:

— Ամէն ինչ պիտի վերջանայ ձեր ու ձեր հոմանիին փափաքածէն աւելի շուտ: Անասնական կիրքերու յագեցումը կը փնտռէք...

— Կ'ըսեմ որ մեծանձնութիւն չէ հարուածել անպաշտպան արարած մը, եւ ոչ իսկ ուղիղ է...:

— Այո, միայն ձեր վրայ կը մտածէք ... ձեր ամուսինը եղող անձին տառապանքները ձեզ չեն շահագրգռեր: Ձեր փոյթը չէ որ իր կեանքը ջախջախուած ըլլայ, թէ... թէ...

Այնքան շուտ կը խօսէր որ կը շփոթէր եւ բառերը եւեւ առաջ կ'արտասանէր: Աննա զուարճալի գտաւ ատիկա, բայց խկոյն ամօթ զգաց որ այդպիսի վայրկեանի մը ծիծաղելի բաներ նշմարելով զբաղած էր: Առաջին անգամ ըլլալով անոր տառապանքը զգաց ու վրան խղճաց:

Բայց ի՞նչ կրնար ըսել եւ ի՞նչ կրնար ընել:

Գլուխը ծռեց ու լռեց:

Քարենին եւս վայրկեան մը լռութիւն պահեց, յետոյ վերսկսաւ, նուազ ճչող ձայնով մը, անկարեւոր խօսքերուն վրայ շեշտելով կամայաբար:

— Եկած եմ ձեզ ըսելու...

Աննա անոր նայեցաւ:

«Ոչ, խորհեցաւ... ինծի սխալ Թուած է... միթէ այս մարդը իր խռովուն աչքերով ու ինքնագոհութեամբը կարո՞ղ է բան մը զգալու»:

— Եկած եմ ձեզ ըսելու որ վաղը Մոսկուա կը մեկնիմ եւ թէ այլեւս ոտքս այս տունը պիտի չդնեմ... իմ որոշմանս լուրը պիտի ստանաք փաստաբանիս միջոցաւ, որուն պիտի յանձնեմ ամուսնալուծութեան դատս: Զաւակս քրոջս քով պիտի դնեմ:

— Սերժը ինձմէ հեռացնելու պէտք ունիք զիս ընկճելու համար, ըսաւ Աննա ամուսնոյն նայելով աչքերուն տակէն... Թողէք ինծի իմ զաւակս, դուք չէք սիրեր զայն:

— Այո, զաւկի սէրը կորսնցուցի, որովհետեւ ինծի կը յիշեցնէ այն զզուանքը որ ձեր մասին կը զգամ: Բայց եւ այնպէս ձեր ձեռքէն կ'առնեմ զայն: Մնաք բարով:

Ուզեց մեկնիլ, սակայն Աննա զայն վար դրաւ:

— Թողէք ինծի զաւակս, մրմնջեց նորէն, միակ բանն է որ կ'ուզեմ ըսել ձեզ. Թողէք ինծի Սերժը մինչեւ որ... քիչ ատենէն պիտի ծնանիմ... Թողէք զայն ինծի:

Քարենին կաս-կարմիր կտրեցաւ եւ գինքը բռնող ձեռքերէն խուսափելով սենեակէն դուրս ելաւ, առանց բան մը ըսելու:

Ե.

Հռչակաւոր փաստաբանին սրահը այցելուներով լեցուն էր երբ Քարենին ներս մտաւ: Երեք կիներ, մին պառաւ, միւսը մանկամարդ եւ երրորդն ալ վաճառականի մը կինը, յետոյ երեք պարոններ, գերմանացի սեղաւոր մը, մօրուսաւոր վաճառական մը եւ համազգեստով պաշտօնեայ մը՝ խոժոռ դէմքով, ամէնքն ալ երկար ատենէ ի վեր կը սպասէին:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Արփս Գավչեան եւ զաւակները Միհրանիկ եւ Թագուհի, Տէր եւ Տիկին Տելեմաք Գավչեան եւ զաւակը՝ Վանիկ, Օր. Օր. Ալիս եւ Անահիտ Գավչեան, Պ. Խտուար Գավչեան ինչպէս նաեւ Տոքթ. եւ Տիկին Անսելմ եւ Տէր եւ Տիկին Սիմսարեան եւ զաւակը խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ–հօր եւ խնամիին՝

ՄԻՀՐԱՆ ԳԱՎՉԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 15ին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի Յունիս 18, ժամը ժամը 14ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանթէօ–Փարիզիէնի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ» — Մեր ցաւակցութիւնները ողբացեալին զաւակներուն:

Տէր եւ Տիկին Ազնաւուրեան եւ զաւակները դառն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց եղբօր, աներձագին եւ մօրեղբօր՝

ՎԱՐԴԱՆ ՋՈՒԳՈՒՔՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 12ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին այս Հինգշաբթի ժամը 10,30ին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հոգեհանգստեան ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի եւ յաւարտ պատարագի պաշտօն կատարուի, նորոգ հանգուցեալ

ՄԱՍԻՍ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆԻ

հոգւոյն յաւիտենական հանգստեան համար, իր մահուան քառասունքին առթիւ, Յունիս 21ին, Կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին, Մարսէյլի Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյն մէջ, 92, Ռիւ տ'Օպանեը:

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

ՅՈՒԼԻՍ 14-Ի ԱՌԹԻՒ

ՍՔԱՆՉԵԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԼԵՄԱՆԻ ԱՓԻՆ

ԺԸՆԵՒ

Մեկնում Յուլիս 12, վերադարձ Յուլիս 14: Անդամներու եւ բարեկամներու հաւաքոյթ ժամը 7,30ին (Յուլիս 12) Շաթօ տը Վենսէն, անտառին դուրսը, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ մեկնում ժամը 7,45ին Ժընեւ հարաւի կառուղիէն դէպի Ֆոնթէնպլօ, Սանս, Ժուանեի, Օսէռ, Ավալոն (ցերեկուան ճաշ) Տիժոն, Տոլ, Փոլինեի, Շամփանեոլ, Մորէզ (սահման), Նիոն (իրիկուան ճաշ) եւ ժամանում՝ Ժընեւ: Շատ հանգստաւէտ պանդոկ, իրիկունը՝ ազատ:

Երկուշաբթի, Յուլիս 13, այցելութիւն Հայոց նորակառոյց եկեղեցւոյ, որ կեդրոնէն հեռու է եւ պտոյտ Լեմանի լիճին: Ցերեկուան ճաշ ֆրանսական ճաշարան մը, Մոնթրէօ, Վեվէ, Նեսլը, Լօզան, Նիոն (իրիկուան ճաշ) եւ վերադարձ՝ Ժընեւ:

Երեքշաբթի առտու ազատ եւ մեկնում դէպի Փարիզ ժամը 11,30ին: Ցերեկուան ճաշը՝ Նիոն եւ վերադարձ նոյն ճամբով: Ժամանում Փարիզ (Շաթօ տը Վենսէն) իրիկուան 10իատեններ:

Մասնակցութիւն 195 Փր. ամէն բան մէջը, բացի խմիչքէ:

Վճարումը մինչեւ Յուլիս 4:

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷՉԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յուլիս 5ին:

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր Կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին (20 Յունիս) Ահարոնեան ակումբին մէջ: Ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի Կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ (20 Յունիս) երեկոյեան ժամը 8ին ակումբին մէջ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի 50 Փր. Տէր եւ Տիկին Վարդանեանէ եւ Թաղի բարեկամներէ հանգուցեալ, իրենց մօր՝ այրի Տիկին Եվդոքսիա Միրաքեանի մահուան առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը խոր ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Սիրվարդ Զատրճեանի եւ պարագաներուն իրենց զարմուհիին եւ ազգականին՝ Տիկ. Ատրինէ Պարոնվարդեանի կսկծալի մահուան առթիւ եւ այս տխուր առթիւ 50 Փր. կը նուիրէ Կապ. Խաչի օգափոխութեան կայանին:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՄԱՅԻՍ 28

Ալֆորվիլի մէջ կը տօնուի Յունիս 27ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհանուր ժողովը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 4ին Միութեան գրասենեակին մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Մուրատ Ռուսումնասիրացի Փարիզի Կեդր. Վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները եւ անդամակցիլ փափաքող հայրենակիցները անխտիր: Այս Շաբաթ (20 Յունիս) ժամը 21ին, հայրենակից Միրիճան Շիրվանեանի բնակարանը, 65 վուա տ'Իսի, Մալաքոֆ: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

ՍԷՆ ՌԱՖԱՅԷԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Սէն Ռաֆայէլ

DOMAINE DES VEYSSIERES, VALESCURE (83)

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 Փր., 14 օրէն աւելի, օրական 24 Փր. 7էն 14 օր՝ 27 Փր. 7էն պակաս՝ 30 Փր.:

Արձանագրութիւնները՝ Ուրբաթ եւ երկուշաբթի իրիկունները ժամը 18,30էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: Ճամբորդութիւնը՝ օթոքառով:

ՀԱՆԴԷՍ-ՃԱՇ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին 35րդ տարեդարձին առթիւ, տեղւոյն դպրոցի սրահին մէջ, 21 Յունիս, Կիրակի օր ժամը 13ին հովանաւորութեամբ Շրջ. Վարչութեան:

Գեղարուեստական բաժին, երգ. եւն.:

Ճաշին ծախքերու մասնակցութիւն:

×

Միեւնոյն օրը առաւօտուն Շաւիլի եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի 35–40 տարիներու ընթացքին մահացած հետեւեալ բոլոր ընկերուհիներու յիշատակին, որոնք իրենց քիչ կամ շատ աշխատանքի բաժինը բերած են Կապոյտ Խաչի կազմակերպութեան.—

Սաթենիկ Տէր–Դաւթեան, Ջաւօ Շանթ, Տիրուհի Միսաքեան, Ֆլորա Անահիտ, Լեօլա Սասունի, Պերճուհի Բարսեղեան, Սաթօ Ցակոբեան, Աննիկ Փափազեան, Կիւլենէ Տէմիրճեան, Զարմուհի Քէօսէեան, Ովսաննա Շարապխանեան, Մարիցա Հայթայեան, Հռիփսիմէ Մարտիրոսեան, Եղիսաբէթ Բարսեղեան, Սրբուհի Յովհաննէսեան, Սիրարփի Նազիկեան, Հայրենիկա Տէմիրճեան, Նուրհանի Տէմիրճեան, Գեղեցիկ Թորիկեան, Եղիսաբէթ Գալայճեան, Փայլուն Պէրպէրեան, Նուարդ Փանոսեան, Լուիզ Թորանեան, Սրբուհի Սուրեան, Մանուշակ Համամճեան Մառի Պօղոսեան, Թագուհի Աբէլեան, Լիւսի Սարգիսեան, Թագուհի Գարօզլանեան, Սարա Թօփալեան, Սրբուհի Հաճի Դաւիթեան, Ալիս Տողրամաճեան, Սրբուհի Մկրտիչեան, Հիւրի Էլլիպինեան, եւ ընկերներ՝ Բժիշկ Տէր–Դաւթեան, Կարապետ Ղուկասեան, Հրանդ Աթանեան, Միսաք Սարգիսեան եւ Սահակ Օհաննէսեան:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ եւ նախաձեռնութեամբ Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղ. Ազգ. Վարչութեան եւ Կրթ. Մարմնոյ, ի նպաստ Հայկազեան վարժարանին, Սէն Մօրիս տը Պէնոյի Քլօ Մոնտէրուի ծանօթ վայրին մէջ, Կիրակի, Յունիս 21ին առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ ուշ երեկոյ:

Դաշտահանդէսի ընթացքին տեղի պիտի ունենայ վարժարանին ամավերջի հանդէսը, ուր աշակերտներ պիտի երգեն, պարեն եւ արտասանեն:

Կառք չունեցողներու համար երթեւեկը ապահովուած է:

Ճոխ պիւֆէ, համադամ ազանդերներ, շամփուրով խորոված եւայլն:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սեւան խումբի կողմէ այս Կիրակի ամբողջ օրը, Փոն Թ'Էվէքի սովորական դաշտին վրայ:

Այս ձեռնարկով Նոր Սերունդը կը տօնէ իր 25ամեակը:

Կը խօսի ԺԻՒԼ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Նոր Սերունդի կողմէ. ինչպէս՝ արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ, մենապար, խմբապար եւ շատ մը անակնկալներ:

Պիւֆէ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքի տարեվերջի փակման հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ 25 Յունիս Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 4-7 Մշակոյթի Տան սրահին մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ: Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ ընկեր–ընկերուհիները:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ բոլորը դպրոցի ամավերջի հանդէսին, Կիրակի, 21 Յունիս եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ ժամը 2,30ին:

Աշակերտներու կողմէ արտասանութիւններ, երգեր ու պարեր: Պիտի ներկայացուի նաեւ խիստ ծիծաղաշարժ թատերգութիւն մը՝ «Հնարամիտ վարձակալը»:

Մուտքը ազատ է:

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

20 Յունիս Շաբաթ երեկոյ Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահը, 32 Ռիւ Փօլ Տէրուլէտ, Պուա Քոլոմպ:

Բարձր հովանաւորութեամբ կաթողիկոսական պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ Պ. Զ. ԽԱՆՉԱՏԵԱՆ

Ուսուցչուհի Մայտա Մարգարեանի գլխաւորութեամբ, դպրոցի աշակերտներն ու աշակերտուհիները պիտի արտասանեն, պիտի երգեն, պիտի պարեն եւ պիտի ներկայացնեն երկու մանկական փիէսներ:

Հանդիսութիւնը պիտի փակուի Սայաթ Նովա համոյթին խմբական երգերով եւ նուագով:

Տոմսերը կը ծախուին Պուա Քոլոմպի մէջ Տիկ. Երանուհի Ճիզմէճեանի՝ 31 Ռիւ Մ. Փ. Տէրուլէտ, Անիէռի մէջ՝ Տիկ. Մ. Ունճեանի՝ 24, Ռիւ Այպէր տիւ Մէն, Քոլոմպ՝ Տիկին Հ. Էքիզեանի 197, Ռիւ Սէն–Տընի:

Մուտք 5 Ֆրանք:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 5 ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ, Մոնմորանսի

ՅԱՐԳԱՆՔ

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Քսան կախաղաններու յիշատակին նուիրուած հանդիսութիւնը կը կատարուի Փարիզի մէջ այս Կիրակի նախաձեռնութեամբ Փարամազ ակումբի եւ մասնակցութեամբ Փարիզի եւ Իսիի Հնչակեան զոյգ մասնաճիւղերուն, պատուոյ նախագահութեամբ

ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ԵՍԹԵՐ ԻՋՔԱԼԱՅԵԱՆԻ
եւ նախագահութեամբ
Դր. ՓԱԹԹՈՒԿԵԱՆԻ

Այս առթիւ համաձայն Վ. Մ.ի որոշումին Կիրակի 21 Յունիսին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ մէջ:

Նոյն օրը, կէսօրէ ետք, ժամը 13,30ին, տեղի պիտի ունենայ հոգեճաշ մը «Լը Կավռոշ» ճաշարանին մէջ:

LE GAVROCHE
3, Rue Rougemont, Paris (9e)

Օրուան պատշաճ բանախօսութիւն եւ ուղերձ:

Գեղարուեստական բաժին, նուիրուած ՔՍԱՆՆԵՐՈՒՆ, ծանօթ արուեստագէտ դերասաններուն կողմէ:

Հոգեճաշի մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի դիմել Փարամազ Ակումբի անդամներուն եւ արձանագրուիլ Յունիս 19ին ամէնէն ուշը:

Իսկ հեռաձայնով դիմել ամէն օր ժամը 18էն ետք հետեւեալ թիւերով 644·46·02:

Ճաշագին 25 Ֆրանք:

ՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պտոյտ մը դէպի Տօվիլ–Թրուվիլ՝ օթոքառով, Կիրակի Յունիս 21ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Երթուդարձի ծախք 20 ֆրանք:

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել ընկերուհիներ Թորոսեանի 253–63–63 Կուրպէթեան 253–83–73:

Օթոքառը կը մեկնի ժամը ճիշդ 7ին Սինեմա Լիւքսի առջեւէն՝ 154 Ավընիւ Արիսթիտ Բրիան Պանեէօ եւ ժամը 7,15ին Զօր. Լըքլէրի արձանի առջեւ կը հանդիպի (Փորթ տ'Օրլէան):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Փաթրասէն Տիկին Տիգրանուհի Համբարեան (ծնեալ Ասլանեան) կը փնտռէ իր հօրեղբայրը՝ Գէորգ Ասլանեան, փարիզաբնակ: Լուր տալ հետեւեալ հասցէին.

Պ. ԶԱՎՈՒՇԵԱՆ
10, Rue Pasteur — 93 - SEVRAN
929-35-05

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՀԱՆԴԷՍ – ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Կը նախագահէ Սեւրի քաղաքապետ
Դր. ՇԱՌԼ ՕՏԻՔ

Կիրակի Յունիս 21 կէսօրէ ետք ժամը 4ին Կը հրաւիրուին վարժարանիս նախկին աշակերտները, բարեկամներն ու համակիրները:

Imprimerie Spéciale
du Journal « Haratch »
32, Rue de Trévise — Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 փր.	Վեցամսեայ	50 փր
Արտասահման	Տար. 115 փր.	Հատը	0,50

Le Numéro 0,50 F.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 18 ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI 18 JUIN 1970

46րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 11.841

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.841

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐ ԿԵՐԵՆՍԿԻ

(1881-1970.

Յունիս 10ին Նիւ Եորքի մէկ հիւանդանոցին մէջ — ուր կը դարմանուէր Ապրիլ 24էն ի վեր — իր մահկանացուն կընքեց Կերենսկի խոր ծերութեան մէջ:

Ալեքսանդր Ֆեդորովիչ Կերենսկի ծնած էր 1881ին Վոլկայի ափերուն՝ Լենինի ծննդավայր Սիմպիրսքի մէջ (ներկայիս Ուլիանովսկ): Հանգուցեալին հօր ծախքերով է, որ Վլատիմիր Իլլիչ Ուլիանով կրցած էր շարունակել իր ուսումը մինչեւ փաստաբանութիւն: Ընտանեկան բարեկամութեամբ իրարու կապուած այս երկու հայրենակիցները կեանքի մէջ ալ պիտի հետեւէին նոյն ուղղութեան, — պայքար ցարական բռնակալութեան դէմ ընկերվարական գաղափարականի գծով:

Կերենսկի փաստաբանական ասպարէզն ընտրեց Լենինի պէս, որ իրմէ 11 տարի աւելի մեծ էր:

Կերենսկի յարեցաւ յեղափոխական ընկերվարականներու (ԷՍ-ԷՐ — Սոցիալիստ Ռեվոլյուսիոնէր) կուսակցութեան: Լենին աւելի ձախ հակելով գլուխն անցաւ մեծամասնականներուն (բոլշեւիկ): Երկու գաղափարակիցները դարձան Թունդ հակառակորդներ:

1917ին, Ռուսիոյ պատմութեան ամէնէն ճակատագրական շրջանին է, որ պատմական մեծ դեր մը պիտի կատարէին անոնք:

Երեսուն տարեկանին Կերենսկի ճարտար ու պերճախօս փաստաբանի համբաւ կը վայելէր արդէն: 1912ին Լենայի ոսկեհանքի բանուորներու դատը պաշտպանելով փայլուն յաջողութիւն էր ձեռք բերած: Նոյն տարին Դ. Դումայի երեսփոխան ընտրուեցաւ:

Երիտասարդ փաստաբանը անկեղծ բարեկամ մըն էր Հայերուն: Մօտէն կը ճանչնար մեր պատմութիւնը: Ցարական կառավարութիւնը կատաղի հալածանքի կ՚ենթարկէր Ռուսիոյ բոլոր յառաջդիմական, ընկերվարական, յեղափոխական կուսակցութիւնները, որոնք կը պայքարէին Նիկոլա Բ.ի բռնակալական վարչաձեւին դէմ:

1912 Փետրուարին Ռուսիոյ մայրաքաղաք Ս. Պետերբուրգի Կայսերական Ծերակոյտի յատուկ բաժնին առջեւ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեծ դատավարութիւնը: Դատի քաշուած էին 150 հոգի՝ Դաշնակցութեան անդամ ըլլալու ամբաստանութեամբ:

Ալեքսանդր Կերենսկի մէկն էր այն նշանաւոր փաստաբաններէն, որոնք Հ. Յ. Դաշնակցութեան դատը պաշտպանեցին տիրականօրէն:

Կերենսկիի անունը պատմութեան մէջ պիտի յաւերժանար 1917ի՝ Փետրուարեան եւ Հոկտեմբերեան զոյգ յեղափոխութեանց առընչութեամբ:

Ժողովրդական առաջին յեղափոխութեան արդիւնքը կ՚ըլլար ցարական վարչաձեւի տապալումը. գահընկէց կ՚ըլլար Նիկոլա Բ. Մարտ 2-15ին իշխան Լվով կը կազմէր «Ժամանակաւոր կառավարութիւն»մը, որուն մէջ Կերենսկի (36 տարեկան) կը ստանձնէր Արդարութեան նախարարի պաշտօնը:

Գերմանական ճակատի ռուսական բանակները բարոյալքուած էին: Կերենսկի կ՚ուզէր հաւատարիմ մնալ Ռուսիոյ գինակցութեան Արեւմուտքի դաշնակիցներուն հետ ու շարունակել պատերազմը Գերմաններուն դէմ: Հայրենասիրական ջիղը աւելի զօրաւոր էր իր մէջ քան յեղափոխականը:

Շատով տարակարծութիւններ ծայր տուին քաղքենի եւ ընկերվարական տարրերէ բաղկացած խառն դահլիճի ծոցին մէջ: Դժուարին կացութեան էր մատնուած կառավարութիւնը: Ս. Պետերբուրգի մէջ կազմուած Սովետը կ՚ուզէր աւելի խորացնել յեղափոխութիւնը եւ ճնշում կը բանեցնէր կառավարութեան վրայ, որ չէր կրնար խաղաղեցնել երկիրը:

Արտաքին նախարար Միլիւկով (Կադէտ) եւ Պատերազմական նախարար Գուչքով կը հրաժարէին եւ Մայիս 6ին Կերենսկի կը ստանձնէր Պատերազմական եւ Ծովային նախարարի պաշտօնները: Հակառակ ըլլալով հանդերձ ռազմական յաղթանակներ տանելու, բանակին բարոյականը բարձրացնելու համար Կերենսկի գերագոյն փորձ մը կ՚ընէ: Սպարապետ Բրուսիլովի կը հրամայէ ընդհանուր յարձակողականի անցնիլ Գերմանիոյ դէմ Կալիցիոյ ճակատին վրայ՝ Յունիս 18ին:

Բոլշեւիկեան քարոզչութիւնը Թոյն սրսկած էր արդէն բանակին մէջ: Զինուորները չեն կռուիր եւ փախուստի կը դիմեն հազարներով: Զարհուրելի պարտութիւն: Յուլիս 2ին Կադէտ կուսակցութեան պատկանող նախարարները, Յուլիս 7ին ալ իշխան Լվով կը հրաժարին: Կերենսկի Յուլիս 24ին կը դառնայ վարչապետ՝ պահելով հանդերձ Պատերազմական եւ Ծովային նախարարութիւնները: Յուլիս 18ին Բրուսիլովի տեղ սպարապետ նշանակած էր Զօր. Կոռնիլովը, որ կը դաւաճանէ յեղափոխութեան:

Բանակին քայքայումը, տնտեսական կացութեան վատթարացումը, բանուորներու եւ զինուորներու խլրտումները քաոսի կը վերածեն Ռուսիան: Ուկրայինացիները կ՚ուզեն բաժնուիլ կայսրութենէն: Լենին, որ Յուլիս 6ին Ֆինլանտիա փախած էր, Հոկտեմբերի սկիզբը կը վերադառնայ Պետրոգրադ եւ օգտուելով ստեղծուած կացութենէն Հոկտ. 25ին (Ն. Տ. Նոյ. 7ին) բոլշեւիկեան իշխանութիւն կը հաստատէ:

Կերենսկի կը յաջողի խոյս տալ եւ ապաստանիլ արտասահման: Պահ մը Եւրոպա ապրելէ ետք վերջնապէս կը հաստատուի Ամերիկա, միշտ մօտէն հետեւելով իր երկրի գործերուն:

Երկրորդ աշխարհամարտէն ետք Ամերիկացիներու հրաւէրով գնաց Շթութկարտ, ուր Ռուսիոյ զանազան ազգութեանց տարագիր ներկայացուցիչները կը ծրագրէին կազմել համակարգիչ մարմին մը:

Եկաւ նաեւ Փարիզ, երբեւ հիւր իր վաղեմի գաղափարական ընկերոջ (Էս. Էր.) Միշա Տէր-Պօղոսեանի: Քանիցս առիթ ունեցանք տեսնուելու իրեն հետ:

Իբրեւ ընկերվարական համաձայն ըլլալով հանդերձ ազգերու ինքնորոշման եւ անկախութեան՝ չէր ուզեր որ չատ անդամահատուի մեծ Ռուսիան: Մանաւանդ չէր հանդուրժեր Ուկրայինացիներուն, որոնք աչք ունէին Օտեսայի վրայ: Անխախտ պահած էր իր համակրութիւնը Հայերուն հանդէպ եւ սրտանց կը փափաքէր իրականացած տեսնել Հայաստանի անկախութիւնը:

Իր մահը առիթ ընծայեց միջազգային մամուլին ոգեկոչելու 1917ի պատմական դէպքերը եւ նշելու դերը, որ վիճակուեցաւ երիտասարդ Կերենսկիին:

Իբրեւ պերճախօս բեմբասաց գիտէր խանդավառել բազմութիւնները: Վճռակամ էր եւ փորձեց ժողովրդավարական սկզբունքներով կերտել նոր Ռուսիա մը, խաղաղեցնել երկիրը եւ զայն առաջնորդել դէպի յաղթանակ:

Սակայն բոլշեւիկեան խաբեբայատիր կարգախօսները աւելի շատ հող գրաւեցին պատերազմէն յոգնած զինուորներու, նաւազներու եւ ցարական վարչաձեւին տակ կեղեքուած գիւղացիներու հողին մէջ:

«Ի ծագել արեգական խաւարին սատղունք»: Լենինի յաղթանակով մարեցաւ Կերենսկիի աստղը: Բայց իր անունը կապուած պիտի մնայ միշտ 1917ի ռուսական զոյգ յեղափոխութեանց հետ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉԱՈՒՉԵՍԿՈՒԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐԸ

Ռումանիոյ Նախագահը՝ Չաուչեսկու երեք հանդիպումներ ունեցաւ Ֆրանսայի Նախագահին հետ: Երկրորդ խօսակցութեան ընթացքին է, որ քննութեան առնուած են միջազգային կարեւոր հարցերը, որոնց մէջ, բնականաբար, գլխաւոր տեղ գրաւած է Եւրոպայի ապահովութեան խնդիրը, ինչպէս նաեւ Արեւմուտք - Արեւելք յարաբերութիւններու հարցը:

Մինչ երկու նախագահները մտքերու փոխանակութիւն կը կատարէին Էլիզէի մէջ, անդին Շուման եւ Մանեսկու, Ֆրանսայի եւ Ռումանիոյ Արտաքին նախարարները, կը պատրաստէին միացեալ զեկոյցը, որ պիտի հրապարակուի Չէուչեսկուի Փարիզ այցելութեան առթիւ: Երկու երկիրներու Ելմտական նախարարները եւս յատուկ խորհրդակցութիւն մը ունեցան իրարու միջեւ: Այս վերջինները համաձայն գտնուած են ընդլայնելու երկու երկիրներու գործակցութիւնը տնտեսական գետնի վրայ, ինչպէս նաեւ օժանդակութեան մը ընծայումը Թերաճ երկիրներու: Դիտել կը տրուի այս առթիւ, Թէ նկատի առնելով Ռումանիոյ կրած վնասները վերջին յորդումներուն եւ հեղեղներուն պատճառով, աւանդական համագործակցութիւնը, ժամանակաւան համար գոնէ, պիտի կեդրոնանայ վերաշինութեան մարզին վրայ:

Ինչ կը վերաբերի Եւրոպայի ապագային, յատկապէս անոր ապահովութեան խնդրին, Ֆրանսա, ըստ Մորիս Շումանի, համաձայն է խորհրդաժողովի մը գումարման, պայմանաւ որ կարգ մը հարցեր իրենց լուծումը գտնեն նախօրօք: Այս խորհրդաժողովը, շեշտած է Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը, պէտք չէ որ դէմ յանդիման հանէ պլոքները, այլ՝ ազգերը, որոնց միջեւ պէտք է հաստատուի այլազան փոխանակութիւն մը: Պէտք է աշխատիլ համագործակցութիւն մը ստեղծել երկիրներու միջեւ, առանց նկատի առնելու այդ երկիրներուն վարչակարգերը կամ իրենց պատկանելիութիւնը այս կամ այն դաշնակցութեան: Համագործակցութիւնը պէտք է հիմնուի նաեւ անկախութեան եւ գերիշխանութեան, ինչպէս նաեւ այլ պետութիւններու ներքին գործերուն միջամուխ չըլլալու սկզբունքին վրայ:

Չաուչեսկու համաձայն գտնուած է այն մտքին հետ, Թէ Եւրոպայի ապահովութեան խորհրդաժողովը նախապատրաստութեան պէտք ունի, բայց պէտք չէ սպասել, պէտք է շարժիլ, գործել. «ինչ կը վերաբերի մեզի, պիտի գործենք վճռականօրէն»: Ռումանիոյ Նախագահը առաջարկած է այս առթիւ, որ ՄԱԿի հովանաւորութեան տակ գործակցութեան մնայուն մարմին մը հաստատուի, որպէսզի օժանդակէ եւ դիւրացնէ համագործակցութիւնը եւրոպական զանազան երկիրներու միջեւ:

Լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն, այս առաջարկը գործնական չի նկատուիր Ֆրանսայի կողմէ, քանի որ Եւրոպայի գլխաւոր հարցերէն մին, որ կը կարօտի լուծման մը, Գերմանիոյ պարագան է, արդ, այս վերջինը մաս չի կազմեր ՄԱԿի եւ, հետեւաբար, միջազգային այս հաստատութիւնը հնարաւորութիւն չունի քննելու հարցը:

Ինչ կը վերաբերի Միջին եւ Ծայրագոյն Արեւելքներու խնդրին, Ֆրանսա առաջարկած է անտարբեր կեցուածքը փոխարինել կորովի խորհրդակցութիւններով:

Չէուչեսկու ծաղկեպսակ մը զետեղեց Անծանօթ Զինուորի յուշարձանին առջեւ եւ այցելեց Ֆլէնի Ռընոյի գործարանը:

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ եւ Իզմիթի նահանգներուն մէջ պաշարման վիճակ եւ լուսարգելի դրութիւն հաստատուեցաւ կառավարութեան որոշումով: Այս որոշումը, որ ի զօրու պիտի մնայ ամբողջ ամիս մը, տրուեցաւ իբրեւ հետեւանք բանուորական բուռն ցոյցերու, որոնց ընթացքին սպաննուեցան ոստիկան մը եւ երկու ցուցարարներ: Շատեր ծանրօրէն վիրաւորուած են:

1960էն ի վեր, երբ Մենտերէսի վարչակարգը տապալեցաւ բանակին կողմէ, առաջին անգամն է, որ Թուրքիոյ մէջ պաշարման վիճակ կը յայտարարուի:

Բանուորական ցոյցերը կազմակերպուած էին Յեղափոխական Աշխատաւորներու Համադաշնակցութեան կողմէ, որ այս ձեւով կ՚ուզէր բողոքել սենտիքաներու օրինագիծին մէջ մտցուած փոփոխութեան դէմ, որ կը ձգտի «արգիլել անպատասխանատու սենտիքաներու գործունէութիւնը Թուրքիոյ մէջ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԷԼԶԱ ԹՐԻՈԼԷ, որ աւելի համբաւ շահած է իբրեւ ներշնչումի աղբիւրը Արակոնի քան իբրեւ գրագիտուհի, մեռաւ առջի օր, 74 տարեկանին, զոհ սրտի տագնապի մը: Ծնած էր Մոսկուա, ապա Փարիզ եկած ուր կ՚ամուսնանար Անտրէ Թրիոլէի հետ եւ ռուսերէն վէպեր կը գրէր: 1928ին է որ առաջին անգամ հանդիպած է Արակոնի, որ գինքը անմահացուցած է «Էլզայի աչքերը» հանրածանօթ քերթուածով: Կ՚ըսուի Թէ ոչ մէկ կին այնքան երգուած է բանաստեղծի մը կողմէ, որքան Էլզա Թրիոլէ Արակոնի կողմէ, որու հետ կ՚ամուսնանար ապահարզանէն ետք: Թարգմանական որոշ աշխատանք տարած է Ֆրանսերէնի վերածելով Չեխովի, Գոգոլի եւ Մայակովսկիի գործերը: Ֆրանսերէն վէպեր ալ ունի, որոնցմէ վերջինը՝ «Սոխակը արշալոյսին կը լռէ» տեսակ մը կտակի երգը կը նկատուի: Անվերապահ համայնավար էր եւ նեղ օրեր անցուցած է Արակոնի կողքին դիմադրութեան շրջանին:

ՊՐԱԶԻԼԻ գերման դեսպանը, որ առեւանգուած էր, ազատ ձգուեցաւ առեւանգիչներուն կողմէ, երբ քաղաքական 40 բանտարկեալներ Ալժէ հասան յատուկ օդանաւով մը: Բանտարկեալները յայտարարեցին, Թէ Պրազիլի մէջ խոշտանգումներու ենթարկուած են ոստիկանութեան կողմէ:

ԻՍՐԱՅԵԼԵԱՆ երկու ջոկատներ Թանկերով յարձակում գործեցին Սուրիոյ մէջ, սահմանէն 130 քիլմ. ներս: Ցարձակումներէն մին ուղղուած էր զօրակայանի մը վրայ, որ կը գտնուի Դամասկոսէն 70 քիլմ. հիւսիս: Երկրորդ խումբը օդը հանած է կամուրջ մը՝ մայրաքաղաքէն 40 քիլմ. հարաւ:

ԾՆՆԴԵԱՆ 150ԱՄԵԱԿ

ՀԱՅՐ ՂԵՒՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հայր Ղեւոնդ Ալիշան մեծապէս խանդավառուած է նաեւ ֆրանսական եւ անգլիական գրականութեամբ: Լոնտոն թէ Փարիզ գտնուած շրջանին՝ մօտէն յարաբերութիւններ մշակած է գրողներու եւ բանաստեղծներու հետ եւ ձեռնարկած անոնց կարգ մը քերթուածներու թարգմանութեան: Թարգմանած է Լորտ Պայրընէն «Չայլտ Հարըլտ»ի Դ. երգը, Լամարթին «Բոլոր Հաւէրդանի» գիւղագնակէջը եւ Շիլլերի «Երգ ի զանգակն» քերթուածը: Առանձին հաւաքածոյ մը կազմած է ամերիկացի բանաստեղծներէն ընտիր քերթուածներ «Քնար ամերիկեան» անունով:

ՀՆԱՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Այս տարազին տակ: կ'ուզենք բացատրել Ալիշանի այն աշխատասիրութիւնները, որոնք նուիրուած են հայ ժողովուրդի պատմութեան, երկրին, աշխարհագրութեան, յիշատակարաններուն, կոթողներուն, մագաղաթներուն եւ վկայութիւններու ուսումնասիրութեան, մեկնաբանութեան:

Այս շարքի առաջին աշխատանքն է «Քաղաքական Աշխարհագրութիւն», գրուած 1853ին: Այստեղ աշխարհի բոլոր երկիրներու եւ ժողովուրդներու մասին կուտայ սպառիչ եւ լայն տեղեկութիւններ:

Երկու տարի ետք, 1855ին, լոյս կ'ընծայէ «Տեղեկագիր Հայոց Մեծաց» հատորը, նուիրուած ամբողջութեամբ հայրենի աշխարհի բնութեան, սքանչելի մանրամասնութեամբ նկարագրելով ամէն ինչ իրենց անուններով, դիրքով, պատմական ծանօթութիւններով:

1870ին լոյս կ'ընծայէ կոթողական աշխատանք մը՝ «Նշմարք եւ Նշխարք Հայաստանի», ուր մանրակրկիտ ուսումնասիրութեամբ կը նկարագրէ, առանց անձամբ տեսած ըլլալու, Հայաստանը իր բոլոր տեղեկագրական անուններով:

Յաջորդաբար լոյս կ'ընծայէ 1881ին՝ «Շիրակ», 1885ին՝ «Սիսուան», 1890ին՝ «Այրարատ», իսկ իր մահէն ետք, 1893ին լոյս կը տեսնէ «Սիսական»ը: Իր բանասիրական երկերն են՝ «Շնորհալի եւ պարագայ իւր», «Արշալոյս Քրիստոնէութեան Հայոց». կոթողական մեծածաւալ աշխատասիրութիւն մըն է «Հայապատում»ը, բանասիրական եւ պատմական բովանդակութեամբ: Նոյնպէս բանասիրական մտահոգութեամբ պատրաստուած հատոր մըն է «Հայաստան նախ քան զլինելն Հայաստան» գործը:

Իր ճիգերուն շնորհիւ, իր օրերուն հրատարակուած են կարեւոր գործեր մեր մատենագիրներէն:

ՀԱՅՐԵՆԱՍԵՐ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԸ

Հայր Ղեւոնդ Ալիշանի ազգային խանդավառ ոգիին արդիւնքն է նաեւ իր բանաստեղծական ստեղծագործութիւնը: Վառ երեւակայութեան սահմանները կը սկսէին Եւրոպայէն, հասնելու համար Հայաստանի մինչեւ հեռաւոր գաւառները, գիւղերը: Կը ճախրէր մտքի եւ լոյսի աշխարհները, գեղեցիկին եւ ազնիւին, ազգայնականին եւ մարդկայնականին ձգտելու, եւ իր այս վերացումին մէջ ապրումները՝ բարեխառնուած իր արուեստի զգայնութեամբ եւ հայրենասէրի հռետորութեամբ կը դառնային երգ, մարտակոչ քայլերգ:

Հռետորութիւնն ու պատկերազարդ–զարդարուն ոճը, բռնազբօսիկ ու ծանր ըլլալու փոխարէն՝ Ալիշանի մօտ հաղորդակցութեան սատարող եւ ջերմ մթնոլորտ ստեղծող միջոց մըն էր:

Իր մօտ սակայն, մեծ անպատեհութիւն կը մնայ գրաբարի տիրապետութիւնը, երբեմն ուղղակի եւ ամբողջական, յաճախ անուղղակի, բայց միշտ ճնշող ու ծանրացնող:

Դասական քնարերգութեան ներկայացուցիչն է ան մեր մէջ: Կը յաջողի երէկի մեր պանծալի նուաճումները նոր օրերու կարիքներուն միաձուլելով, իր բոցավառ երգերով, ամբողջ Հայութիւնը մղել դէպի ինքնագիտակցութիւն, դէպի քաղաքական ազատութիւն:

Ահա թէ ինչու իր գրիչէն ծնած «Բամ փորոտան»ը շուտով կը դառնայ քայլերգ, թունդ կը հանէ Հայոց սրտերը: Իր տաղերը կը հասնին Կ. Պոլիս, Իզմիր եւ յափշտակութեամբ կը կարդացուին երիտասարդ եւ ազատատենչ սերունդներու կողմէ:

Ալիշանի բանաստեղծութեան մէջ նիւթին աւելի՛ կարեւորութիւն տրուած է քան ձեւին, աւելի ճիգ կայ մթնոլորտ ստեղծելու եւ ընթերցողներուն հասնելու զգացումներու ճամբով, արժէքներու եւ իրականութիւններու անմիջական փոխանցումի մտահոգութեամբ:

Իր բանաստեղծութիւնը հզօրացաւ ժամանակակից եւրոպական մեծերուն հետ իր ունեցած շփումներով, բայց հայացաւ հայ դասականներու մտերմութեամբ եւ հասաւ հայ սերունդներուն, արուեստի եւ հայրենասիրութեան պսակով:

Շատ քիչեր, հաւանաբար հայ գրականութեան մէջ, Ալիշանի նման անհաւասար արժէքով վաստակի տէր են: Սովորական ճառերուն եւ հռետորական էջերուն կը յաջորդեն հարուստ երեւակայութեամբ, խորքով, գոյներով, ջերմութեամբ այլազանութեամբ յագեցած քերթուածներ: Կարելի է անվարան ըսել, որ իր ամէնէն մնայուն գրական ստեղծագործութիւններն են աշուղական շունչով գրուած քերթուածները, որոնք ժողովուրդէն կուգային եւ անոր փառքը երգելով անոր կ'երթային: Այս ուղղութեամբ, մինչեւ այսօր Արեւելահայ իրականութեան մէջ տակաւին շարունակուող այս աշուղականութիւնը մեծ բան կը պարտի Ալիշանին:

Իբրեւ ոճային առաւելութիւն Ալիշանի մօտ, կարելի է մատնանշել իր այլազանութեան կարելիութիւնը: Երբեմն կուռ է ու խիտ, զգացական է շատ յաճախ, տարածուող՝ ըստ պարագայի:

Ալիշան գիտնական էր գրական ստեղծագործութիւններուն մէջ, բանաստեղծ էր հնապատմական – աշխարհագրական աշխատասիրութիւններուն մէջ, ոգի կը դնէր բանաստեղծութեան մէջ, պատմութեան ուսումնասիրութեամբ միաժամանակ Հայութեան փառքը կը պանծացնէր բանաստեղծութեան նման: Ահա թէ ինչու Ալիշանի գրականութիւնը ստեղծեց դպրոց մը, որ իր հմայքին տակ պահեց 1870ական թուականներէն մինչեւ 1908 թուականը մեր գրողներու մէկ մասը: Անոնց տուաւ ռոմանթիկ շունչ, հայրենասիրական եւ ժողովրդային մոթիֆներով գրականութիւն մշակելու գործնականութիւն:

Ալիշանով Վենետիկն ու Մխիթարեանները ԺԹ. դարու վերջին քառորդին իրենց անցեալի փառքը կը վերանորոգէին, անմիջական մասնակցութիւնը բերելով ազգային եւ մշակութային զարթօնքին:

Ա. ՎԱԶԷ

ՔԷՇԻՇԵԱՆ - ՄԱՐՔՍ ՄՐՑՈՒՄԸ

Տաք էր անցեալ Երկուշաբթի, Յունիս 8ին: Արեւը անհետանալէ առաջ հետաքրքրութեամբ կը դիտէր կոփամարտի այս սիրահարներուն, որ կը համախըմբուէին Փարիզի Մարզական Պալատին շուրջ: Անսովոր երեւոյթ էր իրեն համար: Այո՛, հարկ է խոստովանիլ, կռփամարտը նման է է ծաղիկներու եւ պտուղներու, որոշ եղանակի ի զօրու է: Ընդհանրապէս, այդ եղանակը կը լրանայ Ապրիլին, կամ Մայիսին:

Կազմակերպիչները, բացառաբար, մեզ հրաւիրած էին «վերջին»ի մը Ջամի-Թաւարէզ վըռէք մրցումով, երկու գունաւոր մարդիկ, Ֆրանսայի ախոյեան իրենց դասակարգին մէջ: Աւելին՝ երկու բարեկամներ (ֆրանսերէն բառախաղով կարելի է ըսել՝ tko q'ami, այնքան որ մրցումը մօտ եղաւ մենախօսութիւն մը):

Կազմակերպիչներուն սխալն էր: Եւ մեծ հասարակութիւնը քէն ըրած էր, իրաւացի կերպով որովհետեւ մրցումը խարդախուեցաւ, դժգոհութիւն պատճառելով հանդիսականներուն, որոնք սուլեցին:

Հանդարտեցնելու համար կատղած հասարակութիւնը, կազմակերպողները անմիջապէս ետք ներկայացուցին Քէշիշեան – Կարլոս Մարքս մրցումը, մինչ միջնարար մը նախատեսուած էր Ջամի-Թաւարէզ հանդիպումէն ետք:

Երբ մեր ազգային Ռուբէնը ռինկ բարձրացաւ Փարիզի եւ արուարձաններու հայրենակիցներուն խանդավառ ողջոյններով, հանդարտութիւնը վերահաստատուած էր արդէն այդ աղմկարար սրահին մէջ:

Հարկ եղած ներկայացումները եղան. — Կարլոս Մարքս 71 ք.700 կ. կը կշռէր մինչ Քէշիշեան՝ 70 ք. 900:

Կ. Մարքս, Թրինիթէի սեւ կռփամարտը իր ամբողջ ասպարէզը ըրած էր Ամերիկա: Պատուաւոր պարտութիւններ կրած էր միջիններու աշխարհի նախկին ախոյեան՝ Էմիլ Կրիֆիթէ, ինչ որ պատճառ եղած էր որ իր դասակարգին համաշխարհային 4րդ կռփամարտիկը դառնայ:

Քէշիշեանի համար, այս մրցումը ճակատագրական անկիւնադարձ մըն էր իր ասպարէզին համար: Յաղթանակի պարագային կրնայ այլեւս դեր մը խաղալ աշխարհի առաջնակարգ դիրքերուն վրայ: Հակառակ պարագային ցաւալի նահանջ մըն էր իրեն համար:

Հոս ալ սակայն, մրցումը կարգադրուած էր հանդիպումէն հազիւ քանի մը օր առաջ նախատեսուած Ժուըլէն-Շմիտ մրցումին փոխարէն:

Կարելի է ըսել որ Հերնանի դաւակիցներու նշանախօսքը «Վեհ արդիւնքներու անձուկ ուղիներով» (Ատ Աուկուսթա փեր Աուկուսթա) շատ լաւ կը յարմարի իրեն: Յաջողութեան ճամբան նեղ ուղիներէ կ'անցնի:

Բայց ռինկ վերադառնանք ուր մրցումը սկսած է:

Սկիզբէն սեւ Մարքսը շատ չոր ձախի երկու ուղղակի հարուածներ կուտայ եւ անմիջապէս մաթատորի դրդուիչ դիրք մը կ'առնէ, ինքզինքը նոյնացնելով կարճ ատեն մը ցուլի մը որ յարձակելու դժուարութիւն ունի եւ գետինը ձախ սավաթը կը խաղայ: Այս ամբողջը՝ հակառակորդը տպաւորելու միտումով: Քէշիշեան, շատ հանդարտ, խաղի չի գար և ընդհակառակն կը փորձէ տեղաւորել իր վտանգաւոր ճրոշէները: Վերսկսումէն առաջ արդէն, կը յաջողի տեղաւորել քանի մը հատ որոնք աւելի համեստ դիրքի մէջ կը դնեն Մարքսը:

Ռաունտները իրարու կը յաջորդեն կանոնաւոր կշռոյթով Քէշիշեանի անխոնջ մաշեցուցիչ աշխատանքով: Բուռն հարուածներ կը փոխանակուին եւ իրաքանչիւրը կ'օգտուի իրաւարարին «պրէք» ներէն շունչ մը քաշելու համար:

Քէշիշեանի հարուածելու ձեւը ի վերջոյ արդիւնաւէտ կ'ըլլայ: Կարլոս Մարքս հազար ու մէկ հնարքներու կը դիմէ, որպէսզի անշարժութեան մատնէ իր հակա-

---

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Ամէն պարագային՝ պէտք է փաշան տեսնենք ու հետը խօսակցինք, կարելի է աւելի կատարեալ տեղեկութիւն մը կ'առնենք:

Եւ Թորոս պէյ, վստահ իր դիրքին եւ ազդեցութեանը, մօտեցաւ նախարարին դրան քով սպասող ոստիկան պաշտօնեային մը եւ ըսաւ.

— Փաշա էֆէնտիին իմաց տուէք որ իրեն հետ տեսակցիլ կը փափաքիմ:

— Բայց այս միջոցիս պալատական թիկնապահ Ահմէտ փաշային հետ զբաղած է, դիտել տուաւ մարդը, եւ պատուիրած է որ ինք չկանչած քովը չերթանք:

— Շատ կարեւոր գործի մը համար եկած ենք, պնդեց Թորոս պէյ:

— Ինձ տրուած հրամանին դէմ չեմ կրնար գործել, առարկեց պաշտօնեան:

— Ես վստահ եմ որ փաշան դիտողութիւն պիտի չընէ եւ պիտի ուզէ մեզ ընդունիլ:

Այս խօսակցութեան միջոցին ներսէն զանգակը հնչեց եւ պաշտօնեան փութաց նախարարին սենեակը: Վայրկեան մը ետքը, աճապարանքով դուրս ելաւ ու հեռացաւ եւ քիչ յետոյ վերադարձաւ հարիւրապետի մը ընկերակցութեամբ:

— Իմացուցի՞ր մեր ներկայութիւնը, հարցուց Թորոս պէյ, երբ պաշտօնեան նորեկին հետ ներս կը մտնէր:

— Ոչ, պատասխանեց մարդը:

— Ուրեմն հիմա իմաց տուր:

— Շատ աղէկ:

Քիչ ետքը պաշտօնեան առանձին դուրս ելաւ:

— Ըսի ձեր հոս ըլլալը, ըսաւ փաշան կը խնդրէ որ քիչ մը սպասէք, հրամմեցէք քովի սենեակը:

Թորոս պէյ ստիպուեցաւ համակերպիլ: Բայց նախընտրեց դուրսը մնալ: Բաւական սպասելէ ետքը, տեսաւ որ նախարարին քովէն հարիւրապետը դուրս ելաւ եւ արագ քայլերով հեռացաւ:

— Կարծեմ կարեւոր ձերբակալութիւն մը ընելու վրայ են, դիտել տուաւ Ալի պէյ իր ընկերոջ մօտենալով:

— Ինչէ՞ն հասկցար:

— Հարիւրապետ Հասան պէյը միշտ այդ տեսակ գործերու համար կը կանչուի: Արդեօք մեզմէ աւելի տեղեկութիւն ունի՞ն... այն ատեն մեր դիրքը շատ ծիծաղելի պիտի ըլլայ:

— Ինչ որ ալ ըլլայ պէտք է սպասենք եւ մեր գիտցածը հաղորդենք, վճռեց Թորոս պէյ:

Յանկարծ դահլիճին դուռը բացուեցաւ եւ թիկնապահ Ահմէտ փաշա երեւցաւ նախարարին հետ:

Թորոս պէյ ընդառաջ փութաց եւ բարեւեց զանոնք:

— Ա՛հ, ձեզ մոռցայ ըսաւ Շեֆիք փաշա, կը ներէք, բայց շատ զբաղած եմ այս վայրկեանիս եւ հիմա ալ փաշա էֆէնտիին հետ պալատ կ'երթամ, եթէ կը հաճիք վաղը առտու հրամմեցէք: Մնաք բարով:

— Բայց ամենակարեւոր բան մը ունիմ ձեզ հաղորդելիք:

— Վաղը առտու, պատասխանեց Նախարարը չոր ձայնով մը:

— Վաղն առտու թերեւս շատ ուշ կ'ըլլայ, պնդեց Թորոս պէյ:

— Խնդիրը ի՞նչ է, հարցուց Շեֆիք փաշա չոր կերպով:

— Խնդիրը երկու վտանգաւոր հայ յեղափոխականներու վրայ է, որոնք վերջերս Եւրոպայէն եկած ու Բերա իջած են:

— Ի՞նչ, այդ մասին տեղեկութիւն ունի՞ք, գոչեց Նախարարը զարմացած Թորոս պէյի նայելով:

— Այո, եւ շատ կարեւոր տեղեկութիւններ:

Թիկնապահը որ կը հետեւէր այս խօսակցութեան՝ նախարարին դարձաւ եւ ըսաւ.

— Ուրեմն դուք մնացէք եւ էֆէնտիին հետ տեսնուելէ ետքը եկէք:

Նախարարը դարձաւ իր սենեակը մինչ դեռ Ալի պէյ դուրսը մնացած էր:

— Մեր տեսակցութեան համար անհրաժեշտ է որ Ալի պէյն ալ ներս կանչենք, ըսաւ Թորոս պէյ:

— Ան ի՞նչ գործ ունի, հարցուց նախարարը միշտ չոր ու խիստ շեշտով:

— Բայց, փաշա էֆէնտի, տեղեկութիւններու աղբիւրը անոր քովն է:

— Իսկ դուք ըսելիք մը չունի՞ք:

— Այս գործը միասին ըրած ենք:

— Ո՞ր գործը, հարցուց փաշան անտարբեր ձեւով մը:

— Այսինքն երկու յեղափոխականներու եւ իրենց ընկերներուն հետապնդումը:

— Վա՞յ, ըսաւ Շեֆիք փաշա հեգնական ձեւով:

Թորոս պէյ կը զգար որ նախարարը իրեն դէմ բան մը ունէր, բայց պատճառը չէր կրնար հասկնալ:

— Ալի պէյն ալ ներս կանչէ տեսնենք, ըսաւ Շեֆիք փաշա իր թիկնաթոռին մէջ տեղաւորուելով:

Վայրկեան մը ետքը լրտեսն ալ եկաւ միացաւ իրենց:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(136 – Շար.)

ռակորդը: Մրցումի վերջաւորութեան Թուրքէն ալ որոշ յոգնութեան նշաններ կուտայ: Առաջին անգամն է որ այս արկածով ընդդիմադիրի կը հանդիպի: Արդեօ՞ք մինչեւ ծայրը պիտի դիմանայ: Ձինքը խրախուսող համակիրները մտահոգ են եւ միշտ կը քաջալերեն: Նոյնիսկ թելադրանքներ կը լսուին «Թուրքէն մի՛ յոգնիր», «Կամա՛ց Քէչիշ, մի՛ ջղայնանար», «Ձախդ, Թուրքէն», եւայլն, եւայլն:

Թրինիթէի սեւ կոփամարտիկը լաւ գիտէ իր արհեստը: Նոյնիսկ շատ, ոգոլհետեւ քանի մը արգիլուած հարուածներ կուտայ, ինչ որ կը ստիպէ իրաւարարը, զինքը երբեմն կարգի կանչելու:

Եւ կը հասնինք տասներորդին եւ վերջին ռաունտին:

Քէչիշեան իր ամբողջ եռանդը կ'օգտագործէ եւ անվերջ կը յառաջանայ Մարքսի վրայ: Քրոշէներու բուռն շարք մը հարուածներ կը փոխանակուին: Սեւը կը կառչի: Ամբոխը կը պոռայ եւ կը քաջալերէ Թուրքէնը: Ի՛նչ հրաշալի կազմ, այս Թուրքէնը... «Օ՛ Արարատ, օդդ պէտք է խիկալէս մաքուր ըլլայ»:

Մրցումին վերջաւորութեան զանգը կը հնչէ: Երկու հակառակորդները զիրար կը շնորհաւորեն եւ իրենց տեղերը կը քաշուին:

Իմ անձնական հաշիւովս Թուրքէն երեք կէտի առաւելութիւն ունի: Եւ վճիռը կը տրուի պաշտօնական խօսնակին կողմէ եւ կը յայտարարուի՝ «Քէչիշեան յաղթական»:

Իր համակիրները կը հրճուին: Իր բազմաթիւ հայրենակիցներուն դէմքերը ուրախութենէ կը փայլին: Սպասուած հէփի էնտ է:

Իսկապէս գեղեցիկ յաղթանակ մըն է մեր համակրելի Թուրքէնին համար, որ փայլուն կերպով կը վերջացնէ եղանակը:

Հիմա քիչ մը հանգիստի պէտք ունի: Մերձաւոր արձակուրդները պիտի օգտագործէ ուժ եւ կորով ամբարելու համար: Որովհետեւ լուրջ աշխատանք ունի Սեպտեմբերին:

Հաւանական է որ գալ եղանակին Մարսել Սերտանի հետ Ամերիկա երթայ: Այլեւս մեծ է ասպարէզը իր առջեւ: Բայց պէտք է որ սրբագրէ կարգ մը թերութիւններ, որ կան իր խաղին մէջ: Ֆութինկը եւ ջիղերու հանգիստը պէտք է նպաստաւոր արդիւնքներ տան արագընթաց դառնալու համար:

Համոզուած ենք որ Թուրքէն պզտիկ պիտի չթողու անոնք որ իրեն կը հաւատան: Եւ ասոնց թիւը մեծ է հիմա: Կը բաւէ տեսնել ֆրանսական մամուլին յօդուածները: Ամէնէն թերահաւատները իրենց կարծիքը փոխեցին:

Պրաւօ՛ Թուրքէն:

Մեր ջերմ շնորհաւորութիւնները այս փառաւոր յաղթանակին համար եւ յաջողութիւն գալ եղանակին համար:

ԺԱՔ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ
(Եւրոպայի ճաւխ. ախոյեան)

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

ՌԱՏԻՕ-ԵՐԵՒԱՆ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ

Հարցում Ռատիօ-Երեւանի.

Անցեալ օր ճաշարանը ընկերներու հետ կը վիճաբանէինք թէ ո՞վ էր լաւագոյն առաջնորդը մեր երկրին մէջ: Ես բսի թէ Բրեժնեւն էր: Իրաւունք ունէի՞ արդեօք:

. . . .

Ռատիօ-Երեւան անակնկալ խանգարումի պատճառով ներողութիւն կը խնդրէ իր ունկնդիրներէն:

×

Հարցում Ռատիօ-Երեւանի.

Մարդ կրնա՞յ ոզնիի մը վրայ նստիլ:

Ռատիօ-Երեւանի պատասխանը.

Սկզբունքով ոչ, բացի երկու պարագայէ: Նախ, եթէ ոզնիին փուշերը կտրըուած են, եւ յետոյ, եթէ կուսակցութիւնն է որ կը հրամայէ նստիլ:

×

Հարցում Ռատիօ-Երեւանի.

Ճի՞շդ է որ կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի անդամներուն կէսը ապուշներ են:

Ռատիօ-Երեւանի պատասխանը.

Սխալ: Անդամներուն կէսը ապուշներ չեն:

×

Հարցում Ռատիօ-Երեւանի.

Ճի՞շդ է որ մարդ կրնայ ի հարկին քննադատել կուսակցութիւնը:

Ռատիօ-Երեւանի պատասխանը.

Սկզբունքով այո, բայց անշուշտ երբ սենեակի մը մէջ առանձին է բոլորովին:

×

Հարցում Ռատիօ-Երեւանի.

Մեր ընկերներէն մին օր մը երբ տուն վերադարձաւ, իր կինը օտարականի մը հետ անկողնին մէջ գտաւ: Ամուսնալուծուեցան, բայց ամուսնալուծման յանցաւորը ինք հռչակուեցաւ: Ճի՞շտ է այս վճիռը:

Ռատիօ-Երեւանի պատասխանը.

Սկզբունքով այո: Որովհետեւ յայտնի է որ ձեր ընկերը սովորականէն աւելի կանուխ հեռացած էր իր աշխատանքէն:

×

Խորհրդային այրերը իրենց կիներուն հաւատարիմ կը մնա՞ն գործի ճամբորդութիւններու ընթացքին:

Ռատիօ-Երեւանի պատասխանը.

Սկզբունքով այո, մանաւանդ մեր հերոս աստղանաւորդները:

×

Հարցում Ռատիօ-Երեւանի.

Աղջիկ մը, որ ընկերվարական բարոյական սկզբունքներով կ'ապրի, ժամը ութին անկողին մտնելո՞ւ է:

Ռատիօ-Երեւանի պատասխանը.

Սկզբունքով այո, որովհետեւ պէտք է որ ժամը 9ին տունը ըլլայ:

×

Հարցում Ռատիօ-Երեւանի.

Ճի՞շդ է որ մեր նշանաւոր բանակը խիկալէս Չեխոսլովաքիոյ կողմէ օգնութեան կանչուած էր:

Ռատիօ-Երեւանի պատասխանը.

Սկզբունքով ճիշդ է: Աղերսագիրը 1939ին ղրկուած էր մեզի եւ 1968ին կրցանք վերջապէս դրական պատասխան մը տալ:

«ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐ»Ը

Պոնտոսի Հայր. (Տրապիզոնի նահանգ) Միութիւնը, այս տարի եւս հանդիսաւորապէս տօնեց «Մայրերու Օր»ը, Յարութիւն Մինասեանի նորաբաց ճաշարանին մէջ, մասնաւոր ճաշով մը, 7 Յունիս, Կիրակի կէսօրէն մինչեւ երեկոյ:

Ներկաներու թիւը 80 հոգի, ընտանեօք:

Օրուան պատշաճ քանի մը խօսքով բացումը կատարեց Ե. Գրիգորեան եւ եզրափակեց հետեւեալ յանկերգով.

«Ամէն մայր անոյշ է,
Բայց հայ մայրը ուրիշ է»:

Սեղանապետ ընտրուեցաւ Կարպիս Յակոբեան, որ վարեց իր պաշտօնը բաւական հետաքրքրօրէն: Շուտով ստեղծեց համակ խանդավառութիւն եւ ջերմ մթնոլորտ մը: Նշեց նաեւ քանի մը դրուագներ Եղեռնէն հայ մօր պոհաբերութենէն:

Պարբերաբար խօսք առին Յակոբ Յիսայեան, Տիկին Խաչիկեան, Հ. Օրմանճեան, որոնք վեր հանեցին հայ մօր զոհաբերող ոգին եւ դերը Եղեռնէն մինչեւ գաղթաշխարհ:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին երգով ու արտասանութեամբ Տիկին Յակոբեան, Հ. Օրմանճեան, Ն. Պչակեան:

Երեկոյեան մօտ ներկայացուեցաւ պաւէշտ մը. դերակատարներ՝ Օր. Ժ. Տէմիրեան, Ն. Պշտիկեան եւ Զորքուր:

Վեց տիպար մայրեր, նշանակուած վարչութեան կողմէ, ստացան մէկ-մէկ ծաղկեփունջ, հետեւեալ կերպով.—

Տիկիններ Զատրճեան, Խաչիկեան, Կոթողեան, Գ. Գասապեան, Ա. Պագըրճեան, Տապաղեան:

Վերջին պահուն անակնկալ մը եղաւ երիտասարդ Ֆրանսուհի տիկնոջ մը ուշագրաւ եւ ինքնաբուխ արտայայտութիւնը, տոգորուած տպաւորիչ հանդիսութենէն: Այս առթիւ յայտնեց իր ուրախութիւնը, որ Հայերը Ֆրանսան կը նկատեն իրենց երկրորդ հայրենիքը:

Ուշ ատեն ներկաները մեկնեցան մեծ գոհունակութեամբ:

ՊՈՆՏՈՍՑԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՅԻՍ 28-Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ամէն տարուան նման, այս տարի ալ Վալանսի Հայութիւնը տօնակատարեց Հայաստանի անկախութեան 52րդ տարեդարձը, յաւերժացնելով այն բիւրաւոր հերոսներու յիշատակը, որոնք զոհուելով փայլուն էջ մը արձանագրեցին մեր դարաւոր պատմութեան մատեանին մէջ:

Այսպէս ուրեմն Շաբաթ երեկոյ կոկիկ բազմութեան մը ներկայութեան, օրուան նախագահը ընկ. Լեւոն Մուրատեան խօսելով չեշտեց իմաստը 1918ի դէպքերուն, մանաւանդ Սարդարապատի ճակատամարտը, ըսելով թէ «Դժբախտութիւն մըն է, որ այսպիսի տօնակատարութիւն մը չի տօնակատարուիր համազգային ուժերով, Սարդարապատի ճակատամարտը սեփականութիւնը չէ Դաշնակցութեան, փաստ Հայաստանի մէջ կանգնուած յուշարձանը»:

Օրուան գեղարուեստական բաժինը պատրաստուած էր Նոր Սերունդին կողմէ: Մենապար՝ Օր. Բաթրիսիա Ճիրանեան եւ Օր. Ալիս Քէչէճեան, ապա զոյգպար Օր. Ալիս Քէչէճեան եւ Ժոսլին Պըլըքեան: Տեղի ունեցան արտասանութիւններ՝ Նուէր Գասպարեանէ, Գոգօ Տօնիկեանէ. ֆրանսերէնով՝ Շանթալ Պաղտասարեան եւ ղաւէշտ մը:

Երկրորդ մասին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը երգեց Հայ դրօշին եւ Ո՛վ անձկալիդ իմ հայրենիք երգերը, որմէ ետք կուռ եւ բովանդակալից ճառ մը խօսեցաւ օրուան բանախօս ընկ. Յակոբ Սաղճեան, բնաբան առնելով «Մայիս 28 եւ Թուրքերու հայաջինջ քաղաքականութեան ձախողումը», ապա անգամ մը եւս Օր. Բաթրիսիա Ճիրանեան մենապարեց, որմէ ետք վերջ կը գտնէր երեկոյթը կովկասեան պարով մը:

×

Կիրակի 31 Մայիս կ. ետք. ժամը 3ին բացումը կատարուեցաւ Հ. Յ. Դ. Ահարոնեան սրահին: Սրահը բերնէ բերան լեցուն էր հանդիսականներով եւ արդէն շատ չանցած, ուրախ մթնոլորտ մը ստեղծուեցաւ: Օրուան բացման խօսքը կը տրուէր ընկ. Լեւոն Մուրատեանի եւ սեղանապետութիւնը Քիլիրեանի, որ հրմուտ կերպով ղեկավարեց ու ստեղծեց խանդավառ մթնոլորտ:

Տեղի ունեցան արտասանութիւններ, երգեր եւ պար: Այս առթիւ եղան սրտաբուխ նուէրներ, որոնց ցանկը առանձին կը ներկայացուի:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ«Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (91)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԷՆԻՆԱ

Երկու քարտուղար, զատ զատ սեղաններու վրայ նստած, կը գրէին իրենց գրիչները կճռտեցնելով:

Քարտուղարներէն մէկը, առանց տեղէն ելլելու, դոչեց Քարենինին, կոշտ դէմքով մը.

— Ի՞նչ կ'ուզէք:

— Կ'ուզեմ փաստաբանին հետ խօսիլ:

— Փաստաբանը զբաղած է, պատասխանեց քարտուղարը գրիչին ծայրովը ցոյց տալով սպասող անձերը եւ սկսաւ վերստին գիրը շարունակել:

— Ինծի համար վայրկեան մը չէ՞ կրնար շնորհել, հարցուց Քարենին:

— Վայրկեան մը ազատ չէ, միշտ զբաղած է: Պէտք է ձեր կարգին սպասէք:

— Ուրեմն ձեզմէ կը խնդրեմ որ իմ այցետոմսս իրեն տաք, ըսաւ Քարենին արժանաւորութեամբ, տեսնելով որ անհրաժեշտ էր իր ով ըլլալը յայտնել:

Քարտուղարը այցետոմսը առաւ դըժգոհ դէմքով մը եւ ուղղուեցաւ դէպի փաստաբանին դրասենեակին դուռը:

Քարենին երբեք կուսակից չէր դատական նոր հաստատութիւններուն, բայց որովհետեւ մինչեւ այդ ատեն փաստաբաններու հետ գործ չէր ունեցած, իր հակառակութիւնը միմիայն տեսական էր: Նախասենեակին մէջ ընդունած անհաճոյ տպաւորութիւնը ա՛լ աւելի աւելցուց իր հակառակութիւնը:

— Ձեզ քիչ մը ետքը պիտի ընդունի, ըսաւ քարտուղարը իր տեղը նստելով:

— Արդարեւ, երկու վայրկեան ետքը, Քարենին տեսաւ սեմին վրայ ծեր օրէնսդէտի մը սիլուէթը եւ անոր քով բուն իսկ փաստաբանը:

Փոքրիկ, թիկնեղ ու ճաղատ մարդ մըն էր, սեւ շիկագոյն մօրուքով, երկար թարթիչներով եւ դուրս ցցուած ճակատով: Խելացի Մուժիքի գլուխ մը ունէր, բայց շատ անճաշակ կերպով հագուած էր:

— Մտէք պարոն, ըսաւ փաստաբանը Քարենինին:

Թոյլ տուաւ որ իր առջեւէն անցնի՝ առանց դէմքը անուշցնելու եւ դուռը գոցեց:

— Հաճեցէք սա թիկնաթոռին վրայ նստիլ, ըսաւ ցոյց տալով անոր գրասեղանին դէմը դրուած բազմոցը:

— Իմ խնդիրս ձեզի ներկայացնելէ առաջ, ըսաւ Քարենին, հարկ կը զգամ ըսել որ գաղտնի պէտք է պահել:

Աննշմարելի ժպիտ մը փաստաբանին վար կախուած պեխերը շարժեց:

— Փաստաբան պիտի չըլլայի եթէ կարող չըլլայի իմ յաճախորդներուս գաղտնիքները պահել, բայց եթէ այդ մասին երաշխաւորութիւն մը կ'ուզէք...

Քարենին անոր նայեցաւ եւ նշմարեց որ փաստաբանին մոխրագոյն ու մտացի աչքերը կը խնդային՝ իբր թէ ամէն բան արդէն գիտցած ըլլար:

— Գիտէք ո՛վ ըլլալս, ըսաւ:

— Ինչպէս բոլոր Ռուսերը, պատասխանեց փաստաբանը խոնարհելով, թէ՛ ձեզ եւ թէ ձեր մատուցած ծառայութիւնները գիտեմ:

Քարենին հառաչանք մը արձակեց եւ իր քաջութիւնը ժողվեց: Բայց խօսիլ սկսելուն պէս, ալ առանց վարանումի, առանց կենալու խօսքը առաջ տարաւ:

— Խաբուած ամուսին մը ըլլալու դըժբախտութիւնը ունիմ եւ կ'ուզեմ օրինաւորապէս կնոջ հետ կապերս խզել, այսինքն՝ ամուսնալուծութիւն ընել, բայց այն պայմանով որ զաւակս իր մօրը հետ չմնայ:

Փաստաբանին մոխրագոյն աչքերը ամէն ջանք կ'ընէին չխնդալու համար, բայց անդիմադրելի զուարթութեան մը ազդեցութեան տակ կը քըթթէին:

— Կը փափաքիք որ ձեր ամուսնալուծութեա՞ մբը զբաղիմ:

— Այո, բայց պէտք է խոստովանիմ որ ձեր ուշադրութիւնը չարաչար կերպով պիտի գործածեմ: Եկած եմ ձեր խորհուրդը առնելու: Ամուսնալուծութեան կը բաղձամ, բայց ինծի համար էական է գիտնալ թէ այդ ամուսնալուծութիւնը ի՛նչ ձեւերով կարելիպիտի ըլլայ: Եթէ իմ պատշաճութիւններուս չյարմարի, այն ատեն կը հրաժարիմ օրինական լուծումէն:

— Ո՛հ, միշտ այդպէս է, պատասխանեց փաստաբանը, միշտ կացութեան տէրն էք:

Գլուխը կը խոնարհէր, զգալով որ իր անդիմադրելի զուարթութեան կերպարանքը կրնար վիրաւորել յաճախորդը:

— Իրենց ընդհանուր գիծերուն մէջ կը ճանչնամ այն օրէնքները որոնք ամուսնալուծութեան կը վերաբերին, ըսաւ Քարենին, բայց կը փափաքիմ գիտնալ այն ձեւակերպութիւնները որոնք գործնականին մէջ կը կատարուին:

— Կ'ուզէք որ ձեզ բացատրե՞մ այն միջոցները որով կրնաք ձեռք բերել ձեր փափաքածը, ըսաւ փաստաբանը առանց աչքերը վեր բարձրացնելու:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Արիս Գավէզեան եւ զաւակները Միհրանիկ եւ Թագուհի, Տէր եւ Տիկին Տելեմաք Գավէզեան եւ զաւակը՝ Վանիկ, Օր. Օր. Ալիս եւ Անահիտ Գավէզեան, Պ. Խոսրով Գավէզեան ինչպէս նաեւ Տոքթ. եւ Տիկին Անսելմ եւ Տէր եւ Տիկին Սիմսարեան եւ զաւակը խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ–հօր եւ խնամիին՝

ՄԻՀՐԱՆ ԳԱՎԷԶԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 13ին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի Յունիս 18, ժամը ժամը 14ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանթէօ–Փարիզէնի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Որեւէ մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Բիւզանդ Թօփալեան, այրի Տիկին Գամպուրեան եւ զաւակները և ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, եղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ

յիշատակին, անոր մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Այրի Տիկին Նուէր Փօլատեան, զաւակները եւ թոռները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Յունիս 21ին, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ–հօր՝

ՆՇԱՆ ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

×

Նշան Փօլատեանի մահուան առթիւ փոխան հոգեճաշի, հետեւեալ նուիրատուութիւնները կ'ըլլան՝ Փարիզի եկեղեցիին 50 Ֆր., Իսիի ժողովարանին 50, Մեսրոպեան մատուռին 50, Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանին 50, Իսիի Կապոյտ Խաչին 50, Կարմիր Խաչին 50, Առնուվիլի Անարատ Յղութեան Քոյրերու դպրոցին 50, «Յառաջ»ի բարգաւաճման 50, Բարեգործականին 50: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փօլատեան ընտանիքը շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով, նուիրատուութեամբ, հեռագիրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ–հօր Նշան Փօլատեանի մահուան տխուր առթիւ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ եւ նախաձեռնութեամբ Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղ. Ազգ. Վարչութեան եւ Կրթ. Մարմնոյ, ի նպաստ Հայկազեան վարժարանին, ՍԷՆ Մօրիս տը ՊԷՆոյի Քլօ Մոնտէրուի ծանօթ վայրին մէջ, Կիրակի, Յունիս 21ին առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ ուշ երեկոյ:

Դաշտահանդէսի ընթացքին տեղի պիտի ունենայ վարժարանին ամավերջի հանդէսը, ուր աշակերտներ պիտի երգեն, պարեն եւ արտասանեն:

Կառք չունեցողներու համար երթեւեկը ապահովուած է:

Ճոխ պիւֆէ, համադամ աղանդերներ, շամփուրով խորոված եւայլն:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սեւան խումբի կողմէ այս Կիրակի ամբողջ օրը, Փոն Թ'Էվէքի սովորական դաշտին վրայ:

Այս ձեռնարկով Նոր Սերունդը կը տօնէ իր 25ամեակը:

Կը խօսի ԺԻԼ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Նոր Սերունդի կողմէ. ինչպէս՝ արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ, մենապար, խմբապար եւ շատ մը անակնկալներ:

Պիւֆէ:

le roman de l'Arménie martyre

VICTOR GARDON

L'APOCALYPSE ECARLATE

couverture de Carzou

CALMANN-LĒVY

ՀԱՆԴԷՍ-ՃԱՇ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին 35րդ տարեդարձին առթիւ, տեղւոյն դպրոցի սրահին մէջ, 21 Յունիս, Կիրակի օրը ժամը 13ին հովանաւորութեամբ Շրջ. Վարչութեան:

Գեղարուեստական բաժին, երգ եւն.:

Ճաշին ծախքերու մասնակցութիւն:

×

Միեւնոյն օրը առաւօտուն Շաւիլի եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի 35–40 տարիներու ընթացքին մահացած հետեւեալ բոլոր ընկերուհիներու յիշատակին, որոնք իրենց քիչ կամ շատ աշխատանքի բաժինը բերած են Կապոյտ Խաչի կազմակերպութեան.—

Սաթենիկ Տէր–Դաւթեան, Զաւօ Շանթ, Տիրուհի Միսաքեան, Ֆլօրա Անահիտ, Լեօլա Սասունի, Պերճուհի Բարսեղեան, Սաթօ Յակոբեան, Աննիկ Փափազեան, Կիւլեանէ Տէմիրճեան, Զարմուհի Քէօսէեան, Ովսաննա Շարապխանեան, Մարիցա Հայթայեան, Հռիփսիմէ Մարտիրոսեան, Եղիսաբէթ Բարսեղեան, Սրբուհի Յովհաննէսեան, Սիրարփի Նազիկեան, Հայրենիցա Տէմիրճեան, Նուրհանի Տէմիրճեան, Գեղեցիկ Թորիկեան, Եղիսաբէթ Գալայճեան, Փայլուն Պէրպէրեան, Նուարդ Փանոսեան, Լուիզ Թորանեան, Սրբուհի Սուրեան, Մանուշակ Համամճեան Մարի Պօղոսեան, Թագուհի Աբէլեան, Լիւսի Սարգիսեան, Թագուհի Գարօղլանեան, Սարա Թօփալեան, Սրբուհի Հաճի Դաւիթեան, Ալիս Տողրամաճեան, Սրբուհի Մկրտիչեան, Հիւրի Էլլիպինեան, եւ ընկերներ՝ Բժիշկ Տէր–Դաւթեան, Կարապետ Ղուկասեան, Հրանդ Աթանեան, Միսաք Սարգիսեան եւ Սահակ Օհաննէսեան:

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Արաքսի Նաճարեան եւ Նուարդ Փափազեան իրենց եղբօր Սարգիս Փափազեանի մահուան հինգերորդ տարելիցին առթիւ ի յիշատակ կը նուիրեն 50 Ֆր. Կապոյտ Խաչին, 50 Ֆր. ալ «Յառաջ»ի: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր Կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին (20 Յունիս) Ահարոնեան ակումբին մէջ: Ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի Կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ (20 Յունիս) երեկոյեան ժամը 8ին ակումբին մէջ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր Ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին Ահարոնեան ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Արծիւ Ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՅԻՍ 28

Ալֆորվիլի մէջ կը տօնուի Յունիս 27ին:

– ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ –

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28, Կիրակի ժամը 15–22 դպրոցին հովասուն պարտէզին մէջ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ, երգ, նուագ, պար

Դիւրամատչելի պիւֆէ

Ծախքերու մասնակցութիւն 5 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնսի–Փավիյոն:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ բոլորը դպրոցի ամավերջի հանդէսին, Կիրակի, 21 Յունիս եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ ժամը 2,30ին:

Աշակերտներու կողմէ արտասանութիւններ, երգեր ու պարեր: Պիտի ներկայացուի նաեւ խիստ ծիծաղաշարժ թատերգութիւն մը՝ «Հնարամիտ վարձակալը»:

Մուտքը ազատ է:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կապոյտ Խաչի մանուկներու կայանի Յուլիսի մեկնումը Յուլիս 1ին առաւօտեան 7,30ին Սքուար Մոնթոլոնէն:

Կը խնդրուի ծնողքներէն ճշդապահ ըլլալ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքի տարեվերջի փակման հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ 25 Յունիս Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 4-7 Մշակոյթի Տան սրահին մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ: Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ ընկեր–ընկերուհիները:

ՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պտոյտ մը դէպի Տօվիլ–Թրուվիլ՝ օթոքառով, Կիրակի Յունիս 21ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Երթուդարձի ծախք 20 փրանք:

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել ընկերուհիներ Թորոսեանի 253–63–63 Կուրպէթեան 253–83–73:

Օթոքառը կը մեկնի ժամը ճիշդ 7ին Սինեմա Լիւքսի առջեւէն՝ 154 Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան Պանեէօ եւ ժամը 7,15ին Զօր. Լըքլէրի արձանի առջեւ կը հանդիպի (Փորթ տ'Օրլէան):

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օգտուեցէք լաւագոյն եղանակէն Հայաստան այցելելու համար

Ա. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ Յուլիս 25էն Օգոստոս 8

Ա. կարգ 2400 փրանք

ԱՐՄԵՆԻԱ պանդոկ

Բ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Սեպտեմբեր 11էն 25

Բացառիկ ճամբորդութիւն: ԵՐԹԻՆ՝ մէկ օր Մոսկուա այցելութիւններով: ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ՝ երկու օր Լենինկրատ այցելութիւններով:

Առաջին կարգի սպասարկութիւն Մոսկուա, Լենինկրատ եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ) Հայաստանի մէջ ամէնօրեայ պտոյտներ տեսարժան վայրերու

Գին՝ 2450 փրանք

Գ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Հոկտեմբեր 1էն 15

Ամէն օր զանազան պտոյտներ տեսարժան վայրերը.— ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ, ՀՌԻՓՍԻՄԷ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ԾԱՂԿԱՁՈՐ, ՍԵՒԱՆ, ԳԱՌՆԻ, ԳԵՂԱՐԴ, ՕՇԱԿԱՆ, ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ, եւայլն: Այցելութիւն դպրոցները եւ թանգարանները:

Ա. կարգի բնակութիւն եւ սպասարկութիւն Մոսկուա եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ)

Գին՝ 2350 փրանք

Այս գիները կ'ընդգրկեն օդանաւով երթուդարձը, փոխադրութիւնները, ամբողջ փանսիոնը եւ ամէնօրեայ պտոյտները:

Renseignements et inscriptions

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)

Tél. : 742-57-84 — 742-44-08 — 742-22-12

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

GEORGES MAMAS, 25 Rue de Dedieu, VILLEURBANNE, Tél. : 52-23-39

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN c/o CROISIERES ET VOYAGES

102, Rue de la République

les Mercredi et Samedi de 15 à 19 heures — Tél. : 20-80-50

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհանուր ժողովը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 4ին Միութեան դրասենեակին մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Միութեան Ուսումնասիրաց Փարիզի Կեդր. Վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները եւ անդամակցիլ փափաքող հայրենակիցները անխտիր: Այս Շաբաթ (20 Յունիս) ժամը 21ին, հայրենակից Միրիճան Շիրվանեանի բնակարանը, 65 Վուա տ'Իսի, Մալաքոֆ: Կարեւոր օրակարգ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0, 50

ՈՒՐԲԱԹ 19 ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI 19 JUIN 1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 11.842
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
46e ANNÉE — N° 11.842

ԿՈՄԻՏԱՍ

ՓՈՂՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

———o———

ՆԵՐԿԱՅ ԵՂԱՒ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

Շաբաթ Յունիս 13ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը՝ ընդունելով պաշտօնական հրաւէրը Ալֆորվիլի Քաղաքապետութեան, կուգար հանդիսաւորապէս մկրտելու Կոմիտաս Վարդապետի անունով, Ս. Պօղոս - Պետրոս Հայոց եկեղեցւոյ փողոցը, որ մինչ այդ կը կոչուէր Ռիւ տէ Գրոշէ:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կ՚ընկերանային Սերովբէ Արք. Մանուկեան, դաւազանակիր Նարեկ Վրդ. Շաքարեան, Գիւտ, Զարեհ, Նորվան վարդապետները եւ Պ. Վարդգէս Շահպազեան որ հանդիսութեան ժամանակ պիտի թարգմանէր Վեհին Հայրապետի խօսքերը:

Ժամը 16ին, Կաթողիկոսը կարճ այցելութիւն մը կ՚ընէր Քաղաքապետարան ուր իրեն բարի գալուստ մաղթեց քաղաքապետ Պ. Ֆրանչեսքի:

Ապա, Կաթողիկոսը իր շքախումբով կ՚առաջնորդուէր Փալէ տէ Սփոռ, ուր անհամբեր հոծ բազմութիւնը ծափողջունեց Կաթողիկոսը, ու երբ կը մտնէր մարզարահը, Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Կարպիս Աֆրիկեանի, կ՚երգէ «Ուրախ լեր»ը:

Պ. Ֆրանչեսքի՝ յանուն Ալֆորվիլի եւ հայ գաղութին, յայտնեց իր անհուն բերկրանքն ու երախտագիտութիւնըԿաթողիկոսին՝ այս այցին համար: Ըրաւ պատմականը հայ գաղութին: Ծանրացաւ Հայուն աշխատասիրութեան եւ շինարար ոգիին վրայ: Զատադովեց Հայերուն վառ հայրենասիրութիւնը իրենց հեռաւոր Մայր հայրենիքին: Պահելով հանդերձ իրենց ազգային դիմագիծը, հաւատարիմ քաղաքացիներ են, որ անկեղծ սէր կը տածեն Ֆրանսայի հանդէպ որուն պաշտպանութեան համար՝ պատերազմի եւ դիմադրութեան ժամանակ, մեծ նուիրումով ծանր զոհողութիւններ ըրին:

«Կոմիտասի անունը տալով այն փողոցին, որ կը տանի Հայոց եկեղեցին, որ շինուեցաւ այն ատեն երբ վարդապետը, Ֆրանսայի հողին վրայ, կը փորձէր վերագտնել իր իմացականութիւնը զոր իրմէ խլած էին հայ ժողովուրդի թշնամիները, մկրտելով այդ փողոցը Կոմիտաս անունով, մենք կը մեծարենք մեծ երաժիշտն ու մեծ հայրենասէրը:

«Եւ այսպէս, փակումը կը կատարենք նաեւ այն հանդիսութիւններուն, որոնք տեղի ունեցան իր ծննդեան հարիւրամեակին առիթով»:

Ցետոյ Պ. Ֆրանչեսքի՝ Ալֆորվիլի քաղաքին անունով Կաթողիկոսին նուիրեց Սեւրի բիւրեղեայ անօթ մը եւ ժամացոյց մը որ միանգամայն կուտայ ժամը բոլոր երկիրներուն:

Փոխ-քաղաքապետ Պ. Արման Նշանեան թարգմանը եղաւ Հայութեան անկեղծ զգացումներուն հանդէպ ասպետական եւ ասպնջական Ֆրանսայի եւ շեշտեց թէ մեր հայկ. գաղութը անմասն չէ Ալֆորվիլի բարգաւաճման: Ողջունեց բարեխնամ ներկայութիւնը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին որուն շնորհիւ Կոմիտաս փողոցի բացումը իր արժանավայել իմաստը կը ստանար:

Պ. Նշանեան՝ Ալֆորվիլի հայկ. միութիւններու կողմէ՝ Կաթողիկոսին յանձնեց մանեկոքոսֆոփ մը, որպէս յիշատակ:

Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբը՝ յաջորդաբար երգեց անմահ Կոմիտասի ստեղծագործութիւններէն, Կալի երգը, Գարու ա, Իմ չինարի եար, Ձիգ տու ֆաշի եւ Լուսնակ անուշ:

Ապա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն է որ խօսեցաւ:

«Մենք կուգանք Ս. Էջմիածինէն, այն տեղէն ուր Կոմիտաս Վարդապետը սորվեցաւ ու աճեցաւ իմացապէս եւ հոգեպէս եւ որուն յիշատակը սուրբ է ամէնուս համար: Երջանիկ ենք որ Ալֆորվիլի մէկ փողոցին անունը պիտի կոչուի Կոմիտասի անունով:

«Կը խորհիմ թէ համայն հայ եկեղեցւոյ եւ հայ ժողովուրդին անունով, կրնամ ձեզի շնորհակալութիւններս յայտնել, եւ յաւէտ երախտապարտ է հայ ժողովուրդը Ալֆորվիլի քաղաքին եւ ընդհանրապէս Ֆրանսայի: Ես շատ ազդուեցայ այն խօսքերէն՝ Պ. Քաղաքապետ, որով արտայայտեցիք համակրանքի եւ գնահատանքի խօսքեր՝ մեր զաւակներուն հանդէպ որոնք կ՚ապրին ձեր քաղաքին մէջ: Կը մնանք աղօթող Ալֆորվիլի քաղաքի ամբողջ բնակչութեան, խաղաղ եւ յառաջդիմութեան համար ձեր գլխաւորութեամբ: Միշտ ծաղկի եւ բարգաւաճի Ալֆորվիլը, միշտ փառքի մէջ յաւէտ ապրի Ֆրանսան»:

Կաթողիկոսը իր կարգին քաղաքապետին յանձնեց նուէր մը:

Հայրապետական «Պահպանիչ»էն ետք բոլորս դուրս եկանք մարզարանէն:

Ապա գլխաւորութեամբ քաղաքապետին եւ Կաթողիկոսին հսկայ թափոր կազմած ժողովուրդը ոտքով կ՚ուղղուի ոռոգուած փողոցը:

Հոն, տան մը պատին վրայ Ֆրանսական եռագոյն դրօշակը կը ծածկէ ցուցատախտակը: Քաղաքապետ Պ. Ֆրանչեսքի կը հրաւիրէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը որ վերցնէ դրօշը:

Կը յայտնուի նոր փողոցին անունը:

RUE KOMITAS
1869-1935

Ցանկարծակի յուզումը տեղ կուտայ ընդհանուր ուրախութեան: Այսօր տօն է հոգւոյս Կիրակի:

Եւ առաջին անգամ այդ նոր ճամբով կը մտնենք եկեղեցին հայկական ուր «Հրաշափառ»ը կը դառնայ աւելի հոգեպարար:

Կաթողիկոսը անգամ մը եւս Տէրունական իր օրհնութիւնը կուտայ հաւատացեալներուն:

Իր տարեգրութեան մէջ Ալֆորվիլի Հայութիւնը պատմական օր մը ապրեցաւ:

Վարդապե՛տ, Մեծդ Վարդապե՛տ, քեզ հետ մենք կը յայտնենք

Ամաչեցէն եւ յամօթ լիցին
Ոյք խորհէին ինձ չար:

Զ. Մ.

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

———o———

Վոսփորի կամուրջին շինութեան առթիւ Ոսկեղջիւրի վրայ ալ երրորդ կամուրջի մը անհրաժեշտութիւնը զգացուած ըլլալով, 1968 տարուան վերջերը Հալըճըօղլուի մեր համայնքային հաստատութիւններու շէնքերու ապասեփականացման հարցը սկսած է խնդրոյ նիւթ դառնալ:

Գալֆայեան Որբանոցի նախորդ Խնամակալութիւնը առանց պաշտօնական գէկուցումի սպասելու, 1969 Յունուար 4ին 28 համար գրութեամբ դիմած է Յամաքային ճամբաներու տնօրէնութեան եւ 10 Յունուար 1969ին պատասխան ստացած է թէ հաստատութեան շէնքը ապասեփականացման ենթակայ է:

Խնամակալութեան ատենապետ Պր. Արա Գույումճեան անձնապէս քաղաքապետ Տօքթ. Ֆահրի Աթապէյի դիմելով կացութիւնը պարզած՝ եւ 1969 Յունուար 17 թուակիր գրութեամբ պաշտօնապէս Քաղաքապետարանի օժանդակութիւնը խնդրած է բարւոք լուծումի մը յանգելու համար:

Միեւնոյն ատեն Գալֆայեանի սեփական եւ մեծ պարտէզով մը շրջապատուած Սկիւտարի ամարանոցի շէնքին տեղ նոր որբանոցի մը շինութեան յատակագիծերը պատրաստուած եւ յարակից բոլոր վաւերաթուղթերով 1969 Փետրուար 20ին 299 համար գրութեամբ Շինութեանց Տնօրէնութեան — Իմար Միւտիւրլիւղիւ — դիմում կատարուած է արտօնագիր ստանալու համար:

Բայց հակառակ Խնամակալութեան անդամներուն հետապնդումին եւ պետական բարձր շրջանակներու կողմէ Պր. Շելեֆեանի տրուած բերանացի հաւաստիքներուն, Անգարա ղրկուած թղթածրարին մասին ցարդ որեւէ պատասխան ստացուած չէ: Միայն թէ անակնկալօրէն Իսթանպուլի Կրթական Տնօրէնութեան 16 Յունուար 1970 թուակիր եւ համար 410-90947 գրութեամբ Խնամակալութեան կը յանձնարարուէր տարբեր հայ որբանոցներու միջեւ բաժնել Գալֆայեանի աշակերտութիւնը, նկատելով որ Սկիւտարի շէնքը արձանագրուած չէ 1936ի կալուածական ցանկին մէջ եւ կարելի չէ զայն որբանոցին սեփականութիւնը համարել: Սկիւտարի կալուածը 1934ին Գայսերլեան եւ Սմբատեան ընտանիքներուն կողմէ որբանոցին նուիրուած է, սակայն օրինական դժուարութեանց պատճառաւ Մայր Ազաւնի Քէօսէեանի անուան արձանագրուած է եւ միայն 1945ին կարելի եղած է Գալֆայեանի անուան թափու ստանալ: Մինչ այդ 1936ին իւրաքանչիւր համայնքին հաստատութեան կողմէ յանձնուած են Էվգաֆի վարչութեան պահանջած կալուածական պարզ ցանկերը, եւ այժմ կը պնդուի թէ այդ հաստատութիւնները չեն կրնար սեփականատէր նկատուիլ այդ թուականէն ետք կառուցուած, գնուած կամ նուիրուած կալուածներու, նոյնիսկ եթէ այդ կալուածներուն համար իրենց անուան թափու ունին:

Կրթական Տնօրէնութեան սոյն գրութիւնը Խնամակալութեան կողմէ Շինութեանց Տնօրէնութեան կատարուած դիմումին անուղղակի մերժումը նկատելով, 1970 Յունուար 20ին 317 համար պաշտօնագրով Իսթանպուլի Էվգաֆի Տնօրէնութեան կրկին դիմում կատարուած է: Եւ Էվգաֆի Տնօրէնութեան հաւանութեամբ մեր այս դիմումնագիրը Պր. Թագւոր Գամէրի եւ Խնամակալութեան անդամներէն Պր. Կարպիս Ուզուրլեանի կողմէ Անգարայի մէջ Վաքըֆներու Ընդհ. Տնօրէնութեան յանձնուած է:

Այս դիմումին ալ 1970 Փետրուար 4ին Տ., 6-Ա-46-566 համարով ժխտական պատասխան տրուած է, միշտ այն առարկութեամբ թէ Սկիւտարի կալուածը 1936ի ցանկին մէջ չի գտնուիր: Բերանացի կերպով ալ մեր բանագնացներուն յայտարարուած է թէ Մայր շէնքը ապասեփականացման պատճառաւ եթէ փլուզումի ենթարկուի, Գալֆայեան Վաքֆն ալ իբր համայնքային հաստատութիւն կը դադրի գոյութիւն ունենալէ եւ իր բոլոր ինչքերն ու կալուածներն ալ կը փոխանցուին Վագըֆներու Ընդհ. Տնօրէնութեան:

Այս վրդովիչ կացութեան առջեւ Գալֆայեան Խնամակալութիւնը թէ մասնաւոր դիմումներ կատարած է պետական իշխանութեան մօտ եւ թէ որոշած է հարցը իրաւական գետնի վրայ փոխադրել: Առ այդ Անգարայի մէջ դիմում կատարուած է Վճռաբեկ Ատեանի նախկին նախագահ եւ հին ու նոր Վագըֆներու օրէնքին մեկնաբան Փրոֆ. Ալի Հիմմէթ Պերքիի, որուն գրաւոր յայտարարութիւնը ամբողջովին նպաստաւոր եղած է մեր տեսակէտներուն: Խորհրդակցութեան համար դիմում կատարուած է նաեւ ծանօթ մասնագէտ իրաւաբաններու եւ անոնց ալ հաւանութեամբ 1970 Ապրիլ 21ին դարձեալ Անգարայի մէջ դիմում կատարուած է Վագըֆներու Ընդհ. Տնօրէնութեան: Սակայն 1970 Մայիս 5ին կրկին 1936ի ցանկերու պատճառաբանութեամբ մերժուած է մեր այս դիմումը:

Գալֆայեան Խնամակալութիւնը անվհատ՝ 1970 Մայիս 8ին պաշտօնապէս դիմած է վարչապետութեան, բայց ցարդ այս վերջին գրութեան պատասխան ըստացուած չէ:

Վերոգրեալ բացատրութիւններէ կը հետեւի թէ հակառակ Խնամակալութեան կողմէ թափուած ջանքերուն, փարատած չէ այն վտանգը որ կը սպառնայ դարաւոր Գալֆայեան Հաստատութեան: Այս պատճառաւ Մատակարար Մարմինս օրինական եւ իրաւական գետիններու վրայ իր պայքարը շարունակելով հանդերձ, յարմար նկատած է իրողութիւնները իրենց բոլոր մանրամասնութիւններով հանրութեան սեփականութիւնը դարձնել:

Ի դիմաց Գալֆայեան Որբանոցի
Խնամակալութեան

Ատենադպիր ՀԵՐՄԻՆԷ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ
Բ. Ատենապետ ԽԱՉԻԿ ԷՐԱՄ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿՈՒԱՏԱԼԱԽԱՐԱՅԻ մէջ ֆութպոլի վերջընթեր մրցումներուն Պրազիլ յաղթեց Ուրուկուէյի 1ի դէմ 3 կէտով, մինչ Գերմանիա 4ի դէմ 3 կէտով կը պարտուէր Իտալիայէն երկարաձգումներէ ետք: Կիրակի օր աշխարհի բաժակին համար պիտի մրցին Իտալիա եւ Պրազիլ:

ՆԱՆՍԻԻ մէջ Ժիսքար տ՚Էսթէն եւ Սուշալ չեն կրցած իսկ խօսք առնել ընտրական հանրաժողովին որ կազմակերպուած էր Սուշալի թեկնածութիւնը պաշտպանելու համար ընդդէմ Ժ. Ժ. Սերվան - Շրէպէրի: Խանգարողները զանազան հոսանքներու կը պատկանէին, առեւտրականներու պաշտպան՝ Նիքուէն մինչեւ մաոյականներ:

ՄԵՏՎԵՏԵՒ խորհրդային գիտնականը որ արգելափակուած էր յիմարանոցի մը մէջ, ազատ արձակուեցաւ: Սաքարով եւ կարգ մը այլ գիտուններ միջամտած էին այս ուղղութեամբ:

ՀԻՒՍԷՅՆ յայտարարութիւն մը ըրած է վերջին դէպքերու առթիւ եւ շեշտած թէ կեանքին ամէնէն դժուար օրերը անցուցած է: «Այն տպաւորութիւնն ունիմ թէ ականներու դաշտի մը մէջ կը քալեմ» կ՚ըսէ Յորդանանի թագաւորը:

ՆԻՔՍԸՆ փորձեց ուրանալ տնտեսական դժուարութիւնները զորս ունի Ամերիկա եւ կարգ մը յանձնախումբեր կազմեց որպէսզի կացութիւնը քննեն:

ՆԱԽԱԳԱՀ Նասր ամերիկացի լրագրողի մը յայտարարեց, թէ Եգիպտացիք կ՚ուզեն լաւ յարաբերութիւններու վերահաստատումը Մ. Նահանգներու հետ: Նախագահ Նիքսըն, գիտել տուաւ այս առթիւ Նասր, իր հեղինակութիւնը ի գործ պէտք է դնէ Իսրայէլի մօտ, որպէսզի այս վերջինը պարպէ իր գրաւած հողերը:

ԿԱՐԳԸ ԳԱԼՖԱՅԵԱՆԻ՞Ն ԵԿԱՒ

Պոլսահայ թերթերու մէջ հրատարակուած պաշտօնական «հաղորդագրութենէ» մը կը պարզուի, թէ համայնական մեր հաստատութիւններէն Գալֆայեան Որբանոցը— դարաւոր պատմութեան տէր նախախնամական հիմնարկութիւն մը — լրջօրէն վտանգուած է Պոլսոյ մէջ:

Պիտի չմտնենք մանրամասնութիւններու մէջ: Գոնէ մեզի համար իմաստ չունին «օրինական» կամ «իրաւական» այն կէտերը՝ որոնք կ'արծարծուին Պոլսոյ «Էվգաֆ»ի Տնօրէնութեան կողմէ, Ոսկեղջիւրի Թաղային գօտիներէն Հալըճըօղլուի պատմական որբանոցին ապասեփականացումէն (իսթիմլաք) ետք:

Դարաւոր հաստատութիւնը ցարդ կը գտնուէր այդ շրջանին մէջ: Առանձնուհի «մայր»երու եւ «քոյր»երու կրթական եւ բարոյական հսկողութեան տակ՝ Գալֆայեանի մէջ դաստիարակութիւն կը ստանային եւ սնունդ ու օթեւան կը գտնէին ծնողազուրկ Հայուհիներ, գաւառներէն դէպի Պոլիս փոխադրուող ընտանիքներու զաւակներ եւ աղքատանական աջակցութենէ զուրկ պատանուհիներ:

Երկու տարի առաջ, սակայն, երբ Ոսկեղջիւրի վրայ նոր կամուրջ մը հաստատելու ծրագիրը վերջնական բնոյթ ստացաւ, Պոլսոյ քաղաքապետութիւնը անհրաժեշտ նկատեց՝ շինութիւնը նախատեսուած կամուրջի անմիջական շրջապատին մէջ գտնուող կարգ մը շէնքերու կարգին, նաեւ Գալֆայեան Որբանոցը փլցնելու որոշում տալ:

Տարբեր խօսքով՝ նիւթական որոշ հատուցում ընելէ ետք համայնքին, քանդել դարաւոր հաստատութիւնը:

Անցնող երկու տարիներու ընթացքին, հետեւած ենք չհաղորդուող մարմիններու եւ անձերու գործուրոտ ճիգերուն, երթեւեկներուն ու տեսակցութեանց՝ բոլոր այն պետական ու պաշտօնական հաստատութեանց հետ, որոնք իրաւականօրէն «բան մը ընելու» կոչումը եւ պարտականութիւնը ունին: Քաղաքապետութիւն, Կալուածոց վարչութիւն, Էվգաֆ, Կուսակալութիւն, ու մինչեւ... Վարչապետարան:

Կը յիշենք, օրինակ, որ Թուրքիոյ Հայոց պատրիարքն ալ, Ամեն. Շնորհք Սրբ. համայնական կարգ մը ներկայացուցիչներու ընկերակցութեամբ՝ անցեալ տարի ափ առաւ վարչապետ Տեմիրէլի պաշտօնատեղին, ու պարզեց — համայնական այլ հրատապ խնդիրներու կարգին — նաեւ որբանոցի նոր շէնք մը ունենալու կամ կառուցանելու ստիպողութիւնը:

Հակառակ սիրալիր ընդունելութեանց եւ լուրջ հաւաստիքներուն՝ թէ անհրաժեշտ կարեւորութեամբ նկատի պիտի առնուին Թրքահայերու համայնական, կրթական կամ կալուածային խնդիրները, կը թուի թէ գործնական որեւէ արդիւնք տուած չեն դիմումները:

Գալֆայեանի խնամակալ մարմինը թէեւ որոշած է որբանոցը փոխադրել Սկիւտար, հանրապատկան կալուածի մը մէջ (առ այժմ), սակայն Էվգաֆի վարչութիւն թէ կրթական տնօրէնութիւն, «իրաւական» եւ «օրինական» արգելքներ մատնանշելով, արգելք եղած են պատասխանատուներու քայլին:

Պոլսոյ «Մարմարա»յի 23 Մայիսի թիւով հրատարակուած պաշտօնական իր զեկոյցին մէջ՝ Գալֆայեանի խնամակալութիւնը կուտայ մանրամասն տեղեկութիւններ վերջին երկու տարիներու հետեւողական ճիգերու մասին, «վրդովիչ» որակելով կացութիւնը եւ ընդգծելով որ՝

— « ... Մեր բանագնացներուն յայտարարուած է թէ մայր շէնքի ապասեփականացումով (եւ փլուզումով) Գալֆայեան վազֆն ալ իբրեւ հաւաքական հաստատութիւն կը դադրի գոյութիւն ունենալէ եւ իր բոլոր ինչքերն ու կալուածները կը փոխանցուին Վազըֆներու ընդհանուր տնօրէնութեան»:

Անդրադառնալով ստեղծուած ընդհանուր վրդովումին, «Մարմարա»յի խմբագրութիւնը՝ Գալֆայեանի «հաղորդագրութեան» կցուած առանձին ծանօթագրութեամբ մը՝ դիտել կուտայ մասնաւորաբար.

— « Կամուրջի շինութեան առընթեր՝ որոշուած էր ապասեփականացման ենթարկել Գալֆայեան որբանոցը, Խասգիւղի եկեղեցին, վարժարանն ու գերեզմանատունը:

« Այս դժբախտ կացութեան առջեւ, որոշուած էր Որբանոցը փոխադրել Գալֆայեանի սեփականութիւններէն Սկիւտարի ամառնային շէնքի վայրը: Սակայն, անընդունելի եւ մակերեսային պատճառաբանութեամբ մը՝ կրթական տնօրէնութիւն ու Էվգաֆի վարչութիւն մերժած են Գալֆայեանի փոխադրութիւնը եւ այդ իսկ պատճառաւ Էվգաֆը ձեռք կը դնէ Գալֆայեանի ինչքերուն ու կալուածներուն վրայ:

« Հարցը աւելի քան լուրջ է: Յայտնի է, որ այս անընդունելի արգելքներն ու դժուարութիւնները կուգան առաւելապէս Էվգաֆի վարչութենէն, հաւանաբար արդիւնք՝ քանի մը անպատասխանատու պաշտօնեաներու քմահաճ կարգադրութիւններուն »:

Յուսանք, որ ճիշդ ըլլայ այս ախտաճանաչումը, ու չհաղորդուողներու արդար վրդովումը դրական արդիւնքով պսակուի:

Միակ պաշտօնատունը, որ կրնայ սրբագրել գործուած անարդարութիւնը՝ վարչապետարանն է: Ու կասկած չունինք որ Գալֆայեանի գոյութեամբ, կալուածներով եւ կրթական թէ դաստիարակչական առաքելութեամբ մտահոգ իրաւասու մարմիններ պիտի դիմեն առ որ անկ է, լսելի դարձնելու համար իրենց ձայնը եւ համայնքի իրաւունքները:

Կառչի՛լ չոր ու ցամաք «օրինական տրամադրութեանց» ու մէկ օրէն միւսը չեղեալ հռչակել համայնական փրկարար հաստատութիւն մը՝ ինչպիսին եղած է Գալֆայեանը, չի տոկար բարոյական որեւէ ըմբռնումի: Անհաշտ է նաեւ Թրքահայ համայնքի քաղաքացիական իրաւունքներուն հետ:

— « Գալֆայեանի խնամակալութիւնը, կ'ըսէ «հաղորդագրութիւն»ը, անվհատ 1970 Մայիս 8ին դիմած է վարչապետութեան, բայց ցարդ պատասխան ստացած չէ իր գրութեան: Մատակարար Մարմինս օրինական եւ իրաւական գետնի վրայ իր պայքարը շարունակելով հանդերձ, յարմար նկատեց իրողութիւնները իրենց բոլոր մանրամասնութիւններով հանրային սեփականութիւն դարձնել »:

Առաջին անգամը չէ՝ որ համայնապատկան կալուածներու «տէր» կանգնելու փորձը կ'ըլլայ Պոլսոյ Էվգաֆի վարչութեան կողմէ:

Սանասարեանի այնքա՛ն աղմկալի դատէն կամ Թոքաթլեանի ծանօթ թնճուկէն ետք, Գալֆայեանի շուրջ ստեղծուած նոր փոթորիկը չի զարմացներ մեզ:

Յոռետես ըլլալ չենք ուզեր, ու կ'ենթադրենք՝ թէ վարչապետութիւնը խօսքէն գործի կ'անցնի, անարդարութեան ամէն դուռ փակելու համար Էվգաֆի առջեւ:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՀԱՅՐԵՆԻ ԱՇԽԱՐՀ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ՀՈՎԻՏԸ

Հայաստանի ամէնէն մեծ բնապատմական ժամանակաշրջանը Արարատեան գոգհովիտն է: Արաքս գետի միջին հովիտի ամէնէն ցած մասը հին ժամանակներէն ի վեր ծանօթ է Արարատեան դաշտ անունով: Իսկ այս դաշտը, իր լեռնային շրջապատին հետ կը կազմէ Արարատեան գոգհովիտը: Այս շրջանը մէկն է Հայկ. լեռնաշխարհի փակ մասերէն: Արարատեան դաշտի ամէնէն ցած մասը ծովի մակերէսէն ունի 800 մեթրի միջին բարձրութիւն:

Շրջանը եզերուած է հիւսիսէն Արագածի լայնանիստ լեռնային զանգուածով, արեւելքէն՝ Գեղամայ լեռներով, հարաւարեւելքէն՝ Ուրծի լեռնաշղթայով, իսկ հարաւէն եւ հարաւ-արեւմուտքէն՝ Արարատի հսկայական լեռնային զանգուածով եւ Հայկական Պար լեռնաշղթայով:

Արարատեան գոգհովիտին ձախափնեայ մասը միայն կը գտնուի Հայաստանի Հանրապետութեան սահմաններուն մէջ: Հոնկէ է որ կը հոսին Քասախ, Հրազդան, Գառնի եւ Արփա գետերը:

Գոգաւորութիւնը կարելի է բաժնել երեք աստիճաններու — Առաջին, ամենացած աստիճանը Արարատեան դաշտն է, որ Հայաստանի ամէնէն ընդարձակ հարթավայրը կը հանդիսանայ: Երկրորդ աստիճանը՝ գոգաւորութեան լեռնային գօտին է (Արագածի եւ Գեղամայ լեռնաշղթային նախալեռները): Իսկ երրորդ աստիճանը կը ներկայացնէ լեռնային գօտին:

Արարատեան դաշտը կազմուած է Արաքս գետին եւ անոր վտակներուն բերած նիւթերու նստուածքներով եւ թոյլ կերպով հակած է դէպի հարաւ-արեւելք, այդ ուղղութեամբ ալ կը հոսի Արաքսը: Հրազդան գետի հովիտը կազմուած է մանրահատիկ աւազի եւ տիղմի նստուածքներով: Այս գօտին աչքի կը զարնէ խայտաղորշ, ճահճային եւ աղային հողերու եւ աղատներու բազմութեամբ:

Նախալեռնային գօտին կազմուած է հրաբխային նիւթերով եւ կ'ընդգրկէ Ախուրեանի ստորին հոսանքի շրջանը, այն է՝ Արմաւիրի հարթավայրը եւ Քասախ ու Հրազդան գետերուն միջեւ տարածուող Եղվարդի սարահարթը՝ 1000 մեթր միջին բարձրութեամբ, որուն հիւսիսային կողմը կը գտնուի Արայի լեռը — հրաբխային զանգուած մը, մինչեւ հիմա շատ լաւ պահպանուած խառնարանով:

Եղվարդի սարահարթէն դէպի արեւելք կը գտնուի Գեղամայ հրաբխային զանգուածը, որուն նախալեռնային մասը կը կազմէ Կոտայքի սարահարթը:

Նախալեռնային շրջանի կիսանապատային քարքարոտ գորշ հողերը, համեմատաբար բարձրադիր մասերուն վրայ՝ փոխարինուած են շագանակագոյն հողերով:

Արարատեան գոգաւորութեան երրորդ աստիճանը լեռնային գօտին է, որ կը հասնի ծովի մակերեսէն մինչեւ 4095 մեթր բարձրութեան: Այստեղ, լեռնալանջերը ծածկուած են սեւ եւ լեռնամարգագետնային հողերով: Բարձրադիր կէտերուն վրայ հողը իր տեղը տուած է ժայռերու եւ քարակոյտերու:

Իբրեւ փակ գոգաւորութիւն, Արաքսի միջին հովիտը կը հանդիսանայ Անդրկովկասի ամէնէն չոր եւ ցամաքային կլիմայ ունեցող շրջանը:

Արարատեան գոգհովիտի բնական պայմանները, որոնց կարգին նաեւ կլիման ենթակայ են ուղղաձիգ գօտիականութեան եւ ըստ բարձրութեան ենթակայ են մեծ փոփոխութեանց: Արարատեան դաշտին մէջ ձմեռը բաւական ցուրտ է: Յունուարին օդի միջին ջերմաստիճանը -6 է, իսկ բացարձակ նուազագոյնը՝ - 33: Ձիւն քիչ կուգայ եւ տարիներ կ'ըլլան, որ ձմրան հաստատուն ձիւնածածկ չի գոյանար: Քամիներ գրեթէ չեն փչեր:

Նախալեռնային գօտին եւ լեռներու միջին բարձրութեան շրջաններուն մէջ ձմեռը աւելի մեղմ է քան Արարատեան դաշտին մէջ: Իսկ բարձր լեռնային գօտին կ'ունենայ դաժան ու տեւական ձմ-

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Հիմա խօսեցէք, հրամայեց Նախարարը:

— Փաշա էֆէնտի, սկսաւ Ալի պէյ, Թորոս պէյին հրաւէրին վրայ քննութեան մը ձեռք զարկի որ իմ կասկածներէս բոլորովին տարբեր արդիւնքներ տուաւ:

— Նախ ի՞նչ է խնդիրը, հարցուց Նախարարը:

— Խնդիրը շատ պարզ է. Բարսեղ էֆէնտիին որդին՝ Արամ էֆէնտի հազար ոսկի կը յանձնէ իր քեռայրին՝ Լեւոն էֆէնտիի, մէկու մը տալու համար. Լեւոն դրամը առնելէն ետքը անյայտ կ'ըլլայ:

— Ո՞վ է այդ մէկը որուն հազար ոսկին պիտի յանձնուէր, հարցուց Նախարարը:

— Չեմ գիտեր, կմկմաց Ալի պէյ:

— Այդ խնդիրը Թորոս պէ՞յը ձեզի պատմեց եւ յանձրարեց որ Լեւոնը գտնես:

— Այո, փաշա էֆէնտի:

— Եւ չըսա՞ւ թէ որու սահմանուած էր այդ հազար ոսկին:

— Ոչ, այդ մասին բան մը չըսաւ, որովհետեւ ինքն ալ չէր գիտեր:

Նախարարը ժպտեցաւ:

— Այդ հազար ոսկին Թորոս պէյին պիտի տրուէր, ըսաւ:

Թորոս պէյ թեթեւ մը սարսռաց, յետոյ մէկէն իր պաղարիւնութիւնը գտաւ եւ հաստատ ձայնով մը ըսաւ.

— Այո, ճիշդ է փաշա էֆէնտիին ըսածը, այդ դրամը ինծի սահմանուած էր:

— Այդպէս ըլլալը գուշակած էի, պատասխանեց Ալի պէյ:

— Բայց, Թորոս պէյ, ինչո՞ւ այդ իրողութիւնը չհաղորդեցիք Ալի պէյի, հարցուց Նախարարը:

— Պէտք չտեսայ:

— Եւ սակայն շատ կարեւոր էր քննութիւնը դիւրացնելու համար:

— Վախցայ որ անհիմն կասկածներ կը հրաւիրեմ վրաս, պատասխանեց Թորոս պէյ:

— Այդ կասկածները աւելի պիտի սաստկանային այդ լռութեամբ:

Թորոս պէյ չպատասխանեց այդ դիտողութեան, բայց յայտնապէս շփոթած կ'երեւար, թէեւ գերմարդկային ջանքեր կ'ընէր իր պաղարիւնութիւնը պահելու համար:

— Հիմա որ իրողութիւնը մէջտեղ ելաւ, կը հաճի՞ք ըսելու թէ ինչ առիթով այդ հազար ոսկին ձեզի կը տրուէր, հարցուց Շեֆիք փաշա:

— Իրողութիւնը շատ պարզ է, պատասխանեց Թորոս պէյ, այդ գումարը Բարսեղ էֆէնտիի քով պահ տուած էի, յետոյ պէտք ունենալով՝ Արամ էֆէնտիէն խնդրեցի որ այդ դրամը ինծ վերադարձնեն:

— Լեւոն էֆէնտիի՞ ձեռքով:

— Ես մասնաւոր հրահանգ մը չտուի այս մասին: Կ'երեւայ որ ինք այդպէս յարմար տեսեր է:

— Լաւ, հիմա խնդիրը լուսաբանուեցաւ, ըսաւ Նախարարը, առանց Թորոս պէյի ըսածներուն հաւատք ընծայելու: Շարունակեցէք ձեր պատմութիւնը:

Ալի պէյ մանրամասնօրէն պատմեց թէ ինչպէս իր բացած քննութիւններէն համոզում գոյացուցած էր, որ Լեւոն էֆէնտի ծուղակի մը մէջ նետուած էր Արամի եւ իր ընկերներուն ձեռքով:

Նախարարը առերեւոյթ հետաքրքրութեամբ մը մտիկ ըրաւ այս պատմութիւնը: Յետոյ ըսաւ.

— Այդ ամէնը գիտեմ արդէն, ուրիշ նորութիւն մը ունի՞ք հաղորդելիք: Գիտէ՞ք թէ յեղափոխականները այժմ ո՛ւր ապաստանած են:

— Չէ, միջամտեց Թորոս պէյ, բայց դիւրաւ իրենց հետքը պիտի կրնանք գտնել եւ ճիշդ ատոր համար եկած ենք ձեր վսեմութեան քով:

— Ի՞նչպէս, հարցուց Նախարարը:

— Անմիջապէս Արամը ձերբակալելով, որովհետեւ ապահովաբար անիկա գիտէ իր ընկերներուն ուր գտնուիլը:

— Ի՛նչպէս, գոչեց Նախարարը, Թորոս պէյ, այս առաջարկը ընելու համա՞ր եկած էք հոս:

— Այո, կմկմաց այս վերջինը:

— Ճշմարիտը զիս կը զարմացնէք:

— Ինչո՞ւ համար:

— Կը կարծէի որ սերտ բարեկամութիւն ունիք Բարսեղ էֆէնտիի հետ:

— Ե՞ս, բողոքեց Թորոս պէյ:

— Այո, շարունակեց Նախարարը հանդարտութեամբ, դուք, քանի որ վերջերս իր մասին բարեխօսեցիք եւ ձեր միջնորդութիւնը բանեցուցիք զինքը բանտարկութենէ ազատելու համար: Անկէ զատ, տեսէք ձեր դրամն ալ իր քովը պահ կուտաք եղեր:

— Հայրը տարբեր, զաւակը տարբեր, պատասխանեց Թորոս պէյ: Հօրը անմեղութեանը համոզուած եմ, բայց միեւնոյն ատեն զաւկին ալ յանցաւորութեանը համոզուած եմ:

— Իսկ եթէ այժմ յայտնուի որ հայրն ալ զաւկին չափ յանցաւոր է:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(137 – Շար.)

մեռ, երբ միջին ջերմաստիճանը Յունուարին կը հասնի – 13ի: Ուժեղ քամիներն ու ձիւնի բուքերը յաճախակի են:

Գարունը, Արարատեան դաշտին մէջ, շատ կարճատեւ է եւ աննկատ կ'անցնի, իսկ լեռնային շրջանին մէջ, տարւոյն այդ եղանակը աչքի կը զարնէ եղանակներու յաճախակի փոփոխութեամբ, ամպրոպներով եւ յորդառատ անձրեւներով: Ամենուրեք դաշտ եւ անտառ ծածկուած են կանաչով եւ բազմերանգ ծաղիկներով:

Արարատեան դաշտին մէջ Ապրիլ ամսուն կը ծաղկին ծառերը, իսկ Մայիսին արդէն կը սկսի ամառը, որ տաք է ու երկարատեւ եւ ջերմաստիճանը կը հասնի երբեմն մինչեւ 41ի: Ցերեկուան տաքին կը յաջորդէ զով գիշերը, շնորհիւ լեռներէն փչող հովերուն, որոնք հովիտը կը լեցնեն զովութեամբ: Լեռնային հովերու արագութիւնը երբեմն կը հասնի մինչեւ երկվայրկեանը 15 մեթրի: Երբեմն ալ կը փչեն շատ տաք հարաւային քամիներ:

Լեռներու մէջ ամառուան տաքը, ըստ բարձրութեան, կը մեղմանայ, իսկ խոնաւութիւնը կ'աւելնայ: Լեռնային միջին բարձրութեան շրջաններուն մէջ ամառը կ'անցնի պարզ ու մեղմ:

Բարձր լեռնային գօտիին մէջ ամառը զով է բայց կարճատեւ: Որոշ բարձր լեռնագագաթներու վրայ, օրինակ, Արագածի գագաթին, ձիւնածածկը կը մնայ ամբողջ տարին:

Արարատեան դաշտին եւ նախալեռնային գօտիին մէջ ամէնէն հաճելի եւ գեղեցիկ եղանակը աշունն է: Մեղմ է եւ երկարատեւ: Այդ եղանակին կը դադրին տաք օդն ու լեռնային ուժեղ քամիները եւ կը տիրապետէ մեղմ ու հանդարտ կլիմայ մը, երբեմնակի թեթեւ անձրեւներով:

Արարատեան դաշտի շրջակայ լեռնային մասերէն սկիզբ առնող արագահոս գետերը՝ Քասախ, Հրազդան, Ազատ եւ Վեդի մեծ նշանակութիւն ունին դաշտին ու նախալեռնային շրջաններուն համար, որովհետեւ այդ գետերու եւ անոնցմով կազմուած ջրանցքներու միջոցով կ'ոռոգուին ցանքերն ու այգիները: Գետերը կը յորդին գարնան ձիւնհալի եւ յորդառատ անձրեւներու ջուրերով: Ամառը զգալի չափով կը պակսին գետերու ջուրերը, եղածն ալ կ'օգտագործուի ոռոգման համար, այնպէս որ որոշ գետեր չեն կրնար հասնիլ Արաքսին:

Այս շրջանի լիճերէն յիշատակութեան արժանի են Այղըր լիճը (Արարատեան դաշտ) եւ Քարի լիճը (Արագածի գագաթը): Շրջանը հարուստ է նաեւ աղբիւրներով, մասնաւորաբար նախալեռնային եւ լեռնային գօտիներուն մէջ: Առանձին արժէք ունին Գառնիի հովիտին քառասունակն աղբիւրները, որոնք քաղցրահամ ջուր կը հայթայթեն Երեւանի: Հանքային ջուրերէն կարելի է յիշատակել Արզնիի աղբիւրը՝ Հրազդանի հովիտին եւ Արարատինը (Դաւալու) Արարատեան դաշտին մէջ: Ու տակաւին ջերմուկի տաք աղբիւրները՝ Արփաչայի վերին հոսանքի շրջանակին մէջ:

Անտառը, միջին Արաքսի գոգաւորութեան շրջանակին մէջ առանձին գօտի չի ներկայացներ: Անջատ պուրակներու ձեւով անտառային բուսականութիւն կայ Արագածի եւ Արայի լերան հարաւային լանջերուն վրայ եւ Ազատ, Վեդի եւ Արփա գետերու աւազաններու վերի մասերուն մէջ: Լեռներու բարձրադիր մասերը ծածկուած են ենթալպեան եւ ալպեան բուսականութեամբ եւ մարգագետիններով: Այս շրջանը Հայաստանի հիմնական արօտավայրերու գօտին է:

Կենդանական աշխարհը հարուստ է իրանական չորասէր տեսակներով: Երկակենցաղներ գրեթէ չկան: Շրջանի բոլոր մասերուն մէջ կան նապաստակներ, աղուէսներ, գայլեր, իսկ թռչուններէն՝ արտոյտներ, ճնճղուկներ, գորշ կաքաւներ, բազէներ եւայլն: Լեռներու քարքարոտ լանջերուն վրայ կան վայրի այծեր եւ ոչխարներ, իսկ պուրակներու մէջ կ'ապրին գորշ արջեր, վարազներ եւ այլ գազաններ:

Ի ՆՇԱՆ ԵՐԱԽՏԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ

Անցեալ շաբթուան մէջ Իսի լէ Մուլինոյի շրջանի, Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ համայնքը մեծ եռուզեռի մէջ էր: Սինոտական ժողով մը տեղի կ'ունենար· Ֆրանսահայ հովիւները եւ պատուիրակները ի մի հաւաքուած էին, եւ հիւրասիրուած նոյն համայնքի ընտանիքներու մօտ:

Շաբաթ մը ամբողջ տեղի կ'ունենային բազմաթիւ ժողովներ, իրենց կեդրոնական մարմնի եւ հոգաբարձութեան որոշումով ուզած էին այս աթիւ կատարել նաեւ Վեր. Արմենակ Միքիրեանի գործունէութեան քառասնամեայ Յոբելենական հանդիսութիւնը, իր երախտագէտ ժողովուրդը եւ երիտասարդութիւնը խանդավառ գործի էր լծուած:

Կիրակի 7 Յունիս, ժամը 15ին, խուռն բազմութիւն մը լեցուցած էր Իսիի Սալ տէ Ֆէթի սրահներէն մէկը, որուն բեմը հարթարուած էր անթիւ ծաղկեփունջերով, հոն է Յոբելեարը, խոհուն, խորասուզուած իր անցեալի, ծով յուշերուն, ծալքերուն մէջ· շրջապատուած իր բոլոր երիտասարդ եւ տարեց պաշտօնակիցներով, իր հաւատարիմներով, երգէնի շուրջը հաւաքուած երգչախումբով, միաձեւ հագած, զուարթ դիմագիծով:

Օրուան խօսնակը, Պատ. Դ. Սահակեան, ճոխ յայտագիրը գործադրելու կը ջանայ իր համեստ ու վայելուչ շարժումով: Զիրար կը հրմշտկեն երաժշտութիւն, երգ, արտասանութիւն, Սաղմոս (Վեր. Պարսումեան), աղօթք (Վեր. Սիսլեան) եւ ճառեր Աւետարանական Եկեղեցւոյ յատուկ դասական տարազով: Կենսագրական նօթերը կուտայ, յանուն Հոգաբարձութեան Պր. Վ. Կարապետեան, երկարապատում, շնորհաւորական հակիրճ խօսքեր Գիտ Վրդ.էն, (իբրեւ ներկայացուցիչ Հայոց Առաքելական Եկեղեցւոյ պատուիրակութեան), աւուր պատշաճի ակնարկներ, էքումենիք հորիզոնով, Լեւոնեան Վրդ.էն եւ Ուրախ լեր շարականը: Գնահատանքի արտայայտութիւններ Վեր. Պագգալեանէ, Ս. Գրային խորհրդապատկերով: Մէջ ընդ մէջ կ'երգեն խառն երգչախումբը եւ մեներգող Օրիորդներ Գազանճեան եւ Տէր–Թումայեան, խօսքերը եւ երաժշտութիւնը Յոբելեարի հեղինակութիւններէն, յատկապէս «Ի յիշատակ մօրս» աղօթքի բազմաձայն երգը մեծ տպաւորութիւն ըրաւ ունկնդիրներուն, նոյնպէս Յոբելեարի գործը:

Ի վերջոյ բեմ կը հրաւիրուի Վեր. Ա. Միքիրեան, հինգ վայրկեան յանկայս ծափահարութենէ յետոյ խօսք կ'առնէ, փաստելու համար թէ Յոբելեարը այդ գովասանքները իր անձին չի վերագրեր: Հետեւեալ միջադէպը պատմեց երեւելի ջութակահար Փականինիի կեանքէն. — «Փականինի բեմի վրայ կը նուագէ, ամբոխը խուժած է սրահ այն խանդավառութեամբ որ ան նշանաւոր Ստրատիվարիուսի ջութակով պիտի նուագէ, համերգի աւարտին Փականինի բեմի վրայ կը փշրէ ջութակը, ներկաները ապշահար կը մնան, ան կը բացադանչէ· էականը եւ կարեւորը վարպետն է վասն յաջողութեան եւ յաղթութեան եւ ոչ թէ ջութակը»: Իմ յաջողութեանս մէջ ես ջութակն եմ եւ Արարիչը վարպետն է, Իրեն կը պատկանին փառքը եւ գովասանքը: Հետեւաբար հրաւիրեց բոլոր հանդիսականները որ այդ ներբողականներու փայլուն պսակը արժանաւորապէս դնեն Յիսուս Քրիստոսի ոտքերուն տակ ըստ Յովհաննու Յայտնութեան:

Բազմակողմանի տաղանդով օժտուած Արմիսը հրաշքով ճողոպրած վերջին պատերազմի դերութենէն իր կրօնասէր մօրը պատուէրին վրայ կ'ուխտէ ապրիլ միայն իր ժողովուրդին համար, որով կը հիմնէ Հայ Աւետարանական Ժողովարանը եւ կը հաւաքէ, կը միացնէ հաւատացեալներու փաղանգ մը իր հոգեշահ քարոզներով: Օտարաբուխ կրօնական երգերու փոխան կը հնարէ հայկական երաժշտութեամբ հոգեւոր երգեր: Մանաւանդ հայերէն լեզուի դաստիարակութիւնը մատաղ սերունդին, իր գործունէութեան անդադար առարկան կը դառնայ, շնորհիւ կիրակնօրեայ դպրոցներուն իրենց նոր սերունդը հայախօս է եւ կը սիրեն ինչ որ հայ մշակոյթի կը պատկանի: Իր հեղինակած իւղանկարներով ծանօթ անձնաւորութիւն մըն է թէ Հայաստանի եւ թէ մերազնի սփիւռքի գեղարուեստասէրներուն: Որպէս նախկին որբ, ակնածանօք վկայի դրոշմով, ան շատ լաւ գիտցած է, իր յատուկ տարազով, կոթող մը կանգնել մեր Ապրիլեան նահատակաց յիշատակին Յեղասպանութեան Ալպոմի սրտաճմլիկ նկարներով որով ան Հայութեան Գողգոթան յաւերժացուցած է:

Հանդէսը վերջացաւ Վեր. Աբրահամեանի աղօթքով, եւ բոլոր հանդիսականներու մասնակցութեամբ երգուած «Հայր մեր»ով:

ԼԵՒՈՆԵԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ՌՈՒՄԱՆԻԱ

Կ. ԱՒԱԶԵԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Պուքրէշի մէջ վերջերս բացումը կատարուած է նոր թանգարանի մը՝ Կարապետ (Կարպիս) Աւազեան արուեստի հաւաքածոյին: Այս առթիւ ռումանացի արուեստաբան Ա. Թէոտորեսքու հետեւեալ նկարագրականը կ'ընէ «Նոր կեանք»ի մէջ, Պուքրէշ: Կը ներկայացնենք յապաւումներով:

... Կարապետ Աւազեան, անուանի երաժշտագէտ եւ փրոֆեսէօր եւ միեւնոյն ատեն, արուեստասէր, թէեւ երիտասարդ տարիքէն բռնկած էր արուեստի հրայրքով, սակայն իր հաւաքածոն կազմած էր միայն կեանքի վերջին տարիներուն — թերեւս նիւթական պատճառներով, կամ թերեւս այն ատեն միայն, երբ իր մասնագիտական կարողութիւնը կատարելագործուած էր — ժամանակ ունեցաւ յարատեւութեամբ, ըմբռնումով եւ խանդավառութեամբ զբաղելու, հաւաքելու իր բազմաթիւ գործերը:

Աւազեանի հաւաքածոն պատսպարող սրահները հաճելի մթնոլորտին մէջ, որ հանրային դարձաւ հիմնադրին մահէն ետք միայն, ռումէն նկարիչներու կողքին կը գտնուին ապակիի վրայ սրբապատկերներ, գերմանական, իտալական, ֆրանսական արծաթեղէններ եւ ապակեղէններ, ծայրագոյն արեւելեան արուեստի նմոյշներ, ԺԸ. եւ ԺԹ. դարերու Թրանսիլվանիական եւ գերմանական ամաններ, անդէ, քանի մը հնամենի կաբասներ, այցելուներուն ներկայացնելով բազմապիսի տեսարան մը:

Թանգարանին ամէնէն կարեւոր մասը կը կազմեն ռումէն նկարիչներու գործերը: Ռումէն արուեստի ուրիշ բնագաւառ մը՝ այս անգամ ժողովրդական արուեստը, ապակիի վրայ սրբապատկերները աւելի բազմաթիւ եւ աւելի շահագրգռական քան հաւաքածոյին պատկանող փայտի վրայ աշխատուածները, կը պարունակէ անսովոր գեղեցկութեամբ օրինակներ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (92)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Քարենին գլուխը ծռեց իբրեւ հաւանութեան նշան:

— Մեր օրէնքները ամուսնալուծութիւնը կ'ընդունին, ըսաւ փաստաբանը, ինչպէս գիտէք, հետեւեալ պարագաներուն. ամուսիններու ֆիզիքական պակասութիւնները, յետոյ երբոր ամուսիններէն մին կը բացակայի առանց իմացնելու ո՛ւր երթալը, յետոյ այլամերձութիւն (այս բառին վրայ չեշտեց ակներեւ հաճոյքով մը):

Յետոյ շարունակեց.

— Ասիկա տեսականն է: Բայց դուք պատիւ ըրիք ինծի գալ խորհուրդ հարցնելու գործնականին վրայ...: Նախընթացներու վրայ հիմնուելով, կրնամ ձեզ ըսել որ ամուսնալուծութեան բոլոր դէպքերը հետեւեալներուն վրայ կարելի է հիմնել, ապահովաբար ֆիզիքական պակասութիւններ չունիք, ոչ ալ ամուսիններուն մէկը բացակայ եղած է:

Քարենին հաստատական կերպով գլուխը ծռեց:

— Ուրեմն, մեզ կը մնայ ամուսիններէն մէկուն այլամերձութիւնը եւ յանցաւորութեան ապացոյցը փոխադարձ հաւանութեամբ եւ երբ այդ հաւանութիւնը չըլլայ, յանցաւորը յանցանքը գործած միջոցին բռնելով... պարտ կը զգամ ըսելու որ, այս վերջին պարագան շատ հազուադէպ է գործնականին մէջ:

Եւ կրկին խուսափուկ ակնարկ մը նետելով իր յաճախորդին վրայ, փաստաբանը լռեց, զինավաճառի մը պէս, որ իր զանազան զէնքերուն յատկութիւնները բացատրելէ ետքը, կը սպասէ որ գնորդը իր ընտրութիւնը ընէ:

Քարենին միշտ լռութիւն կը պահէր:

— Ինչ որ ամէնէն պարզ ու բանաւորն է, փոխադարձ հաւանութեամբ այլամերձութիւնն է, վերսկսաւ փաստաբանը ... այս բանը պիտի չըսէի չզարգացած մէկու մը, բայց կը յուսամ որ միտքս կը հասկնաք:

Քարենին այն աստիճան ջղագրգռուած էր, որ չկրցաւ մէկէն ըմբռնել թէ փոխադարձ հաւանութեամբ այլամերձութիւնը ինչպէս ամէնէն բանաւորը կ'ըլլար ու իր ապշութիւնը կը յայտնէր:

Փաստաբանը իրեն օգնութեան հասաւ:

— Ամուսինն ու կինը չեն կրնար այլեւս միասին ապրիլ, ահաւասիկ իրողութիւնը եւ եթէ այս մասին իրարու հետ համաձայնին, մանրամասնութիւններն ու ձեւակերպութիւնները անկարեւոր կը նկատուին եւ միեւնոյն ատեն ատիկա ամէնէն պարզ ու ապահով միջոցն է:

Քարենին այս անգամ ամէն բան հասկցաւ, բայց իր կրօնական համոզումները կ'ընդդիմանային այդ միջոցը գործածելու:

— Իմ պարագայիս մէջ, ձեր առաջարկած միջոցը խնդրէն դուրս է: Միակ միջոց մը կայ· այն է յանցաւոր կողմին այլամերձութեան ապացոյցը առանց իր հաւանութեան, եւ քովս եղած նամակներով հաստատուած:

Այս բառերուն վրայ փաստաբանը իր շրթունքը պրկեց կափկափումով մը, որ թէ իր համակրանքը եւ թէ արհամարհանքը կը յայտնէր:

— Գիտէք որ այդ խնդիրները կը վճռուին Սուրբ Սինոդի կողմէ եւ քահանաները, այդ տեսակ խնդիրներու մէջ, շատ հետաքրքիր են ամենափոքր մանրամասնութիւններու...: Անշուշտ նամակները կրնան ամբաստանութեան լաւ ապացոյցներ ըլլալ, բայց ամբաստանութիւնը պէտք է ուղղակի ճամբով ապացուցուի, այսինքն՝ վկաներով: Բաց ատի, եթէ ինծի վստահելու պատիւը ընէք, պէտք է ինծի թողուք այն միջոցներու ընտրութիւնը որոնց պէտք է դիմել· այն որ գործ մը գլուխ հանել կ'ուզէ, միջոցներէն պէտք չէ խուսափի:

— Եթէ այդպէս է, ըսաւ Քարենին մէկէն տժգունելով...:

Բայց այդ վայրկեանին փաստաբանը կրկին ընդմիջուեցաւ իր քարտուղարին կողմէ, որ գլուխը դռնէն ներս խօթեց:

— Այդ կնոջ ըսէ որ երկու դրուշնոց խանութի մը մէջ չենք, գոչեց դրան մօտենալով:

Երբ իր տեղը դարձաւ, շարունակեց.

— Ուրեմն ըսել կ'ուզէք որ...

— Իմ որոշումս գիրով կը հաղորդեմ ձեզ, ըսաւ Քարենին:

Ոտքի ելաւ ու սեղանին կռթնեցաւ, յետոյ աւելցուց.

— Ձեր խօսքերէն կրնամ եզրակացնել ուրեմն, որ ամուսնալուծութիւնը կարելի է: Ձեզմէ պիտի խնդրեմ որ ձեր պայմանները ըսէք ինծի:

— Ամէն ինչ կարելի է եթէ ինծի բացարձակ ազատութիւն տաք գործելու, ըսաւ փաստաբանը, առանց երկրորդ հարցումին պատասխանելու:

— Եւ ե՞րբ ձեզմէ լուր պիտի ստանամ, շարունակեց իր այցելուն առաջնորդելով դէպի դուռը:

— Ութ օրէն, եւ շատ աղնիւ պիտի ըլլաք եթէ ինծի ըսէք թէ կ'ուզէ՞ք ստանձնել այս դատը եւ ի՞նչ պայմաններով:

— Անշուշտ, անշուշտ:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Բիւզանդ Թօփալեան, այրի Տիկին Գամպուրեան եւ զաւակները և ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, եղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ

յիշատակին, անոր մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

ԼԻՈՆ. — Այրի Տիկին Յ. Պուլլուքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ն. Պուլլուքեան, Տէր եւ Տիկին Ք. Կարապետեան հոգեհանգստեան պաշտօն կը խնդրեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր՝

ՅԱԿՈԲ ՊՈՒԼԼՈՒՔԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի (21 Յունիս) Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ:

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ զբօսապտոյտ մը դէպի Շաթօ տը լա Լուար 5 Յուլիսին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Օթոքառը կը մեկնի առաւօտեան ժամը ճիշդ 8ին Սքուար Մոնթոլոնէն: Վերադարձին կը հասնի Փարիզ ժամը 22էն առաջ:

Այժմէն արձանագրուիլ հեռախօսելով Տիկին Թադէոսեանի 878–27–35 կամ Տիկին Գույումճեանի 208–71–79:

Գին 20 ֆրանք:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՀԱՆԴԷՍ - ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Կը նախագահէ Սեւրի քաղաքապետ

Պր. ՇԱՌԼ ՕՏԻՔ

Կիրակի Յունիս 21 կէսօրէ ետք ժամը 4ին

Կը հրաւիրուին վարժարանիս նախկին աշակերտները, բարեկամներն ու համակիրները:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ բոլորը դպրոցի ամավերջի հանդէսին, Կիրակի, 21 Յունիս եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ ժամը 2,30ին:

Աշակերտներու կողմէ արտասանութիւններ, երգեր ու պարեր: Պիտի ներկայացուի նաեւ խիստ ծիծաղաշարժ թատերգութիւն մը՝ «Հնարամիտ վարձակալը»:

Մուտքը ազատ է:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր Կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը Շաբաթ իրիկուն ժամը 8,30ին (20 Յունիս) Ահարոնեան ակումբին մէջ: Ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. Անի Կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ (20 Յունիս) երեկոյեան ժամը 8ին ակումբին մէջ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին Ահարոնեան ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՆԵԷՕ - ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Վարդան Աւետիսեան հետեւեալ նուէրները կ'ընեն Գէորգ Թէհլիրճեանի մահուան առթիւ. — 30 Ֆր. Առնուվիլի Վարազայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ, 30 «Յառաջ»ի բարգաւաճման, 20 Ֆր. Կապ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղին, 20 Կարմիր Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղին:

ՍԻՐՈՒՆԻԻ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՖՈՆՏԻՆ

Յ. Ճ. Սիրունիի Յոբելենական Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Մարի Ա. Տապաղեանէ 1000 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Հրանդ Բամպակեանէ (Միլան) 1000 Ֆր., Փրոֆ. Ետուար Իւթիւճեանէ՝ 100 ֆրանք:

ԱՆԻԷՌ - ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ ՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

20 Յունիս Շաբաթ երեկոյ Պուա Քոլոմպի քաղաքապետարանի սրահը, 32 Ռիւ Փօլ Տէրուլէտ, Պուա Քոլոմպ:

Բարձր հովանաւորութեամբ Կաթողիկոսական պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ Պ. Զ. ԽԱՆԶԱՏԵԱՆ

Ուսուցչուհի Մայտա Մարգարեանի գլխաւորութեամբ, դպրոցի աշակերտներն ու աշակերտուհիները պիտի արտասանեն, պիտի երգեն, պիտի պարեն եւ պիտի ներկայացնեն երկու մանկական փիէսներ:

Հանդիսութիւնը պիտի փակուի Սայաթ Նովա համոյթին խմբական երգերով եւ նուագով:

Տոմսերը կը ծախուին Պուա Քոլոմպի մէջ Տիկ. Երանուհի Ճիզմէճեանի՝ 31 Ռիւ Փ. Տէրուլէտ, Անիէռի մէջ՝ Տիկ. Մ. Ունճեանի՝ 24, Ռիւ Ալպէր տիւ Մէն, Քոլոմպ՝ Տիկին Հ. Էքիզեանի 197, Ռիւ Սէն-Տընի:

Մուտք 5 ֆրանք:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 5 ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ, Մոնմորանսի

Գեղարուեստական բաժնին իր մասնակցութիւնը կը բերէ «ՆԱԽԱՍԱՐԴ» պարախումբը, պարգեւատրուած Ա. մրցանակ ով Էփինէյի միջազգային Ֆէսթիվալի ընթացքին:

Կէսօրուան ընտիր ճաշացուցակ — Կը յանձնարարուի ուտելիք չբերել
ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ ԹԷ ԿԷՍՕՐԻՆ ԵՒ ԹԷ ԵՐԵԿՈՅԻՆ

Զուարթ ժամանցի բացառիկ օր մը անակնկալներ, գեղարուեստական ճոխ բաժին, ազգային պարեր, երգ, նուագ:

ԹՈՄՊՈԼԱ արժէքաւոր առարկաներով
ՆԱՐՏԻ եւ ՓԵԹԱՆՔԻ խաղեր

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ, ՈՒՍԱՆՈՂ ԵՒ ԵՐԱԽԱՅ 2 ՖՐԱՆՔ

Անձրեւի պարագային պէտք եղած ապահովութիւնները ձեռք առնուած են

ԾԱՆՕԹ. — Հանգստեան Տուն երթալու համար, շոգեկառք առնել կառ տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն-լէ-Պէն, անցնիլ կամրջակը և թիւ 6 օթոպիւսով իջնել Կրոլէ կայանը

ՇՈԳԵԿԱՌՔԻ ԺԱՄԵՐԸ. — 10,15, 10,45, 11,15, 11,45, 12,000, 12-15, 12,45, 13,15, 13,45, 14,15, 14,45, 15,15:

L'APOCALYPSE ECARLATE

Հատորին հրատարակութեան առթիւ, հեղինակը՝ Վիքթոր Կարտոն կը ձօնագրէ իր գիրքը այս Շաբաթ ժամը 14,30էն սկսեալ՝

Maison de la Presse
227, Rue P. Vaillant-Couturier
Alfortville

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ եւ նախաձեռնութեամբ Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղ. Ազգ. Վարչութեան եւ Կրթ. Մարմնոյ, ի նպաստ Հայկազեան վարժարանին, Սէն Մօրիս տը Պէնոյի Քլօ Մոնտէրուի ծանօթ վայրին մէջ, Կիրակի, Յունիս 21ին առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ ուշ երեկոյ:

Դաշտահանդէսի ընթացքին տեղի պիտի ունենայ վարժարանին ամավերջի հանդէսը, ուր աշակերտներ պիտի երգեն, պարեն եւ արտասանեն:

Կառք չունեցողներու համար երթեւեկը ապահովուած է:

Ճոխ պիւֆէ, համադամ աղանդերներ, շամփուրով խորոված եւայլն:

×

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սեւան խումբի կողմէ այս Կիրակի ամբողջ օրը, Փոն Թ'Էվէքի սովորական դաշտին վրայ:

Այս ձեռնարկով Նոր Սերունդը կը տօնէ իր 25ամեակը:

Կը խօսի ԺԻՒԼ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին Նոր Սերունդի կողմէ. ինչպէս՝ արտասանութիւն, մեներգ, խմբերգ, մենապար, խմբապար եւ շատ մը անակնկալներ:

Պիւֆէ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհանուր ժողովը տեղի կ'ունենայ Շաբաթ կէսօրէ ետք ժամը 4ին Միութեան գրասենեակին մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգային Միութեան Ուսումնասիրացի Փարիզի Կեդր. Վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները եւ անդամակցիլ փափաքող հայրենակիցները անխտիր: Այս Շաբաթ (20 Յունիս) ժամը 21ին, հայրենակից Միրիճան Շիրվանեանի բնակարանը, 65 Վռւա տ'Իսի, Մալաքոֆ: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՆԴԷՍ-ՃԱՇ

Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին 35րդ տարեդարձին առթիւ, տեղւոյն դպրոցի սրահին մէջ, 21 Յունիս, Կիրակի օրը ժամը 13ին հովանաւորութեամբ Շրջ. Վարչութեան:

Գեղարուեստական բաժին, երգ եւն.:

Ճաշին ծախքերու մասնակցութիւն:

×

Միեւնոյն օրը առաւօտուն Շաւիլի եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի 35–40 տարիներու ընթացքին մահացած հետեւեալ բոլոր ընկերուհիներու յիշատակին, որոնք իրենց քիչ կամ շատ աշխատանքի բաժինը բերած են Կապոյտ Խաչի կազմակերպութեան. —

ՄԱՅԻՍ 28

Ալֆորվիլի մէջ կը տօնուի Յունիս 27ին:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքի տարեվերջի փակման հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ 25 Յունիս Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 4-7 Մշակոյթի Տան սրահին մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ: Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ ընկեր-ընկերուհիները:

ՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ պտոյտ մը դէպի Տօվիլ-Թռուվիլ՝ օթոքառով, Կիրակի Յունիս 21ին:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Երթուդարձի ծախք 20 ֆրանք:

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել ընկերուհիներ Թորոսեանի 253–63–63 Կուրպէթեան 253–83–73:

Օթոքառը կը մեկնի ժամը ճիշդ 7ին Սինեմա Լիւքսի առջեւէն՝ 154 Ավընիւ Արիսթիտ Պրիան Պանեէօ եւ ժամը 7,15ին Զօր. Լըքլէրի արձանի առջեւ կը հանդիպի (Փորթ տ'Օրլէան):

ՅԱՐԳԱՆՔ
ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Քսան կախաղաններու յիշատակին նուիրուած հանդիսութիւնը կը կատարուի Փարիզի մէջ այս Կիրակի նախաձեռնութեամբ Փարամազ ակումբի եւ մասնակցութեամբ Փարիզի եւ Իսիի Հնչակեան զոյգ մասնաճիւղերուն, պատուոյ նախագահութեամբ

ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ԵՍԹԵՐ ԻՉՔԱԼԱՅԵԱՆԻ

եւ նախագահութեամբ

Պր. ՓԱԹԹՈՒԿԵԱՆԻ

Այս առթիւ համաձայն Վ. Մ.ի որոշումին Կիրակի 21 Յունիսին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ մէջ:

Նոյն օրը, կէսօրէ ետք, ժամը 13,30ին, տեղի պիտի ունենայ հոգեճաշ մը «Լը Կավռօշ» ճաշարանին մէջ:

LE GAVROCHE
3, Rue Rougemont, Paris (9e)

Օրուան պատշաճ բանախօսութիւն եւ ուղերձ:

Գեղարուեստական բաժին, նուիրուած ՔՍԱՆՆԵՐՈՒՆ, ծանօթ արուեստագէտ դերասաններուն կողմէ:

Հոգեճաշի մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի դիմել Փարամազ Ակումբի անդամներուն եւ արձանագրուիլ Յունիս 19ին ամէնէն ուշը:

Իսկ հեռաձայնով դիմել ամէն օր ժամը 18էն ետք հետեւեալ թիւերով 644·46·02:

Ճաշագին 25 ֆրանք:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«Հերոսներու Օր»ը Շաւիլի անտառին մէջ Յուլիս 19ին:

×

Դաշտահանդէս Տեսինի մէջ՝ Հերոսներու օրուան առթիւ, Մարկի ետեւի ծանօթ պուրակին մէջ՝ 5 Յուլիս Կիրակի ամբողջ օրը: Մանրամասնութիւնները յետագային:

VISITEZ L'ARMÉNIE

REALISATION : CIT (France S. A. et AIR-FRANCE

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ CIT et AIR-FRANCE

Ձեզ կ'առաջարկէ երկու ճամբորդութիւններ դէպի

ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ՄԵԿՆՈՒՄ՝ ՕԳՈՍՏՈՍ 4–18

Բ. ՄԵԿՆՈՒՄ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1–15

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՃԱՇԵՐ, ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՆԴՈԿՆԵՐ (Արմենիա)

Շրջապտոյտներ Սեւան, Էջմիածին, Գեղարդ, Սարտարապատ, Ծիծեռնակաբերդ եւ այլ տեսարժան եւ պատմական վայրեր եւ ճարտարարուեստական հիմնարկներ, որոնք պարծանքն են մեր ժողովուրդի ստեղծագործութեանց

Երթ ու դարձ օդանաւով՝ փարիզէն փարիզ, բոլոր ծախքերը 2500 ֆրանք

ԱՌԱՆՑ ԱՆԱԿՆԿԱԼԻ

Renseignements et inscriptions :

Mr. AZNAVORIAN, 164, Avenue Cantini, Marseille (8e)	—	42-80-59
Agences de Voyages CIT, 3, Bld. des Capucines, Paris (2e)	—	073-40-85
Agence de Voyages CIT, 2-4, Rue Abel, Paris (12e)	—	344-64-29
Agence de Voyages CIT, 70, Rue Ed. Herriot, Lyon (2e)	—	42-66-92
Agence de Voyages CIT, 16 Avenue de Verdun, Nice	—	87-81-69
Agence de Voyages CIT, 9, Promenade de la Croisette, Cannes	—	39-47-82
Agence de voyages CIT, 3 Place de la Bourse, Marseille (1er)	—	33-71-10
Agence de Voyage CIT, Rue Aristide Briand, St. Etienne	—	32-88-95

Profitez des avantages offerts par le CREDIT VOYAGE AIR FRANCE/SOVAC

Versement comptant : 30 % solde en 3, 6, 9 ou 12 mensualités

« LIC. 18 »

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0, 50

ՇԱԲԱԹ 20 ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI 20 JUIN 1970
LE NUMÉRO 0,50 F.

46րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 11.843
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
46e ANNÉE — N° 11.843

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓԱՅԼՈՒՆ ՉԷ ՆԵՐԿԱՆ ՄՈՒԹ Է ԱՊԱԳԱՆ

(ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ)

Ա.

Տասը տարի անցաւ 1960 Մայիս 27ի յեղափոխութենէն ի վեր:

Տասը տարի տեւած էր (1950–1960) Դեմոկրատ կուսակցութեան տիրապետութիւնը:

Մուսթաֆա Քէմալի ստեղծած Հանրապետական Ժողովրդական կուսակցութիւնը (Հալք Ճումհուրիյէթ Փարթիսի) միահեծան իշխած էր Թուրքիոյ ճակատագրին վրայ 1923էն մինչեւ 1950:

Հանրապետակա՞ն Թուրքիոյ մէջ արգիլուած էին քաղաքական ուրիշ կուսակցութիւններ: Երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին, Ամերիկացիներու ճնշումին վրայ, ազատութիւն տրուեցաւ ուրիշ կուսակցութիւններու կազմութեան համար: Այդպէս է, որ ստեղծուեցաւ Ճէլալ Պայար – Մենտերէսի Դեմոկրատ կուսակցութիւնը, որուն մէջ մտան Հալքէն դժգոհ տարրեր:

1950ի ընտրութեանց մէջ չարաչար պարտուեցաւ Հալքը եւ իշխանութեան գլուխ եկան դեմոկրատները, որոնք անփառունակ վախճան մը ունեցան տասը տարի առաջ:

1960 Մայիսի յեղափոխութեան հերոսները շուտով պառակտեցան: Հրապարակ եկան զանազան քաղաքական կուսակցութիւններ, առաւել կամ նուազ նոյնիմաստ ծրագիրներով: Աթոռամարտն էր մղիչ ուժը բոլորին: «Ատալէթ» կուսակցութիւնը կարճ ժամանակի մէջ տիրապետող դիրք գրաւեց եւ իշխանութեան գլուխը կը գտնուի տարիներէ ի վեր, ջախջախիչ յաղթանակ տարած ըլլալով իրերայաջորդ ընտրութեանց մէջ:

Ի՞նչ է սակայն այսօրուան կացութիւնը Թուրքիոյ մէջ:

Թրքական թերթերը շատ տխուր գոյներով կը ներկայացնեն երկրին տնտեսական, ընկերային ու քաղաքական կացութիւնը:

Դժգոհութիւն ամէն կողմ:

Պոլսոյ, Անգարայի, Իզմիրի, Ատանայի, նոյնիսկ Էրզրումի մէջ համալսարանական ուսանողները տեւական խլրտումի մէջ են: Կ'ուզեն ընդօրինակել Փրանսացի ուսանողները: Սակայն ա լա թուրքա1 ձեւով:

Կառավարութիւնը կորսնցուցած է գլուխը եւ ամէն օր նոր օրինագիծեր կը մշակէ առաջքն առնելու համար ուսանողական խռովութեանց: Կը ծրագրուի բանակ ղրկել բոլոր անոնք, որ կը խանգարեն դասարաններու անդորրութիւնը, արգելք հանդիսանալով դասաւանդութեանց:

Վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլ կը պատմէր վերջերս, որ դասի ժամանակ յանկարծ ձախակողմեան ուսանող մը կ'ընդմիջէ դասախօսը՝ յայտնելով թէ հիմա ժողով ունին...:

Կատարեալ անիշխանութիւն:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՏԱՀՈԳԻՉ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Տեղական մամուլը բաւական լայն գիծերով կը ներկայացնէ Պոլսոյ վերջին դէպքերը, բանուորներու եւ ապահովութեան ուժերու միջեւ, որու հետեւանքով, ինչպէս գրած էինք առջի օր, պաշարման վիճակ եւ լուսարգելք դրութիւն հաստատուեցաւ կառավարութեան որոշումով, Պոլսոյ եւ Իզմիրի (կարգ մը աղբիւրներու համաձայն՝ Իզմիթ) մէջ: Պաշարման վիճակը պիտի տեւէ առնուազն ամիս մը: Յիշեցնենք, որ բախումներու ընթացքին սպաննուեցան ոստիկան մը եւ երկու ցուցարարներ, իսկ վիրաւորներու թիւը կարեւոր պիտի ըլլայ, քանի որ համաձայն «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի Պոլսոյ թղթակիցին՝ բախումները եղած են շատ բուռն, արիւնալի եւ ամէնուրեք նշմարելի էին արեան հետքերը:

Իշխանութիւնները լուսարգել հաստատած էին առջի օր եւ Պոլսոյ կարեւոր հանգոյցները պաշտպանած էին զրահապատ կառքերով եւ բանակի զինուորներով: Այս նախազգուշական միջոցները ձեռք առնուած էին արգելք հանդիսանալու համար հաւանական ցոյցերուն: Արդարեւ, կառավարութիւնը մտադրած էր նոր օրինագիծ մը հաստատել սենտիքաներու մասին: Համաձայն նախատեսուած օրինագիծին՝ տուեալ ճիւղի մը մէջ սենտիքա մը կարելի է կազմել, եթէ բանուորներու առնուազն մէկ երրորդը միանայ շարժումին: Կառավարութիւնը այս ձեւով կը յուսար լուծել կարգ մը ձախակողմեան սենտիքաներ, որոնք յախուռն գործողութիւններու նախաձեռնարկ կ'ըլլային ժամանակէ մը ի վեր, բանուորական շրջանակներու մէջ: Այս օրինագիծին դէմ բողոքեց Տիսքի բանուորական համադաշնակցութիւնը, որ ընկերվարական հակումներ ունի եւ մօտ է Թուրք աշխատաւորական կուսակցութեան: Այսուհանդերձ, համաձայն լաւատեղեակ աղբիւրներու, ցոյցերը, որոնց մասնակցեցան հարիւր հազարի մօտ բանուորներ, ինքնաբուխ նկարագիր մը ունեցած է, այլ խօսքով զանգուածն է որ շարժած է: Արդարեւ, ժամանակէ մը ի վեր բանուորները գործատուներու մէջ «Սահմանադրութեան պաշտպան» կոմիտէներ կազմած էին՝ սպառնալով շարժման մէջ անցնիլ, եթէ երբեք խնդրոյ առարկայ օրինագիծը վաւերացուէր:

«Լը Մոնտ» անդրադառնալով այս հարցին խմբագրականի մը մէջ կը պարզէ նաեւ բանուոր զանգուածներու դժգոհութեան պատճառները: Մինչ, կը գրէ թերթը, ճարտարարուեստը մինչեւ 200 առ հարիւրի հասնող շահեր կ'ապահովէ իր գործառնութիւններուն մէջ, անդին գիները գլխու պտոյտ պատճառող թափով կը բարձրանան — 1963էն 1968ի միջեւ՝ 72 առ հարիւր — սպառնալով թրքական դրամին արժեզրկման:

Շատերու համար հարց կը ծագի ներկայիս, թէ իրաց այս կացութեան մէջ, խորհրդարանական վարչակարգը որքա՞ն երկար կրնայ դիմանալ: Կ'ըսուի, թէ բանակը վերստին կրնայ ձեռք առնել իշխանութիւնը, ինչպէս զայն ըրած էր տասը տարի առաջ:

× Վերջին պահուն կը տեղեկացուէր, թէ հինգ հազարի մօտ բանուորներ մերժած են աշխատիլ իրենց գործարաններուն մէջ, հակառակ բանակի կոչին՝ գործի վերադառնալու եւ հանդարտութիւնը պահպանելու: Պոլսոյ գործարաններուն մէջ բանուորներ գործադուլի դիմած են: Կը տեղեկացուի նաեւ, թէ առջի օրուան դէպքերու ընթացքին վիրաւորուած է երկու հարիւրէ աւելի անձ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒՍ. ՎԻԵԹՆԱՄԻ ուժերը փակեցին Փնոմ Փենի գլխաւոր ճամբաները՝ երկրին միւս մասերուն հետ: Լաոսի մէջ Սարավան քաղաքը վերագրաւուեցաւ կառավարական ուժերու կողմէ: Սիհանուք Փեքինէն Հիւսիս. Քորէա այցելեց:

ՈՒ ԹԱՆ, ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը Մոսկուայի մէջ հանդիպումներ ունեցաւ Լենինկրատի մետրոպոլիտին եւ Կոսիգինի հետ՝ Միջին Արեւելեան Հարցին համար: Շուէտի վարչապետ՝ Օլոֆ Փալմ, որ Ուաշինկթըն այցելած էր, Մոսկուա կը գտնուի քանի մը օրէ ի վեր: Տեսակցութիւններ ունեցաւ խորհրդային վարիչներու հետ՝ շուէտ–խորհրդային յարաբերութիւններու կապակցութեամբ:

«ՍՈՅՈՒԶ–9» այերանաւը կը շարունակէ շրջանը ընել երկրագունդին: Երկու այերանաւորդները ցարդ յաջողեցան նոր մրցանիշ մը հաստատել — ամէնէն երկար թռիչքը: Մրցանիշը կը պատկանէր Ճեմինի 7ին, ամերիկեան այերանաւին եւ անոր այերանաւորդներուն, որոնք 1965ին 13 օր, 18 ժամ եւ 35 վայրկեան կեցած էին իրենց խուցին մէջ, աշխարհի շրջանը ընելով:

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփոխանական ընտրութիւնները, որոնք տեղի ունեցան Յունիս 18ին, անսպասելի անակնկալ մը արձանագրեցին, երբ հակառակ բոլոր նախատեսութիւններուն, Պահպանողականները յաղթական կը թուէին առաջին արդիւնքներէն: Ընտրութիւններու նախօրէին մամուլը հետեւեալ նախատեսութիւնները կ'ընէր, հիմնուելով հանրային կարծիքի քննութիւններու վրայ — Տէյլի Մէյլ՝ Աշխատաւորականները պիտի շահին 4,1 առ հարիւրի առաւելութեամբ, Տէյլի Թելէկրաֆի՝ 7 առ հարիւրով, իսկ Տէյլի Էքսփրէս՝ 2 առ հարիւրի համեմատութեամբ: Համաձայն վերջին տուեալներուն, որոնք դեռ պաշտօնական չեն, Պահպանողականները 5,8 առ հարիւրի առաւելութիւն ձեռք ձգած են քուէարկու ձայներու մէջ, ինչ որ մօտաւորապէս առաւել յիսուն երեսփոխանի ձայն կ'ապահովէ իրենց Խորհրդարանին մէջ: Հաւանական է, որ Անգլիոյ նորընտիր վարչապետը դառնայ Էտուըրտ Հիթ, Պահպանողական կուսակցութեան առաջնորդը: Պարտուողներու մէջ է՝ նախկին Արտաքին նախարար՝ Պրաուն: Աշխատաւորականները կ'ըսեն թէ այս պարտութեան գլխաւոր պատճառն այն է թէ քննութիւնները այնքան ապահով յաղթանակ մը նախատեսած էին իրենց համար, որ աշխատաւորական քուէարկողներու մէկ մասը քուէատուփ չէ գացած:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ նախագահը՝ Չաուչեսկու Լանկըտօքէն ետք Լիոն այցելեց, ուր ընդունուեցաւ տեղւոյն քաղաքապետին՝ Լուի Փրատէլի կողմէ: Չաուչեսկու անդրադառնալով Ռումանիոյ աղէտին յայտարարեց, թէ եթէ անհրաժեշտութիւնը նկատուի նախընտրաբար Փրանսացի մասնագէտներու պիտի դիմէ:

ՅՈՒՆԻՍ 18ի կոչին 30րդ տարեդարձը ոգեկոչուեցաւ Մոն Վալերիէն մինչ Զօր. տը Կօլ կը շարունակէր իր սպանական արձակուրդը: Այս առթիւ Նախագահ Փոմփիտու հանդիսաւոր յայտարարութիւն մը ըրաւ եւ շեշտեց թէ «30 տարի առաջ, կոչը կը թուի մեկնակէտն ըլլալ փրանսական ճշմարիտ յարութեան մը»:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ օդանաւեր ռմբակոծեցին Սուէզի Ջրանցքի արեւելեան մասը, որ կը գտնուի Իսրայէլացիներու ձեռքը:

«ԱԶԴԱԿ»Ի ԵՒ «ԶԱՐԹՕՆՔ» ԴԷՄ ԴԱՏԻՆ ԱՌԹԻՒ

Փարիզէն թէ գաւառէն բազմաթիւ հայրենակիցներ վերոյիշեալ դատին առթիւ, ձեռնարկած են հանգանակութիւններու, եւ կը տեղեկանանք թէ (Վիէնէն եւ զանազան վայրերէ) գումարներ ալ հաւաքուած են:

Պարտք կը համարինք ճշդելու թէ այս դատին առթիւ նիւթական ոչ մէկ օժանդակութեան պէտք կայ ներկայիս եւ լաւ է որ նման ձեռնարկներ չկատարուին ցորչափ մամուլը այդ ուղղութեամբ ոչ մէկ յայտարարութիւն կամ կոչ ըրած է:

«Ալ Ահրամ» կը հաւաստէ, թէ իսրայէլեան օդուժը «ամերիկեան ռումբեր» կը գործածէ, երբ կը ռմբակոծէ եգիպտական դիրքերը: Թերթը այս առթիւ նկար մըն ալ ցուցադրած է:

ՔԱՄՊՈՃԻ կառավարութեան համար դժուար կացութիւն մը ստեղծուած է զինուորական գետնի վրայ: Արդարեւ, Հիւս. Վիէթնամցիները գրեթէ պաշարման օղակի մէջ առած են մայրաքաղաքը՝ փակելով Փնոմ Փենի հաղորդակցութեան (երկաթուղի, խճուղի) ճամբաները: Երկրին կարգ մը շրջանները, հիւսիս եւ հիւսի–արեւելեան մասին մէջ, գրեթէ ամբողջութեամբ Հանոյի ուժերու հակակշռին տակ կը գտնուին: Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը՝ Մորիս Շուման հաղորդեց, թէ Անքորի պատմական յուշարձանները, որոնք աշխարհի հռչակաւորներէն կը նկատուին եւ պատմական մեծ արժէք կը ներկայացնեն, պաշտպանուած են «ֆրանսական դրօշներով»: Արդարեւ, ֆրանսական դրօշներ պարզուած են հնութիւններուն վրայ, որպէսզի անոնք թիրախ չդառնան ռումբերու եւ ոչ ալ թատերաբեմ կռիւներու:

ՌՈՅԷՆ հասած բայց չհաստատուած լուրերու համաձայն, ոստիկանութիւնը ձերբակալած է գերման դեսպանը առեւանգող տասը ահաբեկիչներ (12ի վրայ):

ԷԼԶԱ ԹՐԻՈԼԷԻ դագաղը Իւմանիթէի շէնքը փոխադրուեցաւ Ուրբաթ առաւօտ: Ժամը 3ին արարողութիւն մը տեղի կ'ունենար, որու ընթացքին կը խօսէին Ժորժ Մարշէ (փոխ–քարտուղար Համայնավար կուսակցութեան), Ժաք Մատօլ, Ժան-Լուի Պարօ, Փապլօ Ներուտա եւ Ժան Մարսընաք: Նախագահ Փոմփիտու ցաւակցական գիր մը ղրկած էր Արակոնի, ուր կ'ըսէր.— «Թէեւ իրարու երբեք չենք հանդիպած, բայց շատ կը հիանամ ձեր բանաստեղծութեան վրայ, որպէսզի չյայտնեմ իմ ցաւակցութիւններս, այն պահուն երբ կը կորսնցնէք ան՝ որ ներշնչարանն եղաւ անոր եւ միաժամանակ ձեր կեանքի ընկերուհին»:

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ շրջան ընող գրոյցներու համաձայն, Տուպչէք պիտի վտարուի կուսակցութեան շարքերէն: Միւս կողմէ, միջոցներ ձեռք կ'առնուին նաեւ, որպէսզի պաշտօնազրկուի դեսպանի իր պաշտօնէն եւ չեխ Խորհրդարանի իր անդամակցութենէն: Կուսակցութեան վերին մարմնին կողմէ նշանակուած քննիչ յանձնախումբն է, որ այս եզրակացութեան եկած է եւ զայն առաջարկած է պատկան մարմիններուն: Քաղաքական շրջանակներու համաձայն, Սմրկովսկի, որ իր կարգին հեռացուած էր կուսակցական պատասխանատու պաշտօններէ, ծանր հիւանդ է: Կը տառապի խլիրդէ:

ՍԻՐՈՒՆԻՆ՝ ՅՈՒՇԵՐՈՒՍ ԸՆԴՄԷՋԷՆ

Ինչպէս բոյր մը, գոյնի երանգ մը, մեղեդի մը կը տանին մեզ յանկարծ՝ հեռաւոր անցեալ պահի մը վերապրումին, այդպէս ալ բարի դէմքն ու անթառամ ժպիտը Սիրունիի գիս փոխադրեցին Մարմարայի կապոյտ ջուրերուն վրայ օրօրուն՝ «կղզին հայկական» (Գնալը)։ Ահա՛ Ադամեան Թատրոնի սրահը, լի զուարթ եւ հոծ բազմութեամբը հրաւիրեալներու. ահա՛ սպիտակ շղարշներուն մէջ ամփոփ՝ սիրուն դէմքը հարսին. ու ահա՛ անոր թեւին փարած երջանկութեամբ զեղուն փեսան՝ Սիրունին։

Հարսանիքի հրաւիրուած ենք մենք եւս, խումբ մը դպրոցական պարմանուհիներ, դերակատարները «Անոյշ»ի ներկայացման։

Սիրունի սիրայօժար ընդուներ էր մեր խնդրանքը՝ Թումանեանի այդ բանաստեղծութիւնը վերածելու թատերգութեան։ Կոմիտասեան խմբերգները, Վարդան Սարգսեանի յօրինած մեներգները, խնամեալ բեմադրութիւնը Մ. Ջանանի, եւ ինչո՞ւ չէ մեր ալ խանդավառ խաղարկութիւնը նպաստած էին «Անոյշ»ի բացառիկ յաջողութեան։

Բոլորս փութացեր էինք մեր համակրանքով ու չէնչող պատանեկութեամբ շրջապատելու մեր սիրելի եւ յարգելի Սիրունին իր կեանքի գերերջանիկ այդ պահուն։

Երազ մը եղաւ այդ երեկոն մինչեւ լուսաբաց՝ կղզիին խաղաղութեամբը ու ծովի ալեակներու երաժշտութեամբը բախուն։

Յետոյ անցան ու հեռացան յոյսի եւ մերթ ալ յուսալքումի երկար տարիներ։

Ցրուեցանք բոլորս ու զրկուեցանք իրարմէ։

Երկրէ երկիր տարուբեր՝ մաշեցան նաեւ մեր խանդավառութիւնները։

Եւ սակայն յանկարծ՝ եկաւ ինծի համար դարձեալ՝ երկրորդ պահը հանդիպումի՝ Սիրունիի հետ։

1965. Հայրենիքի կարօտը սրտիս դէպի Երեւան։ Հոն տասնեւչորս օրեր իբր ակնթարթ կը թռչին։ Ո՞ր մէկ տեսարժան վայրը այցելել, ո՞ր մէկ սիրելի անձի մտերմութիւնը վայելել։ Եւ այդ երազի ու իրականութեան ալեկոծումին մէջ կը լսեմ բարեկամէս Ռ. Աթայեանէն թէ Սիրունին Էջմիածին կը գտնուի եւ կը փափաքի զիս տեսնել։ Նոյն օրն իսկ Աթայեան ամոլին հետ կը փութանք դէպի Էջմիածին։

Ճամբան խուռք մը կայ հոգիիս մէջ։ Կը մտածեմ այն դժնդակ տարիներուն...։ Արդեօք որքա՛ն ընկճուած եւ ծերացած պիտի գտնեմ Սիրունին։

Բայց ո՛վ հրաշք։

Վեհարանի մարմարակերտ աստիճաններուն վրայ կանգուն ահա՛ Սիրունին՝ յաղթական, ժպտադէմ ու դրկաբաց։

Իրեն կը թուի անշուշտ թէ նոյն դեռատի «Անոյշ»ն եմ, եւ ես ալ այդ պատրանքով կը նետուիմ իր թեւերուն մէջ։ Ու ողջագուրումի այդ պահուն կը զգամ այտերուս վրայ մէկ քանի կաթիլ իր արտասուքէն։

Սիրունիի շնորհիւ պատիւն ունեցանք մտերմաբար ընդունուելու Վեհափառէն։ Սրտաբաց, հաղորդական, ջերմ ընդունելութիւն մը որմէ կը պահեմ միշտ՝ հոգեկան խորունկ գոհունակութիւն։

Սիրունի հիւրն է Վեհափառին։ Վեհարանին մէջ իր լուսաւոր եւ հանգստաւէտ սենեակը ներշնչարան մըն է իր խոկումներուն ու աշխատանքին։ Կ'առաջնորդէ մեզ հոն ու մենք կը զգանք թէ այդ ինքնամփոփ աշխարհին մէջ երջանիկ է ան։

Երեկոն կ'իջնէ յամրօրէն։ Վեհափառի հրամանով իր ինքնաշարժը կը տանի մեզ դէպի Երեւան։

Հրաժեշտի այդ պահը կը մնայ մինչեւ այսօր կենդանի՝ որպէս պատկեր նկարչական։ Բաւ է որ փակեմ աչքերս ու կը տեսնեմ Ս. Էջմիածնայ զանգակատան շրջանակին միջեւ՝ պայծառ եւ խոշոր լուսին մը որ մեզ կ'ուղեկցի եւ Վեհարանի մուտքին առջեւ աշխոյժ սիլուէթը Սիրունիի որ հետզհետէ կը հեռանայ, կը նօսրանայ ու կը նուաղի երեկոյեան աղջամուղջին մէջ։ Այդ օրէն ի վեր կ'երազէի, բայց չէի յուսար երրորդ հանդիպում մը Սիրունիի հետ։

Ահա՛ սակայն մեր անզուգական վարպետը փարիզեան բեմին վրայ իր ութսուն տարիներու տակաւին առոյգ ու կորովի կեցուածքով եւ խօսքով։

Չեմ տարակուսիր այլեւս թէ պիտի տօնուի նաեւ իր հարիւրամեակը՝ հաւանաբար մեր հայրենիքի խանդավառ գրկին մէջ։

Ջերմ փափաքս է դարձեալ հանդիպիլ իրեն՝ յաջորդ գարնան Երեւանի մէջ եւ հայրենաբաղձ ապրումներուս հետ շնչել կրկին՝ մտաւորական ու դերվգայուն այն մթնոլորտը զոր Սիրունին գիտէ ստեղծել։

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ՆԱԽՆԻՔՆԵՐՈՒ ԴԷՄՔԵՐԸ

Ի՞նչ դէմք ունեցած են մեր հեռաւոր նախնիքները։ Գրաւոր աղբիւրներու մէջ անոնց արտաքինին մասին քիչ բան արձանագրուած է։ Այդ պատճառով ալ ամէն Հայ իւրայատուկ ձեւով մը կը պատկերացնէ Հայկ Նահապետի, Արա Գեղեցիկի, Մեսրոպ Մաշտոցի, Վարդան Մամիկոնեանի, Մովսէս Խորենացիի, Գրիգոր Նարեկացիի կամ Տրդատ ճարտարապետին դէմքը, արտաքինը։ Ի՞նչ կարելի է ընել, երբ լուսանկարչութիւնը ընդամէնը 131 տարուան կեանք ունի։

Ժողովուրդներու պատմական փուլերը որոշելու համար կարեւոր դեր կը խաղայ նիւթական մշակոյթի մնացորդներու գիտական ուսումնասիրութիւնը։ Այդ ուսումնասիրութեան չղթայի օղակներէն մէկն է գանկաբանական հիմունքներով հեռաւոր նախնիքներու դէմքերու վերահաստատումը։ Գիտական աշխարհի մէջ այդ միտքը առաջին անգամ 1877ին արտայայտած է կազմախօս Շաֆհաուզէն։ Հայաստանի մէջ, Փրոֆ. Անդրանիկ Ճաղարեան Լճաշէնի հին գանկերու հիման վրայ հաստատած է հին դէմքերէն շատերը։

Սակայն խօսինք Սեւանի անձեռնմխելի թանգարանին մասին։

Վերջին տասնամեակներուն լիճին ջուրի մակարդակը նուազեցաւ եւ լիճը պղտորեցաւ։ Այս ձեւով երեւան եկաւ Սեւանի ընդջրեայ թանգարանը, որուն պեղումներու աշխատանքը 1956էն ցայսօր ղեկավարեց Յարութիւն Մնացականեան։

Սեւանը յուշարձաններու շտեմարան է։ Լճաշէնի մէջ յայտնաբերուած են բնակատեղիներու աւերակներ, ամրոցներու մնացորդներ, մեծ ու փոքր դամբարաններ։ Լճաշէնի տարածքին վրայ գտնուած է Իշտիկունի քաղաքը, որ գրաւուած է Ուրարտական կողմէ, Արգիշտի Ա.։ Այս ամրոցքաղաքը կառուցուած է Ք. Ա. երրորդ հազարամեակին եւ յարատեւած է ու եռուն կեանքով ապրած է մօտ 2500 տարի։ Այս ամրոցը եղած է շատ ընդարձակ։ Անոր պարիսպները կը շրջապատէին բազմաթիւ ձորակներ, բլուրներ, ժայռեր եւ քարափներ։ Ամրոցը ունեցած է իր միջնաբերդը, որ կառուցուած է բարձր բլուրին վրայ, քաղաքին կեդրոնը։ Թշնամիէն պաշտպանուելու համար շինուած են կրկնա եւ եռապարիսպներ, ծուղակ-լաբիրինթոսներ, թշնամին ծուղակի մէջ առնելու մտօք։

Լճաշէնի պեղումները կը վկայեն, որ Սեւանի աւազանին մէջ անցեալին ապրած է բարձր մշակոյթ ունեցող հասարակութիւն մը։ Ան ունեցած է իր ինքնատիպ ճարտարապետութիւնը, ստեղծած է նիւթական մշակոյթի եզակի արժէքները։ Աւազանի բնակչութիւնը զբաղած է երկրագործութեամբ։ Հոս է որ յայտնաբերուած են քարէ առաջին կամերը։ Դեռ 14րդ դարուն, Ք. Ա. Սեւանի բնակիչները ոսկի հանած են Զօդի հանքերէն եւ զայն մշակած վարպետօրէն։

Աւազանի բնակչութիւնը շփումներ հաստատած է ոչ միայն դրացի, այլեւ հեռաւոր երկիրներու հետ։ Կապեր ունեցած է Թրիալէթի (Վրաստան), Սուրխոյ Ուզարիթ եւ Մարի քաղաքներուն, հին Հնդկաստանի հետ։ Լճաշէնի մէջ գտնուած եղներէն չորսը հնդկական են։ Հասարակութիւնը ունեցած է ստրուկներ (կամ ստրկացած գերիներ) եւ տէրեր։ Տէրերը թաղուած են սայլերու վրայ, իսկ ստրուկները՝ լուծերու տակ, եզներու տեղը։ Փոքր ծաւալով դամբարաններու մէջ գտնուած են, մարդու կմախքի հետ, երեք-հինգ կաւաման։ Մեծ դամբարաններու մէջ՝ սայլեր, անագապղինձէ զէնքեր, գործիքներ, զարդեղէններ, արձանիկներ, խեցեղէն։ Զարդեղէնները, որոնք եզակի են համաշխարհային մշակոյթի պատմութեան մէջ, տեղական ծագում ունին։

Սեւանի աւազանի մշակոյթը իր ժամանակի համեմատութեամբ գտնուած է բարձր մակարդակի վրայ։ Այդ մշակոյթի զարգացումը կը տանէր դէպի պետականութեան ստեղծում։ Բայց ինչ-ինչ պատճառներով 12րդ դարէն ետք, Ք. Ա. այդ մշակոյթը կը կործանի։ Գիտնականները դեռ չեն պարզած պատճառը։

Այժմ խօսինք Ա. Ճաղարեանի կատարած աշխատանքի մասին։ Փրոֆեսօրը բժիշկ - սրտաբան է, մարդաբան։ Լճաշէնի պեղումներէն հանուած քանի մը գանկեր դրուած են անոր տրամադրութեան տակ։

Ճաղարեան ջանացած է կերպը վերահաստատելու իրական դէմքերը այդ գանկերուն։ Առաջին հերթին գտած է դիմանկարին գիծը, որ գանկաչափական գիծերուն մէջ ամենակայունն է դէմքի վերահաստատման համար։ Մինչ այդ քանդակային համակարգով գանկին վրայ վերահաստատած է դէմքին հիմնական մկանները եւ փափուկ մասերուն հաստութեան գօտիները։ Յետոյ՝ վերստին չափագրում, դէմքի տարբեր մասերուն ներդաշնակութիւնը գտնելու համար։ Եւ այս աշխատանքի արդիւնքը այն եղած է, որ վերստեղծուած են եօթը դէմքեր, մեր հեռաւոր նախնիքներու։

Գանկերու հիման վրայ հեռաւոր նախնիքներու դէմքերու վերահաստատման գործը նախաձեռնած եւ ուղղութիւն տուած է ակադ. Մորուս Հասրաթեան, որ տնօրէնն է Հայաստանի պատմութեան թանգարանի։ Մ. Հասրաթեան Ճաղարեանի կատարած գործը կը նկատէ գիտական սխրագործութիւն։ Ան կը գտնէ, որ այդ դէմքերուն եւ Հայերու միջեւ անժխտելի կապ կայ։ Մինչեւ Հայերու կազմաւորումը տեղի ունեցած են զանազան ցեղերու խաչաձեւումներ։ Ըստ ակադեմականին՝ Սեւանի աւազանի բնիկները ձուլուած են Հայերու մէջ։

Հ. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

ՄԻ՛ ՉԱՓԱԶԱՆՑԷՔ ՁԵՐ ԲԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Բարկացոտ մարդիկ շատ կան անշուշտ։ Մանաւանդ, երբ օրուան մաշեցնող աշխատանքին հետեւանքով կը լարուին ու կը պրկուին ջիղերը, ամէնէն աննշան պատճառով մը անգամ բարկանալը սովորական երեւոյթ է շատ շատերու մօտ։ Չկայ մարդ, որ չունենայ սոր

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Այն ատեն կը խոստովանիմ, որ սխալած եմ։

— Արամ գիտէ՞ որ իր մասին կասկածներ կան, հարցուց նախարարը Ալի պէյին։

— Չեմ կարծեր, պատասխանեց այս վերջինը, եթէ այդպիսի կասկած մը ունենար նախազգուշական միջոցներ ձեռք կ'առնէր եւ հանդարտութեամբ իր գործին կը պարապէր։

— Վստա՞հ ես որ կը շարունակէ դրասենեակ երթալ։

— Գիտեմ որ մինչեւ այս առտու սովորական ժամուն գացած է դրասենեակ։

— Ուրեմն հիմա այնտե՞ղ է։

— Հաւանօրէն հոն ըլլալու է, երէկուընէ ի վեր իմ ընկերներէս մէկուն միջոցով հսկողութիւն կ'ընեմ վրան եւ ընկերս այս առտու լուր բերաւ որ ժամը իննին դրասենեակ եկած է։

— Բայց չէ՞ կրնար ըլլալ որ այս առտու լուր առած ըլլայ իրեն սպառնացող վտանգին մասին, հարցուց նախարարը։

— Այդ լուրը ո՞վ պիտի տայ իրեն...

— Բարեկամ մը, ըսաւ նախարարը Թորոս պէյին նայելով։

Թորոս պէյ հասկցաւ ակնարկութիւնը եւ գայրոյթով մը գոչեց.

— Ի՛նչ, փաշա էֆէնտի, այդ տեսակ կասկածնե՞ր ունիք իմ վրաս։

— Ես ձեր անունը չտուի։

— Բայց ինծի նայելով խօսեցաք։

— Է՛հ, չիտակը, ձեր ընթացքը՝ այս վերջին օրերուն քիչ մը տարօրինակ կ'երեւայ, չափազանց մօտէն յարաբերութեան մէջ էք Բարսեղ էֆէնտիին ու իր զաւկին հետ, գոնէ ինձ հասած տեղեկութիւնները այդպէս ցոյց կուտան։

— Եթէ այդպէս ըլլար ի՞նչ պէտք ունէի Լեւոնի անհետացման գործը Ալի պէյին յանձնելու եւ յետոյ անոր արդիւնքը իմանալէս ետքը հոս փութալու եւ Արամին ձերբակալումը խնդրելու։

— Ինչ որ է, ըսաւ նախարարը, հիմա ամէն բան կը պարզուի։ Խնդիրը այն է որ անգամ մը Արամը ձեռք անցընենք։

— Եթէ հրաման տաք անմիջապէս այս գործին կը ձեռնարկենք, ըսաւ Ալի պէյ։

— Իսկ գալով իմ մասին ձեր յայտնած կասկածներուն, աւելցուց Թորոս պէյ, անոնց անհիմն ըլլալը ապացուցանելէ ետքը, կը յուսամ որ ձեր կարծիքը կ'ուղղէք իմ մասիս։

— Ատոր տարակոյս չկայ, ըսաւ նախարարը որ զղջացած էր քիչ մը չափազանց առաջ երթալուն։

— Ուրեմն կրնա՞մ երթալ Արամ էֆէնտին հետապնդելու եւ ձերբակալելու, հարցուց Ալի պէյ որ անհամբեր էր իր որսը ձեռքէ չփախցնելու։

— Պէտք չկայ, ըսաւ նախարարը։

— Ի՞նչպէս, գոչեց լրտեսը զարմացած։

— Այդ ձերբակալման գործը արդէն Հարիւրապետ Հասան պէյի յանձնուած է եւ հիմա թերեւս կատարուած ալ է։

— Ուրեմն դո՞ւք ալ նոյն կասկածները ունեցած էք Արամ էֆէնտիի մասին, հարցուց Ալի պէյ։

— Բնականաբար, պատասխանեց նախարարը։

Լրտեսին դժգոհութիւնը շատ մեծ էր, իրմէ առաջ ամէն բան իմացած ու ոստիկանութեան իմաց տուած էին եւ իր բոլոր աշխատութիւնը պարապը կ'երթար։ Բայց եւ այնպէս ստիպուեցաւ համակերպիլ։

Թորոս պէյ մեծ մտատանջութեան ենթարկուած էր։ Նախարարին պաղ՝ գրեթէ խիստ վերաբերումը իրեն հանդէպ, որուն պատճառը նախ չէր հասկցած, հիմա կը պարզուէր։ Իր վրայ կասկածներ կային թէ ի նպաստ յեղափոխականներուն կը գործէր, յետոյ իմացած էր որ Բարսեղ էֆէնտիէն կաշառք առած էր։ Ասոնք բոլորը ծանրակշիռ իրողութիւններ էին, որոնք խորապէս կը յուզէին զինքը։ Կը զգար որ իր ազդեցութիւնը ջախջախելու, կործանելու վրայ էր եւ մտքովը փրկութեան միջոց մը կը փնտռէր։

Իր միտքը չարչարող գլխաւոր խնդիրը սա էր.

— Որո՞ւ ձեռքով Եըլտըզ տեղեկութիւն առած է... ի զուր կը ջանար այս գաղտնիքին թափանցել։ Իրմէ եւ Ալի պէյէն զատ այդ խնդրին մանրամասնութիւնները գիտցող չկար, ուրեմն ի՞նչպէս կ'ըլլար որ այդ նախարարը այդքան ճշգրիտ տեղեկութիւններ կ'ունենար։

Փորձեց նախարարէն հասկնալ։

— Կրնա՞մ ձեր վսեմութենէն իմանալ թէ ուրկէ՞ տեղեկութիւն առիք Լեւոնի, Արամի եւ անոր ընկերներուն մասին, հարցուց։

— Չեմ կրնար ձեր հետաքրքրութիւնը գոհացնել, պատասխանեց նախարարը չոր կերպով։

— Կ'ենթադրեմ որ ժուռնալ մը ընդունած էք։

— Կրնայ ըլլալ։

— Կամ ժուռնալը ուղղակի պալատ ղրկուած է։

— Այդ ալ կրնայ ըլլալ։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(138 – Շար.)

փորձառութիւնը:

Նման պարագաներու մէջ մարդիկ կը ջանան հանդարտեցնել բարկացողը եւ կը թելադրեն անոր կառավարել եւ զսպել իր ջիղերը, հաշուելով որ բարկութիւնը կը վնասէ ամէն բանէ առաջ բարկացողին առողջութեան:

— Բարկ քացախը ամանին կը վնասէ, կ'ըսեն բարկացողին, կամ կ'աւելցնեն, թէ բարկութեամբ վեր նետուողը, վնասով տեղը կը նստի...

Ուրեմն, զսպել եւ չարտայայտել զայրոյթը: Իսկ այդ զսպումին համար կամ մինչեւ... տասը համրել, կամ քիչ մը... քացախ խմել եւ կամ... ակռաներով խածնել սեղանին տախտակը...

Եւ այն ատեն կ'անցնի բարկութիւնը, առանց պոռթկումի տեղի տալու:

Այս է սովորաբար մեր գիտցածը եւ այդ գիտցուածով ալ մեր յանձնարարածը, բոլոր բարկացողներուն:

Կը թուի, սակայն, թէ մարդիկ չարաչար կը սխալին այս կարգի յանձնարարութիւններ ընելով բարկացող կամ բարկանալու տրամադրութիւն ունեցող մարդոց: Եւ աւելի չարիք կը հասցնեն անոնց, քան թէ բարիք կը գործեն:

Գէթ այսպէս կարելի է եզրակացնել այն պատճառաբանեալ բացատրութիւններէն, զորս այս մասին կուտայ Ֆրանսացի բժիշկ Ելիան Մորէլ, բարկութեան վերաբերեալ իր մէկ ուսումնասիրութեան մէջ:

Բարկութեան պոռթկումը զսպելը, կ'ըսէ ան, շատ աւելի կը վնասէ բարկացող մարդու առողջութեան, քան բուն իսկ պոռթկումը:

Կ'ըսեն, թէ բարկացած վիճակի մէջ պոռթկումը զսպելը կը կանխէ հակառակ ընթացքի մը պատճառելիք վնասները: Ու այդպէսով, մարդիկ, իբրեւ կրթուած արարածներ, աւելի լաւ տպաւորութիւն կը ձգեն իրենց շուրջիններուն վրայ:

Ճիշդ կրնայ ըլլալ այս վերջին պարագան, բայց ոչ առաջինը: Իսկ առաջին պարագան ալ ճիշդ կրնայ ըլլալ, առողջութեան վնասելու գնով միայն:

Արդարեւ, ի՞նչ կը պատահի, եթէ պոռթկումը մեր շրթներուն կամ մատներուն ծայրը հասնելէ ետք, մէկ անգամէն կուլ տանք մեր զայրոյթը, լռենք եւ ինքնապարտադիր ձեւով մը հանդարտինք:

Զայրոյթը ուժի բնոյթ ունի եւ եթէ փորձենք զսպել զայն, այն ատեն այս ուժը, չգործածուած վիճակին մէջ կ'ուռեցնէ մեր մկանները, մեր երակները, մեր սիրտը եւ ասիկա այնքան աւելի, որքան կը զգանք շատ պոռալու եւ գրգռուած շարժումներ ընելու պահանջը:

Ցետո՞յ: — Ի՞նչ կը պատահի ժամանակի ընթացքին, երբ ներսը թաղուած այս պոռթկումը կը շատցնէ շաքարը արեան եւ արեան ճնշումը՝ երակներուն մէջ: Կը պատահի այն, որ կը դառնանք շաքարախտաւոր կամ կը տառապինք արեան բարձր ճնշումէն:

Բժիշկները նկատած են, որ արեան բարձր ճնշում ունեցողներէն շատերը այն մարդիկն են, որոնք ի վիճակի են, բարկութեամբ ներքնապէս փրփրելով հանդերձ, պահելու իրենց հանդարտութիւնը:

Զսպուած բարկութիւն մը անսպասելի հետեւանքներ կրնայ ունենալ: Խզելով մարմնոյն մէջ կիրի (քալսիում) հաւասարակշռութիւնը, կրնայ ակռաներու փտութիւնը փութացնել կամ այլ բարդութեանց դուռ բանալ: Կրնայ յօդացաւ յառաջացնել: Կամ շնչարգելութիւն պատճառել:

Եւ դարձեալ, զսպուած զայրոյթը մէկն է գլխացաւի ամէնէն յաճախադէպ պատճառներէն: Ասոր ամէնէն ցայտուն ապացոյցը կրնայ նկատուիլ այն, որ երբեմն գլխացաւը հրաշքով մը կը փարատի, երբ ենթական փոթորիկ պայթեցնէ իր շուրջը:

Գիտնականները հաստատած են այս վտանգները, իբրեւ արդիւնք իրենց հետազօտութեանց: Զսպուած բարկութեան հետեւանք են, կ'ըսեն անոնք, ստամոքսի կեղերուն հարիւրին 7ը եւ անոր ազդեցութիւնը որոշ է սրտի տկարութեանց հարիւրին 50ին վրայ:

Հետեւաբար, մի՛ զսպէք ձեր բարկութիւնը, երբ հասած է պոռթկալու պահէն:

Պոռթկալու պարագային, սակայն, ջանացէք կարճ կապել եւ մանաւանդ վիրաւորանք չհասցնել ուրիշներու: «Բարկանայք եւ մի մեղանչէք»: — Կը տեսնէք, որ Սաղմոսերգուն ալ բարկացողներուն հետն է: Կ'արտօնէ բարկութիւնը, պայմանով որ հետեւանքը մեղանչում մը չըլլայ...:

Ք.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԻՆՆԻԽԻ հայ գաղութը, Մայիս 30ին, իր ակումբին մէջ տօնակատարեց Հայաստանի անկախութեան 52րդ տարեդարձը: Հանդիսութեան նախագահեց ընկեր Գր. Պալըղճեան, իսկ բանախօսեց ընկ. Վ. Շահունի: Մինխենի Հ. Յ. Դ. «Սարգիս Թորոսեան» խումբին միացան, երդման արարողութենէ մը ետք, երկու երիտասարդուհիներ, որոնք այս ձեւով մուտք գործեցին Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերէն ներս:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ժողովրդային Տան մէջ, Յունիս 6ին եւ 7ին գումարուեցաւ Լիբ. Օգնութեան Խաչի 23րդ պատգամաւորական ժողովը: Ժողովին ներկայ եղան Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէի անդամներ, «Համազգային»ի Կեդր. Վարչութեան եւ «Ազդակ»ի խմբագրութեան ներկայացուցիչները: Իրաւասու ձայնով մասնակցեցան 90 պատգամաւորուհիներ, որոնց մէջ ուշագրաւ էր երիտասարդ ուժերու ներկայութիւնը: Շրջ. Վարչութեան կողմէ ժողովին բացումը կատարեց ատենապետուհի Տիկ. Արաքսի Արծրունի: Ժողովը լսելէ ետք Շրջ. Վարչութեան եւ մասնաճիւղերու 1968 Յունիսէն 1970 Յունիս երկամեայ գործունէութեան բարոյական եւ նիւթական տեղեկագիրները, գնահատանքի բանաձեւեր արձանագրեց թէ՛ Շրջ. Վարչութեան եւ թէ բոլոր մասնաճիւղերու գործունէութիւններուն: Լիբ. Օգն. Խաչը ներկայիս ունի 18 մասնաճիւղեր եւ 3260 անդամուհիներ: Երկամեայ գործունէութեան ընթացքին ունեցած է 227·589 Լիբ. ոսկի մուտք եւ 214·377 Լիբ. ոսկի ելք: Գոհունակութեամբ արձանագրուեցան կրթական, դարմանատուներու, «Պնակ մը կերակուր»ի, կազդուրման կայանի, նպաստներու եւ այլ բարեսիրական կալուածներու մէջ թափուած բազմակողմանի ճիգերը: Գաղտնի քուէարկութեամբ եւ ձայներու բացարձակ մեծամասնութեամբ Շրջ. Վարչութեան անդամուհի վերընտրուեցան շրջանաւարտ Շրջ. Վարչութեան անդամուհիներ՝ Տիկիններ Ա. Արծրունի, Բ. Առաքելեան, Վ. Տէր-Կարապետեան, Ա. Արմէնեան, Ա. Ռաֆայէլեան, Վ. Ֆեթթել, Շ. Նահիկեան, Տ. Գրուշեան եւ Բ. Գըլըճեան:

ԱՅՆՃԱՐԻ հայ գաղութը Մայիս 31ին տօնեց Հայաստանի անկախութեան 52րդ տարեդարձը: Հանդիսութեան նախագահեց ընկ. Յ. Գարագաշեան, իսկ բանախօսեց ընկ. Վահէ Օշական:

ԼՈՆՏՈՆԻ «Իվնինկ Սթանտարտ» թերթը Յունիս 4ի իր թիւին մէջ ակնարկ մը նետած է Անգլիոյ հայ գաղութին վրայ՝ «Հայերը — այդ մեծ վերապրողները» խորագրով: Ընկ. Յովհաննէս Զալըգեանի կեանքին ընդմէջէն կը ներկայացնէ Հայութեան ճակատագիրը Եղեռնէն ցայսօր, շեշտելով, թէ ընկ. Յ. Զալըգեան ամէն Ապրիլ 24ին ցուցատախտակով մը կը շրջագայի Լոնտոնի փողոցներուն մէջ: Ցուցատախտակը կը կրէ հետեւեալ վերտառութիւնը — Ամբողջ ընտանիքս 75 հոգի, կացինահարուեցաւ. միակ վերապրողն եմ»: Թերթը կը խօսի Եղեռնի մասին, շեշտելով, թէ ասիկա առաջին լուրջ փորձն էր, արդի մարդկութեան ծանօթ, ամբողջ ցեղ մը ոչնչացնելու: Սակայն, սքանչելի երեւոյթ մը կայ, կ'աւելցնէ թերթը, քանի որ այսօր հինգ միլիոն Հայ կայ աշխարհի մէջ, շատ աւելի քան ինչ որ էր պատմութեան որեւէ մէկ ժամանակին: Թերթը այս առթիւ կը թուէ նաեւ միջազգային դէմք դարձած Հայերու անունները:

ԳԱՀԻՐԷԻ եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ փառահեղ տօնակատարութիւններ եւ հոգեհանգստեան պաշտօններ կատարուեցան Մայիս 28ի առթիւ եւ Սարդարապատի հերոսներու յիշատակին: Հանդիսութեանց բանախօսեց Տիգրան Ռսկունի, Պէյրութէն: Գահիրէի հանդիսութեան նախագահեց ընկ. Լ. Տէր-Յովհաննէսեան:

ԿԱՆԱՅՔ ՆՈՒԻՐԵԱԼՔ

—o—

Այս Կիրակի Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը ճաշահանդէսով մը կը տօնէ իր հիմնադրութեան 35րդ տարեդարձը: Արդարեւ, պաշտօնաթուղթերէ յայտնի կը դառնայ, որ առաջին ժողովը գումարուած է 1934 Յուլիս 25ին, սակայն նախ քան այդ ժողովը նախանցեալ մէկ քանի տարիներուն եղած են նախապատրաստական հաւաքոյթներ, ինչպէս նաեւ այդ ժամանակներու Շաւիլաբնակ տիկիններ արդէն մաս կազմած են Փարիզի կազմին եւ իրենց աշխատանքի լայն բաժինը բերած են փարիզեան շրջանի Կապոյտ Խաչի աշխատանքներուն: Ուրեմն այս Կիրակուան տօնախմբութիւնը 35ամեակի տարեդարձէն աւելի բան մըն է, եւ նպատակ ունի «սիրոյ սեղանի» մը շուրջ հաւաքել փարիզեան շրջանի մեր ընկերուհիները, ընկերներն ու բարեկամները, խօսիլ մեր անցեալ օրերու, մեր ներկայ գործին եւ մանաւանդ յառաջիկային կատարելիք մեր աշխատանքին մասին եւ լսել նոյն ատեն Շրջ. Վարչութեան խօսքը:

Շաւիլի Կապոյտ Խաչուհիները միեւնո՛յն ժամանակ, բարոյական պարտականութիւնն ունին ոգեկոչելու այս 35-40 տարիներու ընթացքին մահացած բոլոր ընկեր եւ ընկերուհիներու յիշատակը հոգեհանգստեան պատարագով մը, Շաւիլի եկեղեցիին մէջ, նոյն Կիրակի առաւօտուն: Նախ բոլոր անոնց, որոնք յաճախակի իրենց ներկայութեամբ քաջալեր հանդիսացան մասնաճիւղին կազմութեան, յետոյ մեր շրջանի մահացած բոլոր ընկերուհիներուն եւ ընկերներու յիշատակին, որոնք իրենց զուրգուրանքին առարկայ դարձուցին մեր գաղութի ազգային, դպրոցական եւ եկեղեցական գործերը: Անոնց, որոնք Շաւիլի անտառի ծառերու շուքին տակ փոքրիկ հայորդիներու ջամբեցին հայեցի դաստիարակութիւն, որպէսզի այս վերջինները, իրենց կարգին, յետագային հիմնեն եկեղեցի եւ դպրոց: Վերջապէս մեր բոլոր աշխատաւոր եւ համեստանակ ընկերուհիներուն, որոնք տարիներով իրենց աշխատանքի բաժինը բերին Կապոյտ Խաչի գործին:

Ունինք այն վստահութիւնը, թէ Կիրակի օր ըստ արժանւոյն պիտի ոգեկոչենք անոնց յիշատակը, որ կը մնայ միշտ անթառամ մեր սրտերուն մէջ:

Յարգել հանրութեան օգտին ծառայածները՝ գիտակից ըմբռնում մըն է:

ԽԱՉՈՒՀԻ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (93)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Փաստաբանը ակնածանքով ողջունեց եւ ճամբու դրաւ յաճախորդը ու առանձին մնալով՝ անձնատուր եղաւ իր զուարթութեան: Այնքան ուրախ էր, որ հակառակ իր սովորութեան, տեղի տուաւ կնոջ մը որ կ'ուզէր իր վարձքը սակարկել:

Զ.

Նախարարներու խորհուրդին մէջ Քարենինի ձեռք բերած յաղթանակը աղետաբեր եղաւ:

Քննիչ յանձնախումբը փութով աւարտեց իր գործը եւ Քարենինի եզրակացութիւններուն նպաստաւոր վճիռ արձակեց:

Բայց Սթրեմով, վերաւորուելով, մօտէ չանցած վարպետութիւն մը երեւակայեց: Խորհուրդին անդամներէն շատերը իրեն հետ առաւ եւ անոնց հետ Քարենինի յարեցաւ եւ ոչ միայն ուժ տուաւ այս վերջինին առաջարկած միջոցներուն, այլ և նոր միջոցներ ալ առաջարկեց նոյն իմաստով:

Բոլոր այս միջոցները, ծայրայեղութեան տարուած, այնքան ծաղրելի երեւցան որ պետական անձերը հանրային կարծիքը, մտացի կիները եւ թերթերը աղմուկ հանեցին, մատի վրայ առնելով այդ միջոցները եւ անոնց հեղինակը՝ Քարենինը:

Սթրեմով գործին մէջէն իր օձիքը ազատեց միմիայն Քարենինի հետեւելու կերպարանք մը առնելով ու զարմանք ու սրտմտութիւն յայտնելով այդ միջոցներու արդիւնքին համար:

Ասիկա Քարենինի համար հարուած մը եղաւ, բայց հակառակ իր դայթ ի դայթ առողջութեան ու ընտանեկան վիշտերուն, անձնատուր չեղաւ: Բաժանում մը յառաջ եկաւ խորհուրդին մէջ, եւ Քարենինի կացութիւնը այդ պատճառաւ, ինչպէս նաեւ կնոջը ընթացքին առթիւ, շատ խախտեցաւ: Այն ատեն որոշեց մեծկակ բան մը ընել: Խնդրեց որ ինք անձամբ երթայ տեղւոյն վրայ քննութիւն մը ընելու: Իր մեկնումը մեծ աղմուկ յարոյց, մանաւանդ անոր համար որ իբրեւ ճամբու ծախք իրեն տրուած մեծաքանակ գումար մը ետ դարձուց:

Քարենին, իր ուղեւորութեան ընթացքին Մոսկուայէն անցաւ եւ հոն կեցաւ երեք օր: Իր հասնելուն հետեւեալ օրը գնաց այցելութիւն տալու կառավարչին: Երբ փողոցէն կ'անցնէր լսեց որ զուարթ ու հնչուն ձայնով մը զինքը կը կանչէին եւ ետին դարձաւ:

Մայթին անկիւնը, Օպլոնսքի նորեւուկ կարճ վերարկուով, փոքրիկ գլխարկ մը ականջներուն վրայ, զինքը կը կանչէր եւ ստիպեց որ կենայ: Մէկ ձեռքով իր կառքի դռնակին կը կառչէր, ուրկէ կնոջ մը եւ երկու մանուկներու գլուխներ դուրս կ'ելլէին: Կինը շնորհալի կերպով կը ժպտէր եւ Օպլոնսքիի պէս ձեռքովը նշան կ'ընէր Քարենինի: Տոլլին էր իր զաւակներուն հետ:

Քարենին կը նախընտրէր ոչ ոք տեսնել Մոսկուայի մէջ եւ մանաւանդ իր կնոջ եղբայրը:

Գլխարկը հանեց եւ ուզեց ճամբան շարունակել, բայց Օպլոնսքի հրամայեց կառապանին կենալու եւ վազեց Քարենինի քով:

— Ձե՞ս ամչնար զալուդ մասին մեզի լուր չտալուդ: Երբե՞ն ի վեր հոս ես: Երէկ Տիւսոյին էի եւ ուղեւորներու ցուցակին մէջ տեսայ «Քարենին» անունը, բայց չխորհեցայ որ դուն էիր, եթէ ոչ ներս կը մտնէի... որչափ գոհ եմ քեզ տեսնելուս: Իրաւ որ մեղք մըն է մեզի իմաց չտալդ, կրկնեց մէկ քանի անգամ:

— Ժամանակ չունեցայ, շատ զբաղած եմ, պատասխանեց Քարենին չոր կերպով:

— Երթանք կնոջս քով, քեզ կ'ուզէ:

Քարենին ոտքի ծածկոյթը մէկ կողմ ըրաւ, կառքէն իջաւ ձիւնին մէջ քալելու եւ Տոլլիի քով երթալու համար:

— Ինչո՞ւ այսպէս մեզմէ խոյս կուտաք, ըսաւ Տոլլի ժպիտով մը:

— Այս վերջին ատեններս շատ զբաղած էի... շատ գոհ եմ ձեզ տեսնելուս, ըսաւ շեշտով մը որ իր խօսքերուն հակառակը կը յայտնէր... Ի՞նչպէս էք:

— Ի՞նչպէս է սիրելի Աննաս, հարցուց Տոլլի:

Քարենին, իբրեւ պատասխան, քըրթմնջիւն մը արձակեց եւ ուզեց մեկնիլ, սակայն Օպլոնսքի զայն կեցուց:

— Ահաւասիկ ինչ որ պիտի ընենք վաղը, ըսաւ, Տոլլի՛, զինքը ընթրիքի հրաւիրէ, Քոզնիշեւն ու Փեցովն ալ կը հրաւիրենք:

— Կը խնդրեմ, հաճեցէք վաղը մեզի ընթրել, ըսաւ Տոլլի, ժամը հինգին կը սպասենք, նոյնիսկ վեցին, եթէ կ'ուզէք: Ի՞նչպէս է սիրելի Աննաս, երկար ատեն է որ...

— Աղէկ է, ըսաւ քթին տակէն Քարենին:

— Ուրեմն, վաղը կուգա՞ք, գոչեց Տոլլի, մինչ Քարենին դէպի իր կառքը կ'ուղղուէր:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Ց. Պուլուքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ն. Պուլուքեան, Տէր եւ Տիկին Ք. Կարապետեան հոգեհանգստեան պաշտօն կը խնդրեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր՝

ՅԱԿՈԲ ՊՈՒԼՈՒՔԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս Կիրակի (21 Յունիս) Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին հիմնադրութեան 91րդ տարեդարձին առիթով հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Դպրոցասէրի հանգուցեալ հիմնադիրներուն, բարերարներուն, խնամակալուհիներուն, ուսուցիչներուն եւ պաշտօնեաներուն համար (21 Յունիս) Փարիզի եկեղեցւոյ մէջ:

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

le roman de l'Arménie martyre

VICTOR GARDON

L'APOCALYPSE ECARLATE

couverture de Carzou

CALMANN-LÉVY

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Աբէթ Խորիկեանէ 50 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, հանգուցեալ Մեսրոպ Ղազարեանի մահուան առթիւ՝ Տեսին:

×

Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Վերոնիք Դաւիթեանէ 50 Ֆր. Ահարոնեան ակումբի բացման առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն կ'ողբայ իր ընկերոջ՝ Վարդան Զպուքճեանի յանկարծական մահը, եւ այս առթիւ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Աղնաւորեանի եւ զաւակներուն:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 5 ԺԱՄԸ 10-22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՎՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44-50 Ավրնիւ Շառլ տը Կոլ, Մոնմորանսի

Գեղարուեստական բաժնին իր մասնակցութիւնը կը բերէ «ՆԱԻԱՍԱՐԴ» պարախումբը, պարգեւատրուած Ա. մրցանակով Էփինէյի միջազգային Ֆէսթիվալի ընթացքին:

Կէսօրուան ընտիր ճաշացուցակ — Կը յանձնարարուի ուտելիք չբերել

ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ ԹԷ ԿԷՍՕՐԻՆ ԵՒ ԹԷ ԵՐԵԿՈՅԻՆ

Զուարթ ժամանցի բացառիկ օր մը անակնկալներ, գեղարուեստական ճոխ բաժին, ազգային պարեր, երգ, նուագ:

ԹՈՄՊՈԼԱ արժէքաւոր առարկաներով

ՆԱՐՏԻ եւ ՓԵԹԱՆՔԻ խաղեր

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ, ՈՒՍԱՆՈՂ ԵՒ ԵՐԱԽԱՅ 2 ՖՐԱՆՔ

Անձրեւի պարագային պէտք եղած պահովութիւնները ձեռք առնուած են

ԾԱՆՕԹ.— Հանգստեան Տուն երթալու համար, շոգեկառք առնել Կառ տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն-լէ-Պէն, անցնիլ կամրջակը և թիւ 6 օթոպիւսով իջնել Կրոյէ կայանը

ՇՈԳԵԿԱՌՔԻ ԺԱՄԵՐԸ.— 10,15, 10,45, 11,15, 11,45, 12,000, 12-15, 12,45, 13,15, 13,45, 14,15, 14,45, 15,15:

ՆՈՒԷՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին կը նուիրեն Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Քուրպէթեան եւ զաւակները 150 Ֆրանք:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Թուֆանեան իրենց կնքահօր՝ Պ. Գէորգ Թէրիլճեանի կսկծալի մահուան առթիւ 50 Ֆր. կը նուիրեն Առնուվիլի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի դպրոցի յանձնախումբին կողմէ 26 Յունիս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20,30ին, Միութեան սրահին մէջ, 7, ռիւ Փափէռ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հ. Պօղոսեանի:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՆԴԷՍ-ՃԱՇ

Կապոյտ Խաչի Շավիլի մասնաճիւղին 35րդ տարեդարձի առթիւ, տեղւոյն դպրոցի սրահին մէջ, 21 Յունիս, Կիրակի օրը ժամը 13ին հովանաւորութեամբ Տրջ. Վարչութեան:

Գեղարուեստական բաժին, երգ եւն.:

Ծաչին ծախքերու մասնակցութիւն:

×

Միեւնոյն օրը առաւօտուն Շավիլի եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի 35-40 տարիներու ընթացքին մահացած հետեւեալ բոլոր ընկերուհիներու յիշատակին, որոնք իրենց քիչ կամ շատ աշխատանքի բաժինը բերած են Կապոյտ Խաչի կազմակերպութեան.—

Կը պատարագէ ՏԻԳՐԱՆ ՔՀՆՑ. ԽՈՅԵԱՆ (Ամերիկայէն, որդին՝ Տօքթ. Վահան Խոյեանի):

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԳԱՑԷՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ - ԵՐԵՒԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՉՔՈՎ

Երթուդարձ յատուկ Ճէթ Տէ-Սէ 9 օդանաւով

Մեկնում ՄԱՐՍԷՅԼ-ՄԱՐԻՆԵԱՆԻ օդակայանէն Օգս. 13 Հինգշաբթի ժամը 21ին

վերադարձ Մարսէյլ, Կիրակի Օգոստ. 30 ժամը 5ին

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԳԻՆ՝ 2995 Ֆր.

ԱՅՍ ԳԻՆԻՆ ՄԷՋ ԵՆ.— Օդանաւով Մարսէյլ - Երեւան երթուդարձ քաղաքին այցելութիւնները, առաջին կարգի պանդոկ (Արմենիա կամ Համահաւասար), երկու հոգինոց սենեակներու մէջ, բաղնիքով, օրական երեք ճաշ (Նախաճաշ, ցերեկուան եւ երեկոյեան ճաշ), սպասարկութիւն եւ թաքս: Զրի փոխադրութիւն 50 քիլօ պակաժի մարդ գլուխ: Խորհրդային վիզայի ծախքերը:

ԱՅՍ ԳԻՆԻՆ ՄԷՋԸ ՉԵՆ, օդակայանի թաքսերը, ըմպելին եւ անհատական ծախքերը:

Renseignements et inscriptions chez :

MARSEILLE
— VOYAGENCE, 1 bis, La Canebière — Tél. 20-21-66, 20-07-37
— Mr. Dicran CAZARIAN, 14 Boulevard Vauquois — Tél. 48-86-19
PARIS
— Cie de Navigation Mixte, 1, Rue Scribe — Tél. 073-50-32
LYON
— Cie de Navigation Mixte, 3, Rue Président Carnot — Tél. 42-22-70
TOULOUSE
— Cie de Navigation Mixte, 15 bis, Bld Bonrepos — Tél. 62-12-39
PERPIGNAN
— Cie de Navigation Mixte, 14 bis, Ave. du Général de Gaulle — Tél. 34-22-24
TOULON
— Agence Maritime Gaillard, 17, Place de la Liberté — Tél. 92-24-36
AVIGNON
— Sud-Est Agence, 1, Ave. de Lattre de Tassigny — Tél. 81-62-50
AIX-EN-PROVENCE
— EURAFRAQUE, 11 bis, Cours Sextius — Tél. : 26-21-26, 26-41-31

Կ'ՈՒԶԷՔ ՆՈՐՈԳԵԼ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆԸ,

ՁԵՐ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ԿԱՄ ԳՈՐԾԱՏԵՂԻՆ

ՈՐՈ՞Ւ ՊԷՏՔ Է ԴԻՄԵԼ

ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

16 bis, Bld. de Sébastopol, PARIS 4e) et carrefour de l'Eléphant à PALAISEAU-91

DEVIS GRATUIT SUR SIMPLE APPEL : 272.26.61

ET VOUS TROUVEREZ LES PEINTURES THOMLAC :

PARIS (4e), 16 bis, Bld. de Sébastopol PALAISEAU, Carrefour de l'Eléphant

PARIS (12e), 52, rue de Châlon — ARGENTEUIL, 5, rue de Fresne-Bast

ASNIERES, 136, rue des Bourguignons - FONTENAY-sous-BOIS, 48 bis, rue Dalarac

L'APOCALYPSE ECARLATE

Հատորին հրատարակութեան առթիւ, հեղինակը՝ Վիքթոր Կարտոն կը ձօնագրէ իր գիրքը այս Շաբաթ ժամը 14,30էն սկսեալ՝

Maison de la Presse
227, Rue P. Vaillant-Couturier
Alfortville

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ զբօսապտոյտ մը դէպի Շաթօ տը լա Լուար 5 Յուլիսին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Օթոքարը կը մեկնի առաւօտեան ժամը ճիշդ 8ին Սքուար Մոնթոլոնէն: Վերադարձին կը հասնի Փարիզ ժամը 22էն առաջ:

Այժմէն արձանագրուիլ հեռախօսելով Տիկին Թադէոսեանի 878-27-35 կամ Տիկին Գույումճեանի 208-71-79:

Գին 20 Ֆրանք:

COLONIE DE VACANCES

— JEUNESSE ET ACTION —

LE FAU par ROISSARD (Isère)

25ème ANNEE

Յուլիս 1-31, 7-14 տարեկան մանուկներու համար:

Բանակումի Հիմնադրութեան 25ամեակը պիտի տօնուի տեղւոյն վրայ, Յուլիս 14ին, նախագահութեամբ Յակոբ Եպս. Վարդանեանի

Բանակավայրը ունի արձակուրդի յատուկ կահաւորուած սենեակներ Յուլիս, Օգոստոս եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն համար:

Արձանագրութեան համար դիմել

Pasteur Arthur HELVADJIAN
6, Place de la Rotonde, St-Jérôme MARSEILLE (13e), Tél. 62-85-10

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. — Վեցամսեայ 50 ֆր.
Արտասահման Տար. 115 ֆր. — Հատը 0, 50

ԿԻՐԱԿԻ 21 ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE 21 JUIN 1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 11.844
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
46e ANNÉE — N° 11.844

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓԱՅԼՈՒՆ ՉԷ ՆԵՐԿԱՆ ՄՈՒԹ Է ԱՊԱԳԱՆ

(ԹՐՔԱՍՏՈՒՄ)

Բ.

Զինուորական իշխանութիւնը խուզարկել տուած է Անգարայի Գիտութեանց Ֆաքիւլթէի Ուսանողական Տունը, ուր գտնուած են ատրճանակներ, մեծաքանակ փամփուշտ, դաշոյններ, անթելլի ընկալուչ, երեք քիլօ վառօդ, իրարու վրայ շարուած քարեր, փայտէ բիրեր եւ երկաթէ ձողեր: Խուզարկութեանց մասնակցեր են հարիւր կին դաղտնի ոստիկաններ եւ 1500 ոստիկաններ ու ոստիկան-զինուորներ: Կին ոստիկանները խուզարկած են Ուսանողական Տան աղջկանց բաժինը: Հսկողութեան տակ առնուեր են 83 հոգի, որոնցմէ 55ը ո՛չ մէկ կապ ունէին համալսարանին հետ, պարզապէս արհեստաւորներ, սպասեակներ եւ գործաւորներ են: Դատարկապորտներ, որոնց նպատակն է խռովութիւն յարուցանել: Կը պատկանին Մաոյական կազմակերպութեան:

Խսկիշէհիրի Տնտեսական եւ Առեւտրական Գիտութեանց Ակադեմիան գրաւուած ըլլալով ուսանողներու կողմէ՝ ժողովուրդը միացած է զինուորներուն, դուրս հանելու համար խռովարարները, որոնցմէ չատեր ծեծով քշկռտուեր են պողոտաներուն վրայ:

Մայիս 27ի տարեդարձի տօնակատարութեան առթիւ սպարապետ Մէմտուհ Թաղմաչ պատմագիր մը հրատարակելով յիշած է, որ բանակը դէմ պիտի ելլէ բոլոր ծայրայեղ հոսանքներուն, ի հարկին պիտի կոտրէ եւ խորտակէ այն ձեռքերը, որոնք կը փորձուին երկարիլ հայրենիքին եւ ազգին անբաժանելի ամբողջութեան դէմ եւ պիտի բնաջնջէ խռովարարական շարժումները:

Անգարայի մէջ ձերբակալուած են երկու ընդապետներ «բանակը յեղափոխութեան մղելու» ամբաստանութեամբ: Ուրիշ բազմաթիւ ընդապետներ ալ պիտի ձերբակալուին եւ ոմանք հանդստեան պիտի կոչուին: Քսան ընդապետներ տեղափոխուած են սպարապետութեան կարգադրութեամբ: Թաղմաչ հաստատեր է, որ «փոքրաթիւ արկածախնդիրներ ուզած են զինեալ ըմբոստութիւն մը յարուցանել եւ ձերբակալուած են»:

Մօտալուտ յեղափոխութեան մը մասին տարաձայնութիւններ հրապարակուած ըլլալով, Ծերակոյտի Մայիս 28ի նիստին բուռն վիճաբանութիւններ ծագեր են Հալքեան եւ Ատալէթեան ծերակուտականներուն միջեւ:

Երկու կողմերն ալ կ'երդուըննան Աթաթիւրքի անունով:

Վարչապետը Ատալէթի խորհրդարանական խմբակցութեան ժողովին մէջ յայտներ է, որ ներկայիս 40.000է աւելի ընկերակցութիւններ եւ Միութիւններ կան Թուրքիոյ մէջ: Անոնց մէկ մասը քաղաքականութիւնով կը զբաղի: Կառավարութիւնը պիտի ստիպուի միջոցներ ձեռք առնել ընդդիմադիրներուն դէմ, որոնք ամէն տեսակ դժուարութիւններ կը յարուցանեն օրուան իշխանութեանց դէմ: Ցեառյ աւելցուցեր է թէ «ա՛լ եկած է ժամանակը՝ միջոցներ ձեռք առնելու անիշխանութեան դէմ»:

Միւս կողմէ տնտեսական կացութիւնը կը սպառնայ սնանկութեան դուռը հասցնել երկիրը: Տուրքերը կ'աւելցուին, գիները տարապայման կը սղեն: Դրամը օրէ օր կը կորսնցնէ իր արժէքը: Ներքին վէճերն ալ խռովայոյզ վիճակի մէջ կը պահեն երկիրը:

Փայլուն չէ ներկան: Իսկ մութ է ապագան, համաձայն նոյնինքն Թուրք թերթերու հրատարակութեանց:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՀՊԱՆՈՂԱԿԱՆՆԵՐԸ ՅԱՂԹԵՑԻՆ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ՝ ՀԻԹ

Անգլիոյ երեսփոխանական ընտրութիւններու արդիւնքը, որ, ինչպէս գրած էինք երէկ, բացարձակ անակնկալ մը եղաւ բոլորին համար, Պահպանողականներու անսպասելի յաղթանակով, որոշ դոհունակութիւն պատճառեց Ուաշինկթընի եւ, յատկապէս Ռոտեզիոյ ու Հարաւ. Ափրիկէի Հանրապետութեան: Ամերիկա կը յուսայ, որ Անգլիոյ Պահպանողական կառավարութիւնը պիտի վերափոխէ Ուիլսընի որոշումը՝ 1971ին վերջնապէս հեռանալու Ծայրագոյն Արեւելքի իր կայաններէն, ինչպէս, օրինակ, Սինկափուրէն: Նման քայլ մը որոշ «պարապ» մը կը ստեղծէ ի հեճուկս Արեւմուտքի եւ ի շահ Խորհ. Միութեան: Ռոտեզիա եւ Հարաւ. Ափրիկէ կը յուսան սերտացնել իրենց յարաբերութիւնները մայր երկրին հետ, որ Ուիլսընի օրով գրեթէ խզուած էր:

Մոսկուայի համար թէեւ անակնկալ մը եղաւ Պահպանողականներու յաղթանակը, քանի որ «Իզվեստիա» գիշերուան զգայացունց լուրը նկատեց Հիթի յաղթանակը, այսուհանդերձ, ոչ մէկ տարբերութիւն կը տեսնէ Աշխատաւորական կամ Պահպանողական կառավարութիւններուն միջեւ: Արդարեւ, Ուիլսըն, որ իր ընտրութենէն անմիջապէս ետք շփումներ հաստատած էր Մոսկուայի վարիչներուն հետ, շատ չուտով հրաժարեցաւ իր այդ մտադրութիւններէն՝ աւելի եւս մօտենալով Ուաշինկթընի: Դաշնակցային Գերմանիոյ ընկերվարական եւ ազատական շրջանակները, որոնք իշխանութեան գլուխ կը գտնուին, բնականաբար, կը ցաւին Աշխատաւորականներու պարտութեան համար, մինչդեռ քրիստոնեայ-դեմոկրատները գոհ են ասկէ:

Ֆրանսայի համար, համաձայն Շապան Տէլմասի յայտարարութեան, արդիւնքը անակնկալ մը եղած է, սակայն ոչ մէկ ձեւով կ'անդրադառնայ Ֆրանսայի դիրքին վրայ. «Ֆրանսական կառավարութիւնը իր պարտականութեան համաձայն պիտի աշխատի անգլիական կառավարութեան հետ, կը յուսանք որ գործնական բնոյթ կը ստանայ այդ գործակցութիւնը»:

Շաբաթավերջին արդէն հրապարակուած էին երեսփոխանական ընտրութիւններուն արդիւնքները, որոնք չատ աննշան փոփոխութիւն մը կրնան կրել, նըկատի առնելով որ դեռ ձեռք չէին ձգուած Հիւսիս. Սկովտիոյ քանի մը երկրորդական շրջաններու թիւերը: Աշխատաւորականները, որ 1966 Մարտ 31ի ընտրութիւններու ժամանակ ապահոված էին 364 աթոռ, Յունիս 18ի ընտրութիւններու մէջ ձեռք կը ձգեն 287 աթոռ միայն, իսկ Պահպանողականները 1966ի 253 աթոռի փոխարէն, այժմ կ'ապահովեն 331 ձայն երեսփոխանական ժողովին մէջ: Աւելցնենք, որ Ազատականները եւս ձայն կը կորսնցնեն, քանի որ 12ի փոխարէն այժմ կ'ապահովեն հինգ ձայն միայն:

Ծանօթութեան համար ճշդենք, թէ քուէարկելու իրաւունք ունէին 39.083.798 հոգի, իսկ քուէարկութեան մասնակցած են 28.137.520 անձ. ասոնցմէ 13.066.462ը այլ խօսքով ընտրողներու 46,4 առ հարիւրը քուէարկած է ի նպաստ Պահպանողականներու, իսկ 12.110.588ը կամ 43 առ հարիւրը՝ ի նպաստ Աշխատաւորականներու: Մնացեալ քուէները ցրուած են Ազատականներու եւ զանազան հոսանքներու վրայ:

Ընտրութեանց արդիւնքին վերահաստուըլալէ անմիջապէս ետք Ուիլսըն ներկայացաւ Անգլիոյ Թագուհիին՝ իր եւ իր կառավարութեան հրաժարականը տալու համար: Կէս ժամ ետք Թագուհիին կը ներկայանար այս անգամ օրուան յաղթականը՝ Էտուըրտ Հիթ, որուն պաշտօն կը յանձնուէր, համաձայն ընկալեալ սովորութեան, կազմել նոր դահլիճը:

Հ. Ուիլսըն մեծ սխալ մը գործեց, դիտել կուտան զանազան շրջանակներ, երբ հիմնուելով հանրային կարծիքի քննութեան արդիւնքներուն վրայ, ժամանակաշրջանը լրանալէ առաջ երեսփոխանական ընտրութիւններու ձեռնարկեց Յունիս 18ին, Ուաթերլոյի ճակատամարտի յաղթանակին օրը, յուսալով որ երկրորդ Ուաթերլօ մըն ալ ինք կ'արձանագրէ: Ցամենայն դէպս, Ուիլսըն, ինչպէս կը հաղորդեն անգլիական թերթերը, ներկայիս բնակարան կը փնտռէ հաստատուելու համար: Նախկինը ծախած էր 185 հազար Ֆրանքի, յուսալով որ դեռ չորս տարի պիտի բնակի 10 Տաունինկ Սթրիթ, Անգլիոյ վարչապետներու բնակարանը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺԱՔ ՀԷՊԵՐԹՕ մեռաւ 84 տարեկանին: Ֆրանսական թատրոնի ամէնէն մեծ դէմքերէն էր իբրեւ աճիմաթէօր, թատրոնի տնօրէն եւ բեմադիր: Շատ զարգացած, գիտէր գտնել տաղանդները: Իր անունը տուած է Թէաթր տէ զ'Առի, ուր առաջին անգամ ներկայացուած են բազմաթիւ գործեր Քոքթոյէ, Ժիրօտուէ, Մոնթերլանէ:

ԹՐԻՓՈԼԻԻ մէջ արաբական փոքր վեհաժողով մը տեղի պիտի ունենայ: Հիւսէյն Գահիրէ մեկնեցաւ Նախագահ Նասերի հետ տեսակցելու համար: Լիբանանի կառավարութիւնը որոշեց վնասուց հատուցում տալ Յորդանանի՝ այս վերջնոյն Պէյրութի դեսպանատան հրկիզումին առթիւ, Պաղեստինցիներու կողմէ: Հէյքէլ, «Ալ Ահրամ»ի խմբագրապետը, ցաւյայտնեց այն խրոխութեան համար, որ Իսրայէլի դէմ մղուած պայքարին մէջ Արաբները համատեղ գործունէութեան գիծ մը չեն ընդգրկեր:

«ՍՈՅՈՒԶ 9» այերանաւը երկիր վերադարձաւ չատ յաջող եւ կանոնաւոր թռռիչքէ մը ետք: Երկու այերանաւորդները, որ աշխարհի ծիրին մէջ մնալու մըրցանիշը հաստատեցին, առողջական լաւ պայմաններու մէջ կը գտնուին: Խորհըրդային այերանաւը 17 օր, 16 ժամ եւ 59 վայրկեան տեւողութեամբ թռիչք կատարեց:

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ նախկին Նախագահը՝ Սուքարնօ, մահացունի մէջ էր Ուրբաթ օր: Ճաքարթայի զինուորական հիւանդանոցը փոխադրուած է:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ փեսօն կրկին արժեզրկուած է, այս անգամ 14,3 առ հարիւր համեմատութեամբ:

ՏԻՐԱՆ ԱՐՔ. ՆԵՐՍՈՅԵԱՆ Ս. ՆԵՐՍԷՍ ԺՈՂՈՎԻՆ ՆԵՐԿԱՅ ԵՂԱՒ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ գլխաւորութեր հեռաձայնով հաղորդակցութեան մէջ մտնելով Ուրբաթ օր Նիւ Եորքի Առաջնորդարանին հետ, ուրախութեամբ հաստատած է թէ Տիրան Արք. Ներսոյեան շատ առողջ է եւ Հինգշաբթի իրիկուն ալ ներկայ եղած է Ս. Ներսէս Աստուածաբանական վարժարանի ժողովին:

× ԽՄԲ.— Այս լուրը կը հրատարակենք առ ի հերքում շրջան բնող եւ կարգ մը թերթերու մէջ ալ հրատարակուած անհիմն եւ անպատասխանատու տեղեկութիւններու:

«ԷԹԹԷԼԱԱԹ» ԻՐԱՆԵԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹԸ

ՄԱՅԻՍ 28-Ի ԵՒ ՍԵՒՐԻ ԴԱՇՆԱԳՐԻ ՄԱՍԻՆ

Իրանեան «Էթթէլաաթ» կիսապաշտօնական օրաթերթին 28 Մայիս 1970ի թիւին մէջ, «Իրանի Հայերը» խորագրով, պարսիկ ծանօթ լրագրող Սիաւուշ Սիրուս ստորագրած է չահեկան յօդուած մը, որուն թարգմանութիւնը կ'արտատպենք Թեհրանի մեր պաշտօնակից «Ալիք»էն:

×

Մայիս 28, որ երեք տարուան (1915-1918) ընդհարումներէ ետք, հայկական եւ օսմանեան կառավարութեանց միջեւ կնքուած զինադուլի օրն է, Հայերը կը տօնեն իբրեւ իրենց անկախութեանց օրը:

1918 թուի Մայիս 28ին, դաշինք կընքուեցաւ օսմանեան Պետութեան եւ Հայաստանի կառավարութեան միջեւ, ու այդ հիման վրայ, 11.000 քառակուսի քիլոմեթր հայկական հողեր դրուեցան Հայերու տրամադրութեան տակ:

1918 թուին, Հայաստանի պետական զօրքը, դրաւելով օսմանեան Պետութեան լուծին տակ գտնուած հայկական հողերու մէկ մասը, կցեց Հայաստանին, որով Հայաստանի տարածութիւնը հասաւ 71 հազար 330 քառակուսի քիլոմեթրի:

1920 Օգոստոս 10ին, դաշնակիցները Փարիզի մէջ կնքեցին Սեւրի դաշնագիրը, որուն համաձայն Հայաստանը պաշտօնապէս ճանչցուեցաւ ազատ եւ անկախ Պետութիւն: Հայաստանի տարածութիւնը, ըստ այդ դաշնագրին, հասաւ 161 հազար 330 քառակուսի քիլոմեթրի:

1921 թուի Սեպտեմբեր 23ին, Տաճկաստանը եւ Խորհրդային Միութիւնը յարձակեցան Հայաստանի վրայ եւ զայն բաժնեցին իրարու մէջ:

Յիսուն տարիէ ի վեր, Հայերը Մայիս 28 կը տօնեն իբրեւ զինադադարի եւ Հայերու ազատութեան եւ անկախութեան օր:

Այսօրը կը զուգադիպի Մայիս 28ին, Հայերու անկախութեան օրուան: Իրանի 200.000 Հայերը եւս իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն այս տօնակատարութեան:

«Էթթէլաաթ» այս տողերը հրատարակելէ ետք, կը յայտնէ, թէ այս առթիւ կազմուած է թղթակցութիւն մը իրանի հայ համայնքին մասին: Թղթակցութեան մէջ, յօդուածագիրը մանրամասնօրէն կը խօսի իրանահայութեան մասին, նշելով Հայերու կրօնական եւ ժողովրդական սովորութիւնները ու աւանդութիւնները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ

ԽՄԲ. — Ժամանակաշրջանի ամէնէն հրատապ հարցը դարձած է բնութեան պահպանումը, որ ճարտարարուեստի, ինքնաշարժի եւ օդանաւերու այս շրջանին մէջ, օր աւուր կ'ապականի: Ամերիկայի, Եւրոպայի եւ Խորհ. Միութեան մէջ արդէն ահազանգ կը հնչեցնեն իշխանութիւնները շեշտելով, թէ մարդիկ թունաւորման ենթակայ կը մնան ստեղծուած ապականիչ մթնոլորտին հետեւանքով:

Հայաստան, իր կարգին, բնութեան պահպանման հոգն ունի, որու մասին լայն գաղափար մը կուտայ Խ. Միրիմանեանի հետեւեալ գրութիւնը, *Գրական Թերթի* Յունիս 5ի թիւին մէջ:

×

Երկրին բնութիւնը դեռ միակ միջավայրն է, ուր կ'ապրի մարդը: Բնութիւնը կը կերակրէ մեզ, մեր գոյութեան համար անհրաժեշտ հում նիւթը կը քաղենք բնութենէն: Քաղաքներու յախուռն աճը, արդիւնաբերութեան աննախընթաց զարգացումը, փոխադրամիջոցներու օր աւուր ընդլայնումը բացասական ազդեցութիւն կ'ունենան մեր շրջապատի բնութեան վրայ: Անհելի քանակութեամբ հում նիւթին այրուելուն եւ մշակումին հետեւանքով մէջտեղ եկած թունաւոր նիւթերը, փոշին սպառնագին չափով կ'աղտոտեն օդն ու ջուրը: Անտառներու չմտածուած օգտագործումը, հողին անխնամ մշակումը պատճառ կը դառնան հողային տարածութիւններու ամայացման: Այս մատնանշուած երեւոյթներուն հետեւանքով կը փոխուի կլիման, կը խախտի ջուրի կանոնաւոր շրջանառութիւնը: Ասով կը խախտի բնութեան եւ մարդկային ընկերութեան ներդաշնակ յարաբերութիւնը, եւ բնութեան պահպանութեան հարցը այժմ մեզի համար դարձած է ամէնէն կարեւոր եւ հրատապ ընկերային հարցերէն մէկը: Բաւական է յիշատակել, որ մարդկութիւնը վերջին դարաշրջանին կորսնցուցած է երկրագունդի՝ բերք ու բարիք տուող վարելահողերու 24–25 տոկոսը: Խորհ. Միութիւնը տարեկան կը կորսնցնէ 535 միլ. թոն բերքատու հող: Հայաստանի համեստ հողային ֆոնտէն ամէն տարի կ'ողողուի եւ վերջնական ձեւով կը կորսուի 12 միլիոն թոն փխրուն հող, որ կը պարունակէ մօտ 600 թոն օրգանական նիւթ, 48 թոն ազօտ, 26 թոն ֆոսֆորի թթու եւայլն:

Կան մարդիկ, որ կը փճացնեն մեր կանաչ տարածութիւնները, կը պոկեն ծառ եւ ծաղիկ, կ'աղտոտեն պուրակներն ու անտառները՝ մոռնալով, որ իւրաքանչիւր կանաչ թերեւ փոքրիկ գործարան մըն է, որ կը մաքրէ մթնոլորտին օդը եւ մեզի կուտայ թթուածին: Եթէ պահպանուէին Երեւանի փողոցներուն եւ պուրակներուն մէջ ամէն տարի տնկուող բոլորն ծառերն ու թուփերը, կանաչն ու ծաղիկը, Երեւան այժմ թաղուած կ'ըլլար կանաչութեան եւ անտառի մէջ:

Երեւանի փոխադրակառքերը կ'արտաթորեն հսկայ քանակութեամբ թունաւոր կազեր՝ ածխածին օքսիդ եւայլն, որոնք մարդոց լուրջ հիւանդութիւններու պատճառ կը դառնան: Թունաւոր կազերու կուտակումները օրուան բանուկ ժամերուն մեծ չափերու կը հասնին քաղաքի յատկապէս լարուած երթեւեկութիւն ունեցող մասերուն մէջ: Կարգ մը պողոտաներու մէջ այդ ժամերուն ածխածին օքսիդի քանակը կրկնապատիկն է, առողջապահական չափերու թոյլ տուած քանակին:

Ալավերդիի, Կիրովականի, Ղափանի, Երեւանի արդիւնաբերական մեծ ձեռնարկութիւնները իրենց արտադրութեան մնացուկներով կ'աղտոտեն Դեբեդ, Ողջ եւ Հրազդան գետերը: Մէկ կողմէ կը թունաւորուին գետերը, միւս կողմէ «Ջուրը կը տանի» մեծ քանակութեամբ լրացուցիչ արդիւնաբերական հումք՝ թանկարժէք եւ հազուագիւտ մետաղներ, թթուներ եւայլն: Հասկնալի է, թէ որքան մեծ վնաս կրնայ հասցնել մարդոց առողջութեան այս թունաւոր ջուրերով ոռոգուած հողերուն բերքը:

Երեւանի, Կիրովականի, Ալավերդիի գործարանները կ'արտահանեն մեծ քանակութեամբ վնասակար եւ թունաւոր նիւթեր: Ասոնց չափէն աւելի մեծ կուտակումները այդ քաղաքներու շրջագիծին մէջ լուրջ հիւանդութիւններու պատճառ կը դառնան: Կը վնասուին այգիները, անտառները, տնային եւ վայրի կենդանիները:

Քաղաքին շրջագիծէն ներս գտնուող «կանաչ» գործարանը ֆտոր պարունակող կազերով տարիներ շարունակ կը թունաւորէ մօտակայ բնակելի թաղերը, օդը: Կիրովականի քիմիական գործարանը ժամուան մը մէջ կ'արտահանէ 19.000 խոր. մեթր կազ, որ կը պարունակէ մինչեւ 0,5 տոկոս ազոտի օքսիդ. ասկէ կարելի է ստանալ մեծ քանակութեամբ պարարտանիւթ: Արարատի կրաղիւսի գործարանը օրական կ'արտահանէ մինչեւ 50 թոն փոշի:

Վերջին շրջանին անխոհեմ եւ առանց հսկողութեան կ'օգտագործուին զանազան տեսակի քիմիական բաղադրութիւններ՝ բոյսերու վնասատուներու, կրծողներու կամ մոլախոտերու դէմ պայքարելու նպատակով: Կուտակուելով հողին մէջ, ասոնք բոյսերու միջոցով կ'անցնին կենդանիներուն, ապա միսին, կաթին եւ այլ սննդամթերքներու միջոցով՝ ի վերջոյ կը մտնեն մարդուն օրկանին մէջ: Երեւանի եւ Էջմիածնի շուկաներէն առնուած եւ ստուգուած բանջարեղէնին, օրինակ, կաղամբի իւրաքանչիւր քիլոյին մէջ յայտնաբերուած է քանի մը միլիկրամ թունաւոր քիմիական նիւթ: Ասիկա շատ բարձր ցուցանիշ է:

Մեր բնութեան, մասնաւորապէս կենդանական աշխարհին մեծ վնաս կը հասցնեն որսագողերը: Եւ հակառակ Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի 1958ի բնութեան պահպանութեան օրէնքին, որ խիստ պատիժներ կը սահմանէ ապօրինի միջոցներով որսորդութիւն ընողներուն, գետերու եւ լիճերու մէջ քլորակիր, ելեկտրականութեամբ, պայթուցիկ նիւթերով ձուկ բռնողներուն, այդ յանցապարտները, զանազան պատճառաբանութեամբ չեն պատժուիր:

Անտառներու, կանաչ տարածութիւններու, հողերու եւ ջուրերու, կենդանական աշխարհի, օդի մաքուր պահպանութեան խնդիրները, որոնք լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառեն աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն, լայն քննութեան առնուեցան անցեալ Սեպտեմբերին Փարիզի եւ Դեկտեմբերին Տելհիի (Հնդկաստան) մէջ, Ինեսքոյի միջազգային խորհրդաժողովներու ընթացքին: Լսուեցան եւ քննարկուեցան բազմաթիւ զեկուցումներ, որոնց հիման վրայ երկու գիտաժողովներն ալ, մասնակցութեամբ ՄԱԿի անդամ բոլոր պետութիւններուն, յանձնարարեցին բոլորին աւելի լուրջ ուշադրութիւն դարձնել բնութեան պահպանութեան խնդրին, տեսնել թէ ինչ կը կատարուի մեր հողայի, ջրային, բուսական, կենդանական աղբիւրներուն հետ, լրջօրէն հաշուի առնել անոնց միակողմանի անտեսավար օգտագործումին ծանր հետեւանքները եւ մշակել արմատական միջոցառումներ՝ բնական այդ հարստութիւններու պահպանութեան, վերարտադրութեան եւ չափաւոր օգտագործման ուղղութեամբ: Այս միջոցները պէտք է յենուին գիտական տուեալներու, հետազօտական աշխատանքներու արդիւնքներու վրայ: Այս կապակցութեամբ երկու միջազգային համաժողովներն ալ խորհուրդ տուին բոլոր պետութիւններուն՝ ստեղծել պետական մարմիններ կամ գիտական հիմնարկութիւններ, տարրալուծարաններ, արգելանոցներ:

Յօդուածագիրը, այնուհետեւ, խօսելէ ետք ձեռք առնուած կամ գործադրելի միջոցներու մասին, թուելէ ետք թեքնիք մանրամասնութիւններ, կ'եզրակացնէ իր գրութիւնը գրելով.

Բնութեան պահպանութեան ծանր եւ օգտակար գործին իրագործումը Հայաստանի մէջ պատշաճ բարձրութեան մը վրայ դնելու համար, ամէնէն առաջ անհրաժեշտ է կարգ մը խորհրդային երկիրներու (Լիթվանիա, Ուկրանիա, Պելոռուսիա) օրինակին հետեւելով Հայաստանի Նախարարներու Խորհուրդին կից հաստատել բնութեան պահպանութեան պետական կոմիտէ: Նպատակայարմար կ'ըլլար ստեղծել նաեւ Հանրապետութեան բնութեան պահպանութեան հիմնական հարցերը ուսումնասիրող գիտահետազօտական հիմնարկութիւն մը, որպէսզի գիտականօրէն որոշէր մարդոց եւ կենդանիներու վրայ ազդող քիմիական նիւթերու վնասակար ազդեցութեան սահմանները, մշակէր օդն ու ջուրը թունազերծելու եղանակները, կենսաբանական պայքարի հարցերը եւայլն:

Վերջապէս, կարեւոր է ժողովրդական զանգուածներու եւ առաջին հերթին մեր երիտասարդութեան, մատաղ սերունդին մէջ բնութեան հարստութիւններու եւ գեղեցկութեան հանդէպ սէր եւ հոգատարութիւն ներշնչել, դաստիարակել: Անհրաժեշտ է մեր միջնակարգ դպրոցներուն եւ բարձրագոյն ուսումնարաններուն, ինչպէս նաեւ մանկավարժական, [illegible], բժշկական եւ համալսարանի բոլոր ճիւղերուն մէջ կազմակերպել դասընթացքներ բնութեան պահպանութեան վերաբերեալ: Մեծ գործ ունի կատարելիք նաեւ մամուլը, որ մինչեւ հիմա քիչ կը շօշափէ այս ցաւոտ հարցերը:

Հայաստանի մէջ բնութեան պահպանութեան վիճակը առանձնապէս անմխիթարական է եւ պէտք ունի արագ միջոցառումներու, որոնք անհրաժեշտ են մեր հողերը, անտառները, ջուրերը, օդը, կենդանական աշխարհը եւ ժողովուրդին առողջութիւնը պահպանելու համար: Յիշենք, որ ասոնք պէտք է իրագործել արդէն այսօր, անյապաղ:

Խ. Մ.

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԵՐԳԻԾԱՆՔ

ՉԻՍ ՄՏԻԿ ԸՆՈՂ ԿԱ՞Յ ԱՐԴԵՕՔ

Կ'ընեմ այս հարցումը պարզապէս անոր համար, որ մարդիկ ոչ միայն գլխ չեն ձեւացնեն, այլ եւ այն պատճառով, որ կը խաչաձեւեն գլխ խօսած ատենս: Երբեք չեմ կրնար վերջացնել սկսած պատմութիւնս: Հոգեբանական պահուն, մէկը գաւաթ մը կը չըլէ, դուռը կը զարնուի, կամ կինս խանձի հոտ առնելով ոտքի կ'ելլէ: Անվերջ կ'ընդմիջուիմ եւ այն պահուն, երբ կը կարծեմ թէ պիտի կրնամ շարունակել խօսքս, այս անգամ խօսակիցս է որ կը սկսի պատմութիւն մը պատմել (շարունակելս աւելորդ կը դառնայ այլեւս. գիտէ արդէն):

Ձայնիս մէջ անպատճառ կայ բան մը, որ երախաները կը վախցնէ: Կամ կը մէկ դանոնք քաշելու հօրը թեւէն, ճիշդ պատմութիւնը բրած պահուս: Փոփուք մինչ է ծայր կուտայ եւ ականջիս կը հասնի — «Բայց ես հիմա պէտք է երթամ» բառերը: Տանտէրը, որուն հիւրն եմ, կը ստիպուի թերեւս ոտքի ելլել կատուն դուրս հանելու կամ շունը ներս բերելու համար: Երբեմն փողոցէն կը լսուի ինքնաշարժի մը արգելակին ճռնչիւնը եւ ամէն մարդ կը նայի դէպի պատուհանը, ականջները լարած բախումի մը ի լուր: Այսպէս կը պատահի, երբ կ'ուզեմ որ մարդիկ մտիկ ընեն հետաքրքրական

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Բայց եւ այնպէս զարմանալի կը թուի ինծի այս պարագան:

— Ինչո՞ւ համար, հարցուց Շեֆիք փաշա:

— Որովհետեւ մեր երկուքէն զատ այս գործին վրայ տեղեկութիւն ունեցող չկայ:

— Իրողութիւնը հակառակը ցոյց կուտայ:

— Ամէն պարագայի մէջ ձեր վսեմութեան դիտել կուտամ որ գրեթէ միեւնոյն ժամանակ մենք ալ մեր քննութեան արդիւնքը հաղորդեցինք ձեզի:

— Քիչ մը ուշ, դիտել տուաւ Նախարարը:

— Ի՞նչպէս ուշ, քանի որ դեռ նոր ձեռնարկած էք Արամը ձերբակալելու:

— Այսինքն քանի մը ժամ ուշ:

— Այդ կարեւորութիւն չունի:

— Ընդհակառակն, շատ կարեւոր է և ես պիտի բաղձայի որ առաջին անգամ դուք բերէիք տեղեկութիւնը, գոնէ ձեր շահուն համար:

— Չեմ հասկնար թէ ձեր վսեմութիւնը ինչ ըսել կ'ուզէ, ըսաւ Թորոս պէյ:

Նախարարը չպատասխանեց եւ սկսաւ սեղանին վրայ դրուած թուղթերը կարգել:

Ալի պէյ ոտքի ելաւ:

— Ձեր վսեմութիւնը հրաման կուտա՞յ որ մեկնիմ, ըսաւ:

— Դուրսը սպասէ, թերեւս քեզի պէտք ունենամ, պատասխանեց Նախարարը:

— Գլխուս վրայ:

Եւ լրտեսը ակնածական խոնարհութիւն մը ընելով սենեակէն դուրս ելաւ:

Թորոս պէյ չէր գիտեր ինչ ընթացք բռնել: Մէկ-երկու անգամ փորձեց խօսակցութեան սկսիլ, բայց Շեֆիք փաշա միավանկ պատասխաններով խօսքը կարճ կապեց: Նախարարին այս ընթացքը գինքը զայրացուց եւ ոտքի ելլելով ըսաւ.

— Փաշա էֆէնտի, ձեր հրամանովը ես կը մեկնիմ:

Նախարարը որ պաշտօնաթուղթի մը ընթերցմանը մէջ թաղուած էր, յանկարծ գլուխը վեր վերցուց:

— Ո՞ւր կ'երթաք, հարցուց:

— Ալ գործ մը չունիմ այստեղ, դիտել տուաւ Թորոս պէյ, եւ կը տեսնեմ որ շատ փազանց զբաղած էք, ուստի...

— Չէ, չէ, նստեցէք խնդրեմ:

— Արդեօք հրամա՞ն մը ունիք:

— Առ այժմ ոչ, բայց կ'ուզեմ որ հոս մնաք մինչեւ որ հարկիրապետը վերադառնայ:

— Սակայն ես իմ գիտցածներս հաղորդեցի հետեւաբար այլեւս որեւէ օգտակարութիւն չեմ կրնար ունենալ:

— Կը խնդրեմ որ հոս մնաք, ըսաւ փաշան չոր ձայնով մը, արդէն եթէ դուք ինքնին չգայիք՝ ձեզ կանչել պիտի տայի, նոյնիսկ այս նպատակով մէկն ալ ղրկեցի ձեր տունը:

Թորոս պէյ սոփռուեցաւ տեղաւորուիլ իր թիկնաթոռին մէջ: Պահ մը լռելէ ետքը ըսաւ.

— Փաշա էֆէնտի, կրնա՞մ հասկնալ թէ զիս ինչու հոս պահել կ'ուզէք:

— Բայց խնդիրը շատ պարզ է, հիմա Արամ էֆէնտին թերեւս ձերբակալուելով հոս բերուի եւ հարցաքննութեան ենթարկուի. այդ պարագային ձեր ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, քանի որ դուք ալ այս գործերուն մէջ, գոնէ անուղակի մասնակցութիւն մը ունեցած էք:

— Ես մասնակցութի՞ւն ունեցած եմ, գոչեց Թորոս պէյ, կը խնդրեմ, փաշա էֆէնտի, չեմ ներեր որ իմ վրաս այսպիսի կասկածներ ունենաք... պէտք չէ մոռնաք որ ես մեր վեհափառ սուլթանին ամէնէն հաւատարիմ ծառաներէն եմ եւ անոր ամենաբարձր վստահութիւնը կը վայելեմ, վստահութիւն՝ որուն արժանացած եմ իմ մատուցած ծառայութիւններով:

— Մի յուզուիք, Թորոս պէյ, մի յուզուիք, ըսաւ Նախարարը ժպտելով:

— Ի՞նչպէս կարելի է չյուզուիլ, երբ հոս գալէս ի վեր յանցաւորի մը պէս կը վարուիք հետս:

— Քաւ լիցի, դեռ գործը այդ աստիճանին չէ հասած:

— Ուրեմն հաւանականութիւն կայ որ հասնի՞:

— Մաղթենք որ չհասնի մինչեւ այդտեղ, պատասխանեց Նախարարը:

Թորոս պէյ հասկցաւ որ իր գլխուն փորձանք մը կը դառնար եւ թէ ծայրայեղ յանդգնութեամբ միայն կրնար առաջքը առնել. վայրկենապէս կշռեց իր կացութիւնը եւ տեսաւ որ յուսահատական չէր: Մէկ բան կար իրեն դէմ: Կաշառք ուտելու եւ ի նպաստ Բարսեղ էֆէնտիի բարեխօսելու խնդիրը:

Բայց ատիկա կարեւորութիւն չունէր, մինչ Նախարարին կասկածները տարբեր էին, անիկա կը թուէր թէ զինքը մեղսակից կը համարէր Արամին եւ իր ընկերներուն:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(139 – Շար.)

պատմութիւնս: Բայց կը պատահի նաեւ միշտ հակառակը, երբ բարեկամի մը կը պատմեմ անկարեւոր բան մը. այն ատեն մեռելային լռութիւն կը տիրէ սենեակին մէջ եւ ամէն մարդ ուշադիր կը հետեւի ինծի, մինչ ես քրտինք կը թափեմ, պատմածս լաւ վերջացնելու համար միջոց մը փնտռելով:

Ըսածներս կարծէք յիշեցնել կուտայ մարդոց իրենց ըսելիքները ինծի: Երէկ իրիկուն, ընթրիքի պահուն, ուզեցի պատմել մեր գլխուն եկած ամէնէն զուարճալի բանը, երբ ինքնաշարժով Մէյն գացած էինք: Դիմացս նստած տիկինը ընդմիջեց զիս ըսելու համար, որ ինքն ալ անցեալ ամառ Մէյն գացած էր. հարցուց թէ Օկընքիթ ալ կեցա՞ծ էինք: Օկընքիթի մէջ տեղ մը կայ, ուր աշխարհի լաւագոյն խեցգետինները կարելի է գնել... Ա՜խ, եթէ միայն կարենար յիշել այդ տեղին անունը... Այս ընդմիջումը առիթ տուաւ աջ կողմս նստած տիկնոջ խօսելու Պոսթընի մէկ ճաշարանին մասին, ուր կարելի է ամենալաւ տապկուած ձկնեղէնը ապսպրել, ինչ որ առիթ տուաւ ձախ կողմս նստող դրացուհիիս ալ ըսելու, որ եթէ մարդ, իրապէս կ'ուզէ ծովային լաւագոյն որսերը ուտել, պէտք է երթայ Լոնկ Այլընտի մէկ ճաշարանը: Այս խօսքին վրայ ալ, տանտիրուհին խնդրեց բոլորէն անցնիլ սրահ եւ հեռատեսիլը դիտել...

×

Կիները ծնած են պատմութիւններ ընդմիջելու համար: Կայ բարեսէր ընդմիջողը, որ բարի սրտով կը սպաննէ պատմութեան տպաւորութիւնը, հարցնելու համար, թէ հանգի՞ստ եմ թիկնաթոռիս մէջ: Կամ մոխրամանի մը պէտք ունի՞մ: Եւ կամ քիչ մը աւելի շաքար կ'ուզե՞մ: Խօսած ատենս իր ակնարկը տեւապէս կը յածի սենեակին մէջ եւ ճիշդ այն պահուն, երբ կուգամ պատմութեանս ամէնէն հետաքրքրական մասին, ահա՛, բոլորովին ուրախ, խանդավառօրէն կը սեղմէ ձեռքերը հրաւիրեալներուն, որոնք նոր կը հասնին:

— Ճիշդ ժամանակին եկաք, տէր և տիկին Ալվորդ: Ծորճը մեզի պատմելու վրայ էր ամէնէն զուարճալի բանը, որ իր գլխուն եկած է, երբ ինքնաշարժով Մէյն գացած էր: Վստահ եմ, որ դուք ալ հաճոյքով մտիկ պիտի ընէք: Վերսկսեցէք, Ծորճ, օ՜, այո՛, այո՛...

Կայ նաեւ ջղային ընդմիջողը, որ անդադար աղմուկ կը լսէ: Վերը մէկը կը քալէ... կամ, ջուր կը վազէ պայթած խողովակէ մը: — «Մտիկ ըրէք», կ'ըսէ, ձեռքը վերցնելով: Մինչեւ որ ամուսինը բացատրէ, թէ խողովակներէն անցնող ջուրի ձայնն է լսածը — ձեռք ձգելիք տպաւորութիւնը մեռած է արդէն եւ թաղուած:

Պատմութեանց լաւ ջարդարար մը, խօսելու պէտք չունի ձեզ ընդմիջելու համար: Երբ հասած էք ձեր պատմածին կէս ճամբան, ոտքերու ծայրերուն վրայ կոխելով ներս կը մտնէ ան, խումբին կը միանայ ներողամտութեան ժպիտով մը եւ ձեռքի մէկ նշանով կը հրաւիրէ ձեզ շարունակել, առանց իրմով զբաղելու: Երբ դադրած է իր աթոռին ճռռոցը, կը վերսկսիք ձեր պատմութիւնը: Մտիկ կ'ընէ ձեզի՝ ճիշդ չըլլալու աստիճան լարուած հետաքրքրութեամբ մը, աչքերը չի հեռացներ ձեր դէմքէն, բայց միաժամանակ գրպանները կը խուզարկէ ծխամորճը գտնելու համար. գտնելէն ետք վայելչօրէն կը զարնէ զայն յախճապակիէ մոխրամանին եւ մէկ կամ երկու անգամ կը փչէ մէջը, անախորժ աղմուկ մը հանելով: Ուշադրութեամբ ձեզի նայելով հանդերձ, գրպանէն կը հանէ ծխատուփը, կը լեցնէ ծխամորճը եւ մատներու խարխափումով կը փնտռէ լուցկիին տուփը: Բաճկոնին գրպանները չէ ու կը սկսի խուզարկել ձեռք զարնելով, մինչեւ որ ձեր յուսահատութեան մէջ, իրեն կ'երկարէք ձեր հրահանին բոցը: Ձեր պատմութիւնը խանձած է արդէն, բայց դէթ ունիք գոհունակութիւնը, թէ դուք ալ այրեցիք անոր պեխերը:

×

Մարդոց չափ իրերն ալ վստահօրէն կը սպաննեն պատմութիւնները: Կը սկսիք պատմել ձեր գործը հաստատութեան մը լիազօրին: Հազիւ թէ արտասանած էք առաջին նախադասութիւնը, երբ քարտուղարուհին գլուխը կը մտցնէ դռնէն ներս, յայտնելու համար, թէ «պարոն Թրիփ, Լոնտոնէն կը հեռաձայնեն»: Թրիփ կը վերջացնէ Լոնտոնի հետ իր խօսակցութիւնը եւ իր դարձող աթոռին վրայ նորէն լաւ մը տեղաւորուելով կ'ըսէ.— Լա՛ւ, ո՞ր կէտին էինք հասեր: Եւ ահա, քարտուղարուհին նորէն մէջտեղ կ'ելլէ, ըսելու համար, թէ Շիքակոյէն կը հեռաձայնեն: Այս պարագային լաւագոյն լուծումը կ'ըլլայ վերցնել ձեր վերարկուն եւ գլխարկը, երթալ փողոցի առաջին հեռաձայնային խցիկը եւ հոնկէ հեռաձայնել լիազօրին:

×

Կայ վերջապէս պատմութիւնները կտրող մը, որ ճշդումներ կ'ընէ ձեր ամէն մէկ խօսքին: Կը սկսիմ օրինակի համար պատմել ամէնէն զուարճալի բանը, որ պատահած է մեզի, երբ ինքնաշարժով Մէյն գացած էինք: Կինս շատ կը սիրէ այս պատմութիւնը եւ կը պահանջէ ինծմէ պատմել զայն ամէն անգամ, երբ տեղ մը ճաշի կը հրաւիրուինք:

— Պատմէ այն եղածը, որ մեր գլխուն եկաւ, երբ Մէյն գացած էինք, Ծորճ: Խնդրեմ, բոլորդ մտիկ ըրէք, խնդալէն պիտի ճաթիք... ախորժակով պատմէ, Ծորճ...

Կը սկսիմ:

— Անցեալ տարի ճամբայ ելած էինք Մէյն երթալու համար...

— Անցեալ տարի չէր, Ծորճ, կ'ըսէ կինս, ինծի օգնելու համար... նախանցեալ տարի էր, քանի որ անցեալ տարի Քէփ գացած էինք...

— Ճիշդ է, բայց հոդ չէ... (կը վերսկսիմ) — կ'ուզէինք հասնիլ տեղ մը, որ Սիմզպըրի կը կոչուի...

— Սըտպըրի, Ծորճ, կ'ընդմիջէ կինս, վստահ եմ որ Սըտպըրի էր, քանի որ Թուիչէլներուն այցելութեան պիտի երթայինք...

— Թուիչէլները ես ալ կը ճանչնայի, գիտել կուտայ տանտէրը, ի յայտ բերելով հետաքրքրութեան իր առաջին նշանը, բայց անոնք Փենսիլվանիա կը բնակին:

— Ոչ, կ'ընդմիջէ տանտիրուհին, Նիւ Ճըրզի կը բնակին, անունն ալ Թուիկըր է, ի՞նչպէս ալ շուտ մը մոռցեր ես...

— Շարունակէ պատմութիւնդ, Ծորճ, կանգ մի առներ ամէն վայրկեան...

— Յանկարծ նշմարեցինք, որ սխալ ճամբայ բռնած ենք... Զարկինք ագարակի մը դուռը...

— Ճիշդն ըսելով՝ չզարկինք, կ'ընդմիջէ նորէն կինս, այլ քլաքսոնը հնչեցուցինք երկու անգամ... Զե՞ս յիշեր, Ծորճ, պատմութեան ամէնէն կարեւոր կէտն է ասիկա...

— Ուրեմն կ'ըսէի թէ...

Կը նկատեմ, որ մա՛րդ ինծի չի նայիր: Ամէնքն ալ կը նային դէպի դուռը, կռնակիս կողմը: Սպասուհին գլխու նշան մը կ'ընէ:

— Ընթրիքը պատրաստ է, կը յայտարարէ տանտիրուհին, աշխուժօրէն ոտքի ելլելով: Վստահ եմ, որ անօթութենէն կը մեռնիք...

Ամէն պարագայի տակ, օր մը հաճոյքով պիտի պատմեմ ձեզի ամէնէն զուարճալի բանը, որ մեր գլխուն եկաւ, երբ ինքնաշարժով Մէյն գացած էինք:

— Ուրեմն, կանգ առինք այդ ագարակին առջեւ: Եւ ագարակապանը ըսաւ.

. . . .

(Ծանօթութիւն հրատարակչին — կը ցաւինք ձեզ ընդմիջելնուս համար, պարոն Ֆորտ, բայց ասկէ աւելի տեղ չենք կրնար տրամադրել ձեզի):

ԳՈՐԻ ՖՈՐՏ

ԵՐԲ ԿԱՆԳ Կ'ԱՌՆԷ ՓԱՐԻԶԻ ՓԱԳՈՒՂԻՆ

Վէճ մը որ վերջ չունի: Մանաւանդ այս վերջին տարիներուն, անլուծելի անհամաձայնութիւն մը՝ մէկ կողմէ Պետութեան, միւս կողմէ փարիզեան փոխադրութեանց արհեստակցական խմբակցութիւններուն միջեւ եւ որ ի վերջոյ կը յանգի գործադուլներու եւ որոնք կարծես համեմատաբար աւելի յաճախադէպ կը դառնան քան հանրային այլ սպասարկութեանց շրջաններուն մէջ: Ու երբ կանգ կ'առնէ Փարիզի փապուղին, ականատես կ'ըլլանք այն անսովոր, անել կացութեան, որուն կը մատնուի մայրաքաղաքը: Եւ այդ պահուն, ինչպէս ընդհանրապէս ուրիշ նման պարագաներուն, ժողովուրդը առաւելագոյնս կը գիտնայ, կը գնահատէ արժէքը այն անհուն ծառայութեան որ իրեն կը շնորհէ հանապազօրեայ կանոնաւորութեամբ այդ հրաշալի սպասարկութիւնը: Արդարեւ, եթէ Էյֆէլի աշտարակը, Յաղթանակի Կամարը, Լուվրի Թանգարանն ու Նոթր Տամը Փարիզի հրաշալիքներն են, որոնք իրենց հոյակապ կառուցուածքով, գեղակերտ արձանագործութեամբ ու չքնաղ տիպ նկարներով կը հմայեն ամէն ազգի բիւրաւոր զբօսաշրջիկները, Փարիզի փապուղին իր կարգին, թէեւ առանց ունենալու յիշեալ վեհաշուք կոթողներու, այսպէս ըսելու համար՝ մագնիսացնող փառաւորութիւնը, հրաշալիք մըն է սակայն ինքն ալ, իր ստորերկրեայ եւ տեղ տեղ օդային հսկայական ուղիներով, այնքան տարածուն որքան քաղաքը եւ որ իրարու կը կապէ մայրաքաղաքին տասնեակներով դուռները, հնարաւորութիւն ընծայելով աւելի քան երեք միլիոն աշխատաւորներու եւ դպրոցականներու, այնքան արագութեամբ եւ ճշդապահութեամբ, իրենց ամէնօրեայ ճամբորդութիւնը կատարել տալու: Երեւակայեցէք պահիկ մը, եթէ գոյութիւն չունենար ան, մակերեսին վրայ շրջող հարիւրաւոր հանրակառքերը պիտի չկրնային մէկ շաբաթուան մէջ փոխադրել այդ մարդկային հեղեղը զոր փապուղին կը կատարէ մէկ օրուան մէջ: Կարելի է անշուշտ աւելցնել, որ փապուղին իր այս անգին բարիքին կողքին, զբօսական պտոյտի մը հաճոյքները հեռու է ընծայելէ, փարիզցի աշխատաւորին, մանաւանդ աշխատանքի սկզբնաւորութեան եւ վերջաւորութեան ժամերուն, երբ ան, աշխատանքի պայքարէն դուրս, հարկադրուած է նաեւ տանիլ ճամբորդութեան պայքարը, ժամերով սեղմուած երես երեսի, շունչ շունչի, բայց յանցանքը խեղճ փապուղիին չէ, անծայրածիր Փարիզն է, իր շատ աւելի անծայրածիր մերձակայ ու հեռաւոր արուարձաններով: Կարելի է ըսել որ մեծագոյն թիւ մը բացարձակապէս կը վատնէ իր օրական աշխատանքի տեւողութեան մէկ երրորդը եթէ ոչ աւելի իր ճամբորդութեան ժամանամիջոցով, մինչ գաւառացին, նոյնիսկ Լիոնի, Մարսէյլի նման մեծ քաղաքներուն մէջ, շատ աւելի բախտաւոր է այդ տեսակէտով, դէպի իր աշխատանքի վայրը ու տուն երթուդարձը կատարելով շատ աւելի հեշտ ու հանդարտ պայմաններով:

Փարիզը թէ՛ վարդ է թէ... փուշ:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ-ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (94)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԷՆԻՆԱ

Բայց կառքերու աղմուկէն չկրցաւ անոր պատասխանը լսել:

— Վաղը քեզի տեսնելու կուգամ, գոչեց Օպլոնսքի:

Քարէնին իր կառքին մէջ թաղուեցաւ այնպէս մը որ բան մը մը չտեսնէ ու ոչ ոք զինքը տեսնէ:

— Ի՜նչ տարօրինակ մարդ է, ըսաւ Օպլոնսքի իր կնոջը:

Ժամացոյցը նայեցաւ, ձեռքովը բարեկամական նշան մը ըրաւ կնոջը եւ զաւակներուն, ու մայթին վրայէն կտրիճօրէն առաւ քալեց:

— Սթիվա՛, Սթիվա՛, գոչեց Տոլլի կասկարմիր դէմքով:

Օպլոնսքի ետին դարձաւ:

— Գիտես որ Կրիշայի եւ Թանիայի համար վերարկու պիտի առնեմ, դրամ տուր ինծի:

— Ի՞նչ պէտք կայ, կ'ըսես որ ես կը վճարեմ ետքը:

Եւ անյայտ եղաւ, զուարթօրէն բարեւելով, իր անցքին վրայ հանդիպած ծանօթ դէմքերը:

Է.

Հետեւեալ օրը Կիրակի էր:

Օպլոնսքի մեծ թատրոնէն անցաւ, պարի փորձերուն ներկայ գտնուելու համար ու Մաշա Չիպիսովայի, որ գեղեցիկ պարուհի մըն էր, խոստացած բուստ կարգը ընծայեց: Նրբանցքներու մթութեան մէջ, յաջողեցաւ վայրկեան մը համբուրել անոր ազուոր դէմքը որ ուրախութենէ կը ճառագայթէր ընդունած ընծային համար:

Պարէն ետքը անոր հետ ժամադրութիւն մը պիտի կարգադրէր: Ըսաւ թէ ներկայացման սկիզբը պիտի չկրնար հոն ըլլալ, սակայն ետքը պիտի գար եւ զայն ցայգընթրիքի տանէր:

Թատրոնէն Օպլոնսքի շուկայ գնաց, քանզի ինք իր ձեռքով կ'ուզէր ընտրել ընթրիքին համար ձուկը ու ծնեբեկը: Կէսօրին արդէն Տիւսոյի պանդոկն էր ուր երեք հոգի պիտի տեսնէր որ իր բախտէն միեւնոյն պանդոկը իջեւանած էին: Լեւինը, որ արտասահմանէն կուգար, իր նախարարութեան նոր դիւանապետը եւ իր քեռայրը՝ Քարէնին, զոր կ'ուզէր տուն տանիլ կերակուրի:

Օպլոնսքի կը սիրէր լաւ ընթրիքները, մանաւանդ կը սիրէր մտերմական ընթրիքներ տալ լաւագոյն կերակուրները, ըմպելիներն ու հիւրերը զատելով:

Շատ գոհ էր իր պատրաստած ճաշացուցակէն: Իսկ հրաւիրեալներն էին Քիթթի եւ Լեւին եւ որպէսզի այդ բանը աննշմարելի անցնի՝ ազգականուհի մը եւ երիտասարդ Չերպացքին, ինչպէս նաեւ Քոնիչեւ եւ Քարէնին, ու վերջապէս խանդավառ ու տարօրինակ մարդ մը Փէցովը, լաւ խօսող, ազատական, երաժիշտ, պատմագէտ մը:

Ը.

Ժամը հինգը անցած էր եւ հրաւիրեալներուն շատը եկած էր երբ Օպլոնսքի տուն մտաւ:

Քիթթի եւ Քարէնին սրահն էին:

Օպլոնսքի իսկոյն նկատեց որ առանց իրեն սրահին մէջ ոգեւորութիւն չկար. Տոլլի զաւակներուն ուսելիքովը զբաղած էր. ամէնքը քահանայի աղջիկներու պէս նստած էին եւ դժուարաւ բերաննէն խօսք կը հանէին լուռ չմնալու համար:

Օպլոնսքի սկսաւ նախ ներում խնդրել, առարկելով որ իշխան մը զինքը վար դրած էր: Վայրկեանի մը մէջ ամէնքը իրարու ներկայացուց: Քարէնինի, Քոնիչեւի եւ Փէցովի միջեւ խօսակցութիւն մը սկսաւ Լեհաստանը ռուսացնելու մասին: Օպլոնսքի Թուրովցինի ուսը զգուեց, ականջին զուարճալի բան մը ըսաւ եւ զայն խօսակցութեան մտցուց Տոլլիի ու Չերպացքիի հետ:

Յետոյ, շնորհաւորութիւններ ուղղեց Քիթթիի եւ Չերպացքին ներկայացուց Քարէնինի: Մէկ վայրկեանի մէջ այնքան աղէկ կերպով շաղուեց այդ ընկերական խմորը որ սրահը բոլորովին ոգեւորուած, խօսակցութեանց աղմուկով կը թնդար:

Միայն Լեւին ուշ մնացած էր եւ սակայն աւելի աղէկ եղաւ, որովհետեւ երբ Օպլոնսքի ճաշարան մտաւ սեղանը քննելու համար, սոսկումով տեսաւ որ Փորթոյի եւ Քսէրէսի գինիները լաւ տեսակէ չէին եւ անմիջապէս հրաման ըրաւ երթալ աղէկ տեղէն գնել շիշերը:

Այդ վայրկեանին դէմ առ դէմ եկաւ Լեւինի հետ:

— Ո՞ւշ մնացի:

— Միթէ կրնա՞ս ուշ մնալ դուն, ըսաւ Օպլոնսքի անոր ձեռքը բռնելով:

— Շատ հիւր ունի՞ս, ո՞վ կայ, հարցուց Լեւին ակամայ կարմրելով ու ձեռնոցովը թօթվելով գլխարկին վրայի ձիւնը:

— Միայն ընտանիքի մարդիկ. Քիթթին հոս է, եկուր քեզ ներկայացնեմ Քարէնինի:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օգտուեցէք լաւագոյն եղանակէն Հայաստան այցելելու համար

Ա. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ Յուլիս 25էն Օգոստոս 8

Ա. կարգ 2400 փրանք

ԱՐՄԵՆԻԱ պանդոկ

Բ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Սեպտեմբեր 11էն 25

Բացառիկ ճամբորդութիւն: ԵՐԹԻՆ՝ մէկ օր Մոսկուա այցելութիւններով: ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ՝ երկու օր Լենինկրատ այցելութիւններով:

Առաջին կարգի սպասարկութիւն Մոսկուա, Լենինկրատ եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ) Հայաստանի մէջ ամէնօրեայ պտոյտներ տեսարժան վայրերու

Գին՝ 2450 փրանք

Գ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Հոկտեմբեր 1էն 15

Ամէն օր զանազան պտոյտներ տեսարժան վայրերը.— ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ, ՀՌԻՓՍԻՄԷ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ԾԱՂԿԱՁՈՐ, ՍԵՒԱՆ, ԳԱՌՆԻ, ԳԵՂԱՐԴ, ՕՇԱԿԱՆ, ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ, եւայլն: Այցելութիւն դպրոցները եւ թանգարանները:

Ա. կարգի բնակութիւն եւ սպասարկութիւն Մոսկուա եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ)

Գին՝ 2350 փրանք

Այս գիները կ'ընդգրկեն օդանաւով երթուդարձը, փոխադրութիւնները, ամբողջ փանսիոնը եւ ամէնօրեայ պտոյտները:

Renseignements et inscriptions

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)

Tél. : 742-57-84 — 742-44-08 — 742-22-12

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

GEORGES MAMAS, 25 Rue de Dedieu, VILLEURBANNE, Tél. : 52-23-39

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN c/o CROISIERES ET VOYAGES

102, Rue de la République

les Mercredi et Samedi de 15 à 19 heures — Tél. : 20-80-50

Գ. Զաքար Զաքարեան, ժան Զաքարեան, այրի Տիկին Տիրուհի Թաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Օսմանճեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Մելինէ Օսմանճեան եւ զաւակը, այրի Տիկին Ժանէթ Զաքարեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Արշակուհի Դաւիթեան, ինչպէս նաեւ Կարապետ եւ Յովհաննէս Նալպանտեան, Տեմիրեան, Տէր եւ Տիկին Փիոթէ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վարդ Կիւլպէնկեան, Գալֆայեան, Սվազլեան եւ Սուլթանեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր եւ ազգականին

ԶԱՊԷԼ ԶԱՔԱՐԵԱՆԻ

(ծնեալ Օսմանճեան)

մահը, որ պատահեցաւ Հինգշաբթի 18 *Յունիս յետ կարճատեւ հիւանդութեան:*

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երեքշաբթի 23 Յունիս Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ ժամը 16ին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս թքրել այդ նկատել:

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Սէնթ Էթիէնէն Տիկին Վիկթորիա Տէրտէրեան 20 Ֆր. կը նուիրէ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան Կեդր. վարչութիւնը իր մասնաճիւղերով՝ Վիէնի եւ Տեսինի, ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Արիս Գավէզեանի, Տէր եւ Տիկին Տելեմաք Գավէզեանի, Օրիորդներ Ալիս եւ Անահիտ Գավէզեանի եւ Խոսրով Գավէզեանի եւ բոլոր պարագաներուն, ողբացեալ ՄԻՀՐԱՆ ԳԱՎԷԶԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Թադէոս Սթաթեան 50 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին փոխան ծաղկեպսակի՝ Միհրան Գավէզեանի մահուան առթիւ:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 5 ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ

44–50 Ավընիւ Շառլ տը Կօլ, Մօնմօրանսի

Գեղարուեստական բաժնին իր մասնակցութիւնը կը բերէ «ՆԱԽԱՍԱՐԴ» պարախումբը, պարգեւատրուած Ա. մրցանակով Էփինէյի միջազգային Ֆէսթիվալի ընթացքին:

Կէսօրուան ընտիր ճաշացուցակ — Կը յանձնարարուի ուտելիք չբերել

ԱԽԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ ԹԷ ԿԷՍՕՐԻՆ ԵՒ ԹԷ ԵՐԵԿՈՅԻՆ

Զուարթ ժամանցի բացառիկ օր մը անակնկալներ, գեղարուեստական ճոխ բաժին, ազգային պարեր, երգ, նուագ:

ԹՈՄԲՈԼԱ արժէքաւոր առարկաներով

ՆԱՐՏԻ եւ ՓԵԹԱՆՔԻ խաղեր

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ, ՈՒՍԱՆՈՂ ԵՒ ԵՐԱԽԱՅ 2 ՖՐԱՆՔ

Անձրեւի պարագային պէտք եղած ապահովութիւնները ձեռք առնուած են

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ուսուցիչ Տէրմոյեանի մահուան առթիւ հետեւեալ նուէրները եղած են Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան.—

Բարսեղեան Արամ (Պրոնէն), Տէմիրճեան Նշան, Սանճըեան ընտանիք (Յովաէփ), Սապունճեան Կարապետ 50ական Ֆրանք, Ալթունեան Մամբրէ, Պէրպաթեան Աղաճան, Ուզունեան Յովհ., Պասմաճեան Յակոբ, Կարապետեան Ղազար, Խօքխըզեան Աբրահամ, Սուքիասեան Կիւլպէնկ, Տէր եւ Տիկին Գումրուեան Գլօտ, Խօքխըզեան Պօղոս, Տիկ. Թօփուզեան, Պարոնեան Արամ քսանական, Քինոսեան Գրիգոր, Ճիհանշահեան Պենոն, Պաղտասարեան Տիկին Ազաւնի, Պասմաճեան Մարտիրոս, Սուքիասեան Տիկին Արաքսի, Քզըլեան Աստուր, Յակոբեան Հայկազ, Աւօեան Տիկին Սառա, Տօլմաճեան Լեւոն, Երամեան Դաւիթ, Նափոլէոն տասնական Ֆրանք:

×

Նոյն առթիւ Ազգ. Միութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Մ. Մուրատեանի, Տէր եւ Տիկին Նշան Տէմիրճիեանի, որ ծաղկեպսակներ ղրկած էին: Նաեւ Տիկ Մարի Ալոյեանի, որ սիրով տրամադրեց իրենց ընտանեկան դամբարանը՝ որպէսզի Տէրմոյեանի մարմինը թաղուի: Նոյնպէս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութեան որոնք ծաղկեպսակ ղրկած էին: Ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկ. Մամբրէ Ալթունեանէ, իրենց հօր մահուան 25ամեակին եւ Պոլու քաղաքի նահատակներու յիսնամեակին առթիւ կատարուած հոգեհանգիստին 80 Ֆր.ի գումար մը:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի դպրոցի յանձնախումբին կողմէ 26 Յունիս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20,30ին, Միութեան սրահին մէջ, 7, ռիւ Փափէռ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հ. Պօղոսեանի:

Մուտքը ազատ է:

VISITEZ L'ARMÉNIE

REALISATION : CIT (France S. A. et AIR-FRANCE

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ CIT et AIR-FRANCE

Ձեզ կ'առաջարկէ երկու ճամբորդութիւններ դէպի

ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ՄԵԿՆՈՒՄ՝ ՕԳՈՍՏՈՍ 4–18

Բ. ՄԵԿՆՈՒՄ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1–15

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՃԱՇԵՐ, ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՆԴՈԿՆԵՐ (Արմենիա)

Շրջապտոյտներ Սեւան, Էջմիածին, Գեղարդ, Սարտարապատ, Ծիծեռնակաբերդ եւ այլ տեսարժան եւ պատմական վայրեր եւ ճարտարարուեստական հիմնարկներ, որոնք պարծանքն են մեր ժողովուրդի ստեղծագործութեանց

Երթ ու դարձ օդանաւով՝ փարիզէն փարիզ, բոլոր ծախքերը 2500 փրանք

ԱՌԱՆՑ ԱՆԱԿՆԿԱԼԻ

Renseignements et inscriptions :

Mr. AZNAVORIAN, 164, Avenue Cantini, Marseille (8e)	—	42-80-59
Agences de Voyages CIT, 3, Bld. des Capucines, Paris (2e)	—	073-40-85
Agence de Voyages CIT, 2-4, Rue Abel, Paris (12e)	—	344-64-29
Agence de Voyages CIT, 70, Rue Ed. Herriot, Lyon (2e)	—	42-66-92
Agence de Voyages CIT, 16 Avenue de Verdun, Nice	—	87-81-69
Agence de Voyages CIT, 9, Promenade de la Croisette, Cannes	—	39-47-82
Agence de voyages CIT, 3 Place de la Bourse, Marseille (1er)	—	33-71-10
Agence de Voyage CIT, Rue Aristide Briand, St. Etienne	—	32-88-95

Profitez des avantages offerts par le CREDIT VOYAGE AIR FRANCE/SOVAC

Versement comptant : 30 % solde en 3, 6, 9 ou 12 mensualités

« LIC. 18 »

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լենինականէն Գարեգին Տօնոյեան կը փնտռէ իր հօրեղբօր տղան Սիմոն Գասպարեան Գասպարի եւ իր երկու զաւակները Արամայիս եւ Յակոբ, ծնած Կարսի շրջան, կորսուած 1914ի մեծ պատերազմին: Նոյն առթիւ Թորգոմ Յարէթի Մանուկեան կը գտնուի Մարսէյլ կամ Փարիզ, թող հաճի հասցէն իմացնել մեզ:

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

M. Frenguian

24, Rue Bon Pasteur, 13 - Marseille (2e)

ՊԱՒԵԼՕ – ՔԱՇԱՆԻ ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

բարձր հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Կիրակի 28 Յունիս ժամը 15,30ին, Պանեէօյի քաղաքապետարանի Սալ տէ Ֆէթի մէջ Ռիւ Շառլ Միշէլս:

Երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր, հայկական պարեր եւ հաճելի անակնկալներ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Հ. Պալըքճեանի:

Հանդէսին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն նախկին եւ նոր բոլոր աշակերտ-աշակերտուհիները:

Կը մասնակցի Նայիրի պարախումբը:

Մուտք՝ 4 Ֆրանք:

Տոմսերը կանուխէն ապահովել եւ կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ՝ օթոպիւս 188 եւ197 Փորթ տ'Օրլէանէն եւ իջնել Ռիւ տ'Արքէօյ:

– ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ –

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28, Կիրակի ժամը 15–22 դպրոցին հովասուն պարտէզին մէջ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ, երգ, նուագ, պար

Դիւրամատչելի պիւֆէ

Ծախքերու մասնակցութիւն 5 Ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— *Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնսի-Փավիյոն:*

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքի տարեվերջի փակման հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ 25 Յունիս Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 4–7 Մշակոյթի Տան սրահին մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ: Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ ընկեր-ընկերուհիները:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կապոյտ Խաչի մանուկներու կայանի Յուլիսի մեկնումը Յուլիս 1ին առաւօտեան 7,30ին Սքուար Մոնթոլոնէն:

Կը խնդրուի ծնողքներէն ճշդապահ ըլլալ:

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ զբօսապտոյտ մը դէպի Շաթօ տը լա Լուար *5 Յուլիսին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:*

Օթոքարը կը մեկնի առաւօտեան ժամը ճիշդ 8ին Սքուար Մոնթոլոնէն: Վերադարձին կը հասնի Փարիզ ժամը 22էն առաջ:

Այժմէն արձանագրուիլ հեռախօսելով Տիկին Թադէոսեանի 878-27-35 կամ Տիկին Գույումճեանի 208-71-79:

Գին 20 Ֆրանք:

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

Le seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, Rue de Trévise - Paris (9e)
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ՅՈՒՆԻՍ
MARDI 23 JUIN 1970

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0, 50

Le Numéro 0,50 F.

46րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 11.845 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 46e ANNÉE — N° 11.845

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿ

Պաշարման վիճակը (Իտարէի էօրփիւէ) սովորական երեւոյթ էր Թուրքիոյ մէջ Իթթիհատի կառավարութեան օրով։

Օսմանեան Սահմանադրութիւնը չէր կրցած կարգ-կանոն մտցնել երկրին մէջ։ Անպակաս էին ներքին հակամարտութիւնները։

Իթթիհատի սանձարձակ գործունէութեան ընդդիմանալու համար կեանքի կոչուած էին կարգ մը կուսակցութիւններ, — Ահրար (Ազատական), Իթիլաֆ (Համաձայնական), եւայլն, որոնք պահ մը յաջողեցան հրապարակէն քշել Թալէաթ - Էնվէր - Ճէմալ ոճրագործ եռրորդութեան կուսակցութիւնը։

1912ին իշխանութեան գլուխ կը գտնուէր Իթթիհատի հակառակորդ կառավարութիւն մը, որուն մաս կը կազմէին յայտնի դէմքեր, ինչպէս Ղազի Ահմէտ Մուխթար փաշա (1877-78ի պատերազմի հերոսը, եպարքոս), տղան Մահմուտ Մուխթար փաշա (Ծովային Նախարար), Գաբրիէլ Նորատունկեան (Արտաքին Նախարար), Նազըմ փաշա (Պատերազմական), եւայլն։

«Մեծ դահլիճ» տիտղոսը տուեր էին այս կառավարութեան, որուն օրով պայթեցաւ պալքանեան պատերազմը, որ պիտի վերջանար Թուրքիոյ չարաչար պարտութեամբ։

1913 Յունուար 10/23ին, երբ Էտիրնէի անձնատուութեան դաշնագիրը կը կէնքուէր, խումբ մը իթթիհատական պարագլուխներ, Էնվէրի եւ Թալէաթի առաջնորդութեամբ, կը գրաւէին Պապը Ալին եւ կը տապալէին կառավարութիւնը։ Էնվէր իր ձեռքով կը սպաննէր Նազըմ փաշան։ Սուլթան Րէշատ կ'ընդունէր Մեծ դահլիճին «հրաժարական»ը եւ մեծ-եպարքոս կը կարգէր Մահմուտ Շէվքէթ փաշան, որ իթիլաֆականներու կողմէ կը սպաննուէր քանի մը ամիս վերջ, 1913 Մայիս 30ին։

Իշխանութիւնը բռնագրաւելու օրէն սկսեալ իթթիհատ «պաշարման վիճակ»ով կառավարեց երկիրը։ Ճէմալ պէյ (ետքէն փաշա) Պոլսոյ մուհաֆըզ կարգուեցաւ, Ազմի պէյ ալ՝ ոստիկանական տեսուչ։ Ասոնք երկուքը ահուսարսափի վարչաձեւ մը հաստատեցին օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղաքին մէջ։ Իթթիհատ իր սաղմին մէջ խեղդեց ընդդիմադիր տարրերու բոլոր շարժումները։ «Թուրանական» երազներով խանդավառեց երիտասարդութիւնը։ Ու յաջողեցաւ ձեռքը պահել իշխանութիւնը մինչեւ 1918ի Հոկտեմբերը, երբ դաշնակիցները Տարտանէլէն անցնելով կը գրաւէին Պոլիսը։

Անցեալի այս դէպքերը յիշեցինք, երբ թերթերը գրեցին թէ Սիւլէյման Տէմիրէլի կառավարութիւնը մէկ ամսուան համար «պաշարման վիճակ» յայտարարած է Պոլսոյ եւ Իզմիթի շրջանին մէջ, իբրեւ հետեւանք բանուորական ցոյցերու, որոնց ընթացքին սպաննուած են մէկ ոստիկան եւ երեք բանուորներ։

1961ի Սահմանադրութեան 124րդ յօդուածը պաշարման վիճակ կը նախատեսէ միայն պատերազմի պարագային եւ երբ վտանգի մէջ է հայրենիքը կամ վարչաձեւը։

Քանի որ ներկայիս պատերազմ չկայ, կը նշանակէ, թէ կառավարութիւնը կազմակերպուած դաւադրութեան մը նախանշանները կը տեսնէ եւ կ'ուզէ իր սաղմին մէջ խեղդել ամէն շարժում։

Պաղանիք մը պարզած չենք ըլլար, երբ ըսենք թէ երկիրը քաղաքական, տնտեսական, ելմտական ու ընկերային մարզերու մէջ ծանր տագնապի մատնուած է։ Մասնաւորաբար մտահոգութիւն կը պատճառեն բանուորական շարժումները, որոնք օրէ օր սպառնական հանգամանք կը ստանան։ Դրամին արժեզրկումը, ապրուստի յարաճուն սղութիւնը, ամսականներու անբաւարարութիւնը լեցուցած են ո՛չ միայն ճարտարարուեստի աշխատաւորները, այլեւ նոյնիսկ զինուորականները։

Մինչ առեւտրականներն ու գործատէրերը հսկայ շահեր կ'ապահովեն, գործաւորները չեն կրնար մարդավայել օրապահիկ մը շահիլ։ Ու նաեւ մինչ բարձրաստիճան զինուորականները լեցուն թոշակ կը ստանան, անտեսուած են ենթասպաները։ Վերջերս ասոնց կիները հրապարակային ցոյցերով արտայայտած են իրենց դժգոհութիւնը։

Երկաթեայ թաթ պէտք է Թուրքիան կառավարելու համար։ Բանակը կը հսկէ աչալուրջ՝ ի հարկին պարտադրելու համար իր կամքը։

Ո՞ւր պիտի յանգի «պաշարման վիճակ»ը։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻՈՅ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

Անգլիական նոր դահլիճը կազմուեցաւ շատ շուտով։ Վարչապետը՝ Է. Հիթ, որուն կը պարտին Պահպանողականները իրենց անսպասելի յաղթութիւնը, քանի որ, ինչպէս կը գրեն լաւատեղեակ աղբիւրներ, ընդհանուր յուսահատութեան մէջ միշտ մնաց լաւատես եւ յամառ պայքար մղեց իր կուսակցութեան յաղթանակին համար։ Դահլիճի անդամներու թիւը 21էն իջաւ 18ի։ Ներքին հարցերու շարքին կը պատկանին երկու կնճռոտ խնդիրներ. անգլիահպատակ օտար գաղթականներու մուտքը Անգլիա եւ Հիւս. Իրլանտա, առանց հաշուելու ներքին անդորրութեան պահպանման հարցը։ Առաջին կէտը բաւական մտահոգիչ դարձած է իշխանութիւններուն համար, քանի որ Ափրիկեան կարգ մը երկիրներէ եւ Հասարակապետութենէն հարիւր հազարաւոր սեւեր, Փաքիստանցիներ եւ Հնդիկներ, իբրեւ անգլիահպատակ քաղաքացի, Անգլիա կը հաստատուին՝ դժգոհութիւն պատճառելով որոշ շրջանակներու մօտ։ Պահպանողական երեսփոխան Փաուըլ յամառ պայքար կը մղէ «ոչ Անգլիացիներու» ներկայութեան դէմ։ Ներքին նախարարը՝ Ռ. Մոտլինկ կը նկատուի անգլիական պահպանողականութեան « մարդասէր » երեսը։ Այս պարագան յատկանշական կը նկատուի։ Կը նշանակէ, շատերու կարծիքով, որ Հիթ չափաւոր քաղաքականութիւն մը պիտի որդեգրէ այս, ինչպէս նաեւ Հիւս. Իրլանտայի հարցին մէջ։

Աշխատանքի եւ Արտադրութեան նախարար նշանակուեցաւ Ռ. Քար, որ իր կարգին կը նկատուի «ազատախոհ» Պահպանողական մը, ինչ որ կը նշանակէ, թէ կառավարութիւնը պիտի փորձէ համախոհութեան դաշտ մը ստեղծել անգլիական ճարտարարուեստի Դաշնակցութեան եւ աշխատաւորական զանգուածներու միջեւ։

Ելմտական հարցերու լաւատեղեակ անձնաւորութիւն մը կը նկատուի ելմտական նոր նախարարը՝ Մաքլէօտ։

Ինչպէս կ'ակնկալուէր, Արտաքին նախարարի պաշտօնը յանձնուեցաւ Սըր Ալէք Տըկլաս Հիւմի (նախկինը՝ Սթիւըրտ)։ Ծանօթ է, որ Հիթ խոստացած էր համաձայնութեան եզր մը գտնել Ռոտեզիոյ հետ, ինչպէս նաեւ շարունակել զէնքերու յանձնումը Հարաւ. Ափրիկէի Հանրապետութեան, որ Ուիլսընի օրով առկախուած էր «ցեղային խտրականութեան» կիրարկման պատճառով, Հարաւ. Ափրիկէի մէջ։ Արդէն Լոնտոն ժամանած է Փրեթորիայի ներկայացուցիչը՝ Միւլլէր։

Վեցերու բանակցութեանց պաշտօնին կոչուեցաւ Պահպանողական կուսակցութեան նախագահը՝ Անթընի Պարպըր, որ այս ձեւով կը դառնայ «Պարոն Եւրոպա»ն, ինչպէս արդէն կը կոչէ զինքը անգլիական մամուլը։ Վեցերու հետ Անգլիոյ խօսակցութիւնները պիտի սկսին Յունիս 30ին։ Հիթ կը ջատագովէ Անգլիոյ անդամակցութիւնը Եւրոպայի Հասարակաց Շուկային, թէեւ կարեւոր հոսանք մը կը ներկայացնեն անդամակցութեան դէմ եղողները Պահպանողական կուսակցութեան մէջ։

Վերջապէս Արդարութեան նախարարի պաշտօնը յանձնուեցաւ Հոկի, իսկ Պաշտպանութեանը՝ Լորտ Քարինկթընի։

Աւելցնենք, որ դահլիճի անդամներու միջին տարիքը 54էն իջած է 51ի։

Է. Հիթ առժամեայ կերպով վարչապետութեան (10 Տաունինկ Սթրիթ) Հ. Ուիլսընի տրամադրութեան տակ դրաւ, մինչեւ որ այս վերջինը տեղափոխուելու կարելիութիւնը ունենայ՝ նոր բնակարան մը գտնելով։

ՖՈՒԹՊՈԼ

ՊՐԱԶԻԼ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱԽՈՅԵԱՆ

Հարիւր տասը հազար հանդիսատես եւ ութ հարիւր միլիոն դիտող հեռատեսիլէն հեւ ի հեւ կը սպասէին ֆութպոլի աշխարհի Բաժակի 9րդ ախոյենական վերջին հանդիպումին որ դէմ դիմաց կը հանէր Պրազիլ եւ Իտալիա։ Եթէ այս վերջին մրցումին Պրազիլի ներկայութիւնը նախատեսուած եւ ապահով էր, անակնկալ մըն էր սակայն Իտալիոյ ներկայութիւնը եւ մասնագէտներու կարծիքով, այդ իսկ պատճառ եղաւ որ մրցումը չըլլայ սպասուածին չափ հետաքրքրական։ Առաջին իսկ վայրկեանէն Պրազիլցիներու տիրապետող խաղարկութիւնը նախատեսել կուտար վախճանը եւ մէկի դէմ 4 կէտով է որ Պրազիլ յաղթեց եւ երրորդ անգամ ըլլալով ֆութպոլի աշխարհի ախոյեան դարձաւ։

Պրազիլի մէջ ոգեւորութիւնը այնքան մեծ եղած է որ կառքերու երթեւեկութիւնը դադրած է, փողոցները լեցուած ըլլալով խանդավառ ամբոխի մը կողմէ։

Նախորդ օրը Գերմանիա կ'ապահովէր դասաւորման երրորդ տեղը, 0ի դէմ մէկ կէտով պարտութեան մատնելով Ուրուկուէյի խումբը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺԱՆ - ԺԱՔ ՍԵՐՎԱՆ - ՇՐԷՊԷՐ կրցաւ ձայներու 45,4 առ հարիւրը ապահովել Նանսիի մէջ, ուր կը ներկայանար երեսփոխանական աթոռին իր դէմ ունենալով իբրեւ գլխաւոր մրցակից մեծամասնութեան թեկնածու՝ Սուշալ։ Պարզ էր որ Կիրակիի ընտրութիւնը չէր կրնար վերջնական բնոյթ ունենալ բայց ոչ ոք կը սպասէր որ համեմատականի մնացող ընտրութեան մը մէջ Ժ. Ժ. Սերվան-Շրէպէրի դիրքը այնքան ամուր ըլլայ եւ ամէն ապահովութիւն տայ իրեն, դալ Կիրակի ընտրուելու։

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ նախկին նախագահը՝ Սոքարնօ մեռաւ առջի օր, 69 տարեկանին։

ԷՖԻՆԷԻ մէջ տեղի ունեցաւ Ընկերվարական կուսակցութեան բացառիկ համագումարը։ Զանազան հոսանքներ կան անշուշտ պատգամաւորներու մօտ եւ տարակարծութեան գլխաւոր հարցն է՝ խօսակցութիւնները համայնավարներու հետ։ Այս հոսանքին գլխաւոր ընդդիմադիրն է Շանտէրնակոր եւ կուսակցութեան ղեկավարութիւնը դժուար պարտադրեց իր տեսակէտը 946ի դէմ 1493 ձայնով, առանց մոռնալու 483՝ ձեռնպահ։

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ վիճակը ծանրացած է։ Ուղեղային արիւնախոռում ունեցած է։ Մահուան լուրն իսկ տարածուած էր առջի օր, բայց կ'ըսուի թէ սխալ է թէեւ բարելաւումի յոյս չկայ։ Խորհ. Միութեան նախկին ղեկավարը՝ 76 տարեկան է։

ՊՈԼՍՈՅ մէջ լուսարգելք դրութիւնը, որ հաստատուած էր վերջին դէպքերու պատճառով բարելաւուեցաւ եւ ի զօրու կը մնայ այլեւս միայն կէս գիշերէն առաւօտեան 4 (Նախապէս՝ առաւօտեան վեց)։

ՍՏԱԼԻՆԻ գերեզմանին վրայ, որ կը գտնուի Կրեմլինի շրջագիծէն ներս, խորհրդային նախկին մենատէրին կիսանդրին զետեղուեցաւ։ 1953ին, երբ Ստալին մեռաւ, մարմինը դրուեցաւ Լենինի դամբարանին մօտ, սակայն տասը տարի ետք փոխադրուեցաւ Կրեմլին, ուր կը հանգչին խորհրդային բազմաթիւ դէմքեր։ Կիսանդրիին հաստատումը կը նկատուի նոր ապացոյց այն ձգտումին, որ կը միտի Ստալինի վերապահել կարեւոր դիրք մը Խորհ. Միութեան պատմութեան մէջ։

ԼԵՆԻՆԿՐԱՏԻ «Լենինգրադսկայա Պրաւդա» թերթին համաձայն 11 անձեր ձերբակալուած են օդակայանին մէջ, Յունիս 15ին։ Ձերբակալուածները կ'ուզէին «առեւանգել օդանաւ մը»։

ՏՐԻՊՈԼԻՍԻ (Լիբիա) մէջ, ինչպէս հաղորդած էինք, ներկայիս կը գումարուի արաբական վեհաժողով մը։ Ներկայ են Հիւսէյն, Նասր, Գնդ. Քատաֆի, Աթասի եւ Էլ Պաքր, բոլորն ալ իրենց երկիրներու թագաւորը կամ նախագահը։ Արաֆաթ Տրիպոլիս ղրկած է իր աջ բազուկը նկատուող գործակիցը։ Քաղաքական աղբիւրներու համաձայն, Իրաք եւ Լիբիա պիտի առաջարկեն արաբ բանակներու գործակցութիւնը Իսրայէլի դէմ։ Ցանձնառու երկիրները պէտք է տրամադիր ըլլան ուժեր ղրկելու այլ ճակատներու վրայ եւս։ Անհաւանական կը նկատուի այս ծրագրին վաւերացումը Նասրի կողմէ, քանի որ այս վերջինը կ'ուզէ պահպանել ազատ գործողութեան մը իրաւունքը։ Կ'ըսուի նաեւ, թէ Նասր ի մօտոյ Մոսկուա պիտի երթայ։ Ըստ Պէյրութի «Լ'Օրիան»ի, Պաղեստինցիները համաձայնած են հրթիռներ չարձակել Իսրայէլեան կայաններու վրայ՝ Լիբանանի իրենց կեդրոններէն։ Պիտի դիմադրեն, այսուհանդերձ, եթէ Իսրայէլցիք յարձակին ֆետայիներու վրայ։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ վարչապետը՝ Մորեր Պոն այցելեց, ուր պիտի տեսակցի, հինգ օրուան ընթացքին, գերման պետական դէմքերու հետ։ Համայնավար կառավարութեան մը առաջին անգամն է, որ պաշտօնապէս Գերմանիա կ'այցելէ։

ԹԱՍԻ հաղորդագրութեան համաձայն, Ու Թանի տեսակէտները Միջին Արեւելքի հարցի մասին «գրեթէ ամբողջովին կը համընկնին Խորհ. Միութեան տեսակէտներուն»։ ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը, ինչպէս հաղորդած էինք, Մոսկուայի մէջ տեսակցեցաւ խորհրդային վարիչներու հետ, Հնդկաչինի հարցին կապակցութեամբ։

ԴԷՊՔԵՐ ՈՒ ԴԷՄՔԵՐ

Հ. ՂԵՒՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆ

Հայրենասիրութիւնը եթէ կերպարանք առաւ հայ քերթողութեան մէջ եւ ճամբայ ցուցուց սերունդի մը, որ հայրենիքն ու անոր աւանդութիւնները պիտի աւծարծէր մարդոց հոգիներէն ներս, շատ բան կը պարտի Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի։

Պոլիս ծնած 1820ին, եւ փոքր տարիքէն մեկնած Վենետիկ՝ Ալիշան մէկն հանդիսացաւ այն մեծ անուններէն, որոնցմով պիտի պարծենար Մխիթարայ Տունը, եւ անոր հետ միասին մեր անցեալ դարը այն բացառիկ նպատին համար, զոր ան մատոյց հայ ժողովուրդի մտաւոր եւ հոգեկան վերելքին, վերածնութեան անոր մեծ ճիգերուն մէջ։

Ապրած ու տքնած հայ ժողովուրդի մեծ զանգուածէն հեռու եւ մեկուսացած հեռաւոր կղզեակի մը մէջ, որ Ս. Ղազարն էր, Ալիշան շնչեց սակայն հայ կեանքով, ականջը դրած աւանդութիւններուն, որ հին դարերէն կուգային եւ բաբախելով յուզումներուն հետ, զորս հայ ժողովուրդը անցեալ դարուն ապրեցաւ՝ մաքառելով յանուն իր վաղուան բարօրութեան։

Ալիշան հեռաւոր իր խուցէն ջահակիրներէն մէկն եղաւ դարուն, բազմազան մարզերու վրայ։

Ալիշան մեծ եղաւ նախ իբրեւ դաստիարակ։ Հոգեկան մենտորն եղաւ ան քանի մը սերունդներու եւ իր շունչը իշխեց դպրոցներուն մէջ, զորս Մխիթարեանք բացին Վենետիկ ու Փարիզ։ Բաւական է միտք բերել մեծ անունները, որոնք իր շունչին տակ հասունցան։ Իրմէ էր որ սնունդ ծծեցին Պէշիկթաշլեան եւ Ծերենց, Մամուրեան եւ Արփիարեան, Թովմաս Թէրզեան և Մկրտիչ Աճէմեան, Սրապիոն Հէքիմեան և Սրապիոն Թղլեան, Միքայէլ Փորթուգալ եւ Յովհաննէս Սաքըզ, եւ դեռ այնքան ուրիշներ, որոնք հեւք պիտի տային այդ մռայլ դարուն, մէյ մէկ ջահ դառնալով իրենք ալ իրենց կարգին։

Ալիշան մէկն հանդիսացաւ այն գիտնականներէն, զորս իր ծոցէն տուաւ հայ ժողովուրդը իր անցեալը որոնած ատեն։ Տաշեանէն առաջ, որ պիտի գար պարծանքը դառնալ Վիէննայի Մխիթարեաններուն, Վենետիկի մէջ կոթողացեր էր արդէն Ալիշան։ Հակած իր տքնութեան սեղանին՝ դարերն ու անոնց մշուշը ճըմլեց որպէսզի աւանդութիւնները լեզու եւ շունչ առնեն, մեզ առաջնորդելու համար նոր օրերու մէջ ալ։ Ոտք չէր դրած ան երբեք հայ հողին վրայ. բայց գայն որոնեց քայլ առ քայլ. իր խուցը նստած, ու հայրենի աշխարհը ներկայացուց իր ամէն յետին մանրամասնութեանց մէջ։

Իր վիթխարի վեց մենագրութիւններուն մէջ, որոնք բաւ էին ինքնին յաւերժացնելու համար մեծ գիտնական մը՝ հայ հայրենիքը իր կերպարանքը կը գտնէ լրիւ բոլոր այն շրջաններուն մէջ, զորս Ալիշան նիւթ առաւ իրեն։

Այդ վեց մենագրութիւններն եղան «Տեղեկագիր Հայոց Մեծաց» (1855), «Սիսուան» (1885), «Այրարատ» (1890), «Սիսական» (1893), «Հայ-Բուսակ» (1895), եւ «Հայապատում» (1901), որոնք գիտնականներուն աղբիւր պիտի ծառայեն դեռ երկար ատեն։

Ուսումնասիրութեանց ուրիշ շարքի մը մէջ Ալիշան գննեց Հայոց պատմութեան զանազան մեծ դրուագները, կռուան հայթայթելով բոլոր անոնց համար, որոնք պիտի փորձուին անցեալ դարերը որոնել իրենք եւս։ Անոնցմէ թուենք «Յուշիկք Հայրենեաց Հայոց» (1869-870), «Շնորհալի եւ պարագայ իւր» (1873), «Հին հաւատք կամ հեթանոսական կրօն Հայոց» (1895), «Հայ-Վենետ» (1896), «Արշալոյս Քրիստոնէութեան Հայոց» (1901), «Հայաստան յառաջ քան զլինելն Հայաստան» (տպուած յետ մահու)։

Պատկառելի թիւ մը կը կազմեն նաեւ իր անտիպները, որոնք իրենց կարգին սնունդ կրնային դառնալ գիտութեան, եթէ հոգածու ձեռք մը մատչէր ընէր զանոնք հայ բանասիրութեան։ Անոնցմէ գլխաւորներն են՝ «Երգարան», «Հայ Եկեղեցի», «Ժողովք», «Հայ Վանորայք յԵւրոպա», «Փռանկ պատմիչք», «Կոնդակք», «Յիշատակարանք», «Ղրիմ-Կաֆա», «Եւրոպայի հայ սուրբեր», «Տեղեգագրականք», «Վարք սրբոց», «Ս. Խաչ ազգային հին գաղութ Վենետկոյ», «Առձեռն բառարան», «Իմաստուն զրոյցք», «Հայկարան» ինը հսկայ հատորներով, եւ վիթխարի կոյտ մը նիւթերու Վենետիկի հին հայ գաղթականութեան վերաբերեալ։

Ու աւելցնենք որ գանձ մը կայ նաեւ Ալիշանի նամակներուն մէջ, որոնք բաւուար թիւ մը կը կազմեն նոյնպէս։ Ուղղուած առաւելապէս գիտութեան մարդոց՝ անոնք թելադրական են նոր օրերու համար ալ, եւ կը սատարեն բանասիրական պրպտումներու։ Անոնցմէ պատկառելի թիւ մը լոյս տեսաւ անցեալ տարի Երեւանի մէջ, ու «Բազմավէպ» իր կարգին իր էջերուն մէջ սկսաւ տեղ տալ վերջերս ուրիշ շարքի մը։

Ու աւելցնենք որ Ալիշան մաս կը կազմէ Մխիթարեաններու այն դասին՝ որ իր անցեալը ճանչցուց Ռումանահայուն։ Եթէ Վիէննան աւելի հոգածու եղաւ այդ մասին, արեւելեան Եւրոպայի հայ գաղութներուն անցեալին լուսաբանութեան նուազ չսատարեց Ալիշան իր «Կամենից»ով, որ լոյս տեսած 1896ին՝ Գրիգոր Պըլըզլիւի թելադրութեամբ՝ թանկագին շտեմարան մըն է ցարդ անծանօթ մնացած տեղեկութիւններու։

Հայ նոր քերթողութիւնը Ալիշանով եկաւ ասպարէզ։ Իր քերթուածները, դասական հայերէնով յօրինուած ըլլային թէ աշխարհաբարով, շրջան մը բացին հայ նոր գրականութեան մէջ, եւ միեւնոյն ատեն հայ հայրենասիրութիւնը սրսկեցին մարդոց հոգիներէն ներս։ «Բազմավէպ»ի էջերուն մէջ սկսած քառասնական թուականներուն, անցեալ դարու կէսերէն անմիջապէս յետոյ էր որ Ալիշան ներշնչման թափը խառնեց գիտնականի իր մտահոգութիւններուն եւ «Նուագք» ընդհանուր խորագրին տակ ան լոյս ընծայեց հինգ քերթողագիրքեր, «Մանկունի» (1857), «Մաղթունի եւ բնունի (1857), «Հայրունի» (1857), «Տէրունի» եւ «Տխրունի» (1858), իսկ աւելի յետոյ նաեւ ուրիշներ՝ ինչպէս «Ընդ եղեւնեաւ» (1874), «Շուշանն Շաւարշանայ» (1887)։

Անոնցմէ՝ «Հայրունի»ին մէջ է որ կը պոռթկայ հայրենասէրը իր բոցավառ երգերով, որոնք կոչուած էին դասական էջեր դառնալու շուտով եւ ճամբայ բանալու նոր սերունդի մը։ Պէշիկթաշլեան ուղղակի ձեռակերտն է Ալիշանի։

Իր ծննդեան 150ամեակը ոգեկոչելով հայ ժողովուրդը անգամ մը եւս կը խոնարհի մեծ գիտնականին ու մեծ հայրենասէրին վաստակին առջեւ։ Անուններ կան, զորս սերունդները կը փոխանցեն իրարու։ Ալիշանը անոնցմէ մէկն է։

Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

ԲՈՅՍԵՐՈՒ ԶԳԱՅԱՐԱՆՆԵՐԸ

Բոյսերը անզգած չեն մնար։ Եթէ մանրադէտով զանոնք քննենք, նոյնիսկ շատ անփոյթ կերպով, կը համոզուինք անմիջապէս, որ անոնք ունին զգայարական ճշմարիտ կեանք մը։ Այդ կեանքը, բնականաբար, նուազ կատարեալ է քան բարձրագոյն կենդանիներու կեանքը։ Բայց զայն երբեմն կարելի է համեմատել ստորին էակներու զգայնութեան հետ։ Այս զգայութեան շնորհիւ բոյսերը կրնան որոշ չափով գնահատել արտաքին աշխարհի վիճակը, այսինքն կ'ունենան ճշմարիտ զգացողութիւնը, իմացութիւնը բառին ընդհանուր իմաստով։

Բոյսերու ամէնէն զարգացած զգայարանը տեսանելիքն է, որու շնորհիւ կը նշմարեն լոյսը, սակայն չեն կրնար զանազանել առարկաները։ Եւ ասիկա կը պատահի շատ մը կենդանիներու համար ալ, ինչպէս երկրամայրը, ոստրէն, բուստը եւայլն, որոնք ոչ մէկ տեսողական գործարան ունին, բայց որոնք արեւի ճառագայթէն իրենց ստացած տպաւորութիւնները յայտնապէս ցոյց կուտան։

Դիւրին է հաստատել լոյսին ազդեցութիւնը բոյսերու վրայ։ Կը բաւէ որ մէկ կողմի վրայ միայն պատուհան ունեցող յարկի մը մէջ մշակուի բոյս մը, որպէսզի ցօղունները աճելով ուղղուին դէպի պատուհանը. ասոր համար է, որ ըսուած է թէ անոնք արեւադարձ են։ Պարզ է, որ բոյսը կ'ազդուի լոյսէն, ուրեմն ան նըշմարած է լոյսը։

Ցօղուններու՝ լոյսէն ընդունած այս զգայնութիւնը կը գտնուի արմատին մէջ։ Բայց արմատը տարբեր ճաշակներ ունի։ Ան խոյս կուտայ լոյսէն, ինչպէս շատ զգայուն աչքերով մարդիկ շուքին կը քաշուին, երբ արեւը շատ բարկ է։

Ասիկա ընդհանուր օրէնք է, որմէ չեն բացառիր տերեւներն իսկ՝ որոնք ծովէն տարուբերուած ատեն կամացուկ կը թուին բոլորուիլ։ Գիշերը անոնք կը քընանան, այսինքն դիրք կը փոխեն ցերեկը յաճախ կը պատրաստուին ընդունելու լոյսը իրենց մակերեսին վրայ, ուղղահայեաց ձեւով։

Շօշափելիքի զգայարանն ալ շատ սովորական է բոյսերու մէջ։ Ամէնէն աւելի կ'երեւայ այս պարագան զգայնիկին մօտ, ուր թեթեւ շօշափումով մը տերեւիկները իրարու կը գարնուին, մինչեւ որ իրենց գլուխները կախեն վար։

Այս վերջին տարիներուն զգայնիկին շարժումները խնամքով ուսումնասիրուած են։ Տեսնուած է, որ տերեւներէն կը մեկնի հիւսուածք մը՝ քիչ մը երկար բըջիջներով, որոնք իրարու հետ հաղորդակցութեան մէջ են շատ նուրբ ծակերով։ Անոնք այնքան լաւ կազմակերպուած են, որ ջղային թելիկի մը պէս՝ շօշափուած մասին զգայնութիւնը կը տանին բոյսին միւս մասերուն։ Բոյսը, չենք գիտեր ինչպէս, կը թուլցնէ իր ջրային գըրութեան պրկումը, եւ այսպէս յառաջ կուգան տերեւներու մեր նշմարած շարժումները։

Ճանճորսին տերեւներն ալ շատ զգայուն են։ Ան կը բաղկանայ հարթ թերթէ մը, որուն ծայրը կրկնակ կորրուածք մը կայ։ Կորուածքին երկու մասերը կեդրոնական խթանի մը շուրջ դառնալով, իրարու գարնուելու ընդունակութիւնը ունին։ Այս երեւոյթը յաճախադէպ է եւ մանաւանդ տեղի կ'ունենայ այն ատեն, երբ միջատ մը կուգայ հանգչիլ կորուածքներուն վրայ։ Այս վերջինները կը գոցուին այնքան արագ, որ միջատը կը բռնուի։ Ասկէ՝ բոյսին անունը։

Հետաքրքրական են ակնջուկները, ոլորապտոյտ այս գործարանները, որոնց շնորհիւ բազմաթիւ բոյսեր կը կապուին իրենց մօտ գտնուող մարմիններուն։ Ամէն մարդ տեսած է զանոնք որթատունկի եւ սեխի վրայ։ Իրենց աճումի ատեն երբ չեն գտներ նեցուկ մը, որուն կարենան փաթթուիլ, կը կենան ուղղաձիգ շիտակ, եւ անձկագին հոգիներու պէս կարծես կը սպասեն մէկու մը իբրեւ յենարան։ Ակնջուկը ոլորելու համար կը բաւէ անոր մէկ կողմը շոյել։ Խեղճ բոյսը, որ հակառակ իր ակնջուկներուն երկարութեան կարճ գաղափարներ ունի, կը կարծէ գտած ըլլալ ցանկալի նեցուկը եւ կը սկսի ոլորուիլ։

Ստորին բոյսերը ճաշակելիքի զգայա-

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

Արդ ասիկա ճիշդ չէր, հետեւաբար Նախարարը սխալ ճամբուն մը կը հետեւէր։ Արամին ձերբակալութիւնը եւ խոստովանութիւնները զէնքը չէին կրնար իբրեւ մեղսակից ցոյց տալ։ Այս մտածումներով զօրացած՝ ըսաւ Շեֆիք փաշային.

— Ես կարեւոր գործեր ունիմ եւ աւելի երկար չեմ կրնար սպասել, հետեւաբար պիտի մեկնիմ, եթէ ինծի պէտք ունենաք, կրնաք տունս մէկը ղրկել եւ կանչել տալ։

— Հաճեցէք սպասել, ըսաւ փաշան հանդարտ ձայնով մը։

— Բայց եթէ Արամին ու անոր հարցաքննութեան սպասենք ասիկա ամբողջ օր մը կրնայ տեւել։

— Երբ Արամը հոս բերուի՝ կրնաք անմիջապէս մեկնիլ, առանց անոր հարցաքննութեանը սպասելու։

— Եւ եթէ չբերուի՞, հարցուց Թորոս պէյ որ նախարարին միտքը հասկցած էր։

— Այն ատեն խնդիրը կը փոխուի, պատասխանեց Նախարարը։

Թորոս պէյ արհամարհոտ ձայնով մը ժպտեցաւ, սիկարէթ մը վառեց, կռնակը թիկնաթոռին կռթնցուց, երկարատեւ նստելու որոշումը տուող մէկու մը պէս, ու ալ բերանը չբացաւ։

Ժամ մը անցաւ այսպէս։

Շեֆիք փաշա սկսաւ անհամբերութեան նշաններ ցոյց տալ։

— Զարմանալի բան, ըսաւ ինքնիրեն խօսելու պէս, Հասան պէյը մինչեւ հիմա դալու էր, ո՞ւր մնաց արդեօք։

Յետոյ զանգակը հնչեցուց, մէկ քանի պաշտօնեաներ կանչել տուաւ եւ զանազան պատուէրներ հաղորդեց անոնց։

Կէս ժամ եւս անցաւ։ Նախարարը անհամբերութեամբ ոտքի ելաւ եւ սկսաւ ժուռ գալ սրահին մէջ, մինչ Թորոս պէյ թաղուած էր թիկնաթոռին մէջ։

Յանկարծ դուռը բացուեցաւ եւ հարիւրապետ Հասան պէյ երեւցաւ սեմին։

— Վերջապէ՛ս, գոչեց Նախարարը, ո՞ւր մնացիր այսչափ ատեն է...

— Փաշա էֆէնտի, կմկմաց հարիւրապետը։

Բայց Նախարարը թոյլ չտուաւ որ խօսքը աւարտէ։

— Արամը բերի՞ր, հարցուց։

— Ոչ, փաշա էֆէնտի։

— Ի՛նչպէս, գոչեց Շեֆիք փաշա բարկաճայթ, չձերբակալեցի՞ր զինքը։

— Չկրցանք զայն գտնել, ո՛չ գրասենեակը եւ ոչ ալ տունը։ Թէեւ ամէն կողմ խուզարկեցինք։

Այս յայտարարութեան վրայ Թորոս պէյ ցնցուեցաւ իր թիկնաթոռին մէջ, մինչ Նախարարը դէպի իրեն չանթահարիչ նայուածք մը կ'ուղղէր։

— Զինքը չգտա՞ք, կրկնեց Նախարարը, լուր առեր ու խոյս տուեր է։

— Այնպէս կ'երեւայ։

— Թող հայրը ձերբակալէիք։

— Ան ալ մէջտեղ չկար, պատասխանեց հարիւրապետը։

— Բարսեղ էֆէնտի՞ն ալ անյայտացեր է։

— Այո, իր տղուն հետ։

— Բայց պատմէ տեսնեմ ձեր քննութեան մանրամասնութիւնը։

— Ես եւ երկու լրտեսներ այստեղէն ուղղակի Բարսեղ էֆէնտիին գրասենեակը գացինք եւ հոն դրագրին ըսի որ Արամ էֆէնտին տեսնել կ'ուզեմ — «Առտուն եկաւ, բայց կէս ժամէ ի վեր մեկնեցաւ, պատասխանեց» — Ո՞ւր գնաց, հարցուցի, «Չեմ գիտեր,, ըսաւ»։

— Ուրեմն Բարսեղ էֆէնտին կ'ուզեմ տեսնել, ըսի։

— Միասին դուրս ելան, պատասխանեց։

Ենթադրելով որ թերեւս գրասենեակին մէջ պահուըտած ըլլան, ամէն կողմ աչքէ անցուցինք, բան մը չկրցանք գտնել, այն ատեն խսկոյն փութացինք Բարսեղ էֆէնտիի տունը։ Հոն ալ մարդ չկար։ Ամբողջ սենեակը մի առ մի խուզարկելէ ետքը, երկու լրտեսները հոն թողուցի եւ ես վերադարձայ գրասենեակ եւ հոն գտնուող երկու պաշտօնեաները հետս առնելով հոս եկայ։

— Ո՞ւր են այդ մարդիկը, հարցուց Շեֆիք փաշա, բարկութենէն դողացող ձայնով մը։

— Դուրսը կեցած են։

— Ներս բեր տեսնեմ։

Հարիւրապետը փութաց նախարարին հրամանը գործադրելու եւ վայրկեան մը ետքը վերադարձաւ երկու մարդերով, որոնց մին քառասունեւհինգ տարեկան կը թուէր ըլլալ, մինչդեռ միւսը հազիւ քսան-քսաներկու տարեկան կ'երեւար։

— Ի՞նչ է անունդ, հարցուց Նախարարը խօսքը տարեցին ուղղելով։

— Մկրտիչ Աբգարեան, պատասխանեց այս վերջինը։

— Բարսեղ էֆէնտիի պաշտօնեաներէ՞ն ես։

— Այո, տասը տարիէ ի վեր։

— Ի՞նչ է գործդ։

— Համարակալ։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(140 – Շար.)

բան մը ունին արդարեւ, օրինակ լոյսը։ Եթէ լոյսերու ապրած ջուրին մէջ զանազան մասնիկներ դնենք, կը տեսնուի որ անոնցմէ մէկ քանիները միայն կ'իւրացնեն կլլելով անոնց մակերեսին։ Լոյսերը, ուրեմն, կրնան իրենց սնունդներուն համը որոշել եւ անոնց մէջ ընտրութիւն կատարել։ Ասիկա կը կոչուի ճաշակ։ Ուրիշ օրինակ մը. երբ ցօղաբոյսին (տրոզերա) տերեւին վրայ կը դնենք միջատ մը կամ միսի կտոր մը, կը տեսնենք, որ տերեւը ծածկող հպելիքները (թանթաքիլ) կը յարձակին ատոնց վրայ։ Մինչդեռ նոյն երեւոյթը տեղի չունենար երբ հոն կը դնենք անսնունդ բան մը, ինչպէս փոքրիկ խիճ մը։ Հպելիքները իրենց յատուկ եղանակով կը յայտնեն ուրեմն իրենց ճաշակը։

Աւելի զատ, մանրադիտակով երբ կը քննենք այս հպելիքները, կը տեսնենք որ անոնց նախանիւթը անսովոր վիճակ մը ցոյց կուտայ՝ համով դոյացութեան հետ հաղորդակցութեան մէջ մտնելով։ Կարծես անհաճոյքէն կը թրթռայ։ Ասիկա դուրսէն ալ կը յայտնուի քիչ մը։ Հպելիքներուն ծայրէն կ'արտահոսի կպչուն հիւթ մը՝ աւելի առատ քան առաջ։ Կարելի է ըսել, որ «բերնին ջուրերը կը վազեն»։

Բոյսերուն մէջ տեսանք երեք զգայարաններ — տեսանելիք, շօշափելիք, ճաշակելիք։ Հոտոտելիքի եւ լսելիքի մասին տակաւին փաստեր չկան, թերեւս օր մը անոնք ալ յայտնուին՝ թէեւ աննշան աստիճանով մը։ Բոյսերը, միւս կողմէն, նշանաւոր ուրիշ զգայարան մըն ալ ունին — միջոցին մէջ ուղղութիւն գտնելու զգայարանը։ Նախապէս ուղղահայեաց արմատ մը հորիզոնական վիճակի մէջ դրէք եւ պիտի տեսնէք որ իր ծայրը անմիջապէս պիտի դառնայ երկրին կեդրոնը։ Նոյն բանը ըրէք նաեւ ցօղունի մը եւ պիտի տեսնէք, որ ան պիտի դառնայ հակառակ կողմը, այսինքն դէպի երկինք։ Լուբիայի թաղար մը կախեցէք գլուխը վար, եւ հետեւեալ օրը տերեւները իրենց վերի երեսը պիտի դարձնեն դէպի երկնակամարը։ Բնախօսները ասիկա կը կոչեն գետնադարձութիւն։ Այս երեւոյթին պատճառը բոյսին զգայարանն է։ Թէ բոյսը այս զգայարանին խոր գիտակցութիւնը ունի կամ ոչ, խնդիր չէ։ Ինչ որ յայտնի է, այն է թէ բոյսը կը գտնէ իր ուղղութիւնը անվրէպ ճշգրտութեամբ։ Բոյսերու մէջ այս մէկը շատ զարգացած զգայարան մըն է։

Ք.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ԼՈՒԻԶԱ ՊՈՂԱՊԱԼԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 26ին նախաձեռնութեամբ Լոնտոնի Հայ Երիտասարդաց Միութեան եւ Անգլեւհայ Արուեստից Ընկերակցութեան, սիրուած երգչուհի Լուիզա Պողապալեան տուաւ երգահանդէս մը Լոնտոնի Վիկմոր սրահին մէջ։

Յայտագրին առաջին մասը նուիրուած էր ամբողջութեամբ Կոմիտասի, իսկ երկրորդ մասը, Կանաչեանի, Սաթեանի, Յովհաննէսի, Մէհրապի եւ Ալէմշահի։

Աշխարհահռչակ երգչուհին որ այժմ Համպուրկի Օփերային մէջ ստանձնած է առաջնորդող դերեր՝ արժանացած է միջազգային շատ մը մրցանակներու եւ պարգեւատրուած է ոսկի շքանշաններով։

Հայութեան պարծանք այս երգչուհին լիովին արդարացուցած է իր վրայ դրըուած յոյսերը եւ իր տաղանդով ու արուեստով հպարտօրէն փայլեցուցած է Հայու անունը որպէս անգլիտ գոհար բոլոր օտար բեմերու վրայ։

Ձայնը՝ հարուստ, խրոխտ, տիրական, հաղորդական եւ անոյշ, կը բխի հայ հոգիի խորախորհուրդ ակերէն։ Կամայ ակամայ կը տարուիս եւ անձնատուր կ'ըլլաս հզօր դրաւչութեան որ արդիւնքն է երգին եւ ձայնին հոգեզմայլ ներդաշնակութեան։ Ես չեմ լսած հայ երգը այսչափ լրիւ եւ քաղցր իր սրտագեղ արտայայտութեան եւ անկեղծութեան մէջ։

Մասնաւորաբար Կոմիտասի եւ Ալէմշահի երգերուն մէջ զգալի էր խռովքը, հեկեկանքը ու թախիծը վաստակաբեկ հայ ժողովուրդին, ինչպէս նաեւ յաւերժացած շշունջը կեանքի եւ սիրոյ։ Կը վերադարձնէր ան ինչ որ ազգը տուած էր իրեն որպէս շնորհ՝ արիւնի ճամբով։

Դաշնակի վրայ կ'ընկերանար գերման մեծ դաշնակահար Մանֆրէթ Շանտէրթ որ Համպուրկի Օփերայի Երաժշտական բաժնի տնօրէնն է։

Երգահանդէսը մեծ արձագանգ գտաւ Լոնտոնի մամուլին մէջ, որ հիացումի խօսքեր շռայլեց այս շատ արժէքաւոր երգչուհիին, մասնաւորաբար «Տէյլի Թելեկրաֆ» գրեց հետեւեալը. «Իր ձայնին գեղեցկութիւնը եւ իր արուեստին անկեղծութիւնը զուարթացուցին «Վիկմոր Հոլ»ը։ Ձայնի ճարտար ելեւէջներով եւ եղանակներու հաղորդականութեամբ ըրաւեց ան նոյնիսկ ներկայ օտար ունկնդիրները հակառակ թարգմանութիւն մը չըլլալու։ Իր հարուստ, մութ եւ տիրող ձայնը մասնաւորաբար «Կուժն առա»յի եւ Սաթեանի «Արդեօք գիտե՞ս դու»ի մէջ սքանչելիօրէն երեւան եկաւ։ Ան նաեւ վարպետ է մեղմ երգեցողութեան»։

Կեցցէ հայ արուեստը եւ հայ արուեստագիտուհին։

ՕՇԻՆ ՊԱՅԼ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԱՄԵՆԷՆ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՆՈՒԷՐՆԵՐԸ

—o—

Նուէրներ տալու սովորութիւնը ընդհանրացած է բոլոր ժամանակներու մէջ, մանաւանդ հանդիսաւոր առիթներով։ Հին դարերուն, Հռոմայեցիներն էին որ ամէնէն առաջ իւրացուցին այս սովորութիւնը եւ նուէրներ կուտային իրարու նոր տարուան առաջին օրը, որ այդ շրջանին կը սկսէր Ապրիլին։ Նուէրները ընդհանրապէս կ'ըլլային մետաղեայ անօթներէ կտրուած դալար ճիւղեր։

Յուլիոս Կեսար իր հոմանուհիին՝ Կղէոպատրայի նուիրեց առագաստանաւ մը, որպէսզի անով պտոյտի ելլէ Աղեքսանդրիոյ ջուրերուն վրայ։ Առագաստները շինուած էին կարմիր մետաքսէ եւ հիւսուած էին ոսկի թելերով։ Կայմերը եբենոսէ էին։

Երբ Մարկոս Անտոնիոս գրաւեց Յուլիոս Կեսարի տեղը Կղէոպատրայի սրտին մէջ, ստացաւ անկէ՝ ճիշդ Կեսարին նուիրածին նման առագաստանաւ մը, որ սակայն հինգ անգամ աւելի սուղ էր։

Հռոմայեցի կարգ մը կայսրեր կը պարտադրէին ժողովուրդին նուէրներ տալ իրենց։ Գալիկուլայի օրով, ձի մը նշանակուեցաւ իբրեւ «հիւպատոս» եւ ասոր վրայ, Հռոմայեցիները կայսեր նուիրեցին ամբողջութեամբ արծաթէ ձուլուած ձի մը։

Մեծն Աղեքսանդր իր կնոջը նուիրեց ոսկիով հիւսուած շապիկ մը, որուն կուրծքը ծածկուած էր թանկագին քարերով։

Սալոմէի զրգռիչ պարերէն գինովցած Հերովդէսը, պարուհիին պահանջին վրայ անոր նուիրեց Յովհաննէս Մկրտչի գլուխը, սկուտեղի մը մէջ դրուած։

Շատ մեծարժէք, բայց եւ շատ վտանգաւոր էին Կեսար Պորճիայի նուէրները։ Իր մէկ հոմանուհիին, որ խաբած էր զինքը, ղրկեց թունաւորուած 3000 մարգարիտներով մանեակ մը, որ մեռցուց զայն։

Իր ուրիշ մէկ թշնամիին, իբրեւ թէ հաշտուելու համար ղրկեց ադամանդներով զարդարուած ոսկիէ սուր մը, որուն կոթը օծուած էր անտեսանելի թոյնով։ Թունաւորուելով մեռան ութ մարդիկ, որոնք գողցուած այդ սուրը գնած ու ծախած էին։

Նափոլէոն Պոնափարթ, Մարիա - Լուիզային նուիրեց անուշահոտութեան սրուակ մը, որ շինուած էր քրիստալէ եւ ծածկուած էր թանկարժէք քարերով։ Սրուակը լեցուած էր Եգիպտոսէն բերուած յասմիկի անուշահոտութիւնով։

Լուի ԺԴ. Թագաւորին օրով, արքայական նուէրները հասան մեծ չափերու։ Այսօր ալ կան շատ մը Ֆրանսացի ազնուականներ, որոնց հարստութիւնը կուգայ Թագաւորին ըրած նուէրներէն։ Լուի ԺԴ. Ֆրանսայի հողերը կը նուիրէր ուզածին պէս, իր սիրածներուն։ Իր մէկ հոմանուհիին նուիրած էր դղեակ մը եւ Փարիզի ամբողջ տարածութեան հաւասարող ընդարձակ հողամաս մը։ Կ'ըսէին այն ատեն, թէ Թագաւորը իր քաղած իւրաքանչիւր համբոյրին փոխարէն 40 հեկտար դաշտ ու անտառ նուիրած է այդ կնոջ...

Մեծահարուստ յոյն հայրենասէր Աւերոֆ իր հայրենիքին նուիրեց համանուն մարտանաւը, որ կարեւոր դեր խաղաց երկու աշխարհամարտերուն ալ։

Հռոմի մօտերը կայ շքեղ պալատ մը, զոր Մուսոլինի, իր փառքի օրերուն, նուիրած էր իր հոմանուհիին՝ Գլարա Փեթաչչիի։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷԻ Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, Յունիս 5ին, կատարուեցաւ նկարիչ Աշոտ Զօրեանի յուղարկաւորութիւնը։ Ներկայ էին Ազգային իշխանութեան անդամները, զանազան միութեանց ներկայացուցիչները եւ հայ եւ օտար արուեստագէտներ։ Դամբանականներ խօսած են Զաւէն Եպս., Վ. Տէփոյեան, Կ. Պօքթոր, Յ. Համբիկեան, ընկ. Կ. Կոկանեան եւ Տիկ. Գ. Փափազեան, իւրաքանչիւրը միութեան մը կողմէ։

ՔԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ (Լոս Անճելըս) համալսարանի Ազգագրական Արուեստներու ցուցասրահին մէջ, Յունիս 9ին, բացումը կատարուեցաւ Հայաստանի հազարամեայ մշակոյթը ներկայացնող ցուցահանդէսին, կազմակերպուած՝ համալսարանի Ազգագրական թանգարանին կողմէ։ Ցուցահանդէսը, որ պիտի տեւէ մինչեւ Յունիս 30, պատրաստուած է Փրոֆ. Ֆրայըրմընի (թանգարանի տնօրէնը) եւ Փրոֆեսէօր Աւետիս Սանճեանի (Հայագիտական ամպիոնի վարիչը) կողմէ։ Ցուցադրութեան դրուած առարկաները կ'ընդգրկեն Ժ.—ԺԲ. դարերէն հայկ. բազմազան արուեստներու ստեղծագործութիւններ, ինչպէս 50 միջնադարեան հայերէն ձեռագիրներ, 27 թանկագին գորգեր, ԺԸ.—ԺԹ դարերու արծաթեան եւ ոսկեայ հաղուագիւտ նիւթեր, հագուստներ եւայլն։

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

—o—

— Քաջ մարդիկը, դէշ վաճառականներ կ'ըլլան։

ՊԱԼԶԱՔ

— Պատերազմի մէջ հերոսը կ'ապրի, երկչոտը կը մահանայ։

ՔՍԵՆՈՓՈՆ

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Օպլոնսքի անոր ձեռքէն բռնեց եւ զայն առաջնորդեց դէպի Քարենին։

— Ներեցէք որ ձեզ իրարու ներկայացնեմ, ըսաւ եւ անունները տուաւ։

— Շատ գոհ եմ ձեզ վերստին տեսնելուս, ըսաւ Քարենին պաղ կերպով՝ Լեւինի ձեռքը սեղմելով։

— Զիրար արդէն կը ճանչնա՞ք, հարցուց Օպլոնսքի զարմացած։

— Երեք ժամ շոգեկառքին մէջ միասին անցուցինք, ըսաւ Լեւին ժպտելով։

— Իրա՞ւ, ըսաւ Օպլոնսքի։

— Լաւ ուրեմն, պարոններ, սեղանը պատրաստ է, աւելցուց։

Երիկմարդիկ միայն անցան սեղանատուն եւ մօտեցան փոքրիկ սեղանի մը, ուր վեց տեսակ օղի եւ պանիր, խաւեար եւայլն դրուած էր։ Հրաւիրեալները ոտքի կը կենային ըմպելիներու շուրջը, ընթրիքի սպասելով։

Թ.

Ընթրիքի միջոցին խօսեցան այն ցեղերուն վրայ որոնցմով Քարենին կը շահագրգռուէր, յետոյ դասական ուսմանց եւ վերջապէս կիներու կրթութեան վրայ։

Քարենին սա գաղափարը յայտնեց թէ դժբախտաբար կիներու կրթութիւնը կը շփոթեն անոնց ազատագրութեան հետ, եւ ասոր համար է որ կնոջ զարգացման խնդիրը վնասակար կը նկատուի։

— Ես, ընդհակառակն, կը կարծեմ որ ըսաւ Փէցով, այդ 2 խնդիրները սերտօրէն իրարու կապուած են։ Կինը իրաւունքներէ զրկուած է իր կրթութեան պակասովը եւ իր կրթութեան պակասը առաջ կուգայ իրաւունքներ չունենալէն...։ Պէտք չէ մոռնալ որ կնոջ ստրկութիւնը այնքան խորին է, որ չենք կրնար տեսնել մեզ բաժնող անդունդը։

Կնոջ իրաւունքներու մասին վիճաբանութիւնը մանաւանդ ամուսնութեան մէջ այդ իրաւունքներու անհաւասարութիւնը, երբեմն այնպիսի փափուկ կէտերու վրայ կ'իյնար որ չէին կրնար խօսիլ կիներու ներկայութեանը։ Փէցով ընթրիքի միջոցին մէկ քանի անգամ այդ կէտերը շօշափեց, բայց Քոզնիշեւ եւ Օպլոնսքի շուտով խօսքը փոխեցին։

Երբ ամէն մարդ սեղանէն ելաւ եւ կիները սրահը գացին, Փէցով Քարենինի մօտեցաւ եւ անոր բացատրեց ամուսնութեան մէջ կնոջ եւ էրիկ մարդուն անհաւասարութեան գլխաւոր պատճառները։ Ըստ իրեն, այդ անհաւասարութիւնը կը կայանար սա կէտին մէջ, որ օրէնքն ու հանրային կարծիքը տարբեր կերպով կը պատժէին կնոջ ու ամուսնոյն յանցանքը։

Օպլոնսքի փութաց Քարենինի մօտ եւ զայն ծխարան հրաւիրեց։

— Շնորհակալ եմ, չեմ ծխեր, պատասխանեց Քարենին, կարծես ցոյց տալ ուզելով որ չէր վախնար վիճաբանութեան նիւթէն։

— Կարծեմ թէ, ըսաւ Փէցովի, այդ անհաւասարութեան պատճառը իրերու բնութիւնն է։

Ուզեց սրահ երթալ, երբ յանկարծ Թուրովփին որ շամբանեայէն քիչ մը գինովցած էր եւ երկար ատենէ ի վեր կը փափաքէր լռութիւնը խզել, իրեն ըսաւ.

— Իմացա՞ք Փրիաչնիքովի պատմութիւնը... քիչ մը առաջ ինծի պատմեցին։ Քվիցքիի հետ մենամարտեր ու զայն սպաններ է։

Այս բառերը արտասանեց իր բարի ժըպիտովը, խօսքը ուղղելով Քարենինի իբրեւ հիւրի մը, որուն պատիւ կ'ընծայուի։

Օպլոնսքի կրկին ուզեց իր քեռայրը տանիլ, բայց Քարենին որուն հետաքրքրութիւնը վառուած էր, հարցուց.

— Ի՞նչ էր այդ մենամարտին շարժառիթը։

— Փրիաչնիքովի կինը... ամուսինը շատ աղէկ ըրաւ... հոմանին մենամարտի հրաւիրեց եւ սպաննեց։

— Ա՜հ, ըսաւ Քարենին անայլայլ կերպով։

Եւ սրահը գնաց։

— Որքա՜ն գոհ եմ որ եկաք, ըսաւ Տոլլի վրդոված ժպիտով մը զայն դիմաւորելով առաջին սրահին մէջ։ Ձեզի խօսելիք ունի, հոս նստինք։

Քարենին նոյն անտարբեր արտայայտութեամբ նստաւ Տոլլիին քով։

— Ես ալ շատ գոհ եմ ձեզ տեսնելուս, ըսաւ Քարենին մանաւանդ որ կ'ուզէի հրաման խնդրել երթալու... վաղը պիտի մեկնիմ...։

Տոլլի համոզուած էր Աննայի անմեղութեան եւ կը զգար որ կը տժգունէր եւ իր շրթունքները բարկութենէ կը դողային այդ պաղարիւն, անզգայ մարդուն դէմ, որ իր բարեկամուհիին կեանքը ամենայն պաղարիւնութեամբ կը ջախջախէր։

— Ձեզմէ լուր հարցուցի Աննայի մասին, ըսաւ վճռաբար, եւ չպատասխանեցիք։ Ի՞նչպէս է։

— Կարծեմ աղէկ է, պատասխանեց Քարենին, առանց իր խօսակցին նայելու։

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

Պ. Զաքար Զաքարեան, ժան Զաքարեան, այրի Տիկին Տիրուհի Թաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Օսմանճեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Մելինէ Օսմանճեան եւ զաւակը, այրի Տիկին Ժանէթ Զաքարեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Արշակուհի Դաւիթեան, ինչպէս նաեւ Կարապետ եւ Յովհաննէս Նալպանտեան, Տեմիրեան, Տէր եւ Տիկին Փիրօթէ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վարդ Կիւլպէնկեան, Գալֆայեան, Սվազլեան եւ Սուլթանեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր եւ ազգականին

ԶԱՊԷԼ ԶԱՔԱՐԵԱՆԻ
(ծնեալ Օսմանճեան)

մահը, որ պատահեցաւ Հինգշաբթի 18 Յունիս յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երեքշաբթի 23 Յունիս Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ ժամը 16ին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փանթէնի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի նեկայս թբրեւ այդ նկատել:

ՄԱՅԻՍ 28

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին,

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին Ալֆորվիլի Սալ տէ Ֆէթի մէջ, 22, Ռիւ Վոլթէր:

Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Զաւեշտ (Նոր Սերունդի կողմէ):

Կը մասնակցին.— Նայիրի եւ Կովկաս պարախումբերը ինչպէս նաեւ Պ. ՊԵՏԻԿԵԱՆ եւ իր հայկ. նուագախումբը:

Մինչեւ լոյս պար, երգ եւ խաղեր:

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝ Ա. Սարգիսեանի 899-09-66 եւ կէսօրէ վերջ՝ Խոմոն Զօրաբաբելեանի 368-67-52:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8,30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէնի Ազգ. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 50 Փր. Պ. Գրիգոր Կարապետեանէ իր ապաքինման առթիւ, որ 20 Փր. ալ կը նուիրէ «Յառաջ»ի:

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Սելթէքեան 10 Փր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի եւ 10 «Հայաստան»ի, Նշան Փօլատեանի յիշատակին:

— ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ —

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28, Կիրակի ժամը 15-22 դպրոցին հովասուն պարտէզին մէջ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ, երգ, նուագ, պար

Դիւրամետչելի պիւֆէ

Տախքերու մասնակցութիւն 5 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնսի-Փավիյոն:

le roman de l'Arménie martyre

VICTOR GARDON

L'APOCALYPSE ECARLATE

couverture de Carzou

CALMANN-LÉVY

ՅՈՒՇԱՏՕՆ

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի 28 Յունիս առաւօտ, Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյն մէջ, եպիսկոպոսական պատարագ կը մատուցուի Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտի հրապարակին վրայ 1915 Յունիս 15ին՝ Հայկ. Ազատագրութեան համար կախաղան բարձրացած քսան հնչակեաններու յիշատակին: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի կը խօսի նաեւ Վերապատուելի Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ:

ԿՈՉ

Փոն տը Շէրիւի Ազգային Միութեան վարչութիւնը կը յայտարարէ Ֆրանսահայութեան, թէ եկեղեցիի սրահի շինութիւնը լրացած է եւ մօտ ատենէն բացումը տեղի պիտի ունենայ: Այն ազգասէր հայրենակիցը որ բացման կնքահայրութեան պաշտօնը ստանձնել կ'ուզէ թող դիմէ հետեւեալ հասցէին.

Աշոտ Արէգեան

7, Rue de la Chaîne — Charvieu-38

(Իր անունը պիտի արձանագրուի շէնքին ճակատը):

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կապոյտ Խաչի մանուկներու կայանի Յուլիսի մեկնումը Յուլիս 1ին առաւօտեան 7,30ին Սքուառ Մոնթոլոնէն:

Կը խնդրուի ծնողքներէն ճշդապահ ըլլալ:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կըրնոպլի դաշտահանդէսը 5 Յուլիս Կիրակի օր, Շաթօ Պօրըկարի պաղ ջուրին մօտ, Սէյսինէն վեր Սէն-Նիզիէի ճամբուն վրայ:

Բարձրախօս հայերէն սալերով հաճելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ:

Նուիրաբաշխութիւն իրրեւ քաջալերանք դպրոցի աշակերտներուն:

Հայկական ջերմ մթնոլորտի մէջ բացօթեայ հաճելի օր մը անցընելու համար սիրով կը հրաւիրուին Կըրնոպլի եւ շըրջակայքի հայրենակիցները:

Ծանօթ.— Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ Կիրակիին:

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ զբօսապտոյտ մը դէպի Շաթօ տը լա Լուառ 5 Յուլիսին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Օթոքարը կը մեկնի առաւօտեան ժամը ճիշդ 8ին Սքուար Մոնթոլոնէն: Վերադարձին կը հասնի Փարիզ ժամը 22էն առաջ:

Այժմէն արձանագրուիլ հեռախօսելով Տիկին Թադէոսեանի 878-27-35 կամ Տիկին Գույումճեանի 208-71-79:

Գին 20 Ֆրանք:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի դպրոցի յանձնախումբին կողմէ 26 Յունիս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20,30ին, Միութեան սրահին մէջ, 7, ռիւ Փափէռ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հ. Պօղոսեանի:

Մուտքը ազատ է:

ԽԸՏՐԸՐԵԱՆ

էջմիածնի եւ Վարդանի մետալին ստեղծագործը

ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆՔ

Եւ ընդհանրապէս, զոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար ձեր տրամադրութեան տակ է

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

40 ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆ

ԽԸՏՐԸՐԵԱՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Հայերէնի դասընթացքի տարեվերջի փակման հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ 25 Յունիս Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 4-7 Մշակոյթի Տան սրահին մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ: Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ ընկեր-ընկերուհիները:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լենինականէն Գարեգին Տօնոյեան կը փնտռէ իր հօրեղբօր տղան Սիմոն Գասպարեան Գասպարի եւ իր երկու զաւակները Արամայիս եւ Յակոբ, ծնած Կարսի շրջան, կորսուած 1914ի մեծ պատերազմին: Նոյն առթիւ Թորգոմ Յարէթի Մանուկեան կը գտնուի Մարսէյլ կամ Փարիզ, թող հաճի հասցէն իմացնել մեզ:

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

M. Frenguian
24, Rue Bon Pasteur, 13 - Marseille (2e)

ՊԱԻԵԷՕ - ՔԱՇԱՆԻ

ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

բարձր հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Կիրակի 28 Յունիս ժամը 15,30ին, Պանեէօյի քաղաքապետարանի Սալ տէ Ֆէթի մէջ Ռիւ Շառլ Միշէլս:

Երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր, հայկական պարեր եւ հաճելի անակնկալներ, ղեկավարութեամբ՝ ուսուցչուհի Հ. Պալըքճեանի:

Հանդէսին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն նախկին եւ նոր բոլոր աշակերտաշակերտուհիները:

Կը մասնակցի Նայիրի պարախումբը:

Մուտք՝ 4 Ֆրանք:

Տոմսերը կանուխէն ապահովել եւ կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ՝ օթոպիւս 188 եւ197 Փորթ տ'Օրլէանէն եւ իջնել Ռիւ տ'Արքէօյ:

Կ'ՈՒԶԷՔ ՆՈՐՈԳԵԼ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆԸ,

ՁԵՐ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ԿԱՄ ԳՈՐԾԱՏԵՂԻՆ

ՈՐՈ՞Ւ ՊԷՏՔ Է ԴԻՄԵԼ

ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

16 bis, Bld. de Sébastopol, PARIS 4e) et carrefour de l'Eléphant à PALAISEAU-91

DEVIS GRATUIT SUR SIMPLE APPEL : 272.26.61

ET VOUS TROUVEREZ LES PEINTURES THOMLAC :

PARIS (4e), 16 bis, Bld. de Sébastopol PALAISEAU, Carrefour de l'Eléphant
PARIS (12e), 52, rue de Châlon — ARGENTEUIL, 5, rue de Fresne-Bast
ASNIERES, 136, rue des Bourguignons - FONTENAY-sous-BOIS, 48 bis, rue Dalarac

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale

Directrice : Arpik Missakian

Rédaction - Administration : 32, rue de Trévise - Paris (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր

Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0, 50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՅՈՒՆԻՍ

MERCREDI 24 JUIN 1970

Le Numéro 0,50 F.

46րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 11.846

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.846

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՔԵՒՍՊԱՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐ

Միջերկրականի իրենց ապահովութիւնը ամրապնդելու ձգտող զինուորական համագործակցութեան համաձայնագիր մը կնքուեցաւ Մատրիտի մէջ Ֆրանսայի եւ Սպանիոյ միջեւ: Համաձայնագիրը հինգ տարուան համար է եւ ինքնաբերաբար կը վերանորոգուի երկու տարին անգամ մը: Զինուորական համագործակցութեան եւ փոխօժանդակութեան գետին մը կը հաստատուի այս ձեւով Ֆրանսական եւ սպանական բանակներուն միջեւ, ինչպէս նաեւ ծրագիր մը՝ համատեղ արտադրելու զինուորական պիտոյքներ, ինչպէս, օրինակ, ծանր հրասայլեր:

Ըստ միացեալ զեկոյցին, որ հրապարակուեցաւ համաձայնագրի կնքումի առթին՝ դաշնագիրը նկատի կ'առնէ այն իրողութիւնը, թէ երկու երկիրները աշխարհագրական գետնի վրայ կը պատկանին Եւրոպայի նոյն շրջանին, որ կը տարածուի Ատլանտեանի եւ Միջերկրականի վրայ միաժամանակ. դաշնագիրը նկատի կ'առնէ նաեւ երկու երկիրներու սերտ բարեկամութիւնը եւ բարի դրացնութիւնը:

Ֆրանսայի Ազգային Պաշտպանութեան նախարարը Միշէլ Տըպրէ, Ֆրանսայի անունով ստորագրելէ ետք համաձայնագիրը, զայն նկատեց շատ կարեւոր, քանի որ հաւասարակաց օգտակարութիւն կը ներկայացնէ Ֆրանսայի եւ Սպանիոյ համար: Ֆրանսա եւ Սպանիա, աւելցուց նախարարը, նոյնիմաստ քաղաքական հայեացքներ եւ սկզբունքներ ունին ազգային անկախութեան եւ միջազգային գործակցութեան մասին:

Համաձայնագիրը կայունութեան եւ խաղաղութեան ազդակ մըն է Միջերկրականի եւ Եւրոպայի մէջ:

Լոփէզ Պրաւօ, Սպանիոյ Արտաքին նախարարը, որ յանուն իր կառավարութեան ստորագրեց համաձայնագիրը, իր կարգին, կնքուած դաշնագիրը նկատեց մեծարժէք նպաստ մը Եւրոպայի կառուցման, «որուն իրականացումը կ'երազենք»:

1969 փետրուարին, Մ. Տըպրէ Մատրիտի մէջ, մշակութային եւ թեքնիք գործակցութեան մը շուրջ համաձայնութեան եկած էր Սպանացիներուն հետ, իսկ Լոփէզ Պրաւօ, իր կարգին, Փարիզ այցելութեան առթիւ երկու երկիրներու գործակցութեան տրամադրութեան մասին արտայայտուած էր: Երկու մայրաքաղաքներուն համար, հետեւաբար, յիշեալ համաձայնագիրը երկկողմանի ընդհանուր համագործակցութեան մը ծիրին մէջ կը մտնէ, ծրագիր մը, որ կը միտի կայունութիւն, անկախութիւն եւ խաղաղութիւն հաստատել Միջերկրականի մէջ, ինչպէս դիտել տուած է Սպանիոյ Արտաքին նախարարը:

Քաղաքական շրջանակները նկատեցին, որ Տըպրէի Սպանիա այցելութիւնը, որուն ընթացքին ստորագրուեցաւ նաեւ դաշնագիրը, կը զուգադիպէր Ամերիկայի Պաշտպանութեան նախարարի ներկայութեան Սպանիոյ մէջ: Արդարեւ, քանի մը օրէ ի վեր Մատրիտ կը գտնուի Մելվին Լէյրտ: Դէտերու մեկնաբանութեամբ, Սպանիա այս ձեւով կ'ուզէ հաստատել իր անկախ գործունէութեան դիմագիծը՝ Ուաշինկթընի նկատմամբ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԽԱՌՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Յունիս 17-18-19-20) կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները միջադէպերու եւ բախումներու մասին, որոնք տեղի ունեցան անցեալ շաբաթ.—

Բանուորական աննախընթաց ըմբոստութիւնը շարունակուեցաւ քաղաքիս զանազան վայրերուն մէջ, Սկիւտար, Գատըգիւղ, Լեւէնտ, Շիշլի եւ այլուր, եւ ցաւալի արիւնահեղութեան մը յանգեցաւ, տասնեակ հազարաւոր գործաւորներ բիրերով, քարերով եւ այլ միջոցներով զինուած, կատաղի կռիւ մը մղեցին ոստիկանութեան հետ, զինեալ ուժերը միջամտեցին եւ այս առթիւ արիւն հոսեցաւ, երեք հոգի մեռան եւ մօտաւորապէս երեք հարիւր հոգի վիրաւորուեցան: Մեռեալներէն մին երիտասարդ ոստիկան մըն է, եւ միւս երկուքը բանուոր:

ՏԻՍՔԻ կազմակերպած այս ցոյցը նպատակ ունէր բողոքել Սենտիքաներու օրէնքին փոփոխութեան դէմ, բայց նպատակէն ամբողջովին շեղեցաւ եւ ըմբոստութեան մը հանգամանքը ստացաւ, վրդովելով հանրային անդորրութիւնը եւ ժողովուրդը ահուդողի մատնելով: Բանուորները չորս թեւերով քալեցին Իսթանպուլի մէջ, պոռալով - կանչելով եւ յայտնելով թէ ցմահ պիտի պայքարին իրենց իրաւունքներուն համար: Միջոց մը կռիւը այնքան սաստկացաւ, որ հարկ եղաւ կամուրջները բանալ եւ հաղորդակցութիւնը խզել Իսթանպուլի եւ Պէյօղլուի միջեւ:

Առտուան կանուխ ժամերուն, ՏԻՍՔԻ ենթակայ բանուորներ, մօտաւորապէս տասը հազար հոգի, փողոց խուժեցին եւ խճողեցին ճամբաները, եղան վայրկեաններ, ուր ոստիկանները չկրցան կասեցնել զանոնք եւ ստիպուեցան ապաստանիլ զինուորական ուժերուն մօտ:

Լեւէնտի մէջ, ոստիկանները տեսան որ պիտի չկրնան փրկուիլ գործաւորներու հալածանքէն, ուստի օդին մէջ կրակելով ստիպուեցան փախչիլ, իրենց սաղաւարտները եւ վահանները գետին նետելով:

Բանուորները հեղեղի պէս կը խուժէին ամէն կողմ եւ բան մը մտիկ չէին ըներ, բռնած էին դրօշներ եւ Աթաթիւրքի նկարները, առանց ընկրկելու որեւէ արգելքի առջեւ: Քաղաքին չորս կողմերէն իջան Կուսակալութիւն տանող ճամբան, երբեմն անցք բանալով հրասայլերու եւ զրահապատ կառքերու մէջէն: Կուսակալ Վէֆա Փօյրազի հրահանգով ժամը 13ին Գատըգիւղի կամուրջը բացուեցաւ եւ Ոսկեղջիւրի երկու եզերքներուն միջեւ երթեւեկը կանգ առաւ: Ցուցարարները կարելիութիւն չգտան հանդիպակաց եզերքը անցնիլ եւ նաւային երթեւեկն ալ կանգ առաւ: Բախումներու ընթացքին անհատներու պատկանող կարգ մը փոխադրական միջոցներ եւս քանդուեցան, ինչպէս զանազան հաստատութեանց ապակիները եւ դռները կոտրեցան:

ԹՕՓԳԱՓՈՒԻ ՄԷՋ

Թօփգափուի մէջ, առտուն կանուխ հազարաւոր գործաւորներ, որոնք կ'աշխատէին Օթօփըրօֆիլ, Օթօմարսան, Ման, Իպրահիմ Էտհէմ, Էմֆա եւ այլ գործատուներու մէջ, հաւաքուեցան Ման հաստատութեան առջեւ, մինչ ոստիկանները եւ զինուորական ջոկատներ հետզհետէ դիրք կը բռնէին եւ կը խցէին ճամբաները: Պահ մը ետք բանուորական նոր խումբ մը եկաւ Պաղըր գիւղէն եւ միացաւ Թօփգափուի գործաւորներուն, ծովածաւալ բազմութիւն մը կազմելով: Ժամը 10,15ին Ման գործատան առջեւ հաւաքուած բանուորները բռնի ուժով դուրս հանեցին շրջակայ հաստատութիւններու մէջ աշխատող գործաւորները: Այս յորդահոս բազմութիւնը, որուն մէջ կային կիներ, աղջիկներ եւ պատանիներ ալ, ժամը 11,10ին գնացքի սկսան, մօտենալով ոստիկանական եւ զինուորական պատնէշին: Նոյն պահուն ցուցարարներու ներկայացուցիչները վէճի բռնուեցան ոստիկանապետերուն եւ զօրապետերուն հետ, որոնք կ'ուզէին արգելք ըլլալ ցոյցին: Ըսին թէ պարզ գնացք մը պիտի ընեն եւ տարբեր նպատակ մը չունին: Վիճաբանութիւնը կը շարունակուէր, երբ գործաւորական խումբ մը յաջողեցաւ նախ խզել ոստիկանական շղթան, յետոյ զինուորական պատնէշը: Թօփգափուէն մտնելով անցան Ֆնտըգզադէ եւ սկսան յառաջանալ: Իրենց ետեւէն եկող բազմութիւնն ալ ճամբայ բացաւ եւ սկսաւ հետեւիլ իրենց:

Ցուցարարները Ֆնտըգզադէէն ետք ուղղուեցան դէպի Ֆաթիք, Սարաճհանէ, Պէյազիտ, Սուլթանահմէտ, հասան Ճաղալօղլու, Կրթական Տնօրէնութեան շէնքին առջեւ դէմ առ դէմ եկան զրահապատ կառքերու հետ, որոնք խափանեցին ճամբան: Գործաւորները պահ մը կանգ առին, յետոյ ցատկեցին զրահապատ կառքերուն վրայէն, յաջողեցան իջնել Անգարա Ճատտէսի եւ քալել դէպի Գարաքէօյի կամուրջը: Ստիպուեցան ետ դառնալ, տեսնելով որ կամուրջը բաց է:

ԼԵՒԷՆՏԻ ՄԷՋ

Լեւէնտի մէջ ալ խռովութիւններ պատահեցան առտուան կանուխ ժամերուն: Ֆիլիփօ, Թէքֆէն եւ Սքուիպ գործատուներու բանուորները միանալով տարբեր գործաւորներու, ուզեցին գնացք մը կատարել, բախեցան ոստիկաններու ընդդիմութեան եւ ահարկու կռիւ մը մղեցին քարերով եւ բիրերով: Ոստիկանները մնացին քարերու տեղատարափի մը տակ, փորձեցին փախչիլ եւ օդին մէջ կրակեցին: Ոստիկաններէն եւ գործաւորներէն երեք հոգի վիրաւորուեցան: Բանուորները երկար ատեն հալածեցին ոստիկանները, որոնք Պիւյիւք Տէրէ Ճատտէսիի վրայ տուն մը ապաստանեցան: Գործաւորները յարձակեցան այդ տան վրայ, որուն ապակիները կոտրեցին, ոստիկաններն ալ ետեւի պարտէզին պատէն ցատկելով փախան: Բանուորները երկար ատեն քարկոծեցին այդ տունը, որ քարուքանդ եղաւ, Աթիլլա անուն տղեկ մը գըլխէն վիրաւորուեցաւ:

ՍԿԻՒՏԱՐԻ ԵՒ ԳԱՏԸԳԻՒՂԻ ՄԷՋ

ՏԻՍՔԻ արիւնալի ցոյցին մասնակցեցան նաեւ Սկիւտարի եւ Գատըգիւղի բանուորները: Գնացքը սկսաւ Սկիւտարէն եւ շարունակուեցաւ Պէյլէրպէյի ուղղութիւնով, հոն ծովային զինուորները պատնէշ կանգնած էին, բանուորները չկրցան անցնիլ եւ ետ դառնալով՝ Գատըգիւղ անցան:

Բանուորները եւ կին գործաւորները բեռնատարերով իջան Գատըգիւղ, Նաւամատոյցի հրապարակը, Օթօսանի ցուցանիշերը եւ դրօշներ բռնած: Զինուորական ջոկատներ հոն եւս դիրք բռնած էին, Ալթըեօլի եւ Նաւամատոյցի հրապարակին միջեւ, ցուցարարները բան մը մտիկ չըրին եւ ուզեցին խզել զինուորական շղթան: Այդտեղ եւս ցաւալի դէպքեր, կռիւներ պատահեցան, ցուցարարները քանդեցին ճամբուն վրայ գտնուած կարգ մը խանութներ, ցուցափեղկերը կոտրեցին, զինուորական ջոկատներն ալ շարժման անցան զիրենք ետ մղելու համար: Հրապարակին վրայ պատերազմ մղուեցաւ, բանուորները քարերով եւ բիրերով յարձակեցան զինուորներուն վրայ, որոնք օդին մէջ կրակելու հրաման ստացան: Փողոցներու մէջ խուճապահար վազվզուքը սկսաւ, ժողովուրդն ալ փախչիլ, տեղ մը ապաստանիլ կ'ուզէր, իր հոգին փրկելու համար: Բանուորները նորէն յարձակումի անցան եւ քարեր ու բիրեր իջեցուցին աջ ու ձախ: Կարելի է ըսել թէ այսպիսի արիւնահեղութիւն մը պատահած չէր Գատըգիւղի մէջ:

Ալթըեօլի ճամբուն վրայ, Արշէլիքի եւ Օթօ-Եօլի գործաւորները նոյնքան բուռն ցոյցեր ըրին եւ կռուեցան ապահովութեան ուժերուն հետ:

ԵՐԵՔ ԶՈՀԵՐ

Գըըլթօփրաքի զինեալ բախումներու ընթացքին, արձակուած գնդակներէն երեք հոգի մեռան: Անոնցմէ մէկն է երիտասարդ ոստիկան մը, միւս երկուքը բանուորներ են:

Թիւրք-Իշը զեկոյց մը հրատարակելով պախարակեց այս դէպքերը:

Ցոյցերու ընթացքին, Թիւրք-Իշի Այազփաշայի կեդրոնատեղին քանդուեցաւ: Գատըգիւղի մէջ, Պաղտատ ճատտէսիի վրայ, տուներ քարկոծուեցան, Գարթալի եւ Գատըգիւղի մէջ դայմագամութեան շէնքերը եւ ԱՓԻ կեդրոնը քանդուեցան նոյնպէս:

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ վարչապետը յայտարարութեան մը մէջ շեշտեց, թէ ոչ մէկ միջամտութիւն կը կատարեն, եթէ Յորդանանի մէջ վարչակարգի փոփոխութիւն մը տեղի ունենայ: Կոլտա Մէյր անընդունելի դտաւ նաեւ Նասըրի առաջարկը, որով Եգիպտոս յանձն կ'առնէ սահմանափակ զինադուլ մը հաստատել, եթէ Իսրայէլ ենթարկուի Ապահովութեան Խորհուրդի 1967 Նոյեմբեր 22ի որոշումին: Մեր ուզածը մնայուն խաղաղութիւն մըն է եւ ոչ թէ ժամանակաւոր անդորրութիւն մը, դիտել տուաւ ան:

ՀԻՒՍ. ՎԻԷԹՆԱՄԵԱՆ ուժերը յաջողեցան երեք քամպոճեան կարեւոր քաղաքներ կղզիացնել՝ փակելով բոլոր ճամբաները: Անոնց նպատակն է «չնչահեղձ» դարձնել մայրաքաղաքն ու գլխաւոր քաղաքները, որոնք արդէն իսկ պարենաւորման (քարիւղ եւայլն) դժուարութիւններու առջեւ կը գտնուին: Ամերիկայի Պաշտպանութեան նախարարութիւնը ընդունեցաւ, որ ամերիկեան օդանաւեր սահմանուած շրջագիծէն (35 քիլմ.) դուրս ելլելով կը ռմբակոծեն Հիւս. Վիէթնամեան ուժերը Քամպոճի հեռաւոր վայրերուն մէջ եւս:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ օդուժին ընդհ. հրամանատարը՝ Զօր. Մուհսին Պաթիւր ազդարարեց երկրին քաղաքական իշխանութիւններուն, թէ ձախակողմեան գաղափարներ տարածուելու վրայ են սպաներու շրջանակին մէջ եւ թէ՝ անհրաժեշտ են տնտեսական ու ընկերային լուրջ բարեփոխումներ կատարել: Զօրավարը այս առթիւ շեշտեց թէ ինք եւ օդուժին միւս ղեկավարները հաւատարիմ կը մնան Թրքական Սահմանադրութեան:

ՃԱՓՈՆԻ կառավարութիւնը որոշեց երկարաձգել ապահովութեան դաշնագիրը, որ կնքուած է Ամերիկայի հետ: Դաշնագիրին հիման վրայ Ուաշինկթըն յանձնառու կ'ըլլայ պաշտպանելու Ճափոնը երբ այս վերջինը յարձակման մը ենթարկուի: Փոխարէն՝ իրաւունք կը ստանայ զինուորական կայաններ ունենալու Ճափոնի մէջ: Կ'ըսուի, թէ այս որոշումին վրայ կէս միլիոն Ճափոնցիներ ցոյցեր պիտի կատարեն:

ԳԵՂԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Անկասկած միշտ չահեկան է լսել երիտասարդութեան խօսքը զինքը չահագրգռող հարցերու եւ երեւոյթներու մասին։

Դժգոհութիւնը գլխաւոր յատկանիշը դարձած է ներկայ սերունդին, գիտութեան եւ թեքնիքի այս յառաջումի վերելքի ժամանակին, իսկ դժգոհութիւնը ինքն իր մէջ ունի նոյնպէս շինիչ եւ օգտակար գիծ մը, քանի որ թերին կամ կիսամիջոցները սրբագրելու ճամբով կարելի կը դառնայ արձանագրել նորանոր նուաճումներ, այլազան գետիններու վրայ։

Հայաստանի երիտասարդութիւնը եւս կը սիրէ այսօր արտայայտուիլ, թէկուզ միտքերու փոխանակութեան կարգով, օրուան կարեւոր հարցերու եւ երեւոյթներու մասին։ Ատոր բաւական ցայտուն ապացոյցը պէտք է նկատել այն խորհրդակցական հաւաքոյթները, որոնք տեղի կ'ունենան առաւելաբար «Գարուն» ամսագրի խմբագրութեան նախաձեռնութեամբ։

Երիտասարդութեան թերթը՝ «Աւանգարդ», որ կը հրատարակուի իբրեւ օրգան «ՀԼԿԵՄ Կենտկոմի», 1923էն ցայսօր, եւ ներկայիս խմբագիր ունի Լ. Մանուկեանը, պարբերական ձեւով դանազան հարցերու քննութեան կը հրաւիրէ երիտասարդ գրիչներ եւ արուեստագէտներ, շատ անգամ շօշափուած հարցին ծանօթ մասնագէտներ։ Թերթի խմբագրութեան նախաձեռնութեամբ հարցազրոյցի սեղանի մը շուրջ հաւաքուած են վերջերս, նկարիչներ, դրագէտներ, երաժիշտներ, ազգագիրներ եւ այլ ասպարէզներու հետեւող երիտասարդներ, օրակարգ ունենալով գեղագիտութեան դաստիարակութեան այժմու մակարդակի քննութիւնը, թերիներու մատնանշումը եւ, յատկապէս, գեղագիտական ըմբռնումներու եւ ճաշակներու տարածման միջոցները։

Գէորգ Էմինի կարծիքով գեղագիտական ըմբռնումը կամ իր բառով՝ «ընկալումը», խիկալէս շատ ցած մակարդակի վրայ կը գտնուի Հայաստանի մէջ։ Այս իրողութիւնը թերեւս կը բացատրուի այն փաստով, որ գեղարուեստը մասնագիտական մօտեցումի չարժանանար, թէեւ՝ գեղագիտական հարցերու տեսաբանները շատ են, այսուհանդերձ գործնական գեղագիտութեամբ, գեղակրթութեամբ զբաղողներ գրեթէ չկան։ Բնականաբար, կ'աւելցնէ Գ. Էմին, ճաշակներու եւ ըմբռնումներու այլազան մակարդակներ միշտ գոյութիւն ունեցած են եւ, անկասկած, պիտի շարունակեն գոյութիւն ունենալ. այսպէս է, որ կան մարդիկ, Հայաստանի մէջ, որոնց համար անճաշակ, կեղծ աշուղական երաժշտութիւնը աւելի հարազատ է, աւելի հմայիչ, քան բուն հայկականը։ Պատահական չէ, որ դիւղերէն մէկը Երեւանի ճայնասփիւռի կայանին բողոքած է նամակով մը, թէ «հերիք է Կոմիտաս հաղորդէք, մի քիչ էլ հայկական բաներ նուագէք»։ Ըստ երեւոյթին, ինչպէս դիտել կուտայ իրաւամբ բանախօսը, «հայկականին» տակ հասկցած են արեւելեան կլկլոցները։ Էմին դիտել կուտայ նաեւ, թէ սիրողներէ կազմուած պարախումբերը ընդհանրապէս կ'ընդօրինակեն պետական պարախումբին անճաշակ եւ անյաջող պարերը։

Էջմիածնի եւ Աշտարակի համար շատ պայքարեցանք, կ'ըսէ Գ. Էմին, որպէսզի պահպանուին հայկական քաղաքներու բնորոշ ազգային շէնքերը, սակայն ամէն բան տակնուվրայ ըրած են՝ կառուցանելով Երեւանի անճաշակ շէնքերու կրկնօրինակները։ Ուրիշ երկիրներու մէջ ոչ միայն կը պահպանուին իրենց հին քաղաքներու եւ գիւղերու խւրայատուկ շէնքերը, այլեւ կը ստեղծուին բաց թանգարաններ։ Խորոնիայի մէջ, օրինակ, գեղեցիկ, անտառապատ վայրի մը մէջ կառուցուած են երկրին բոլոր շրջանները ներկայացնող գիւղական տուներ, շէնքեր, անոնց կենցաղին յատուկ յարմարութիւններով։

Գ. Էմին անհրաժեշտ կը գտնէ, որ այդպիսի ազգագրական բաց թանգարան մը ունենայ Հայաստան եւս։

Հարցազրոյցի մասնակիցներէն Գրիգոր Խանջեան, իր կարգին, կը թուէ օրինակներ Ռումանիայէն եւ Սպանիայէն, ուր հին շէնքերը կը պահպանուին իբրեւ անձեռնմխելի հարստութիւն, մինչդեռ նոր, յարմարաւէտ եւ չքեղ բնակարաններ ունենալու պահանջը, դժբախտաբար, պատճառ կը դառնայ «մեր հին կենցաղին» վերաբերող բազմաթիւ բաներու անհետացումին։ Ասոնց կուգան փոխարինելու «քաղքենիական անճաշակութեամբ» պատրաստուած իրեր եւ առարկաներ։

Երեք նկարիչներ՝ Գր. Խանջեան, Յովհաննէս Շահարբեյեան եւ Յովհ. Մինասեան չեն չտեցին, թէ անհրաժեշտ է գեղագիտական նիւթերու դաստիարակութիւնը լաւ հիմերու վրայ դնել դպրոցներու մէջ, որովհետեւ, համաձայն Շահամբէյեանի՝ բոլոր դպրոցներու մէջ նկարչութիւն եւ երաժշտութիւն կը դասաւանդեն հայերէնի, ռուսերէնի, թուաբանութեան դասատուները։

Ինչո՞ւ։ Որովհետեւ այդ նիւթերուն յատկացուած ժամերը այնքան քիչ են եւ աշխատավարձը բնականաբար, այնքան աննշան, որ ոչ մէկ մասնագէտ համաձայն կը գտնուի աշխատելու։

Գր. Խանջեանի տեսակէտով գեղագիտութիւնը պէտք է դաստիարակուի «բոլոր կողմերով», բոլոր ճակատներով։ Երբ դուն, հարց կուտայ նկարիչը, պատմական յուշարձաններու նորոգումը կիսատ կը թողուս, աղբ կը թափես շուրջը, երբ Երեւանեան լիճի եզերքը խաչքարերը թափուած վիճակի մէջ կը գտնուին... արդէն յարգանքի զգացումը կը մեռնի կոթողներուն հանդէպ։

Ճարտարապետ Արսէն Միքայէլեան եւս կ'անդրադառնայ պատմական յուշարձաններու խնդրին թուելով շօշափելի օրինակներ։ Զանգեզուրի Շինուհայր գիւղը մեր ժողովրդական ճարտարապետութեան նմոյշներէն մէկն է, կ'ըսէ ան։ Բայց ահա նոր գիւղ շինելու ժամանակ գիւղացիները կը քանդեն անցեալի այդ գեղեցիկ յուշարձանը։ Կը քանդեն երկու պատճառով. նախ տնտեսական նկատումներով՝ քարն ու փայտը շահագործելու համար. ապա որովհետեւ գեղագիտական դաստիարակութիւն չէ տրուած գիւղի երիտասարդութեան։ Այսպէս է, որ աւերակ դարձաւ Խնձորեսկը, այդ գեղեցիկ ճարտարապետական յուշարձանը։

Ճարտարապետը կ'առաջարկէ ոչ միայն չնչին գումարով մը վերաշինել Շինուհայրը, այլեւ մեր եկեղեցիները վերածել երաժշտասրահներու։ «Այդպիսի համերգասրահներ կան արդէն Լեհաստանի, Անգլիոյ, Գերմանիոյ եւ միւս երկիրներու մէջ»։

Արուեստագէտ Էմմա Պետրոսեան, որ իր մասնագիտութեան բերումով տասնամեակէ մը ի վեր կը շրջագայի գիւղերը եւ մօտիկ շփում կը հաստատէ գիւղացիներու հետ, կը հաստատէ երիտասարդութեան խզումը ժողովրդական արհեստներու եւ արուեստներու դարաւոր մշակոյթին հետ։ Կ'առաջարկէ զարկ տալ, օրինակ, բրուտագործութեան, գորգագործութեան ժողովրդական արհեստներուն։ Այս առթիւ արուեստագիտուհին կը թուէ օրինակը մերձպալթեան երկիրներու եւ Ուկրանիոյ, ուր զարկ կը տրուի նմանօրինակ արուեստներուն։

Հարցազրոյցին մասնակցած են նաեւ ուրիշներ, որոնցմէ ոմանք տարբեր օրինակներով կրկնած կամ հաստատած են մատնանշուած ցաւերը։ Մասնակիցներէն մէկը՝ Հ. Մալեան բաղդատութեան կը դնէ դասագիրքերու անգլիական եւ հայկական տպագրութիւնները՝ աւելի ցայտուն դարձնելու մտօք գոյութիւն ունեցող տարբերութիւնները, մատուցման ձեւին եւ բովանդակութեան մէջ, երկու դասագիրքերու միջեւ։ Անգլերէն դասագիրքերը ճաշակով ձեւաւորուած են լաւագոյն թուղթի վրայ, հիանալի նկարներով, լաւ տպագրութեամբ, կ'եզրակացնէ Մալեան։

Նկատելի է, անշուշտ, որ զրոյցին մասնակիցները սրտբաց արտայայտութիւններ ունեցած են, թէեւ որոշ պարագաներու մէջ շատ մանրամասնած են փաստերու մատնանշումը աւելի ցայտուն դարձնելու նպատակով։ Մատնանշուած ցաւերէն շատեր, դժբախտաբար, ընդհանուր երեւոյթ մը դարձած են գրեթէ բոլոր երկիրներու մէջ։ Այսուհանդերձ, դժբախտ իրականութիւն է Հայաստանի համար՝ պատմական յուշարձաններու նկատմամբ ժողովրդային զանգուածներու անտարբեր վերաբերումը, որու հետեւանքով բազմաթիւ կոթողներ կամ կը փճանան եւ կամ ալ անխնամ վիճակի մէջ կը ձգուին։ Գեղագիտական դաստիարակութիւնը, հետեւաբար, ինչպէս չեշտած են ժողովականները, այլապէս այժմէական եւ կարեւոր կը դառնայ։

Մամուլը կարեւոր դեր ունի կատարելիք այս մարզին մէջ։

Ժ. Մ.

ԷՋԵՐ ԱՆՑԵԱԼԷՆ

ՐԱՖՖԻԻ ՄԱՀՆ ՈՒ ԹԱՂՈՒՄԸ

... Գարնանը 1888 թուին Րաֆֆին հիւանդացաւ։ Կարծում էինք անցողիկ հիւանդութիւն է, անվտանգ։ Բժիշկ Տէր-Գրիգորեանցը մի օր յայտնեց մեզ, թէ հիւանդը թոքերի բորբոքումն ունի։ Հրաւիրեցինք բժշկապետ Գասպարեանցին, որ նոյնը հաստատեց, վրայ հասաւ ճգնաժամը։ Երեք օր անհանգիստ վիճակում էինք։ Ես ամէն առաւօտ եւ երեկոյ գնում էի տեղեկութիւն առնելու։

... Երկու օր անցած, Կիրակի առաւօտեան (Ապրիլ 24, Զատիկ) գնացի այցելութեան։ Փողոցում, դռների առջեւ հանդիպեցի Ստեփանոս Զելինսկուն։ Այդ քառասնամեայ մարդը լալիս էր երախայի պէս։

— Մեռել է, ասաց նա հեկեկալով։

— Բայց ե՞րբ, ի՞նչպէս։

— Մեռել է այս գիշեր, տասներկու ժամին։ Գնա տես մեր բարեկամի դիակը։

... Րաֆֆիի թաղումը, հայ գործիչի առաջին ժողովրդական թաղումը եղաւ։ Այդ օրից էր, որ օտարները սկսեցին ասել.

— Հայերը լաւ գիտեն թաղել իրենց գործիչներին, իսկ ապրեցնել՝ ոչ։

Ոչ ոք չէր սպասում այդպիսի փառահեղ յուղարկաւորութեան։ Րաֆֆիի հարեւանները ապշած էին, — Վիճարիս (ո՞վ է), հարցնում էին վրացերէն լեզուով նրանք իրարու։

Իրաւ զարմանալի։ Բնակւում էր չքաւոր արուարձանում, մի փոքրահասակ մարդ, հասարակ հագուստով ու կերպարանքով։ Ամէն օր նա դուրս էր գալիս տնից գլուխը քաշ, հաստ ձեռնափայտը իր առջեւ բռնած եւ վերադառնում էր մրգեղէնի մի թղթեայ տոպրակ կռնատակին։ Մեծութեան ոչ մի արտաքին նշան չունէր այդ համեստ քաղաքացին։ Եւ ահա մեռնում ու գրեթէ ամբողջ քաղաքը ոտքի է ելել։ Եկել էին Թիֆլիսի համքարները (արհեստաւորները), իրենց գոյնզգոյն մետաքսեայ ահագին դրօշակներով։ Խմբուեր էին դռների առջեւ դըպ-

---

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Լաւ, հիմա իմ հարցումներուս պէտք է ճիշդ ու ճիշդ պատասխանես, առանց ստելու, առանց բան մը ծածկելու։

— Ինչ որ գիտեմ պիտի ըսեմ։

— Եթէ ճշմարտութիւնը չխօսիս՝ կրնայ քեզի համար ծանր հետեւանքներ ունենալ։ Գիտցիր որ կարող եմ քեզ մինչեւ կախաղան դրկել։

Այս սպառնալիքը ընելէ ետքը, փաշան հարիւրապետին դարձաւ եւ ըսաւ, երիտասարդ պաշտօնեան ցոյց տալով.

— Այդ մարդը դուրս տար, թող հոն սպասէ, զինքը ետքը կը հարցաքննենք։

Երբ առանձին մնացին, նախարարը շարունակեց հարցաքննութիւնը։

— Այս առտու քանի՞ն եկար դրասենեակ։

— Որոշեալ ժամուն, ութուկէսին։

— Իսկ միւս ընկե՞րդ։

— Ինքն ալ գրեթէ միեւնոյն ժամուն եկաւ։

— Բարսեղ էֆէնտին ու Արամը հո՞ն էին։

— Ոչ, անոնք ընդհանրապէս իննէն ետքը կուգան։

— Քանի՞ն եկաւ Արամ էֆէնտին։

— Իննին, ինչպէս ամէն օր։

— Իսկ Բարսեղ էֆէնտի՞ն...

— Բարսեղ էֆէնտին աւելի ուշ, ժամը տասնի մօտերը եկաւ։

— Ձեզմէ ետքը պիտի հարցաքննեմ նաեւ ընկերնիդ եւ եթէ ձեր երկուքին ըսածներուն մէջ հակասութիւն մը ըլլայ, երկուքդ ալ ձեռքէս չէք ազատիր, ըսաւ նախարարը սպառնական։

— Ես խոստացայ ճշմարտութիւնը ըսելու եւ խոստումս պիտի յարգեմ, պատասխանեց պաշտօնեան։

— Արամ էֆէնտին երբ դրասենեակ եկաւ վրդոված երեւոյթ մը ունէ՞ր։

— Ոչ, իր սովորական վիճակին մէջն էր։

— Իսկ Բարսեղ էֆէնտի՞ն։

— Նմանապէս։

— Իրենց դրասենեակ գալէն մինչեւ միասին դուրս ելլելնին ոեւէ մէկը եկա՞ւ հետերնին տեսնուելու, հարցուց նախարարը։

— Իրենց մեկնելէն վայրկեան մը առաջ տղայ մը եկաւ եւ Արամ էֆէնտին տեսնել ուզեց, պատասխանեց պաշտօնեան։

— Ո՞վ էր այդ տղան։

— Չեմ գիտեր։

— Ուրիշ անգամ եկա՞ծ էր դրասենեակ։

— Կարծեմ անգամ մըն ալ եկած էր Բարսեղ էֆէնտիին բանտը գտնուած միջոցին։

— Քանի՞ տարեկան աղա մըն էր։

— Տասներեք – տասնչորս տարեկան կ'երեւայ։

— Հա՞յ էր։

— Այո, հայերէն կը խօսէր։

— Գիտէ՞ք թէ ինչ ըսելու եկած էր։

— Ոչ, այդ մասին տեղեկութիւն չունիմ։ Երբ մտաւ, Արամ էֆէնտին հարցուց եւ զայն տեսնել ուզեց, ըսինք թէ ի՞նչ պիտի ընէր. «Շատ կարեւոր ըսելիք մը ունիմ իրեն» պատասխանեց, մենք ալ Արամ էֆէնտիին սենեակը ցոյց տուինք։ Ներս մտաւ, տասը վայրկեանի չափ մնաց, յետոյ մեկնեցաւ։

— Բարսեղ էֆէնտին ալ իր տղուն հե՞տ էր այդ միջոցին։

— Չէ, Բարսեղ էֆէնտին իր դրասենեակն էր, իսկ Արամ էֆէնտին ալ իր մասնաւոր սենեակը։

— Լաւ, հիմա շարունակէ պատմութիւնդ։

— Հազիւ թէ տղան մեկնած էր, Արամ էֆէնտի դուրս ելաւ իր սենեակէն, մտաւ հօրը դրասենեակը, վայրկեան մը մնաց հոն, յետոյ երկուքը միասին մեկնեցան։

— Մեկնած ատեննին բան մը ըսի՞ն ձեզի։

— Արամ էֆէնտին ըսաւ որ թերեւս մինչեւ իրիկուն դրասենեակ պիտի չգան, եւ պատուիրեց որ ընթացիկ գործերը մենք տեսնենք։

— Դուրս ելած ատեննին յուզուա՞ծ կամ խռովա՞ծ էին։

— Արամ էֆէնտին իր սովորական կերպարանքը ունէր, բայց Բարսեղ էֆէնտին յուզուած կ'երեւար։

— Որեւէ խօսք արտասանե՞ց։

— Ոչ, բայց դէմքը այլայլած էր։

— Ժամը քանի՞ն էր երբ մեկնեցան։

— Ճիշդ տասներկուքն էր, շատ լաւ կը յիշեմ, որովհետեւ ժամացոյցը նայեցայ։

— Յետոյ ի՞նչ պատահեցաւ, հարցուց նախարարը։

— Իրենց մեկնելէն կէս ժամ կամ երեք քառորդ ետքը, հարիւրապետը եկաւ եւ զիրենք փնտռեց։

— Անկէ առաջ ոեւէ մարդ չեկա՞ւ դրասենեակ։

— Ոչ ոք եկաւ։

— Հարցաքննութիւնը աւարտած էր։ Նախարարը հարիւրապետին դարձաւ եւ Բարսեղ էֆէնտիին համարակալը ցոյց տալով ըսաւ.

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(141 – Շար.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՅԻՍ 28Ի ՀԱՆԴԷՍԸ

Հայաստանի անկախութեան հռչակման 52րդ տարեդարձը տօնուեցաւ Յունիս 6ին Շաբաթ երեկոյին, Հաուզ տէր Օսթ-տոյչէն Հայմաթի սրահին մէջ։

Պերլինի Հայ Գաղութային Միութեան խորհուրդին կողմէ Պ. Ֆրունճեան խօսեցաւ հակիրճ ճառ մը, ընդգծելով որ 1918 Մայիս 28ին «հինգ հարիւր տարուան մեռեալներ ոտքի կանգնեցան»։ Այդ օրը Մեծ Եղեռնի զոհերուն հոգիները եւ ամբողջ Հայութիւնը, որ այլեւս մեռեալ կը կարծուէր, յարութիւն առաւ։ Այդ օրը Հայկ Նահապետի, Կարմիր Վարդանի, Սասունցի Դաւիթի եւ Հայոց պատմութեան կերտող զէնքի եւ մշակոյթի բոլոր հերոսներուն հոգիները խայտացին։ Ուրեմն ո՛րքան ուրախալի օր է այս օրը մեզի համար։ Ուրախութեան, բայց միանգամայն յարգանքի եւ ուխտի օր է ան։

Ինքնեկ յոտնկայս ցոյցի պահուն բանախօսը շարունակեց.— Յարգա՜նք Հայութեան ազատ եւ անկախ ապրելու իտէալին զոհուող հայ քաջերուն, որոնք Սարդարապատի, Բաշ Ապարանի, Ղարաքիլիսէի եւ ուրիշ վայրերու մէջ անհաւասար կռիւներով տարած յաղթանակով արժանի եղանք Մայր Հայրենիքին վրայ մեր սեփական պետութիւնը ունենալու։ Ուրեմն ուխտ կ'ընենք պահպանելու եւ զարգացնելու Հայաստանը որ մեզի աւանդուած է։ Որբերու եւ գաղթականներու փոքրիկ Հայաստանէն այսօր ունինք երեք անգամ աւելի բնակչութեամբ բարգաւաճ Հայաստանը։ Մեզի կը մնայ առաւելագոյն նուաճումներ մաղթել եւ կապուիլ անոր այնքան սերտօրէն, որ յարմար առթիւ գաղութներէն Հայութիւնը խուռներամ դիմէ դէպի իր պապենական հայրենիքը եւ չթափառի օտարութեան մէջ»։

Օր. Արմինէ Հանըմեան արտասանեց Զարենցի «Գովք Հայաստանի»ն։

Պր. Վանիուշ, որ Հայաստանի անկախութեան օրերուն հայկ. բանակին մէջ ծառայած էր իբր սպայ, նկարագրեց, իբր ականատես, այդ օրերու կացութիւնը, եւ ժողովրդական ըմբոստութեան ոգին որ կը տիրէր առհասարակ։ Պատմեց հերոսական դրուագ մը։ Ծափերու մէջ վերջացուց իր ճառը կարդալով Թումանեանի «Հայրենիքիս հետ» բանաստեղծութիւնը, որ փառքով եւ յոյսով կը լեցնէ Հայոց հոգիները։

Պր. Անդրանիկ Ռէյզեան արտասանեց Վահան Տէրեանի «Երկիրն իմ հայրենի»ն։

Պր. Հ. Պետրոսեան գրաւոր ճառով մը համառօտօրէն վերլուծեց Հայաստանի անկախութեան առաջնորդող ազգային ոգորումները եւ ոգեւորութեան կոչ ըրաւ երիտասարդութեան ցոյց տալով հերոսական ուղին անցեալի մէջ եւ կարմիր, կապոյտ, նարնջագոյն դրօշակը, իբր խորհրդանշականութեամբ, որ զարդարած էր սրահին աչքառու տեղը, ինչպէս եւ կախուած էին մեծադիր նկարները Արամ Մանուկեանի եւ Դրոյի։

Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը ճոխացուցին իրենց սիրայօժար մասնակցութեամբ Օր. Արմինէ Հանըմեան նուագելով դաշնակի վրայ երկու դասական կտորներ, Պ. Ռ. Դաւութեան դաշնակով ընկերանալով Պր. Արամ Տէր-Մարգարեանի կիթառին եւ երգերուն («Մանիշակ», «Սայլորդ»), Պր. Մ. Ղարիբեանի, որ երգեց «Մայր», «Կարաւան» ժողովրդական երգերը եւ Շ. Ազնաւուրի «Լա պոհէմ», «Ջիկաններ», «Պատերազմի զաւակներ» երգերը՝ գերմաներէն բառերով։ Իրեն կ'ընկերանային Պարոններ Դաւութեան եւ Տէր-Մարգարեան դաշնակով եւ կիթառով։

Հիւրաբար ներկայ գտնուող Պր. Աղաջանեան մեծ արուեստով արտասանեց Շիրազէ եւ Թումանեանէ, իսկ Պր. Արամ Տէր-Մարգարեան կովկասեան առանձնակի պարով ժողովրդական ոգեւորութիւն յառաջացուց։

Մինչեւ ուշ գիշեր երիտասարդութիւնը միասին մնաց օրուան պատշաճ երգերու վայելքով։

ԹՂԹԱԿԻՑ

բացական աշակերտները իրենց ուսուցիչների հետ։ Ներկայ է գրեթէ ամբողջ հոգեւորականութիւնը։ Ներկայ են բոլոր օտար լրագիրների խմբագրութիւնները։ Ներկայ են անթիւ օրիորդներ ու տիկիններ, չնայելով յորդառատ անձրեւին։

... Դագաղը մինչեւ եկեղեցի եւ այնտեղից մինչեւ Խոջեվանքի գերեզմանոցը, այսինքն աւելի քան երեք քիլոմեթր, տարուեց ուսերի վրայ։ Խմբագիրներին փոխարինեցին Թրքահայ մշակները, մշակներին՝ երիտասարդները, յետոյ տիկիններն ու օրիորդները։

Տեսարանը սրտաշարժ էր։ Այդ օրը յորդառատ անձրեւի պատճառով հիւանդացան շատերը եւ մի քանի օրիորդներ մեռան։

... Րաֆֆին վիպասան չէր։ Նա պրոպականտիստ էր, քարոզիչ, հրապարակախօս եւ ոչ գեղարուեստագէտ։ Նա մէկն էր հայ յեղափոխութեան տեսական ռահվիրաներից եւ գլխաւորը։ Նա հայ պատանեկութեան ամէնից ազդեցիկ ուսուցիչն էր։ Այն պատանեկութեան, որ ապագայում դրեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմքը։

ԱԼ. ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Անկախ Հայաստանի Հանրապետութեան 52րդ տարեդարձը արժանի շուքով տօնուեցաւ Հայ Ազգային Տան մեծ սրահին մէջ, Յունիս 14ին, Կիրակի կէսօրէ ետք։ Հանդիսութիւնը կազմակերպուած էր Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն։ Սրահը ժամանակէն առաջ լեցուած էր ազատատենչ բազմութեամբ եւ, ինչ որ խանդավառ երեւոյթ է, բացարձակ մեծամասնութիւն կը կազմէին երիտասարդները Լիոնէն, Տեսինէն եւ նոյնիսկ Վալանսէն։

Հանդիսութիւնը բացուեցաւ Նոր Սերընդականներու կողմէ երգուած «Յառաջ Նահատակ»ով, որմէ ետք օրուան նախագահը՝ ընկ. Հայկունի Թաչճեան Հայոց մթամած երկնակամարին վրայ արձանագրուած բոլացառ Թուական մը որակեց Մայիս 28ը, Հայութեան ազատ եւ անկախ ապրելու տրամադրութեան արտայայտութիւնը նաեւ. արդարեւ, այդ Թըւականը կը մնայ մեր պատմութեան ամէնէն բախտորոշ էջերէն մէկը, քանի որ ան հայկական ազատ պետականութեան հաստատումը կը մնայ անվիճելի կերպով։

Հերոսներու յիշատակին կատարուած յոտնկայս յարգանքէ մը ետք, գործադրուեցաւ գեղարուեստական բաժինը. այսպէս, արտասանեցին եւ երգեցին ընկերուհիներ Լիւսի Գըլճեան, Օտէթ Քէշէճեան, Պարտաքճեան եւ Խաչիկ Մըխսեան։ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պարախումբը յաջորդաբար հանդիսականներուն ներկայացուց հայկական շարք մը պարեր, խմբապարեր, որոնք հաստատեցին խումբին բաւական լաւ մակարդակը։

Ընկ. Ռուպէն Բարէլեան, Ֆրանսերէն գրաւոր գեղեցիկ ճառով մը պատմականն ըրաւ Մայիսեան իրադարձութիւններուն։ Ուսումնասիրուած տողերով մանրամասնօրէն Թուեց դէպքեր, յիշատակեց դէմքեր ներկայացուց օրուան կացութիւնն ու մեծ պետութիւններու, դրացի ժողովուրդներու քաղաքական հիմնական ձըգտումները, այլ մասնաւորաբար ցեղասպան Թուրքին դիւային ծրագիրը յանգելու համար այն եզրակացութեան, որ Զօր. Նազարբէկեանի, Սիլիկեանի, Դրոյի, Արամի եւ այլոց ղեկավարութեան տակ հայ ժողովուրդը գերմարդկային ճիգով մը յաջողեցաւ իր ապագան ապահովել Մայիսեան չքեղ օր մը, ասկէ 52 տարի առաջ։ Երիտասարդութեան նշանախօսքը կը մնայ միշտ, աւելցուց երիտասարդ բանախօսը, մեր հայրենիքի ամբողջացումը եւ անոր ազատ ու անկախ գոյութեան իրաւունքի պահպանումը։

Բանախօս ընկ. Ժիրայր Միրիճեան Մայիսեան յաղթանակը բնական հետեւութիւնը նկատեց հայ ազատագրական շարժումին, վերջին բախտորոշ օղակը, որով հոգեփոխուած Հայը զէնքի ուժով իր ապրելու եւ գոյատեւելու իրաւունքը կը հաստատէր, Արարատեան դաշտին մէջ. Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութիւնը եւ անոր աւելի քան երկու տարուան ազատ գոյութիւնը անկիւնադարձ մը կազմեց մեր ներկային եւ, մանաւանդ, ապագային համար։ Արդարեւ, դիտել տուաւ բանախօսը, Անկախութեան հռչակումէն առաջ, դարեր շարունակ, Հայաստան աշխարհագրական ըմբռնում մըն էր լոկ՝ տարածուած մեր պատմական հողերուն վրայ, ռուսական եւ Թրքական կայսրութեան սահմաններուն մէջ։ Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան ժամանակաշրջանին է, որ յամառ պայքարներու գնով, Հայաստան դարձաւ պետական կառոյցով եւ սահմանագծումով Հանրապետութիւն մը։ Լենինեան դեկրետներով չէր, որ սահմանագծուեցաւ ներկայ հայրենիքը, այլ հայ ժողովուրդին արեան գնով եւ անկախ Հայաստանի կառավարութեանց ճիգերով եւ ջանքերով։ Անկիւնադարձ կազմող երկրորդ բախտորոշ իրողութիւնը Հայաստանի բնակչութեան ներկայ դիմագիծն է — 88,8 տոկոսով Հայ — այս եւս իրականացուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութեան օրով եւ, վերջապէս, Եղեռնէն մեզի ժառանգ մնացած սովն ու համաճարակը 1920ին չքացած էր եւ ժողովուրդը արդէն իսկ լծուած էր իր օճախն ու հանդը կարգաւորելու աշխատանքին։ Հայ մտաւորականութիւնը, իր կարգին, նախաքայլերը կ'առնէր արդէն հայ մըտքին ու հոգիին վերելքին համար. առոր հիմնական ապացոյցը հայ իրականութեան առաջին համալսարանի հիմնադրումն էր 1920ի սկիզբները, Ալեքսանդրապոլի մէջ եւ հայ գիտական մշակներու գործօն մասնակցութիւնը երկրին զարգացման գործին։

Այս հաստատումներու կարգին բանախօսը կոչ ըրաւ երիտասարդութեան՝ իր ուժերը նուիրել մեր սահմաններու ընդարձակման համար, որպէսզի իրականանայ մեր ժողովուրդին իտէալը։

Հանդիսութեան յաջորդեց ընկերական խնջոյքը՝ սեղանապետութեամբ ընկեր Պերճ Մարտիրոսեանի։

Կ. ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ՁՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (96)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԷՆԻՆԱ

— Ներեցէք ինձ, որեւէ իրաւունք չունիմ ձեր գործին խառնուելու, բայց կը սիրեմ ու կը յարգեմ Աննան քրոջ մը պէս. կը խնդրեմ, կը պաղատիմ, ըսէք ինձ, ի՞նչ ունիք իրեն դէմ։ Ի՞նչ բանի համար կ'ամբաստանէք։

Քարենինի դէմքը խոժոռեցաւ, գրեթէ աչքերը գոցեց ու գլուխը ծռեց։

— Կարծեմ ձեր ամուսինը ձեզ բացատրած ըլլալու է թէ ինչո՛ւ համար հարկաւոր կը համարիմ մեր յարաբերութիւնները փոխել, ըսաւ անհաճոյ ակնարկ մը նետելով Չէրպացքիի վրայ, որ սրահէն կ'անցնէր։

— Չեմ հաւատար ատոր, չեմ հաւատար, չեմ ուզեր հաւատալ, ըսաւ Տոլլի իր ոսկրոտ ձեռքերը կորովի շարժումով մը միացնելով։

Աշխոյժով ոտքի ելաւ եւ ձեռքը Քարենինի դաստակին վրայ դրաւ։

— Հոս մեր խօսքը պիտի ընդմիջեն, ինծի հետ եկէք։

Տոլլիի յուզումը ազդեց Քարենինի։ Ոտքի ելաւ եւ հլութեամբ հետեւեցաւ անոր դէպի տղոց դասասրահը ուր մոմլաթով ծածկուած սեղանի մը առջեւ նստան։

— Չեմ հաւատար, չեմ հաւատար, ըսաւ Տոլլի, ջանալով հանդիպիլ Քարենինի ակնարկին որ խոյս կուտար իրմէ։

— Իրողութիւններուն չհաւատալ կարելի չէ, ըսաւ Քարենին «իրողութիւններ» բառին վրայ շեշտելով։

— Բայց ի՞նչ ըրած է, ի՞նչ ըրած է, կ'ուզեմ գիտնալ։

— Իր պարտականութիւններուն մէջ Թերացաւ, իր ամուսինը խաբեց, ահա՛ ինչ որ ըրաւ, ըսաւ Քարենին։

— Չէ, չէ, ատիկա անկարելի է, չէ, չէ... կը սխալիք, ըսաւ Տոլլի ձեռքերը քունքերուն տանելով ու աչքերը գոցելով։

Քարենին ցուրտ ժպիտ մը ունեցաւ, ցոյց տալու համար Տոլլիի ու ինքզինքին Թէ ո՛ր աստիճան վստահ էր իր ըսածին, եւ սկսաւ աւելի ոգեւորութեամբ խօսիլ։

— Դժուար է սխալիլ երբոր կինը ինքն իսկ կը խոստովանի ամուսնոյն, երբ կը յայտարարէ Թէ ութ տարուան ամուսնական կեանքը, իրենց զաւակը, բոլոր ատոնք սխալանք մըն էին, եւ Թէ կը փափաքի կեանքը վերսկսիլ, ըսաւ Քարենին դառն հեգնութեամբ մը։

— Աննա եւ մոլութիւն... չեմ կրնար այս երկուքը իրարու միացնել, չեմ կրընար։

Քարենին այս անգամ շեշտակի նայեցաւ Տոլլիի յուզուած դէմքին եւ զգաց որ, հակառակ կամքին, լեզուն կը բացուէր։

— Շատ բան կուտայի որպէսզի տակաւին կարենայի տարակոյս ունենալ։ Երբ կը կասկածէի՝ կը տառապէի, բայց հիմակուընէ նուազ։ Երբ կը կասկածէի դեռ յոյս ունէի...։ Հիմա ալ յոյս չունիմ եւ ամէն բանէ կը կասկածիմ... այն աստիճան ամէն բանէ կը կասկածիմ որ նոյնիսկ զաւակս կ'ատեմ, եւ երբեմն, չեմ հաւատար որ իմ զաւակս ըլլայ։ Վերջապէս շատ Թշուառ եմ։

Ատիկա ըսելու պէտք չունէր։ Տոլլի հասկցած էր արդէն անոր դէմքին նայելով. անոր վրայ խղճաց եւ իր բարեկամուհիին անմեղութեան վրայ ունեցած հաւատքը տկարացաւ։

— Ա՜հ, սոսկալի բան է, սոսկալի։ Բայց իրա՞ւ է որ ամուսնալուծութիւն կը պահանջէք։

— Միակ բանն է որ կը մնայ ինձ ընել։

— Միակ բա՞նը, միակ բա՞նը, ըսաւ Տոլլի աչքերը արցունքներով լեցուն... ուրիշ բան կայ ընելիք...

— Ո՛հ, ոչ, այս տեսակ դժբախտութիւնները այն դէշութիւնը ունին որ մարդ իր խաչը չի կրնար կրել ինչպէս մեռեալի մը առջեւէն... պէտք է գործել, ըսաւ Քարենին, կարծես Տոլլիի մըտածումը գուշակելով...։ Պէտք է դուրս ելլել այս նուաստացուցիչ կացութենէն։ Կարելի չէ երեք անդամով ընտանիք մը կազմել...։

— Կը հասկնամ, աղէկ կը հասկնամ ըսածնիդ, ըսաւ Տոլլի գլուխը ծռելով։

Լռեց, ինքզինքին վրայ մտածելով, իր ամուսնական անբախտութեան վրայ։ Յետոյ մէկէն վեր առաւ գլուխը հաստատամտօրէն եւ ձեռքերը իրարու միացուց աղաչաւոր ձեւով մը։

— Մտիկ ըրէք, դուք քրիստոնեայ էք, մտածեցէք անոր վրայ. ի՞նչ պիտի ըլլայ եթէ զինքը լքէք։

— Մտածեցի, շատ մտածեցի իր վրայ։

Իր դէմքը կարմիր արատներով ծածկուած էր ու իր աչքերը մռայլ, շեշտակի Տոլլիի նայեցան։

Այժմ Տոլլի ամբողջ սրտով անոր կը խղճար։

— Իր յանցանքը իր բերնով ինծի յայտնելէ ետքը, ամէն ինչ եղած վիճակին մէջ Թողուցի։ Իրեն միջոց տուի ուղղուելու. ամէն բան ըրի զինքը փրկելու համար...։ Բայց իմ ամենափոքր պայմաններս իսկ չյարգեց... այսինքն պատշաճութիւնները... Կարելի է ազատել մէկը որ չուզեր կորսուիլ, բայց երբ իր բնութիւնը այնքան ապականած է, որ կորուստը իրեն փրկութիւն կը Թուի, ի՞նչ կարելի է ընել։

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Լորիս Բաբանեան եւ զաւակը Արա, ու ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի 28 Յունիս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց մօր, մեծ-մօր եւ ազգականին,

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՆՆԻԿ ԲԱԲԱՆԵԱՆԻ
(կարնեցի, մահացած Պոլիս)

յիշատակին, անոր մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8,30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ:

— ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ —

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28, Կիրակի ժամը 15–22 դպրոցին հովասուն պարտէզին մէջ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ, երգ, նուագ, պար

Նուագախումբ՝ եւրոպական պարերու համար:

Դիւրամատչելի պիւֆէ

Ծախքերու մասնակցութիւն 5 Ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնսի-Փավիյոն:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղ. Վարչութիւնը ստացած է հետեւեալ գումարները, եկեղեցւոյն կից Ազգ. Տան նոր շէնքի շինութեան հաշւոյն եւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն.—

Տէր եւ Տիկին Գր. Թովմասեան 5000 Ֆր., այրի Տիկ. Շ. Օհաննէսեան 2000, Պր. Ժաք Թէրզեան 1000, Կոռնոպլի Հայ Ազգ. Միութիւն 600, այրի Տիկ. Ոսկերիչեան 200, այրի Տիկ. Մ. Տէտէեան 200, Գր. Ֆէլլահեան ընտանիք 150, Տէր եւ Տիկին Ա. Թումիկեան, այրի Տիկ. Թ. Զալլագեան, Տիկ. Ա. Ինէճեան, Պր. Ա. Քոչարեան, Տէր եւ Տիկին Մամուրեան, Պր. Գէորգ Նիկողոսեան, այրի Տիկ. Բ. Կարապետեան 100ական Ֆր.:

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Շիրինեան եւ Տակառեան ընտանիքները 100 Ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի օգնութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի Միհրան Գավէզեանի մահուան առթիւ: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ 26 Յունիս իրիկուան ժամը 9ին, Հայ Բարեգործ. Ընդհ. Միութեան սրահին մէջ՝ Ռիւ Ֆավանթին: Վարչութիւնս կը փափաքի որ Վալանսի բոլոր հայրենակից անդամները ներկայ գտնուին այս ժողովին:

ՊԱԻԵԽՕ – ՔԱՇԱՆԻ
ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

բարձր հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Կիրակի 28 Յունիս ժամը 15,30ին, Պանեէօյի քաղաքապետարանի Սալ տէ Ֆէթի մէջ Ռիւ Շառլ Միշէլս:

Երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր, հայկական պարեր եւ հաճելի անակնկալներ, ղեկավարութեամբ՝ ուսուցչուհի Հ. Պալըքճեանի:

Հանդէսին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն նախկին եւ նոր բոլոր աշակերտաշակերտուհիները:

Կը մասնակցի Նայիրի պարախումբը:

Մուտք՝ 4 Ֆրանք:

Տոմսերը կանուխէն ապահովել եւ կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ՝ օթոպիւս 188 եւ 197 Փորթ տ'Օրլէանէն եւ իջնել Ռիւ տ'Արքէօյ:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքի տարեվերջի փակման հաւաքոյթը տեղի կ'ունենայ 25 Յունիս Հինգշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 4–7 Մշակոյթի Տան սրահին մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ: Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ ընկեր-ընկերուհիները:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9,30ին, հեռատեսիլի Ա. կայանէն՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին այցելութիւնը Փարիզ:

ՇԱԻԻԼԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑ

Միօրեայ դպրոցի տարեվերջանը կը փակուի այս Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 15ին:

Ծնողքները եւ համակիրները կը հրաւիրուին իրենց ներկայութեամբը քաջալերելու մեր փոքրիկները, որոնք պիտի արտասանեն եւ երգեն ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկ. Փափազեանի:

Մուտքը ազատ է:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կապոյտ Խաչի մանուկներու կայանի Յուլիսի մեկնումը Յուլիս 1ին առաւօտեան 7,30ին Սքուար Մոնթոլոնէն:

Կը խնդրուի ծնողքներէն ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի խումբը կը մեկնի Յուլիս մէկին, Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 5ին: Ժամադրավայր՝ Կառ Սէն-Շառլ, մուտքին մօտ:

ՈՒՍՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օգտուեցէք լաւագոյն եղանակէն Հայաստան այցելելու համար

Ա. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ Յուլիս 25էն Օգոստոս 8

Ա. կարգ 2400 փրանք

ԱՐՄԵՆԻԱ պանդոկ

Բ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Սեպտեմբեր 11էն 25

Բացառիկ ճամբորդութիւն: ԵՐԹԻՆ՝ մէկ օր Մոսկուա այցելութիւններով: ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ՝ երկու օր Լենինկրատ այցելութիւններով:

Առաջին կարգի սպասարկութիւն Մոսկուա, Լենինկրատ եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ) Հայաստանի մէջ ամէնօրեայ պտոյտներ տեսարժան վայրերու

Գին՝ 2450 փրանք

Գ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Հոկտեմբեր 1էն 15

Ամէն օր զանազան պտոյտներ տեսարժան վայրերը.— ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ, ՀՌԻՓՍԻՄԷ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ԾԱՂԿԱՁՈՐ, ՍԵՒԱՆ, ԳԱՌՆԻ, ԳԵՂԱՐԴ, ՕՇԱԿԱՆ, ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ, եւայլն: Այցելութիւն դպրոցները եւ թանգարանները:

Ա. կարգի բնակութիւն եւ սպասարկութիւն Մոսկուա եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ)

Գին՝ 2350 փրանք

Այս գիները կ'ընդգրկեն օդանաւով երթուդարձը, փոխադրութիւնները, ամբողջ փանսիոնը եւ ամէնօրեայ պտոյտները:

Renseignements et inscriptions

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)

Tél. : 742-57-84 — 742-44-08 — 742-22-12

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

GEORGES MAMAS, 25 Rue de Dedieu, VILLEURBANNE, Tél. : 52-23-39

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN c/o CROISIERES ET VOYAGES

102, Rue de la République

les Mercredi et Samedi de 15 à 19 heures — Tél. : 20-80-50

ՄԱՅԻՍ 28
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին,

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին Ալֆորվիլի Սալ տէ Ֆէթի մէջ, 22, Ռիւ Վոլթէռ:

Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Զաւեշտ (Նոր Սերունդի կողմէ):

Կը մասնակցին.— Նայիրի եւ Կովկաս պարախումբերը ինչպէս նաեւ Պ. ՊԵՏԻԿԵԱՆ եւ իր հայկ. նուագախումբը:

Մինչեւ լոյս պար, երգ եւ խաղեր:

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝ Ա. Սարգիսեանի 899.09.66 եւ կէսօրէ վերջ՝ էտմոն Զօրաբաբելեանի 368.67.52:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

VISITEZ L'ARMÉNIE

REALISATION : CIT (France S. A. et AIR-FRANCE

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ CIT et AIR-FRANCE

Ձեզ կ'առաջարկէ երկու ճամբորդութիւններ դէպի

ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ՄԵԿՆՈՒՄ՝ ՕԳՈՍՏՈՍ 4–18

Բ. ՄԵԿՆՈՒՄ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1–15

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՃԱՇԵՐ, ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՆԴՈԿՆԵՐ (Արմենիա)

Շրջապտոյտներ Սեւան, Էջմիածին, Գեղարդ, Սարտարապատ, Ծիծեռնակաբերդ եւ այլ տեսարժան եւ պատմական վայրեր եւ ճարտարարուեստական հիմնարկներ, որոնք պարծանքն են մեր ժողովուրդի ստեղծագործութեանց

Երթ ու դարձ օդանաւով՝ փարիզէն փարիզ, բոլոր ծախքերը 2500 փրանք

ԱՌԱՆՑ ԱՆԱԿՆԿԱԼԻ

Renseignements et inscriptions :

Mr. AZNAVORIAN, 164, Avenue Cantini, Marseille (8e) — 42-80-59
Agences de Voyages CIT, 3, Bld. des Capucines, Paris (2e) — 073-40-85
Agence de Voyages CIT, 2-4, Rue Abel, Paris (12e) — 344-64-29
Agence de Voyages CIT, 70, Rue Ed. Herriot, Lyon (2e) — 42-66-92
Agence de Voyages CIT, 16 Avenue de Verdun, Nice — 87-81-69
Agence de Voyages CIT, 9, Promenade de la Croisette, Cannes — 39-47-82
Agence de voyages CIT, 3 Place de la Bourse, Marseille (1er) — 33-71-10
Agence de Voyage CIT, Rue Aristide Briand, St. Etienne — 32-88-95

Profitez des avantages offerts par le CREDIT VOYAGE AIR FRANCE/SOVAC

Versement comptant : 30 % solde en 3, 6, 9 ou 12 mensualités

« LIC. 18 »

ՎԱՐՁՈՒ Է

CHABON SUR LIGNON (Haute-Loire)

Բարձրութիւն՝ 1000 մեթր

Սենեակներ, խոհանոց, ճաշարան, ճաշասենեակ

Հեռաձայնել

HOTEL LE RELAIS

St. Aygulf (Var) — 44-20-38

ՁԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ զբօսապտոյտ մը դէպի Շաթօ տը լա Լուար 5 Յուլիսին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Օթոքարը կը մեկնի առաւօտեան ժամը ճիշդ 8ին Սքուար Մոնթոլոնէն: Վերադարձին կը հասնի Փարիզ ժամը 22էն առաջ:

Այժմէն արձանագրուիլ հեռախօսելով Տիկին Թադէոսեանի 878-27-35 կամ Տիկին Գույումճեանի 208-71-79:

Գին 20 Ֆրանք:

ՅՈՒՇԱՏՕՆ
ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի 28 Յունիս առաւօտ, Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյն մէջ, եպիսկոպոսական պատարագ կը մատուցուի Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտի հրապարակին վրայ 1915 Յունիս 15ին՝ Հայկ. Ազատագրութեան համար կախաղան բարձրացած քսան հնչակեաններու յիշատակին: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի կը խօսի նաեւ Վերապատուելի Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կոռնոպլի դաշտահանդէսը 5 Յուլիս Կիրակի օր, Շաթօ Պօրդէ կարդի պաղ ջուրին մօտ, Սէյսէնէն վեր Սէն-Նիզիէի ճամբուն վրայ:

Բարձրախօս հայերէն սալերով հաճելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ:

Նուիրաբաշխութիւն իբրեւ քաջալերանք դպրոցի աշակերտներուն:

Հայկական ջերմ մթնոլորտի մէջ բացօթեայ հաճելի օր մը անցընելու համար սիրով կը հրաւիրուին Կոռնոպլի եւ շրջակայքի հայրենակիցները:

Ծանօթ.— Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ Կիրակիին:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի դպրոցի յանձնախումբին կողմէ 26 Յունիս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20,30ին, Միութեան սրահին մէջ, 7, Ռիւ Փափէռ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հ. Պօղոսեանի:

Մուտքը ազատ է:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0, 50

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 25 ՅՈՒՆԻՍ
JEUDI 25 JUIN 1970
LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.847
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
46e ANNÉE — N° 11.847

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏՐԻՊՈԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԸ

Արաբական վեհաժողովը, որ գումարուեցաւ Տրիպոլիսի մէջ, Լիբիա, երկու որոշումներ տուաւ: Նախ կազմուեցաւ հաշտարար յանձնախումբ մը՝ զբաղելու համար Յորդանանի ներքին հարցով. Ծանօթ է, որ պաղեստինցի ձախակողմեան կազմակերպութիւններ, գլխաւորութեամբ Հապաշի, լուրջ ընդդիմութիւն ցոյց տուած էին Հիւսէյնի դէմ, նախաձեռնարկ ըլլալով բուռն բախումներու: Հաշտարար յանձնախումբին առաքելութիւնն է, ինչպէս որ յայտարարուեցաւ Տրիպոլիսի մէջ, ապահովել Արաբներու ապահովութիւնն ու յառաջընթացը՝ ի խնդիր ազգին գերագոյն շահերուն: Միւս կողմէ ապահովել Յորդանանի անկախութիւնը, առանց սահմանափակելու ֆետայիներուն գործունէութեան դաշտը իրենց պայքարին մէջ:

Վեհաժողովը հասարակաց գործունէութեան մը ծրագիր ալ մշակած է, որուն մասին ոչ մէկ պաշտօնական տեղեկութիւն տրուեցաւ ցարդ. այսուհանդերձ, Գահիրէի «Ալ Ահրամ» թերթը կը հաստատէ, թէ խնդրոյ առարկայ ծրագիրը ստացած է Եգիպտոսի, Յորդանանի, Սուրիոյ, Իրաքի, ինչպէս նաեւ Լիբանանի, Սուտանի եւ Ալժերիոյ հաւանութիւնը: Կ՚ըսուի այս առթիւ, թէ ծրագիրը, որ կը բաղկանայ տասը կէտերէ, ներկայացուած է Լիբիոյ կողմէ:

Քաղաքական շրջանակները կը խօսին նոյնպէս վեհաժողովի մթնոլորտին եւ տրամադրութեան մասին, զայն յատկանշական նկատելով: Ամմանի դէպքերէն ի վեր յարաբերութիւններու սերտացում մը նշմարելի է արաբ երկիրներու միջեւ, մասնաւորապէս իրարու հակադիր պետութիւններու միջեւ, ինչպէս Սուրիա-Լիբանան, Եգիպտոս եւ Լիբիա Թունուզի հետ: Դէտերու համոզումով Գահիրէ չուզեր որ Յորդանանի դէպքերը կըրկնուին ուրիշ երկիրներու մէջ եւս, քանի որ այդ պարագային ներքին տկարացում մը պիտի արձանագրուէր արաբական ճակատի վրայ: Միւս մայրաքաղաքներն եւս նոյն տրամադրութիւնը ցոյց տուած են:

Վեհաժողովին եւ անոր յաջորդող հրապարակային ելոյթներու ընթացքին հակամերիկեան բուռն արտայայտութիւններ եղած են, ինչ որ մտածել կուտայ քաղաքական շրջանակներուն, թէ արաբ ղեկավարութիւնը այս ձեւով ճնշում կ՚ուզէ բանեցնել Ուաշինկթընի վրայ, որպէսզի այս վերջինը հրաժարի օդանաւեր յանձնելէ Իսրայէլի:

Թել Ավիվ որոշ մտահոգութեան մը մատնուած է ամերիկեան դիրքին մէջ նշմարուած փոփոխութեան հետեւանքով: Լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, Ռոճըրս, Մ. Նահանգներու Արտաքին նախարարը, լըջօրէն թելադրած է իսրայէլեան իշխանութիւններուն, որ տրամադրութիւն յայտնեն քաղաքական զիջումներ կատարելու, որպէսզի փոխարէն Ամերիկա Իսրայէլի յանձնէ Ֆանթոմ օդանաւերուն մէկ մասը: Տիկին Կոլտա Մէյրի առջի օրուան ճառը, ուր դէմ կ՚արտայայտուէր զիջումի քաղաքականութեան, անուղղակի պատասխան մը կը նկատուի այս հարցին:

ՄԱԿի շրջանակներու մէջ որոշ լաւատեսութիւն մը կը տիրէ Միջին Արեւելքի հարցին կապակցութեամբ: Ու Թան Մոսկուայէն վերադարձին յայտարարեց, թէ «նոր տուեալներ» երեւան եկած են Խորհ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու դիրքերուն մէջ: Այդ նոր տուեալները կը սահմանափակեն երկու մեծերու միջեւ գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւններու շրջագիծը:

Յամենայն դէպս, Ուաշինկթընի Խորհ. Միութեան դեսպանը՝ Դոբրինին յատուկ տեսակցութիւն մը ունեցած է Ռոճըրսի հետ: Տեսակցութիւնը «խիստ գաղտնի» կը նկատուի:

Մինչ քաղաքական աշխատանքները կը շարունակուին, անդին Իսրայէլ արձակազէններու ջոկատ մը զրկեց Եգիպտոս, Պիր Արայտա, 75 քիլմ. երկրին խորքը. արձակազէնները, համաձայն Թել Ավիվի, յարձակած են «զինուորական վարչական կեդրոնատեղիի» մը վրայ: Յարձակումը կատարուած է թռաններով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԻՏԻԷ ՏԷԼՖՈՒՐ 35ի դէմ 43 ձայնով Փարիզի Թաղապետական Խորհուրդի նախագահ ընտրուեցաւ, երրորդ քուէարկութեամբ: Ծնած 1905, Փարիզի նոր քաղաքապետը Կօլիսթ է:

ՆԻՔՍԸՆ ստորագրեց նոր օրինագիծ մը, որով 21էն 18ի կ՚իջնէ քուէարկելու իրաւունք ունեցողներու օրինական տարիքը:

ԱՆԳԼԻՈՅ նոր վարչապետը ընկերային իր առաջին դժուարութեան առջեւ կը գտնուի: Նաւահանգիստներու բեռնակիրները — 47.000 հոգի — կը սպառնան գործադուլի դիմել Յունիս 14ին, եթէ երբեք գոհացում չտրուի իրենց պահանջներուն: Բանուորները կը պահանջեն շաբաթական 20 ստերլին. այժմ կը ստանան՝ 11 ստերլին:

ԴԱՆԻՈՅ չեխ դեսպանը, որ Փրակայի կողմէ «խորհրդակցութեան» համար ետ կանչուած էր, մերժեց երթալ եւ քաղաքական ապաստան խնդրեց Դանիոյ իշխանութիւններէն: Չերնիք, Չեխոսլովաքիոյ նախկին վարչապետը, որ գլխաւոր պարագլուխներէն մէկն էր «Փրակայի գարնան«, հրաժարեցաւ նախարարի իր պաշտօնէն (Տնտեսական եւ Թեքնիք զարգացումի): Համաձայն շրջան ընող զրոյցներու, Չերնիք պիտի զատուի կուսակցութեան կարգապահական յանձնախումբին կողմէ: Միւս կողմէ կ՚ըսուի նաեւ, թէ Կեդր. Կոմիտէի Նախագահութիւնը Մայիս 25ին որոշած է կուսակցութեան շարքերէն արտաքսել եւ դեսպանի իր պաշտօնէն հեռացնել Ա. Տուպչէքը: Այս որոշումին դէմ եղած են Սվոպոտա, Հուսաք եւ ուրիշներ: Տուպչէք մերժած է Կեդր. Կոմիտէի հրաւէրը՝ ներկայանալու եւ իմանալու իրեն դէմ տրուած որոշումը, տրուած ըլլալով, որ արտաքսումներու որոշումը նախ կը տրուի իր պատկանած բջիջին կողմէ, համաձայն կուսակցութեան կանոնագրին: Արդ Բրաթիսլաւայի բջիջը, որուն կ՚անդամակցի Տուպչէք, մերժած է ընթացք տալ Կեդր. Կոմիտէի որոշումին՝ հակառակ եղած ճնշումներուն:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԽԱՌՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՐԻՆ ՄԷՋ

Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան (Յունիս 20):

Պաշտպան վիճակի հրամանատարութիւնը կտրուկ հրահանգներ տուաւ, եւ հետապնդումի ձեռնարկեց վերջին արիւնալի ըմբոստութեան կազմակերպիչներուն եւ պատասխանատուներուն դէմ: Պաշտպան վիճակի օրէնքին բոլոր տրամադրութիւնները խստիւ պիտի կիրարկուին ամէն անոնց դէմ, որոնք հանրային անդորրութիւնը կը խռովեն, բանուորները կը գրգռեն եւ զանոնք գործադուլի կը մղեն, կամ որեւէ ձեւով կը սպառնան երկրին ընկերային եւ տնտեսական կեանքին: Պաշտպան վիճակի հրամանատարութիւնը բանակին հրահանգ տուաւ բիրտ ուժի եւ զէնքի դիմել եւ կրակ բանալ ամէն անոնց վրայ, որոնք որեւէ կերպով յարձակում մը կը փորձեն Զինեալ Ուժերուն դէմ: Ցամաքային, Ծովային եւ Օդային միութիւնները իրենց բոլոր միջոցներով զէնքի պիտի դիմեն եւ կրակ պիտի բանան:: Հայրենակիցներուն կը յանձնարարուի 25 մեթրէն աւելի չմօտենալ զինեալ ուժերուն:

Պաշտպան վիճակի մէկ տարբեր գեկոյցին համաձայն, կարգ մը գործատուներու մէջ բանուորները կուգան բայց չեն աշխատիր, եւ կամ կրաւորական դիմադրութեան կը ձեռնարկեն: Անոնց կ՚ազդարարուի թէ պաշտպան վիճակի տեւողութեան հետ արգիլուած են բոլոր գործադուլերը եւ աշխատանքի ոտնձգութիւնները:

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿԻ ԵՐԵՔ ԱՏԵԱՆ

Սէլիմիէի զօրանոցին մէջ հաստատուեցան պաշտպան վիճակի երեք դատարաններ: Ձերբակալեալ ամբաստանեալներու հարցաքննութիւնները եւ նախնական քննութիւնները երէկ ալ շարունակուեցան: Ջեռնհասները կ՚ըսեն թէ ամբաստանեալներու դատավարութիւնը կարելի եղածին չափ շուտ պիտի սկսի: Դատարաններու մէջ աշխատելու համար, ընդհ. դատախազութենէն չորս քարտուղար առժամապէս տրուեցան պաշտպան վիճակի հրամանին:

Ցարդ 200է աւելի ամբաստանեալներ ձերբակալուած եւ հաւաքուած են Տավուտ Փաշայի զօրանոցը:

ՎԵՐՋԻՆ ԶԵԿՈՅՑՆԵՐԸ

Պաշտպան վիճակի հրամանատարութիւնը երէկ հրատարակեց հետեւեալ գեկոյցները.

1. Իսթանպուլի, Գոճաէլիի եւ Կէպզէի մէջ պաշտպան վիճակի գործադրութեան համար պարտականութիւն ստանձնած են Թուրք զինեալ ուժերը: Անոնց դէմ գործուած որեւէ յարձակման կամ բռնական արարքի առթիւ, հրաման տուած եմ որ բանակի բոլոր միութիւնները, ցամաքային, ծովային եւ օդային, իրենց բոլոր միջոցներով բիրտ ուժի եւ զէնքի դիմեն, համաձայն Թուրք զինեալ ուժերու ներքին ծառայութեան օրէնքին եւ յարակից օրէնքներու համապատասխան տրամադրութիւններուն:

2. Ինչպէս կը պատահի ամէն շրջանի եւ ամէն հաւաքականութեան մէջ, այսպիսի չարամիտ եւ մութ հոգիով մարդոց յարձակողական ընթացքին առջեւ, յիշեալ վայրերու յարգելի բնակիչները պէտք է ուշադիր եւ արթուն գտնուին, եւ անսան զինեալ ուժերու ազդարարութեան եւ զգուշութեան հրաւէրին եւ 25 մեթրէն աւելի չմօտենան անոնց:

Քաղաքին մէջ ձերբակալութիւնները եւ խուզարկութիւնները շարունակուեցան պաշտպան վիճակի հրամանատարութեան եւ ընդհ. դատախազութեան գործակցութիւնով:

Առաջին առթիւ, պաշտպան վիճակի մէկ զօրախումբը գնաց խուզարկել Թիւրքիյէ Իշճի կուսակցութեան Իսթանպուլի կեդրոնատեղին, որմէ յետոյ հոն գտնուող ինը հոգի զինուորական ինքնաշարժով մը տարուեցան եւ յանձնուեցան պատկան իշխանութեան: Ձերբակալեալ Թիփականներէն երեքը աղջիկ են:

Այս խուզարկութենէն զատ, Թեքնիք համալսարանի ուսանողութենէն ութ հոգի հսկողութեան տակ առնուեցան պաշտպան վիճակի հրամանատարութեան կողմէ: Ձերբակալուեցան նոյնպէս 25 հոգի, որոնք անսաստած էին փողոց ելլելու արգելքին:

ՏԻՍՔի Բ. Նախագահը, երեսփոխան Րիզա Գուաս, նամակ մը գրեց Պաշտպան Վիճակի Հրամանատարութեան, առարկելով որ կարգ մը թերթեր ՏԻՍՔի եւ անոր ենթակայ Սենտիքաներու դէմ պայքար բացած են, ինչ որ կը հակասէ Պաշտպան Վիճակի հրահանգներուն:

Իբր մեղսակից եւ պատասխանատու Երեքշաբթի օրուան արիւնալի ըմբոստութեան եւ քանդումներուն, երէկ 15 հոգի եւս յանձնուեցան Պաշտպան Վիճակի Հրամանատարութեան, որուն ատեաններուն առջեւ պիտի դատուին: Գատըգիւղի մէջ կը փնտռուին չորս գործաւորներ, որոնք «Մատէն–Իշ»ի կը պատկանէին եւ մասնակցած են քանդումներուն:

Թուրք Ազգ. Ուսանողական Միութիւնը երէկ հրատարակեց զեկոյց մը, որով կը պարսաւէ անիշխանական դէպքերը եւ խռովարարական ծայրայեղութիւնները:

×

Վարչապետ Տէմիրէլի դէմ բացուած խորհրդարանական քննութեան խնդիրը մտաւ բոլորովին նոր փուլի մը մէջ: Ինչպէս կը յիշուի, կարգ մը վերագրումներ եղած էին Տէմիրէլի դէմ, թերթի մը կողմէ, որ քանիցս գրած էր թէ վարչապետը իր ազդեցութիւնը չարաչար օգտագործած եւ իր մօտաւոր պարագաներուն ապօրինի եւ հսկայ շահեր ապահոված էր: Տէմիրէլ պատուոյ դատ բացած էր նոյն թերթին դէմ, պատիժ եւ վնասուց հատուցում պահանջելով:

Այս առթիւ կազմուած էր սակայն խորհրդարանական յանձնաժողով մը, որ քննութեան ձեռնարկած էր Տէմիրէլի դէմ: Յանձնաժողովը կէս թողած էր իր քննութիւնը, առարկելով որ Տէմիրէլ դատ բացած է ամբաստանող թերթին դէմ, եւ մինչեւ դատավարութեան վերջաւորութիւնը, պէտք է յետաձգել խորհրդարանական քննութիւնները, ըստ Սահմանադրութեան 132րդ յօդուածին: Այդ ժողովն ալ այս որոշման համամտութիւն յայտնած էր:

Ընդդիմադիրները քննութեանց յետաձգումը սխալ եւ հակօրէն գտած եւ տըրուած որոշումը բեկանել տալու համար դիմած էին Սահմանադրական Ատեանին:

Սահմանադրական Ատեանը գումարուեցաւ եւ միաձայնութեամբ բեկանեց Ազգ. Ժողովին որոշումը, որ կը վաւերացնէր Տէմիրէլի դէմ բացուած քննութեանց յետաձգումը: Սահմանադրական Ատեանը կ՚առարկէ թէ 132րդ յօդուածը սխալ մեկնաբանուած է, եւ տրուած որոշումը կը կասեցնէ արդարութեան գործադրութիւնը, նոյնիսկ բարձրաստիճան պաշտօնատարի մը մասին: Այնպէս որ խորհրդարանական քննութիւնները պէտք է շարունակուին եւ յանգին իրենց եզրակացութեան:

Սահմանադրական Ատեանին այս որոշումով, վարչապետ Տէմիրէլի դէմ խորհրդարանական քննութիւնները պիտի վերսկսին առաջին առթիւ:

Թրքերէն կարգ մը թերթեր, ինչպէս «Ենի Կազէթէ» եւ «Հիւրրիյէթ», այսօր կը գրեն թէ Տէմիրէլի համար միակ ճամբայ մը կայ այլեւս, այն է՝ հրաժարիլ:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԽՈՀԵՐ

ՀԱՅՈՑ ԿՂԶԻԻՆ 250-ԱՄԵԱԿԸ

(1717–1967)

ԺԲ.

Ս. ՂԱԶԱՐԻ ԵՐՐՈՐԴ ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

(1946–1966)

ԽՄԲ.— Այս շաինեկան յօդուածաշարքը լոյս տեսաւ «Բազմավէպ»ի մէջ 1967էն սկսեալ եւ արտատպուեցաւ «Յառաջ»ի կողմէ: Վերջինը՝ լոյս տեսաւ «Յառաջ»ի 1969 Մայիս 4 եւ 6 թիւերուն մէջ: Ստորեւ կը սկսինք հրատարակել վերջին մասը, որ լոյս տեսած է «Բազմավէպ»ի 1968ի բացառիկին մէջ (նոր հրապարակ եկած):

Համաշխարհային պատերազմի աւարտին (1945), մինչ կը դադրէր որոտն ահեղ թնդանօթներուն եւ ահարկու ռումբերուն, եւ յաղթական ազգեր՝ գրաւուած հողամասերը կը բաժնէին իրարու մէջ, նոր սահմաններ գծելով երկիրներու, Ս. Ղազար եւս կը տիրանար նոր հողերու՝ ընդարձակելով իր սահմանները:

Յաղթանակի մեծ տօն կը կատարուէր Հայոց Կղզիին մէջ ալ. եւ ազգերն այնքան չէին հրճուեր՝ իրենց հայրենի երկրին սահմաններուն ընդարձակումով՝ որքան Մխիթար Աբբահօր որդիները՝ իրենց փոքրիկ կղզեակին հողերուն կըրկնապատկումով:

Մխիթարեան հայրենիքը, պանդխտութեան մէջ ստեղծուած փոքրիկ Հայաստանը կը մեծնա՛ր...: Սակայն՝ առանց սուրի եւ թնդանօթի:

Գաղափարի ու մշակոյթի յաղթանակն էր՝ որ ձեռք կը բերուէր, իտալական կառավարութեան ու մանաւանդ Վենետիկի քաղաքական իշխանութիւններու ազնիւ բարեացակամութեամբ:

Արդարեւ, կէս դարէ ի վեր, Ս. Ղազարի Հայրերը ջանքեր կը թափէին ընդարձակելու համար կղզին. եւ այդ՝ ոչ թէ լոկ բուռ մը աւելի հող ունենալու տենչով, նիւթական շարժումի դիւրութեան համար, կամ վանքի որմերէն հեռացնելու համար համայնաքանդ խոնաւութիւնը լճակի աղի ջուրերուն, այլ զուտ մշակութային նպատակներով:

Տարիները կը սահէին, եւ Մխիթար Աբբահօր կղզեակը, հակառակ 1815ի ընդարձակումին, օրէ օր աւելի կը նեղնար՝ կարծէք: Հայրենիքէն եւ սփիւռքէն հասնող պարբերաթերթեր եւ օրագիրներ, ամէն տեսակ հրատարակութիւններ ու գիրքեր, ձեռագիրներ եւ մշակութային այլ գանձեր ու գոհարներ, հին դրամներ, մետալներ, արժէքաւոր նկարներ եայլն... կը դիզուէին, կը գրաւէին մինչեւ անգամ վանականներու խցիկները: Ս. Ղազարի շէնքերը նեղ կուգային այդ բոլորը արժանաւոր կերպով ու վայելչաբար դասաւորելու, ցուցադրելու համար տասնեակ հազարաւոր ամէնազգի այցելուներուն, որոնք խուռներամ կ'ողջունէին Հայոց Կղզին՝ ամէն տարի:

Եւ ահա՛ պահանջը ընդարձակուելու:

1945 թուականի աշնան, երբ՝ զինադադարի առթիւ՝ համօրէն հասարակութիւնը Ս. Ղազար վերադարձած էր, կը սկսին առաջին շփումները պետական իշխանութիւններու հետ, ուսումնասիրելու համար ընդարձակումի մը հնարաւորութիւնը:

Բայց, ինչպէս Մխիթարի օրերուն — եւ պատմութիւնը յաճախ կը կրկնուի — Միաբանութեան կողմէ կատարուած առաջին դիմումը, ցաւալիօրէն, հիմնովին կը մերժուի, այն պատճառաբանութեամբ՝ թէ Վենետիկի լճացամաքային կացութիւնը ամենեւին չէր ներեր որ կտոր մը իսկ նոր հողամաս աւելնար լճակին վրայ. օրէնքները խիստ էին այդ մասին. քարի կտոր մը իսկ նետել արգիլուած էր ջուրերուն մէջ:

Հայուն անխորտակելի կամքն էր հարկաւոր, որ հաւատքի հուրով առկայծ ու Նախախնամութեան վրայ անխախտ յոյսով արծարծուն, Մխիթարի որդիներուն պիտի ներշնչէր յարատեւութիւն, դըժուարութիւններու դիմաց չկասելու:

Վենետիկի լճակի ջուրերուն հսկող պետական Յանձնախումբին անդամներուն հետ տեւական խորհրդակցութիւններու ընթացքին, երեւան կուգայ նոր գաղափար մը, որ կնճռոտ հարցին բանալին կ'ըլլայ. առաջարկել կամ խոստանալ՝ սեփական ծախքերով այնքան հող փորել լըճակի հեռաւոր ափերուն, որքան որ նոր հողամաս պիտի աւելնար Ս. Ղազարի վըրայ, պահելու համար լճակի ջուրերուն հաւասարակշռութիւնը:

Միաբանութեանս կողմէ կատարուելիք այդպիսի առաջարկ մը, սակայն, հսկայական ծախքերու մտահոգութիւն մը կը ստեղծէր վանքին համար, մանաւանդ յետ–պատերազմեան շրջանի տնտեսական շատ անձուկ պայմաններուն տակ:

Պետական իշխանութիւններու հետ բանակցութիւններու ընթացքին, Միաբանութեանս մեծապէս օգտակար եղած են Գրյ. Ճ Սքարփա (իտալացի գիտնական ու հեղինակաւոր վարդապետ մը, ժամանակին ուսուցիչ Մուրատ–Ռափայէլեանի մէջ՝ թուաբանական ու բնաբանական գիտութիւններու), Ճրտ. Փոլաքքոյ, Ճրտ. Տիլլէ, Փրոֆ. Փափփալարտոյ, Ճրտ. Տ. Ալեսսի, Ճրտ. Ճ. Փատովան, բոլորն ալ պետական բարձրաստիճան պաշտօնեաներ. յատկապէս Ճրտ. Մարիոյ Կայ, Միաբանութեանց ճարտարապետը, որ ոգի ի բռին նուիրուած էր ընդարձակումի դատին, եւ մօտէն ուսումնասիրելով կըղզեակին բոլոր մանրամասնութիւններն ու վանքին պահանջները՝ ընդարձակումէն ետք կառուցուելիք շէնքերու հսկայական ու շքեղ ծրագիրներ պատրաստած էր, աջակցութեամբ Հ. Խորէն Տիլիզեան եւ Հ. Անդրէաս Ֆոկոլեան վարդապետներուն:

1946 թուականի միաբանական Ընդհ. Ժողովը իր քննութեան առարկայ կը դարձնէ Ս. Ղազարի ընդարձակումի առաջարկն ու ծրագիրը, բոլոր մանրամասնութիւններով, թեր ու դէմ պայմաններով ու առաւելութիւններով: Ժողովին ամէնէն հրատապ ու այժմէական հարցերէն մէկը կ'ըլլայ ասիկա: Երկար խորհրդակցութիւններէ ետք, մեծամասնութեան հաւանութեամբ՝ կ'որոշուի ընդարձակել փոքրիկ Հայաստանի սահմանները. alea jacta est !

Այդ թուականէն՝ կը սկսի Հայոց Կըղզիին պատմութեան նոր շրջանը, որուն ականատես վկաներն ենք մենք:

Խանդավառ տրամադրութիւններով, իսկոյն աշխատանքները կազմակերպելու կը ձեռնարկէ Ս. Ղազարի Ընդհ. Աբբահայրը՝ Գնպծ. Սրապիոն Ուլուհոճեան, կղզեակին ընդարձակումի ամենաջերմ պաշտպանը, իրեն աջ բազուկ ունենալով Միաբանութեանս Ընդհ. Քարտուղար՝ ժրաջան Հ. Եղիա Վրդ. Փէչիկեան, որուն վաստակը հսկայ եղած է՝ ընդարձակումի պետական հրամանագիրները ձեռք ձգելու, եւ հինաւուրց երազն իրագործելու նիւթապէս:

Հայոց կղզեակի նոր պատմութեան առաջին էջին վրայ, ոսկեղէն տառերով հարկ է դրոշմել այդ զոյգ վաստակաւորներուն անունները, երախտագիտութեան եւ յարգանքի դափնեպսակներով:

Պետական իշխանութիւններու հետ համաձայնութիւնը կնքելէն ետք, հաւանական թոյլտուութեան հրամանի վրայ, 1946ի Նոյեմբեր 2ին, Վենետիկի ջուրերու հսկող (Magistrato alle Acque) իշխանութեան ենթապաշտօնեաներէն մէկը՝ Ա. Մարինեթթի, քանի մը աշխատակիցներով վանք կուգայ: Հայոց Կղզիին նոր սահմանները պիտի գծէր՝ լճակին վրայ ցիցեր հաստատելով: Բոլոր վանականներու աչքերը ուղղուած էին դէպի Լիտոյ, եւ ուրախութեան արցունքներով կը հետեւէին փոքրիկ նաւակին, որ վանքի հիւսիս–արեւելեան անկիւնէն դէպի հարաւարեւելք, այսինքն՝ Լորտ Պայրընի բլուրէն դէպի Լիտոյ առաջանալով, 62 մեթր հեռաւորութեան վրայ, լճակի ջուրերուն մէջ կը խրէր առաջին նշանաձողը: Լճակին խորութիւնը այդ տեղերը սովորաբար 1–1,50 մեթր է:

Ցուրտ եւ հողմաշունչ օր մըն էր. ըլճակն՝ ալեկոծ. հազիւ կարելի էր սանձել նաւակը: Պայքար մըն էր իսկապէս՝ հողերու այս ընդարձակումը...:

Ընդարձակումի ամէնէն լայն կէտը՝ 62 մեթր. յաջորդաբար, նաւակը կը յառաջանար դէպի հարաւ, կամ աւելի ճիշդ՝ դէպի հարաւ–արեւմուտք, 205 մեթր երկարութեան մը վրայ (Լիտոյի հանդէպ) ու կը տնկուէին զանազան նշանացիցեր. 62 մեթրի վրայ՝ ամէնէն հեռաւորը վանքի պատերէն, յաջորդաբար՝ 55 մեթրի վրայ, 50ի վրայ, 45, հուսկ վերջինը՝ 35 մեթր հեռաւորութեան վրայ:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

(Շար.)

ՅԱՏԿԱՆՇԱԿԱՆ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Վերջին տասնամեակի ուշագրաւ երեւոյթներէն պէտք է նկատել այն փաստը, որ խորհրդահայ պատմագրութիւնը աստիճանական քայլերով — որ, անկասկած, բնական հետեւութիւնն է երկրին ներքին ցայտուն տրամադրութիւններուն եւ ձգտումներուն — լուրջ փորձեր կատարեց վերագնահատութեան ենթարկելու ո՛չ միայն հեռաւոր անցեալի մեր պատմութեան էջերը, մշակութային ինքնատիպ արժէքները, այլեւ յատկապէս մեր ժամանակակից պատմութիւնը: Այդ վերագնահատումը, որ կը ձգտի իրականութիւններու ճշգրիտ արձանագրումը պատմագրութեան մէջ, դէպքերու եւ իրադարձութիւններու անսխալ վերլուծումն ու անոնց անաչառ մեկնաբանութիւնը շրջանին հարազատ շրջագիծին մէջ, բնականաբար, բաւական սահմանափակ եղաւ որոշ ժամանակաշրջաններու եւ փոթորկայոյզ դէպքերու կապակցութեամբ:

Մէկ կողմէ հաստատուեցան անվիճելի ճշմարտութիւններ, որոնք տասնամեակներ շարունակ ուրացուած եւ անտեսուած էին պարզապէս: Իրենց արժանի պատուանդանին վրայ զետեղուեցան անմոռաց անուններ, որոնց հանդէպ ալամերժ կեցուածք մը որդեգրուած էր երկար տասնամեակներ շարունակ: Այսուհանդերձ, իրրեւ մետալին միւս երեսը,

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(Վէպ)

— Էֆէնտին սենեակ մը տարէք նստեցուցէք եւ թող միւսը ներս գայ:

Ամբողջ այս գործողութեան միջոցին Թորոս պէյ, իր թիկնաթոռին մէջ բազմած, օգնական դատաւորի մը հանդարտութեամբ, հետեւած էր հարցաքննութեան:

Միւս պաշտօնեան ներս բերուեցաւ եւ գրեթէ բառ առ բառ կրկնեց ինչ որ նախորդը ըսած էր:

Փաշան, իր հարցումներով, ի զուր փորձեց երկուքին վկայութիւններուն մէջ հակասութիւն մը գտնել: Միայն երիտասարդը հաստատեց թէ՝ խորհրդաւոր պատանին ոչ թէ մէկ այլ երկու անգամ եկած էր նախապէս Արամ էֆէնտին տեսնելու:

Երբ այս վերջնոյն ալ հարցաքննութիւնը աւարտեցաւ՝ նախարարն ու Թորոս պէյ առանձին մնացին:

— Հարցաքննութեան ուշադրութեամբ հետեւեցա՞ք, հարցուց նախարարը:

— Ամենայն ուշադրութեամբ, պատասխանեց Թորոս պէյ:

— Ի՞նչ գաղափար կազմեցիք:

— Սա գաղափարը թէ՝ պատանիին տուած տեղեկութեան վրայ Բարսեղ ու Արամ էֆէնտի պէտք տեսած են իսկոյն հեռանալ իրենց գրասենեակէն

— Ո՞վ է այդ պատանին, հարցուց փաշան չեշտակի եւ սպառնական ակնարկով մը Թորոս պէյի նայելով:

Այս վերջինը, առանց կարեւորութիւն տալու այդ ակնարկին, անայլայլ դէմքով մը պատասխանեց.

— Ճիշդ ես ալ այդ պիտի հարցնէի ձեր վսեմութեան, որովհետեւ հոդ է գաղտնիքի բանալին:

— Թորոս պէյ, ըսաւ նախարարը, այդ պատանիին ով ըլլալը դուք գիտէք:

— Իցի՛ւ թէ գիտնայի, պատասխանեց միւսը, մեծ ծառայութիւն մը պիտի կըրնայի մատուցանել ձեզի:

— Պարապ խօսք, գոչեց նախարարը, այդ պատանին ձեր կողմէ ղրկուած է:

— Ի՞նչպէս կրնաք այդպիսի ծանր ամբաստանութիւն մը ընել ինծի դէմ, պատասխանեց Թորոս պէյ:

Նոյն միջոցին սրահին դուռը զարկին:

— Մտէք, գոչեց Շեֆիք փաշա:

Փաշային տղան երեւցաւ:

— Պալատական թիկնապահ մը եկած է անմիջապէս ձեր վսեմութիւնը տեսնել կ'ուզէ, ըսաւ:

— Ներս հրամմեցէք:

Թիկնապահը ներս մտաւ, բարեւեց նախարարն ու Թորոս պէյը: Թիկնաթոռի մը մէջ նստեցաւ ու ըսաւ.

— Վեհափառ սուլթանը թէեւ հրամայած է որ Եըլտըզ գաք, բայց նկատելով որ ձեր վսեմութեան ներկայութիւնը անհրաժեշտ է այստեղ, հրաման կ'ընէ որ հոս մնաք մինչեւ որ ձեր քննութիւնները աւարտին:

— Վեհափառ սուլթանին հրամանին կը հնազանդիմ, պատասխանեց նախարարը:

— Նորին վեհափառութիւնը, շարունակեց թիկնապահը, միեւնոյն ատեն իրատէ ըրաւ որ իրեն գրաւոր հաղորդէք ձեր քննութիւններուն արդիւնքը:

— Բայց դեռ չեն աւարտած, դիտել տուաւ Շեֆիք փաշա:

— Ուրեմն տեղեկագրեցէք մինչեւ այս ժամուս ձեռք բերուած արդիւնքը:

— Վեհափառ սուլթանին հրամանը իսկոյն պիտի կատարեմ:

Այս ըսելով նախարարը թուղթերու դէզ մը առաւ եւ սկսաւ գրել:

Թորոս պէյ կամաց մը ոտքի ելաւ եւ փաշային մօտենալով ըսաւ.

— Եթէ հրաման կ'ընէ ձեր վսեմութիւնը, ես պիտի մեկնիմ, որովհետեւ շատ կարեւոր եւ ստիպողական մէկ քանի գործեր ունիմ, քանի մը ժամէն, եթէ կ'ուզէք, դարձեալ կուգամ հոս կամ ուղղակի Եըլտըզ եթէ հոն երթալու դիտաւորութիւն ունիք:

— Կը խնդրեմ որ հոս քովս մնաք, պատասխանեց նախարարը գլուխը վեր առնելով ու խիստ ակնարկ մը ուղղելով:

— Բայց... կմկմաց Թորոս պէյ:

— Կը խնդրեմ որ հոս մնաք, կրկնեց Շեֆիք փաշա աւելի խստացնելով ձայնը:

Թորոս պէյ գնաց թիկնաթոռին վրայ իր տեղը գրաւելու:

Փաշան իր գրութիւնը շարունակեց մանրամասն պատմելով բոլոր իրադարձութիւնները եւ ի վերջոյ սապէս եզրակացուց.

«Ամբողջ այս գործին մէջ Թորոս պէյի կատարած դերը շատ տարօրինակ ու կասկածելի է, գոնէ իրարու յաջորդող դէպքերը այնպէս ենթադրել կուտան: Ձեր բարձր վեհափառութիւնը կը յիշէ անշուշտ որ նախ Թորոս պէյն էր, որ Բարսեղ էֆէնտին մատնանշեց իրրեւ յեղափոխականներու հետ յարաբերութիւն ունեցող վտանգաւոր անձ մը, յետոյ սակայն ինք եկաւ բարեխօսելու անոր մասին

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(142 – Շար.)

այդ վերագնահատումը ցայսօր չունեցաւ ընդհանրական նկարագիր մը, չդարձաւ ամբողջական, չառաջացաւ լրիւ դիմագիծ՝ ամրածուելով եւ սփռուելով ամբողջ ժամանակաշրջանին վրայ, իր մէջ ընդգրկելով իւրաքանչիւր դէպք ու դէմք: Ուրիշ խօսքով, ամէնէն անաչառ քննութիւններն իսկ միշտ ունեցան «բաց երես» մը, անտեսուած արժէք մը, աւելին՝ մերժելի կամ իրենց իսկ բնորոշումով՝ «հակապատմական» էջեր, որոնք պարզօրէն չինծու, արուեստական հիւսքերով օղակուած էին՝ պատմութեան տալու համար շարունակականութեան մը եւ ամբողջականութեան մը տարած տպաւորութիւնը:

Այսպէս է, որ օրինակի համար, մէկ կողմէ հիմնական փոփոխութեան ենթարկուեցաւ խորհրդահայ պատմագրութեան վերաբերումը կամ դիրքը հայ ազատագրական շարժման բնոյթին եւ տարողութեան նկատմամբ, առանց, սակայն, միւս կողմէ, բարեփոխութիւն մը արձանագրելու նոյն այդ շարժման ղեկավարներուն (կուսակցութիւններ եւ ղեկավար դէմքեր) գործին եւ նուիրումին հանդէպ: (Քանի մը դէմքերու հանդէպ ցոյց տրուած սէրը ժողովրդական ինքնաբուխ արտայայտութեան բնոյթը կը կրէ. մեր խօսքը շրջանի դէմքերուն եւ ղեկավարներուն կը հայի՝ իբրեւ պատմագրական արձանագրութիւն):

Հայ ազատագրական շարժումը Թուրքիոյ մէջ, այլեւս, անվիճելի կերպով կը նկատուի օսմանեան բռնապետական քաղաքականութեան արգասիք, եւ ոչ թէ՝ ինչպէս տասնամեակներ շարունակ յեղյեղուեցաւ թէ՛ Հայաստանի մարքսիստ գրիչներու եւ թէ արտասահմանի պաշտպանողական հոսանքներու կողմէ, դուրսէն դրդուած եւ դուրսէն դրկուած «խառնակիչներ»ու ձեռնարկ մը: Մնաց որ ան այլեւս կը նկատուի համաժողովրդական ինքնաբուխ շարժում մը՝ յառաջադէմ գաղափարներով: Այս իմաստով շահեկան է, օրինակ, Փրոֆ. Երուանդ Սարգսեանի «Արեւելագիտութեան կարեւոր ճիւղերից մէկը» խորագրեալ յօդուածը, որ լոյս տեսաւ Երեւանի «Գրական Թերթ»ի 1969 Յունուար 17ի թիւին մէջ: Այդ գրութեամբ կը մատնանշուէր, թէ՝ «Օսմանեան կառավարութեան գիւղատնտեսական քաղաքականութիւնը Արեւմտեան Հայաստանում, ինչպէս նաեւ քաղաքական ու տնտեսական ճնշման բոլոր ձեւերի կիրառումը Հայերի վերաբերեալ, ունեցել են մի հիմնական նպատակ՝ Հայաստանը մաքրել Հայերից», հետեւաբար՝ «Հայ ժողովրդի ազգային-ազատագրական պայքարը ԺԹ. դարի երկրորդ կէսին եւ Ի. դարի առաջին տասնամեակում ոչ թէ Հայերի ազգային կուսակցութիւնների եւ մեծ պետութիւնների գործունէութեան հետեւանք էր, այլ կերպ ասած՝ դրսից հրահրուող պայքար, այլ օսմանեան բռնապետական քաղաքականութեան արգասիքն էր»:

Նոյնիմաստ հաստատումներ կատարեցին Ռուբէն Սահակեան, հեղինակը «Թուրքիայի նոր եւ նորագոյն պատմութեան մի քանի հարցերի լուսաբանման մասին» գրութեան, լոյս տեսած Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի «Լրաբեր» հանդէսին մէջ, 1966, ուր յօդուածագիրը կը մերկացնէր խորհրդային բազմաթիւ գիտնականներու խեղաթիւրեալ տեսութիւնները Արեւմտեան Հայաստանի մասին, ակադ. Մ. Ներսիսեան, Փրոֆ. Հ. Թամրազեան, Փրոֆ. Մ. Մկրեան եւ ուրիշներ (տես «Բանբեր Երեւանի Համալսարանի», 1967, թիւ 2):

Հայ ազատագրական շարժումը գնահատելու փորձին մէջ փորձ կատարուեցաւ նոյնիսկ, վերջերս, «կոմունիստական կուսակցութեան» գործօն մասնակցութիւնը ցոյց տալու այդ շարժումին մէջ:

Արձանագրենք նաեւ այդ «մասնակցութեան» փաստը՝ իբրեւ պատմութեան նիւթ.

«Այդ իրադրութեան մէջ (խօսքը Թրքահայաստանի կացութեան մասին է) կոմունիստական կուսակցութիւնը, կատարելով իր ինտերնացիոնալ պարտքը, ոչ միայն չէր անտեսում Արեւմտեան Հայաստանի ազատագրման խնդիրը, հայ ժողովրդի արեւմտեան հատուածի ազատագրական պայքարը, ինչպէս բարբաջում են պատմութեան դաշնակցական կեղծարարները, այլեւ մշակում եւ կիրառում էր իւրայատուկ տակտիկա արեւմտահայ ազատագրական պայքարի համար, նշում նրա յաղթանակի ուղիները...»:

Եւ, այդ տակտիկայի եւ գործօն օժանդակութեան մասին հետեւեալ փաստը կը հրամցուի, այնքան զգայացո՜ւնց իր բնոյթով.

«Լենինեանները սկզբից եւ եթ համակրանք էին տածում արեւմտահայ աշխատաւորութեան ազատագրական պայքարի նկատմամբ: Կուսակցութեան կովկասեան ղեկավար կենտրոնը 1903 թուականին դիմեց այդ պայքարի մասնակիցներին հետեւեալ խօսքերով. «Ողջունելով Տաճկաստանում կռուող եղբայրներին մեր սոցիալիստական ողջոյնը, մենք բացարձակ կերպով յայտարարում ենք մեր համակրութիւնը բազմաչարչար տաճկահայ ժողովրդի ազատագրման գործին եւ մեր անկեղծ ցանկութիւնն է, որ ազատութիւնը հասնի որքան կարելի է շուտ»:

«Սոցիալիստական ողջոյն»ով իրենց «մասնակցութեան» փաստը, հայ ազատագրական շարժման, կը վերջանայ «կոչ»ով մը, որով հայ յեղափոխականներուն հրաւէր կ'ուղղուի «միաձենալ պալքանեան ժողովուրդների ազատագրական պայքարի մարտիկներին եւ Փոքր Ասիայի միւս ազգերի ժողովրդների ազատագրական շարժման գործիչներին, կազմել միասնական ճակատ, հակահարուած տալ Թուրքական բէկերի ազգայնամոլութեան եւ եւրոպական կապիտալիզմին...» (տես՝ «Սով. Հայաստան» ամսագիրը, 1970 Փետրուարի թիւը):

Սոցիալիստական ողջո՜յն եւ սրտառուչ կոչ... ահա կոմունիստներու գործօն օժանդակութիւնը Թուրքիոյ դէմ մղուած մեր համազգային պայքարին մէջ...

Վերագնահատութեան շրջագիծին մէջ մտաւ նաեւ 1918ի Մայիսեան հերոսամարտը, աւելի ծանօթ Սարդարապատի յաղթապանծ ճակատամարտ անունով: Հոս եւս գնահատելի էր ձգտումը, քանի որ տասնամեակներու դատապարտելի անտեսումէ մը ետք, յանկարծ կը մատնանշուէր մեր ժամանակակից պատմութեան ամէնէն բախտորոշ թուականը: Այս հաստատումը կատարուեցաւ Սարդարապատի Յիսնամեակին առիթով յատկապէս, եւ գնահատուեցաւ ըստ արժանւոյն:

Կոթողն ու փառաւորումը, այսուհանդերձ, ունեցան իրենց «խոցելի» կողմերն ալ, քանի որ Թուրշեաններու նման «պատմաբան»ներ կամակատար տրամադրութեամբ յանդգնեցան դէպքերուն տալ միակողմանի մեկնաբանութիւն, իրականութիւնը պարուրելով սուտով եւ յերիւրածոյ, թխածոյ «փաստերով»: Այսպէս է, որ հրապարակ հանուեցան երկրորդական դէմքեր, շատ անգամ նոյնիսկ անգոյ՝ իբրեւ մղիչ ուժն ու ղեկավար տարրը ժողովրդային զուպարին, մինչդեռ անդին, Արամն ու Նազարբէկեանը, Սիլիկեանն ու միւս առաջնորդները, բառին իսկական առումով անտեսուեցան: Ու դեռ աւելին՝ Հայաստանի Հանրապետութեան ժամանակաշրջանի սովն ու ողբը նկարագրող գրիչներ դեռ չունեցան համարձակութիւնը կամ կարելիութիւնը մատնանշելու անկախ Հանրապետութեան հռչակման թուականը՝ Մայիս 28ը (կարգ մը գրիչներ մատնանշեցին՝ չակերտելով անկախութիւն բառը) եւ ոչ ալ պատմագրական ճշգրտութեամբ նկարագրելու 1918–20ի ժամանակաշրջանը:

Այսուհանդերձ, ուշագրաւ երեւոյթ է, որ յամրագնաց քայլերով, բայց աստիճանական ընթացքով, պատմական անվիճելի իրագործութիւնները արձանագրելու ճիգ կը թափուի Հայաստանի մէջ, թէկուզ ցորենին խառնելով յարդը, առոք հատիկին՝ որոմը:

Ժամանակը, բնականաբար, հովին կուտայ յարդը եւ կը տորէ որոմը... եւ կը մնան պատմական ճշմարտութիւնները:

Իրողութեան հաստատման ճամբուն մէջ, անկասկած, կարեւոր քայլ մը պէտք է նկատել պատմական գիտութիւններու Տոքթ., փրոֆեսոր Ար. Մնացականեանի կարգ մը հաստատումները, կատարուած անոր գրիչին պատկանող երկար յօդուածաշարքի մը մէջ, որ կը կրէ «Հայաստանի ազատագրման լենինեան ուղին»:

Սակայն, «Սով. Հայաստան» ամսագրի 1970ի Ապրիլի թիւին մէջ հրապարակուած յատկանշական խոստովանութիւններուն մասին յաջորդիւ:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

ՌԱՏԻՕ-ԵՐԵՒԱՆ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ

Հարցում Ռատիօ-Երեւանի.

Առաջ Արաբները միշտ իրենց կիներուն քանի մը քայլ առջեւէն կը քալէին: Իսրայէլի հետ իրենց վերջին պատերազմէն ի վեր անոնք սորվեցան իրենց կիներուն ետեւէն քալել: Այս յառաջդիմութիւնը որո՞ւ կը պարտին:

Ռատիօ-Երեւանի պատասխանը.

Այն ականներուն որոնցմով տակաւին լեցուն են իրենց փողոցները:

×

Հարցում Ռատիօ-Երեւանի.

Եուկոսլաւիան այլեւս ընկերվարական երկիր մը չէ՞:

Ռատիօ-Երեւանի պատասխանը.

Սկզբունքով ոչ. հոն ժողովուրդը այլեւս շատ լաւ վիճակի մէջ է:

×

Հարցում Ռատիօ-Երեւանի.

Ճի՞շտ է որ Ամերիկացիները թեքնիքի, գիտութեան եւ գինուորական մարզերու մէջ մեզի չափ զօրաւոր չեն:

Ռատիօ-Երեւանի պատասխանը.

Սկզբունքով այո, բայց դժուար է այս կէտը հասկցնել Ամերիկացիներուն:

×

Հարցում Ռատիօ-Երեւանի.

Ճի՞շդ է թէ աշխարհահռչակ աստղանաւորդ Կակարինի Մոսկուայի մէջ բարեգործական հանգիպումի մը ընթացքին ինքնաշարժ մը նուիրուած է:

Ռատիօ-Երեւանի պատասխանը.

Սկզբունքով ճիշդ է, բայց անհրաժեշտ է փոքր ճշդում մը. խնդրոյ առարկայ անձը աշխարհահռչակ աստղանաւորդ Կակարինը չէ, այլ նախակրթարանի մը ուսուցիչ Կկարինը՝ որուն ոչ թէ Մոսկուայի, այլ Կիեւի մէջ կայացած ոչ թէ բարեգործական այլ կուսակցական հանդիպումի մը ընթացքին տրուած է ոչ թէ ինքնաշարժ մը, այլ հեծանիւ մը որ արդէն իրմէ գողցուած էր:

×

Հարցում Ռատիօ-Երեւանի.

Ճի՞շդ է որ կաթը ռուս մարդուն համար աւելի առողջապահական է քան վոտկան:

Ռատիօ-Երեւանի պատասխանը.

Սկզբունքով այո: Բայց վոտկան աւելի զուարթ կը դարձնէ զայն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (97)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԷՆԻՆԱ

— Ամէն բան, ի բաց առեալ ամուսնալուծութիւնը, պատասխանեց Տոլլի:

— Ամէն բան, ի՞նչ:

— Ո՛հ, չէ, սոսկալի՛ բան է... ոչ մէկուն կինը պիտի ըլլայ, պիտի կորսուի:

— Բայց ի՞նչ կրնամ ընել, հարցուց Քարենին ուսերն ու յօնքերը բարձրացնելով:

Աննայի վերջին արարքին յիշատակը զինքը այնքան գրգռեց որ անզգայ դարցաւ, ինչպէս իր խօսակցութեան սկիզբը:

— Ձեր համակրութեան համար շատ երախտապարտ եմ, ըսաւ, բայց պէտք է որ մեկնիմ:

Եւ ոտքի ելաւ:

— Չէ, սպասեցէք... պէտք չէ որ իր կորուստը ի գլուխ հանէք: Մտիկ ըրէք, կուզեմ ձեզ պատմել ինչ որ ինծի պատահած է. ամուսնացայ, յետոյ ամուսինս զիս խաբեց. բարկութեանս եւ նախանձիս մէջ, կ'ուզէի ամէն բան թողուլ, ամէն բան լքել... այս էր իմ ներքին փափաքս ... բայց այդպէս չըրի: Եւ որո՞ւ կը պարտիմ այդպէս չընելս: Աննայի, այո, ան ինծի ազատեց: Ու տեսէք, տղաքը կը մեծնան, ամուսինս իր ընտանիքին կը վերադառնայ, իր յանցանքը կը զգայ... հետզհետէ աւելի մաքուր. լաւագոյն կ'ըլլայ... ու կ'ապրիմ... ես ներեցի եւ դուք ալ պէտք է ներէք:

Քարենին մտիկ կ'ընէր զայն, բայց Տոլլիի խօսքերը այլեւս իր վրայ ազդեցութիւն չէին ըներ: Այն ամբողջ բարկութիւնը զոր զգացած էր իր որոշումը առած օրը, նորէն կը տիրէր իր հոգիին: Ոտքի ելաւ ու սուր ձայնով ըսաւ.

— Չեմ կրնար ներել, չեմ ուզեր եւ այնպէս կը համարեմ որ անիրաւութիւն է ներելը: Ամէն բան ըրի այդ կնոջ համար...: Եւ ինք ամէն բան մխրճեց ցեխի մէջ որ իր բնական տարրն է: Չար մարդ մը չեմ, բայց զինքը կ'ատեմ հոգիիս ամբողջ զօրութեամբը...: Չեմ կրնար իրեն ներել որովհետեւ զինքը չափազանց կ'ատեմ ինծի ըրած չարիքներուն համար:

Իր ձայնը բարկութեան արցունքներով լեցուն էր:

— Սիրեցէք ձեզ ատողները, մրմնջեց Տոլլի երկչոտութեամբ:

Քարենին արհամարհոտ ժպիտ մը ունեցաւ: Այդ պատուիրանքը երկար ատենէ ի վեր գիտէր, բայց իր պարագային համար գործադրելի չէր գտներ:

— Սիրեցէք ձեզ ատողները, այո, բայց սիրել անոնք զոր կ'ատեն՝ կարելի չէ: Ներեցէք ինձ ձեզ խռովելուս համար... ամէն մարդ իր խաչը կը կրէ...:

Եւ ինքզինքին տէր դառնալով, Քարենին հանդարտօրէն հրաժեշտ առաւ Տոլլիէն եւ մեկնեցաւ:

Ժ.

Ընթրիքէն ետքը, Լեւին ուզած էր Քիթթիի հետեւիլ եւ սրահ երթալ, բայց վախցաւ որ անոր անհաճոյ ըլլայ այսպէս հրապարակաւ զայն հետապնդելը: Այրերուն հետ մնաց եւ խօսակցութեան խառնուեցաւ, թէեւ առանց Քիթթիին նայելու կը զուշակէր անոր շարժումները, նայուածքը եւ այն տեղը ուր նստած էր սրահին մէջ:

Խօսակցութեան մէջ կը ջանար համաձայնեցնելու եւ ընդդիմախօսութիւնները մեղմելու: Իր բառերով կամ մանաւանդ ուրիշներու բառերով չէր շահագրգռուեր եւ միակ փափաք մը ունէր, այն է ամէնքը երջանիկ տեսնել:

Գիտէր որ միակ կարեւոր բան մը կար. այն է Քիթթին: Ու այդ կարեւոր բանը սրահին մէջն էր, բայց չուշացաւ իրեն մօտենալու եւ դրան սեմին վրայ կենալու: Առանց նոյնիսկ դառնալու՝ Լեւին ըզգաց անոր ակնարկը եւ ժպիտը որ իրեն ուղղեց եւ չկրցաւ ետին չդառնալ: Քիթթի սեմին վրայ էր եւ իր եղբօրը հետ ու իրեն կը նայէր:

— Կարծեցի թէ դաշնակ պիտի ածէք, ըսաւ Լեւին... Գիւղին մէջ ահա երաժշտութիւնն է որ ինծի կը պակսի:

— Չէ, պարզապէս եկանք ձեզ կանչելու համար եւ շնորհակալ ենք որ դուք ձեզմէ եկաք, ըսաւ Քիթթի զայն ժպիտով մը վարձատրելով: Ի՛նչ հաճոյք կայ վիճաբանելու մէջ: Երբեք մարդ մը ուրիշ մէկը կարող չէ եղած համոզել:

— Այդ ճշմարիտ է, ըսաւ Լեւին: Ժամանակին մեծագոյն մասը կը վիճաբանին որովհետեւ չեն հասկնար թէ ի՛նչ կ'ուզէ ապացուցանել իրենց հակառակորդը:

Քիթթի խաղի սեղանի մը մօտեցաւ, անոր առջեւ նստաւ եւ կաւիճը առնելով սկսաւ շրջանակներ գծել օթոցին վրայ որոնք հետզհետէ կը մեծնային:

Լեւին անոր հետ նստաւ եւ վերսկսան կնոջ իրաւունքներու մասին խօսակցութիւնը:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մանուկեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

Գ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Այս տխուր առթիւ իր ամուսնոյն յիշատակին, Տիկին Մանուկեան 100 Փր. կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Գ. Շնորհք Թաշճեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ ժամը 11ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իր կնոջ՝

ԱՂԱՒՆԻ ԹԱՇՃԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին ինչպէս նաեւ Թաշճեան գերդաստանի համայն ննջեցելոց յիշատակին:

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. Եկեղ. Վարչութիւնը ստացած է հետեւեալ գումարները, եկեղեցւոյն կից Ազգ. Տան նոր շէնքի շինութեան հաշւոյն եւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն.—

Տէր եւ Տիկին Գ. Տէր-Պօղոսսարեան 80 Փր., Գ. Տ. Խանճեան, այրի Տիկ. Հ. Սիմոնեան, Գ. Ղիւկիւչեան, Տէր եւ Տիկ. Ն. Նահապետեան, Պր. Ա. Առաքելեան, Պր. Յ. Բէքմէզեան, Պր. Ո. Նալպանտեան, Տիկ. Ֆլան, Տէր եւ Տիկ. Օ. Ալթունեան 50ական, Տէր եւ Տիկ. Գ. Գասպարեան 30, Պր. Ն. Կօշկարեան 20 Փր.:

(Ընդհ. գումար նախորդ նուիրատուութիւններու հետ 42.610 Փր.):

ՇԱՒԻԼԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑ

Միօրեայ դպրոցի տարեշրջանը կը փակուի այս Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 15ին:

Ծնողները եւ համակիրները կը հրաւիրեն իրենց ներկայութեամբ քաջալերելու մեր փոքրիկները, որոնք պիտի արտասանեն եւ երգեն ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկ. Փափազեանի:

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՅԻՍ 28
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին,

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին Ալֆորվիլի Սալ տէ Ֆէթի մէջ, 22, Ռիւ Վոլթէռ:

Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ
Զաւէշտ (Նոր Սերունդի կողմէ):

Կը մասնակցին.— Նայիրի եւ Կովկաս պարախումբերը ինչպէս նաեւ Գ. ՊԵՏԻԿԵԱՆ եւ իր հայկ. նուագախումբը:

Մինչեւ լոյս պար, երգ եւ խաղեր:

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝ Ա. Սարգիսեանի 899.09.66 եւ կէսօրէ վերջ՝ խմոն Զօրաբաբելեանի 368.67.52:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Մարկրիթի Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ըստացած է հետեւեալ նուէրները հանգուցեալ Աւետիս Սայապալեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի.— Տէր եւ Տիկին Թոմասեան եկեղեցիին 50 Փրանք, Յակոբ Սամուրեան 20, Տէր եւ Տիկին Ոսկեան Ծերուկեան 10 եկեղեցիին, Գ. Սրապեան 10, Գ. Խաչիկեան 20, Ս. Յովհաննէսեան 10, Մատամ Գլից 5, Ն. Մազմանեան 15, Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան, Տիկին Ովսաննա Խոլաքեան 20 եկեղեցիին:

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9,30ին, հեռատեսիլի Ա. կայանէն՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին այցելութիւնը Փարիզ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԲԱՆԱԿՈՒՄ
ՍԷՆ ՌԱՖԱՅԵԼ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդրոնական Վարչութիւնը իր տարեկան բանակումը կը կազմակերպէ այս տարի Սէն Ռաֆայէլ

DOMAINE DES VEYSSIERES, VALESCURE (83)

Պայմաններ.— Մէկ ամիս՝ 600 Փր., 14 օրէն աւելի, օրական 24 Փր. 7էն 14 օր՝ 27 Փր. 7էն պակաս՝ 30 Փր.:

Արձանագրութիւնները՝ Ուրբաթ եւ երկուշաբթի իրիկունները ժամը 18,30էն 20 եւ Շաբաթ օրերը՝ 16էն 20: Ժամբորդութիւնը՝ օթոքառով:

le roman de l'Arménie martyre

VICTOR GARDON

L'APOCALYPSE ECARLATE

couverture de Carzou

CALMANN-LÉVY

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ Ընկերակցութեան Լիոնի մասնաճիւղին ի նպաստ իր բարենպատակ ձեռնարկներուն: Այս Կիրակի 28 Յունիս ժամը 11ին պատարագ կը մատուցանէ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Ասոմփսիոնիսթ մատրան մէջ, Վալըրէ, 124 Ռիւ Մարիէթօն:

Ժամը 13ին արեւելեան պիւֆէ: Հայկ. երգ ու պար:

Կառքերու համար փարքինկի մուտք 124 Ռիւ Մարիէթօնէն: Օթոպիւս թիւ 19 Փոն Մոնթոնէն, իջնել Փոն տ'Էքիւլի (3 Շըմէն տը Շալէն):

Անձրեւի պարագային պատսպարուած տեղ ապահովուած է:

ՅՈՒՇԱՏՕՆ
ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի 28 Յունիս առաւօտ, Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյն մէջ, եպիսկոպոսական պատարագ կը մատուցուի Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտի հրապարակին վրայ 1915 Յունիս 15ին՝ Հայկ. Ազատագրութեան համար կախաղան բարձրացած քսան հնչակեաններու յիշատակին: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի կը խօսի նաեւ Վերապատուելի Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ:

ՋԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ զբօսապտոյտ մը դէպի Շաթօ տը լա Լուաո 5 Յուլիսին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Օթոքարը կը մեկնի առաւօտեան ժամը ճիշդ 8ին Սքուար Մոնթոլոնէն: Վերադարձին կը հասնի Փարիզ ժամը 22էն առաջ:

Այժմէն արձանագրուիլ հեռախօսելով Տիկին Թադէոսեանի 878-27-35 կամ Տիկին Գույումճեանի 208-71-79:

Գին 20 Փրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ 26 Յունիս իրիկուան ժամը 9ին, Հայ Բարեգործ. Ընդհ. Միութեան սրահին մէջ՝ Ռիւ Ֆավանթին: Վարչութիւնս կը փափաքի որ Վալանսի բոլոր հայրենակից անդամները ներկայ գտնուին այս ժողովին:

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 5 ԺԱՄԸ 10-22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44-50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ, Մոնմորանսի

Գեղարուեստական բաժնին իր մասնակցութիւնը կը բերէ «ՆԱԽԱՍԱՐԴ» պարախումբը, պարգեւատրուած Ա. մրցանակով Էփինէյի միջազգային Ֆէսթիվալի ընթացքին:

Կէսօրուան ընտիր ճաշացուցակ — Կը յանձնարարուի ուտելիք չբերել

ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ ԹԷ ԿԷՍՕՐԻՆ ԵՒ ԹԷ ԵՐԵԿՈՅԻՆ

Զուարթ ժամանցի բացառիկ օր մը անակնկալներ, գեղարուեստական ճոխ բաժին, ազգային պարեր, երգ, նուագ:

ԹՈՄՊՈԼԱ արժէքաւոր առարկաներով

ՆԱՐՏԻ եւ ՓԵԹԱՆՔԻ խաղեր

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ, ՈՒՍԱՆՈՂ ԵՒ ԵՐԱԽԱՅ 2 ՖՐԱՆՔ

Անձրեւի պարագային պէտք եղած ապահովութիւնները ձեռք առնուած են

ԾԱՆՕԹ.— Հանգստեան Տուն երթալու համար, շոգեկառք առնել Կառ տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն-լէ-Պէն, անցնիլ կամրջակը և թիւ 6 օթոպիւսով իջնել Կրոլէ կայանը

ՇՈԳԵԿԱՌՔԻ ԺԱՄԵՐԸ.— 10,15, 10,45, 11,15, 11,45, 12,000, 12-15, 12,45, 13,15, 13,45, 14,15, 14,45, 15,15:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կապոյտ Խաչի մանուկներու կայանի Յուլիսի մեկնումը Յուլիս 1ին առաւօտեան 7,30ին Սքուառ Մոնթոլոնէն:

Կը խնդրուի ծնողքներէն ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի խումբը կը մեկնի Յուլիս մէկին, Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 5ին: Ժամադրավայր՝ Կառ Սէն-Շառլ, մուտքին մօտ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՊԱՒԵԼՕ – ՔԱՇԱՆԻ
ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

բարձր հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Կիրակի 28 Յունիս ժամը 15,30ին, Պանեէօյի քաղաքապետարանի Սալ տէ Ֆէթի մէջ Ռիւ Շառլ Միշէլս:

Երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր, հայկական պարեր եւ հաճելի անակնկալներ, ղեկավարութեամբ՝ ուսուցչուհի Հ. Պալըքճեանի:

Հանդէսին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն նախկին եւ նոր բոլոր աշակերտ-աշակերտուհիները:

Կը մասնակցի Նայիրի պարախումբը:

Մուտք՝ 4 Փրանք:

Տոմսերը կանուխէն ապահովել եւ կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ՝ օթոպիւս 188 եւ 197 Փորթ տ'Օրլէանէն եւ իջնել Ռիւ տ'Արքէօյ:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի դպրոցի յանձնախումբին կողմէ 26 Յունիս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20,30ին, Միութեան սրահին մէջ, 7, ռիւ Փափէռ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հ. Պօղոսեանի:

Մուտքը ազատ է:

– ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ –

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28, Կիրակի ժամը 15-22 դպրոցին հովասուն պարտէզին մէջ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ, երգ, նուագ, պար

Նուագախումբ՝ եւրոպական պարերու համար:

Դիւրամատչելի պիւֆէ

Ծախքերու մասնակցութիւն 5 Փր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնսի-Փավիյոն:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0, 50

ՈՒՐԲԱԹ 26 ՅՈՒՆԻՍ
VENDREDI 26 JUIN 1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 11.848 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 46e ANNÉE — N° 11.848

ԳՈՐԾՆ Է ՈՐ ԿԸ ԽՕՍԻ...

Անցեալ օր հրատարակած էինք Փարիզէն մեզի ղրկուած պարզաբանական գրութիւն մը՝ նորընծայ «Էրեբունի» Հրատարակչականի մասին:

Հիմա որ յայտնի է հիմնական առաջադրանքը նախաձեռնողներուն — մանկապատանեկան գրականութեան տարածում՝ պատկերազարդ գունատիպ գրքոյկներու հրատարակութեամբ — եւ մեր տրամադրութեան տակ են առաջին չորս գրքերը, չենք կրնար չանդրադառնալ իրագործումի մը՝ որուն մէջ գրաւիչ ըլլալու չափ յայտնի են նպատակին հայօրէն դաստիարակիչ բնոյթը, լեզուական բծախնդրութիւնն ու ներկայացման ճաշակը եւ, ինչ որ հիմնականն է, մտածուած եւ ծրագրուած էութիւնը գործին:

Այս բնորոշումներն ու հաստատումները կ՚ընենք, հիմնուելով «Էրեբունի» Հրատարակչութեան բացատրագրին ու մեզի ղրկուած «Հարցաթերթիկ»ի մը բովանդակութեան վրայ:

Ցաւալի է, որ նախաձեռնութեան եւ եւ կեցողները ծառայութեան ոգիէ մը կ՚առաջնորդուին եւ ո՛չ... խանութպանային հոգեբանութենէ: — Զենք ճանչնար անձերը, սակայն գործին մօտենալու ձեւը, լրջութիւնը, հարցումներու բանաձեւումը եւ հրապարակաւ տրուած տեղեկութիւնները գրաւականներ են՝ հաւատքէ մը ու անշահախնդիր նպատակէ մը մղուած ըլլալու իրողութեան:

Մեր կեանքին մէջ առհասարակ առա՛տ է գեղումը: Կը սիրենք գեղեցիկ եւ օգտակար նկատուած նախաձեռնութիւններու մասին (կամ՝ առթիւ) խօսիլ, արտայայտուիլ, թելադրել, դասախօսե՛լ... Ապրում է չատերու համար՝ մտովի ոռոգել ու ծրագրել. յանձնարարել թէ ով ի՛նչ պէտք է ընէ եւ ի՛նչպէս պիտի ընէ:

Հազուադէպօրէն կը դիմաւորուինք լռութեան մէջ մշակուած ու նոյնքան անաղմուկ իրագործուած առաջադրութեանց:

«Էրեբունի»ի օրինակը յուսադրիչ է այս տեսակէտով եւ կը հաւատանք որ կարենայ ըլլալ նաեւ զարթուցիչ զանգակ մը բոլոր անոնց համար՝ որոնք, ի պաշտօնէ՝ մանուկներու եւ պատանիներու դաստիարակութեան գործին լծուած ըլլալով հանդերձ, տարիներէ՛ ի վեր դրական որեւէ քայլ չեն առած: Օրօրուած են գեղեցիկ երազներով, բայց չեն կրցած քաջութիւնը ցոյց տալ ասպարէզ իջնելու եւ փաստելու թէ խօսքէն անդին ալ ընելիք կայ կենսականօրէն:

Մեր սեղանին վրայ է նախախայրիքը «Էրեբունի»ի հերկին: Իրենց առաջին երեւումով իսկ, նախաձեռնողները ազգային եւ կրթական հաստատութեանց — ինչպէս նաեւ անհատ մտաւորականներու, գրողներու եւ մամլոյ ներկայացուցիչներու — ղրկած են նմոյշներ չորս հրատարակութիւններէ, չորսն ալ Յովհ. Թումանեանի գործերէն. «Շունն ու կատուն», «Կաթիլ մը մեղր», «Քաջ Նազար» եւ «Թմկաբերդի առումը», առաջին երեքը արեւմտահայերէնի վերածումով, իսկ չորրորդը՝ բնագրային արեւելահայերէնով:

Գիրքերուն կցուած «Հարցաթերթիկ»ը տասը հարցումներով կը ձգտի լսել ընթերցողներու կարծիքը, թելադրութիւններն ու յանձնարարութիւնները՝ նախաձեռնութեան, գրքոյկներու լեզուին, մանկավարժական կէտերու, սպառման կարելիութեանց ու եղանակներու մասին: Հարցեր, որոնք որքան Հրատարակչութեան՝ նոյնքան ու աւելի աղերս ունին վարժարաններու, ծնողքներու, ընթերցողներու եւ սպառող հաւաքականութեան հետ:

Անհաւանէկ գործ մը ու կեցուածք մը, որոնք կը վկայեն Հրատարակչականի պատասխանատու եւ անոնց գործակից անձերու կոչումին, պատրաստութեան եւ լրջութեան մասին:

Կը մնայ յուսալ, որ գործի անցնին նաեւ բոլոր անոնք՝ որոնք առտուընէ մինչեւ իրիկուն «մանուկներու եւ պատանիներու յատուկ խնամուած եւ դաստիարակիչ հրատարակութիւններ չունինք» կ՚աւաղէին արդարօրէն:

Մանուկներու եւ պատանիներու հոգեկան աշխարհը հասարակաց մարդկային գիծեր ունի ամէն տեղ. մշակել այդ գիծերը՝ առաջնահերթ պարտականութիւն է ծնողքներու թէ վարժարաններու համար: Կարելի է ըսել՝ ազգային պարտաւորութիւն մըն է, մասնաւորաբար տարասփիւռ Հայութեան կեանքին մէջ:

Խոր գոհունակութեամբ կը տեղեկանանք, որ Հրատարակչութիւնը կը նախատեսէ հրատարակել նաեւ Անտերսընի հէքեաթները՝ նոյն ձեւով, — անսխալ ու անխաթար հայերէն, գունաւոր ու պատկերազարդ տպագրութիւն եւ ներկայացման ճաշակ: Տուեալներ, որոնք տղուն ու աղջկան համար ենթագիտակցօրէն դաստիարակիչ ըլլալու ապահովութիւնը կ՚ընծայեն:

Հարցաթերթիկով ուղղուած կարգ մը հարցումներ՝ պարագայական ըլլալէ կը դադրին եւ կը ստանան ընդհանուր կարեւորութիւն, երբ նկատի ունենանք յատկապէս մանկական գրականութեան դերը նորընծայ սերունդի կրթութեան եւ դաստիարակութեան հարցին մէջ, ինչպէս նաեւ լեզուական բծախնդրութեան կենսական նշանակութիւնը՝ հայերէնի ուսուցման մտահոգութեան գծով:

Առիթ պիտի ունենանք, հետեւաբար, առանձնապէս քննելու այդ կէտը՝ յարմար առիթով:

Յայտնենք, մինչ այդ, թէ առողջ ու նպատակայարմար կը գտնենք «Էրեբունի»ի առաջին չորս գիրքերով իրացուած ձեւը. հրատարակելի գործերու երեք չորրորդը՝ արեւմտահայերէնով ու մէկ չորրորդը արեւելահայերէնով:

Սփիւռքի Հայը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ կուգայ Թուրքիայէն, եւ որովհետեւ չունինք այն ապահովութիւնը՝ թէ տարասփիւռ համրանքը կրնայ մէկ օրէն միւսը Հայրենի հողի վրայ հաստատուիլ վերջնականօրէն, նպատակայարմար պիտի ըլլար զաւակներուն մօտ զարգացնել մայրական – ծնողական լեզուն. այն՝ զոր կը լսէ (կը լսէ... եթէ արդէն իսկ հրաժարած չեն անոնք Մայրենիքէն), ա՛յն՝ զոր պիտի լսէ շրջապատէն:

Սակայն, այն իրողութիւնը որ Հայրենիքի լեզուն արեւելահայերէնն է, ու կ՚ակնկալենք որ Հայրենի երկրէն վաղը նոր ու լաւագոյն հրատարակութիւններ հասնին արտասահման, պարտք կը դնէ մեր վրայ դէթ ընդհանուր գաղափար մը տալ մեր մանուկներուն ու պատանիներուն, նաե՛ւ արեւելահայերէնի մասին: Պայմանաւ, անշուշտ, որ չմտածե՛նք իսկ ծանօթ ուղղագրական բարբարոսութիւնը ընդունելու մասին...

Եւ յետոյ, մենք ունինք նկատելի թիւ մը Արեւելահայութեան եւ Իրանահայութեան՝ մօտն ու հեռուն:

Պէտք է գոհացնել զանոնք եւս: Որքան ատեն որ խնդրոյ առարկայ են մանուկ ու պատանի սերունդները, մենք կը կարծենք՝ որ անոնք ԻՐԵՆՑ ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ԼԵԶՈՒՈՎ պէտք է օգտուին հրատարակելի գործերէն: Հասուն տարիքէ ետք միայն, պիտի գտնեն իրենց ճամբան ըստ բնակավայրի, միջավայրի եւ շրջապատի:

Կ՚ուզենք մասնաւոր գնահատանքով արձանագրել՝ թէ արեւելահայերէնին արեւմտահայերէնի վերածումը վստահելով երիտասարդ քերթող Զարեհ Խրախունիի (Արթօ Ճիմպիւշեան), Հրատարակչութիւնը լաւագոյն ընտրութիւնն է կատարած, — գտած է մէկը՝ որ հայերէնին գիտութիւնն ու ճաշակը ունի եւ ի վիճակի է իջնելու մանուկներու մտքին ու հոգիին, որքան մեծերու մտածման եւ իւրացման կարելիութիւններուն:

Կը մաղթենք, որ «Էրեբունի»ի հոյլը հիասթափութեան ու ընկրկումի պատճառներ չունենայ՝ իր այնքան յանդուգն եւ գեղեցիկ թռիչքէն ետք...:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐ ՄԵՐՁ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՄԱՐ

Ուաշինկթըն Միջին Արեւելքի հարցին լուծման համար չորս կէտերէ բաղկացած «խաղաղութեան ծրագիր» մը ներկայացուց «պատերազմիկ» կողմերուն, այսինքն՝ Իսրայէլի, Յորդանանի եւ Եգիպտոսի: (Սուրիա ընդունած չըլլալով ՄԱԿի Նոյեմբեր 22ի որոշումը՝ կը մերժէ որեւէ ծրագիր ընդունիլ, իսկ Լիբանան մասնակցած չէր Վեցօրեայ պատերազմին):

Համաձայն այդ ծրագրին, առաջին առթիւ Եգիպտոս, Յորդանան եւ Իսրայէլ առանձին յայտարարութիւններով պէտք է մատնանշեն, թէ յանձնառու կ՚ըլլան յարգելու Ապահովութեան Խորհուրդի 1967 Նոյեմբեր 22ի որոշումը:

Երկրորդ կէտը կը նախատեսէ պատերազմիկ երկիրներու բանակներուն հեռացումը այժմու սահմաններէն 20 քիլմ. դէպի ետ:

Երրորդ կէտը կը հաստատէ երեք ամսուան զինադուլ՝ Յուլիս 1էն սկսեալ, որու ընթացքին ՄԱԿի դէտերը պարտականութիւն կը ստանձնեն հսկելու, որ ոչ մէկ կողմ զօրացնէ իր դիրքերը, օգտուելով զինադուլէն: Չորրորդ կէտը, վերջապէս, կը նախատեսէ բանակցութիւններու շարք մը, շահակից կողմերու միջեւ, ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարի ներկայացուցիչին՝ Կունար Եարինկի միջնորդութեամբ: Այս բանակցութիւններուն նպատակը պիտի ըլլայ իսրայէլեան ուժերու հեռացումը գրաւուած բոլոր շրջաններէն:

Արաբ մայրաքաղաքները ցարդ դիրք չճշդեցին այս ծրագրին հանդէպ, թէեւ Պէյրութ «նպաստաւոր» քննութեան մը ենթարկած է զայն:

Քաղաքական դէտերու կարծիքով, այս ծրագիրը կրնայ գոհացնել արաբ մայրաքաղաքները, քանի որ ան նկատի կ՚առնէ այս վերջիններուն երկու գլխաւոր պահանջները: Այսպէս, ծրագիրը չի խօսիր արաբ – իսրայէլեան «ուղղա՛կի» բանակցութիւններու մասին, կէտ մը, զոր միշտ մերժած են ընդունիլ Արաբները (Իսրայէլի նախապայմանն է): Ծրագիրը միեւնոյն ատեն կը պարունակէ պարբերութիւն մը, որով Իսրայէլ պէտք է պատրաստակամութիւն յայտնէ պարպելու իր գրաւած արաբական հողերը:

Այս ծրագիրը, հետեւաբար, որ շատերու կողմէ կը նկատուի Վեցօրեայ պատերազմէն ցայսօր Ամերիկայի ներկայացուցած ծրագիրներուն ամէնէն «քաջալերականը», կրնայ բացէ ի բաց չմերժուիլ արաբ մայրաքաղաքներու կողմէ, մասնաւորաբար եթէ նկատի առնուի, որ շատ հաւանականօրէն Մոսկուա նախօրօք համաձայնած ըլլայ անոր:

Արդարեւ, դիտել կուտան որոշ շրջանակներ, Մոսկուա կրնայ նկատի առած ըլլալ այլեւս, թէ հակառակ իր լայն օժանդակութեան, Եգիպտոս ոչ մէկ յատկանշական յաջողութիւն մը կրցաւ արձանագրել Սուէզի շրջագիծին մէջ:

Քաղաքական շրջանակներու համաձայն, Ու Թանի առջի օրուան լաւատես յայտարարութիւնը («Նոր տուեալներ կան» դիտել տուաւ, Մոսկուայէն վերադարձին) աղերս ունի այս ծրագրին հետ: Արդարեւ, Ուաշինկթըն իր այս ծրագրին մէջ հաւանականօրէն նկատի առած ու լսած է նաեւ Մոսկուայի տեսակէտը:

Լաւատեսութեան մղող այս ընդհանուր մթնոլորտին մէջ, ժխտական ձայն մը լսուեցաւ Թել Ավիվէ: Տիկին Կոլտա Մէյր, Իսրայէլի վարչապետը, յստակ կերպով յայտարարեց, թէ իր կառավարութիւնը պիտի մերժէ ամերիկեան ծրագիրը, եթէ ատով «կը վտանգուի Իսրայէլի ապահովութիւնը»:

Մնաց որ իսրայէլեան մամուլը, ընդհանուր առմամբ, դէմ կ՚արտայայտուի «խաղաղութեան ծրագրին» եւ կը պահանջէ կառավարութենէն, որ կտրուկ կերպով յայտարարէ, թէ «պիտի չզիջինք»:

Պաղեստինցիները եւս մերժեցին ընթացք տալ ամերիկեան ծրագրին: Երկու առանձին հաղորդագրութիւններով, Արաֆաթի ճակատը՝ էլ Ֆաթհ, ինչպէս նաեւ Հապաշի հատուածը, բացարձակապէս մերժեցին ծրագիրը: Միակ լուծումը, ըստ ժողովրդային ճակատին, պատերազմն է, որով կրնայ ազատագրուիլ արաբական Պաղեստինը:

× Աթէնքի օճրային ատեանը երկու տարուան բանտարկութեան դատապարտեց երեք Պաղեստինցիներ, որոնք փորձած էին Թի–տըպլը–եու–այի ամերիկեան օդանաւ մը առեւանգել:

× Վլադիմիր Վինոգրադով, խորհրդային Արտաքին փոխ–նախարարը, որ առաւելաբար կը զբաղի Միջին Արեւելեան հարցերով, Փարիզի մէջ տեսակցեցաւ Մորիս Շումանի հետ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՓՈՄՓԻՏՈՒ մամուլի ասուլիս մը պիտի տայ Յուլիս 2ին: Երրորդն է Հանրապետութեան Նախագահ ըլլալէն ի վեր:

ՏՈՒՊՉԷՔ, որ Յունուար 25էն ի վեր դեսպան էր Անգարայի մէջ, հեռացուեցաւ իր պաշտօնէն: Որոշումը տրուեցաւ Պրեզիտիումի կողմէ, հակառակ Նախագահ Սվոպոտայի, վարչապետ Հուսաքի եւ քանի մը ազատախոհ դէմքերու յամառ ճիգին: Կը ճշդուի, թէ 4ի դէմ 7 ձայնով տրուած է որոշումը: Փրակայի մէջ շրջան ընող զրոյցներու համաձայն, քաղաքական դատավարութիւն մը կը կազմակերպուի այն 11 անձերուն դէմ, որոնք 1969ի Օգոստոսին երկու հազար բառերէ կազմուած մանիֆեստը հրապարակեցին: Կ՚ըսուի նաեւ, թէ Հուսաք ապահովաբար հեռացուի վարչապետի իր պաշտօնէն եւ նշանակուի Հանրապետութեան Նախագահ, որ իրականութեան մէջ աւելի շատ պատուակալ պաշտօն մըն է: Քաղաքական դէտեր կը մատնանշեն, թէ հակառակ դիւանագիտական ընկալեալ սովորութիւններուն, Տուպչէքի իրաւունք չէ տրուած իր հրաժեշտը տալու Անգարայի կառավարութեան: Դեսպանները, արդարեւ, մեկնումի պարագային հրաժեշտ կուտան կառավարութեանց: Տուպչէք միշտ կը մերժէ իր ինքնաքննադատութիւնն ընել:

ՊՐԱԶԻԼԻ մէջ ֆութպոլի ախոյեաններուն վերադարձը այնքան խանդավառութիւն ստեղծած է որ արդէն իսկ 94 մեռեալ կայ եւ 2000 վիրաւոր:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԽՈՀԵՐ

ՀԱՅՈՑ ԿՂԶԻՒՆ 250-ԱՄԵԱԿԸ

(1717–1967)

Ժ Գ.

Ս. ՂԱԶԱՐԻ ԵՐՐՈՐԴ ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

(1946–1966)

Նաւակը կը դառնար դէպի արեւմուտք, դէպի Վենետիկ, վանքի առաջակողմի հողամասը դծելու. այս անգամ 25 մեթր հեռաւորութիւն մը կը սահմանուէր վանքի հին ափունքէն. երկարութիւն նոր հողամասի՝ շուրջ 130 մեթր. փոքրիկ ծովախորշ մը թողլով վանքի բուն արեւմտեան ափունքին, նոր նաւակայքի եւ սանդուխներու յատկացուելիք:

Ընդարձակումի իրագործման պահուն՝ փոքրիկ այլ հպումներով ու ձեւաւորումներով, Ս. Ղազարի նոր հողամասը պիտի ունենար 13.446 քառ. մեթր տարածութիւն. իսկ կղզին ամբողջ պիտի ունենար 30.416 քառակուսի մեթր ընդարձակութիւն:

Ուրեմն, քառապատիկը՝ Մխիթարի գըտած ամայի կղզեակին, եւ աւելի քան կրկնապատիկը՝ 1815ին ընդարձակուած կղզիին:

Ս. Ղազարի վերջին ընդարձակումը թոյլատրող վճիռը կը կրէ 22 Յունուար 1949 թուականը (թիւ 26629)*:

Ծրագիրը դրուած էր. շուրջ 14.000 քառակուսի մեթր տարածութեան վրայ՝ հարկ էր հողեր լեցնել... 28.000 խորանարդ մեթր:

Տաժանելի եւ երկա՜ր աշխատութիւն, որ պիտի տեւէր աւելի քան երեք տարի (1947–1950): Գործերուն վրայ կը հսկէր վանքի Հայրերէն կազմուած մարմին մը (Հ. Քերոբէ Զրաքեան, Հ. Թէոդոր Սիբունեան, Հ. Ղազար Սրապիոնեան, Հ. Եղիա Փէչիկեան, Հ. Անդրէաս Ֆոկոլեան), միշտ վառ պահելով յարաբերութեան ղիծը՝ պետական պաշտօնեաներուն հետ, որոնք ամէն կերպով աջակից եղան այդ դժուար գործին յաջողութեան:

Ս. Ղազարի շնորհուած ծովամասը հողով լեցնելու գործողութեան համար, անհրաժեշտ էր նախ առժամեայ պարիսպ կամ շրջապատ մը, որպէսզի ջուրը ալեկոծութիւններու ժամանակ կամ մակընթացութեան ու տեղատուութեան չար ժամերով՝ չառնէր չտանէր դիզուելիք հողերը, ինչպէս պատահեցաւ առաջին օրերուն: Եկան նաւակներ, հողեր թափեցին. յաջորդ օրը անոնց հետքն անգամ չէր մնացած: Ուստի, վանքին աղերսանքին ընդառաջելով, պետական իշխանութիւնները, իրենց ծախքով ու միջոցներով, հայթայթեցին քարուկիր հսկայ զանգուածներ, որոնք այդ օրերուն կը զոյանային՝ պատերազմի շրջանին կառուցուած հաստահիմն ապաստանարաններու քանդումէն. մեծամեծ քարեր, կրաղիսի միթխարի բեկորներ Ս. Ղազար հասան՝ հսկայ բեռնանաւակներով: Սահմանագիծերը զօրացան:

Այնուհետեւ, դարձեալ պետական իշխանութիւններու բարեհաճ կարգադրութեամբ, Ս. Ղազար կղզին նշանակուեցաւ հասարակաց վայր, որու շուրջ կարելի էր թափել շինարարական աւերակոյտեր, փլատակներ: Բայց ուրկէ՞ ճարել պէտք եղած հսկայական զանգուածները:

Պատերազմի շրջանին, Վենետիկի ջրանցքները՝ երկար ատեն անխնամ մնացած էին ու լեցուած տիղմով. շինարարական ընկերութիւններ ձեռնարկած էին, այդ օրերուն, հարիւրաւոր ջրանցքները խորացնելու, դիւրացնելու համար բաւակներու երթեւեկը. դիւրին էր իրենց համար, եւ նոյնիսկ ձեռնտու, այդ բոլոր ցեխը բերել Ս. Ղազար, փոխանակ շատ աւելի հեռուները տանիլ՝ բաց ծով թափելու: Մխիթարեան Հայրերը արթնամտութիւնը ունենան առաջարկելու որ այդ բոլոր հողերը գան ու թափուին Ս. Ղազար:

Եւ այսպէս, աւելի քան երեք տարի (1947–1950) մեծ ու փոքր նաւակներ, հետզհետէ բերին ու բերին անսահման մթերք ու աւերակոյտ, բահ առ բահ թափելու Ս. Ղազարի շուրջ: Սկիզբները՝ աննկանոն կերպով թափեցին, աջ ու ձախ, սկսելով վանքի շրջապատէն: Սխալ էր այդ դրութիւնը. հարկ էր հողերը նախ թափել նոր գծուած շրջապատին հեռաւոր ծայրամասերուն, եւ հետզհետէ եա քաշուիլ՝ դէպի վանքին պատերը ու դուրս ելլել ջրանցքներէն: Շինարարական ընկերութիւնները ստիպուեցան իրենք իրենց ծախքով առժամեայ ջրանցքներ բանալ՝ իրենց իսկ թափած հողերուն ընդմէջէն, կանոնաւոր կերպով լեցնելու համար ծրագրուած հողամասը: Հարկ էր նաեւ սակարկել գրեթէ ամէն մէկ նաւակի հետ, եւ անոյշ խոստումներով՝ համոզել աշխատաւորները, որ քիչ մը աւելի ծայրամասին վրայ բաց մնացած տեղերը տանէին ու թափէին նորահաս ցեխը: Ողբեսպա՜ռ աշխատանք:

Տխո՜ւր էր, այդ շրջանին, Հայոց Կըղզին կերպարանքը. ջրանցքներ, քարակարկառներ, հողակոյտեր... ամայութիւն ամէն կողմ:

«Եւ Ս. Ղազար էր աններեւոյթ եւ անպատրաստ». բայց, այդ թոհ ու բոհին վրայ՝ կը շրջէր վանականներու պայծառ յոյսը...:

1949ի վերջերը՝ կ՚աւարտէին ընդարձակումի հիմնական աշխատանքները. դիզուած էր բաւարար հող, միապաղաղ եւ հսկայ ցամաք մը ձեւացնելով, շատ նըման՝ պատառոտուն լաւայի ամայութեան մը, որ կը դրկէր հին կղզին հարաւային ու արեւմտեան ափերը:

Հարկ էր հիմա անկերպարան այդ հողազանգուածին տալ դեղ ու պերճանք, ինչ որ հսկայական զոհողութիւններ պիտի արժէր վանքին:

Ես ամէնէն առաջ՝ պարսպապատումի մտահոգութիւնը կուգար չփոթեցնել յուսալիր վանականները: Շինարարական երկու ընկերութիւններ մինչեւ երեսուն միլիոն լիրէթի կը հասցնէին ծախքերուն նախահաշիւը, ինչ որ ծանր բեռ մը պիտի ըլլար Միաբանութեան, որ չունէր ոչ մէկ տրամադրելի գումար:

Ծիշդ Մխիթար Աբբահօր նման, որ առանց դրամի ապաստանած էր նախ Մոդէա–Մեթոն (Յունաստան) եւ ապա Վենետիկ, ու յաջողած հսկայ վանքեր կառուցանել, իր որդիներն ալ ահա նոյն ճամբէն կը քալէին: Յոյսն ունէին թէ հաւատքով եւ արիութեամբ սկսուած գործը՝ չէր կարելի անկախ թողուլ. մանաւանդ որ կառավարական հրովարտակին համաձայն՝ եթէ 25 տարուան շրջանին չպարսպուէր նոր հողամասը, ատիկա պիտի անցնէր պետութեան:

1950ի Յունուարին, կատաղի փոթորիկ մը կ՚ուռեցնէր լճակին ալիքները, որոնք հիւսիսային անհեղաշունչ քամիին թափով կը հարուածէին նորաստեղծ կղզիին քարակարկառ շրջապատը, եւ հիւսիս-արեւելեան կողմէն հսկայ ճեղք մը բանալով՝ կը սպառնային լափել դիզուած հողամասը:

Վանքը վճռականօրէն կ՚որոշէ ա՛լ ժամանակ չկորսնցնել:

Յանձնախումբ մը կ՚անցնի Միլան. հարցը կը ներկայացուի Իտալահայ գաղութի ծանօթ ազգայիններուն, Մուրատ-Ռափայէլեանի նախկին սաներուն, որոնք իրենց տունը նկատելով Ս. Ղազարը, եւ անոր ընդարձակումը՝ պարծանք Հայութեան, սիրայօժար կ՚աջակցին. քիչ ժամանակի մէջ նշանակելի գումար մը կը հանգանակուի. օգնութեան կը հասնին Պուէնոս Այրէսի ազգայիններն ու բարեկամները. նմանապէս Փարիզէն եւ այլ կողմերէ նախկին սաներ սիրայօժար ձեռք կ՚երկարեն փոքրիկ Հայաստանի պարըսպաշինութեան: Երեք տարուան ընթացքին՝ վանքի ազգային եւ օտար այցելու-

---

L'Apocalypse Ecarlate (1)

Ինչպէս շատ գրողներ, Վիկտոր Կարտոն եւս գրականութեան տաճարէն ներս թեւակոխեց բանաստեղծութեան ճամբով: Իր գրական նախախայրիքն եղաւ Պըղպատէ սերմեր յատկանշական խորագրով փոքրիկ հատոր մը, որ լոյս տեսաւ Փարիզի մէջ 1929ին:

Այնուհետեւ լռութիւն:

Այսօր Ֆրանսական գրականութեան մէջ ծանօթ անուն մըն է Վիկտոր Կարտոն, որ յաջորդաբար լոյս ընծայեց երեք հատորներ, վերջինը՝ Լ'Ափոքալիփս էքարլաթ՝ (Բոսորագոյն Յայտնութեան Գիրքը) հրատարակուեցաւ Մայիսին:

Բոսորագոյն կողքը կը ներկայացնէ սգաւոր ու թախծոտ Հայուհի մը, գործ յայտնի արուեստագէտ նկարիչ Գառզուի:

Մէկը միւսին շարունակութիւնը կազ-

ներու նուէրները կը յատկացուին պարիսպի շինութեան աշխատանքներուն. խառլացի բարեկամներ ալ սիրով կը մասնակցին այս նուիրական գործին:

Մասնաւոր տետրակի մը մէջ կը պահուի ցանկը բոլոր ծանօթ եւ անծանօթ նուիրատուներուն, որոնց այս առիթով անգամ մը եւս թող հասնի մեր խորունկ եւ սրտագին շնորհակալութիւնը:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

(Շար.)

(*) Այս հրամանագրով, արտօնութիւն ունէինք ընդարձակելու ներկայ նաւաբանն ալ, ինչպէս յաջորդաբար կը կարգադրէր 1955ի Դեկտ. 16ի նախարարավճիռը, այնպէս որ մեծցուած հողամասը պիտի ըլլար 13.551 քառ. մեթր: Բայց որովհետեւ անկարելի եղաւ ընդարձակել նաւաբանը, Վենետիկի քաղաքական իշխանութիւնները ստիպուեցան պաշտօնական քարտէսները սրբագրել, յապաւելով չլեցուած մասը, եւ ըստ այնմ Հռոմէն նախարարական նոր վճիռ եկաւ, 1957 Ապրիլ 2 թուակիր, հաստատելու համար կացութիւնը, ստորագրուած Ելեւմտական եւ Ծովային Առեւտրական նախարարութեանց իշխանութիւններէն: Նոր հողամասի հարաւ-արեւմտեան անկիւնն ալ ստիպուեցանք ջրանցքով մը անջատել միւս հողերէն, ազատ թողելու համար մեծ ջրախողովակները, որոնք ընդծովեայ ուղիով՝ ջուր կը փոխադրեն Վենետիկէն Լիտոյ: Հողի ընդարձակման ծրագրային աշխատանքներու միջոց՝ անտեսուած էր այս կէտը հողայարդարումի պահուն էր որ բողոքեց ջուրի ընկերութիւնը, նոր ծախքերու ենթարկելով վանքը:

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(վէպ)

«Իր անկեղծութեան հաւատալով կարծեցիք թէ սխալած էր եւ կ՚ուզէր իր սխալը դարմանել, մանաւանդ որ Բարսեղ էֆէնտիի դէմ որեւէ ապացոյց չէինք գտած մինչեւ իր ազատ արձակման օրը:

«Բայց հիմա երեւան ելաւ ոչ միայն Բարսեղ էֆէնտիի եւ իր զաւկին՝ Արամի յանցաւորութիւնը, այլ նաեւ սա պարագան, թէ Թորոս պէյ դրամական մեծկակ գումար մը ստացած է անոնցմէ եւ անկէ ետքն է որ իր նախկին ընթացքը փոխած ու պաշտպան կանգնած է այդ ընտանիքին: Լեւոնին քով գտնուած հազար ոսկիին իրեն սահմանուած ըլլալը, զոր արդէն մենք ուրիշ աղբիւրէ իմացած էինք, այսօր իր բերնով ինք ալ խոստովանեցաւ:

«Բայց աւելի ծանրակշիռ պարագայ մը կայ: Այս առտու եկաւ իբր թէ յայտնութիւններ ընելու եւ մեր արդէն գիտցած տեղեկութիւնները մեզի հաղորդելու եւ Արամի ձերբակալումը խնդրելու, մինչ Արամ ու իր հայրը իրենց սպառնացող վտանգը իմանալով, արդէն ինքզինքնին կը ծածկէին: Արդ, ո՞վ կրնայ իմաց տալ Բարսեղ էֆէնտիի այդ վտանգը, կամ մանաւանդ ո՞վ շահ ունի ատոր մէջ: Եթէ Արամ ձերբակալուէր՝ ամէն բան խոստովանէր, բնականաբար Թորոս պէյ բոլորովին պիտի վտանգուէր, ուստի իր շահը կը պահանջէր որ Արամ եւ իր հայրը ոստիկանութեան ձեռքը չիյնան: Միւս կողմէ, երեւոյթը փրկելու համար, հարկ տեսած էր իմ մօտս գալ եւ ամէն բան յայտնել, վստահ ըլլալով որ մենք պիտի չկրնայինք յանցաւորները ձեռք ձգել, քանի որ ինք փութացած էր պատանիի մը ձեռքով զանոնք զգուշացնել: Թէեւ այս մասին բացարձակ ապացոյցներ չունինք տակաւին ձեռքերնիս, բայց իրողութիւններուն բնական հետեւութիւնները այս է կարծեմ եւ ասոր համար ալ հարկ համարեցայ Թորոս պէյը իմ քովս պահել եւ այս վայրկեանիս ալ սենեակս կը գտնուի: Թէեւ ուզեց քանի մը անգամ մեկնիլ, բայց թոյլ չտուի: Այս ամէնը պարզելով ձեր բարձր վեհափառութեան, կը խնդրեմ որ իր կամքը հաղորդէ Թորոս պէյի մասին»:

Նախարարը իր այս գրութիւնը պահարանի մը մէջ դնելէ ետքը յանձնեց թիկնապահին, որ իսկոյն մեկնեցաւ:

Թորոս պէյ իր անմեղութեան հաւատքովը զօրացած անհանդուրժելի կը դըտնէր իրեն դէմ նախարարին բռնած ընթացքը:

Անհամբերութեամբ ժամացոյցը նայեցաւ եւ ըսաւ.

— Կէսօրը երկու ժամ անցեր է:

— Կ՚երեւայ որ փորերնիդ անօթեցաւ, գիտել տուաւ փաշան:

— Բնական է:

— Բայց ես ալ տակաւին չեմ ճաշած:

— Խնդիրը ճաշելու վրայ չէ, ըսաւ Թորոս պէյ, միայն թէ միանգամ ընդմիշտ կ՚ուզեմ որ իմ դիրքս որոշուի: Բանտարկուա՞ծ եմ այստեղ:

— Պարզապէս իմ հիւրս էք քիչ մը ժամանակի համար:

— Գոնէ կրնա՞ք ըսել թէ որչափ ատենի համար:

— Թերեւս երկու ժամ:

— Իսկ անկէ ե՞տքը:

— Մինչեւ երկու ժամ կը յուսամ որ վեհափառ սուլթանը ձեր մասին որոշում մը պիտի հաճի տալ:

— Ի՞նչ, գոչեց Թորոս պէյ, ձեր անհիմն կասկածները նորին վեհափառութեա՞ն յայտնեցիք:

— Իրեն տեղեկացուցի ամբողջ անցած դարձածը եւ ձեր մասին իր հրամանները խնդրեցի:

— Այսինքն արտօնութիւն ուզեցիք զիս բանտարկելու:

— Ոչ, պատասխանեց նախարարը, այդպիսի բան չգրեցի:

— Գիտէք որ մեծ պատասխանատուութեան մը կ՚ենթարկէք ինքզինքնիդ, ըսաւ Թորոս պէյ:

— Ի՞նչպէս...

— Բայց ես շատ դիւրաւ իմ անմեղութիւնս կրնամ հաստատել:

— Ես ալ ատիկա կը բաղձամ:

— Այս ամէնուն մէջ եթէ ցաւալի բան մը կայ, այն ալ Բարսեղ էֆէնտիի ու Արամի յանկարծական անյայտացումն է: Եթէ անոնք ձերբակալուէին ամէն բան շուտով երեւան պիտի ելլէր:

— Իշալլահ ձեր այդ փափաքը շուտով կը կատարուի:

— Ես եթէ ձեր վսեմութեան տեղը ըլլայի, փոխանակ զիս հոս վար դնելու, ազդու հրամաններ կուտայի որպէսզի այդ երկու անձերուն հետքը գտնուի:

— Իսկ ես եթէ ձեր տեղը ըլլայի, պատասխանեց նախարարը, իսկոյն կը պատմէի բոլոր գիտցածներս մանրամասնաբար այդ խորհրդաւոր պատանիին մասին:

— Չեմ ճանչնար այդ պատանին, պատասխանեց Թորոս պէյ խիստ ձայնով մը:

— Ուրեմն ափսո՜ս, գործը պիտի երկարի:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(143 – Շար.)

մող այս հատորները կը ներկայացնեն հեղինակին ինքնակենսագրութիւնը, վէպի ձեւով:

Առաջին հատորը՝ Կը վէր սոլէյ տը լա վի (կեանքի կանաչ արեւը) կը նկարագրէ իր կեանքի առաջին շրջանը, իր ծննդավայր Վանի միջավայրը, բարքերն ու սովորութիւնները՝ կենդանի պատկերներով: Իր հրատարակութեան վաղորդայնին այս գիրքը արժանի նկատուեցաւ Կոնֆուռի տարեկան մրցանակին ներկայացուելիք գրքերու շարքին մէջ դասուելու:

Երկրորդ հատորը՝ Լը Շըվալիէ աՆշմարօտ (Զմրուխտէ ասպետը) առաւելապէս նկարագրութիւնն է 1915ի Վասպուրականի հերոսամարտին, — որուն ականատես ու մասնակից է եղած, — ինչպէս նաեւ հայկական այդ ճակատագրական գոյամարտը կանխող եւ անոր յաջորդող դէպքերուն, — ջարդերուն, տարագրութեանց, նահանջին, սարսափներուն եւ իր սարօքն:

Նոր լոյս տեսած հատորին մէջ հեղինակը կը խօսի ռուսական բանակներու կողմէ Թրքահայաստանի գրաւման հայկական չէն ու բարգաւաճ քաղաքներու եւ աւաններու աւերման, հայ կամաւորներու, յեղափոխական վարիչներու գործունէութեան եւ 1916–1917ի բախտորոշ օրերու պատմական դէպքերու մասին:

Այս բոլորը՝ վէպի ձեւին տակ, իբրեւ հարց ու զրոյց պատմութեան առանցքը կազմող գլխաւոր անձերու միջեւ:

Շարքը լրացնելու համար, հեղինակը ծրագրած է հրատարակել երկու հատորներ եւս:

Յիշե՛նք, որ Փիէր Տէկրոփ, Ֆրանսական հեռատեսիլէն ասուլիս մը ունեցաւ Վիկտոր Կարտոնի հետ քանի մը տարի առաջ, երբ լոյս տեսած էր իր հատորներէն մէկը: Այդ ասուլիսը առիթ ընծայած էր հեռատեսիլի այսօրուան տնօրէնին խօսելու Թրքական ցեղասպանութեան մասին:

Կարտոնի գիրքերը դերազանցօրէն կը ծառայեն Հայկական Հարցի ծանօթացման:

Ֆրանսացիները կարդալով զանոնք աւելի լաւ պիտի ճանչնան ու գնահատեն մեզ եւ աւելի ճշգրիտ կերպով պիտի ըմբռնեն մեր արդար Դատը:

Հ. Ս.

(1) Calman-Lévy, Paris 1970.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Յունիս 12ին, Հիլթընի ընդարձակ սրահներուն մէջ տեղի ունեցաւ ճաշ մը ի պատիւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին:

Ճաշի աւարտին նախ երգեցին Պ. Գարանֆիլեան եւ Տիկին Աստղիկ Տէտէեան (ի մէջ այլոց կ'ուզէինք շնորհալի երգչուհիին ուշադրութեան յանձնել որ աւելի յաջող ընտրութիւն մը ընէ իր երգերուն: Եթէ ձայն ունենալը կարեւոր է, նոյնքան կարեւոր է գիտնալ թէ ո՞ւր ի՞նչ կ'երգուի, արդարեւ չենք կարծեր որ Մանոնի Էֆլա տը ռիոը այդ երեկոյթին յարմար երգ մըն էր):

Այս կարճ գեղարուեստական բաժնէն ետք յաջորդաբար խօսք առին Պ. Սեդրակ Քարեան, որ ողջունեց Վազգէն Կաթողիկոսի օրհնաբեր ներկայութիւնը եւ ուրախութիւնն ու երախտագիտութիւնը յայտնեց գաղութին, նկատելով որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իր բոլոր շրջապտոյտներու ընթացքին երբեք չի մոռնար Ֆրանսահայ գաղութը:

Սերովբէ Արք. Մանուկեան, Կաթողիկոսին այս անգամուան շրջապտոյտը նկատեց ոչ միայն պատմական (Պապին հետ տեսակցութեան առթիւ) այլեւ յաղթական երթ մը: Յանուն Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ խօսք առաւ Կարապետ Եպիսկ. Ամատունի, որ մաղթեց մանաւորաբար որ այս այցելութիւնը եւ Սրբազան Քահանայապետին հետ պատմական տեսակցութիւնը ծառայէ քրիստոնեաներու միութեան:

Վերապատուելի Գարեգին Սիսլեան բերաւ Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ ողջոյնը եւ վերջապէս խօսք առաւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը:

Վազգէն Կաթողիկոս նախ յիշեց թէ Պոսթընի մէջ, նման մեծ հացկերոյթի մը աւարտին է որ կը հասնէր յանկարծ Կարդինալ Քուշինկը երբ կէս գիշեր էր արդէն եւ կը յայտարարէր՝ «60 վայրկեան պիտի խօսիմ»: Բոլորը այն տպաւորութիւնը ունեցած էին թէ Կարդինալը կատակ կ'ընէ բայց իսկապէս կը խօսէր 60 վայրկեան: Վազգէն Կաթողիկոս այս դրուագը կը վերյիշէր, ապահովութիւն տալով թէ ինք 60 վայրկեան պիտի չխօսի, ու կ'անցնէր իր ճառին, որպէս բնաբան առնելով հետեւեալ խօսքերը Յովհաննէս Կաթողիկոս Դրասխանակերտցիի (10րդ դար) — «Եւ աշխարհս Հայոց այսպէս անմարդացեալ եւ անզաւակացեալ, խոպանացեալ եւ անչքացեալ. այնուհետեւ անդաստանք մեր եղեն իբրեւ դաշտաստանս մացառախիտ, եւ ցամաքեցան բողբոջք բուսող արօտից եւ արօտավայրից. եւ քաղաքք մեր կործանեցան առ ի չգոյէ բնակչաց» կը շեշտէր թէ լաւ հասկնալու եւ ճանչնալու համար Ներկան պէտք չէ երբեք մոռնանք դարերու ողբերգութիւնը: Կաթողիկոսը կոչ կ'ընէր Հայ երիտասարդութեան որ անպայման կարդայ իր ժողովուրդին պատմութիւնը, մանաւանդ Մանանդեանի 3րդ հատորը, տեսնելու եւ ապրելու համար վերոյիշեալ տողերուն ահաւոր ճշմարտութիւնը: Կաթողիկոսը կ'անդրադառնար հայ ազատագրական շարժումին, որ պատմութիւնն է հերոսական մաքառումներու արիւնոտ ճամբաներու վրայ ինչպէս ըսած է մեր մեծ բանաստեղծներէն մէկը: Ապա, անդրադառնալէ ետք Եղեռնին, Կաթողիկոսը կը շեշտէր թէ արդար է եւ ճշմարիտ հաստատել որ Սարդարապատով ոչ թէ նոր էջ մը այլ նոր գլուխ մը, դարաշրջան մը բացուեցաւ Հայոց պատմութեան մէջ: 10–15 տարի է որ Հայաստանի ժողովուրդը կ'ապրի ազգ. ինքնագիտակցութեան շրջան մը և կը կերտէ իր նոր ճակատագիրը, հակառակ այլ եւ այլ մտահոգութիւններու: Այսօրուան պատկերը ցոյց կուտայ թէ մեր ժողովուրդը առողջ գիւղացի հայ ժողովուրդն է: Ապա, Կաթողիկոսը կը նկարագրէ 1970ի Ապրիլ 24ը Երեւանի մէջ, ուր ամբողջ ժողովուրդ մը կը հաւաքուէր — բացակայ չկար, կը շեշտէ Վազգէն Հայրապետ — Ծիծեռնակաբերդի Ապրիլեան յուշարձանին առջեւ, ուրկէ կ'երթար դէպի Սարդարապատի յուշարձանը յիշելով հին յաղթանակը եւ երազելով նոր յաղթանակներ: Հարկ է որ արտասահմանը լաւ հասկնայ Հայրենիքը, արտասահմանը միայն օժանդակ կրնայ ըլլալ հայրենիքին, Էջմիածինը, կ'ըսէ նաեւ Հայրապետը, գերագոյն եւ յաւիտենական կեդրոնն է Հայ. Եկեղեցւոյ: Ճիշդ է որ Հայաստանի եկեղեցիները դեռ բաւարար չեն բայց ներկայիս հոգեւոր վերածնունդ մը կայ հայրենիքին մէջ եւ մկրտութիւններու թիւը օրէ օր կ'աւելնայ: 1955ին Էջմիածնի պիւտճէն էր 100 հազար ռուբլի, որու կէսը կը հայթայթուէր ներքին եկամուտներով, կէսն ալ արտասահմանէն (Պետութիւնը չօժանդակեր), 1970ին Էջմիածնի պիւտճէն է 320 հազար ռուբլի որ կը հայթայթուի միայն ներքին եկամուտներով: Ակնարկ մը նետելով Հայ. Եկեղեցւոյ ներկային, Կաթողիկոսը կը շեշտէ. — «Մոռնանք փոքրիկ անկարգութիւնները, այդ բոլորը պէտք է թիւրիմացութիւններ նկատել, որոնք ժամանակավրէպ են»:

Ճառին ընթացքին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը անդրադարձաւ նաեւ Պապին հանդիպումին, Նախագահ Փոմփիտուի հետ տեսակցութեան: Այս առթիւ յիշեց թէ երբ Ֆրանսայի Նախագահը յայտնած էր թէ գոհ է ծագումով Հայ իր քաղաքացիներէն եւ կը գնահատէ անոնց բերած նպաստը Ֆրանսայի, Կաթողիկոսը ներքնապէս հպարտ ու երջանիկ զգացած էր որ իրեն վիճակուած է այսպիսի ժողովուրդի մը Կաթողիկոսն ըլլալ: Ու իր ճառը եզրակացուց ըսելով. «Կեցցէ՛ Հայ. Եկեղեցին, կեցցէ՛ հայ ժողովուրդը, կեցցէ՛ Ֆրանսա»:

Հաւաքոյթը վերջացաւ ճիշդ կէս գիշերին, Կաթողիկոսին պահպանիչով:

Ա. Մ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ. — Մայիս 28ի 52րդ տարեդարձին առթիւ կազմակերպուած հանդիսութիւնը, Հ. Յ. Դ. «Անի» Կոմիտէի կողմէ, տեղի ունեցաւ Յունիս 7ին, Կիրակի օր, Սերքլը Կաթոլիքի սրահին մէջ: Հանդիսութեան իրենց մասնակցութիւնը բերին Վիէնի Կապոյտ Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղերը:

Հանդիսութիւնը բացաւ, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան, օրուան խօսնակը՝ ընկ. Ա. Քզելեան,, որ այս առթիւ յայտարարեց, թէ Մայիս 28ը հայ ժողովուրդին մեծ թուականն է, քանի որ այդ օր շօշափելի իրականութիւն դարձաւ մեր ժողովուրդին դարերու երազը — անկախ հայրենիք:

Ապա «Մեր Հայրենիք»ն ու «Վէրքերովլի»ն երգեց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սեւան խումբը, որմէ ետք խօսք առաւ օրուան նախագահը՝ ընկ. Գեղամ Կանանեան: Տօնել Մայիս 28ը, ըսաւ ան, Հային համար կը նշանակէ իր անկախութեան թուականը նշել բոլոր ազգերու դաւակներու նման. ահա թէ ինչո՛ւ հպարտութեամբ կը կատարենք այս տօնին, ըմբռնելով անոր խորհուրդը եւ, մանաւանդ, անոր լուռ այլ յստակ թելադրութիւնը — պայքարիլ ի խնդիր մեր իրաւունքներու իրագործման:

Գեղարուեստական բաժնի ներկայացման համար յաջորդաբար բեմ հրաւիրուեցան մեներգելու՝ Տիկին Սապունճեան, Օր. Վ. Հելվաճեան, Օր. Ա. Սանճեան, արտասանելու՝ Օր. Աճէմեան, Ս. Քելէշեան, Ս. Պետրոսեան եւ Յ. Մաթոսեան, իսկ դաշնակի վրայ նուագելու՝ Րաֆֆի Զօպոյեան: Բոլորն արժանացան գնահատութեան:

Հայկական պարերու կողքին ներկայացուեցաւ նաեւ օրուան խորհուրդը ընդգծող կենդանի պատկեր մը, այնքան տպաւորիչ իր իմաստով:

Ապա օրուան երիտասարդ բանախօսը՝ ընկ. Արա Գրիգորեան հայերէն կուռ ճառով մը նախ պատմական ակնարկ մը նետեց ժամանակաշրջանի դէպքերուն եւ իրադարձութիւններուն, Սարդարապատի հերոսական գուպարին եւ Հայաստանի անկախութեան հռչակման վրայ, թուելու համար վերջապէս, Հայաստանի Հանրապետութեան բերած նպաստը մեր ժողովուրդին, քանի որ, ինչպէս յայտարարեց ան, այդ տարիներուն էր որ ձեւաւորուեցաւ հայ պետականութիւնը իր բոլոր ստորոգելիներով, տեսակ մը վէմ էր, որ հաստատուեցաւ Հայութեան ապագայ շէնքին բարձրացման համար:

Բանախօսը խօսեցաւ նաեւ Հայկական Դատի մասին — Սեւր եւ Ուիլսընեան սահմաններ — ընդգծելով, որ Թուրք պետական մեքենան շարժման մէջ դրուած է լռութեան դատապարտելու համար ժողովուրդի մը արդար ձայնը. արդ մեր պարտականութիւնն է գործել ամէն ճակատի վրայ՝ ի նպաստ մեր դատի քարոզչութեան եւ հետապնդման:

Այս է Մայիս 28ի ներկայ օրերու պատգամը:

Նոր Սերունդի քանի մը խմբապարերով վերջ գտաւ հանդիսութիւնը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (98)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Լեւին՝ Տոլլիի կարծիքէն էր թէ չամուսնացած մանկամարդ աղջիկը միշտ զբաղում մը կրնայ գտնել իր ընտանիքին ծոցը: Իբրեւ օրինակ ցոյց կուտար այն ընտանիքները որոնք ամսականաւոր կին — ներ կամ աղքատ ազգականուհիներ կը պահէին:

— Ոչ, ըսաւ Քիթթի կարմրելով, բայց արիութեամբ նայելով անոր երեսը, մանկամարդ աղջկան մը համար նուաստացուցիչ է ընտանիքի մը մէջ պաշտօնավարելը:

Լեւին անմիջապէս միտքը հասկցաւ:

— Այո, այո, ըսաւ, իրաւունք ունիք, իրաւունք ունիք:

Քիթթի կը շարունակէր գծագրել սեղանին վրայ, իր աչքերը պայծառ լոյսով մը կը լուսաւորուէին: Լեւին, Քիթթիի մտային վիճակին ազդեցութեան տակ, ամբողջ իր էութեան մէջ կը զգար երջանկութիւն մը որ հետզհետէ կ'աւելնար:

— Ա՜հ, ամբողջ սեղանը մրոտեցի, գոչեց Քիթթի:

Կաւիճը գետին դրաւ եւ շարժում մը ըրաւ իբր թէ ելլելու համար:

«Ստուած իմ, առանց անոր ի՛նչպէս առանձին պիտի մնամ», մտածեց Լեւին եւ կաւիճը առաւ:

— Կեցէք, ըսաւ, երկար ատեն է որ կը փափաքիմ ձեզի բան մը հարցնել:

Լեւին ուղղակի անոր աչքերուն մէջ նայեցաւ բարութեամբ լի:

— Շատ աղէկ:

— Ահաւասիկ իմ հարցումս:

Եւ հետեւեալ գիրերը գրեց. — Ե, Ի, Ը, Ո, Ա, Բ, Կ, Չ, Ա, Ը, Ո, Թ, Կ, Կ, Չ, Չ, Բ, Մ, Ա, Մ:

Այդ գիրերուն իմաստն էր. «Երբ ինծի ըսիք որ այդ բանը կարելի չէ, արդեօք ըսել ուզեցիք թէ երբե՞ք կարելի չէ, թէ միայն այդ միջոցին»: Հաւանական չէր որ Քիթթի կարենար հասկնալ այդ կնճռոտ հանելուկը, բայց Լեւին անոր նայեցաւ դէմքով մը որ կարծես ըսել կ'ուզէր թէ իր կեանքը մանկամարդ աղջկան պատասխանէն կախուած էր: Քիթթի լըրջօրէն անոր նայեցաւ, ճակատը ձեռքին կռթնցուց եւ սկսաւ գիրերը կարդալ: Ատեն ատեն Լեւինի կը նայէր ակնարկովը հարցնելով, «միթէ ճի՞շդ է մտածածս»:

— Հասկցայ, ըսաւ աղջիկը կարմրելով:

— Ի՞նչ է այս բառը, ըսաւ Լեւին (Ե) գիրը ցոյց տալով:

— Այդ գիրը Երբեք կը նշանակէ, ըսաւ Քիթթի, բայց ճշմարիտ չէ:

Լեւին արագօրէն սրբեց ինչ որ գրած էր, կաւիճը Քիթթիի տուաւ եւ ոտքի ելաւ:

Մանկամարդ աղջիկը գրեց. — Ա, Ա, Ո, Կ, Չ, Կ, Պ:

Տոլլի նշմարելով այդ երկու հակած գլուխները, մխիթարուեցաւ Քարենինի հետ ունեցած խօսակցութենէն զգացած ցաւէն:

Քիթթի կաւիճը ձեռքը Լեւինի կը նայէր երկչոտ ու վախկոտ ժպիտով մը, մինչ երիտասարդը, սեղանին վրայ ծռած, իր տօչորուն աչքերը մերթ աղջըկան եւ մերթ գիրերուն կ'ուղղէր:

Յանկարծ դէմքը ճառագայթեց, հասկցած էր: Քիթթիի գրած գիրերը կ'ըսէին. «Այն ատեն ուրիշ կերպ չէի կըրնար պատասխանել»:

Լեւին անոր նայեցաւ հարցական դէմքով մը:

— Միայն ա՞յն ատեն:

— Այո, պատասխանեց Քիթթիի ժպիտը:

— Իսկ հիմա՞, հարցուց:

— Կարդացէք, ըսաւ աղջիկը, իմ ներքին բաղձանքս պիտի գրեմ հիմա:

Ստ գիրերը գրեց. — Ի, Բ, Ա, Մ, Ո, Ն:

Այս գիրերը ըսել կ'ուզէին «իցիւ թէ անցեալը մոռնայիք ու ներէիք»:

Լեւին կաւիճը առաւ իր ջղոտ ու դողահար մատներով, զայն կոտրեց եւ հետեւեալ խօսքերուն առաջին գիրերը գրեց. «Մոռնալիք եւ ոչ ալ ներելիք բան մը ունիմ: Ձեզ սիրելէ չեմ դադրած»:

Քիթթի անոր նայեցաւ միշտ ժպտելով:

— Հասկցայ, մրմնջեց:

Լեւին ուրիշ շատ երկար խօսք մը գրեց: Աղջիկը հասկցաւ եւ առանց հարցնելու թէ լաւ ըմբռնա՞ծ էր արդեօք իմաստը, անմիջապէս անոր պատասխանեց գրով:

Լեւին այդ խօսքին իմաստին թափանցելէ առաջ, երկար ատեն ակնարկովը հարցուփորձեց: Երջանկութիւնը իր գլուխը կը դարձնէր: Ճիշդ բառերը չկրցաւ գըտնել, բայց իրեն պէտք եղածը ըմբռնեց Քիթթիի հիանալի աչքերուն մէջ, որոնք երջանկութիւնով կը շողային:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մանուկեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

Գ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Եեան'ց Քլէօպի մէջ՝

5, Avenue Reille

Կը խօսի Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

Նիւթ՝ Պատմական ակնարկ· արեւմտեան Եւրոպա հայ գաղութներու վրայ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ Ընկերակցութեան Լիոնի մասնաճիւղին ի նպաստ իր բարենպատակ ձեռնարկներուն: Այս Կիրակի 28 Յունիս ժամը 11ին պատարագ կը մատուցանէ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

Ասոմփսիոնիսթ մատրան մէջ, Վալպրէ, 124 Ռիւ Մարիէթոն:

Ժամը 13ին արեւելեան պիւֆէ: Հայկ. երգ ու պար:

Կառքերու համար փարքինկի մուտք 124 Ռիւ Մարիէթոնէն: Օթոպիւս թիւ 19 Փոն Մոնթոնէն, իջնել Փոն տ'Էֆիւլի (3 Շըմէն տը Շալէն):

Անձրեւի պարագային պատսպարուած տեղ ապահովուած է:

ՎԱՐՁՈՒ Է

Փավիյոն մը, Ռիւ տիւ Ըրթրէի եւ Ռիւ տէ Փիրէնէի անկիւնը, նոր վիճակի մէջ, մոքէթ եւ թելեֆոն, եւայլն:

Դիմել 878-56-66:

Կարելի է նաեւ իբրեւ առեւտրական գրասենեակ օգտագործել:

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին Մշակոյթի Տան մէջ:

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պարապ յարկաբաժին մը, կամ փավիյոն մը, նոյնիսկ առանց քոնֆորի, մատչելի վարձքով, Փարիզ կամ արուարձան:

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

COLONIE DE VACANCES

JEUNESSE ET ACTION

LE FAU par ROISSARD (Isère)

25ème ANNEE

Յուլիս 1-31, 7-14 տարեկան մանուկներու համար:

Բանակումի Հիմնադրութեան 25ամեակը պիտի տօնուի տեղւոյն վրայ, Յուլիս 14ին, նախագահութեամբ Յակոբ Եպս. Վարդանեանի

Բանակավայրը ունի արձակուրդի յատուկ կահաւորուած սենեակներ Յուլիս, Օգոստոս եւ Սեպտեմբեր ամիսներուն համար:

Արձանագրութեան համար դիմել

Pasteur Arthur HELVADJIAN

6, Place de la Rotonde, St-Jérôme MARSEILLE (13e), Tél. 62-85-10

ՄԱՅԻՍ 28

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին,

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին Ալֆորվիլի Սալ տէ Ֆէթի մէջ, 22, Ռիւ Վոլթէռ:

Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Զաւէշտ (Նոր Սերունդի կողմէ):

Կը մասնակցին.— Նայիրի եւ Կովկաս պարախումբերը ինչպէս նաեւ Պ. ՊԵՏԻԿԵԱՆ եւ իր հայկ. նուագախումբը:

Մինչեւ լոյս պար, երգ եւ խաղեր:

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝ Ա. Սարգիսեանի 899·09·66 եւ կէսօրէ վերջ՝ Խոմոն Զօրաբաբելեանի 368·67·52:

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ զբօսապտոյտ մը դէպի Շաթօ տը լա Լուար 5 Յուլիսին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Օթոքարը կը մեկնի առաւօտեան ժամը ճիշդ 8ին Սքուար Մոնթոլոնէն: Վերադարձին կը հասնի Փարիզ ժամը 22էն առաջ:

Այժմէն արձանագրուիլ հեռախօսելով Տիկին Թադէոսեանի 878-27-35 կամ Տիկին Գույումճեանի 208-71-79:

Գին 20 փրանք:

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ եկեղեցասէր հաւատացեալներուն թէ, 28 Յունիս Կիրակիէն սկսեալ առաւօտեան ժամերգութիւնը կը սկսի 8,30ին, իսկ պատարագի արարողութիւնը 9,30ին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կապոյտ Խաչի մանուկներու կայանի Յուլիսի մեկնումը Յուլիս 1ին առաւօտեան 7,30ին Սքուար Մոնթոլոնէն:

Կը խնդրուի ծնողքներէն ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի խումբը կը մեկնի Յուլիս մէկին, Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 5ին: Ժամադրավայր՝ Կառ Սէն-Շառլ, մուտքին մօտ:

ԼԻՈՆ

Փոքրիկներու առաջին խումբը օթոքառով կը մեկնի Յուլիս 1 առաւօտեան ժամը ճիշդ 7,30ին: Հաւաքուիլ Հայոց եկեղեցիին առջեւ, 295 Ռիւ Պուալօ:

Կը խնդրուի ծնողքներէն ըլլալ ճշդապահ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9,30ին, հեռատեսիլի Ա. կայանէն՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին այցելութիւնը փարիզ:

– ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ –

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28, Կիրակի ժամը 15-22 դպրոցին հովասուն պարտէզին մէջ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ, երգ, նուագ, պար

Նուագախումբ՝ եւրոպական պարերու համար:

Դիւրամետչելի պիւֆէ

Տախքերու մասնակցութիւն 5 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնսի-Փավիյոն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԳԱՑԷՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ - ԵՐԵՒԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՈՒՂՂԱԿԻ ԹՌԻՉՔՈՎ

Երթուդարձ յատուկ ձէԹ-ՏէՍէ 9 օդանաւով

Մեկնում ՄԱՐՍԷՅԼ-ՄԱՐԻՆԵԱՆԻ օդակայանէն Օգս. 13 Հինգշաբթի ժամը 21ին

Վերադարձ Մարսէյլ, կիրակի Օգոստ. 30 ժամը 5ին

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ԳԻՆ՝ 2995 ՖՐ.

ԱՅՍ ԳԻՆԻՆ ՄԷՋ ԵՆ.— Օդանաւով Մարսէյլ - Երեւան երթուդարձ քաղաքին այցելութիւնները, առաջին կարգի պանդոկ (Արմենիա կամ Համահաւասար), երկու հոգինոց սենեակներու մէջ, բաղնիքով, օրական երեք ճաշ (Նախաճաշ, ցերեկուան եւ երեկոյեան ճաշ), սպասարկութիւն եւ թաքս:

Զրի փոխադրութիւն 50 քիլօ պակաժի մարդ գլուխ: Խորհրդային վիզայի ծախքերը:

ԱՅՍ ԳԻՆԻՆ ՄԷՋԸ ՉԵՆ, օդակայանի թաքսերը, ըմպելին եւ անհատական ծախքերը:

Renseignements et inscriptions chez :

MARSEILLE
— VOYAGENCE, 1 bis, La Canebière — Tél. 20-21-66, 20-07-37
— Mr. Dicran CAZARIAN, 14 Boulevard Vauquois — Tél. 48-86-19
PARIS
— Cie de Navigation Mixte, 1, Rue Scribe — Tél. 073-50-32
LYON
— Cie de Navigation Mixte, 3, Rue Président Carnot — Tél. 42-22-70
TOULOUSE
— Cie de Navigation Mixte, 15 bis, Bld Bonrepos — Tél. 62-12-39
PERPIGNAN
— Cie de Navigation Mixte, 14 bis, Ave. du Général de Gaulle — Tél. 34-22-24
TOULON
— Agence Maritime Gaillard, 17, Place de la Liberté — Tél. 92-24-36
AVIGNON
— Sud-Est Agence, 1, Ave. de Lattre de Tassigny — Tél. 81-62-50
AIX-EN-PROVENCE
— EURAFRAQUE, 11 bis, Cours Sextius — Tél. : 26-21-26, 26-41-31

ՊԱՒԵԼՕ – ՔԱՇԱՆԻ ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

բարձր հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ, Կիրակի 28 Յունիս ժամը 15,30ին, Պանեէոյի քաղաքապետարանի Սալ տէ Ֆէթի մէջ Ռիւ Շառլ Միշէլս:

Երգ, արտասանութիւն, կենդանի պատկեր, հայկական պարեր եւ հաճելի անակնկալներ, ղեկավարութեամբ՝ ուսուցչուհի Հ. Պալըքճեանի:

Հանդէսին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն նախկին եւ նոր բոլոր աշակերտ-աշակերտուհիները:

Կը մասնակցի Նայիրի պարախումբը:

Մուտք՝ 4 փրանք:

Տոմսերը կանուխէն ապահովել եւ կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ՝ օթոպիւս 188 եւ 197 Փորթ տ'Օրլէանէն եւ իջնել Ռիւ տ'Արքէօյ:

ՇԱՒԻԼԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑ

Միօրեայ դպրոցի տարեվերջը կը փակուի այս Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 15ին:

Ծնողքները եւ համակիրները կը հրաւիրին իրենց ներկայութեամբը քաջալերելու մեր փոքրիկները, որոնք պիտի արտասանեն եւ երգեն ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկ. Փափազեանի:

Մուտքը ազատ է:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի դպրոցի յանձնախումբին կողմէ 26 Յունիս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 20,30ին, Միութեան սրահին մէջ, 7, Ռիւ Փափէռ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Տիկին Հ. Պօղոսեանի:

Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՇԱՏՕՆ

ՔՍԱՆ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի 28 Յունիս առաւօտ, Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյն մէջ, եպիսկոպոսական պատարագ կը մատուցուի Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտի հրապարակին վրայ 1915 Յունիս 15ին՝ հայկ. Ազատագրութեան համար կախաղան բարձրացած քսան հնչակեաններու յիշատակին: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Յաւարտ պատարագի կը խօսի նաեւ Վերապատուելի Յ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ 26 Յունիս իրիկուան ժամը 9ին, Հայ Բարեգործ. Ընդհ. Միութեան սրահին մէջ՝ Ռիւ Ֆավանթին: Վարչութիւնս կը փափաքի որ Վալանսի բոլոր հայրենակից անդամները ներկայ գտնուին այս ժողովին:

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման Տար. 115 ֆր. Հատը 0, 50

ՇԱԲԱԹ 27 ՅՈՒՆԻՍ
SAMEDI 27 JUIN 1970
LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.849
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
46e ANNÉE — N° 11.849

ՔԱՐ ՄԻ՛ ԽԱՌՆԷՔ ՁԱՒԱՐԻՆ

Մեր թերթի այսօրուան թիւին մէջ նոյնութեամբ ու լրիւ հրատարակած ենք թղթակցութիւն մը՝ զոր գրի առած է մեր պաշտօնակից «Յառաջ»ի աշխատակիցը («Յառաջ», Մայիս 29), Հայաստանէն երկու ականաւոր հիւրերու՝ Հանրապետութեան նախագահ Պ. Նաղուշ Յարութիւնեանի եւ Մառեշալ Յովհ. Բաղրամեանի ի պատիւ կազմակերպուած ընդունելութեան առթիւ:

Մեր պաշտօնակցի տեղեկատուութեան, ինչպէս յատկապէս խորհրդածական տողերուն վրայ հիմնական ոչինչ ունինք աւելցնելիք:

Յարգալիր, անկեղծ ու քաջ ձեւով ըսուած է ամէն բան, ու մեզի կը մնայ մխիթարուիլ՝ որ մեր Մամուլը տակաւին կը հաշուէ՛ գրիչներ, որոնք չեն վարաներ քննադատական խօսքը ներդաշնակել գնահատականին, երբ մէկն ու միւսը յարդ կը խառնեն ցորեանին, ու քար՝ ձաւարին. կը քաշքշեն ամբոխային տրամադրութիւններ եւ չտեսական հակումներ, փոխանակ մնալու լրջութեան սահմաններուն մէջ, — բարոյական կիմացումներու հանդէպ զգայուն եւ կոճկուած:

Փարիզի օրինակը նորութիւն մը չէ: Ընդհանուր երեւոյթ է: Եւ եթէ կ'ուզենք անդրադառնալ կարգ մը կէտերու՝ մեզ այդ փորձութեան կը մղէ հիւանդագին այն հոգեվիճակը, որուն մատնուած են մէկ կողմէ «կռունկ»ները ու միւս կողմէ «պանդուխտ»ները:

Յորմէհետէ հայրենիք — սփիւռք կապը ամրացաւ եւ Հայաստանէն դէպի Հայկ. Արտասահման կամուրջ հիւսելու քայլեր առնուեցան հայրենի իշխանութեանց կողմէ, կարծես բան մը խախտեցաւ գաղութահայ բազմութեանց զուսպ ու տրամաբանական կեցուածքին մէջ հանդէպ «այցելու» հրատարակութեանց, լուրերու, դէմքերու եւ յայտնի գրագէտ — արուեստագէտներու:

Հասկնալի՛ էր անշուշտ, որ երեսուն տարիներու սառը հալելէ ետք՝ հեղեղային ընթացք ու թափ ստանային զգացումները, երկու կողմէ ալ:

Պէտք չէ մոռնալ, թէ հայրենասիրութիւնը տարերային ուժ է Հայուն մէջ ու յատկապէս Արտասահմանը հոգեբանօրէն ենթակայ էր զեղումներու եւ չափազանցութեանց:

Անպատեհութիւնը ծագեցաւ անկէ, որ Սփիւռքի մէջ մամուլի եւ ղեկավար դիրքերու վրայ գտնուող կարգ մը մարդիկ, տեղական նկատումներով ու նաեւ մասնակի շահախնդրութիւններով, «հայրենասիրական» զգացումի չափանի՞շ հռչակեցին ցուցական եւ աղմկալի ծայրայեղութիւնները՝ հայրենի կիրագործումներ ներկայացնելու կամ գնահատելու իրենց փոյթին մէջ:

Բթացուցին ո՛չ միայն հանրային ճաշակը, դատումը եւ ազգային արժէքներու գիտակցութեան անխաթար իմացումը, այլեւ քննադատական մտքի ու արժեւորումի չափանիշները:

Հայրենիքէն ի՛նչ որ ալ գայ՝ անպայման արժէք է եւ ողջունելի՛ ներկայութիւն: Եթէ նոյնիսկ միջակութիւններ կ'առաքուին, փոյթ չէ՛: Մե՛րն է, ու մեզի պատկանող որեւէ բան... մեծութի՛ւն է անպայման: Անվիճելի եւ անառարկելի:

Հայրենիքէն եկողը ո՛վ որ ալ ըլլայ եւ ի՛նչ որ ալ ըսէ՝ ծափահարելի՛ է յոտնկայս... հոգ չէ թէ հազար անգամ ծամծմուածը հրամցնէ իբրեւ արտակարգ նորութիւն կամ փորձէ դաս տալ հարցերու մասին՝ որոնք առօրեայ գործ ու ապրում են Արտասահմանի համար:

Ի՛նչ կարեւորութիւն ունի, եթէ նոյնի՛սկ սուտն ու փուտը խառնէ իրարու, ճմռթկէ՛ պատմական իրողութիւններ ու խաթարէ աղաղակող ճշմարտութիւններն իսկ, յաճախ անտեսելով տարրական պատշաճութիւններն անգամ, — Հայրենասիրութեան զգացումի դէմ դաւաճանութիւն է ոտքի կանգնիլ ու ճակտէ ճակատ ուղղել ծուռն ու սխալը:

Կրնաք հետեւիլ մեր կեանքի բոլոր ճակատներուն ու հաստատել թէ Հայաստանի՛ն ու Հայութեան հանդէպ հայ մարդուն նուիրական զգացումները, իմացումները եւ հոգեկան նոյ'նքան ըմբռնելի վիճակներ՝ կը տժգունին ու կ'աղօտին աստիճանաբար, իրենց տեղը զիջելով չտեսական եւոյթներու եւ կրաւորական հիացումի:

Հայրենիքէն յուշե՛ր տալու հասկնալի մղումն անգամ տափակութեան մը վերածուեցաւ, որովհետեւ ամէնէն անճար այցելուն իսկ ազդուած է վերջին քսանամեակի հոգեբանութենէն. «երկրէն» դարձողը անպայմա՛ն բան մը պէտք է պատմէ՝ եթէ նոյնիսկ ըսելիք չունի:

Կայ նաեւ մետալին միւս երեսը:

Մինչ մենք կ'ակնկալենք որ հայրենիքէն եկուորը գէթ ընդհանուր գաղափար մը ունենայ Սփիւռքի Հայութեան ընկերային մակարդակին, երկրէ երկիր մասնայատուկ պայմաններուն, բարքերուն, հիմնական հետաքրքրութեանց ու մտահոգութիւններուն մասին, յաճախ ցաւով կը հաստատենք՝ որ անոնք հարկ չեն տեսներ աջ ու ձախ զննելու կամ ետ ու առաջ նայելու:

Անհաճոյ եւ անախորժ դէպքեր պատահած են ոչ միայն ներքին (հայկական) առումով, այլեւ յարաբերական ծաւալով ու տարողութեամբ:

Հայրենիքէն եկող կռունկներ եթէ նոյնիսկ ծուռ ձայներ հանեն՝ հայ ունկնդիրը կը մտածէ՛ ի վերջոյ, որ նո՛յն «տան» եւ «ընտանիք»ի հարազատներ ենք բոլորս ալ ու կրնանք մարդկային մեր թերացումները ներել իրարու: Սակայն պատահած է նաեւ, որ այցելուն իր ածուէն դուրս ոստումներ կատարէ եւ ունենայ արտայայտութիւններ՝ որոնք կապ ունենան փափուկ ու զգայուն կէտերու հետ:

Ոչ ոք միամիտ է, ենթադրելու համար թէ պետական նախաձեռնութեամբ դէպի Արտասահման ուղեւորող խորհրդային արուեստագէտներ, գրագէտներ, գիտնականներ ու մշակոյթի մարդիկ զերծ են ամէն յանձնառութենէ՝ հանդէպ զիրենք առաքող պաշտօնական մարմիններու: Ռուս ըլլան թէ Ուկրանացի, Հայ ըլլան թէ Վրացի, եկուորները որոշ պարտաւորութիւններու ենթակայ են: — Բոլո՛րս ալ գիտենք ասիկա... եւ «բնական» կը գտնենք:

Սակայն պէտք է գիտնան չհաւատացողները, թէ Սփիւռքը այն չէ՝ ինչ որ ներկայացուցած են իրենց երկրին մէջ, — իբրեւ անորակ, գաղթական, խեղճուկրակ «ցրօնք»: Հայկ. Արտասահմանը վաստակ ունի եւ ընկերային առումով հասած է հասունութեան մը, որուն համար հպարտ կրնայ ըլլալ հայրենիքը: Իսկ եթէ լուրջ մտահոգութիւններ եւ դժուարութիւններ ունի հայապահպանման ճակատի գործնական հնարաւորութեանց ու միջոցներուն տեսակէտով, պատճառները չեն կարօտիր բացատրութեան:

Հայրենիքը պարտք պիտի նկատէ անխառն Հայութեան իր աւիշով հաղորդուելու գաղութներու հետ եւ զգոյշ պէտք է ըլլայ տարբե՛ր «սնունդ» խառնելէ իր կաթին: Պէտք է թօթափէ մանաւանդ կարգ մը քարացած նախապաշարումներ ու թանձր վերապահութիւններ՝ զորս ունի հանդէպ վարչակարգային իր կառոյցը քննադատող հայ մարդոց եւ կազմակերպութիւններու:

Որքան ատեն որ արուեստական փշաթելերը քանդուած չեն եւ մտքի ու հոգիի կապը զերծ չի պահուիր ժամանակավրէպ կաշկանդումներէ, անխուսափելի ներկայութիւն պիտի ըլլայ որոմը՝ հատիկին մէջ, ծուռ ձայնը՝ ներդաշնակութեան մէջ, անտեղի եւ ապաշնորհ խօսքը՝ կռունկներու երգին մէջ, ու քարը՝ ձաւարին մէջ...

Երեւանի վարիչները կ'ուզե՞ն լսել մեզ: — Քար պէտք չէ՛ խառնեն մեզի հրամցուած ձաւարին...:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՌՈՃԸՐՍԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Մ. Նահանգներու Արտաքին նախարարը՝ Ու. Ռոճըրս մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին յայտնեց, թէ Ուաշինկթըն «խաղաղութեան ծրագիր» մը յանձնած է, առ ի քննութիւն, «շահակից պետութիւններուն» եւ հարցով հետաքրքրուող այլ կառավարութիւններու: Նախարարը, սակայն, ոչ մէկ մանրամասնութիւն տուաւ ծրագրի բովանդակութեան մասին, Նախագահ Նիքսըն, յայտարարեց ան, Ապրիլ 29ին հրահանգեց վերաքննութեան ենթարկել հարցին հետ կապ ունեցող քաղաքական եւ զինուորական տուեալները, որոնց հիման վրայ մշակուեցաւ այս նոր ծրագիրը:

Արտաքին նախարարը միեւնոյն ատեն ստեղծեց այն տպաւորութիւնը, թէ Մոսկուայի եւ Ուաշինկթընի միջեւ յարաբերութիւնները լաւ ընթացքին մէջ են: Մեր ծրագիրը, գիտել տուաւ նախարարը, Խորհ. Միութեան կողմէ նկատի առնուեցաւ «շահագրգռութեամբ»:

Ինչպէս կ'ակնկալուէր, Ուաշինկթըն ներկայիս տրամադիր չէ օդանաւեր յանձնելու Իսրայէլի, քանի որ, ինչպէս յայտարարեց Ու. Ռոճըրս, «Իսրայէլ այժմ ի վիճակի է մինակը ապահովելու իր պաշտպանութիւնը»: Ռուս զինուորականներու ներկայութիւնը Եգիպտոսի մէջ թէեւ «մտահոգիչ» երեւոյթ է, այսուհանդերձ, Ուաշինկթընի տեսակէտով դեռ չի սպառնար հաւասարակշռութեան խախտումին: Արդարեւ, քաղաքական աղբիւրներու համաձայն, Մոսկուա վստահեցուցած է ամերիկեան իշխանութիւնները, թէ ռուս զինուորներու գործունէութիւնը զուտ պաշտպանողական բնոյթ ունի:

Թել Աւիվ հակառակ ըլլալով հանդերձ ծրագրին, դեռ պաշտօնական յայտարարութիւն չկատարեց: Կ'ըսուի, թէ Իսրայէլ պիտի սպասէ արաբ աշխարհի մերժումին, կամ, ինչպէս գիտել կուտայ դէտ մը՝ ամերիկեան ծրագիրը «ականահարուի» Արաբներու կողմէ: Այս ուղղութեամբ արդէն Եգիպտոսի նախագահը՝ Նասըր հրապարակաւ մերժեց ընդունիլ ծրագիրը: Պենկազիի (Լիպիա) մէջ արտասանած ճառի մը ընթացքին, ուր ի դէպ շատ բուռն եղած է հակամերիկեան արտայայտութիւններով, Նասըր մերժումի երեք պատճառներ թուեց. նախ Եգիպտոս ոչ միայն զինադուլ մը չի նախատեսեր, այլեւ ընդհակառակն՝ Խորհ. Միութեան օժանդակութեամբ կը պատրաստուի մօտ ապագային Սուէզի ջրանցքն անցնիլ՝ վերագրաւելու համար Սինայը: Ռոճըրսի ծրագիրը չանդրադառնար Կոլանի (Սուրիա) պարպումին: Եգիպտական եւ յորդանանեան հողերու պարպումին առընթեր Իսրայելացիք պէտք է հեռանան նաեւ սուրիական գրաւեալ հողերէն: Վերջապէս Եգիպտոս զօրավիգ կը կանգնի Պաղեստինցիներու իրաւունքին՝ տէր դառնալու իրենց հողերուն, այսինքն հիմնելու պաղեստինեան պետութիւն մը, որուն մասին ոչ մէկ յիշատակութիւն կայ թէ՛ Ապահովութեան Խորհուրդի ծանօթ որոշումին եւ թէ ամերիկեան «խաղաղութեան ծրագրին» մէջ:

Այս մերժումը մտածել կուտայ շատերու, թէ Նասըր այլեւս զօրաւոր կը զգայ ինքզինք, զինուորական գետնի վրայ: Աւելցնենք, որ Փարիզ գոհունակութեամբ դիմաւորեց ամերիկեան որոշումը՝ առայժմ օդանաւեր չյանձնել Իսրայէլի:

Սուրիոյ ճակատին վրայ բուռն կռիւներ տեղի ունեցան իսրայէլեան եւ սուրիական ուժերու միջեւ: Սուրիացիք մեծ թիւով հրասայլեր շարժման մէջ դրին եւ յաջողեցան նոյնիսկ ճեղք բանալ իսրայէլեան դիրքերուն մէջ: Այս վերջինները օդանաւերով, հրետանիով փոխադարձեցին. օդանաւեր ռմբակոծեցին Դամասկոսի մօտակայ կայանները:

Սուրիացիները, Դամասկոսի համաձայն, ունեցած են 34 սպանեալ, որոնցմէ 5ը՝ սպայ, իսկ Իսրայէլացիները սպաննուած ունեցած են 175 զինուոր: Հրասայլեր եւ օդանաւեր ալ քանդուած են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՄՊՈՃԻ մէջ, ուր զինուորական կացութիւնը ծանր է Լոն Նոլի կառավարութեան համար, ընդհանուր զօրակոչի հրաման արձակուեցաւ:

ԱԼԷՆ ԺԷՍՄԱՐ, որուն դէմ ձերբակալման հրաման արձակուած էր Մայիս 30ին, ձերբակալուեցաւ Սէն Լազարի կայարանին մօտերը, Փարիզ: Անմիջապէս հինգ ժամ հարցաքննուեցաւ:

ՏՈՒՊՁԷՔ, որ համայնավար կարգերուն «մարդկային դիմագիծ» տալ փորձեց, գործարանի մը մէջ վարիչի պաշտօն ստացաւ, դեսպանի պաշտօնէն հեռացուելէ ետք: Փրակա ճնշում կը բանեցնէ Դանիոյ կառավարութեան վրայ՝ որպէսզի քաղաքական ապաստանի իրաւունք չտայ տեղւոյն չեխ դեսպանին, որ մերժած էր Չեխոսլովաքիա վերադառնալ: Զաթոբէք ալ կորսնցուցած է իր վերջին պաշտօնը:

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ սպասարկութեանց մէջ գործադուլի նոր շարժումներ սկսան Չորեքշաբթի օր եւ ցրուումները կրկին յապաղում կը կրեն: Իլ-Ֆրանսի մէջ սակայն մասնակի համաձայնութիւն մը գոյացած ըլլալով գործադուլի հրահանգը ետ առնուեցաւ, բայց անկանոնութիւններ եւ Իլ-ինթէռի ընդհատումներ եղան շաբթուս վերջ:

ՄԷՍԷՆ կը հաղորդեն թէ թուրք բանուորներու թրաֆիք մը երեւան ելած է Ֆրանքօգերման սահմանին վրայ: Սաարպրիւքէն 27 տարեկան երիտասարդ մըն է որ իր բեռնակառքին մէջ 20 թուրք բանուորներ կը փոխադրէր Մէսէն դէպի Ֆրանքֆուրթ: Ձերբակալուած է բայց բանուորները ազատ ձգուած են:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ տարեկան արձակուրդի առաջին շրջանը սկսաւ Ուրբաթ օր: Այս օրերուն ութ միլիոն Ֆրանսացիներ ճամբայ կ'ելլեն, ինքնաշարժով, օդանաւով եւ երկաթուղիով, դէպի իրենց հանգստավայրը: Ֆրանսայի ինքնաշարժի 15 միլիոն վարորդները, այսուհետեւ, պիտի ունենան իրենց թղթածրարները, ուր կէտ առ կէտ պիտի արձանագրուին իւրաքանչիւր վարորդի յանցանքներն ու սխալները:

ՅԱՏԿԱՆՇԱԿԱՆ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ

Բ.

Փրոֆ. Ար. Մնացականեանի «Հայաստանի ազատագրման լենինեան ուղին» խորագրեալ յօդուածաշարքը, որ լոյս տեսաւ «Սով. Հայաստան» ամսագրի այս տարուան Փետրուար, Մարտ եւ Ապրիլ թիւերուն մէջ, բնականաբար կը ձգտի, մեր ժամանակակից պատմութեան հայող խորհրդահայ այլ պատմագրութիւններու հետեւութեամբ փաստերու եւ իրադարձութիւններու խեղաթիւրման, եղծումի եւ կամայական դասաւորման ու մեկնաբանութեան ճամբով մէկ կողմէ ցոյց տալ Խորհ. Ռուսաստանի «անշահախնդիր եւ անվերապահ օժանդակութիւնը» Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդին, համաշխարհային Ա. պատերազմի օրերէն մինչեւ Հայաստանի Հանրապետութեան խորհրդայնացման թուականը, որ կը ջատագովուի իբրեւ «ազատագրումը» Երկրին եւ, միւս կողմէ, պարսաւել նոյն ժամանակաշրջանի Դաշնակցութեան բախտորոշ գործունէութիւնն ու անոր վարած ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնը, յատկապէս Հայաստանի անկախութեան տարիներուն։

Խորհրդահայ մամուլի եւ հանդէսներու հետեւողի մը համար ակնյայտնի կը դառնայ այս ճիգը, մասնաւորապէս այս տարի, Հայաստանի խորհրդայնացման յիսնամեակին առթիւ։

Այս իմաստով, հետեւաբար, նորութիւն մը չէ Փրոֆ. Ար. Մնացականեանի յօդուածը, որ կոչուած է իր ընդհանուր բովանդակութեամբ նկատուելու յաւելեալ էջ մը եղծուած պատմագրութիւններու շարքին մէջ, ինչպէս նաեւ կրկնակ վկայութիւն մը այն տխուր իրականութեան մասին, թէ խորհրդային պայմաններու մէջ, հակառակ պարկեշտ գրիչներու ակներեւ ճիգին եւ ձգտումին, դեռ կարելի չէ անաչառ եւ անկողմնակալ պատմագրութիւն մը մշակել մեր վերջին ժամանակաշրջանին վերաբերեալ։ Այլ խօսքով հնարաւոր չէ դեռ քաղաքական վերիվայրումներով այնքան հարուստ այդ շրջանը պատկերացնել իր իսկական գոյնով եւ դիմագիծով։ Ցոյց տալ դրական եւ բացասական երեսները միաժամանակ, մատնացոյց ընել լաւն ու թերին պատմաբանի վայել պարկեշտութեամբ։

Այսուհանդերձ, Փրոֆ. Ար. Մնացականեանի յօդուածաշարքը շահեկան եւ ուշագրաւ է իր քանի մը հաստատումներուն եւ մերկացումներուն համար, որոնք ցայտուն եւ այլապէս յատկանշական խոստովանութեան մը նկարագիրը կը դգենուն ի վերջոյ։

Խորհրդային պատմագիտութեան թրքագիտական ճիւղը, յիսուն տարիներէ ի վեր կ՚առաջնորդուի «հակագիտական» սկզբունքներով. այլ խօսքով, քաղաքական ինքնայատուկ առաջադրութիւններու թելադրանքէ մը մղուած եւ, մասնաւորաբար, ի մտի ունենալով Թուրքեւխորհրդային սերտ գործակցութիւնը Լենինի եւ Քեմալի օրով, այս վերջինոյն գործունէութիւնը, որ պատմութեան ծանօթ է քեմալական շարժում անունով, կը նկատէ յառաջդիմական քայլ մը ժողովուրդներու ինքնորոշման եւ ազատագրական պայքարի ընդհանուր շղթային մէջ։ Այսպէս է, որ Թուրքիոյ այդ ժամանակաշրջանի քաղաքական ու զինուորական գործողութիւնները՝ Դաշնակիցներու եւ Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան դէմ, խորհրդային պատմագրութեան համար հայրենասիրական բնոյթ ունեցող եւ ժողովրդավարական նկարագիր ունեցող գուպարներ են։ Ու, հետեւաբար՝ արժանի գրուատանքի։

Այս ըմբռնումին դէմ ծառացան, վերջին տարիներուն, Հայաստանի պատմաբաններէն շատեր, որոնք գնահատելի արիութեամբ եւ կորովով քննադատեցին իրականութեան եւ ճշմարտութեան հետ աղերս չունեցող այս սխալ հասկացումը, որ այլեւս տեսութեան մըն էր վերածուած ակնյայտնի կերպով։

«Արեւելագիտութեան կարեւոր ճիւղերից մէկը» խորագրեալ յօդուածին մէջ («Գրական Թերթ», 17 Յուն.1969) Փրոֆ. Եր. Սահակեան անդրադառնալով այս հարցին, կը գրէր ի մէջ այլոց.— «Այդ պատմաբանները (խօսքը խորհրդային պատմաբաններու մասին է) աշխատում են սքօղել քեմալականների մղած ազգային պայքարի յետադիմական հակաժողովրդական բնոյթը՝ Թուրքիայի ներսում եւ նրա զավթողական, իմպերիալիստական ձգտումները՝ Թուրքիայի սահմաններից դուրս, յատկապէս Կովկասի նկատմամբ։ Մինչդեռ մենք այդ քաղաքականութիւնը դիտում ենք որպէս «Երիտթուրքերի» ձախողուած արշաւանքների շարունակութիւն, քանի որ քեմալականների ակրեսիան ոչնչով չէր տարբերւում 1918 թուականին ձեռնարկուած «Երիտթուրքական» ակրեսիայից։ Քեմալականները, քաղաքական «նոր դոկդրինայով» քօղարկուած, իրենց այդ ակրեսիան ներկայացնում էին որպէս Անտանտի իմպերիալիզմի դէմ եղած պատերազմ»։

Փրոֆ. Ար. Մնացականեան, իր կարգին, ճշգրտօրէն կը մեկնաբանէ անկախ Հայաստանի դէմ կատարուած 1920 Հոկտեմբերի Թրքական յարձակումին բնոյթը, երբ կը գրէ.— «Այսպիսով, քեմալական Թուրքիայի կողմից Հայաստանի դէմ սկսուած պատերազմը իմպերիալիստական էր, անարդարացի, աւազակային զավթումների պատերազմ, իսկ Հայաստանի Հանրապետութիւնը մղում էր արդարացի, պաշտպանողական պատերազմ։ Այս է իրադարձութիւնների գիտական, ճշմարիտ մեկնաբանութիւնը»։ (Բոլոր ընդգծումները՝ հեղինակին կողմէ)։

Փրոֆ. Ար. Մնացականեան, բնականաբար, գիտէ եւ լաւապէս կ՚ըմբռնէ, թէ 1920ին, Թրքական յարձակումին առթիւ հայ եւ օտար համայնավարներն ու մարմինները ո՛չ միայն ջատագոված են Թրքական այդ «աւազակային զավթում»ը, զայն որակելով «արդար», «հայ ժողովուրդին համար դարաշրջան բացող» քայլ, այլեւ գործնականօրէն աշխատած են նպաստել թուրք զէնքի յաջողութեան։

Այդ օրերու համայնավարներու — հայ եւ օտար — տրամադրութիւններուն, ձգտումներուն եւ կատարած այպանելի գործին մասին յստակ ու մեկին գաղափար մը կուտայ խորհրդահայ պատմաբաններէն մէկը՝ Ս. Խ. Կարապետեան իր «1920 թուականի հայ-թրքական պատերազմը եւ Սովետական Ռուսաստանը» գրքին մէջ (հրատարակուած «Հայաստան» հրատարակչականի կողմէ, Երեւան)։ Հատորին էջ 32ին մէջ կը կարդանք.—

«Դաշնակցական բանակի հակադաշնակցական տրամադրութիւն ունեցող զինուորները, Ալեքսանդրապոլի կայազորի, ինչպէս նաեւ նրա ղեկավարները, ճիշդ չհասկանալով քեմալականների քաղաքական խարդախութիւնները, քեմալական շարժման երկդիմութիւնը, նրա ռէակցիոն – իմպերիալիստական եւ ազգային – բուրժուական կողմը, նրանք քեմալական շարժումը ազատագրական համարելով, սկսեցին նրանց պրոպականդել որպէս բոլշեւիկների դաշնակիցներ, սովետական իշխանութեան կողմնակիցներ։ Այս սխալ տեսակէտի վրայ էր կանգնած նաեւ Ալեքսանդրապոլի բոլշեւիկների օրկան «Կոմունիստ» թերթը, որը 1920 Նոյեմբերին քեմալականների զավթողական հայաջինջ պատերազմը որակեց որպէս Դաշնակցութեան դէմ ուղղուած քաղաքացիական պատերազմ, որը ճնշուած հայ ժողովրդի համար բաց է անում մի նոր դարաշրջան։ Ահա թէ ինչո՛ւ բանակայինները հերոսաբար չկռուեցին թուրքական բանակի դէմ, իսկ Ալեքսանդրապոլի կոմունիստ ղեկավարները, Նոյեմբերի 5ին դուրս գալով բանտից, ստեղծեցին ՌԵՒԿՈՄ եւ որոշեցին գործակցել քեմալականների հետ»։

Դառն փորձառութիւնը ցոյց տուաւ, թէ ի՛նչ արժեց Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդին, այս գործակցութիւնը։

Փաստերու այս լոյսին տակ, Փրոֆ. Ար. Մնացականեան կը փորձէ ճարտար ձեւով մը ստեղծել այն տպաւորութիւնը, թէ համայնավարներու այս դիրքորոշումը «շեղում մըն էր լենինեան գծից» եւ որ այդ շեղումը կատարուեցաւ ոմանց կողմէ, իսկ այս վերջիններուն վերոյիշեալ տեսակէտները «դատապարտուել են դեռ այն ժամանակ եւ մերժուել»։

Սակայն կ՚արժէ կարդալ ամբողջութեամբ Մնացականեանի յօդուածին այդ պարբերութիւնը, յաջորդիւ։

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(Շար. : 2)

ՍԻՐՈՒՆԻԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Յունիս 14ին, Կավոյի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ փառաւոր մշակ՝ Յակոբ Ճ. Սիրունիի յոբելենական հանդիսութիւնը, զոր իր ներկայութեամբ կը պատուէր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը։

Առաջին առթիւ խօսք առաւ օրուան նախագահը՝ Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեան, որ յիշեց թէ առաջին առթիւ հանդիպած էր Սիրունիի անունին, 1929ին կարդալով անկէ յօդուած մը նուիրուած Եղիշէ Պատրիարքի, ապա Հայաստանի մէջ է որ քանի մը տարի առաջ անձնապէս ճանչցած էր օրուան յոբելեարը։

Պ. Հրանդ Ակոնայեան յիշելէ ետք թէ հայրենակից է Սիրունիի բայց ցարդ առիթը չէր ունեցած ճանչնալու զինքը իր գրութիւններէն դուրս, ծանրացաւ առաւելաբար անոր կենսագրութեան վրայ։

Պ. Վարդան Եղիշէեան, նոյնպէս Ատափազարցի եւ հայրենակից յոբելեարին, իր կարճ ճառին իբրեւ բնաբան առաւ Մարթին Լութըր Քինկի խօսքը՝ ով որ պատրաստ չէ բանի մը համար մեռնելու, արժանի չէ ապրելու։ Բանախօսին համար Սիրունի լիովին կ՚արդարացնէր այս ասացուածքը։

Պ. Աւետիս Ալեքսանեան շեշտեց թէ Սիրունի ուղեցոյց մը եղած է իր սերունդին համար, ու յիշեց անոր աշխատակցութիւնը Պոլսոյ զանազան պարբերականներուն եւ կարդաց քերթուածներ, զորս Սիրունի դրած է իր երիտասարդութեան, ապա անդրադարձաւ իրենց հանդիպումին Հայաստանի մէջ։

Պ. Սեդրակ Քարեան ծանրացաւ առաւելաբար հայ ժողովուրդի իմացական կարողութեան վրայ եւ մեկնելով Մ. Խորենացիէն շեշտեց թէ յաման ու յարատեւ պրպտումներով, ամէն տեղ դիմելով է որ ան կազմեց Հայոց պատմութիւնը եւ արժանացաւ պատմահայր տիտղոսին։ Դարերու ընթացքին Հայերը փառքի եւ մեծութեան գործեր կատարած են, բայց ի վերջոյ մտքի ուժն է որ մեր մեծագոյն զէնքն է եւ մեր ժողովուրդին սէրը գիտութեան եւ արուեստի հանդէպ մեր հրպարտութեան աղբիւրն է։ Այս ընդհանրացումէն ետք, Պ. Ս. Քարեան մասնաւորեց իր խօսքերը Սիրունիի վրայ, որ ամբողջ կեանքը ծառայած է հայ մշակոյթին։ Ծանրացաւ մասնաւորաբար անոր կեանքին Պոլսոյ մասին, բանտարկութեան ու եղբականցուց մաղթելով որ յոբելեարը դեռ երկար ապրի եւ տեսնէ խաւարին նահանջը եւ լոյսին յաղթանակը, ապրի, արտադրէ եւ հարստացնէ հայ մշակոյթը։

Յոբելեարէն առաջ խօսք առաւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը որ Պուքրէշէն իսկ կը ճանչնար Սիրունին։ Ֆլուէքուար նէֆ մերճիթուր, նշանաբանով սկսաւ Կաթողիկոսը, յիշելով թէ Փարիզ քաղա-

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(Վէպ)

Նախարարը զանգակը հնչեցուց։ Սենեկապանը ներս մտաւ։

— Հարիւրապետ Հասան պէյը հո՞ս է, հարցուց Շեֆիք փաշա։

— Այո, փաշա էֆէնտի։

— Ըսէ իրեն որ անմիջապէս հոս գայ։

Երբ մարդը դուրս ելաւ հրամանը կատարելու՝ Նախարարը դարձաւ դէպի Թորոս պէյը.

— Կարծեմ ճաշի խօսք ըրիք։

— Եթէ թոյլ տաք՝ միտք ունիմ երթալ ճաշելու եւ յետոյ կրկին վերադառնալու։

— Հարկ չկայ որ ատոր համար անհանգիստ ըլլաք։ Կրնաք ճաշերնիդ հոս բերել տալ։

— Թող այդպէս ըլլայ, պատասխանեց Թորոս պէյ դժգոհ դէմքով մը։

Նոյն միջոցին հարիւրապետը ներս մտաւ։

Նախարարը Թորոս պէյը ցոյց տալով անոր՝ ըսաւ.

— Էֆէնտիին մաքուր սենեակ մը առաջնորդեցէք եւ ճաշ բերել տուէք իրեն։

— Գլխուս վրայ, պատասխանեց զինուորականը։

— Ձեր հսկողութեանը կը յանձնեմ զինքը, շարունակեց նախարարը, չըլլայ որ առանձին թողուք։

Այս խօսքերը լսելով՝ Թորոս պէյ ատելութեամբ լեցուն ակնարկ մը ուղղեց Շեֆիք փաշային, բայց ձայն չհանեց ու ոտքի ելաւ։

— Հրամմեցէք, ըսաւ հարիւրապետը՝ ճամբայ բանալով։

Հազիւ թէ երկուքը միասին դուրս ելած էին, նախարարը հրաման ըրաւ որ լրտես Ալի պէյը իր քով բերեն։

Այս վերջինը դուրսը կը սպասէր խոր մտածումներու մէջ թաղուած։ Առտուան անակնկալները զինքը բոլորովին շփոթած էին եւ գլխուն զարնուած երեւոյթ մը ունէր։

— Ալի պէյ, ըսաւ նախարարը երբ լրտեսին հետ առանձին մնաց, ի՞նչ է քու կարծիքդ Թորոս պէյի մասին։

— Ի՞նչ նկատմամբ, հարցուց լրտեսը նախարարին նայելով։

— Այդ մարդը մեղսակից չէ՞ մեր փնտռած անձերուն հետ։

— Փաշա էֆէնտի, շատ դժուար է այդ մասին հաստատ խօսք մը ըսել։

— Չե՞ս կարծեր որ Բարսեղ էֆէնտիի հետ յարաբերութեան մէջ է։

— Այդ մասին տարակոյս չկայ։

— Նոյնպէս անոր որդւոյն Արամ էֆէնտիի հետ։

— Այդ ալ բացայայտ է։

— Ի՞նչ մեկնութիւն կուտաս այդ յարաբերութիւններուն։

— Ըստ իս շատ բնական մեկնութիւն մը։ Թորոս պէյ օգտուելով հարուստ վաճառականին բանտարկութենէն, անոնցմէ դրամ քաշած է զայն ազատելու համար։

— Այդ ճիշդ է, ատկէ՞ զատ։

— Ատկէ զատ բան մը չեմ կրնար ըսել։

— Չե՞ս կարծեր որ վաճառականին ազատելէն ետքն ալ յարաբերութիւնները շարունակած է։

— Այս մասին ապացոյցներ ունիմ։

— Ես համոզուած եմ որ Թորոս պէյը լուր տուած է այս առտու Արամին ու իր հօրը, որպէսզի ինքզինքնին ծածկեն։

— Գրասենեակ գացող տղուն միջոցա՞ւ։

— Այո, պատասխանեց Նախարարը։

— Ես չեմ կարծեր։ Որովհետեւ տունէն միասին դուրս ելանք եւ մինչեւ որ հոս եկանք ոեւէ մէկուն հետ չտեսնուեցաւ։

— Ատկէ բան մը չի հետեւիր, պատասխանեց նախարարը, կրնայ ըլլալ որ տունը եղած ատենը պէտք եղած հրահանգը տուած է։

— Բայց տունն ալ մարդ կամ տղայ չկար։

— Երբ Թորոս պէյին գացիր առանձի՞ն էր։

— Այո, պատասխանեց լրտեսը։

— Ի՞նչ կ՚ընէր։

— Վառարանին քով նստած էր։

— Երբ քու խուզարկութիւններուդ արդիւնքը իմացաւ ի՞նչ ըսաւ։

— Շատ գոհ մնաց եւ ինք առաջարկեց որ միասին գայ լուրը ձեզի հաղորդելու համար։

— Արամ էֆէնտիին ձերբակալելու համամի՞տ էր։

— Բնականաբար։

— Անմիջապէս միասին դո՞ւրս ելանք։

— Ոչ, ինք հագուած չէր, ինծի ըսաւ որ սրահը քիչ մը սպասեմ, մինչեւ որ երթայ հագուի եւ այսպէս զիս առանձին թողուց։

— Որքա՞ն ժամանակ։

— Քսան վայրկեանի չափ։

— Հիմա ամէն բան կը բացատրուի, գոչեց Նախարարը։

— Ի՞նչպէս, փաշա էֆէնտի։

— Կ՚երեւայ որ այդ տղան արդէն տունն էր, քեզմէ տեղեկութիւնները առնելէ ետքը խուցոյն գացած, եւ զայն ղրկած է վաճառականին գրասենեակը։ Ասոր տարակոյս չկայ։

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(144 - Շար.)

չի այս խորհրդանիշը (կը տատանի բայց չընկճիր) պատկերն իսկ է հայ ժողովուրդին ու նաեւ Սիրունիի կեանքին, քանի որ անոր կեանքին 60–70 տարիները նոյնացած են հայ ժողովուրդի կեանքին հետ:

Կաթողիկոսին համար դժուար է ներկայացնել Սիրունին: Հարկ է պատմաբան մը, հայագէտ մը, բանասէր մը, հրապարակագիր մը, գրականագէտ մը, արուեստասէր մը, հասարակական գործիչ մը, մէկ խօսքով Սիրունի մը պէտք է որ Սիրունին ներկայացնէ:

Ապա, Վազգէն Կաթողիկոս անձնական յիշատակներ կը պատմէ Պուքրէշէն, ուր Սիրունի եւ իր գաղափարակից ընկերներու շունչին տակ ամբողջ սերունդ մը հասակ նետած է: Կը շեշտէ թէ Սիրունի խստապահանջ էր եւ լայնախոհ, միշտ կը ջանար որ երիտասարդութիւնը հեռու մնայ սին վէճերէ եւ հորիզոնը լայն ըլլայ իր առջեւ: Այդ օրերէն իսկ, կ'ըսէ կաթողիկոսը, իր ուշադրութիւնը գրաւած է Սիրունիի եւ իր ընկերներուն հայրենասիրութիւնը, անոնք ճիշդ տեսան հայ ժողովուրդի շահը եւ երբ Վոլկայի ափերուն ճակատագրական մարտը կը մղուէր եւ նացիական բանակը կը սպառնար Արաքս խուժել, անոնց սրտերը աշնան տերեւի պէս կը դողային: Բայց ճակատագիրը անգամ մը եւս անարդար եղաւ Սիրունիի հանդէպ, թէեւ ան պահեց հերոսաբար իր հայրենասիրութիւնը:

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կ'անդրադառնայ նաեւ Սիրունիի անտիպ գործերուն, որոնց մէկ մասը լոյս կը տեսնէ արդէն Էջմիածին:

Վերջին խօսողն է յոբելեարը, յայտնապէս յուզուած: Կ'ըսէ թէ գրաւոր խօսք մը պատրաստած էր, բայց նախընտրաբար պիտի խօսի եւ դուցէ օր մը գրութիւնը լոյս տեսնէ մամուլի մէջ: Ուրախ է որ հակառա՛կ ընկալեալ սովորութեան (գնա՛ մեռիր, եկուր սիրեմ) ինք, իր ողջութեան կը տեսնէ իրեն հանդէպ եղած համակրանքը: Կը յայտնէ թէ իրեն ուղղուած չընդունիր այն ամէնը որ ըսուեցաւ, այլ ամբողջ սերունդի մը, որմէ հրաշքով վերապրող մըն է: Մասնաւորաբար ուրախ է որ իր շուրջ եւ իր առթիւ համերաշխութիւն կը տիրէ եւ բոլոր հոսանքները կը միանան զինք պատուելու համար: Կը յիշէ Ռ. Զարդարեանը, որմէ աւանդ մնացած է իրեն այդ լայնախոհ ըմբռնումը՝ առաւելաբար գնահատել արժէքները առանց նկատի առնելու անոնց պատկանած հոսանքը:

Օրուան գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին.— Օր. Սոնիա Վարդանեան, Տիկին Զարուհի Անտոնեան (արտասանութիւն), Պ. Թորգոմեան (ջութակ), Տիկին Հոնարա–Հացունի եւ Տիկին Աստղիկ Տէտէեան (երգ), ինչպէս նաեւ Նաւասարդ պարախումբը:

Բեմը կը ղեկավարէր Պ. Միհրան Անտոնեան, որ հանդիսութեան ընթացքին կարդաց նաեւ շնորհաւորական ջերմ հեռագիր մը, զոր Ուիլեըմ Սարոյեան կ'ուղղէր Սիրունիի:

Խօսնակն էր՝ Տիկին Մարի Յովսէփեան:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Երեւանի մէջ գումարուեցաւ Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի Գիւղատնտեսութեան յանձնաժողովին նիստը՝ Կ. Մովսիսեանի նախագահութեամբ: Յանձնաժողովը հաստատեց, որ վերջին տասը տարիներուն զգալի կերպով ընդլայնուած է տնկարանի տնտեսութիւնը, քանի որ խաղողի եւ պտղատու ծառերու համար աճեցուած են միլիոնաւոր տնկիներ: Այսուհանդերձ ասոնց քանակն ու որակը դեռ լիովին չեն բաւարարեր գիւղատնտեսութեան արտադրութեան յարաճուն պահանջները, որու հետեւանքով անհրաժեշտ կը դառնայ դուրսէն ներմուծել սերմացու եւ տունկ:

ՄԷԹՐ Խ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Յունիս 12ին Երեւան ժամանեց Լիբանանի կառավարական պատուիրակութիւնը, որուն կազմին մաս կը կազմեն Լիբանան Զբօսաշրջիկութեան նախարարը՝ Խաչիկ Պապիկեան, իբրեւ պատուիրակութեան ղեկավար, Նադեմ Աքար, Մուհամէտ Սապրա եւ Ռաուլ Ազի:

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՃԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍՏ

Բիւրականի մէջ գումարուեցաւ նիստ մը, որու ընթացքին քննութեան առնուեցաւ արտադրութեան մէջ (ճարտարարուեստ) գիտութեան արձանագրած յաջողութիւններու կիրարկման հարցը:

Ժամանակակից պայմաններու մէջ արտադրութիւնը արդիւնաւէտ դարձնելու եւ, մասնաւորապէս, զայն բարձրացնելու համար անհրաժեշտ է օգտուիլ գիտական եւ թեքնիք նորութիւններէն: Սակայն, ինչպէս դիտել կուտան պատասխանատուները, հիմնարկութիւններու մէջ մշակուած հարցերը երկար ժամանակ կը դնեն մինչեւ որ արմատաւորուին ճարտարարուեստին մէջ:

Յանձնաժողովին նիստը բացաւ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի նախագահը՝ ակադ. Վ. Համբարձումեան: Փորձը ցոյց տուաւ, ըսաւ ակադեմականը, որ հոն, ուր սերտ կապեր հաստատուած են գիտութեան եւ արդիւնաբերութեան հետ, միշտ լաւ արդիւնքներ ձեռք կը ձգուին: Հայաստանի մէջ մեծ նուաճումներ արձանագրուած են գիտութեան եւ արդիւնաբերութեան մարզերուն մէջ: Ստեղծուած են ճարտարարուեստի նոր ճիւղեր, որոնք բարձր մասնագիտութիւն կը պահանջեն, բայց, դժբախտաբար, յաճախ կը պատահի, որ գիտական հիմնարկութիւնները կապ չունենան այդ ճիւղերուն հետ:

Հաշուական մեքենաներու հիմնարկութեան պատասխանատուներէն Ա. Քոչուկեան, իր կարգին, դիտել տուաւ, թէ հաշուական թեքնիքին արմատաւորումը նախապատրաստական մեծ աշխատանք կը պահանջէ, եւ առանց անոր անկարելի է յաջողութեան հասնիլ: Հոն, ուր ճարտարարուեստը նախապատրաստուած չէ հաշուիչ մեքենաները օգտագործելու, խօսք անգամ չի կրնար ըլլալ վերոյիշեալ մեքենաներու օգտագործման մասին:

Արտադրութեան մէջ գիտական կարեւոր նորութիւններու արմատացման զուգընթաց, ըստ ալիւմինիումի գործարանի տնօրէնը՝ Յ. Դովլաթեան, պէտք է ամրապնդել ամէնօրեայ կապը ձեռնարկութեան եւ գիտական հիմնարկութիւններուն մասին: Ձեռնարկութիւններուն առջեւ ծառացած են բազմաթիւ խնդիրներ, որոնց լուծման համար անոնք գիտնականներու օգնութեան կարիքն ունին, մասնաւորապէս արտադրական հոլովոյթներու մեքենայացման եւ ինքնաշխատացման բնագաւառին մէջ:

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ճարտարարուեստականացած եւ կեանքի բարձր մակարդակի հասած արեւմտեան երկիրներու մէջ, ինչպէս Մ. Նահանգներ, Ճափոն, Դաշնակցային Գերմանիա, Անգլիա, Ֆրանսա եւ Իտալիա փոքր բեռնատարողութեամբ փոխադրակառքերը կը կազմեն ընդհանուր փոխադրութեան 60–80 տոկոսը, միջին տարողութիւնը՝ 12–25 եւ մեծ տեսակներունը՝ 6–18 տոկոս: Փոքր փոխադրակառքեր յատկապէս շատ կ'արտադրեն Մ. Նահանգներն ու Ճափոն:

Այսօր Հայաստանն ալ ունի այսպիսի գործարան մը: Փոխադրակառքը կը կոչուի «Երազ 762», մէկ թոն բեռնատարողութեամբ: Արտադրութեան քանակը հետզհետէ կ'աւելնայ: Սակայն, ինչպէս դիտել կուտայ «Սով. Հայաստան»ի մէջ Ա. Մարջանեան, խնդիրը այն է, որ Երազը իր յատկանիշերով, այսինքն՝ որակով, պէտք է համարժէք ըլլայ արեւմտեան փոխադրակառքերուն, իսկ ասիկա կարելի է իրագործել նախ բարելաւումներու միջոցով եւ ապա ինքնարժէքին նուազումով: Այս վերջին պարագան անհրաժեշտ կը դարձնէ արտադրութիւնը մեծաքանակ դարձնելու: Այժմ Երազը կը հաւաքուի հեռաւոր գործարաններէ բերուած շինածոներով, որոնց ստացումը կապուած է մեծ դժուարութիւններու, ժամանակի եւ ծախքերու հետ:

Որպէսզի ինքնաշարժը իր որակով հաւասարի արեւմտեան ինքնաշարժներուն, պէտք է դառնայ անթերի: Այսօր կարելի չէ ըսել, թէ այդ ինքնաշարժը անթերի է, կատարեալ: Միւս կողմէ, թէեւ գործարանը կը մեծնայ նոր շէնքերու շինութեամբ, այսուհանդերձ, ասիկա չի կրնար լուծել Երազը մեծաքանակ արտադրութեան վերածելու խնդիրը:

Յօդուածագիրը, այնուհետեւ, կ'առաջարկէ կարգ մը գործնական միջոցներ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի Պօմոնի տարեվերջի դպրոցական հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 21ին Կիրակի օր կէսօրէ վերջ, եկեղեցւոյ կից Ս. Սահակ–Մեսրոպ սրահին մէջ, նախագահութեամբ եւ հովանաւորութեամբ Թեմիս Առաջնորդ Արտաւազդ Եպիսկ.ին: Որոշեալ ժամուն ծնողքներ ու կրթասէր բարեկամներ գրաւած էին իրենց աթոռները: Ուսուցիչ Հ. Գեղամ Վրդ. Պաղտասարեան ուրախ տրամադրութեամբ հանդէսի բացումը կատարելով համառօտ զեկուցում մը տուաւ դպրոցի համար տարուած աշխատանքներու մասին: Յայտնի եղաւ որ դպրոցը ունի 65 երկսեռ աշակերտներ:

Գնահատական խօսքեր ըսաւ Խաչուհիներու համերաշխ գործունէութեան մասին. հակառակ անոր որ դպրոցը միօրեայ է, գոհունակութիւն յայտնեց աշակերտներու խանդավառ ներկայութեան, շեշտեց որ գիտեն խօսիլ հայերէն ինչպէս նաեւ գրել ու կարդալ: Կապոյտ Խաչի վարչութեան կողմէ գրաւոր զեկուցում մը կարդաց Տիկին Մկրեան, շնորհակալութեան խօսք ըսաւ Հ. Գեղամին, ներկաներուն եւ ծնողքներուն:

Աշակերտներու կողմէ եղան արտասանութիւններ, մեներգ, խմբերգներ ու հայկական գեղեցիկ տարազներով հայկական պարեր որոնք արժանացան ներկաներու սրտաբուխ գնահատանքին: 10 վայրկեան դադարի ընթացքին դանազան հայրենակիցներէ տրուած նուէրներ վիճակահանութեան դրուեցան որոնց տոմսերը շուտով սպառեցան. գրեթէ ամէն մարդ գեղեցիկ նուէրներ շահեցաւ: Ներկայ եղող բոլոր աշակերտներն ու մանուկները ստացան խմորեղէններ ու զովացուցիչներ: Հանդէսի երկրորդ բաժինը սկսաւ գեղեցիկ դաւեշտով մը «Հնարամիտ վարձակալը»: Դերակատարները՝ Տէր–տէրեան, Գուլումեան, Օր. Տրիկեան, բոլորն ալ իրենց դերերուն մէջն էին. կուշտ ու կուռ խնդացին ներկաները: Օրուան խօսնակը Տիկ. Ճաուշեան Արդարեան շատ հաճելի կերպով տարաւ իր պարտականութիւնը:

Հանդէսի փակման խօսքը տրուեցաւ Առաջնորդ Եպիսկ.ին, որ իր շինիչ խօսքերով գնահատեց Հ. Գեղամը, Կ. Խաչուհիները եւ բոլոր ներկաները: Թելադրեց ծնողքներուն դպրոցէն չզրկել իրենց զաւակները, տունին մէջ հայերէն խօսիլ անոնց հետ:

Հանդէսը վերջ գտաւ հաւաքական «Հայր մեր»ով:

Յ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (99)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Երիտասարդը երեք գիր գծեց, բայց տակաւին չաւարտած, Քիթթի զանոնք կարդաց եւ պատասխանը գրեց. «այո՛»:

— Քարտուղարի խա՞ղ կը խաղաք, ըսաւ ծերունի Ջէրպացքի անոնց մօտենալով, բայց աղջիկս եթէ թատրոն երթալ կ'ուզես, պէտք է մեկնիլ:

Լեւին մինչեւ դուռը Քիթթիի ընկերացաւ:

Ինչ որ ունէին ըսելիք ըսած էին իրարու, Քիթթի խոստովանած էր թէ զինքը կը սիրէր եւ թէ իր ծնողքին պիտի իմացնէր թէ Լեւին հետեւեալ օրը պիտի գար զինքը ամուսնութեան ուզելու:

ԺԱ.

Փողոցները տակաւին ամայի էին, Լեւին Ջէրպացքիներու ապարանքը ուղղուեցաւ. մեծ դուռը տակաւին փակ էր եւ տունը քունի մէջ ընկղմած:

Երիտասարդը իր պանդոկը վերադարձաւ եւ սուրճ ապսպրեց: Ուզեց ծառային հետ խօսակցութեան մտնել, բայց զայն ուրիշ տեղէ կանչեցին եւ Լեւին ստիպուեցաւ իր խօսակցէն հրաժարիլ:

Փորձեց քիչ մը սուրճ խմել, կտոր մը հաց տարաւ բերանը, բայց ոչ խմել եւ ոչ ուտել կրցաւ:

Որոշեց կրկին դուրս ելլել:

Ժամը տասնին, երկրորդ անգամ ինքզինքը գտաւ Ջէրպացքիի ապարանքին առջեւ, ուր կամաց կամաց կը սկսէին արթննալ: Տեսաւ որ սեղանապետը դուրս կ'ելլէր շուկայ երթալու համար. որոշեց գոնէ երկու ժամ եւս սպասել, ներկայանալէ առաջ:

Այդ գիշերն ու առաւօտը Լեւինի համար անգիտակցաբար անցան. նիւթական կեանքի պայմաններէն դուրս կը գտնուէր: Օրուան մէջ չէր ճաշած, եւ երկու գիշեր անքուն անցուցեր էր: Շատ մը ժամեր գրեթէ հագուած անցուցեր էր ու ցուրտին ենթարկուած եւ սակայն ինքզինք թարմ ու զօրեղ կը զգար ու իր մարմինէն բոլորովին անկախ:

Առանց իր մկաններուն օգնութեան կը քալէր եւ ինքզինք կարող կը զգար ամէն ուզածը ընելու:

Վստահ էր որ եթէ հարկ ըլլար, պիտի կրնար օդին մէջ թռչիլ ու տուները տեղափոխել: Ամբողջ ժամանակը փողոցներուն մէջ թափառելով անցուց, անդադար ժամացոյցը նայելով:

Այսուհանդերձ կրկին իր պանդոկը վերադարձաւ եւ ժամացոյցը առջեւ դնելով նստաւ. կէսօրին սպասելով: Վերջապէս ժամացոյցին ասեղները մօտեցան սպասուած ժամուն: Լեւին պանդոկի վերնագաւթակին վրայ ելաւ: Իսկոյն կառապանները զինքը շրջապատեցին:

Երբեք իր կեանքին մէջ կառապանը իրեն այնքան գեղեցիկ չէր թուած, ոչ ալ բալխիրը այնքան հանգստաւէտ:

Ջէրպացքիներու դռնապանը յայտնապէս ամէն բան գիտէր արդէն. ատիկա կը տեսնուէր իր ժպտուն աչքերէն եւ այն խօսքերէն որով Լեւինը ողջունեց:

— Երկար ատեն է որ ձեզ չտեսանք:

Ամէն բան գիտէր եւ շատ ուրախ էր, թէեւ կը ջանար ծածկել իր ուրախութիւնը:

— Ձեր տէրերը կրնա՞մ տեսնել:

— Հաճեցէք ներս մտնել, պարոն, ըսաւ դռնապանը ժպտելով, եւ հոս թողուցէք ատիկա, աւելցուց նշմարելով որ Լեւին ետ կը դառնար իր մուշտակէ գդակը առնելու համար:

— Որո՞ւ պէտք է որ ծանուցանեմ պարոնին գալը, հարցուց սպասաւոր մը:

Երիտասարդ նոր ծառայ մըն էր, բայց յայտնապէս ինքն ալ գիտէր ամէն բան:

— Ծանուցէք իշխանուհիին... իշխանուհիին... իշխանուհի Քիթթիին, Քիթթիին, պատասխանեց Լեւին:

Առաջին անձը որուն հանդիպեցաւ Օրիորդ Լինոնը եղաւ:

Սրահէն կ'անցնէր ու դէմքը կը ճառագայթէր: Հազիւ թէ իրեն խօսք ուղղուած էր, դրան ետեւ շրջազգեստի մը խշրտոցը լսուեցաւ: Օրիորդ Լինոն անյայտ եղաւ եւ իր երանութեան մօտենալուն երջանիկ յուզումը տիրեց Լեւինի վրայ:

Արդարեւ, թեթեւ քայլեր լսուեցան տախտակամածին վրայ, իր երջանկութիւնը, իր կեանքը, իր էութեան լաւագոյն մասը, ինչ որ կը փնտռէր, ինչ որ կը բաղձար, դէպի իրեն կը վազէր:

Մանկամարդ աղջիկը չէր քալեր, այլ դէպի իրեն կը մղուէր անտեսանելի զօրութեան մը կողմէ:

Միայն անոր պայծառ ու անկեղծ աչքերը կը տեսնէր որոնք նոյնպէս լեցուած էին սիրելու այն ուրախութեամբը որով իր սիրտը լեցուն էր արդէն:

Քիթթի իրեն մօտ կեցաւ, յետոյ անոր ձեռքերը բարձրացան եւ ուսերուն վրայ հանգչեցան:

Դէպի երիտասարդը վազեց եւ ինքզինք անոր յանձնեց երկչոտ ու զուարթ սլացքով մը:

Լեւին զայն թեւերուն մէջ առաւ ու իր շրթունքը կպցուց անոր բերնին որ իր համբոյրը կը փնտռէր:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

Լիոնի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ Ազգ. Վարչութիւնը եւ Կրօնական Ընկերակցութիւնը սրտի դառն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց հոգեւոր եղբօր եւ պաշտօնէային՝

ՏԷՐ ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ
ԱՒԱԳ ՔՀՆՅ. ՂԱՐԻՊԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Չորեքշաբթի:

Վերջին օծումը կը կատարուի Երկուշաբթի Յունիս 29ին կէսօրէ ետք ժամը 13,30ին Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ իսկ յուղարկաւորութիւնը նոյն օրը ժամը 3ին, որմէ ետք աճիւնները կը փոխադրուին Կիյօթիէռի (Ավընիւ Պերթըլօ) գերեզմանատունը:

Պ. Գեղամ Աճէմեան, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Աճէմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Աճէմեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Աճէմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ռոստանիկ Աճէմեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ-մօր եւ հարսին՝

ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ ԱՃԷՄԵԱՆԻ
(ծնեալ Վարդանեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 24ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երկուշաբթի Յունիս 29, ժամը 14ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Օպոնի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ».— Մեր ցաւակցութիւնները Պ. Գեղամ Աճէմեանի եւ Աճէմեան ընտանիքներուն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մանուկեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԵՐԱՆՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

Վալանսի մէջ Հ. Յ. Դ. «Ահարոնեան» ակումբի բացման առթիւ եղած են հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

Յակոբ Կօշկակարեան 350 ֆր., Տիկ. Դաւիթեան 210, Կապոյտ Խաչ 200, Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդ 110, Մատթէոս Պըլըքեան 100, Քիզիրեան ընտանիք 50, Տէր եւ Տիկին Եսաւ Էքմէքճեան 50, Լեւոն Առաքելեան 160, Մարտիրոս Եագըճեան 150, Բիւզանդ Խալեան 50, Տէր եւ Տիկին Նշան Ճերանեան 500, Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Ճերանեան 100, Պետրոս Խաչերեան 100, Գէորգ Պօյաճեան 100, Եդուարդ Գասեան 100, Սարգիս Զօլաքեան 120, Յարութիւն Պօյաճեան 100, Յարութիւն Մաղաքեան 100, Գէորգ Մեսրոպեան 100, Սուրէն Խաչատուրեան 100, Գէորգ Քիրէճեան 100, Յարութիւն Ղուկասեան 50, Հայկ, Մեսրոպ Էքմէքճեան 100, Ռոպեր Շահինեան 100, Լեւոն Մուրատեան 100:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կապոյտ Խաչի մանուկներու կայանի Յուլիսի մեկնումը Յուլիս 1ին առաւօտեան 7,30ին Սքուար Մոնթոլոնէն:

Կը խնդրուի ծնողքներէն ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի խումբը կը մեկնի Յուլիս մէկին, Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 5ին: Ժամադրավայր՝ Կառ Սէն-Շառլ, մուտքին մօտ:

ԼԻՈՆ

Փոքրիկներու առաջին խումբը օթոքառով կը մեկնի Յուլիս 1 առաւօտեան ժամը ճիշդ 7,30ին: Հաւաքուիլ Հայոց եկեղեցիին առջեւ, 295 Ռիւ Պուալօ:

Կը խնդրուի ծնողքներէն ըլլալ ճշդապահ:

---

le roman de l'Arménie martyre

VICTOR GARDON

L'APOCALYPSE ECARLATE

couverture de Carzou

CALMANN-LÉVY

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժեռոմի Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տիկին Թադուհի Գալուստեանի մահուան առթիւ Օր. Աննա Եղիայեան եւ Տէր եւ Տիկին Քիւբէլեան 10ական ֆր. եկեղեցւոյ: Տիկին Տուրսունեանի մահուան առթիւ Պօյաճեան Նշան 20, Պապայեան Ալեքսան, Մկրտիչ Խազնաճիեան, Պէնլիեան Յովակիմ եւ պարոն Շարանի 10ական եկեղեցւոյ: Պապայեան Ալեքսան 10 Առաջնորդարանին, Տիկին Մարիծա Վարժապետեանի մահուան առթիւ, Հայկ Վարժապետեան 50 եւ Ճիովանայի գործաւորներ 20 Թաղի դպրոցին: Աբրահամ Մելքմէթեան եւ Մարգար Մարգարեան 20ական, Սահակ Աւետիսեան, Բարգէն Բրուտեան, Նազար Անտոնեան 10ական եկեղեցւոյ: Ցաւակցութիւններ ննջեցեալներու պարագաներուն:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Եան'ց Քլէօպի մէջ՝

5, Avenue Reille

Կը խօսի Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

Նիւթ՝ Պատմական ակնարկ. արեւելեան Եւրոպայի հայ գաղութներու վրայ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9,30ին, հեռատեսիլի Ա. կայանէն՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին այցելութիւնը Փարիզ:

ՄԱՅԻՍ 28

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէին,

Այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին Ալֆորվիլի Սալ տէ Ֆէթի մէջ, 22, Ռիւ Վոլթէռ:

Կը խօսի ընկ. Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ
Զաւեշտ (Նոր Սերունդի կողմէ):

Կը մասնակցին.— Նայիրի եւ Կովկաս պարախումբերը ինչպէս նաեւ Պ. ՊԵՏԻԿԵԱՆ եւ իր հայկ. նուագախումբը:

Մինչեւ լոյս պար, երգ եւ խաղեր:

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝ Ա. Սարգիսեանի 899·09·66 եւ կէսօրէ վերջ՝ Էտմոն Զօրաբաբէլեանի 368·67·52:

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պարապ յարկաբաժին մը, կամ փաւիյոն մը, նոյնիսկ առանց քոնֆորի, մատչելի վարձքով, Փարիզ կամ արուարձան: Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

— ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ —

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

տեղի պիտի ունենայ Յունիս 28, Կիրակի ժամը 15–22 դպրոցին հովասուն պարտէզին մէջ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ, երգ, նուագ, պար

Նուագախումբ՝ եւրոպական պարերու համար:

Դիւրամատչելի պիւֆէ

Տախքերու մասնակցութիւն 5 ֆր.

Հաղորդակցութեան միջոց.— Էկլիզ տը Փանթէնէն առնել 147 թիւ օթոպիւսը եւ իջնել Ռէնսի-Փավիյոն:

ՅՈՒԼԻՍ 14-Ի ԱՌԹԻՒ

ՍՔԱՆՉԵԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԼԵՄԱՆԻ ԱՓԻՆ

ԺԸՆԵՒ

Մեկնում Յուլիս 12, վերադարձ Յուլիս 14: Անդամներու եւ բարեկամներու հաւաքոյթ ժամը 7,30ին (Յուլիս 12) Շաթօ տը Վենսէն, անտառին դուռը, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ մեկնում ժամը 7,45ին Ժընեւ հարաւի կառուղիէն դէպի Ֆոնթէնպլօ, Սանս, Ժուանեի, Օսէռ, Ավալոն (ցերեկուան ճաշ) Տիժոն, Տոլ, Փոլինեի, Շամփանեոլ, Մորէզ (սահման), Նիոն (իրիկուան ճաշ) եւ ժամանում՝ Ժընեւ: Շատ հանգստաւէտ պանդոկ, իրիկունը՝ ազատ:

Երկուշաբթի, Յուլիս 13, այցելութիւն Հայոց Նորակառոյց եկեղեցւոյ, որ կեդրոնէն հեռու է եւ պտոյտ Լեմանի լիճին: Ցերեկուան ճաշ ֆրանսական ճաշարան մը, Մոնթրէօ, Վեվէ, Նեոլը, Լօզան, Նիոն (իրիկուան ճաշ) եւ վերադարձ՝ Ժընեւ:

Երեքշաբթի առտու ազատ եւ մեկնում դէպի Փարիզ ժամը 11,30ին: Ցերեկուան ճաշը՝ Նիոն եւ վերադարձ նոյն ճամբով: Ժամանում Փարիզ (Շաթօ տը Վենսէն) իրիկուան 10ի առենները:

Մասնակցութիւն 195 ֆր. ամէն բան մէջը, բացի խմիչքէ:

Վճարումը մինչեւ Յուլիս 4:

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷՉԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

ԱՐՇԻԼ - Հ.Մ.Ը.Մ.
ՄԱՐՍԷՅԼ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Յուլիս 5 ամբողջ օրը
ՎԱԼԱՊՐԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

մասնակցութեամբ հայ Արենոյշներու

Հայկ. եւ եւրոպական պարեր

Նուագախումբ՝
GUY MATTEONI

ՊԻՒՖԷ

ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ եկեղեցասէր հաւատացեալներուն թէ, 28 Յունիս Կիրակիէն սկսեալ առաւօտեան ժամերգութիւնը կը սկսի 8,30ին, խսկ պատարագի արարողութիւնը 9,30ին:

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ զբօսապտոյտ մը դէպի Շաթօ տը լա Լուար 5 Յուլիսին, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Օթոքառը կը մեկնի առաւօտեան ժամը ճիշդ 8ին Սքուար Մոնթոլոնէն: Վերադարձին կը հասնի Փարիզ ժամը 22էն առաջ:

Այժմէն արձանագրուիլ հեռախօսելով Տիկին Թադէոսեանի 878-27-35 կամ Տիկին Գույումճեանի 208-71-79:

Գին 20 ֆրանք:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԻՏԱԼԻԱ

Ընդառաջելով բարեկամներու փափաքին, այս տարի դարձեալ պիտի այցելենք Իտալիա:

Այս առթիւ ընտրեցինք Սան Ռեմոյի մօտ Լաիկուէլիա գեղեցիկ ծովեզերեայ վայրը՝ որուն բարեխառն կլիման՝ առիթը պիտի տայ մէկ ամսուան հաճելի եւ հանգստաւէտ արձակուրդ մը անցընելու:

Մեկնում Օգոստոս 2ին
վերադարձ 29ին

Մանրամասնութեանց եւ արձանագրութեանց համար դիմել՝

Մ. Գրիգորեանի
261, Ռիւ Սէն Տընի, Փարիզ (2րդ)
Հեռախօս՝ 488-09-06

Յ. Պասմաճեանի
128 Ռիւ տը Ֆլանտըր, Փարիզ 19րդ)
մուտքին դիմացի դուռը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը 14 Նոյեմբեր, Շաբաթ գիշեր, Շառպոնիէռի սրահներուն մէջ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32. Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. — Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման Տար. 115 ֆր. — Հատը 0, 50

ԿԻՐԱԿԻ 28 ՅՈՒՆԻՍ
DIMANCHE 28 JUIN 1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.850
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
46e ANNÉE — N° 11.850

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՍՐԱՅԷԼ - ՍՈՒՐԻԱ ԾԱՆՐ ԲԱԽՈՒՄՆԵՐ

Ուրբաթ օր իսկական պատերազմ մը տեղի ունեցած է Իսրայէլի եւ Սուրիոյ միջեւ ծանր կորուստներով: Ինչպէս միշտ, կարելի չէ ճշդել թէ ո՞ր կողմն է որ կրած է ծանր կորուստներ, քանի որ Սուրիացիք կ'ըսեն թէ 200–250 Իսրայէլացի մեռած կամ վիրաւորուած է, մինչ Իսրայէլ կը յայտարարէ թէ այդ կորուստները սուրիական են:

Իսրայէլեան զրահապատներ մուտք գործած են Սուրիա եւ յարձակած են Կոլանի շրջանը: Ցամաքային բախումներէ զատ, օդանաւային ալ կռիւներ տեղի ունեցած են եւ այնքան բուռն եղած են որ Ալիթալիա իտալական օդանաւային ընկերութեան մէկ ՏԷ–ՍԷ 8 օդանաւը քիչ էր մնացած որ զոհ երթայ: Օդաչուն յաջողած է սակայն էջք կատարել Պէյրութ, բոցերու մէջ, տրուած ըլլալով որ օդանաւը զարնուած էր Դամասկոսի վրայ:

Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է թէ այս կռիւները հետեւանք են ամերիկեան նոր ծրագրին: Կողմերը այս ձեւով կ'ուզեն յստակօրէն հասկցնել թէ դէմ են որեւէ կարգադրութեան: Արաբներու տեսակէտն այն է թէ խաղաղ լուծում մը գտնել կը նշանակէ նպաստաւորել Իսրայէլը, որ չի կրնար դիմանալ մաշեցումի պատերազմի մը:

Գրեթէ նոյն կարծիքն ունի Իսրայէլ, թէեւ պաշտօնապէս որեւէ յայտարարութիւն չէ ըրած բայց քաղաքական խմբագիրները լայն յօդուածներ կը հրատարակեն: Ասոնց կարծիքով Միացեալ Նահանգներու նոր նախաձեռնութիւնը շատ վտանգաւոր կրնայ ըլլալ Իսրայէլի քաղաքական թէ զինուորական ապագային համար: Զիրենք մտահոգող գլխաւոր կէտերն են.— երեք ամսուան զինադուլը եգիպտական ճակատի վրայ եւ 20 քիլոմեթրի վրայ ապազինուած գօտիի մը հաստատումը:

Խորհրդային մամուլի ալ հակազդեցութիւնները բացասական են ամերիկեան ծրագրին նկատմամբ: Իզվեստիա «խաղ եւ չահագործում» կ'որակէ եղած առաջարկները:

X Ռապաթի մէջ Հասան Թագաւորը ընդունած է Տոքթ. Նահում Կոլտմանը, որ նախագահն է Հրէական Համաշխարհային Քոնկրէին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՐԱԿԱՅԷՆ հասած լուրերը ոչ մէկ ստոյգ տեղեկութիւն կուտան Տուպչէքի մասին: Կ'ըսուի թէ Հուսաք կրցած է միջին ճամբայ մը գտնել, այսինքն Կեդրոնական Կոմիտէէն ձեռք ձգել որ գոհանայ կուսակցութենէն արտաքսումով մը, առանց մինչեւ քաղաքական դատավարութիւն երթալու: Տուպչէք միշտ մերժած է իր ինքնաքննադատութիւնն ընել: Կարգ մը աղբիւրներու համաձայն Տուպչէք երեք շաբաթ է բուժարան մը կը գտնուի ջղային խանգարումի մը հետեւանքով: Այդ բուժարանը յատուկ է կուսակցական ղեկավարներու եւ գաղտնի սպասարկութեան անդամներ խիստ հսկողութիւն կը կատարեն:

ՓԱՐԻԶԻ Ռեքս սինեմային առջեւ ձերբակալուած եւ երկու ժամ ետք ազատ արձակուած է Ժան-Փօլ Սարթր, որ քանի մը համախոհներով «Ժողովուրդին դատը» կըծախէր: Միւս կողմէ Ալէն Ժէսմար, որ Ֆրէնի բանտը փոխադրուած է, կը պահանջէ քաղաքական բանտարկեալ նկատուիլ:

ԹՂԹԱՏԱՐԻ գործադուլը կը շարունակուի եւ յապաղումներն ու անկանոնութիւնները պիտի տեւեն առնուազն մինչեւ Հինգշաբթի: Օրլիի մէջ ալ իրարանցում կը տիրէ, Էռ-Ֆրանսի ցամաքային անձնակազմի գործադուլին պատճառով: Բազմաթիւ թռիչքներ ջնջուած են:

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՄԻՇՏ ԱՆՈՐՈՇ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հրատարակեն Յունիս 22–23 թուականով:

Բանուորական վերջին ըմբոստութեան մասնակցողներուն դէմ օրինական եւ պատժական հետապնդումը կը շարունակուի: Ոստիկանութիւնը եօթը հոգի ձերբակալեց եւ յանձնեց Պաշարման Վիճակի Հրամանատարութեան: 63 հոգի եւս հսկողութեան տակ առնուած են, բայց անոնց անունները հրապարակուած չեն տակաւին: Պաշարման Վիճակի իշխանութիւնը բազմաթիւ անձերու դէմ ձերբակալման հրամանագիր հանած է, բայց կը նախընտրէ առայժմ անոնց անունները գաղտնի պահել: Առաջին հարցաքննութիւնները երբ լրանան, ամբաստանեալներու ինքնութիւնը յայտնի պիտի ըլլայ:

Քաղաքիս մէջ ձեռք առնուած զինուորական միջոցները մեղմացան երէկ, Կուսակալութեան շուրջ հաւաքուած զրահապատ կառքերու թիւը պակսեցաւ, քաղաքիս մէջ հսկող հրասայլերը ետ քաշուեցան եւ աւելի թափուր գօտիներու մէջ խմբուեցան:

Ստացուած տեղեկութեան համաձայն, Պաշարման Վիճակի դատական իշխանութիւնը ձերբակալման հրամանագիր հանած է խումբ մը ամբաստանեալներու դէմ, որոնք հսկողութեան տակ առնուած էին Տաւուտ Փաշայի զօրանոցին մէջ:

Քաղաքիս ոստիկանութիւնը սերտ գործակցութիւն մը հաստատած է Պաշարման Վիճակի իշխանութեան հետ: Այս նպատակով Ապահովութեան Տնօրէնութեան մէջ երկու մարմին կազմուած է, աշխատանքի բաժանման համար: Ոստիկանական ուրիշ խմբակ մը տեղւոյն վրայ քննութիւններ կը կատարէ, գործաւորներու ըմբոստութենէն գոյացած աւերները ճշդելու եւ մեղսակիցները գտնելու համար:

Պաշարման Վիճակի Ատեանը պիտի բաղկանայ 11 անձերէ, եւ զօրավար մը պիտի նախագահէ դատարանին: Կազմուած է նաեւ Պաշարման Վիճակի դիւան մը, որ կապ պիտի հաստատէ մամուլին հետ: Ամբաստանեալներու դատավարութիւնը հրապարակային պիտի ըլլայ, եւ եթէ ձերբակալեալներու թիւը շատնայ, հարկ պիտի ըլլայ զինուորական դատարան մըն ալ Իզմիթի մէջ հաստատել:

×

Պաշարման Վիճակի Հրամանատարութիւնը շարունակեց իր հետապնդումը հանրային անդորրութիւնը խանգարողներու դէմ, եւ հսկողութեան տակ առաւ երեսուն հոգի, որոնք գործաւորներու աշխատանքին արգելք կ'ըլլային: Բազմաթիւ գործատուներու մէջ բնականոն կեանքը վերսկսաւ:

Կեդրոնի Հրամանատարութեան ներկայացուցիչները կարգ մը գործատուներու մէջ տեսակցութիւններ ունեցան բանուորներուն հետ, եւ այս շփումները օգտակար արդիւնքներ տուին: Կրաւորական դիմադրութիւնը կը շարունակուի միայն ՏԷՐՊԻ, Թօփ գարուի ԻՋԱԼ եւ Սիլահտար Աղայի ՏԷՄԻՐ ՏԷՕՔԻՒՄ գործատուներուն մէջ:

Այդ հաստատութիւններուն շուրջը զօրախումբեր եւ հրասայլեր կը հսկեն, Պաշարման Վիճակի իշխանութեան հրահանգով: Իսթանպուլի Պահակազօրաց հրամանատար զօրավար Սաաէտտին Ճանպէրք «Րապաք» գործատան մէջ տեսակցեցաւ բանուորներուն հետ, յորդորեց զանոնք եւ ըսաւ թէ երկրին վնաս կը պատճառեն, երբ կը լքեն իրենց աշխատանքը: Այս խօսքերը բարերար ազդեցութիւն մը գործեցին բանուորներուն վրայ, որոնք աշխատանքի սկսան:

Մինչ այդ, Պաշարման Վիճակի Հրամանատարութեան յանձնուեցան այն երեսուն բանուորները, որոնք ՏԻՍՔի կը պատկանէին եւ չորս գործատուներու մէջ բանուորներու աշխատանքին արգելք կ'ըլլային:

Պաշարման Վիճակի ընդհ. դատախազութիւնը քննութեան եւ հարցապնդումի ձեռնարկեց Թիւրք–Փէթ–Իշ, Մէթ–Իշ եւ այլ Սենտիքաներու վարիչներուն դէմ, որոնք օր մը առաջ Պաշարման Վիճակի հրահանգներուն անսաստած էին:

Ձերբակալեալներու նախնական հարցաքննութիւնը երէկ ալ շարունակուեցաւ, անոնք որոնք յանցապարտ չեն, ազատ կ'արձակուին: Ձերբակալեալներու հարիւրին քանը մինչեւ այսօր ազատ արձակուած է:

ԺՈՂՈՎ ՍԷԼԻՄԻՅԷԻ ՄԷՋ

Սէլիմիէյէի զօրանոցին մէջ, ուր հաստատուած է Պաշարման Վիճակի բանակատեղին, երէկ կարեւոր ժողով մը գումարուեցաւ զօրավար Քէմալ Աթալայի նախագահութեան տակ: Ժողովը սկսաւ ժամը 14ին, մասնակցութիւնով Իսթանպուլ գտնուող բարձրաստիճան զինուորականներու, որոնք քննած են Պաշարման Վիճակի հռչակումէն ի վեր ստեղծուած կացութիւնը եւ կարեւոր որոշումներ տուած: Պաշարման Վիճակի եւ Ա. զօրաբանակի հրամանատար զօրավար Քէմալ Աթալայ ըսած է միւս հրամանատարներուն.— Պարտաւոր ենք առաւելագոյն յաջողութեամբ լրացնել մեզի վստահուած այս պարտականութիւնը: Եթէ հարկ ըլլայ, բնաւ պիտի չքնանանք:

×

Քաղաքիս Թէքնիք Համալսարանին մէջ նոր դէպքեր պատահեցան Յունիս 22ին, եւ ուսանող մը ծանրապէս վիրաւորուեցաւ դասարանի դրան առջեւ: Երեք գնդակ ստացաւ մարմնին զանազան մասերէն եւ փոխադրուեցաւ հիւանդանոց: Վիրաւորը ըսաւ թէ «խումբ մը ձախակողմեան ուսանողներ զինքը ծեծեցին եւ կրակեցին իր վրայ»:

Դէպքը հաղորդուեցաւ անմիջապէս կեդրոնի հրամանատարութեան, ոստիկան զինուորներ եւ ոստիկանական ջոկատ մը եկան եւ պաշարեցին Թէքնիք Համալսարանը, եւ արգիլեցին ոեւէ մէկու դուրս ելլել: Ոստիկանութիւնը իբր կասկածելի հսկողութեան տակ առաւ չորս ուսանողներ, ինչպէս նաեւ հնակարկատ մը:

Ուսանողը կը յաճախէր Թէքնիք Համալսարանի Մեքենագիտութեան ճիւղը եւ չորրորդ կարգն էր: Կեդրոնի Հրամանատարութենէն գնդապետ մը այժմ կը վարէ եւ կը խորացնէ քննութիւնները: Զինուորական ջոկատ մը օղակի մէջ առած է փախուստի բոլոր ճամբաները եւ ուսանողներուն ազդարարած է որ յանձնեն ամբաստանեալը:

Ապահովութեան ուժերը խուզարկեցին նաեւ Փաքիւլթէները եւ Ուսանողական Տունը, ինչպէս նաեւ ուսանողներու վըրան-գլուխը: Խուզարկութեանց ընթացքին գտնուեցան դաշոյն մը, պարապ փամփուշտներ, համայնավարական հրատարակութիւններ եւ հատու գործիքներ:

ՎՈՒԱԼ ԵԸԼՏԸՐԸՄՕՂԼՈՒ ԱՆՁՆԱՏՈՒՐ ԵՂԱՒ

Ընդհ. դատախազութեան անձնատուր եղաւ Գրականութեան Ֆաքիւլթէի ուսանողներէն մին, որ կ'ամբաստանուի թէ սպաննիչն է Եուսուֆ Իմամօղլուի: Ձերբակալուած է նաեւ իր միւս մեղսակիցը, երրորդ մեղսակիցը գտնուած չէ տակաւին եւ խստիւ կը հետապնդուի:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԷՍՔԻԶՆԵՐ (*)

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ)

«Մոսկուա» հիւրանոցի տասնեւհինգերորդ յարկում սրճարան կայ: Ես ու Ռուբէնը նստած խմում էինք: Մեզ հետ երրորդն էլ կար: Հայ էր, երեսուներեք տարի ապրում էր Մոսկուայում: Լսել էր մեր հայերէն խօսքը, մօտեցաւ:

— Ե՞րբ էք Երեւան վերադառնալու, — հարցրեց նա, — երեսուներեք տարի է՝ չեմ տեսել:

— Ուրեմն, առհասարակ չէք տեսել, — մի քիչ կծու ասացի ես, — Ապրիլի 24ին պիտի այնտեղ լինենք, երեք օրից յետոյ:

— Գործուղման մէ՞ջ էք, հա՞, — հարցրեց նա, — երեւի լրանում է:

— Ապրիլի քսանչորսն ի՞նչ թիւ է, — հարցրեց Ռուբէնը:

Մարդը մտքի մէջ ինչ որ հաշիւ արեց եւ ասաց.

— Կիրակի:

Ռուբէնը նրան նայեց կատաղութեամբ:

— Ուրի՞շ:

Մարդը տարակուսած նայեց մեզ:

— Ա՛, գարնանային օր է, անցեալ տարի այդ օրը տղաս ամուսնացաւ: Շատ լաւ տղայ ունեմ:

— Խմենք նրա կենացը, — ասացի ես, զարմացած, որ աշխարհում ոչ մի բան չի փոխւում:

— Երջանիկ թող լինի տղադ, — ասաց Ռուբէնը:

— Շնորհակալ եմ, — ասաց մարդը, — մի բան խնդրեմ:

Մենք գլխով արինք:

— Հայերէն երգէք, վաղուց չեմ լսել:

— Ռադիօընդունիչ չունէ՞ք, — հարցրեց Ռուբէնը, — Երեւանի ալիքը կարող եմ ասել...

— Դէ, գիտէք, — մարդը երեւի հասկացաւ նաեւ մեր չասածը, — երգէք, հա՞...

Ռուբէնը սկսեց դնդնալ.

... Սիրտս նման է էն փլած տներ...

Ես էլ միացայ նրան: Սխալ էինք երգում: Լաւ էինք երգում: Կողքի սեղանից մի չիկահեր կին մեղմ ժպիտով նայում էր մեզ:

Լռեցինք:

— Ներեցէք, — ասաց Ռուբէնը՝ շուռ գալով դէպի կինը, — երեւի այստեղ չի կարելի, ներեցէք...

— Ինչ էք ասում, — ժպտաց կինը, — հաճելի մեղեդի էր, տխուր...

— Տէրտէրի երգ էր, չէ՞, — ասաց մեր սեղանակիցը, երեւի ուզում էր ասել՝ եկեղեցական, — փոքր ժամանակ, յիշում եմ, մայրս ինձ տանում էր եկեղեցի, Կողում էինք ապրում, Կողի եկեղեցին կա՞յ...

— Կայ, — ասաց Ռուբէնը, — խմենք:

ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

(*) «Հայաստան» հրատարակչական, Երեւան 1970:

ՑԻՇԱՏԱԿԻ ԽՕՍՔԵՐ

ՀԱՅՈՑ ԿՂԶԻՆ 250-ԱՄԵԱԿԸ

(1717–1967)

ԺԳ․

Ս․ ՂԱԶԱՐԻ ԵՐՐՈՐԴ ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

(1946–1966)

Նուիրատուութիւններու գումարը կը հասնի շուրջ 15 միլիոն իտլ․ լիրէթի, որ բաւարար կ'ըլլայ ամբողջ պարիսպի շինութեան:

Միաբանութիւնը մհատողուած՝ շինարարական ընկերութիւններու մեծագումար նախահաշիւներէն, կ'որոշէ աւելի համեստ ուժերով՝ բայց քաջավարժ գործաւորներով աշխատանքի ձեռնարկել: Եօթն էր անոնց թիւը սկզբնական շրջանին, եւ յաջորդաբար հասաւ մինչեւ տասներեքի: Արձանատետրին մէջ՝ նշանակուած են նոյնիսկ անոնց օրավարձերը. երեք գլխաւորներուն (ղեկավար, հիւս, որմնադիր) հազարական լիրէթ, միւսներուն՝ 800ական, վրան աւելցնելով բնակութիւն ու կերակուր: Վանքի ստորին յարկին մէջ, մեծ սենեակ մը կը յատկացուէր գործաւորներուն՝ հոն գիշերելու համար, աշխատանքը արագ առաջացնելու նպատակով: Արդարեւ, ամառ ժամանակ, յաճախ առաւօտեան ժամը 5ին կը լծուէին անոնք աշխատանքի, օգտուելով օդին զովութենէն եւ ջուրին տեղատուութենէն: Օրական՝ ութ ժամ աշխատանք: Դժուարին հարցերէն մէկն ալ, այդ շրջանին, աշխատաւորներու պահանջները գոհացնելն էր, կերակուրի տեսակէտով:

Նոր հողամասին վրայ կառուցուեցաւ փայտաշէն տնակ մը, հոն կուտակելու համար աւազ, գերաններ, տախտակներ, կրաղիւսի պարկեր, երկաթէ ձողեր, խճաքար եւ բանուորական այլ գործիքներ:

Աշխատանքներուն կը հսկէր Հ․ Թէոդոր Վրդ․ Սիրունեան, շինանիւթերու հայթայթումով կը զբաղէր Հ․ Ղազար Վրդ․ Սրապիոնեան․ քաղաքական իշխանութիւններու հետ կապը կը պահէր Հ․ Եղիա Վրդ․ Փէչիկեան․ իսկ գործերու ընդհանուր ուղղութիւն կուտար Ճրտ․ Պետրոս Պապիկեան, Տրապիզոնցի, նախկին սան Մուրատ–Ռափայէլեան վարժարանի, որ երբեմն գալով Թրիեսթ քաղաքէն, ուր կը պաշտօնավարէր, իմաստուն եւ օգտակար խորհուրդներով թեւ ու թիկունք կ'ըլլար մեզի:

Աշխատանքները սկիզբ առին 1950ի Մարտի վերջերը, սկսելով Լորտ Պայրընի բլուրէն (հին հողամասին հարաւ–արեւելեան անկիւնէն), երկարելու համար դէպի հարաւ (դէպի Լիտօ), ճիշդ 62 մեթր. անկիւնին վրայ ստեղծուեցաւ 12 մեթր շրջանակով ութանկիւն մը. եւ անկէ դէպի հարաւ – արեւմուտք 195 մեթր. հոն ալ ութանկիւն մը՝ յար եւ նման առաջինին. անկէ դէպի արեւմուտք 130 մեթր եւս. անկիւնին վրայ, 5 մեթր բացուածքով փոքրիկ վեցանկիւնի կառոյց մը հաստատուեցաւ ցցուն. ապա պարիսպը դարձաւ դէպի ներքին նաւամատոյցի ծովախորշը՝ 44 մեթր երկար քարափով, համագումար նորաշէն պարիսպի երկարութեան՝ 458 մեթր. վրան աւելցնելու է, սակայն, շուրջ 60 մեթր ալ. հին պարիսպի մէկ մասին նորոգութիւնը:

Իսկ պարիսպին բարձրութիւնն ու անոր կազմը... այդ աւելի բարդ հարց է: Նախ՝ չորսէն հինգ մեթր երկարութեամբ, կաղնիի հաստ ցիցերու հաստատում՝ լճակին ցեխին մէջ, խիտ առ խիտ, զոյգ շարքերով, ամբողջ պարիսպի երկարութեան. յետոյ առաջին խաւ՝ երկաթախառն խճակրաղիւսի (պետոն արմէ), կէս մեթր բարձրութեամբ. այս մասը գրեթէ միշտ կը մնայ ջուրին տակ ծովամոյն. շինութեան համար ալ՝ ստիպուած էին տախտակներով ամրափակել եւ ջուրը պարպել՝ եթէ երբեք մակընթացութեան շրջանին հանդիպէր այդ մասին շինութիւնը. հիմնախաւին վրայ, երկու խաւ եւս, երկուքն ալ կէս մեթրնոց, բոլորը շղթայուած իրարու հետ, երկաթներով ու մեծամեծ ցցուն քարերով. հուսկ՝ վրան կը բարդուի կրկնաշար աղիւսէ որմը, 1,50 մեթր բարձրութեամբ, յաճախ ընդհատուած գեղեցկահիւս սիւնաշարքերով եւ սիւնակներով, ստեղծելու համար ներդաշնակ յօրինուած մը դանազանեալ:

Միաժամանակ կը կատարուէին ընդարձակուած հողամասին հարթելու աշխատանքները, որուն համար կղզիին մէջ սարքուած էր փոքր երկաթուղի մը, 250 մեթր երկարութեամբ եւ երկաթեայ երեք կառքերով, փոխադրելու համար հող եւ շինանիւթեր:

Կառուցուեցաւ նոր նաւամատոյց մը վանքի ճակատին, դիւրացնելու համար քաղաքին հետ շոգենաւային հաղորդակցութիւնը. ուրիշ աւելի փոքրիկ մը՝ Լիտոյի հանդիպակաց. շինուեցան ըմպելի ջուրի խողովակներու, անձրեւաջուրերու եւ կոյաջուրերու նոր ճամբաներ եւ սարքաւորումներ. տնկուեցան հարիւրաւոր ծառեր եւ այլ բոյսեր, կանաչազարդելու համար ամայութիւնը. ստեղծուեցան ծառուղիներ, յօրինուեցան ճամբաներ, որոշ մասեր ալ առժամապէս յատկացուեցան բանջարանոցի եւ այգիի. աշակերտներուն բաժնին կցուեցաւ ընդարձակ բակ մը, նախկինէն շուրջ երեք անգամ աւելի մեծ:

1952ի սկիզբները աւարտեցան աշխատանքները. Ապրիլին՝ խաչանիշ գեղեցիկ սիւն մը կանգնեցաւ վանքի հրապարակին վրայ, նուիրատուութեամբ Ճրտ․ Պ․ Պապիկեանի, եւ իր աշխատակիցներու կազմակերպութեամբ՝ յօրինուեցաւ ամբողջ հրապարակը, տքնաջան աշխատանքով:

Նոյն տարուան Մայիսին, վանքին մէջ պատուոյ ընդունելութիւն տրուեցաւ քաղաքին պետական անձնաւորութիւններուն, որոնք, մօտաւորապէս 15 հոգի, այնքան բարեացակամօրէն՝ ամէն դիւրութիւն ու ճամբայ ցոյց տուած էին այս հսկայ աշխատանքն իրագործելու համար:

Իսկ ամառուան շրջանին, երբ բոլորովին աւարտեցան գեղեցկաշէն հրապարակին աշխատանքներն ալ, Գրպծ․ Սրբահօր օրհնութեամբ՝ բացում կատարուեցաւ՝ վանքի մայր դրան առջեւ:

Այդ օրը՝ մասնաւոր շնորհակալութեան եւ աղօթքի օր հռչակուած էր վանքին համար. միաբանները, երախտագիտական զգացումներով տոգորուած, փառք կուտային Աստուծոյ, որ՝ ինչպէս Մխիթարի օրերուն, 230 տարի ետք ալ, յաջողութիւն պարգեւած էր այս հսկայ գործին: Աստուծոյ մատն էր, որ զգալիօրէն ցոյց էր տուած Ս․ Ղազարի ճամբան՝ բազմաթիւ բարերար անձերու, բոլորին սիրտը ուղղելով դէպի Հայոց Կղզին, որ ահա նորահարսի նման կ'ելլէր Վենետիկի կապոյտ ջուրերէն, դրախտանման գեղեցկութեամբ:

Նախախնամութիւնն ալ օգնութեան էր հասած. մինչ այդ՝ փոխուած էին նաեւ Վենետիկի ջուրերու եւ լճակի կազմութեան մասին սկզբունքները. լճակին ուրիշ կողմերն ալ հողերով լեցնելու գաղափարը զարգացած էր. այնպէս որ կառավարութիւնը շատ կակուղ աչքով նայեցաւ այն մեր պարտականութեան վրայ, որուն համաձայն՝ ստիպուած էինք ընդարձակուած հողամասին քանակով հող փորելու, լճակի հեռաւոր ափերուն վրայ. իշխանութիւնները գոհացան որոշ վճարումով մը. ինչպէս նաեւ նոր հողամասը վանքի սեփականութիւն դարձնելու համար՝ սահմանեցին խորհրդանշանական գումար մը, եւ Ս․ Ղազարի նոր հողերը դարձան սեփականութիւն Վենետիկի հայ վանականներուն:

Հ․ ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ–ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

(Շար․)

ՅԱՏԿԱՆՇԱԿԱՆ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գ․

« Հայաստանի ազատագրման լենինեան ուղին » յօդուածաշարքի հեղինակը մեկին ու յստակ կը դատապարտէ, նոյնիսկ ազդու ոճով, բոլոր անոնք, որոնք անհաշտ դիրք բռնեցին Հայաստանի Հանրապետութեան դէմ՝ անվերապահ կերպով պաշտպանելով Քեմալն ու անոր շարժումը: Քիչ մը երկար այս պարբերութիւնը արժանի է յիշատակութեան, իբրեւ յատկանշական խոստովանութիւն.

« 1920 Թուականին Բաքւում տեղի ունեցած Արեւելքի ժողովուրդների համագումարի ամբիոնից Գ․ Զինովեւը եւ նրա համախոհները ճառում էին այն մասին, թէ «Հայաստանը իմպերիալիստական պետութիւն է», իսկ «Թուրքիան՝ յեղափոխական», թէ իմպերիալիստական Հայաստանը իրարից բաժանում է «յեղափոխական Թուրքիան, յեղափոխական Ռուսաստանից»: Թերթերում Զինովեւի համհարզ Սկաչկոները գրում էին թէ «Թուրքիայում տեղի ունեցող յեղափոխութիւնը կրում է բացայայտ սովետական բնոյթ», թէ «իմպերիալիստական Հայաստանը» սեպի նման խրուած է «Ռուսաստանի սովետական հանրապետութեան» եւ «Թուրքական սովետական հանրապետութեան» միջեւ, որոնք համակրում են իրար եւայլն:

« Զինովեւական այդ դառնացանքներին տուրք տալով, հայ գործիչներից ոմանք Հայաստանի ինքնուրոյն պետականութեան եւ նրա տերիտորիալ պահանջները բնութագրում էին որպէս «հայկական բուրժուազիայի իմպերիալիստական ձգտումների դրսեւորումներ»: Այդ անհեթեթ դրոյթն իր արտացոլումը գտաւ Հայաստանի Կոմկուսի Ալեքսանդրապոլի կոմիտէի մի խումբ գործիչների հրատարակած մի Թռուցիկի մէջ, որով նրանք Թուրք – քեմալականներին ներկայացնում էին որպէս «հայ ժողովրդի ազատարարներ»: Ամբողջ հարցն այն է, որ այդ դրոյթները չէին բխում Լենինի դրքորոշումներից եւ չէին համապատասխանում Հայաստանի նկատմամբ Լենինի գլխաւորած կառավարութեան քաղաքականութեանը »:

Ակներեւ է Փրոֆ․ Ար․ Մնացականեանի ճիգը՝ հայադաւ քաղաքականութեան պատասխանատու կանչելու Զինովեւն ու անոր համախոհները, «հայ գործիչներից ոմանք», Կոմկուսի Ալեքսանդրապոլի կոմիտէի «մի խումբ գործիչներ», այլ խօսքով հայ եւ օտար անհատ համայնավարներ կամ նոյնիսկ տեղական մարմիններ, որպէսզի այս ճամբով պատմութեան եւ, յատկապէս, մեր ժողովուրդին առջեւ պարսաւի թիրախ չդառնայ «Լենինի գլխաւորած կառավարութեան քաղաքականութիւնը»:

Բայց այս ճիգն ի դերեւ կ'ելլէ ու կը դառնայ ապարդիւն, երբ նոյնինքն յօդուածագիրը, այլ պարբերութեան մը մէջ կը բնորոշէ խորհրդային քաղաքականութիւնը այս հարցին մէջ, 1920ական թուականներուն: «Քեմալի մղած այդ պայքարի խնդիրները (խօսքը Դաշնակցականներու դէմ Թուրքիոյ մղած պայքարի մասին է) ռազմա–քաղաքական տեսակէտից **համընկնում էին Սովետական Ռուսաստանի** կողմից Անտանտի եւ նրա դրածոյ Վրանգելի դէմ մղուող պայքարի խնդիրների հետ: Այդ հողի վրայ էլ ձեւաւորուեց քեմալական կառավարութեան նկատմամբ **Սովետական Ռուսաստանի կառավարութեան բարեկամական դիրքորոշումը, նրան նիւթական միջոցներով, զէնքով ու զինամթերքով օգնելու քաղաքականութիւնը** »: (Ընդգծումները մեր կողմէ):

Ճշդենք, որ յօդուածագրին հաստատումով «չարամիտ յերիւրանք է» «այն վերսիան», թէ «իբր Սովետական Ռուսաստանի կառավարութեան եւ քեմալականների դաշինքն ուղղուած է եղել Հայաստանի դէմ, որ Սովետական Ռուսաստանը զէնք ու զինամթերք էր տրամադրում Քեմալին, իբր Հայաստանի դէմ

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Թերեւս ձեր ենթադրութիւնը ճիշդ է, պատասխանեց Լրտեսը, թէեւ շատ համոզուած չէր թուեր:

— Ես իմ այս ըսածիս բացարձակապէս վստահ եմ, ըսաւ Նախարարը:

— Նոյնիսկ այդ պարագայէն չի հետեւիր որ Թորոս պէյ յեղափոխականներուն հետ գործակից ըլլայ, դիտել տուաւ Ալի պէյ:

— Չեմ հասկնար որ ինչո՞ւ այս աստիճան կը պաշտպանես այդ մարդը, ըսաւ Նախարարը դաժան ձայնով մը:

Ալի պէյ զգաց որ չափազանց յառաջ գացած էր եւ թէ իր այս ընթացքը կրնար կասկածանքի տեղի տալ, ուստի պատասխանեց.

— Ես բնաւ դիտաւորութիւն չունիմ արդարացնելու Թորոս պէյը, ընդհակառակն, առաջին վայրկեանէն կասկածներ ունեցայ իր մասին երբոր իմացայ թէ դրամական հաշիւներ ունէր Բարսեղ էֆէնտիին հետ, միայն թէ մինչեւ հիմա ապացոյցներ չգտայ, որոնք հաստատէին իր յարաբերութիւնները յեղափոխականներուն հետ:

— Այդ ապացոյցներն ալ ձեռք պիտի ձգենք, ըսաւ Նախարարը, երբոր կարենանք գտնել սա պատանին որ այս առտու Բարսեղ էֆէնտիի գրասենեակը գացած է:

— Ճիշդ է որ այդ պատանին մեզի շատ բան պիտի իմացնէ, միայն թէ իր հետքը գտնելու է:

Ճիշդ ատոր համար քեզի հոս կանչեցի, այդ գործը քեզի պիտի յանձնեմ:

— Ձեռքէս եկածը պիտի ընեմ գտնելու համար այդ տղան:

— Ատիկա բաւական չէ:

— Ձեր վսեմութիւնը ի՞նչ կը պահանջէ ինձմէ:

— Կը պահանջեմ որ մինչեւ վաղը ցերեկ այդ տղան գտնես, բռնես եւ հոս բերես:

— Բայց... թոթովեց Ալի պէյ:

— Առարկութիւն մտիկ չեմ ըներ, պատասխանեց Նախարարը Լրտեսին խօսքը ընդմիջելով: Քու բախտդ այս գործէն կախուած է. եթէ վաղը ցերեկին տղան հոս ըլլայ՝ քու յուսացածէդ շատ աւելի մեծ վարձատրութիւններու պիտի արժանանաս:

— Շնորհակալ եմ ձեր վսեմութեան այս խոստումին համար:

— Իսկ հակառակ պարագային պիտի չկրնաս ծանր պատիժէ խուսափիլ:

— Ձեր վսեմութիւնը ի՞նչ ըսել կ'ուզէ «հակառակ պարագային» խօսքով:

— Այսինքն եթէ այս որոշեալ պայմանաժամին չկարենաս տղան գտնել եւ հոս բերել:

— Քսանչո՞րս ժամուան մէջ:

— Այո առաւելն, ըսաւ Շեֆիք փաշա:

— Ուրեմն կը խնդրեմ որ ձեր վսեմութիւնը այս գործը ուրիշի մը յանձնէ:

— Ոչ, գոչեց փաշան, դուն վրադ պիտի առնես զայն:

— Շատ խիստ պայմաններ կ' առաջարկէք:

— Ես վստահ եմ որ պիտի յաջողիս: Դուն խելացի ու ճարպիկ մարդ մըն ես:

— Փաշա էֆէնտի, արժանիքս կը չափազանցէք, պատասխանեց Ալի պէյ, որ Նախարարին այս խօսքերէն յուզուած էր:

— Հիմա ճամբայ ելիր եւ հետապնդումներդ սկսէ:

— Գլխուս վրայ, բայց...

— Հնազանդէ առանց դիտողութեան:

Լրտեսը գլուխը ծռեց ու չպատասխանեց:

— Որեւէ զոհողութեան առջեւ պէտք չէ որ կենաս, շարունակեց փաշան, ուզածիդ չափ դրամ եւ մարդ պիտի տրուի քեզի:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(145 – Շար․)

պատերազմելու համար»: Խորհրդահայ պատմաբանին կը մնայ, անշուշտ, ցոյց տալ եւ փաստել, թէ խորհրդային «նիւթական միջոցներով, զէնքով ու զինամթերքով» վերակազմուած եւ սպառազինուած Թրքական բանակը չօգտուեցաւ իր ձեռք ձգած այդ բարենպաստ դիրքէն ... յարձակելու համար Հայաստանի վրայ: Եւ, վերջապէս, հաստատել, թէ Մոսկուա խաւիւ դէմ եղած էր այդ «զավթողական արշաւին»:

Այժմ քանի մը յիշեցում Զինովեւի եւ անոր համախոհներու «զառանցանքնեւրուն» մասին, ցոյց տալու համար, թէ այդ զառանցանքները հարազատ դիծերու մէջ կ'արտայայտէին խորհրդային կառավարութեան քաղաքականութեան հիմնական ուղեգիծը:

Զինովեւ ակնառու դէմք մըն էր համայնավար կուսակցութեան մէջ, ըլլալով մասնաւորաբար Լենինի մօտիկ գործակիցներէն մին: 1919ին ան մասնակցած էր համայնավար կուսակցութեան 8րդ համագումարին, ուր հիմնական հարցերու մասին պարզած էր կուսակցութեան տեսակէտները: Վերջապէս նախագահն էր Կոմինտերնի:

Պաքուի խորհրդաժողովը, 1920 Սեպտեմբերի սկիզբը, գումարուեցաւ Երրորդ Միջազգայնականի Գործադիր Կոմիտէի նախաձեռնութեամբ, այսինքն՝ Կոմինտերնի, որուն, կրկնենք, նախագահն էր «զառանցանքներու» հեղինակը՝ Զինովեւ:

Այս միակ իրողութիւնը ինքնին անվիճելի կերպով կը հաստատէ, թէ Պաքուի խորհրդաժողովը, որուն հրաւիրուած էին Իրանի, Հայաստանի, Թուրքիոյ բանուորներն ու գիւղացիները, խորքին մէջ կազմակերպուած էր խորհրդային կառավարութեան կողմէ, գործադրելու համար «Լենինի գլխաւորած կառավարութեան քաղաքականութիւնը»:

Խորհրդաժողովին, ի դէպ, նախագահեցին Զինովեւ, Ռադեկ եւ Էնվէր:

Հետեւինք այժմ այն կոչին, որ յանուն Կոմինտերնի խորհրդաժողովը կ'ուղղէր «Իրանի, Հայաստանի եւ Թուրքիոյ ճընշուած ժողովրդական զանգուածներին», 1920 Օգոստոս 15ին.— «Գիւղացիներ եւ բանուորներ Հայաստանի... Պատերազմի ժամանակ դրամատէրները ձեզ ոչ միայն անկախութիւն էին խոստանում, այլեւ զրկում էին ձեր ուսուցիչներին, տէրտէրներին եւ վաճառականներին թուրք գիւղացիների հողերը պահանջել, որպէսզի այս ձեւով յաւերժանայ կռիւը հայ եւ թուրք ժողովրդի միջեւ» (ընդգծումը մեր կողմէ):

Կոմինտերնի կոչին մէջ ոչ մէկ յիշատակութիւն կայ Հայաստանի եւ հայ ժողովրդի իրաւունքներու՝ Թրքապատկան հայկական հողերու մասին, այլ, ընդհակառակն՝ պարսաւ բոլոր անոնց, որ «Թուրք գիւղացիների հողերը» կը պահանջեն:

Այս նենգ դաւին իր ատենին անդրադարձած էր համայնավար ծանօթ պատմաբան Բ. Բորեան (*), որ հետեւեալ մեկնաբանութիւնը կը կատարէր.— «Այստեղ բնորոշն այն է, որ կոչի մէջ բնաւ յիշատակութիւն չկայ ոչ ինքնավար Հայաստանի եւ ոչ էլ Հայերի ազատագրութեան մասին: Այստեղ խօսք կայ Մերձաւոր Արեւելքի ազատագրման եւ համաշխարհային հանրապետութեան կազմակերպման մասին: Կոչը չի խօսում նաեւ Հայերի ինքնորոշման մասին: Այս բացատրւում է ստեղծուած պատմական դրութեամբ եւ Կոմինտերնի հետապնդած նպատակներով: Միւս կողմից այս երեւոյթը բացատրւում է նրանով, որ պատմականօրէն այն հասկացողութիւնն էր իշխում, թէ խօսել Հայաստանի, Հայերի ազատագրման, ինքնավար Հայաստանի մասին կը նշանակէ ձգտել անջատել Թըրքահայաստանը օսմանեան կայսրութիւնից եւ հայկական անկախ պետութիւն ստեղծել: Այդ նկատումներով կոչը լռութեամբ է անցնում այս հարցերի վրայից, որպէսզի Թուրքերին իրենից չվանի»:

Աւելի հանգամանօրէն վերլուծելու փորձով մը Բ. Բորեան կ'աւելցնէ.— «Իսկ ինչ վերաբերում է կոչի մէջ տեղ գտած այն մտքին, թէ հայ հասարակութեան վերին շերտերը մեծ պետութեանց դիւանագէտների դրդումով «պահանջում էին Թուրք գիւղացիների հողերը», այս էլ կատարուած էր քաղաքական նկատումներով, այն նպատակով, որ կարելի լինի հանգստացնել Թուրքերի «ազգային» խիղճը: Ըստ երեւոյթին, կոչի մէջ հաշուի առած էին ընդհանուր կացութիւնը եւ Թուրքերի հոգեկան վիճակը:

«Խորհրդային Ռուսաստանին անհրաժեշտ էր, կ'եզրակացնէ խորհրդահայ պատմաբանը, նկատի առնել միջազգային յեղափոխութեան շահերը եւ այն բոլոր ազդակները, որոնք կարող էին աջակցել աշխարհակալութեան կործանումին Արեւելքի մէջ» (**):

Պարզ ու մեկին կը դառնայ համայնավար պատմաբանին հաստատումներէն ետք, ինչպէս նաեւ պատմական իրադարձութիւններու յստակ լոյսին տակ, թէ Խորհ. Ռուսիոյ հետապնդած քաղաքական առաջադրութիւններուն մէջ շատ աւելի մեծ կշիռ ունէր Թուրքիան քան փոքրիկ Հայաստանը:

Առաջինը՝ Թուրքիա, Մոսկուայի տեսակէտով կը ծառայէր միջազգային յեղափոխութեան շահերուն, իսկ Հայաստան, այդ «իմպերիալիստական պետութիւնը», պարզապէս սեպի նման խրած էր «յեղափոխական» Թուրքիոյ եւ Խորհ. Ռուսիոյ միջեւ:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(Շար. – 3)

(*) Բ. Բորեան, «Հայաստանը, միջազգային դիւանագիտութիւնը եւ Ռուսաստանը», երկհատոր, 881 էջ, տպ. Մոսկուա, 1929ին:

(**) Անդ, էջ 284–285:

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴՈՒՄ

Վստահաբար շատ քիչ էր այն Հայերու թիւը, որոնք անհամբեր ու լարուած հետաքրքրութեամբ կը սպասէին Ֆրանս-Միւզիքի Երկուշաբթի օրուան հաղորդումին, կէսօրէ ետք ժամը 18ին: Ապահովաբար բոլորն ալ հարց կուտային, թէ ի՞նչ կրնար ըլլալ հայկական եկեղեցական երաժշտութիւնը Ե. դարուն: Հաղորդումէն առաջ ականատես եղանք յայտագրին պատասխանատու՝ Ժ. Կրընիէի հիացական արտայայտութեան՝ հայկական Ե.–Է. դարերու շարականներուն հըմայքին ի տես: Այս հիացումին պատճառով, Կրընիէ առանց վարանումի ընդունեցաւ ձայնասփռել յայտագիրը, փոփոխութեան ենթարկելով նոյնիսկ Ֆրանս-Միւզիքի այդ օրուան ժամանակացոյցը: Այսպէս է, որ առաջին անգամ ըլլալով ձայնասփիւռէ մը կը հեռասփռուէին մեր հին շարականները: Այս շարականները եւ, յատկապէս, անոնց դասաւորումն ու վերամշակումը, ինչպէս նաեւ անոնց տրուած մեկնաբանութիւնը նոյնիսկ նորութիւն էր մեզի՝ Հայերուս համար: Մենք դայն ամբողջութեամբ կը պարտինք Փրոֆ. Ռ. Աթայեանի երկար տարիներու վրայ երկարաձգուող պատմա-երաժշտագիտական աշխատանքներուն: Փրոֆ. Աթայեան, որ այս օրերուն Փարիզ կը գտնուի, Երեւանի երաժշտանոցի հարմոնիի ուսուցիչ է, ինչպէս նաեւ երգահան, այլ մանաւանդ՝ Կոմիտասագէտ. արդարեւ անոր կը պարտինք Կոմիտասի ամբողջական երկերու հրատարակութեան այլապէս օգտակար գործը: Երաժշտագէտը հայկական խազագրութեան նուիրուած արժէքաւոր հատոր մըն ալ ունի, որուն մասին կ'արժէ առանձին անդրադառնալ:

Ռ. Աթայեանի կատարած մանրազնին աշխատանքին շնորհիւ, յատկապէս Երեւանի Մատենադարանին մէջ, ի յայտ կուգայ, որ Մեսրոպ Մաշտոց հայկական այբուբենի հանճարեղ հնարիչը չէ միայն, այլ նաեւ յօրինած է շարականներ: Հանճարեղ Հայուն երեք շարականները՝ Ապաշխարութիւն, որով սկսաւ Երկուշաբթի իրիկուան յայտագիրը, երգուեցաւ Երեւանի Երգչախմբային Միութեան կողմէ՝ խմբավարութեամբ Էմմա Ծատուրեանի: Ռ. Աթայեան իր մասնագիտական աջակցութիւնը բերած է ոճի առանձնայատկութիւնները վերահաստատելու եւ մեկնաբանութեան ոգիին հարազատութիւնը ճշդելու գործին մէջ: Հաճելի է լսել Ե. դարու Մեսրոպեան ոսկեպարար, խիստ զուսպ, խտացած, ինքնամփոփումի մըղող այս երգային աղօթքը. պահուած ձայներու վրայէն (զուտ արական) բարձրացաւ զիլերու միաձայն, վանկային երգեցողութիւնը, անպաճոյճ ինչպէս հայկական զմբէթ մը: Այս առաջին երեք շարականները գրեթէ նոյն կառոյցն ունէին. առաջինին զուտ վանկային (իւրաքանչիւր երգաձայնի վրայ՝ մէկ վանկ) երգեցողութեան յաջորդեց նուազ վանկային, բայց նոյնքան կուռ ու զուսպ շարականը. երրորդը թենորի կողմէ կատարուած էր՝ միեւնոյն պահուած ձայներու վրայ, որոնք այս զուտ երգային շարականներուն կուտան երգէոնեան առանձնայատուկ շաղկապ մը: Զուտ սաղմոսերգային այս շարականները հայկական հին ձայնաշարի մը գոյութիւնը կը փաստեն, իւրայատուկ եւ արդէն իսկ կազմաւորուած՝ լատին եկեղեցւոյ Գրիգորեան երգերէն առաջ:

Շարականներու երկրորդ խումբը, որ նոյն սաղմոսերգային ոճին կը պատկանի, բաղկացած էր Ստեփանոս Սիւնեցիի (է.–Ը. դարեր) Յարութեան հինգ շարականներէ. հոս շատ աւելի բացայայտ էր հայկական մոտալիթէի մը առանձնայատկութիւնը, որ, ինչպէս ըսինք, Ե. դարուն իսկ կազմաւորուած էր և հայկական առաջին ոսկեդարի գոհարներէն կարելի է համարել: Ըստ Փրոֆ. Աթայեանի կարելի չէ այս ձայնաշարային դրութեան համապատասխան բան գտնել ուրիշ տեղ (ինչպէս պարագան է հայկ. այբուբենին), ան հիմնովին տարբեր է բիւզանդականէն ալ, որուն կը ջանան կցել կարգ մը եւրոպացի արեւելագէտներ. Հայը, որ մասնաւոր արեւելքի մը եւ մասնաւոր արեւմուտքի մը իւրայատուկ համադրութիւնն է, մտքի զգայնութեան խորունկ առանձնայատկութիւն մը կը յայտնաբերէ իր երգարուեստին մէջ, հնագոյն դարերէն սկսեալ:

Յաջորդ շարականը կը պատկանէր Է. դարու երաժիշտ եւ ճարտարապետ Կոմիտաս Կաթողիկոսին, նուիրուած Սուրբ Հռիփսիմէի: Կ'արժէ հոս յիշատակել, թէ Կոմիտաս Կաթողիկոս հեղինակն է Սուրբ Հռիփսիմէի տաճարին՝ հայկական ճարտարապետութեան կոթողներէն: Հոս, երաժշտութիւնը ինքնին շարժուն տաճար մըն է. մէկ մոտալիթէէն միւսին անցքին բերելով լուսեղէն երանգաւորում մը՝ արդէն իսկ պայծառ հայկական այս կուռ արուեստին: Հոս կարելի չէ մասնագիտական բացատրութիւններու մէջ մտնել, սակայն վստահաբար մեծ նորութիւն մը եղաւ այս շարականին ունկնդրութիւնը լուրջ երաժշտութիւնը սիրողներուն համար: Վերջին շարականը փառաւոր չքեղութիւն մըն էր, միշտ ըստ Աթայեանի, այս շարականը նուիրուած է Վարդան Գողթնացիին իր քրոջ կողմէ՝ հեղինակուած Ը. դարուն, իր եղբօր հերոսական մահուան առիթով, արաբական արշաւանքներու ընթացքին: Կտորը պարզ, միաձայն ողբ մըն է. կատարուած Լուսինէ Զաքարեանի կողմէ, Երեւան: Երբեք հայկական մեղեդիական արուեստը այսքան բիւրեղ, զօրեղ, խորունկ արտայայտչականութիւն չէ ստացած. հոն խտացած կը տեսնենք մեր ամբողջ մեղեդիական արուեստը՝ ներառեալ ժողովրդական երգարուեստը: Ոչ միայն զուտ հայկական ձայնաշարերու սքանչելի եւ ազատ գործածութիւնը կը նկատենք հոն, այլեւ հին դարերու յատուկ խստապահանջ դատնիմացութեան միապաղաղութիւնը խախտող լուսերգութիւն մը, որ կրնայ գիտական աշխարհի ուշադրութիւնը գրաւել եւ օրինակ ծառայել ազգի մը մշակութային բարձրութիւնը յայտնաբերող Ը. դարուն:

ՊԵՏՐՈՍ ԱԼԱՀԱՅՏՈՅԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (100)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

Քիթթի եւս այդ գիշերը անքուն անցուցեր էր և ամբողջ առտուն Լեւինի սպասած էր: Իր հայրն ու մայրը սրտանց կը հաւանէին այս ամուսնութեան եւ ուրախ էին անոր երջանկութիւնը տեսնելով: Մանկամի աղջիկը անոր գալուստը կը լրտեսէր որպէսզի ինք առաջին անգամ հաղորդէր բարի լուրը: Առաջուց կը ճաշակէր այդ ուրախութիւնը, բայց երկչոտ ու ամօթահար էր եւ չէր գիտեր թէ ինչպէս լուրը պիտի իմացնէր: Այսուհանդերձ երբ անոր քայլերն ու ձայնը լսեց, այն ատեն առանց ըրածին վրայ խորհելու, դէպի անոր վազեց:

— Երթանք մայրիկիս քով, ըսաւ անոր ձեռքէն բռնելով:

Լեւին երկար ատեն չկրցաւ բառ մը արտաբերել, ոչ թէ վախնալուն որ բարձրերը սաւառնող իր զգացումը վար պիտի իջեցնէ, այլ որովհետեւ կը զգար թէ ամէն անգամ, խօսք մը ըրած ատեն, բառերու տեղ երջանկութեան արցունքներ պիտի ցայտէին իրմէ:

Քիթթիի ձեռքը բռնեց եւ զայն շըրթունքին տարաւ:

— Իրա՞ւ է, ըսաւ վերջապէս խուլ ձայնով մը: Չեմ կրնար հաւատալ որ զիս կը սիրես:

Քիթթի ժպտեցաւ այդ «կը սիրես»ին եւ այն երկչոտութեան համար, որով իրեն կը նայէր:

— Այո, պատասխանեց նշանակալից կերպով... շատ երջանիկ եմ:

Առանց Լեւինի ձեռքը թողելու, անոր հետ սրահ մտաւ:

Իշխանուհին զանոնք տեսնելով, խըռնչաց ու լացաւ միանգամայն, յետոյ դէպի անոնց վազեց կորովի քայլով մը որ Լեւինը զարմացուց, անոր գլուխը բռնեց ու համբուրեց եւ այտերը իր արցունքներովը թրջեց:

— Ուրեմն ամէն բան կարգադրուած է, ըսաւ: Որչա՜փ երջանիկ եմ... սիրէ զայն... երջանիկ եմ:

— Շուտով խնդիրը կարգադրեցիք, ըսաւ ծերունի իշխանը, որ կը ջանար անտարբերութիւն կեղծել: Բայց Լեւին նըշմարեց որ աչքերը արցունքով լեցուած էին երբ իրեն խօսք կ'ուղղէր:

— Միշտ փափաքած էի այս միութեան, ըսաւ իշխանը Լեւինի ձեռքը բռնելով եւ զայն դէպի իրեն քաշելով.. կը փափաքէի երբ այս թեթեւամիտը...:

— Հայրիկ, գոչեց Քիթթի ձեռքովը անոր բերանը գոցելով:

— Լաւ, լաւ, ըսաւ, այլեւս չեմ ըսեր ... շա՜տ, շա՜տ երջանիկ եմ... բայց ի՜նչ ապուշ եմ...

Քիթթին գրկեց, անոր երեսը, ձեռքը, յետոյ կրկին երեսը համբուրեց եւ յետոյ խաչակնքեց:

Եւ երբ Լեւին տեսաւ թէ ինչպէս Քիթթի երկարօրէն ու գուրգուրանքով կը համբուրէր այդ ծերունիին մսոտ ձեռքը, իշխանին հանդէպ սիրոյ նոր զգացում մը, որ մինչեւ այն ատեն անծանօթ էր իրեն, ծնաւ իր սրտին մէջ:

ԺԲ.

Իշխանուհին թիկնաթոռի մը մէջ տեղաւորուեցաւ եւ լուռ ու ժպտուն մնաց: Իշխանը անոր քով նստաւ, Քիթթի իր հօրը թիկնաթոռին մօտն էր եւ միշտ անոր ձեռքը բռնած:

Ամէնքը կը լռէին:

Իշխանուհին ամէնէն առաջ սկսաւ բացէ ի բաց խօսիլ եւ ամէնուն մտածումն ու զգացումները կեանքի իրականութեան դարձնել:

Առաջին վայրկեանին ասիկա տարօրինակ թուեցաւ իրենց:

— Պէտք է զիրենք օրհնել եւ նշանտուքը ծանուցանել, յետոյ ե՞րբ պիտի ընենք հարսանիքը: Ի՞նչ կը խորհիս այս մասին, Ալեքսանտր:

— Ինքն է այս խնդրին մէջ գլխաւորաբար շահագրգռուողը եւ ինք պէտք է որոշէ:

— Ե՞րբ պիտի ընենք հարսնիքը, ըսաւ Լեւին կարմրելով... վաղը: Եթէ իմ կարծիքս կը հարցնէք, այսօր օրհնութիւնը եւ վաղը հարսնիքը:

— Օ՜ն, սիրելիս, լրջօրէն չէք խօսիր:

— Ուրեմն յառաջիկայ շաբթու:

— Խենթ է այս մարդը:

— Բայց չէ, շատ լրջօրէն կը խօսիմ, ինչո՞ւ այդպէս չընենք:

— Իսկ օժի՞տը, ըսաւ մայրը Լեւինի անհամբերութենէն հիացած:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

Պ. Գեղամ Աճէմեան, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Աճէմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Աճէմեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Աճէմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ռոստանիկ Աճէմեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ-մօր եւ հարսին՝

ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ ԱՃԷՄԵԱՆԻ
(ծնեալ Վարդանեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունիս 24ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երկուշաբթի Յունիս 29, ժամը 14ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Օպոնի գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՆՈՒԷՐ

Կափէն Պ. Յ. Անթանոսեան իր զաւկին Ժիրայրին «չատ պատուաբեր» տիտղոսով բժշկական աւարտաճառը (թէզ) անցնելուն առթիւ 20ական ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի, Կապոյտ Խաչի, Կարմիր Խաչի, Աղքատախնամի եւ Եւրոպայի Հայ Ուսանողական Միութեան:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 50 ֆր. Տէր եւ Տիկին Աղնաւուրեանէ, իրենց եղբօր՝ Վարդան Զպուքճեանի մահուան առթիւ:

×

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցին շնորհակալութեամբ ստացած է 100 ֆր. Պ. Մկրտիչ Միրաքեանէ իր մօր՝ Եւտոքիա Միրաքեանի մահուան առթիւ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, Եան'ց Քլէօպի մէջ՝

5, Avenue Reille

Կը խօսի Յ. Ճ. ՍԻՐՈՒՆԻ

Նիւթ՝ Պատմական ակնարկ. արեւելեան Եւրոպայի հայ գաղութներու վրայ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՅՈՒԼԻՍ 14-Ի ԱՌԹԻՒ
ՍՔԱՆՉԵԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
ԼԵՄԱՆԻ ԱՓԻՆ
ԺԸՆԵՒ

Մեկնում Յուլիս 12, վերադարձ Յուլիս 14: Անդամներու եւ բարեկամներու հաւաքոյթ ժամը 7,30ին (Յուլիս 12) Շաթօ տը Վենսէն, անտառին դուռը, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ մեկնում ժամը 7,45ին Ժընեւ հարաւի կառուղիէն դէպի Ֆոնթէնպլօ, Սանս, Ժուանեի, Օսէռ, Ավալոն (ցերեկուան ճաշ) Տիժոն, Տոլ, Փոլինեի, Շամփանեոլ, Մորէզ (սահման), Նիոն (իրիկուան ճաշ) եւ ժամանում՝ Ժընեւ: Շատ հանգստաւէտ պանդոկ, իրիկունը՝ ազատ:

Երկուշաբթի, Յուլիս 13, այցելութիւն Հայոց Նորակառոյց եկեղեցւոյ, որ կեդրոնէն հեռու է եւ պտոյտ Լեմանի լիճին: Ցերեկուան ճաշ ֆրանսական ճաշարան մը, Մոնթրէօ, Վեվէ, Նեոլը, Լօզան, Նիոն (իրիկուան ճաշ) եւ վերադարձ՝ Ժընեւ:

Երեքշաբթի առտու ազատ եւ մեկնում դէպի Փարիզ ժամը 11,30ին: Ցերեկուան ճաշը՝ Նիոն եւ վերադարձ նոյն ճամբով: Ժամանում Փարիզ (Շաթօ տը Վենսէն) իրիկուան 10ի առտենները:

Մասնակցութիւն 195 ֆր. ամէն բան մէջը, բացի խմիչքէ:

Վճարումը մինչեւ Յուլիս 4:

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷՉԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Աղասի Դաւիթեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ

մահուան առթիւ (մեռած Յունիս 23ին):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՎԱԼԱՆՍ.— Պր. Պետիկ Պապիկեան Պ. Ստեփան Էրզուրումեանի մահուան առթիւ 30 ֆր. եւ Մարզական Միութիւնն ալ 20 ֆ. կը նուիրեն եկեղեցւոյ պայծառութեան:

×

Սուրէն Նազիկեանի մահուան առթիւ, Նորատեան ընտանիքը կը նուիրէ 50 ֆր. Կապոյտ Խաչին եւ Քիրազեան ընտանիքը 50 ֆր. Աղքատախնամին:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 5 ԺԱՄԸ 10-22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44-50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ, Մոնմորանսի

Գեղարուեստական բաժնին իր մասնակցութիւնը կը բերէ «ՆԱԽԱՍԱՐԴ» պարախումբը, պարգեւատրուած Ա. մրցանակով Էփինէյի միջազգային Ֆեսթիվալի ընթացքին:

Կէսօրուան ընտիր ճաշացուցակ — Կը յանձնարարուի ուտելիք չբերել

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ ԹԷ ԿԷՍՕՐԻՆ ԵՒ ԹԷ ԵՐԵԿՈՅԵՆ

Զուարթ ժամանցի բացառիկ օր մը անակնկալներ, գեղարուեստական ճոխ բաժին, ազգային պարեր, երգ, նուագ:

ԹՈՄՊՈԼԱ արժէքաւոր առարկաներով
ՆԱՐՏԻ եւ ՓԵԹԱՆՔԻ խաղեր
ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ, ՈՒՍԱՆՈՂ ԵՒ ԵՐԱԽԱՅ 2 ՖՐԱՆՔ

Անձրեւի պարագային պէտք եղած ապահովութիւնները ձեռք առնուած են

ԾԱՆՕԹ.— Հանգստեան Տուն երթալու համար, շոգեկառք առնել Կառ տիւ Նորէն մինչեւ Անկէն-լէ-Պէն, անցնիլ կամրջակը և թիւ 6 օթոպիւսով իջնել Կրոլէ կայանը

ՇՈԳԵԿԱՌՔԻ ԺԱՄԵՐԸ.— 10,15, 10,45, 11,15, 11,45, 12,000, 12-15, 12,45, 13,15, 13,45, 14,15, 14,45, 15,15:

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օգտուեցէք լաւագոյն եղանակէն Հայաստան այցելելու համար

Ա. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ՝ Յուլիս 25էն Օգոստոս 8

Ա. կարգ 2400 ֆրանք
ԱՐՄԵՆԻԱ պանդոկ

Բ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Սեպտեմբեր 11էն 25

Բացառիկ ճամբորդութիւն: ԵՐԹԻՆ՝ մէկ օր Մոսկուա այցելութիւններով: ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ՝ երկու օր Լենինկրատ այցելութիւններով:

Առաջին կարգի սպասարկութիւն Մոսկուա, Լենինկրատ եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ) Հայաստանի մէջ ամէնօրեայ պտոյտներ տեսարժան վայրերու

Գին՝ 2450 ֆրանք

Գ. ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Հոկտեմբեր 1էն 15

Ամէն օր զանազան պտոյտներ տեսարժան վայրերը.— ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ, ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ, ՀՌԻՓՍԻՄԷ, ԷՋՄԻԱԾԻՆ, ԾԱՂԿԱՁՈՐ, ՍԵՒԱՆ, ԳԱՌՆԻ, ԳԵՂԱՐԴ, ՕՇԱԿԱՆ, ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ, եւայլն: Այցելութիւն դպրոցները եւ թանգարանները:

Ա. կարգի բնակութիւն եւ սպասարկութիւն Մոսկուա եւ Երեւան (Արմենիա պանդոկ)

Գին՝ 2350 ֆրանք

Այս գիները կ'ընդգրկեն օդանաւով երթուդարձը, փոխադրութիւնները, ամբողջ փանսիոնը *եւ ամէնօրեայ պտոյտները:*

Renseignements et inscriptions

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Tél. : 742-57-84 — 742-44-08 — 742-22-12

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
GEORGES MAMAS, 25 Rue de Dedieu, VILLEURBANNE, Tél. : 52-23-39

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
JACQUES CHELELEKIAN c/o CROISIERES ET VOYAGES
102, Rue de la République
les Mercredi et Samedi de 15 à 19 heures — Tél. : 20-80-50

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Սէն Ժեռմէի Թաղականութիւնը կը հրաւիրէ Թաղի եւ շրջակայի Հայութիւնը ներկայ գտնուելու դպրոցին ամավերջի հանդէսին, Շաբաթ 4 Յուլիս իրիկուան ժամը 20,30ին, Սալ տը լա Փառուաս Սէն-Ժեռմ:

Աշակերտներու կողմէ՝ արտասանութիւններ, երգեր եւ պարեր: Հայ Արենոյշները կը բերեն իրենց մասնակցութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պարապ յարկաբաժին մը, կամ փավիյոն մը, նոյնիսկ առանց քոնֆորի, մատչելի վարձքով, Փարիզ կամ արուարձան: Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

ԱՐԾԻՒ - Հ.Մ.Ը.Մ.
ՄԱՐՍԷՅԼ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Յուլիս 5 ամբողջ օրը
ՎԱԼԱՊՐԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

մասնակցութեամբ հայ Արենոյշներու

Հայկ. եւ եւրոպական պարեր

Նուագախումբ՝
GUY MATTEONI

ՊԻՒՖԷ

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Յուլիս 5ի

ՔԷՕՍԱՊՏՈՅՏԸ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ՓԱՐԻԶ

Կապոյտ Խաչի մանուկներու կայանի Յուլիսի մեկնումը Յուլիս 1ին առաւօտեան 7,30ին Սքուար Մոնթոլոնէն:

Կը խնդրուի ծնողքներէն ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի խումբը կը մեկնի Յուլիս մէկին, Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 5ին: Ժամադրավայր՝ Կառ Սէն-Շառլ, մուտքին մօտ:

ԼԻՈՆ

Փոքրիկներու առաջին խումբը օթոքառով կը մեկնի Յուլիս 1 առաւօտեան ժամը ճիշդ 7,30ին: Հաւաքուիլ Հայոց եկեղեցիին առջեւ, 295 Ռիւ Պուալօ:

Կը խնդրուի ծնողքներէն ըլլալ ճշդապահ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը 14 Նոյեմբեր, Շաբաթ գիշեր, Շառպոնիէռի սրահներուն մէջ:

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը Յուլիս 5ին:

VISITEZ L'ARMÉNIE

REALISATION : CIT (France S. A. et AIR-FRANCE

ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ CIT et AIR-FRANCE

Ձեզ կ'առաջարկէ երկու ճամբորդութիւններ դէպի

ԵՐԵՒԱՆ

Ա. ՄԵԿՆՈՒՄ՝ ՕԳՈՍՏՈՍ 4-18

Բ. ՄԵԿՆՈՒՄ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1-15

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՃԱՇԵՐ, ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՆԴՈԿՆԵՐ (Արմենիա)

Շրջապտոյտներ Սեւան, Էջմիածին, Գեղարդ, Սարդարապատ, Ծիծեռնակաբերդ եւ այլ տեսարժան եւ պատմական վայրեր եւ ճարտարարուեստական հիմնարկներ, որոնք պարծանքն են մեր ժողովուրդի ստեղծագործութեանց

Երթ ու դարձ օդանաւով՝ փարիզէն Փարիզ, բոլոր ծախսերը 2500 ֆրանք

ԱՌԱՆՑ ԱՆԱԿՆԿԱԼԻ

Renseignements et inscriptions :

Mr. AZNAVORIAN, 164, Avenue Cantini, Marseille (8e) — 42-80-59
Agences de Voyages CIT, 3, Bld. des Capucines, Paris (2e) — 073-40-85
Agence de Voyages CIT, 2-4, Rue Abel, Paris (12e) — 344-64-29
Agence de Voyages CIT, 70, Rue Ed. Herriot, Lyon (2e) — 42-66-92
Agence de Voyages CIT, 16 Avenue de Verdun, Nice — 87-81-69
Agence de Voyages CIT, 9, Promenade de la Croisette, Cannes — 39-47-82
Agence de voyages CIT, 3 Place de la Bourse, Marseille (1er) — 33-71-10
Agence de Voyage CIT, Rue Aristide Briand, St. Etienne — 32-88-95

Profitez des avantages offerts par le CREDIT VOYAGE AIR FRANCE/SOVAC

Versement comptant : 30 % solde en 3, 6, 9 ou 12 mensualités

« LIC. 18 »

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ	50 ֆր
Արտասահման	Տար. 115 ֆր.	Հատը	0, 50

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ՅՈՒՆԻՍ

MARDI 30 JUIN 1970

LE NUMÉRO 0,50 F.

46ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11.851

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

46e ANNÉE — N° 11.851

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՄՓԻՏՈՒԻ ՃԱՌԸ

—o—

ՍԵՐՎԱՆ - ՇՐԷՊԷՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նախագահ Փոմփիտուի Սթրազպուրկ արտասանած ճառը, չատ աւելի կարեւորութիւն ունէր քան գաւառական այցելութեան մը առեն խօսուած որեւէ ընթացիկ ճառ:

Նախագահը չեշտեց թէ դէմ է միակ կուսակցութեան մը գաղափարին, դէմ է նաեւ կեդրոնացման քաղաքականութեան մը, ըստ որուն ամէն ինչ Փարիզէն կախում ունի: Ինչ կը վերաբերի մեծամասնութեան եւ ընդդիմութեան «որոնք հանրային վայրեր չեն, ուրկէ ուզողը ներս մտնէ կամ դուրս ելլէ ըստ իր քմահաճոյքին», Նախագահը կ'ուզէ որ կազմակերպուած ընդդիմութիւն մը ըլլայ, մեծամասնութեան եւ կառավարութեան համար, այդ ընդդիմութիւնը խթան մըն է եւ արդիւնաւէտ հակամարտութիւններու գործիքը:

Փոմփիտու կրկին չեշտը կը դնէ մասնակցութեան վրայ, եւ այդ առընչութեամբ կ'ըսէ թէ իրենց գլխաւոր առաջադրութիւններն են նոր կազմակերպութիւն մը առեղծել ազգային թէ անհատական ձեռնարկութիւններու մէջ, որպէսզի պաշտօնէութիւնը մասնակցի ոչ միայն շահերուն, այլեւ հաստատութեան կեանքին:

Սթրազպուրկի այս ճառէն ետք, կիրակի օր Նախագահ Փոմփիտու, տեղատարափ անձրեւի մը տակ եւ Շապան-Տէլմասի ընկերակցութեամբ, այցելեց Շթրութոֆի կայանը, ուր աւելի քան տասը հազար հոգի զոհ գացած են Նացիականութեան:

X Քաղաքական մասնաւոր նշանակութիւն ունի Կիրակի օրուան Նանսիի ընտրութիւնը, ուր Ժան-Ժաք Սերվան-Շրէպէր ընտրուեցաւ ձայներու 55 առ հարիւր համեմատութեամբ, ինչ որ իրեն համար իսկ անակնկալ մըն էր: Պէտք է նկատի առնել անշուշտ թէ այս ընտրութիւնը դաս մըն է գլխաւորաբար մեծամասնութեան համար, որ այլեւս չատ ապահով էր իր դիրքերուն մասին: Գալով Նանսիի քուէարկողներուն, իրենց տուած ձայները Սերվան-Շրէպէրի չեն նշանակեր անպայման արտակարգ համակրանք մը արմատական պարագլուխին հանդէպ որքան՝ դժգոհութիւն մեծամասնութեան դէմ: Այլ խօսքով Նանսիցիները թեր չքուէարկեցին Ժան-Ժաք Սերվան-Շրէպէրի այլ՝ դէմ կառավարութեան թեկնածուին:

Սերվան-Շրէպէրի կը յաջորդէր կօլիստ թեկնածուն եւ երրորդ դիրքի վրայ կը գտնուի համայնավար թեկնածուն, որ չէր յաջողած, այս երկրորդ ընտրութեան իր վրայ կեդրոնացնել ամբողջ ձախի ձայները: Այս ընտրութիւնը կը նշանակէ նաեւ թէ սխալ էր Մալրոյի սահմանումը, ըստ որուն Ֆրանսա ունի երկու հոսանք՝ համայնավար եւ կօլիստ, այլ երկրին մէջ կայ երրորդ ուժ մը: Արդէն այս կէտն էր, զոր Սերվան-Շրէպէր կ'ուզէր փաստել:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒԿՈՍԼԱՎԻՈՅ վարչապետը խօսակցութիւններ ունեցաւ Կոսիգինի հետ, Մոսկուայի մէջ:

ՓԻԷՐ ՄԱՔ-ՕՐԼԱՆ մեռաւ առջի օր, 88 տարեկանին, զոհ սրտի տագնապի մը: Բանաստեղծ եւ գրագէտ, ողբացեալը երիցագոյն անդամն էր Կոնքուրի ակադեմիային:

ՀԻՒՍ. ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ մայրաքաղաքը՝ Պելֆասթ եւ, մասնաւորաբար գլխաւոր քաղաքը՝ Լոնտոնտերի քաղաքացիական արիւնալի կռիւներու թատերաբեմ դարձաւ չաբաթավերջին, երբ իշխանութիւնները վեց ամսուան բանտարկութեան դատապարտեցին կաթոլիկ երեսփոխան Պերնատէթ Տեւլինը: Բողոքականներու եւ կաթողիկէներու միջեւ տեղի ունեցած բախումներուն եւ անգլիական բանակի միջամտութեան հետեւանքով միայն Պելֆասթի մէջ մէկ օրուան մէջ սպաննուեցան ութ անձեր եւ վիրաւորուեցան հարիւրէ աւելի քաղաքացիներ: Միւս կողմէ բազմաթիւ տուներ, որոնց կարգին մեծ վաճառատուներ հրկիզուեցան եւ աւարի տրուեցան: Լոնտոն առաջքն առնելու համար նոր բռնկումներու՝ երեք հազար յաւելեալ զինուոր ուղարկեց Հիւս. Իրլանտա: Լոնտոնի մէջ եւս ցոյցեր կատարուեցան Պերնատէթ Տեւլինի ի նպաստ:

ԻՏԱԼԻՈՅ Համայնավար կուսակցութիւնը իր ընդհանուր քարտուղարին բերնով խստիւ դատապարտեց չեխ Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի որոշումը, որով Տուպչէք կ'արտաքսուէր կուսակցութեան չարքերէն: Լուիճի Լոնկօ յայտարարեց ի մէջ այլեց, թէ ակներեւ է, որ Չեխոսլովաքիա միշտ լուրջ եւ ամբողջական քաղաքական տագնապի մէջ կը գտնուի: Իտալիոյ արհեստակցական դաշնակցութիւնները եւս դատապարտեցին Տուպչէքի արտաքսման որոշումը: Չեխոսլովաքիոյ մէջ պիտի շարունակուին մաքրագործումները բանակի, դիւանագիտական կազմի չարքերէն ներս:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ նորաստեղծ դահլիճին մաս կը կազմեն եօթը Պաղեստինցիներ: Նոր վարչապետն է նախկին փոխ-վարչապետն ու Արտաքին նախարարը՝ Ապտել Ռիֆայ: Պաղեստինցիներ Լիբանանէն քանի մը հրթիռներ արձակեցին Իսրայէլեան գիւղի մը վրայ՝ սպաննելով եւ վիրաւորելով երեք անձ: Իսրայէլեան օդանաւեր փոխադարձութեան կարգով ռմբակոծեցին Հերմոնի պաղեստինեան դիրքերը:

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ Ուխտի անդամները Ատլանտեան Ուխտի առաջարկեցին նուազեցնել զինուորական ուժերու թիւը Եւրոպայի մէջ: Առաջարկեցին նաեւ մնայուն մարմին մը հաստատել Արեւելք-Արեւմուտք յարաբերութեան համար՝ Եւրոպայի ապահովութեան խնդրին առընչութեամբ:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ դիւանագիտական աղբիւրներու համաձայն պետական հարուածի փորձ մը ձախողած է Սուրիոյ մէջ, Մայիսին: Իշխանութիւնները ձերբակալած են 1500 զինուորականներ, որոնց չարքին երկու զօրավարներ: Ձերբակալուածները կը պատկանին Պաասական կուսակցութեան իրաքեան ճիւղին:

ՕՐԼԻԻ մէջ կացութիւնը բնականոն դարձաւ Երկուշաբթի օր, բայց գործադուլի պատճառ դարձած առկախ հարցերը չեն կարգադրուած:

ԻՏԱԼԻՈՅ տպարաններուն մէջ, նոր գործադուլ մը կայ եւ թերթերը լոյս չեն տեսներ: Ընդհանուր գործադուլի խօսք մըն ալ կայ Յուլիս 7ին համար:

ՓԵՇՏԱՅԻ դատարանը 16 ամիս բանտարկութեան դատապարտած է արեւմտեան Գերմանացի մը իբրեւ խառնակիչ: Ապրիլ 3ին եւ 7ին երեք հունգար երիտասարդներ մղած էր կարմիր դրօշներ պատռելու եւ ցեխը նետելու:

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԿՌՓԱՄԱՐՏ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ՎԻՐԱՒՈՐՆԵՐ

—o—

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն Յունիս 25ի թուականով.

Անգարա.— Ազգ. Մեծ Ժողովը եւ Ծերակոյտը միացեալ նիստ գումարեց, գրաղելու համար վարչապետ Տէմիրէլի դէմ բացուած խորհրդարանական քննութիւններով, ինչպէս կը յիշուի, Ազգ. Ժողովը նախապէս յետաձգած եւ ընդհատած էր քննիչ յանձնաժողովին կատարած քննութիւնները, բայց Սահմանադրական Ատեանը բեկանած էր այս որոշումը, եւ օրինապէս անհրաժեշտ նկատած էր անոնց շարունակումը:

Այս խնդրին շուրջ նոր որոշում տալու համար, Խորհրդարանը փոթորկալից նիստ մը գումարեց Յունիս 24ին, բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Ափականներու եւ Պիլկիճական խմբակին, 41երուն միջեւ եւ կիրքերը այնքան տաքցան որ երկու խմբակները իրարու վրայ յարձակեցան եւ զիրար ծեծեցին ու կռփահարեցին, 41երէն ոմանք փորձեցին նոյնիսկ ատրճանակ քաշել: Աննկարագրելի կռիւ մը ծայր տուաւ Ազգ. Ժողովին մէջ, եւ Ափականներէն ոմանք վիրաւորուեցան: Դէպքէն ետք Ատալէթ կուսակցութեան վարչական խորհուրդը սախպողաբար գումարուեցաւ եւ որոշեց Պիլկիճական խմբակէն 26 հոգի անմիջապէս յանձնել Պատուոյ Բարձրագոյն Ատեանին, զանոնք միանգամ ընդմիշտ վտարելու համար Ատալէթ կուսակցութենէն:

Կռիւներէն առաջ, քուէներու առաւելութեամբ քննիչ յանձնաժողովի անդամ ընտրուեցաւ Ափական երեսփոխան Նաճի Չէրէզճի, յաջորդելով Իհսան Կիւրսանի, որ հրաժարած էր: Քուէարկութեանց մասնակցեցան 537 երեսփոխաններ եւ ծերակուտականներ, Ափական թեկնածու Նաճի Չէրէզճի ստացաւ 289 քուէ, ընդդիմադիրներու եւ 41երու թեկնածուն՝ Քէմալ Զիյա Էօզթիւրք ստացաւ 241:

Խորհրդարանը բացուեցաւ ժամը 15ին, Ֆիքրէթ Թուրհանկիլի նախագահութեան տակ, որ ադմուկներու եւ բուռն բողոքներու տեղի տուաւ: Բազմաթիւ հարցադիրներ տրուած էին Ժողովի նախագահութեան, երբ Թուրհանկիլ ըսաւ թէ անոնցմէ մէկը քուէի պիտի դնէ, ամբողջ ընդդիմադիրները սկսան պոռալ — կանչել եւ իրենց բռունցքները կափարիչներուն զարնել, ամբաստանելով Թուրհանկիլը, «որ կողմնակցութիւն կ'ընէ»: Նախ Հալքեաններն ոտքի ելան եւ ըսին իրարու.— Ելլենք երթանք: Այս պոռչտուքին եւ բողոքի ցոյցերուն մէջ, Նախագահ Թուրհանկիլ քուէի դրաւ Ափականներու տուած բանաձեւը, որ ընդունուեցաւ անոնց քուէներուն մեծամասնութիւնով:

ԿՌԻՒԸ ԿԸ ՍԿՍԻ

Այս արդիւնքէն յետոյ, մթնոլորտը աւելի ելեկտրականացաւ, Սատրի Քէչքին խօսք առաւ եւ ակնարկելով 41երուն, ըսաւ թէ՝ «մեր մէջ դաւաճաններ կան, եւ անոնց հետ պէտք չէ գործակցիլ...»:

Սատրի Քէչքինի դէմ 41երէն Էքրէմ Տիքմէն, Ճէվատ Էօնտէր, Էտհէմ Գըլճօղլու, որոնք ետեւի նստարաններու վրայ էին, .սաստիկ բարկացած դէպի բեմ խուժեցին եւ բողոքեցին Սատրի Քէչքինի դէմ: Էքրէմ Տիքմէն պոռաց Քէչքինի.— Խօսքդ ետ առ, դաւաճանը դուն ես:

Մէկ վայրկեանի մէջ Ափական խմբակցութիւնը երկուքի բաժնուած, կոկորդ կոկորդի եկաւ, բեմին վրայ թէ բեմէն վար: Ափական երեսփոխան Ահմէտ Զիլօղլու եւ Էքրէմ Տիքմէն սկսան զիրար ծեծել ու ապտակել, իրարու կից եւ բռունցք զարնելով: Կռիւը տարածուեցաւ, եւ Ափականներն ու 41երը իրարու դէմ ցցուեցան, կը պատրաստուէին հրապարակային կռիւ մը մղել, երբ Հալքեան երեսփոխաններն ու ծերակուտականները միջամտեցին եւ կռուարարները բաժնեցին իրարմէ:

Կիրքերը չհանդարտեցան սակայն, 41երու խմբապետը, Իսթանպուլի երեսփոխան Սաատէտին Պիլկիճ, դէպի առաջ եկաւ եւ ձեռքերը բարձրացնելով՝ սկսաւ սպառնալ Ափականներու: Ժողովականները դժուարաւ տեղ մը նստեցուցին Պիլկիճը: Պահ մը վերջ Ափական ծերակուտական Օրհան Սիւէրսան Պիլկիճի քով եկաւ եւ սկսաւ բաներ մը փսփսալ: Յանկարծ Պիլկիճ եւ Սիւէրսան սկսան զիրար ծեծել, իրար կ'ապտակէին ու կը կռփահարէին, մէկզմէկ աքացելով: Նորէն միջամտեցին եւ դժուարաւ զանոնք բաժնեցին իրարմէ:

Մթնոլորտը չափազանց ելեկտրականացած էր, նախագահը անվերջ կը զարնէր զանգակը, ժողովականները ծանր լուտանքներ կը փոխանակէին, որով հարկ եղաւ կէս ժամ դադրեցնել նիստը:

Երբ նիստը վերստին բացուեցաւ, Սատրի Քէչքին լրացուց իր կէս մնացած խօսքը, մեղադրեց 41երը, որոնք ընդդիմադիրներու հետ դաշինք կնքած են, խստիւ քննադատեց Էսատօղլուն, որ ցաւալի դեր մը կը կատարէ այս պայքարներուն մէջ:

Քէչքինէ վերջ խօսք առաւ Հալքեան երեսփոխան Նէճաէթ Ուղուր, որ մեղադրեց Ժողովին նախագահ Թուրհանկիլը եւ զայն պատասխանատու նկատեց պատահած կռիւներուն:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԿՌԻՒ

Այնուհետեւ նախագահը խօսք տուաւ 41երէն Տէնիզլիի երեսփոխան Հասան Գորգմազճեանի, որ ըսաւ թէ «դաւաճան» խօսքը նոյնութիւնով ենթականերուն կը վերադարձնէ, բուն դաւաճանը անոնք են:

Գորգմազճան պիտի շարունակէր խօսքը, երբ 41երէն Սամէտ Կիւլտօղլան եւ Երզուեալ խմբակէն Նաճի Կաճիրօղլու յանկարծ սկսան բռունցքի հարուածներ իջեցնել իրարու, եւ այս կռփամարտը վարակեց միւս ժողովականներն ալ եւ Խորհրդարանը կռուադաշտի մը վերածուեցաւ: 41երէն Սամէտ Կիւլտօղլան, Երզուեալներէն Ահմէտ Զիլօղլու, Ֆուատ Ադ, Մեհմէտ Վարըշըր, Զէքի Զէյլիքէր չարաչար ծեծուեցան ու խոշտանգուեցան, արիւններու մէջ մնացին: Կիւլտօղլանի աջ յօնքը եւ չրթունքը պատռեցան:

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐՏԱՔՍՈՒՄ

Ատալէթ կուսակցութեան վարչական խորհուրդը յետագային գումարուեցաւ, եւ որոշեց 41երէն 26ը յանձնել Պատուոյ Ատեանին եւ զանոնք վճռաբար արտաքսել կուսակցութենէն: Անոնց զլացուած է նաեւ պաշտպանողականի իրաւունքը:

Արտաքսելի դէմքերուն մէջ կան հետեւեալ անունները.— Եիւքսէլ Մէնտէրէս, Սիւլէյման Զիլօղլու, Քէմալ Զիյա Էօզթիւրք, Մեհմէտ Թուրկուտ, Իհսան Թօմպուշ, Հասան Գորգմազճան, Սամէտ Կիւլտօղլան, Ռասիմ Ճինիսլի, Սաատէտին Պիլկիճ, Թուրկուտ Թօփալօղլու, Իհսան Կիւրսան, Պահրի Տաղտաշ, Ֆարուք Սիւքան, Թալէաթ Ասալ, եւայլն:

Այս անձերէն ոմանք քանիցս նախարար եղած էին Տէմիրէլի դահլիճին մէջ:

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ԽՈՀԵՐ

ՀԱՅՈՑ ԿՂԶԻԻՆ 250-ԱՄԵԱԿԸ

(1717–1967)

ԺԴ.

Ս. ՂԱԶԱՐԻ ԵՐՐՈՐԴ ԸՆԴԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

(1946–1966)

Այս հիմնական աշխատութիւններու կողքին եւ զուգահեռաբար, վանքին մէջ ու վանքէն դուրս, անպակաս էին՝ այս շրջանին խոկ՝ գրական ու դաստիարակչական ձեռնարկները:

1947ին մեծահանդէս տօնուեցաւ «Բազմավէպ»ի հարիւրամեակը, որ զուգադիպած ըլլալով պատերազմի տարիներուն (1843–1943), յետաձգուած էր արդարացիօրէն: Այս առիթով, «Գեղունի»ներու շարքին վրայ կ'աւելնար հոյակապ հատոր մը եւս, նուիրուած հայկական հին արուեստի եւ ձեռագրական գեղեցիկ նմոյշներու:

1949–1950ի շրջանին, դարձեալ մեծ շուքով եւ համազգային տարածքով կ'ոգեկոչուէր, ամբողջ տարի մը, վանքին ու Մխիթարեան վարժարաններուն մէջ, Երնչ. Մխիթար Աբբահօր մահուան 200-ամեակը, մասնակցութեամբ՝ հայ եւ օտար, քաղաքական ու եկեղեցական մեծամեծ իշխանութիւններու եւ սփիւռքի մտաւորական ներկայացուցիչներու: Դարձեալ լոյս կը տեսնէր «Գեղունի»ի շքեղ հատոր մը, ինչպէս նաեւ «Բազմավէպ»ի մասնագիտական բացառիկ մը:

Կրթական մարզին մէջ՝ Մխիթարեան Հայրերը, հազիւ պատերազմը դադրած, լծուած էին տենդագին աշխատանքի: Սեւրի Սամուէլ-Մուրատեանը եւ Վենետիկի Մուրատ-Ռափայէլեանը, պատերազմի աւերներէն նորոգուած, դարձեալ տաքուկ բոյներ էին դարձած՝ հայ մանկութեան: Հալէպի եւ Եգիպտոսի Մխիթարեան Վարժարանները կը դիմէին դէպի փայլուն վերելք. հեռաւոր Պուէնոս Այրէսի մէջ նոր վարժարան մը բանալու ճիգեր կը թափուէին: Միաբանութեան Աբբահայրը կը փութար հիւսիսային Ամերիկա, ուր կը գտնէր բազմաթիւ սիրայօժար նուիրատուներ, որոնք՝ Հալէպի մէջ սեփական նոր վարժարան մը շինելու նպատակին կ'աջակցէին սիրայօժար:

Իսկ Լեռնալիբանանի բարձունքներուն վրայ, Մուրատ – Ռափայէլեանի նախկին սան՝ Պր. Յովհ. Փէմպէճեանի բարերարութեամբ կը բացուէր փոքրիկ վանատուն ընծայարան մը, 1949ի Յունուարին, նորանոր սերունդներ հասցնելու համար Ս. Ղազար, որուն ընդարձակումի լուրը՝ ամէն կողմ խանդավառութիւն էր ստեղծած:

Եւ ահա, դադարի տխուր շրջանէ մը ետք, Ս. Ղազարի նորընծայարանն ալ կը լեցուէր եռանդուն ու ժիր պատանիներով, որոնք նոր խանդով կուգային լեցնել Մխիթարի Տունը, արծարծելով նոր յոյսեր:

Գրական մարզին մէջ, այդ տարիներուն, նոր թափ կ'առնէր «Բազմավէպ»ը. կը ծնէր նոր հայաթերթ մը՝ «Մխիթարեան Ընտանիք» (Հոկտ. 1949), Հ. Վահան Վ. Յովհաննէսեանի ձեռնարկով, ոսկեղէն շղթայ մը նետելու համար դաղութէ գաղութ սփռուած մեր սիրելիներուն միջեւ: Դպրոցական դասագիրքերու՝ «Սեւան» ընթերցարաններու շարքեր, «Գրական Յոլքեր»ու ծաղկաքաղներ, Պետրոս Հայրապետ Կրէտի կտակի նպաստով լոյս տեսնող հատորներ, նախնեաց մատենագրութեան նշխարներ կ'իջնէին հրապարակ, Մխիթարեան տպարանէն: Կը հրատարակուէր Գրպծ. Սրապիոն Ուլուհոճեանի աշխատասիրութեամբ կատարուած Աւետարանի աշխարհաբար ընտիր թարգմանութիւնը, գեղատիպ ու նկարազարդ:

Ինչպէս կը նշմարուի, Ս. Ղազարի հոգային ընդարձակումը՝ նոր խանդ եւ աւիւն էր ներշնչած Մխիթարեան Հայրերուն, ամէն ասպարէզի մէջ: «Հայրենիքը կը մեծնա՜յ» գաղափարը իրենց կեանք է ու խրախոյս աշխատանքի:

×

Բայց Ս. Ղազարի բարեզարդումի աշխատանքները, հոգի ընդարձակումի օրերուն իսկ սկսած, շարունակուեցան, գըլխաւորապէս պարսպապատումէն ետք:

Ս. Ղազարի Հայրերը սովորութիւն ունին, բացառիկ շնորհքներ եւ յաջողութիւններ ընդունելու պարագային, գեղազարդել իրենց եկեղեցին:

Արդարեւ այս շրջանին ալ, առաջին գործերէն մէկը կ'ըլլայ եկեղեցւոյ որմերուն ոսկեզրուազ խճանկարներու շինութիւնը, նախաձեռնութեամբ Հ. Ղեւոնդ Վրդ. Տայեանի: Նախ՝ հայ սուրբերու գեղանկար բոլորակները (1949), յաջորդաբար՝ Մխիթար Աբբահօր դամբանի առաստաղը (1950) եւ աւագ բեմի խորքը, հանդերձ մարմարապատումով ստորին մասերուն (1951), հուսկ՝ դասի եւ ատեանի որմերը, կամարները (1953–54): Այս շինութիւններուն համար՝ պարտականութիւն է երախտագիտութեամբ յիշել անունները Մանուկեան ընտանիքի եւ Ստեփան Ստեփանեանի, որոնք ազնիւ նուիրատուութիւններով միշտ քաջալերեցին այս ձեռնարկը:

1953–54ի շրջանին ընդարձակուեցաւ նորընծայարանի մատուռը, զետեղելով մարմարակերտ նոր խորան, հայաքանդակ ոճով, Ծրտ. Յարութիւն Գազանճեանի առաջնորդութեամբ, եւ եռանդուն ջանքերով Հ. Խաչատուր Վրդ. Վրթանէսեանի: Այդ առիթով, աշակերտներու յարկաբաժինին յարկերուն մէջ կատարուեցան վերածումներ սենեակներու եւ դասարաններու:

1954–56ի շրջանին՝ նորոգուեցան եւ աւելի արդիացան վանքի ձմեռնային ջեռուցումի եւ լուացարանային սարքաւորումները: Նորոգուեցան ու յարդարուեցան Մխիթար Աբբահօր մեծ սանդուխին եզերքի որմերը (սեղանատան մօտ) վարդագոյն մարմարի գեղեցիկ շերտերով:

1960ին՝ եգիպտահայ բարերար Պր. Արմենակ Մեօթէմէթեանի նուիրատուութեամբ, մարմարի գեղազրուազ շերտերով զարդարուեցաւ եկեղեցւոյ աւագ բեմի յատակը, Մխիթար Աբբահօր գերեզմանին շուրջ: Իսկ Պ. Եդ. Ս. Պարանի յիշատակ մօրն Նունուֆարայ Տիլանեան՝ նորոգեաց զյատակ փիմաց աւանդատանն»: Զարդարուեցան նաեւ Ս. Խաչի եւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի խորաններուն որմերը, դեղնագոյն ընտիր մարմարներով:

1960ի Օգոստոսին՝ խանդավառօրէն տօնեցինք Ս. Ղազարի վերջին ընդարձակումին խրախոյս ու քաջալեր կանգնող Գրպծ. Սրապիոն Ուլուհոճեանի աբբայութեան 25ամեակը, որ պսակուեցաւ բազմավաստակ Աբբահօր Արքեպիսկոպոսական օծումով՝ բարեհաճ կարգադրութեամբ Ն. Ս. Յովհաննէս ԻԳ. Քահանայապետի:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

(Շար.)

ՅԱՏԿԱՆՇԱԿԱՆ ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ

Դ.

Փրոֆ. Ար. Մնացականեան պարսաւի եւ կշտամբանքի խօսք ունի նաեւ Հայաստանի Կոմկուսի Ալեքսանդրապոլի Կոմիտէի «մի խումբ գործիչներ»ի հասցէին, որոնք, ինչպէս ինք եւս կը հաստատէ, Թրքական յարձակումի ժամանակ, «տուրք տալով զինուորական դաւանցանքներին», Թռուցիկով մը Թուրքքեմալականները ներկայացուցին որպէս «Հայ ժողովուրդի ազատարարներ»:

Հոս եւս փորձ կը կատարուի Հայրենադաւ քայլի մը պատասխանատու նկատելու «մի խումբ գործիչներ», այսինքն անհատ հայ համայնավարներ:

Փրոֆեսորը, բնականաբար, իրաւունք է այն փաստին, թէ խնդրոյ առարկայ թըռուցիկը կը կրէր կոմունիստական կուսակցութեան Ալեքսանդրապոլի գաւառի Կոմիտէի անունը եւ, ինչ որ հիմնական կարեւորութիւն մը կը ներկայացնէ տըւեալ պարագային, այդ կոչը միակը չէր իր տեսակին մէջ: Արդարեւ, հայ զինուորը դասալքութեան հրաւիրող եւ, միւս կողմէ, Թուրք բանակը իբրեւ ազատարար ընդունելու հրաւէր կարդացող բազմաթիւ թռուցիկներ հրապարակուեցան եւ կոչեր ու քարոզչական աշխատանքներ կատարուեցան այդ օրերուն, Հայաստան ապաստանած հայ համայնավարներու եւ երկրին մէջ կազմուած մարմիններու կողմէ:

Այս մասին շատ աւելի բացայայտ կերպով կ'արտայայտուի խորհրդահայ պատմաբան Ս. Խ. Կարապետեան, երբ կը գրէ.— «Ալեքսանդրապոլի կոմունիստ ղեկավարները, Նոյեմբեր 5ին դուրս գալով բանտից, ստեղծեցին Ռեւկոմ եւ որոշեցին գործակցել քեմալականների հետ» (*):

Ծշդենք նաեւ, թէ Հայաստանի համայնավար մարմինները իրենց գործունէութեան, գործելակերպին, քաղաքական ուղեգիծին համար հաշուետու էին եւ, հետեւաբար ենթակայ, Երկրային Կոմիտէին, որ Կովկասի համայնավարական բոլոր գործերը վարող վերին մարմինն էր: Այս վերջինը, իր կարգին, կ'ենթարկուէր Մոսկուայի եւ որուն ցուցմունքներով եւ հրահանգներով կ'առաջնորդուէին Հայաստանի, Վրաստանի, Ազրպէյջանի եւ Կովկասի միւս շրջաններու համայնավար կազմակերպութիւնները:

Կը հետեւի, ուրեմն, թէ Պաքուի Արեւելքի ժողովուրդներու համագումարին (1920 Սեպտ. 1) տուած որոշումներն ու Զինովեւի «դաւանցանքները», Կոմինտերնի 1920 Օգոստոս 15ի ծանօթ կոչը, ինչպէս նաեւ Հայաստանի ու Անդրկովկասի համայնավար մարմիններու գիրքորոշումը ի նպաստ Թուրքիոյ՝ կը բխէին կեդրոնի իշխանութեանց ճշդած եւ որդեգրած քաղաքական սկզբունքներէն:

Այսպէս է, որ Թուրքերու յարձակումը Հայաստանի վրայ անխառն հրճուանք պատճառեց պոլշեւիկներուն, ամենուրեք: Հայաստանի հայ համայնավարներու նըման Վրաստանի համայնավարներն ալ, ինչպէս նաեւ Ազրպէյջանի կարմիրները ծափողջունեցին յարձակումը՝ բաղձալով հայկ. բանակի պարտութիւնը: Թիֆլիսի «Կոմունիստ»ը Թուրքերու յառաջխաղացման առիթով կը գրէր ցնծութեամբ.— «Մնում է միայն ուրախանալ, որ դաշնակցական Հայաստանը գտնւում է այն պողահարող կովի դրութեան մէջ, որին Աստուած եղջիւրներ չի տուել» (1920 Հոկտեմբեր 24):

Բայց քանի որ խօսք եղաւ Կոմկուսի Ալեքսանդրապոլի Կոմիտէի կոչին մասին,

ԵՍ ԴՐՍԵՑԻ ՉԵՄ ԱՌՆԵՐ

(ՎԷՊ)

— Ոչ շատ մարդու եւ ոչ ալ շատ դրամի պէտք ունիմ:

— Աւելի աղէկ ուրեմն, օ՛ն, ժամանակ չկորսնցնենք...

Ալի պէյ ակնածական բարեւ մը տալով մեկնեցաւ:

Փաշան երբ առանձին մնաց, տենդային շարժումով մը ոտքի ելաւ, սիկարէթ մը վառեց եւ սկսաւ ժուռ գալ սենեակին մէջ:

Զափազանց վրդոված եւ յուզուած էր առտուընէ ի վեր պատահած դէպքերէն: Ճիշդ այն վայրկեանին ուր կը յուսար իրենց հետապնդած գործին գլխաւոր դերակատարները ձեռք ձգել, ահա փոքրիկ պատանի մը իր բոլոր յոյսը ի դերեւ կը հանէր:

— Մէյ մը որ այդ տղան ձեռք ձգենք, ամէն բան երեւան պիտի ելլէ, կը մտածէր:

Իր հաստատ համոզումը այն էր, որ տղան պարզապէս Թորոս պէյի մէկ գործիքն էր: Եթէ կարենար իր այս համոզումը հաստատել՝ ինչ մեծ յաղթանակ մը պիտի ըլլար իրեն համար եւ միւս կողմէ ինչ ջախջախիչ հարուած մը Թորոս պէյի, որ ալ բոլորովին պիտի կորսնցնէր իր ազդեցութիւնը եւ հաւանօրէն աքսորի մէջ պիտի աւարտէր իր կեանքի մնացորդ մասը:

Նախարարը շատոնց ի վեր կ'ատէր այդ մարդը որ յաճախ իրեն դէմ ժուռնալներ տուած էր սուլթանին: Երլտըզի մէջ խումբ մը կար որ նոյնպէս կատաղի հակառակորդ էր հայ լրտեսին: Այդ խումբին պատկանող պալատականները չէին կրնար հանդուրժել Թորոս պէյին ձեռք բերած ազդեցութեան եւ առելութեամբ լի նախանձով մը կը դիտէին այդ մարդուն վայելած վստահութիւնը սուլթանին կողմէ: Ոստիկանութեան նախարարն ու այդ պալատականները իրարու հետ զինակցած, երկար ատենէ ի վեր թաքուն պայքար մը կը մղէին Թորոս պէյի դէմ, բայց այս վերջինը միշտ կը յաջողէր իրեն դէմ լարուած դաւերը չէզոքացնելու եւ ամէն անգամ, անոնց մէջէն աւելի զօրացած դուրս ելլելու, որովհետեւ նախարար ու պալատական երբեք չէին յաջողեր Թորոս պէյի հաւատարմութիւնը կասկածի ենթարկելու: Սուլթանը անոր դէմ եղած ժուռնալները կը կարդար, բայց կարեւորութիւն չէր տար, որովհետեւ հիմնական բան մը չէր կրնար գտնել անոնց մէջ եւ կը դզար որ իր պալատականներուն անձնական ատելութեան արդիւնքն էին անոնք:

Այս անգամ սակայն խնդիրը այսպէս չէր, իրողութիւնը կար մէջտեղ որ մեծապէս կը վտանգէր Թորոս պէյի դիրքը:

Շեֆիք փաշա սրահին մէջ ժուռ գալով, այս բաներուն վրայ կը մտածէր:

— Թորոս պէյին Բարսեղ էֆէնտիէն դրամ առած ըլլալը անհերքելի իրողութիւն մըն է, կը խորհէր, բայց եթէ չկրնանք ապացուցանել Բարսեղ էֆէնտիի յանցաւորութիւնը եւ իր մեղապարտ յարաբերութիւնները յեղափոխականներուն հետ, այդ իրողութիւնը իր արժէքը կը կորսնցնէ: Թորոս պէյ ինքզինք արդարացնելու համար կրնայ ըսել. «Հարուստ վաճառական մը գտայ, նախ անոր վրայ սուտ զրպարտութիւն մը ընելով բանտարկել տուի, յետոյ իրմէ դրամ պահանջեցի զինք ազատելու համար եւ երբ քանի մը հազար ոսկի փրցուցի, իրեն միջամտեցի եւ անմեղութիւնը ցոյց տալով բանտէն հանել տուի»:

Սուլթանը անիկա իմանալով ոչ թէ պիտի դատապարտէ Թորոս պէյը, այլ գոհ պիտի ըլլայ իր սիրականին այդ վարպետութենէն: Բայց խնդիրը բոլորովին կը տարբերի եթէ կարենանք ապացուցանել Բարսեղ էֆէնտիի յանցաւորութիւնը, այն ատեն Թորոս պէյի արարքը վարպետութիւն ըլլալէ կը դադրի եւ կը դառնայ դաւաճանութիւն: Իսկ եթէ կարենանք հաստատել նաեւ, որ Թորոս պէյ յեղափոխականներու հետ յարաբերութիւն կը մշակէ եւ թէ զանոնք փրկելու համար պատանին ղրկած է Բարսեղ էֆէնտիի դրասենեակը, այն ատեն ալ կորսուած է, անդառնալի կերպով կորսուած ու ջախջախուած...

Նախարարը այս խորհրդածութիւնը ընելէ ետքը, դարձաւ իր թիկնաթոռը եւ զանգակը հնչեցուց: Յետոյ մէկ քանի պաշտօնեաներ կանչեց ու անոնց ամենախիստ հրահանգներ տուաւ Բարսեղ էֆէնտիի ու Արամի հետքը գտնելու համար:

Հազիւ թէ այս գործողութիւնը աւարտած էր, Երլտըզէն նոր թիկնապահ մը եկաւ զինքը գտնելու:

— Վեհափառ սուլթանը անմիջապէս ձեր վսեմութիւնը կ'ուզէ տեսնել, ըսաւ:

— Պատրաստ եմ վեհափառ տիրոջս հնազանդելու:

— Եւ միեւնոյն ատեն, շարունակեց թիկնապահը, կ'ուզէ որ Թորոս պէյն ալ ձեզի հետ Երլտըզ գայ:

— Շատ աղէկ:

— Ո՞ւր է Թորոս պէյը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆ

(146 – Շար.)

ներկայացնենք հատուած մը անկէ, ուր է թարմացում յիշողութիւններու. — «Զինուորներ, գիւղացիներ եւ գաղթականներ... Դաշնակցական խայտառակ կառավարութեան խմբապետներից կազմուած զօրքը նահանջում է Քեմալի զօրքերի անհաւոր յարձակումից: Բաւական չէ, որ նրանք թալանի եւ կողոպուտի մատնեցին ժողովրդի հարստութիւնները, բաւական չէ, որ նրանք հայ աշխատաւոր ժողովրդի գլխին չարիք դարձան, այժմ էլ խաբում են ձեզ, գիւղացիներ եւ զինուորներ, ասելով որ՝ գալիս են թուրքերը հայ աշխատաւորութեանը թալանելու եւ կոտորելու: Մենք կոչ ենք անում ձեզ չհաւատալ դաշնակցականների հազարաւոր ստերին, որովհետեւ եկողները ո՛չ թէ թալանի աւազակներ են, այլ հայ գիւղացիների, զինուորի եւ բանուորների ընկերներ՝ թուրք աշխատաւորներ են: Նրանք գալիս են ոչ թէ ձեզ կոտորելու, այլ թալանիչ դաշնակների ձեռքից ազատելու: Դուք լաւ հաւատացէք, որ Կարսում եւ գրաւուած միւս տեղերում նրանք ո՛չ թալանել են եւ ոչ էլ կոտորել, այլ հաստատել են բանուորագիւղացիական կարգ ու կանոն...»:

Վերոյիշեալ, ինչպէս նաեւ այլ փաստեր, որոնցմով այնքան հարուստ է շրջանի պատմութիւնը, կը հաստատուի աներկբայ կերպով Խորհ. Ռուսիոյ օրուան քաղաքականութիւնը՝ Հայաստանի եւ Թուրքիոյ հանդէպ:

Այս քաղաքականութեան շատ յստակ բնորոշումը կամ աւելի ճիշդ, պարզաբանումը կատարած է արդէն համայնավար պատմաբան Բ. Բորեան, իր ծանօթ գործին մէջ, որուն յիշատակութիւնը կատարեցաւ այս սիւնակներուն մէջ: Մէջբերում մը անհրաժեշտ կը դառնայ հոս. — «Ռուսաստանի արեւելեան քաղաքականութիւնը իր ամբողջութեանը մէջ պահանջում էր, որ բաւարարուէն Թրքական «երիտասարդ» դրամատիրութեան աշխարհակալական – բռնատիրական բնազդները ի հաշիւ հայ ժողովրդի, յանուն գաղթային պետութեանց աշխարհակալութեան կործանումին Արեւելքի մէջ, եւ, հետեւաբար, յանուն պրոլետարիատի ազատագրութեան Արեւմուտքի մէջ: Այս պայմաններին տակ շահերը հայ ժողովրդի իր ամբողջութեանը մէջ եւ համաշխարհային բանուորութեան ազատագրման առաջադրանքը բախման մէջ մտան իրար հետ հասարակական – քաղաքական մի որոշակի գետնի վրայ, Հայ աշխատաւոր զանգուածների շահերը զոհուեցին բանուորութեան — իր ամբողջութեանը մէջ — ազատագրման շահերին: Այսպէս դրուած էր հարցը պատմական բեմի վրայ, եւ այսպէս էլ նա վճռուեց» (**):

Փրոֆ. Ար. Մնացականեան ի զուր կը փորձէ, կամայական մեկնաբանութեանց ճամբով եւ, դժբախտաբար, իրողութեանց ու փաստերու խեղաթիւրման միջոցաւ, իրականութեան հետ աղերս չունեցող «պատմագրութիւն» մը մշակել:

Այդ «պատմագրութեան» նպատակն է, Լենինն ու անոր վարած քաղաքականութիւնը, հայկական հարցին մէջ, ներկայացնել իբրեւ հայանպաստ:

Այսպէս է, որ ան կը ճգնի վստահեցնել իր ընթերցողները, թէ «Սովետական Ռուսաստանի կառավարութիւնը 1920 թըւականին վարում էր Հայաստանի Հանրապետութեան սուվերէն իրաւունքները յարգելու քաղաքականութիւն, նա ճանաչեց այդ Հանրապետութիւնը, Թիֆլիսի իր դեսպան Ս. Կիրովի միջոցով Հայաստանի Հանրապետութեան ներկայացուցիչներին յայտնեց, որ Սովետական Ռուսաստանի կառավարութիւնը «ոչ միայն ճանաչում է Հայաստանի անկախութիւնը, ոչ միայն այն տեսակէտը տարածում է Թուրքահայաստանի վրայ, այլեւ իր պարտքն է համարում օգնել Հայերին, նոյնիսկ զինուած ուժով պաշտպանել անկախ Հայաստանի սահմանները»:

Փրոֆէսօրը «կը մոռնայ» յիշատակելու, թէ Հայաստանի սուվերէն իրաւունքը ճանչցող Ս. Կիրով, Խորհ. Միութեան Թիֆլիսի դեսպանը, Ս. Օրջոնիկիձէի, Ե. Ստասովայի եւ այլոց հետ նոյն օրերուն կը մասնակցէր Պաքուի Կոմինտերնի ժողովին, ուր կ'ընտրուէր «Պրոպագանդայի ու գործողութեան Խորհրդի անդամ, որ սկսեց հրատարակել «Կրասնի Վոստոկ» պարբերականը» (Սով. Հայաստան, 1966 Դեկտ. 24, «Ալիս Նուրիջանեան», ծննդեան 70ամեակի առթիւ):

Արդ, այս այն ժողովն էր, որ կշտամբանքի եւ դատապարտութեան խօսք կ'ուղղէր «Թուրք գիւղացիների հողերը» պահանջողներու հասցէին, այսինքն՝ բովանդակ հայ ժողովուրդին եւ անոր հարազատ ներկայացուցչին՝ Հայաստանի Հանրապետութեան:

Լենինի եւ, ընդհանրապէս, Խորհ. Ռուսիոյ «հայասէր» եւ «հայանպաստ» քաղաքականութեան արդասիքը մենք ազգովին վայելեցինք յետագային, Մոսկուայի Թուրք – խորհրդային դաշնագրով, 1921 Մարտ 16ին, եւ Կարսի խորհրդաժողովով, 1921 Սեպտեմբեր 26էն Հոկտեմբեր 21ին, երբ պատմաբան Բ. Բորեանի վկայութեամբ, «Հայաստանի համար ամենավատթար եւ ամենախայտառակ դաշինքը» կնքուեցաւ: Որովհետեւ ինչպէս կը գրէ բոլշեւիկ պատմաբանը՝ «այդ օրերի միջազգային կացութեան պայմանները պահանջում էին քաղաքական նկատումներով Թուրքերին զիջել Հայաստանի հողերի մի մասը» (***):

Բայց այս մասին ուրիշ առթիւ:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(*) 1920 թուականի հայ-թրքական պատերազմը եւ Սովետական Ռուսաստանը», էջ 32:
(**) Բ. Բորեան, «Հայաստանը, միջազգային դիւանագիտութիւնը եւ Ռուսաստանը», էջ 299-300:
(***) Անդ, էջ 299-300:

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԲԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐԸ

Ինչպէս նախորդ տարիները, Հայ Արիներու Միութեան Սկաուտները, Արենոյշները, Գայլիկները եւ Թեւիկները Յուլիս ամիսէն սկսեալ պիտի ունենան իրենց ազգային եւ միջազգային բանակումներու շարքը:

Ձմեռուան եւ գարնան ընթացքին տեղի ունեցաւ 39րդ տարեկան ցերեկոյթը որ այնքան մեծ յաջողութիւն ունեցաւ: Ապրիլ 23ին, սկաուտական միջազգային Ս. Գէորգի տօնին առթիւ 102 Հայ Արիներ եւ Արենոյշներ այցելեցին Թանքարվիլ տեսնելու կամուրջը: Ռուան քաղաքին մէջ ունեցան իրենց տարեկան աւանդական ճաշկերոյթը, այցելեցին շրջանին կենդանաբանական ազատ փարքը:

Յուլիս 4ին Փարիզի շրջանի սկաուտական, գայլիկ եւ արենոյշ խումբերը պիտի մեկնին Վալանսի մօտ, Բերիւս գիւղը ուր երեք շաբաթ պիտի բանակին: Իրենց պիտի միանան նաեւ Վալանսի Հայ Արիներու Միութեան նորակազմ մասնաճիւղին Սկաուտները: Բանակումը շատ մեծ խնամքով պատրաստուած է, շնորհիւ Վալանսի Հայ Գաղութային անդամներու աջակցութեան, որոնք կը սպասեն Հայ Արիներուն ժամանումին, մեծ հետաքրքրութեամբ: Բանակողներուն ընդհանուր թիւը պիտի ըլլայ մօտաւորապէս 75:

Երեք շաբթուան բանակումի կեանքէն դատ, Հայ Արիները Կիրակի Յուլիս 12ին կը կազմակերպեն սկաուտական դաշտահանդէս մը իրենց բանակավայրին մէջ, հրաւիրելով Վալանսի հայ գաղութը որ այսպէսով առիթը պիտի ունենայ այցելելու բանակավայրը եւ զուարճանալու ամբողջ օրը: Երեկոյեան, բանակումի մեծ կրակի մը շուրջ, Հայ Արիները եւ Արենոյշները սկաուտական յայտագրով մը, հայկական երգերով եւ պարերով, սկաուտական խաղերով, ի պատիւ Վալանսի հայ գաղութին պիտի ստեղծեն հայկական գեղեցիկ մթնոլորտ մը: Ներկայ պիտի ըլլան նաեւ Հայ Արիներու Միութեան նախագահը Պ. Սարգիս Պալապանեան եւ ընդհ. պետ Գուրգէն Մեծատուրեան:

Յուլիս 18ին Միութեան կողմէ Կիլվէլ (Անգլիա) պիտի ղրկուին չորս խմբապետներ, մասնակցելու խմբապետական դպրոց-բանակումին, հաստատուած Պէյտըն Փաուլի կողմէ, ստանալու համար իրենց վկայեալ խմբապետի աստիճանը:

×

Յուլիս 27էն Օգոստոս 16 Սկովտիոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ միջազգային խմբակներու բանակում մը: 30 ազգեր պիտի մասնակցին հազարի մօտ բանակողներով: Մասնակցող ազգերը պիտի ղրկեն երկու խմբակ:

Հայ Արիներու Միութիւնը հրաւիրուած է ղրկելու երեք խմբակներ, 20 Սկաուտներով: Պիտի մասնակցին նաեւ 3 խմբապետներ:

Վերջին քսան տարիներու ընթացքին Հայ Արիները հինգերորդ անգամն է որ կը մասնակցին այս բանակումին եւ մեծ համակրութիւն կը վայելեն Սկովտիա:

Բանակումին ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ Անգլիոյ սկաուտ պետ Սըր Մէք Լին, որուն հրաւէրով պիտի մասնակցի նաեւ Հայ Արիներու Միութեան ընդհ. պետ Գուրգէն Մեծատուրեան, այս փոքրիկ ճէմպորիին:

Օգոստոս ամսուան վերջը Վիէննայի մէջ (Աւստրիա) տեղի կ'ունենայ Եւրոպական Սկաուտական Միութեանց ընդհանուր համաժողովը:

Այս տարուան հաւաքոյթին կարեւոր օրակարգն է, Եւրոպայի սկաուտներու մասնակցութիւնը 1971ին Ճափոնի մէջ տեղի ունենալիք ճէմպորիին, եւ ճամբորդութեան կազմակերպումը:

Հայ Արիներու Միութիւնը, որ արդէն սկսած է իր պատրաստութիւնները կարեւոր պատուիրակութիւն մը ղրկելու Ճափոնի ճէմպորիին, երեք պատուիրակներով պիտի մասնակցի միջազգային այս համաժողովին:

Հայ Արիներու Միութիւնը, որուն անդամները շարունակաբար կը շատնան, իր տարեկան ընդհանուր գործունէութենէն զատ այս ամառ ունի շատ գեղեցիկ յայտագիր մը ազգային եւ միջազգային բանակումներով, եւ բոլոր Արիները, Գայլիկները եւ Արենոյշները առիթը պիտի ունենան շատ խանդավառ եւ օգտակար ամառ մը անցընելու:

Հ. Ա.

ՔԻՉ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

Երկու «բարեկամուհիներ» կը զրուցեն.

— Անհամբերութեամբ կը սպասեմ ծննդեանս տարեդարձին: Այս տարի երեսուն տարեկան կ'ըլլամ, կ'ըսէ առաջինը:

— Գիտեմ, գիտեմ, կը յարէ երկրորդը: Քառասուն տարի է այդ օրուան կը սպասես:

×

Երկու բարեկամներու միջեւ.

— Կ'ըսեն թէ շիկահեր կիները սեւահեր կիներէն աւելի գթասիրտ են, աւելի մեղմ... ճի՞շդ է:

— Բնաւ մի հաւատար: Կինս վերջերս իր մազերը ներկեց, բայց բնաւորութիւնը նոյնը մնաց:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (101)

ԱՆՆԱ ՔԱՐԵՆԻՆԱ

«Օժիտը եւ անոր հետեւանքները, մրմռեց Լեւին ստսկումով, միթէ որեւէ բան կրնա՞յ խանգարել իմ երջանկութիւնս»:

Քիթթիի վրայ ակնարկ մը նետեց եւ նշմարեց որ օժիտի խնդիրը զայն չէր վիրաւորած:

— Ես բոլոր ատոնցմէ բան մը չեմ հասկնար: Պարզապէս իմ փափաքս յայտնեցի, ըսաւ Լեւին, ինքզինք արդարացնելու ձեւով:

— Ուրեմն մենք կը մտածենք այդ մասին: Այժմ կրնանք ձեզ օրհնել եւ նշանտուքը ծանուցանել:

Իշխանուհին իր ամուսնոյն մօտեցաւ, զայն գրկեց եւ ուզեց հեռանալ, սակայն իշխանը զայն վար դրաւ. գրկին մէջ առաւ, եւ երիտասարդ սիրահարի մը պէս զայն շատ մը անգամներ համբուրեց: Ծերունի ծնողքները վայրկեան մը իրարու հետ սրդողած էին: Արդեօք իրե՞նք կըրկին նշանած կը դառնային, թէ իրենց աղջիկն էր որ կ'ամուսնանար:

Երբ իշխանն ու իշխանուհին սրահէն դուրս ելան, Լեւին իր նշանածին մօտեցաւ եւ ձեռքը բռնեց: Այժմ ինքզինքին վրայ կ'իշխէր, կրնար խօսիլ եւ շատ բան ունէր ըսելիք: Բայց իր գիտաւորութիւն ունեցած խօսքերէն բառ մը չարտասանեց:

— Գիտէի որ այսպէս պիտի ըլլար: Երբեք չհամարձակեցայ յուսալ, եւ սակայն ներքնապէս վստահ էի որ այսպէս պիտի ըլլար... կարծեմ իրարու նախասահմանուած էինք:

— Եւ ես, ըսաւ Քիթթի... այն ատեն իսկ...:

Կեցաւ, բայց խկոյն վերսկսաւ շարունակել իր անկեղծ աչքերովը հաստատօրէն անոր նայելով:

— Նոյնիսկ երբոր զիմ երջանկութիւնս մերժեցի, միայն ձեզ կը սիրէի, բայց, պէտք է խոստովանիմ, խելքս գլուխս չէր... կրնա՞ք այդ բանը մոռնալ...:

— Գուցէ – այսպէս լաւագոյն եղաւ: Պէտք է շատ բան ներէք ինծի: Խոստովանանքներ ունիմ ձեզի ընելիք:

Լեւին որոշած էր, իրենց նշանտուքին առաջին օրէն, պիտի յայտարարէր իր նշանածին որ ինք անոր չափ մաքուր եւ հաւատացեալ չէր:

Ասիկա դժնդակ բան մըն էր, բայց ինք կը կարծէր որ իր պարտականութիւնն էր այդ խոստովանանքը ընելու:

Եւ սակայն քաջութիւն չունեցաւ:

— Հիմա չէ, աւելի ետքը, ըսաւ:

— Լաւ, թող աւելի ետքը ըլլայ, բայց այդ խոստովանանքը պիտի ընէ՞ք... ես բանէ մը չեմ վախնար եւ պէտք է ամէն բան գիտնամ: Հիմա համաձայնեցանք:

— Համաձայնեցա՞նք որ զիս եղածիս պէս պիտի առնէք... ինծմէ պիտի չհրաժարիք այնպէս չէ՞:

— Ոչ, չէ:

Խօսակցութիւնը ընդմիջուեցաւ Օրիորդ Լինոնէն, որ եկաւ իր սիրելի աշակերտուհին շնորհաւորելու:

Յետոյ, կարգը սպասաւորներուն եկաւ, ապա ազգականները եկան եւ այն ատեն սկսաւ նշանտուքի տաժանելի ու միանգամայն երջանիկ շրջանը որ Լեւինի համար վերջ գտաւ միայն իր ամուսնութեան նախընթաց օրը:

Լեւին յուսացած էր որ իր նշանտուքը բնաւ պիտի չնմանէր միւսներուն, կը վախնար որ իր սովորական պայմանները, իր մասնական երջանկութիւնը պիտի խանգարեն:

Բայց ի վերջոյ ամէնուն պէս ըրաւ այսպէս իր երջանկութիւնը կ'աճէր, եւ միւսներուն չէր նմաներ:

— Հիմա շաքար պիտի ուտենք, կ'ըսէր Օրիորդ Լինոն եւ Լեւին կ'երթար շաքար գնելու:

— Ես ձեզի խորհուրդ կուտամ Ֆոմինէն ծաղիկ գնելու, կ'ըսէր Սվիաժսքի, եւ Լեւին կ'երթար այդ ծաղկավաճառէն ծաղիկներ գնելու:

— Ընծաները մի մոռնար, կ'ըսէր իր եղբայրը եւ Լեւին կը վազէր դէմը ելլող առաջին զոհարավաճառին:

Եւ ամէն կողմ իրեն կը սպասէին, ամէն կողմ իր երջանկութիւնը կը տօնէին: Ու նոյնիսկ այն անձերը որոնք համակրելի չէին իրեն, պաղ, անտարբեր մարդիկը քաղցրութեամբ կը վերաբերուէին իր զգացումներուն հետ եւ իրեն հետ միասին կը հաւատային որ աշխարհի ամէնէն երջանիկ մարդն էր, քանզի իր նշանածը կատարելութեան տիպար մըն էր:

Քիթթի նոյն զգացումները կը տածէր Լեւինի հանդէպ: Եւ երբ. կոմսուհի Նորտըսթոն, ըսաւ թէ լաւագոյն բան մը կը յուսար Քիթթիի համար, այս վերջինը այնպիսի բարկութեան մը մէջ ինկաւ եւ այնքան ուժգնօրէն յայտարարեց թէ աշխարհի մէջ ոչ ոք կը հաւասարէր Լեւինի, որ կոմսուհին ստիպուեցաւ ետ առնել իր խօսքը: Անկէ ի վեր Քիթթիի ներկայութեան չհամարձակեցաւ Լեւինի հանդիպելու առանց հիացիկ ժպիտ մը ունենալու դէմքին վրայ:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՅ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է իր հայերէնի դասընթացքին ի նըպաստ ընկերուհի Տիկ. Աննիկ Պագըրճեանէ եւ Պր. Արա Սերոբեանէ 20ական ֆր.:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Պանեօ-Քաշանի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհիներ Ալիս եւ Անահիտ Գավէզեանի իրենց հօր՝ Միհրան Գավէզեանի մահուան առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԻԿԻ

Օրիորդ Ա. Փիրփիրեան 50 ֆր. կը նուիրէ Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին ողբացեալ Վարդանոյշ Աճէմեանի յիշատակին:

le roman de l'Arménie martyre

VICTOR GARDON

L'APOCALYPSE ECARLATE

couverture de Carzou

CALMANN-LĒVY

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 5 ԺԱՄԸ 10–22 — ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ԴԱՐԱՍՏԱՆԻՆ ՄԷՋ
44–50 Ավընիւ Շառլ տը Կոլ, Մոնմորանսի

Գեղարուեստական բաժնին իր մասնակցութիւնը կը բերէ «ՆԱԽԱՍԱՐԴ» պարախումբը, պարգեւատրուած Ա. մրցանակով Էփինէյի միջազգային Ֆէսթիվալի ընթացքին:

Կէսօրուան ընտիր ճաշացուցակ — Կը յանձնարարուի ուտելիք չբերել
ԽԱՆԴԱԿԱՆ ՇԱՄՓՈՒՐՈՎ ԽՈՐՈՎԱԾ ԹԷ ԿԷՍՕՐԻՆ ԵՒ ԹԷ ԵՐԵԿՈՅԻՆ
Զուարթ ժամանցի բացառիկ օր մը անակնկալներ, գեղարուեստական ճոխ բաժին, ազգային պարեր, երգ, նուագ:
ԹՈՄՊՈԼԱ արժէքաւոր առարկաներով
ՆԱՐՏԻ եւ ՓԵԹԱՆՔԻ խաղեր
ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ, ՈՒՍԱՆՈՂ ԵՒ ԵՐԱԽԱՅ 2 ՖՐԱՆՔ

Անձրեւի պարագային պէտք եղած ապահովութիւնները ձեռք առնուած են
ԾԱՆՕԹ.— Հանգստեան Տուն երթալու համար, շոգեկառք առնել Կառ տիւ Նոռէն մինչեւ Անկէն-լէ-Պէն, անցնիլ կամրջակը և թիւ 6 օթոպիւսով իջնել Կրոլէ կայանը
ՇՈԳԵԿԱՌՔԻ ԺԱՄԵՐԸ.— 10,15, 10,45, 11,15, 11,45, 12,000, 12–15, 12,45, 13,15, 13,45, 14,15, 14,45, 15,15:

ԱՐԾԻՒ - Հ.Մ.Ը.Մ.
ՄԱՐՍԷՅԼ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կիրակի, Յուլիս 5 ամբողջ օրը
ՎԱԼԱՊՐԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

մասնակցութեամբ հայ Արենոյշներու

Հայկ. եւ եւրոպական պարեր

Նուագախումբ՝
GUY MATTEONI

ՊԻՒՖԷ

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՀԱՅ ՔՈՅՐԵՐՈՒ

73, Ավընիւ Անրի Պարպիւս, Առնուվիլ

Գիշերօթիկ եւ ցերեկեայ վարժարանի 1970–71 տարեկան արձանագրութիւնները սկսած են, առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ 12, Երկուշաբթի, Երեքշաբթի եւ Չորեքշաբթի օրերը, կէսօրէ վերջ ժամը 15էն մինչեւ 18 Հինգշաբթի եւ Ուրբաթ օրերը:

Վարժարանը ունի մանկապարտէզ մը փոքրիկ երկսեռ մանուկներու՝ իր փորձառու եւ վկայեալ ուսուցիչով:

Պիտի ունենայ նաեւ 70–71ի տարեշըրջանին նախակրթարանի առաջին երկու դասարանները. իբրեւ դասատու պիտի ունենայ Ֆրանսացի վկայեալ օրիորդ մը:

Հայերէն դասերը պիտի աւանդեն քոյրերը ամէն օր մէկ ժամ կէսօրներէ վերջ: Արուարձաններու ցերեկեայ աշակերտներու համար կառքի սպասարկութիւնը ապահովուած է:

Դասերը պիտի սկսին առաւօտեան ժամը 8,30ին եւ տղաքը պիտի արձակուին ժամը 16ին:

Աշակերտները սերտողութեան պահ մը պիտի ունենան քոյրերու հսկողութեան ներքեւ ժամը 16,30էն 18, յաջորդ օրուան Հայերէն եւ Ֆրանսերէն դասերու պատրաստութեան համար: Վարժարանին ցերեկեայ աշակերտները կրնան օգտուիլ դպրոցին կէսօրուան «քանթին»էն:

Հայ քոյրերը օժանդակելու համար աշխատող մայրերուն, պիտի ունենան յառաջիկայ Յուլիս ամիսը կառտրի մը փոքրիկներու համար:

ՀԱՅ ՔՈՅՐԵՐՈՒ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Յուլիս 5ի

ՔՐՕՍԱՊՏՈՅՏԸ

Կ'ՈՒԶԷՔ ՆՈՐՈԳԵԼ ՁԵՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆԸ,
ՁԵՐ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ ԿԱՄ ԳՈՐԾԱՏԵՂԻՆ

ՈՐՈ՞Ւ ՊԷՏՔ Է ԴԻՄԵԼ
ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ

ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ ԵՂԲԱՅՐՆԵՐ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

POUR TOUS VOS PROBLEMES

Peinture et Papiers peints
Revètement de sols plastiques, nylon
Moquettes laine et synthétique

Faites confiance à un spécialiste que vous connaissez

THOMLAC

16 bis, Bld. de Sébastopol, PARIS 4e) et carrefour de l'Eléphant à PALAISEAU-91

DEVIS GRATUIT SUR SIMPLE APPEL: 272.26.61

ET VOUS TROUVEREZ LES PEINTURES THOMLAC:

PARIS (4e), 16 bis, Bld. de Sébastopol PALAISEAU, Carrefour de l'Eléphant

PARIS (12e), 52, rue de Châlon — ARGENTEUIL, 5, rue de Fresne-Bast

ASNIERES, 136, rue des Bourguignons - FONTENAY-sous-BOIS, 48 bis, rue Dalarac

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆըրանսայի շրջանի 29րդ պատգամաւորական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 4 Յուլիս Շաբաթ օր, Մարսէյլի Հանրակառքի Ընկերութեան հանգստավայրը՝ Ֆայրէկուլ, անցեալ տարուան տեղը:

Մարսէյլէն առնել Էքսի կամ Կառտանի օթոքարը եւ իջնել Ֆայրէկուլ, ուր պիտի գտնուին Միութեան անդամներ:

Ա. նիստը կը բացուի Շաբաթ առաւօտ ժամը 9ին: Պատգամաւորներէն կը խընդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը Վարդավառի տօնին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր բիւրաւոր նահատակներու յիշատակին, այս Կիրակի (Յուլիս 5), Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պոստիկեան Արմաւէն կը փնտռէ իր որդին Հայկազ Գառնիկի Պոստիկեան, որ հայրենական պատերազմին կորսուած է: Ծնած է Երեւան: Հայրը Պոստիկեան Գառնիկ Բիւրք գիւղէն (Շ. Գարահիսար) էնտերեսի Աշխարհ Օվայի գիւղերէն: Կը խնդրուի գրել հետեւեալ հասցէով.

Երեւան 18 Շոլոքովի փողոց թիւ 78
Պոստիկեան Արմաւենի:
եւ կամ՝ Յարութիւն Քէֆէլեանի, 15, Ռիւ տիւ Համօ, Փարիզ 15րդ:

Կը խնդրուի բոլոր թերթերէն արտատպել:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Սէն Ժեռմի Թաղականութիւնը կը հրաւիրէ Թաղի եւ շրջակայի Հայութիւնը ներկայ գտնուելու դպրոցին ամավերջի հանդէսին, Շաբաթ 4 Յուլիս իրիկուան ժամը 20,30ին, Սալ տը լա Փառուաս Սէն-Ժեռոմ:

Աշակերտներու կողմէ՝ արտասանութիւններ, երգեր եւ պարեր: Հայ Արենոյշները կը բերեն իրենց մասնակցութիւնը:

Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒԼԻՍ 14-Ի ԱՌԹԻՒ

ՍՔԱՆՉԵԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ԼԵՄԱՆԻ ԱՓԻՆ

ԺԸՆԵՒ

Մեկնում Յուլիս 12, վերադարձ Յուլիս 14: Անդամներու եւ բարեկամներու հաւաքոյթ ժամը 7,30ին (Յուլիս 12) Շաթօ տը Վենսէն, անտառին դուրսը, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ մեկնում ժամը 7,45ին Ժընեւ հարաւի կառուղիէն դէպի Ֆոնթէնպլօ, Սանս, Ժուանեի, Օսէռ, Ավալոն (ցերեկուան ճաշ) Տիժոն, Տոլ, Փոլինեի, Շամփանեոլ, Մորէզ (սահման), Նիոն (իրիկուան ճաշ) եւ ժամանում՝ Ժընեւ: Շատ հանգստաւէտ պանդոկ, իրիկունը՝ ազատ:

Երկուշաբթի, Յուլիս 13, այցելութիւն Հայոց Նորակառոյց եկեղեցւոյ, որ կեդրոնէն հեռու է եւ պտոյտ Լեմանի լիճին: Ցերեկուան ճաշ Ֆրանսական ճաշարան մը, Մոնթրէօ, Վեվէ, Նեսլը, Լօզան, Նիոն (իրիկուան ճաշ) եւ վերադարձ՝ Ժընեւ:

Երեքշաբթի առտու ազատ եւ մեկնում դէպի Փարիզ ժամը 11,30ին: Ցերեկուան ճաշը՝ Նիոն եւ վերադարձ նոյն ճամբով: Ժամանում Փարիզ (Շաթօ տը Վենսէն) իրիկուան 10ի առտենները:

Մասնակցութիւն 195 ֆր. ամէն բան մէջը, բացի խմիչքէ:

Վճարումը մինչեւ Յուլիս 4:

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél.: 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷՉԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

ԿՈՉ

Փոն տը Շէրիւի Ազգային Միութեան վարչութիւնը կը յայտարարէ Ֆրանսահայութեան, թէ եկեղեցիի սրահի շինութիւնը լրացած է եւ մօտ ատենէն բացումը տեղի պիտի ունենայ: Այն ազգասէր հայրենակիցը որ բացման կնքահայրութեան պաշտօնը ստանձնել կ'ուզէ թող դիմէ հետեւեալ հասցէին.

Աշոտ Արէգեան
7, Rue de la Chaîne — Charvieu - 38
(Իր անունը պիտի արձանագրուի շէնքին ճակատը):

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կապոյտ Խաչի Կըընոպլի դաշտահանդէսը 5 Յուլիս Կիրակի օր, Շաթօ Պօռըկարի պաղ ջուրին մօտ, Սէյսէնէն վեր Սէն-Նիզիէի ճամբուն վրայ:

Բարձրախօս հայերէն սալերով հաճելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ:

Նուիրաբաշխութիւն իբրեւ քաջալերանք դպրոցի աշակերտներուն:

Հայկական ջերմ մթնոլորտի մէջ բացօթեայ հաճելի օր մը անցընելու համար սիրով կը հրաւիրուին Կըընոպլի եւ շըրջակայքի հայրենակիցները:

Ծանօթ.— Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ Կիրակիին:

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պարապ յարկաբաժին մը, կամ փավիյոն մը, նոյնիսկ առանց քոնֆորի, մատչելի վարձքով, Փարիզ կամ արուարձան: Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրութեան:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

ՓԱՐԻԶ

Կապոյտ Խաչի մանուկներու կայանի Յուլիսի մեկնումը Յուլիս 1ին առաւօտեան 7,30ին Սքուառ Մոնթոլոնէն:

Կը խնդրուի ծնողքներէն ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մարսէյլի խումբը կը մեկնի Յուլիս մէկին, Չորեքշաբթի առաւօտ ժամը 5ին: Ժամադրավայր՝ Կառ Սէն-Շառլ, մուտքին մօտ:

ԼԻՈՆ

Փոքրիկներու առաջին խումբը օթոքառով կը մեկնի Յուլիս 1 առաւօտեան ժամը ճիշդ 7,30ին: Հաւաքուիլ Հայոց եկեղեցիին առջեւ, 295 Ռիւ Պուալօ:

Կը խնդրուի ծնողքներէն ըլլալ ճշդապահ:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)